Şuabu'l-İmân

(الجامع لشعب الإيمان)

Beyhakî

5

OCAK

بسم الله الرحمن الرحيم

Şuabu'l-Îmân

1. baskı – İstanbul

Cilt 5

Eylül 2015

Özgün adı: el-Câmi' li-Şuabi'l-îmân

Yazarı: Ebû Bekr Ahmed b. Hüseyn b. Alî el-Beyhakî (ö. 458/1066).

Arapça neşir: Mektebetu'r-Rüşd, Abdülaliy Abdülhamîd Hâmid tahkiki ile, Riyad 1423/2003).

İSBN: 978-605-4659-12-8

Tercüme: Hüseyin Yıldız, Hasan Yıldız ve Zekeriya Yıldız

Redaksiyon: Yusuf Özbek

Kapak: Edib Agagjyshi

Baskı ve Cilt: Step Ajans Matbaacılık Ltd Şti.

Göztepe Mah. Bosna Cad. No. 11

Bağcılar/ İSTANBUL

Tel: 0212,4468846 Matb. Sertifika No: 12266

İsteme ve Haberleşme Adresi

www.ocakyayincilik.com

OCAK YAYINCILIK

Millet Cad. Gülsen Apt.

No. 19 Kat: 4 D. 7

Yusufpaşa

Aksaray, İstanbul

GSM: 05.353.107.416 (Yusuf Özbek)

Şuabu'l-Îmân

el-Beyhakî

Ahmed b. el-Hüseyn

(öl. 458/1066)

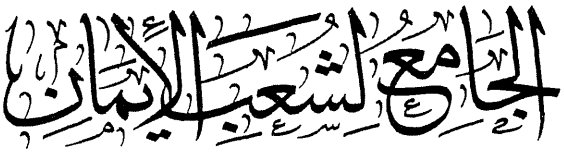

Cilt 5

İÇİNDEKİLER

31. Şube : Suçlarda Ödenmesi Gereken Kefaretler 7

32. Şube: Verilen Sözlerde ve Anlaşmalarda Vefa 8

33. Şube: Allah'ın Nimetleri ve Bu Nimetlere Şükür 21

Âbid ile Nar Ağacı Hadisi 153

Yüce Allah'ın İhsan Ettiği En Büyük Nimet Olan Aklın Fazileti 161

Dünyada Allah'ın Bahşettiği Uyku Nimeti ve Âdâbı 193

Çok Uyumanın Kınanması 212

Allah'tan Bir Nimet Olan Rüyalar 213

34. Şube: Kişinin Gereksiz Yerlerde Dilini Tutması 235

Doğruluğun Fazileti ve Yalanın Yerilmesi Konusunda Başka Rivayetler 294

Kişinin Kendisini İlgilendirmeyen Konulara Girmeyip Susmasının Fazileti 301

Bölüm 376

Bölüm 381

Bölüm 394

Bölüm 428

Bölüm 429

Konuşma Âdâbı 438

Cinsellikle Övünmeme ve Karı Koca Arasında Geçenlerin Gizli Kalması 446

Esen Rüzgara Dil Uzatmamak 447

Şakalaşma 450

35. Şube; Emanetler ve Emaneti Sahibine İade Etmenin Gerekliliği 458

36. Şube: Cana Kıymanın ve Bir Cana Zarar Vermenin Haram Kılınması 486

37. Şube: Zinanın Haram Kılınması ve İffetli Olmanın Gerekliliği 511

İffeti Korumaya Yardımcı Olması Sebebiyle Evliliğe Teşvik 563

38. Şube: Haram Maldan El Çekmek; Hırsızlığın ve Yol Kesmenin Haram Kılınması 570

Borçtan Sakındırma 592

39. Şube: Yiyecekler, İçecekler ve Bu Yönde Sakınılması Gereken Şeyler 610

1. Fasıl: Eti Helal ve Haram Olan Hayvanlar 641

2. Fasıl: Çok Yemek Yemenin Kınanması 646

الْحَادِي وَالثَّلَاثُونَ مِنْ شُعَبِ الْإِيمَانِ وَهُوَ بَابٌ فِي الْكَفَّارَاتِ الْوَاجِبَاتِ بِالْجِنَايَاتِ

31. Şube

Suçlarda Ödenmesi Gereken Kefaretler

Halîmî der ki: "Kitâb ve sünnette öldürme, zıhâr, yemin ve Ramazan orucunda kadınla ilişkiye girme sebebiyle olmak üzere dört çeşit kefaret vardır. Kefaret gibi sayılan başka bir şey de fidyedir. Aralarındaki farka gelince, kefaret işlenen bir günahtan sonra ödenir. Fidye ise işlenen bir günaha karşılık ödendiği gibi bazen verilmesi için herhangi bir günahın işlenmiş olması gerekmez. Ancak sonuçta her ikisi de fidye ve her ikisi de kefarettir. Her ikisinin fidye olması, İslam'ın veya ihramın veya Ramazan ayının kutsallarından birini çiğneme karşılığında veriliyor olmaları dolayısıyladır. Her ikisinin kefaret olması da günah olsun veya olmasın yapılan bir işten sonra bağışlanma için Allah'a yaklaşma vesilesi olmalarıdır. Bu şekilde her ikisinin nasıl hem fidye, hem de kefaret sayıldığı açıklanmış olur."[1]

Halîmî bunun kaynaklarını Kitâb ve sünnetten zikredip fidyenin ne şekilde verileceğini anlatmıştır. Bunların hepsini *es-Sünenü'l-Kübrâ*'da zikrettiğimiz için burada tekrar etme gereği duymuyoruz.

---

[1] Bak: Halîmî, *el-Minhâc* (2/508-511).

الثَّانِي وَالثَّلَاثُونَ مِنْ شُعَبِ الْإِيمَانِ وَهُوَ بَابٌ فِي الْإِيفَاءِ بِالْعُقُودِ

32. Şube

Verilen Sözlerde ve Anlaşmalarda Vefa

Yüce Allah: *"Ey iman edenler! Akitlerinizi yerine getirin"*[1] buyurmuştur. Yine: *"O kullar adaklarını yerine getirirler. Kötülüğü her yanı kuşatmış bir günden korkarlar"*[2] buyurmuştur. Yine: *"Sonra kirlerini gidersinler ve adaklarını yerine getirsinler"*[3] buyurmuş ve ihramda iken gereken şeylerin yapılmasını emretmiştir.

Yine: *"İçlerinden, «Eğer Allah bize lütuf ve kereminden verirse mutlaka bol bol sadaka veririz ve mutlaka salihlerden oluruz» diye Allah'a söz verenler de vardır. Fakat Allah lütuf ve kereminden onlara verince, onda cimrilik ettiler ve yüz çevirerek dönüp gittiler. Allah'a verdikleri sözü tutmadıkları ve yalan söyledikleri için o da kalplerine, kendisiyle karşılaşacakları güne kadar (sürecek) bir nifak soktu"*[4] buyurmuştur.

Yine: *"Antlaşma yaptığınız zaman, Allah'a karşı verdiğiniz sözü yerine getirin. Allah'ı kendinize kefil kılarak pekiştirdikten sonra yeminlerinizi bozmayın. Şüphesiz Allah yaptıklarınızı bilir"*[5] buyurmuştur.

Hz. Peygamber de (sallallahu aleyhi vesellem): *"Müslümanlar (anlaşmadaki) şartlara bağlı kalırlar"* buyurmuştur.

٤٠٣٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ، أَخْبَرَنَا بُهْلُولٌ الْأَنْبَارِيُّ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ حَمْزَةَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ حَمْزَةَ بْنِ مُصْعَبِ بْنِ الزُّبَيْرِ بْنِ الْعَوَّامِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ

---

[1] Mâide Sur. 1

[2] İnsân Sur. 7

[3] Hac Sur. 29

[4] Tevbe Sur. 75-77

[5] Nahl Sur. 91

الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ كَثِيرِ بْنِ زَيْدٍ، ح وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خَلَفٍ الْمَرْوَزِيُّ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ حَمْزَةَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَازِمٍ، وَسُفْيَانُ بْنُ حَمْزَةَ، عَنْ كَثِيرِ بْنِ زَيْدٍ، عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ رَبَاحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ، قَالَ: " الْمُسْلِمُونَ عَلَى شُرُوطِهِمْ ". قَالَ: وَزَادَ سُفْيَانُ فِي حَدِيثِهِ: " مَا وَافَقَ الْحَقَّ مِنْهَا ".

4039- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Müslümanlar (anlaşmadaki) şartlara bağlı kalırlar"* buyurmuştur.[1]

Süfyân ise buna: "Hakka uygun olduğu sürece" eklemesini yapar.

Halîmî der ki: "Kişi tarafından yapılan, şeriatın sabit kıldığı ve Allah ile kul arasında veya kulların kendi aralarında bir hükme bağladığı her bir akit geçerlidir. Böylesi bir durumda kişinin yaptığı akde bağlı kalması ve bu akde vefa göstermesi gerekir."[2]

Sonrasında Halîmî, bu bağlamda kişinin müslüman olarak kabul ettiği İslam akdini, sonra farz namazı akdini, sonra farz oruç akdini, sonra ihram akdini, sonra nafile olan adak akdini zikreder. Adak konusunda Resûlullah'tan (sallallahu alayhi vesellem) hadisler nakledilmiştir ki bazıları bundan sonraki rivayetlerde zikredilmiştir.

٤٠٤٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ الْحَكَمِ، أَخْبَرَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ، عَنْ طَلْحَةَ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ الْإِيلِيِّ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ عَائِشَةَ - زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ -، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ، قَالَ: " مَنْ نَذَرَ أَنْ يُطِيعَ اللهَ فَلْيُطِعْهُ، وَمَنْ نَذَرَ أَنْ يَعْصِيَ اللهَ فَلَا يَعْصِهِ ". أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ، مِنْ حَدِيثِ مَالِكٍ

4040- Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah'a itaat etmeyi adayan kişi, bunu yerine getirip itaat etsin. Allah'a isyan etmeyi adayan kişi ise bunu yerine getirmesin"* buyurmuştur.

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud 4/19-20 (3594).

[2] Bkz: Halîmî, *el-Minhâc* (2/512-514).

Buhârî, Mâlik'ten rivayet etti.[1]

٤٠٤١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرُّوذْبَارِيُّ، أَخْبَرَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ أَيُّوبَ الطُّوسِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو يَحْيَى بْنُ أَبِي مَسَرَّةَ، حَدَّثَنَا خَلَّادُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ، ح. وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنِي بُكَيْرُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ سَهْلٍ الْحَدَّادُ الصُّوفِيُّ، بِمَكَّةَ، حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ مُوسَى الْأَسَدِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُرَّةَ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللهِ ﷺ عَنِ النَّذْرِ، وَقَالَ: " إِنَّهُ لَا يَرُدُّ شَيْئًا إِنَّمَا يُسْتَخْرَجُ بِهِ مِنَ الشَّحِيحِ ". وَفِي رِوَايَةِ خَلَّادٍ: " وَلَكِنْ يُسْتَخْرَجُ بِهِ مِنَ الشَّحِيحِ ". رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَبِي نُعَيْمٍ وَخَلَّادِ بْنِ يَحْيَى. وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ، مِنْ وَجْهٍ آخَرَ عَنْ سُفْيَانَ

4041- İbn Ömer der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) adağı yasakladı ve: *"Adak (takdir edilenden) hiçbir şeyi değiştirmez. Sadece cimri olan kişiden mal çıkarmaya yarar"* buyurdu.[2]

Hallâd ise bunu: *"Ancak cimriden bir şeyler çıkarmaya yarar"* lafzıyla rivayet etmiştir.

Buhârî, *Sahîh*'de Ebû Nuaym ve Hallâd b. Yahyâ'dan[3] ve Müslim başka bir kanalla Süfyân'dan rivayet etti.[4]

Ancak bu rivayette yapılan adağa vefa gösterilmesi gerektiğine işaret de vardır. Zira öylesi bir gereklilik olmasaydı cimriden mal çıkarma söz konusu olmazdı. Bir sonraki rivayet de mehir konusundadır.

٤٠٤٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ جَنَاحُ بْنُ نَذِيرِ بْنِ جَنَاحٍ، بِالْكُوفَةِ، حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ دُحَيْمٍ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَازِمِ بْنِ أَبِي غَرَزَةَ، أَخْبَرَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُوسَى، أَخْبَرَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنِ جَعْفَرٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ مَرْثَدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، عَنْ عُقْبَةَ

---

[1] Buhârî, *îmân* (7/233, 234).

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] Buhârî, *kader* (7/213) ile *îmân* (7/232).

[4] Müslim, *nezr* (2, 4).

بْنِ عَامِرٍ الْجُهَنِيُّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ أَحَقَّ الشُّرُوطِ أَنْ يُوفَى بِهِ مَا اسْتَحْلَلْتُمْ بِهِ فُرُوجَ النِّسَاءِ " أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، مِنْ أَوْجُهٍ عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ

4042- Ukbe b. Âmir el-Cühenî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"En başta yerine getirilmesi gereken şartlar, kadınları size helal kılmak için (nikahta) koşulan şartlardır"* buyurmuştur.

Müslim, *Sahîh*'de farklı kanallarla Abdulhamîd'den rivayet etti.[1]

٤٠٤٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَفَّانَ، حَدَّثَنَا ابْنُ نُمَيْرٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ، حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مَنْصُورٍ الْهَرَوِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ نُمَيْرٍ، حَدَّثَنَا أَبِي، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُرَّةَ، عَنْ مَسْرُوقٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَرْبَعٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ كَانَ مُنَافِقًا خَالِصًا، وَمَنْ كَانَتْ فِيهِ خَلَّةٌ مِنْهُنَّ كَانَتْ فِيهِ خَلَّةٌ مِنَ النِّفَاقِ حَتَّى يَدَعَهَا: إِذَا حَدَّثَ كَذِبَ، وَإِذَا عَاهَدَ غَدَرَ، وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ، وَإِذَا خَاصَمَ فَجَرَ ". وَفِي رِوَايَةِ ابْنِ عَفَّانَ " خَصْلَةٌ " بَدَلَ " خُلَّةٍ " وَالْبَاقِي سَوَاءٌ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ نُمَيْرٍ. وَأَخْرَجَاهُ مِنْ حَدِيثِ الثَّوْرِيِّ، عَنِ الْأَعْمَشِ

4043- Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Dört özelliğe sahip olan kişi, katıksız bir münafık olur. Bunlardan bir tanesine sahip olan kişi de, onu bırakıncaya kadar münafıklığın bir özelliğini üzerinde taşır. Bunlar da; konuştuğunda yalan söylemesi, yaptığı anlaşmaya ihanet etmesi, sözünde durmaması ve biriyle davalaştığı zaman da haddini aşmasıdır."*

İbn Affân ise rivayet ederken *"Hulletün"* lafzı yerine (aynı anlamda olan) *"Hasletün"* lafzını kullanmış ve geri kalan kısımını da aynısıyla aktarmıştır.

Müslim, *Sahîh*'de Muhammed b. Abdillah b. Nümeyr'den[1] ve Buhârî ile Müslim, Sevrî kanalıyla A'meş'ten rivayet ettiler.[2]

---

[1] Müslim, *nikâh* (63).

٤٠٤٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الرَّزَّازُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ يَزِيدَ، حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، ح، وأخبرنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنُ فُورَكٍ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنِ الْأَعْمَشِ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا وَائِلٍ، يُحَدِّثُ، عَنْ عَبْدِ اللهِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: " لِكُلِّ غَادِرٍ لِوَاءٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، فَيُقَالُ: هَذِهِ غَدْرَةُ فُلَانٍ ". وَفِي رِوَايَةِ وَهْبٍ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، وَالْبَاقِي سَوَاءٌ، مُخَرَّجٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ شُعْبَةَ

4044- Abdullah (b. Mes'ûd)'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"İhanet eden her bir kişinin kıyamet gününde bir sancağı olur ve: «Bu, filan kişinin ihanetidir» denilir."*[3]

Vehb'in Ebû Vâil ile diğerlerinden rivayetleri aynıdır ve *Sahîh*'de Şu'be'den bize rivayet olunmuştur.[4]

٤٠٤٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْخَيْرِ جَامِعُ بْنُ أَحْمَدَ الْوَكِيلُ، أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْمُحَمَّدَآبَاذِيُّ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا أَبُو هِلَالٍ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: خَطَبَنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ، فَقَالَ: " لَا إِيمَانَ لِمَنْ لَا أَمَانَةَ لَهُ، وَلَا دِينَ لِمَنْ لَا عَهْدَ لَهُ"

4045- Enes der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize bir hutbe verdi. Hutbesinde de: *"Emanet sahibi (güvenilir) olmayanın imanı da yoktur. Ahdine vefası olmayanın dini de yoktur"* buyurdu.[5]

---

[1] Müslim, *îmân* (106).

[2] Buhârî, *îmân* (1/14) ve Müslim, *îmân* (106).

[3] İsnâdı sahihtir.

[4] Buhârî, *cizye* (4/71-72) ve Müslim, *cihâd* (12, 13).

[5] İsnâdı hasendir. Ahmed, *Müsned* (3/135, 154, 210, 251), Beğavî, *Şerhu's-Sünne* 1/74-75 (38), Ebû Ya'lâ, *Müsned* 5/246-247 (2863), 6/164-165 (3445), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (11/11), Bezzâr, *Müsned* 1/68 (100) ve İbn Hibbân, *Sahîh* (1/208).

٤٠٤٦ - أَخْبَرَنَا زَيْدُ بْنُ أَبِي هَاشِمٍ الْعَلَوِيُّ، بِالْكُوفَةِ، أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرِ بْنِ دُحَيْمٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْحُنَيْنِيُّ، حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا لَيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ سَعْدِ بْنِ سِنَانَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ أَنَّهُ، قَالَ: " أَقْبِلُوا لِي بِسِتٍّ أَتَقَبَّلُ لَكُمْ بِالْجَنَّةِ ". قَالُوا: وَمَا هِيَ؟ قَالَ: " إِذَا حَدَّثَ أَحَدُكُمْ فَلَا يَكْذِبْ، وَإِذَا وَعَدَ فَلَا يَخْلُفْ، وَإِذَا اؤْتُمِنَ فَلَا يَخُنْ، غُضُّوا أَبْصَارَكُمْ، وَكُفُّوا أَيْدِيَكُمْ، وَاحْفَظُوا فُرُوجَكُمْ "

4046- Enes b. Mâlik bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Altı konuda bana garanti verin, ben de size cenneti garanti edeyim."* buyurdu. "Bunlar nedir?" diye sorulunca da Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Biriniz konuştuğu zaman yalan söylemesin. Söz verdiği zaman sözünden caymasın. Kendisine verilen emanete ihanet etmesin. Gözlerinizi haramdan sakının. Ellerinizi günah olan şeylerden çekin. Namusunuzu muhafaza edin."*[1]

٤٠٤٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ الطَّرَائِفِيُّ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ صَالِحٍ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ صَالِحٍ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، فِي قَوْلِهِ: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَوْفُوا بِالْعُقُودِ﴾ [المائدة: ١]، " يَعْنِي بِالْعُهُودِ، يَعْنِي مَا أَحَلَّ اللهُ، وَمَا حَرَّمَ، وَمَا فَرَضَ، وَمَا حَدَّ فِي الْقُرْآنِ كُلِّهِ "

4047- Ali b. Ebî Talha bildiriyor: İbn Abbâs, ***"Akitlerinizi yerine getirin"***[2] buyruğunu açıklarken: "Ahitlerinize, yani Allah'ın helal ve haram kıldığı hususlara, farzlara ve Kur'ân'da koymuş olduğu bütün buyruklara uyun anlamındadır" demiştir.[3]

٤٠٤٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ الْبَيْهَقِيُّ - صَاحِبُ الْمَدْرَسَةِ -، أَخْبَرَنَا أَبُو حَفْصٍ عُمَرُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بِقِرْمِيسِينَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ زِيَادٍ الطَّيَالِسِيُّ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي شُعَيْبٍ الْحَرَّانِيُّ، حَدَّثَنَا مِسْكِينُ بْنُ بُكَيْرٍ،

---

[1] İsnâdı hasendir. Hâkim, *Müstedrek* (4/359) ve Ebû Ya'lâ, *Müsned* 7/248-249 (4257).

[2] Mâide Sur. 1

[3] İsnâdı mürseldir. İbn Cerîr, *Tefsîr* (6/47, 48) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (3/5).

حَدَّثَنَا مُعَانُ بْنُ رِفَاعَةَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ يَزِيدَ، عَنِ الْقَاسِمِ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ، قَالَ: جَاءَ ثَعْلَبَةُ بْنُ حَاطِبٍ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ ادْعُ اللهَ أَنْ يَرْزُقَنِي مَالًا، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " يَا ثَعْلَبَةُ، قَلِيلٌ مَا تُؤَدِّي شَكَرَهُ، خَيْرٌ مِنْ كَثِيرٍ لَا تُطِيقُهُ " قَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ ادْعُ اللهَ، أَنْ يَرْزُقَنِي مَالًا، فَوَاللهِ لَئِنْ أَعْطَانِي اللهُ لَأَتَصَدَّقَنَّ وَلَأَفْعَلَنَّ. فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " اللهُمَّ ارْزُقْهُ مَالًا ". قَالَ: فَصَارَتْ لَهُ غَنِيمَةٌ، فَكَانَ يَشْهَدُ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَلَمَّا كَثُرَتْ غَنَمُهُ، وَنَمَتْ خَرَجَ مِنَ الْمَدِينَةِ، فَكَانَ لَا يَشْهَدُ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ إِلَّا الْمَغْرِبَ وَالْعِشَاءَ، فَنَمَتْ غَنَمُهُ، فَتَقَدَّمَ، فَكَانَ لَا يَشْهَدُ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ إِلَّا الْجُمُعَةَ، فَنَمَتْ غَنَمُهُ وَكَثُرَتْ، فَتَقَدَّمَ، فَكَانَ لَا يَشْهَدُ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فِي جُمُعَةٍ وَلَا غَيْرِهَا. قَالَ: فَبَعَثَ النَّبِيُّ ﷺ رِجَالًا يَأْخُذُونَ الصَّدَقَةَ، فَذَهَبُوا إِلَيْهِ فَقَالَ لَهُمْ: إِذَا فَرَغْتُمْ وَانْصَرَفْتُمُ اجْعَلُوا طَرِيقَكُمْ عَلَيَّ - أَوْ نَحْوَهَا -. قَالَ: فَلَمَّا فَرَغُوا وَانْصَرَفُوا أَتَوْهُ، فَقَالَ: وَاللهِ مَا هَذِهِ إِلَّا جِزْيَةٌ. فَانْصَرَفُوا، وَلَمْ يَأْخُذُوا مِنْهُ الصَّدَقَةَ، فَأَتَوُا النَّبِيَّ ﷺ، فَأَخْبَرُوهُ بِمَا قَالَ، فَأَنْزَلَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿وَمِنْهُمْ مَنْ عَاهَدَ اللهَ لَئِنْ آتَانَا مِنْ فَضْلِهِ لَنَصَّدَّقَنَّ﴾ [التوبة: ٧٥] إِلَى قَوْلِهِ: ﴿يَكْذِبُونَ﴾ [التوبة: ٧٧]. قَالَ: فَلَمَّا نَزَلَ فِيهِ الْقُرْآنُ جَاءَ بِصَدَقَتِهِ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَأَبَى رَسُولُ اللهِ ﷺ أَنْ يَأْخُذَهَا، فَلَمَّا قُبِضَ ﷺ جَاءَ بِصَدَقَتِهِ إِلَى أَبِي بَكْرٍ، فَأَبَى أَنْ يَأْخُذَهَا، وَقَالَ: شَيْءٌ لَمْ يَأْخُذْهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ لَا آخُذُهَا. وَأَبَى أَنْ يَأْخُذَهَا، فَلَمَّا قُبِضَ أَبُو بَكْرٍ، جَاءَ بِصَدَقَتِهِ إِلَى عُمَرَ، فَأَبَى أَنْ يَأْخُذَهَا، وَقَالَ: شَيْءٌ لَمْ يَأْخُذْهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ، وَلَا أَبُو بَكْرٍ، لَا آخُذُهَا، وَأَبَى ذَلِكَ.

4048- Ebû Umâme der ki: Sa'lebe b. Hâtib, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) geldi ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Allah'a dua et de bana mal versin" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Sa'lebe! Şükrünü edâ edebileceğin az mal, altından kalkamayacağın çok maldan hayırlıdır"* karşılığını verdi. Sa'lebe yine: "Ey Allah'ın Resûlü! Allah'a dua et de bana mal versin. Yüce Allah bana mal ihsan ederse sadakalar verecek şöyle şöyle yapacağım" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allahım! Ona mal ihsan et"* diye dua etti.

Sonrasında Sa'lebe'nin küçük bir koyun sürüsü oldu. Küçük sürü sahibiyken Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte cemaatle namazı kılmaya geliyordu. Sürüsü büyüyünce de Medine dışına çıktı. Medine dışına çıkınca Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte sadece akşam ile yatsı namazlarını kılmak için gelmeye başladı. Sürüsü daha da çoğalınca Medine'den biraz daha uzaklaştı. Uzaklaşınca da Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte sadece Cuma namazlarını kılmak için gelmeye başladı. Sürüleri daha da çoğalınca artık ne cuma namazına, ne de başka namazlara gelmemeye başladı.

Sonrasında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zekatı toplamak için birilerini gönderdiğinde bu kişiler Sa'lebe'nin yanına da gitti. Sa'lebe onlara: "Diğerlerinden zekat toplama işini bitirince bana uğrayın" babında bir şeyler söyledi. Zekat memurları zekat toplama işini bitirdiklerinde yanına geldiler. Sa'lebe: "Vallahi benden alacağınız cizyeden başka bir şey değildir!" dedi. Memurlar da ondan zekatı alamadan yanından ayrılıp Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) geldiler ve Sa'lebe'nin dediklerini aktardılar. Bunun üzerine Yüce Allah: *"İçlerinden, «Eğer Allah bize lütuf ve kereminden verirse, mutlaka bol bol sadaka veririz ve mutlaka salihlerden oluruz« diye Allah'a söz verenler de vardır. Fakat Allah, lütuf ve kereminden onlara verince, onda cimrilik ettiler ve yüz çevirerek dönüp gittiler. Allah'a verdikleri sözden caydıkları ve yalancı oldukları için O'nunla karşılaşacakları güne kadar Allah kalplerine nifak soktu"*[1] âyetlerini indirdi.

Sa'lebe, hakkında bu âyetler nazil olunca vereceği zekatı Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) getirdi. Ancak Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) almayı kabul etmedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat edince zekatını Ebû Bekr'e getirdi. Ancak Ebû Bekr de: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) almayı kabul etmediği bir şeyi ben de almam" diyerek zekatını almayı kabul etmedi. Daha sonraları zekatını Ömer'e getirdi. Ömer de: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ve

[1] Tevbe Sur. 75-77

Ebû Bekr'in almayı kabul etmedikleri bir şeyi ben de almam" diyerek zekatını almayı kabul etmedi.[1]

Beyhakî der ki: Sa'lebe sonradan münafık olduğu için Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onun getirdiği zekatı almamış, Ebû Bekr ve Ömer de ona karşı aynı tavrı göstermişlerdir. Onun münafıklığı da Kitâb'da onun hakkında nazil olan: *"Allah'a verdikleri sözden caydıkları ve yalancı oldukları için O'nunla karşılaşacakları güne kadar Allah kalplerine nifak soktu"*[2] âyetiyle sâbittir. Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) sonraki halifeler onun münafık olarak kaldığını, elinden zorla alınmasından korktuğu için zekatını getirip vermek istediğini bu âyetle bilmişlerdir.

Bu hadisin isnadı hakkında tenkitler vardır, ancak tefsir âlimleri arasında meşhur bir rivayettir. Doğrusunu da Allah bilir.

٤٠٤٩ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أخبرنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدِ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ النَّرْسِيُّ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي بُكَيْرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي الْفَيْضِ، قَالَ: سَمِعْتُ سُلَيْمَ بْنَ عَامِرٍ، قَالَ: كَانَ بَيْنَ مُعَاوِيَةَ وَبَيْنَ الرُّومِ عَهْدٌ، فَأَرَادَ أَنْ يَغْزُوَهُمْ، فَتَعَجَّلَ شَهْرًا. قَالَ: فَجَعَلَ رَجُلٌ فِي أَرْضِ الرُّومِ عَلَى بِرْذَوْنٍ، يَقُولُ: وَفَاءٌ لَا غَدْرٌ. فَإِذَا هُوَ عَمْرُو بْنُ عَبَسَةَ فَدَعَاهُ مُعَاوِيَةُ، فَقَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ، يَقُولُ: " مَنْ كَانَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ قَوْمٍ عَهْدٌ، فَلَا يَحِلُّ لَهُ أَنْ يَحِلَّ عُقْدَةً حَتَّى يَنْقَضِي أَمَدُهَا أَوْ يُنْبِذُ إِلَيْهِمْ سَوَاءٌ "

4049- Süleym b. Âmir der ki: Muâviye ile Bizanslılar arasında bir anlaşma vardı. Muâviye onlarla savaşmak isteyince anlaşma süresinin bitimine bir ay kala yola çıktı. Bizans topraklarına gittiğinde atı üzerinde bir adamın: "İhanet değil vefa gerek!" diyerek dolaştığını gördü. Muâviye onu yanına çağırınca Amr b. Abese olduğunu gördü. Amr gelince Muâviye'ye: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): «*Kişinin bir toplulukla bir anlaşması varsa, anlaşma süresi bitinceye veya karşılıklı olarak anlaşmayı*

---

[1] İsnâdı zayıftır. Taberânî, *el-Kebîr* 8/260-261 (7873), 25/225-227 (20), Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve* (5/289-292), İbn Cerîr, *Tefsîr* (10/189-190), İbn Kesîr, *Tefsîr* (2/374) ve Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (4/246-247).

[2] Tevbe Sur. 77

vaktinden önce bozduklarını birbirlerine bildirinceye kadar onu tek taraflı bozması helal değildir» buyurduğunu işittim" dedi.[1]

٤٠٥٠ - وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا أَبُو مُسْلِمٍ إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي الْفَيْضِ، شَيْخٍ مِنَ ابْنِ أَبِي عُقَيْلٍ، عَنْ سُلَيْمِ بْنِ عَامِرٍ، قَالَ: كَانَ بَيْنَ مُعَاوِيَةَ وَبَيْنَ الرُّومِ عَهْدٌ. قَالَ: فَكَانَ يَسِيرُ حَتَّى يَكُونَ قَرِيبًا مِنْ أَرْضِهِمْ، فَإِذَا انْقَضَتِ الْمُدَّةُ غَزَاهُمْ، فَجَاءَ رَجُلٌ عَلَى فَرَسٍ لَهُ، وَهُوَ يَقُولُ: اللهُ أَكْبَرُ، وَفَاءٌ لَا غَدْرٌ، فَإِذَا رَجُلٌ مِنْ بَنِي سُلَيْمٍ يُقَالُ لَهُ: عَمْرُو بْنُ عَبَسَةَ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ، يَقُولُ: " مَنْ كَانَتْ بَيْنَهُ وَبَيْنَ قَوْمٍ عَهْدٌ فَلَا يَشُدَّ عَقَدَهُ، وَلَا يَحِلَّهَا حَتَّى يَنْقَضِي أَمَدُهَا أَوْ يُنْبِذُ إِلَيْهِمْ عَلَى سَوَاءٍ " قَالَ: فَرَجَعَ مُعَاوِيَةُ بِالْجُيُوشِ

4050- Süleym b. Âmir der ki: Muâviye ile Rumlar arasında bir anlaşma vardı. Muâviye de Rumlara doğru yaklaşıyor ve anlaşmanın müddetinin bitmesinin ardından onların üzerine saldırmayı düşünüyordu. Bu esnada atı üzerinde bir adam geldi ve: "Allahu Ekber! İhanet değil vefa gerek!" demeye başladı. Baktıklarında bu adamın Süleym oğullarından Amr b. Abese olduğunu gördüler. Amr b. Abese: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): «*Bir toplulukla anlaşması olan kişi anlaşma müddeti bitmeden veya karşılıklı olarak anlaşmayı vaktinden önce bozduklarını birbirlerine bildirmeden tek taraflı bu anlaşmayı yenilemeye kalkışmasın veya tek taraflı bunu bozmasın*» buyurduğunu işittim" dedi.[2]

٤٠٥١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ الْخَرَقِيُّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ الْفَقِيهُ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ سَعِيدٍ الْقُرَشِيُّ، حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: " كَيْفَ أَنْتُمْ إِذَا لَمْ تَجِدُوا قال: أَوْ لَمْ تَجتبوا دِينَارًا، وَلَا دِرْهَمًا؟ " قَالُوا: وتَرَى ذَلِكَ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ كَائِنًا؟. قَالَ: " نَعَمْ، وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ عَنِ الصَّادِقِ والْمَصْدُوقِ رَسُولِ اللهِ ﷺ ". قَالُوا: مَتَى ذَلِكَ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ؟

---

[1] Ravilerinin tümü güvenilirdir. Ebû Dâvud 3/190-191 (2759).

[2] Ravilerinin tümü güvenilirdir. İbnu'l-Cârûd, *el-Müntekâ* 357-358 (1069).

قَالَ: " تُنْتَهَكُ ذِمَّةُ اللهِ، وَذِمَّةُ رَسُولِهِ فَيُمْسَكُ اللهُ الْقَطْرُ عَنْ أَهْلِ الْأَرْضِ، فَيُمْسِكُ الْأَسْخِيَاءُ بِأَيْدِيهِمْ "

4051- İshâk b. Saîd el-Kureşî, babasından bildirir: Ebû Hureyre: "Cizye olarak hiçbir şey veya tek bir dinar ile tek bir dirhem bile alamayacağınız zamanlarda ne yapacaksınız?" deyince, ona: "Ey Ebû Hureyre! Bunun olabileceğini düşünüyor musun?" diye sordular. Ebû Hureyre: "Canım elinde olana yemin olsun ki doğruyu söyleyen ve doğrulanan Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) haberiyle evet, olacak!" dedi. Ona: "Ey Ebû Hureyre! Bu ne zaman olacak?" diye sorduklarında ise: "Allah ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) verdiği zimmet (ahit) çiğnendiği zaman! İşte o zaman Yüce Allah yağmuru insanlardan esirgeyecek, cömert kişiler de ellerini sıkı tutacaklardır" dedi.[1]

٤٠٥٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ حَمْشَاذَ، يَقُولُ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ، حَدَّثَنَا السُّمَيْدَعُ بْنُ وَاهِبٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، حَدَّثَنِي جَرِيرُ بْنُ حَازِمٍ، عَنْ عَمِّهِ، قَالَ: سَمِعْتُ الْمُهَلَّبَ بْنَ أَبِي صُفْرَةَ، يَقُولُ لِابْنِهِ عَبْدِ الْمَلِكِ: يَا بُنَيَّ، إِنَّمَا كَانَتْ وَصِيَّةُ رَسُولِ اللهِ ﷺ عِدَاتَ أَنْفَذَهَا أَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ، " فَلَا تَبْدَأْ بِالْعِدَةِ، فَإِنَّ مَخْرَجَهَا سَهْلٌ، وَمَصْدُرُهَا وَعْرٌ، وَاعْلَمْ أَنَّ لَا وَإِنْ قَبُحَتْ فَرُبَّمَا رُوِّحَتْ وَلَمْ تُوجِبِ الطَّمَعَ "

4052- Cerîr b. Hâzım, amcasından bildirir: Mühelleb b. Ebî Sufra'nın, oğlu Abdulmelik'e şöyle dediğini işittim: "Evladım! Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) verilen sözlere vefa gösterilmesini vasiyet etmiş, Ebû Bekr de bu vasiyeti yerine getirmiştir. Söz verilecekse buna sen başlama, zira sözün verilmesi kolay ancak ifa edilmesi zordur. Bil ki (söz vermek yerine) hayır demen başta kötü olarak görülse de, belki seni hırsa bulaştırmadan işin içinden çıkarabilir."[2]

---

[1] İsnâdı sahihtir. Buhârî, *cizye* (4/69-70).

[2] Ravileri güvenilirdir.

٤٠٥٣ - حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَفَّانَ، حَدَّثَنَا أَسْبَاطُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سُوقَةَ، عَنْ جَامِعٍ، عَنْ مَيْمُونِ بْنِ مِهْرَانَ، قَالَ: " ثَلَاثَةٌ الْمُسْلِمُ وَالْكَافِرُ فِيهِنَّ سَوَاءٌ: مَنْ عَاهَدْتَهُ وَفِّ بِعَهْدِهِ مُسْلِمًا كَانَ أَوْ كَافِرًا، فَإِنَّمَا الْعَهْدُ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، وَمَنْ كَانَتْ بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ رَحِمٌ فَصِلْهَا، مُسْلِمًا كَانَ أَوْ كَافِرًا وَمَنِ ائْتَمَنَكَ عَلَى أَمَانَةٍ فَأَدِّهَا إِلَيْهِ مُسْلِمًا كَانَ أَوْ كَافِرًا. " وَقَدْ رُوِيَ هَذَا مَرْفُوعًا بِإِسْنَادٍ ضَعِيفٍ بِمَرَّةٍ "

4053- Meymûn b. Mihrân der ki: "Üç şeyde Müslüman da, kafir de birdir. Biriyle aranda bir anlaşma varsa Müslüman da olsa, kafir de olsa bu anlaşmaya vefa göster. Zira anlaşma Allah'la yapılmış gibidir. Biriyle aranda akrabalık bağı varsa bu akraba Müslüman da olsa ,kafir de olsa bağı kesme. Biri sana bir şey emanet bıraktığı zaman emaneti veren kişi Müslüman da olsa, kafir de olsa emaneti ona iade et."[1]

Zayıf bir isnâdla merfû olarak da rivayet edilmiştir.↓

٤٠٥٤ - حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ، أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّبِيعِيُّ، بِالْكُوفَةِ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْعَبَّاسِ بْنِ الْوَلِيدِ الْبَجَلِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُمَارَةَ بْنِ صُبَيْحٍ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبَانَ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ ثَابِتٍ، عَنْ جَابِرٍ، عَنْ غِيَاثِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " ثَلَاثٌ لَيْسَ لِأَحَدٍ مِنَ النَّاسِ فِيهِنَّ رُخْصَةٌ: بِرُّ الْوَالِدَيْنِ مُسْلِمًا كَانَ أَوْ كَافِرًا، وَالْوَفَاءُ بِالْعَهْدِ لِمُسْلِمٍ كَانَ أَوْ كَافِرًا، وَأَدَاءُ الْأَمَانَةِ إِلَى مُسْلِمٍ كَانَ أَوْ كَافِرًا "

4054- Ali b. Ebî Tâlib'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Üç konunda hiçbir insana aksi davranma ruhsatı yoktur. Biri; müslüman olsun kafir olsun anne babaya iyi davranmaktır. Diğeri; müslüman olsun kafir olsun biriyle yapılan anlaşmaya vefa göstermektir. Bir diğeri de; kafir olsun müslüman olsun birinden alınan emaneti iade etmektir."*[2]

---

[1] Saîd b. Mansûr, *Sünen* 3/272 (2601) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (12/298-299).

[2] İsnâdı çok zayıftır. Suyûtî, *el-Câmiu's-Sağîr*'de zikretmiştir.

٤٠٥٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو الطَّيِّبِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الشَّعِيرِيُّ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مَخْلَدٍ الْبَلْخِيُّ، حَدَّثَنَا حَاتِمُ بْنُ بَكْرِ بْنِ غَيْلَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ الْعَقَدِيُّ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ طَهْمَانَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ الْأَعْلَى، عَنْ أَبِي النُّعْمَانِ، عَنْ أَبِي الْوَقَّاصِ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ وَعَدَ مِنْكُمْ رَجُلًا عِدَةً، وَمِنْ نِيَّتِهِ أَنْ يَفِي بِذَلِكَ فَلَمْ يَفِ لِمَوْعِدِهِ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ ". رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُثَنَّى، عَنْ أَبِي عَامِرٍ وَاللهُ أَعْلَمُ

4055- Zeyd b. Erkam'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Biriniz bir kişiye yerine getirmek niyetiyle bir söz verip de bunu tutamadığı zaman bundan dolayı günaha girmiş olmaz."*[1]

Başka bir kanalla bu hadisin aynısı rivayet olunmuştur.[2] Doğrusunu Allah bilir.

---

[1] İsnâdı çok zayıftır.

[2] Ebû Dâvud 5/268 (4995) ve Tirmizî 5/20 (2633).

الثَّالِثُ وَالثَّلَاثُونَ مِنْ شُعَبِ الْإِيمَانِ

وَهُوَ بَابٌ فِي تَعْدِيدِ نِعَمِ اللهِ ﷻ، وَمَا يَجِبُ مِنْ شُكْرِهَا

33. Şube

Allah'm Nimetleri ve Bu Nimetlere Şükür

Yüce Allah: *"Ey insanlar! Sizi ve sizden öncekileri yaratan Rabbinize ibadet edin ki, Allah'a karşı gelmekten sakınasınız. O, yeri sizin için döşek, göğü de bina yapan, gökten su indirip onunla size rızık olarak çeşitli ürünler çıkarandır. Öyleyse siz de bile bile Allah'a ortaklar koşmayın"*[1] buyurup kullarına ihsan ettiği nimetleri dile getirmiş, buna karşılık da onları kendisine ibadet edilmesi ve gereken saygının gösterilmesi yönünde uyarmıştır.

Halîmî der ki: "Âyete iki şekilde anlam verebiliriz. Birincisi «O'na ibadet edin ve ibadetinden gafil olmayın. Zira sizi yarattığı, size rızıklar ve nimetler verdiği için kendisine ibadet etmenizi hak ediyor» şeklindedir."[2]

Beyhakî der ki: "Yüce Allah kendisine ibadet etmenizi emrettiği için bu ibadet artık size farz olmuştur."

Halîmî şöyle devam eder: "Diğeri de «Sadece Allah'a ibadet edin. Zira sizi ve sizden öncekileri yaratan kendisidir. Yaratma işi başkasının değil, sadece kendisinin işidir. Bundan dolayı O'na ortaklar koşmadan ibadetinizi sadece O'na yapın ve kendiniz için O'nun ismini kullanmayın. Zira O'ndan başka ilah yoktur» şeklindedir. Sonrasında Yüce Allah insanlara önce kendisine saygıyı, sonra da onları ihsan ettiği için kendisine şükrü gerektiren nimetleri saymıştır."[3]

Beyhakî der ki: Burada Halîmî'nin "gerektiren" ifadesinden kastı, onlar vasıtasıyla saygıyı ve şükrü gerektirendir. Daha sonra da bu gereklilik emre dönüşmüştür. Zira Halîmî bu sözünü zikredilen âyetlere dayandırmıştır.

---

[1] Bakara Sur. 21, 22

[2] Hâlîmî, *el-Minhâc* (2/519).

[3] Hâlîmî, *el-Minhâc* (2/519).

Ancak "Bunlardan dolayı emriyle önce kendisine saygıyı, sonra da onları ihsan ettiği için kendisine şükrü gerektiren nimetleri saymıştır" ifadesini kullansaydı daha uygun olurdu.

Halîmî şöyle devam eder: "Yüce Allah yine: *«Ey insanlar! Sizi ve sizden öncekileri yaratan Rabbinize ibadet edin»*[1] buyurmuş ve nimetlerinden ilk olarak onları yaratma nimetini zikretmiştir. Allah en doğrusunu bilir bu da önce canlılık, ardından akıl ile gerçekleşen yaratmaya işarettir. Zira aklı olan canlı hem kendini, hem de başkalarını bilir. Kendisini yaratanı ve bir şeyi zıddıyla birlikte bilir."[2]

Beyhakî der ki: "Tabi ki bu da, muvaffakiyetin yardımıyla olur."

Halîmî şöyle devam eder: "Sonrasında diğer bir nimet, zorunlu duyulardan olan beş duyumuzdur. Bunlar da sesleri idrak edebildiğimiz işitme duyusu, renkleri idrak edebildiğimiz görme duyusu, kokuları idrak edebildiğimiz koklama duyusu, bir şeyin sert veya yumuşaklığını idrak edebildiğimiz dokunma duyusu ve bir şeyin acı, ekşi veya tatlığını idrak edebildiğimiz tatma duyusudur. Yüce Allah bu tür nimetleri başka âyetlerde de zikretmiştir.

Örneğin: *"De ki: O, sizi yaratan ve size kulaklar, gözler ve kalpler verendir. Ne kadar da az şükrediyorsunuz!"*[3] buyurmuştur. Yine: *"Allah sizi, analarınızın karnından siz hiçbir şey bilmez durumda iken çıkardı. Şükredesiniz diye size kulaklar, gözler ve kalpler verdi"*[4] buyurmuştur. Yani bu tür nimetleri bize kendisine şükretmemiz için verdiğini belirtmiştir. Burada şükürden kasıt da sayılan bu nimetleri özellikle Allah'a itaat yolunda kullanmak, O'na isyan için kullanmamaktır."[5]

Beyhakî der ki: İnsanoğlunun her bir organında da öylesi nimetler vardır ki, Allah'ın muvaffakiyeti olmadan kişi bunların şükrünü eda edemez. Kişinin,

---

[1] Bakara Sur. 21

[2] Hâlîmî, *el-Minhâc* (2/519).

[3] Mülk Sur. 23

[4] Nahl Sur. 78

[5] Hâlîmî, *el-Minhâc* (2/519).

bunların Yüce Allah tarafından kendisine verildiğini bilmesi ve Allah'a isyan değil, itaat için kullanması bunlara şükür babındandır. Muvaffakiyet Allah'tandır.

Yüce Allah insanı sağlam bir şekilde, hayvanların tersine düzgün ve dik durabilecek şekilde yaratmıştır. Bu konuda: *"Biz, gerçekten insanı en güzel bir biçimde yarattık"*[1] buyurmuştur. Düzgün ve dik durabilecek şekilde olması da baş ve yüz kısmının en üstte duracak şekilde olmasıdır.

Yine: *"Andolsun, biz insanoğlunu üstün kıldık"*[2] buyurmuştur. İnsanın yemeğini yerden ağzıyla almaya muhtaç etmeden eliyle yemesinin sağlanması bu üstünlüklerinden biri olarak sayılmıştır.

Sonra Yüce Allah insanlara dil ve yazı (kalem) ile ifade (beyan) yetisi gibi bir nimeti verdiğini zikreder ve: *"Rahmân Kur'ân'ı öğretti. İnsanı yarattı. Ona beyanı (düşünüp ifade etmeyi) öğretti"*[3] buyurur. Yine bu yönde: *"Oku! Senin Rabbin en cömert olandır. O, kalemle yazmayı öğretendir, insana bilmediğini öğretendir"*[4] buyurur.

Sonrasında Halîmî verilen bu yetiler ile bu duyuların vahyi idrak etme ile Allah'ı zikretmeyi kolaylaştırmasını açıklayıp şöyle der: "Yüce Allah'ın insanları yaratırken verdiği nimetlerinden biri de bedenlerini hayvanlar, yırtıcılar ve kuşların bedenlerini örtüp koruyan kıl ve tüylerden arındırması, el ve ayaklarını pençe şekilde yapmamasıdır."[5]

Beyhakî der ki: "Yüce Allah'ın insanlara ve hayvanlara olan nimetlerinden biri de yemeği sindirmelerini, artıklarını da boşaltmalarını sağlamış olmasıdır."

Sonrasında Halîmî şöyle der: "Yüce Allah'ın insanlara bir nimeti de sıkıntı ve yorgunluklardan kurtaracak, rahatlatıp dinlendirecek şekilde onlara

---

[1] Tîn Sur. 4

[2] İsrâ Sur. 70

[3] Rahmân Sur. 1-4

[4] Alak Sur. 3-5

[5] Halîmî, *el-Minhâc* (2/520-523).

uykuyu bahşetmesidir. Bu konuda: *"Uykunuzu bir dinlenme (sebebi) kıldık"*[1] buyurmuştur. Bundan kasıt bedenlerin dinlenmesidir. Uyku da hoş görülen ve teşvik edilen uyku çeşidi ile kötü görülen ve uzak durulması gereken uyku çeşidi olmak üzere ikiye ayrılmıştır..."[2]

Beyhakî der ki: *es-Sünenü'l-Kübrâ*'da bu yönde gelen rivayetlerden bazılarını zikretmiştim, bu bölümün sonlarına doğru da buna delâlet eden rivayetlerden bazılarını zikredeceğim.

Sonrasında Halîmî, rüyalarının irşat ve öğretmedeki etkisinden bahseder. Sonra Yüce Allah'ın insanlara zanaat ve meslekleri öğretmesi nimetini, bunları onların faydası ve kazancına vesile kılmasını, herkesin aynı mesleği icra etmesi durumunda ibadete engel olacağı için meslekleri insanlar arasında dağıtmasını zikreder. Bu şekilde biri ekin eker, diğeri ekin hasadıyla uğraşır, diğeri ip eğirir, diğeri dokumacılık yapar, diğeri ticaretle uğraşır, diğeri para basma işini yapar. Bu şekilde herkes ayrı bir iş yaptığı zaman kendi işinde başarılı ve işinin ehli olur. Yüce Allah bu yönde: *"Dünya hayatında onların geçimliklerini aralarında biz paylaştırdık. Birbirlerine iş gördürmeleri için, (çeşitli alanlarda) kimini kimine, derece derece üstün kıldık"*[3] buyurmuştur.

Sonrasında Halîmî, Yüce Allah'ın gökte ve yerde mahlukata ve insanlara yönelik yarattığı faydalı şeyleri zikreder ve bunlardan her birinin faydasını sıralar. Sonra Yüce Allah'ın, insanlara bilmediklerini öğretmek için elçiler gönderme nimetini ve diğer ümmetler içinde bu ümmetin diğerlerinden üstün kılınmasını dile getirir. Bu konularda daha fazla malumat sahibi olmak isteyenler Halîmî'nin söz konusu eserine[4] bakabilirler.

Şükredecek olan kişinin ilk önce yapması gereken şey Allah'ın nimetleri üzerinde düşünmektir. Yüce Allah Kitab'ında: *"Ey kavmim! Allah'ın size olan*

---

[1] Nebe Sur. 9

[2] Halîmî, *el-Minhâc* (523-546).

[3] Zuhruf Sur. 32

[4] Halîmî, *el-Minhâc* (2/526-540).

nimetini düşünün"[1] buyurur. Nimeti düşünmek de ancak bu nimetlere şükretmek ve daha fazlasını istemek için olur. Sonrasında Yüce Allah: *"Bana şükredin, sakın nankörlük etmeyin"*[2] buyurarak şükretmeyi emretmiştir. Yine: *"Ey Davûd ailesi şükredin! Kullarımdan şükredenler pek azdır"*[3] buyurmuştur ki bu mânâda Kur'ân'da pek çok âyet vardır.

Kişi nimet üzerinde düşündüğü zaman buna şükrü birkaç yönden olur. Biri, Yüce Allah'ın bolca ve en güzel şekliyle nimet verdiğine, bunların yıldızlardan değil de Allah'tan olduğuna, ne kadar çabalasak da bunların şükrünü eda edemeyeceğimize ve bu nimetlerin değerini hakkıyla bilemeyeceğimize inanmaktır.

Diğeri, bu nimetlere karşılık Yüce Allah'ı övüp O'na hamd etmek, kalpte ve dilde bu nimetlerin gerektirdiği hakları kabul etmek ve imanda olduğu gibi buna hem itikad edip hem de ikrar etmektir. Diğeri, Yüce Allah'ın emrettiği şeyleri yerine getirmeye, yasakladığı şeylerden uzak durmaya çalışmaktır. Zira Yüce Allah'ı tazim etmek bunu gerektirir ki O'na itaat etmekten daha büyük bir tazim de olamaz.

Diğeri, kişinin her halinde bu nimetlerin elden gitmesine yönelik endişe taşıması, bunlardan ayrılacak olmanın üzüntüsünü duyması, böylesi bir şeyden Allah'a sığınarak bu nimetlerin gitmemesi ve devamlılığı için Allah'a yalvarıp yakarmasıdır.

Diğeri, kişinin Yüce Allah'ın kendisine verdiği nimetlerden infak etmesi, ihtiyaç sahiplerini gözetmesi, mescid ve köprü gibi yapıları imar etmesi, hayır olan her bir alanda bulunup ardında güzel eserler bırakmasıdır. Kişinin yanında fazladan mal varsa diğerlerine karşı malının çokluğuyla övünme düşüncesi taşımadan sadece Allah'ın kendisine bahşettiği nimetleri gizlemeyip göstermek için iki tür yemek yemesi, iki parça giysi giymesi, iki hizmetçi edinmesi, iki binek kullanması, odalık olarak iki cariye alması gibi kendine ihtiyacından fazla harcama yapmasında bir sakınca olmaz. Ancak böylesi bir nimeti başkalarıyla paylaşarak göstermesi daha güzel olur.

---

[1] Mâide Sur. 20

[2] Bakara Sur. 152

[3] Sebe Sur. 13

Bir diğeri de kişinin Yüce Allah'ın kendisine ihsan ettiği nimetlerle övünmemesi, büyüklenmemesi, israfa ve lükse kaçarak kibre kapılmamasıdır. Zira Yüce Allah: *"Allah, kendini beğenmiş övünüp duran kimseleri asla sevmez"*[1] buyurur.

٤٠٥٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنِ عَدِيٍّ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو يَعْلَى الْمُوصِلِيُّ، حَدَّثَنَا خَلَفُ بْنُ هِشَامٍ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرَةَ، عَنِ الْأَسْوَدِ بْنِ سُرَيْعٍ، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ: مَدَحْتُ اللهَ بِمَدْحَةٍ، وَمَدَحْتُكَ بِأُخْرَى. قَالَ: " هَاتِ وَابْدَأْ بِمَدْحَةِ اللهِ ". هَكَذَا رَوَاهُ عَلِيُّ بْنُ زَيْدِ بْنِ جُدْعَانَ

4056- Esved b. Serî' der ki: "Ey Allah'ın Resûlü! Allah'ı bir sözle övdüm, seni de başka bir sözle övdüm" dediğimde: *"Söyle bakalım! Ama ilk önce Allah'ı övmeyle başla"* buyurdu.[2]

Ali b Zeyd b. Cud'ân bu şekilde rivayet etmiştir.

٤٠٥٧ - وَقَدْ أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أخبرنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ سَلَامٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُقَاتِلٍ الْمَرْوَزِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ السَّلَامِ بْنُ حَرْبٍ الْمُلَائِيُّ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ عُبَيْدٍ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنِ الْأَسْوَدِ بْنِ سُرَيْعٍ، أَنَّهُ أَتَى النَّبِيَّ ﷺ، فَقَالَ: إِنِّي حَمِدْتُ رَبِّي بِمَحَامِدَ. قَالَ: " أَمَا إِنَّ رَبَّكَ يُحِبُّ الْحَمْدَ " وَلَمْ يَسْتَنْشِدْهُ

4057- Hasan bildiriyor: Esved b. Serî', Resûlullah'a (sallallahu alayhi vesellam) gelip: "Rabbimi bazı sözlerle övdüm" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Rabbin övülmeyi sever"* buyurdu, ancak bu sözleri söylemesini ondan istemedi.[3]

---

[1] Lokmân Sur. 18

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (5/1844), Ahmed, *Müsned* (3/435-436, 4/24) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (1/46).

[3] Ravileri güvenilirdir, ancak isnâdında kopukluk vardır. Taberânî, *M. el-Kebîr* 1/282-283 (820, 821, 822, 823, 824, 825), Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred* (859, 861, 868) ve Ahmed, *Müsned* (3/435).

٤٠٥٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بْنُ شَرِيكٍ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ، حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ سَعْدِ بْنِ سِنَانٍ، عَنْ أَنَسٍ، عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ أَنَّهُ، قَالَ: " التَّأَنِّي مِنَ اللهِ، وَالْعَجَلَةُ مِنَ الشَّيْطَانِ، وَمَا شَيْءٌ أَكْثَرُ مَعَاذِيرَ مِنَ اللهِ وَمَا مِنْ شَيْءٍ أَحَبُّ إِلَى اللهِ مِنَ الْحَمْدِ "

4058- Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"İhtiyatlı hareket etmek (teenni) Allah'tan, acelecilik ise şeytandandır. Allah'tan daha fazla da mazur gören yoktur. Yine Allah için övülmekten daha iyi bir şey yoktur."*[1]

٤٠٥٩ - حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ السُّلَمِيُّ، أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ سَعِيدٍ الرَّازِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو حَاتِمٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِدْرِيسَ الرَّازِيُّ، حَدَّثَنَا الْقَعْنَبِيُّ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ، عَنْ رَبِيعَةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَنْبَسَةَ، يَعْنِي: عَنِ ابْنِ غَنَّامٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ قَالَ حِينَ يُصْبِحُ وَحِينَ يُمْسِي اللهُمَّ مَا أَصْبَحَ بِيَ مِنْ نِعْمَةٍ أَوْ بِأَحَدٍ مِنْ خَلْقِكَ فَمِنْكَ وَحْدَكَ لَا شَرِيكَ لَكَ، فَلَكَ الْحَمْدُ، وَلَكَ الشُّكْرُ، إِلَّا أَدَّى شُكْرَ ذَلِكَ الْيَوْمِ "

4059- İbn Ğannâm'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Her kim sabahladığı zaman: «Allahım! Benimle birlikte sabahı bulan bütün nimetler ve mahlûkatlar sadece ve bir tek sendendir ve senin ihsanınladır. Senin hiçbir ortağın yoktur. Hamd ve şükür ancak sanadır» derse o günün şükrünü ifa etmiş olur."*[2]

٤٠٦٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى حَمْزَةُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ الْمُهَلَّبِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ سَعِيدٍ الرَّازِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو زُرْعَةَ عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عَبْدِ الْكَرِيمِ الرَّازِيُّ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْجُرَمِيُّ، حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ يُونُسَ، عَنْ عِيسَى بْنِ عَوْنِ بْنِ حَفْصِ بْنِ فُرَافِصَةَ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ زُرَارَةَ الْأَنْصَارِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَا

---

[1] İsnâdı hasendir. Ebû Ya'lâ, *Müsned* 7/247-248 (4256) ve Beyhakî, *Sünen* (10/104).

[2] İsnâdı zayıftır. Ebû Dâvud 5/314 (5073).

أَنْعَمَ اللهُ عَلَى عَبْدٍ مِنْ نِعْمَةٍ مِنْ أَهْلٍ أَوْ مَالٍ أَوْ وَلَدٍ، فَيَقُولُ مَا شَاءَ اللهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللهِ، فَيَرَى فِيهِ آفَةً دُونَ الْمَوْتِ "

وَرَوَى فِي هَذَا الْمَعْنَى أَبُو بَكْرٍ الْهُذَلِيُّ، عَنْ ثُمَامَةَ، عَنْ أَنَسٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: " مَنْ رَأَى شَيْئًا يُعْجِبُهُ، فَقَالَ: مَا شَاءَ اللهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللهِ لَمْ يَضُرَّهُ "

4060- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kul, Yüce Allah tarafından kendisine verilen aile, mal veya çocuk gibi nimetler konusunda: «Allah'ın dilediği olur. Allah'a dayanmayan hiçbir güç yoktur» dediği zaman ölüm dışında bu nimetin başına herhangi bir felaket gelmez."*[1]

Bu mânâda Ebû Bekr el-Hüzelî'nin Sumâme'den, onun da Enes'ten bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu alayhi vesellem): *"Kişi beğendiği bir şey gördüğü zaman «Mâşaallah lâ kuvvete illâ billah (=Allah'ın dilediği olur. Allah'a dayanmayan hiçbir güç yoktur)» derse ona bir zararı dokunmamış olur"* buyurmuştur.[2]

٤٠٦١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْفَضْلِ الشَّعْرَانِيُّ، حَدَّثَنَا جَدِّي، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحِزَامِيُّ، ح. وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ اللهِ الْحَرَفِيُّ، بِبَغْدَادٍ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ الْفَقِيهُ النَّجَّادُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحِزَامِيُّ، حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْأَنْصَارِيُّ، حَدَّثَنَا طَلْحَةُ بْنُ خِرَاشٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَفْضَلُ الدُّعَاءِ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ، وَأَفْضَلُ الذِّكْرِ الْحَمْدُ لِلَّهِ ". وَفِي رِوَايَةِ أَبِي عَبْدِ اللهِ، قَالَ: سَمِعْتُ طَلْحَةَ بْنَ خِرَاشٍ، يَقُولُ: سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللهِ، يَقُولُ: " أَفْضَلُ الذِّكْرِ: لَا إِلَهَ

---

[1] İsnâdı çok zayıftır. Beyhakî, *el-Esmâu ve's-Sifât* (s. 207), İbn Ebi'd-Dünya, *Kitâbu'ş-Şükr* (1), İbnu's-Sünnî, *Amelu'l-Yevm ve'l-Leyle* (359), Taberânî, *M. es-Sağîr* (1/212) ve Hatîb, *Târîh* (3/198-199).

[2] İsnâdı çok zayıftır. İbnu's-Sünnî, *Amelu'l-Yevm ve'l-Leyle* (207) ve Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs* 3/544 (5696).

إِلَّا اللهُ، وَأَفْضَلُ الدُّعَاءِ الْحَمْدُ لِلَّهِ ". وَعَلَى هَذَا اللَّفْظِ رَوَاهُ يَحْيَى بْنُ حَبِيبٍ، عَنْ مُوسَى بْنِ إِبْرَاهِيمَ هَذَا

4061- Câbir b. Abdillah'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"En üstün dua Lâ ilâhe illallah'tır. En üstün zikir de Elhamdulillâh'tır."*[1]

Ebû Abdillah'ın rivayeti ise şöyledir: "Talha b. Hirâş'tan duyduğuma göre Câbir b. Abdillah'ın: «En üstün zikir Lâ ilâhe illallah'tır. En üstün dua da Elhamdulillâh'tır» dediğini işitmiştir."

Yahya b. Habîb de bunu Mûsa b. İbrâhîm'den bu lafızla rivayet etmiştir.[2]

٤٠٦٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حَمْشَاذَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُغِيرَةِ السُّكَّرِيُّ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُوسَى، عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ، عَنْ قُرَّةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " كُلُّ أَمْرٍ ذِي بَالٍ لَا يُبْدَأُ فِيهِ بِالْحَمْدِ لِلَّهِ أَقْطَعُ "

4062- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellam): *"Allah'a hamd ile başlamayan her önemli iş eksik (bereketsiz) kalacaktır"* buyurmuştur.[3]

٤٠٦٣ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا حَمْزَةُ بْنُ الْعَبَّاسِ الْعَقَبِيُّ، حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ، حَدَّثَنَا قُرَادٌ أَبُو نُوحٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْمَسْعُودِيُّ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَوَّلُ مَنْ يُدْعَى إِلَى الْجَنَّةِ الَّذِينَ يَحْمَدُونَ اللهَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ ".

---

[1] İsnâdı hasendir. İbn Mâce 2/1249 (3800).

[2] Tirmizî 5/462 (3383).

[3] İsnâdı zayıftır. İbn Mâce 1/610 (1894) ve Ebû Dâvud 5/172 (4840).

4063- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Cennete girmeleri için ilk çağrılacak kişiler, iyi günde, kötü günde Allah'a hamd eden kişiler olacaktır"* buyurmuştur.[1]

٤٠٦٤ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا تَمْتَامٌ، حَدَّثَنَا عَاصِمُ بْنُ عَلِيٍّ، حَدَّثَنَا قَيْسٌ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: " الْحَامِدُونَ الَّذِينَ يَحْمَدُونَ اللهَ عَلَى السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ "

4064- Başka bir kanalla yukarıdaki hadisin aynısı rivayet edilmiştir; ancak *"Allah'a çokça hamd edenler (el-Hâmidûn) iyi günde kötü günde Allah'a hamd eden kişilerdir"* ibaresi geçmiştir.[2]

٤٠٦٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنِ إِسْحَاقَ الْفَقِيهُ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الْأَبَّارُ، حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ خَالِدٍ الْأَزْرَقُ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، حَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ مَنْصُورِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أُمِّهِ، عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ، قَالَتْ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا أَتَاهُ الْأَمْرُ يَسُرُّهُ، قَالَ: " الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي بِنِعْمَتِهِ تَتِمُّ الصَّالِحَاتُ، وَإِذَا أَتَاهُ الْأَمْرُ يَكْرَهُهُ قَالَ الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ "

4065- Hz. Âişe der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) iyi bir haber aldığı zaman *"İyi şeylerin, nimetiyle tamama erdiği Allah'a hamdolsun"* derdi. Kötü bir haber aldığı zaman da *"Her hâlimiz için Allah'a hamdolsun"* derdi.[3]

٤٠٦٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنِ فُورَكٍ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ الْأَصْبَهَانِيُّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عِصَامٍ، أخبرنا أَبُو عَاصِمٍ النَّبِيلُ، حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عُبَيْدَةَ الرَّبَذِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ ثَابِتٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ، كَانَ يَقُولُ: " اللهُمَّ انْفَعْنِي بِمَا عَلَّمْتَنِي،

---

[1] İsnâdı güçlü değildir. Hâkim, *Müstedrek* (1/502), Beyhakî, *Âdâb* (s. 384-385) ve Bağavî, *Şerhü's-Sünne* 5/49-50 (1270).

[2] İsnâdı zayıftır. Taberânî, *M. el-Kebîr* 12/19 (12345), Ebû Nuaym, *Hilye* (5/69) ve Beyhakî, *Âdâb* (1033).

[3] Ravileri güvenilirdir. İbn Mâce 2/1250 (3803).

وَعَلِّمْنِي مَا يَنْفَعُنِي، وَزِدْنِي عِلْمًا، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ، وَأَعُوذُ بِكَ رَبِّي مِنْ حَالِ النَّارِ "

4066- Ebû Hureyre bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle dua ederdi: *"Allahım! Öğrettiğin ilmi bana faydalı kıl. Faydama olacak ilmi öğret ve ilmimi arttır. Her hâlim için sana hamdolsun. Rabbim! Cehenneme götürecek tavırlardan sana sığınırım."*[1]

٤٠٦٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدِ اللهِ السِّمْسَارُ، بِبَغْدَادٍ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ الْفَقِيهُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى بْنُ حَمَّادٍ النَّرْسِيُّ، وَأَزْهَرُ بْنُ مَرْوَانَ الرَّقَاشِيُّ، حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ مَنْصُورٍ السَّلِيمِيُّ، عَنْ زُهَيْرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: دَعَا رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ مِنْ أَهْلِ قُبَاءَ النَّبِيَّ ﷺ، فَانْطَلَقْنَا مَعَهُ، فَلَمَّا طَعِمَ وَغَسَلَ يَدَهُ - أَوْ قَالَ: يَدَيْهِ -، قَالَ: " الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي يُطْعِمُ وَلَا يُطْعَمُ، مَنَّ عَلَيْنَا فَهَدَانَا، وَأَطْعَمَنَا وَسَقَانَا، وَكُلَّ بَلَاءٍ حَسَنٍ أَبْلَانَا. الْحَمْدُ لِلَّهِ غَيْرَ مُوَدَّعٍ رَجَاءَ رَبِّي وَلَا مُكَافَئٍ وَلَا مَكْفُورٍ، وَلَا مُسْتَغْنًى عَنْهُ. الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَطْعَمَ مِنَ الطَّعَامِ، وَسَقَى مِنَ الشَّرَابِ، وَكَسَى مِنَ الْعُرْيِ، وَهَدَى مِنَ الضَّلَالَةِ، وَبَصَّرَ مِنَ الْعَمَى، وَفَضَّلَ عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقَهُ تَفْضِيلًا. الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ "

4067- Ebû Hureyre der ki: Ensâr'dan, Kubâ ahalisinden bir adam Hz. Peygamber'i (sallallahu aleyhi vesellem) yemeğe davet edince biz de onunla birlikte gittik. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) yemeğini bitirdiği zaman ellerini yıkadı ve şöyle dua etti: *"Yedirdiği halde yedirilmeyen, lütfedip bizi hidâyete erdiren, bizi yedirip içiren, en güzel belalarla imtihan eden Allah'a hamdolsun! Hiçbir zaman terk edilemeyecek olan, ama yine de verilenlerin karşılığı olamayan, her zaman kendisine muhtaç olunacak hamdler Yüce Allah'a mahsustur. Çeşitli yiyecekleri yediren, çeşitli içecekleri içiren, çıplakları giydiren, dalâlette olanlara yol gösteren, karanlıkları aydınlığa çeviren ve yaratıklarından çoğuna lütuflarda bulunan âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamdolsun. Hamd âlemlerin Rabbine mahsustur."*[2]

---

[1] İsnâdı zayıftır. Tirmizî 5/578 (3599) ve İbn Mâce, *mukaddime* (251) ile *duâ* (3833).

[2] Ravileri güvenilirdir. İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (15), Hâkim, *Müstedrek* (1/546),

٤٠٦٨ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، أخبرنا أَبُو عَلِيٍّ الْحَسَنُ بْنُ مُوسَى الْأَشْيَبُ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ ثَابِتٍ الْبُنَانِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ، كَانَ إِذَا أَوَى إِلَى فِرَاشِهِ، قَالَ: " الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَطْعَمَنَا وَسَقَانَا وَكَفَانَا وَآوَانَا، فَكَمْ مَنْ لَا كَافِيَ لَهُ وَلَا مُؤْوِيَ ".

4068- Enes b. Mâlik bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) uyumak için yatağma girdiği zaman şöyle dua ederdi: *"Bizi yedirip içiren, kimselere muhtaç etmeyen ve barındıran Yüce Allah'a hamdolsun. Zira muhtaç ve barınaksız olan niceleri bulunmaktadır."*[1]

Beyhakî der ki: *"Da'vât* kitabında Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yemek sonrası ve bir giysi giydikten sonra bundan başka dualarını da zikretmiştik."

٤٠٦٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ الْحَرَفِيُّ، بِبَغْدَادٍ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ الْفَقِيهُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ صَبَاحَ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ سُلَيْمَانَ، أَخْبَرَنَا هِشَامُ بْنُ زِيَادٍ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنْ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ عَائِشَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: " مَا أَنْعَمَ اللهُ جَلَّ وَعَزَّ عَلَى عَبْدٍ نِعْمَةً، فَعَلِمَ أَنَّهَا مِنْ عِنْدِ اللهِ إِلَّا كَتَبَ اللهُ لَهُ بِشُكْرِهَا، وَمَا عَلِمَ اللهُ مِنْ عَبْدٍ نَدَامَةً عَلَى ذَنْبٍ إِلَّا غَفَرَ اللهُ لَهُ ذَلِكَ قَبْلَ أَنْ يَسْتَغْفِرَهُ، وَإِنَّ الرَّجُلَ يَشْتَرِي الثَّوْبَ بِالدِّينَارِ، فَيَلْبَسُهُ فَيَحْمَدُ اللهَ فَمَا يَبْلُغُ رُكْبَتَيْهِ حَتَّى يَغْفِرَ لَهُ ".

4069- Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu alayhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Yüce Allah kula bir nimet verdiği zaman kul bu nimeti Allah katından bilirse o nimetin şükrünü eda etmiş olur. Yüce Allah bir kulun işlediği günaha pişman olduğunu bildiği zaman o kul henüz bağışlanma dilemeden onu bağışlar. Kişi dinarla satın aldığı bir giysiyi Allah'a hamd ederek giydiği zaman giysi henüz dizlerine ulaşmadan bağışlanır."*[2]

Nesâî, *Amelü'l-Yevm ve'l-Leyle* (301), İbnu's-Sünnî, *Amelü'l-Yevm ve'l-Leyle* (487), İbn Hibbân, *Sahîh* (7/326), Ebû Nuaym, *Hilye* (2/242) ve Ebu'ş-Şeyh, *Ahlâkü'n-Nebiy* (s. 235).

[1] Ravileri güvenilirdir. Müslim, *zikr* (64).

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (47).

٤٠٧٠ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ الْمُقْرِئُ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو يَحْيَى مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الْقَصْرِيُّ، حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ زِيَادٍ، حَدَّثَنِي عَبْدُ اللهِ بْنُ ذَكْوَانَ وَهُوَ أَبُو الزِّنَادِ، فَذَكَرَهُ بِمَعْنَاهُ غَيْرَ أَنَّهُ لَمْ يُذْكَرِ الثَّوْبَ. وَرُوِيَ عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ هِشَامٍ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ مِثْلُ الْأَوَّلِ. وَرَوَاهُ يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، عَنْ مَحْبُوبٍ الْعَبْدِيِّ، عَنْ هِشَامِ بْنِ زِيَادٍ مَوْقُوفًا عَلَى عَائِشَةَ. وَرَوَاهُ بَزِيعُ بْنُ حَسَّانَ، عَنْ هِشَامٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ. " وَبَزِيعُ ضَعِيفٌ "

4070- Ebu'z-Zinâd Abdullah b. Zekvân bir öncekinin aynısını giysi kısmını zikretmeden bildirmiştir.[1]

Başka bir kanalla bu hadisin aynısı rivayet olunmuştur.[2]

Başka bir kanalla bu hadisin aynısı Hz. Âişe'ye mevkûf olarak aktarılmıştır.

Aynısını Bezî' b. Hassân, Hişâm kanalıyla babasından, o da Âişe'den, o da Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) bildirmiştir.[3] Bezî' de zayıf biridir.

٤٠٧١ - وَرَوَاهُ أَحْمَدُ بْنُ زَيْدٍ الْفَلَسْطِينِيُّ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ الْحَمِيدِ الْوَاسِطِيِّ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَا أَنْعَمَ اللهُ عَلَى عَبْدٍ مِنْ نِعْمَةٍ، فَعَلِمَ أَنَّ تِلْكَ النِّعْمَةَ مِنْ عِنْدِ اللهِ إِلَّا قَبِلَ اللهُ شُكْرَهُ قَبْلَ أَنْ يَحْمَدَهُ ". أَخْبَرَنَاهُ أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحِ بْنِ هَانِئٍ، حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ حَمْزَةَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ زَيْدٍ الْفَلَسْطِينِيُّ، فَذَكَرَهُ

4071- Aynısını Ahmed b. Zeyd el-Filistînî, İbrâhîm b. Abdilhamîd el-Vâsitî kanalıyla Hişâm b. Urve'den, o da babasından, o da Hz. Âişe'den şöyle bildiriyor: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): «*Yüce Allah kula bir nimet*

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] Hâkim, *Müstedrek* (1/514).

[3] İsnâdı zayıftır.

verdiği zaman kul bu nimeti Allah katından bilirse henüz hamd etmeden o nimetin şükrünü eda etmiş kabul edilir» buyurdu."[1]

٤٠٧٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ بَحْرٍ الْبُرِّيِّ، حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ، حَدَّثَنَا خَلَفُ بْنُ الْمُنْذِرِ أبو الْمُنْذِرِ، حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ قَالَ إِذَا أَوَى إِلَى فِرَاشِهِ: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي كَفَانِي وَآوَانِي، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَطْعَمَنِي وَسَقَانِي، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي مَنَّ عَلَيَّ فَأَفْضَلَ، فَقَدْ حَمِدَ اللهَ بِجَمِيعِ مَحَامِدِ الْخَلْقِ كُلِّهِمْ"

4072- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Uyumak için yatağına girdiği zaman: «Beni kimselere muhtaç etmeyen, beni barındıran Allah'a hamdolsun. Beni yedirip içiren Allah'a hamdolsun. Bana her türlü iyiliği bahşeden ve ziyadesiyle ikramlarda bulunan Allah'a hamdolsun» diyen kişi, tüm mahlukatın hamdi ile Allah'a hamd etmiş olur."*[2]

٤٠٧٣ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ الْبَصْرِيُّ، مِنْ كِتَابِهِ، أَخْبَرَنِي رِفَاعَةُ بْنُ يَحْيَى بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ رِفَاعَةَ بْنِ رَافِعٍ الزُّرَقِيُّ أَبُو زَيْدٍ، إِمَامُ الْمَسْجِدِ. قَالَ: سَمِعْتُ مُعَاذَ بْنَ رِفَاعَةَ بْنِ رَافِعٍ الْأَنْصَارِيَّ، يُحَدِّثُ، عَنْ أَبِيهِ رِفَاعَةَ، أَنَّهُ صَلَّى مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ الْمَغْرِبَ، فَعَطَسَ رِفَاعَةُ، فَقَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ، مُبَارَكًا عَلَيْهِ كَمَا يُحِبُّ رَبُّنَا وَيَرْضَى، فَلَمَّا صَلَّى رَسُولُ اللهِ ﷺ، قَالَ: " أَيْنَ الْمُتَكَلِّمُ فِي الصَّلَاةِ؟ " قَالَ: رِفَاعَةُ وَدِدْتُ أَنِّي عَدِمْتُ عِدَّةَ مَالِي، لَمْ أَشْهَدْ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ تِلْكَ الصَّلَاةَ حِينَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَيْنَ الْمُتَكَلِّمُ فِي الصَّلَاةِ؟ " فَقُلْتُ: أَنَا يَا رَسُولَ اللهِ. قَالَ: " كَيْفَ قُلْتَ؟ " قَالَ: قُلْتُ: الْحَمْدُ لِلَّهِ حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ، كَمَا يُحِبُّ رَبُّنَا وَيَرْضَى،

---

[1] İsnâdında bir sakınca yoktur.

[2] Ravileri güvenilirdir. İbnu's-Sünnî, *Amelü'l-Yevm ve'l-Leyle* (718).

فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَقَدْ ابْتَدَرَهَا بِضْعَةٌ وَثَلَاثُونَ مَلَكًا أَيُّهُمْ يَصْعَدُ بِهَا ". " زَادَ فِي الْأَوَّلِ مُبَارَكًا عَلَيْهِ، وَلَمْ يَقُلْ فِي الْإِعَادَةِ "

4073- Rifâ'a bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte akşam namazını kılarken aksırdım ve: "Rabbimin razı olacağı ve seveceği şekilde pek çok, en güzel, en bereketli ve ardı kesilmeyen hamdler Allah'ın olsun" dedim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) namazı bitirince: *"Namazdayken konuşan kimdi?"* diye sordu. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) *"Namazda konuşan kimdi?"* sözü üzerine onunla birlikte o namazı kılmak yerine tüm malımı kaybetmiş olmayı temenni ettim. Sonra: "Ey Allah'ın Resûlü! Benim" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ne demiştin?"* diye sorunca: "Rabbimin razı olacağı ve seveceği şekilde pek çok, en güzel ve en bereketli hamdler Allah'ın olsun, dedim" karşılığını verdim. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Canım elinde olana yemin olsun ki otuz küsur melek bu sözünü Allah'ın huzuruna çıkarmak için aralarında yarıştılar"* buyurdu.[1]

Rifâ'a'nın bu rivayetinde ilk sözde "ardı kesilmeyen" ifadesi yer alırken, tekrarında bu lafız zikredilmemiştir.

٤٠٧٤ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مَعِينٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى، عَنْ سَعِيدٍ الْجُرَيْرِيِّ، عَنْ أَبِي الْوَرْدِ، عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ الْحَضْرَمِيِّ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ، قَالَ: سَمِعَ رَسُولُ اللهِ ﷺ رَجُلًا يَقُولُ: الْحَمْدُ لِلَّهِ حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ. فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ صَاحِبُ الْكَلِمَةِ؟ لَمْ يَقُلْ إِلَّا صَوَابًا " قَالَ: أَنَا يَا رَسُولَ اللهِ، قُلْتُهَا، أَرْجُو بِهَا. قَالَ: " وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ رَأَيْتُ بِضْعَةَ عَشَرَ مَلَكًا يَبْتَدِرُونَهَا أَيُّهُمْ يَرْفَعُهَا إِلَى اللهِ عَزَّ وَجَلَّ "

4074- Ebû Eyyûb el-Ensârî der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) adamın birinin: "Pek çok, en güzel, en bereketli hamdler Allah'ın olsun" dediğini işitince: *"Bu sözü söyleyen kim?"* diye sordu. Adam: "Ey Allah'ın Resûlü!

---

[1] Ravilerinin tümü güvenilirdir. Ebû Dâvud 1/489 (773), Tirmizî 2/254 (404) ve Nesâî, *iftitâh* (2/145).

Karşılığını Allah'tan bekleyerek ben söyledim" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "*Canım elinde olana yemin olsun ki on küsur meleğin, senin bu sözünü Allah'ın huzuruna çıkarmak için aralarında yarıştıklarını gördüm*" buyurdu.[1]

٤٠٧٥ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا الْبَاغِنْدِيُّ، حَدَّثَنَا قَبِيصَةُ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ رِبْعِيِّ بْنِ حِرَاشٍ، عَنْ حُذَيْفَةَ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: إِذَا تَعَارَّ مِنَ اللَّيْلِ قَالَ: " الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَحْيَانَا بَعْدَ مَا أَمَاتَنَا وَإِلَيْهِ النُّشُورُ ". رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ قَبِيصَةَ

4075- Huzeyfe der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) gece vakti uyandığı zaman: "*Öldürdükten sonra bizi tekrar dirilten Yüce Allah'a hamdolsun. Dönüşümüz yine O'na olacaktır*" diye dua ederdi.

Buhârî, *Sahîh*'de Kabîsa'dan rivayet etti.[2]

٤٠٧٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو مُحَمَّدٍ الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ حَلِيمٍ، حَدَّثَنَا أَبُو الْمَوْجَةِ، أَخْبَرَنَا عَبْدَانُ، أَخْبَرَنَا أَبُو حَمْزَةَ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ رِبْعِيِّ بْنِ حِرَاشٍ، عَنْ خَرَشَةَ بْنِ الْحُرِّ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا أَخَذَ مَضْجَعَهُ مِنَ اللَّيْلِ، قَالَ: " بِاسْمِكَ أَمُوتُ وَأَحْيَى ". وَإِذَا اسْتَيْقَظَ، قَالَ: " الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَحْيَانَا بَعْدَ مَمَاتِنَا وَإِلَيْهِ النُّشُورِ ". رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ عَبْدَانَ، قَالَ: " بَعْدَمَا أَمَاتَنَا "

4076- Ebû Zer der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) uyumak için yatağına girdiği zaman: "*(Allahım!) Adınla yaşar ve adınla ölürüm*" diye dua ederdi. Uyandığı zaman da: "*Öldükten sonra bizi tekrar dirilten Yüce Allah'a hamdolsun. Dönüşümüz yine O'na olacaktır*" diye dua ederdi.

Buhârî, *Sahîh*'de Abdân'dan "*Bizi öldürdükten sonra*" lafzıyla rivayet etti.[3]

---

[1] İsnâdı hasendir. Taberânî, *M. el-Kebîr* 4/220-221 (4088).

[2] Buhârî, *da'vât* (7/147, 150) ile *tevhîd* (8/169).

[3] Buhârî, *da'vât* (7/150) ile *tevhîd* (8/169).

٤٠٧٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ، حَدَّثَنِي صَدَقَةُ بْنُ بَشِيرٍ، مَوْلَى الْعُمَرِيِّينَ، قَالَ: سَمِعْتُ قُدَامَةَ بْنَ إِبْرَاهِيمَ الْجُمَحِيَّ، يُحَدِّثُ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ حَدَّثَهُمْ، " أَنَّ عَبْدًا مِنْ عِبَادِ اللهِ، قَالَ: يَا رَبِّ لَكَ الْحَمْدُ كَمَا يَنْبَغِي لِجَلَالِ وَجْهِكَ، وَلِعَظِيمِ سُلْطَانِكَ، فعَضُلَتْ عَلَى الْمَلَكَيْنِ فَلَمْ يَدْرِيَا كَيْفَ يَكْتُبَانِهَا، فَقَالَ اللهُ لَهُمَا: اكْتُبَاهَا كَمَا قَالَ عَبْدِي، حِينَ يَلْقَانِي فَأَجْزِيَهُ بِهَا "

4077- Abdullah b. Ömer b. el-Hattâb bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize şunu anlattı: *"Allah'ın kullarından biri: «Rabbim! Yüce zatına ve büyük hükümranlığına yakışır şekilde hamdler sana olsun» deyince hafaza melekleri bu sözü nasıl kayda geçeceklerini bilemediler. Bunun üzerine Yüce Allah onlara: «Onu kulumun söylediği gibi yazın. Huzuruma çıktığı zaman da mükafatını ben vereceğim» buyurdu."*[1]

٤٠٧٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو صَالِحِ بْنُ أَبِي طَاهِرٍ الْعَنْبَرِيُّ، أَخْبَرَنَا جَدِّي يَحْيَى بْنُ مَنْصُورٍ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو كَشَمْرَدَ، أَخْبَرَنَا الْقَعْنَبِيُّ، حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ ضُمَيْرَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، أَنَّهُ كَانَ، يَقُولُ: " مَنْ قَالَ حِينَ يُصْبِحُ: الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى حُسْنِ الْمَسَاءِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى حُسْنِ الْمَبِيتِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى حُسْنِ الصَّبَاحِ، فَقَدْ أَدَّى شُكْرَ لَيْلَتِهِ وَنَوْمِهِ، أَظُنُّهُ قَالَ: وَيَوْمِهِ "

4078- Hüseyn b. Abdillah b. Dumayra, babası kanalıyla dedesinden bildiriyor: Hz. Ali şöyle derdi: "Sabahladığı zaman: «Bize akşamı en güzel şekilde bulduran Allah'a hamdolsun! Bize geceyi en güzel şekilde geçirten Allah'a hamdolsun! Bize sabahı en güzel şekilde bulduran Allah'a hamdolsun!» diyen kişi gecesinin, uykusunun ve o gününün şükrünü eda etmiş olur."[2]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. İbn Mâce 2/1249 (3801).

[2] İsnâdı çok zayıftır. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (1/369).

٤٠٧٩ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ الْفَضْلِ، حَدَّثَنَا مِنْجَابُ بْنُ الْحَارِثِ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الصَّلْتِ الْعَامِرِيُّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ شُرَيْكٍ، عَنْ بِشْرِ بْنِ غَالِبٍ، أَوْ بَشِيرِ بْنِ غَالِبٍ - شَكَّ مِنْجَابٌ -، عَنْ عَلِيٍّ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ نَزَلَ عَلَيْهِ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ، فَقَالَ: " يَا مُحَمَّدُ، إِذْ سَرَّكَ أَنْ تَعْبُدَ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ لَيْلَةً حَقَّ عِبَادَتِهِ، أَوْ يَوْمًا. فَقُلِ: اللهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ حَمْدًا كَثِيرًا خَالِدًا مَعَ خُلُودِكَ، وَلَكَ الْحَمْدُ حَمْدًا لَا مُنْتَهَى لَهُ دُونَ عِلْمِكَ، وَلَكَ الْحَمْدُ حَمْدًا لَا مُنْتَهَى لَهُ دُونَ مَشِيئَتِكَ وَلَكَ الْحَمْدُ حَمْدًا لَا أَجْرَ لِقَائِلِهِ إِلَّا رِضَاكَ ". قَالَ: الشَّيْخُ أَحْمَدُ: " لَمْ أَكْتُبْهُ إِلَّا هَكَذَا، وَفِيهِ انْقِطَاعٌ بَيْنَ عَلِيٍّ وَمَنْ دُونَهُ "

4079- Hz. Ali bildiriyor: Cebrâil, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına indi ve şöyle dedi: *"Ey Muhammed! Günün gecesi veya gündüzünde Allah'a hakkıyla ibadet etmek istiyorsan: «Allahım! Sana pek çok, ebediyetin gibi ebedi hamdler olsun. İlmin dahilinde olan, ancak sonu olmayan hamdler sana olsun. İraden dahilinde olan, ancak sonu olmayan hamdler sana olsun. Senin rızandan başka mükafatı olmayan hamdler sana olsun» de."*[1]

Beyhakî der ki: "Hadisi sadece bu şekilde yazdım. Ancak Hz. Ali ile kendisinden sonra gelenler arasında kopukluk vardır."

٤٠٨٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَاتِي السَّبِيعِيُّ، حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَكَمِ الْحبرِيُّ، حَدَّثَنَا حُسْنُ بْنُ حُسَيْنٍ الْعَرَبِيُّ، حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عُمَرَ بْنِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، قَالَ: بَعَثَ رَسُولُ اللهِ ﷺ سَرِيَّةً مِنْ أَهْلِهِ، فَقَالَ: " اللهُمَّ إِنَّ لَكَ عَلَيَّ إِنْ رَدَدْتَهُمْ سَالِمِينَ أَنْ أَشْكُرَكَ حَقَّ شُكْرِكَ ". قَالَ: فَمَا لَبِثُوا أَنْ جَاءُوا سَالِمِينَ. فَقَالَ: رَسُولُ اللهِ ﷺ: " الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى سَابِغِ نَعَمِ اللهِ ". فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ أَلَمْ تَقُلْ: إِنْ رُدَّهُمُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ أَنْ أَشْكَرَهُ حَقَّ شُكْرِهِ؟ قَالَ: " أَوْ لَمْ أَفْعَلْ؟ ". قَالَ الْحَاكِمُ:

[1] İsnâdı zayıftır. Münzirî, *et-Terğîb* (2/443).

" تَفَرَّدَ بِهِ عِيسَى بْنُ عَبْدِ اللهِ الْعَلَوِيُّ ". قَالَ الشَّيْخُ أَحْمَدُ: " وَقَدْ رُوِيَ فِي ذَلِكَ بِإِسْنَادٍ آخَرَ "

4080- Hz. Ali der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yakınlarından bir askeri birlik gönderdi ve: *"Allahım! Eğer onları bana sağ sâlim döndürürsen sana hakkıyla şükretmek borcum olsun"* dedi. Çok geçmeden sağ sâlim geri döndüklerinde Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Nimetlerini bize bolca veren Allah'a hamdolsun"* dedi. "Ey Allah'ın Resûlü! «*Onları bana sağ sâlim geri döndürürsen sana hakkıyla şükretmek borcum olsun*» dememiş miydin?" dediğimde: *"Bunu yapmadım mı ki (sanıyorsun)?"* karşılığını verdi.[1]

Hâkim der ki: "İsa b. Abdillah el-Alevî bunu rivayette tek kalmıştır."

Beyhakî der ki: "Benzeri farklı bir isnâdla rivayet edilmiştir."↓

٤٠٨١ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ الْحِرَفِيُّ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ الْفَقِيهُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ شَبِيبٍ الْمُدَنِيُّ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ مُحَمَّدٍ الزُّهْرِيُّ، حَدَّثَنِي سُلَيْمَانُ بْنُ سَالِمٍ، مَوْلَى آلِ جَحْشٍ، عَنْ سَعْدِ بْنِ إِسْحَاقَ بْنِ كَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، قَالَ: بَعَثَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بَعْثًا مِنَ الْأَنْصَارِ، وَقَالَ: " إِنْ سَلَّمَهُمُ اللهُ وَغَنَّمَهُمْ، فَإِنَّ لِلَّهِ عَلَيَّ فِي ذَلِكَ شُكْرًا "، قَالَ: فَلَمْ يَلْبَثُوا أَنْ غَنِمُوا وَسَلِمُوا، فَقَالَ بَعْضُ أَصْحَابِهِ: سَمِعْنَاكَ تَقُولُ: " إِنْ سَلَّمَهُمُ اللهُ وَغَنَّمَهُمْ، فَإِنَّ لِلَّهِ عَلَيَّ فِي ذَلِكَ شُكْرًا "، قَالَ: " قَدْ فَعَلْتُ "، قُلْتُ: " اللهُمَّ لَكَ شُكْرًا وَلَكَ الْمَنُّ فَضْلًا ". وَرُوِيَ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ، عَنْ حَفْصَةَ بِنْتِ سِيرِينَ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، وَهُوَ فِي مُسْنَدِ أَحْمَدَ بْنِ عُبَيْدٍ

4081- Sa'd b. İshak b. Ka'b b. Ucre, babası kanalıyla dedesinden bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Ensâr'dan bir birlik yolladı ve: *"Allah onları sağ sâlim ve ganimet elde etmiş bir şekilde geri döndürürse, Allah'a şükretmek borcum olsun"* dedi. Çok geçmeden sağ sâlim ve ganimet elde etmiş bir şekilde geri döndüklerinde, ashâbdan bazıları: "Senin: «*Allah onları sağ sâlim ve ganimet elde etmiş bir şekilde geri döndürürse, Allah'a şükretmek borcum olsun*» dediğini duyduk" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bunu*

[1] İsnâdı zayıftır. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (1/32-33).

yaptım. «Allahım! Şükrü sana eder, ihsanlarından dolayı sana minnet duyarız» dedim" karşılığını verdi.[1]

Başka bir yolla Hafsa binti Sîrîn kanalıyla Ömer b. el-Hattâb'dan rivayet edilmiştir. Bu rivayet Ahmed b. Ubeyd'in *Müsned*'inde zikredilmiştir.

٤٠٨٢ - وَأَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ، حدثنا عَبْدُ اللهِ، حَدَّثَنَا سُوَارُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مِسْعَرٍ، قَالَ: قَالَ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ: " فَقَدَ أَبِي بَغْلَتَهُ، فَقَالَ: لَئِنْ رَدَّهَا اللهُ عَلَيَّ لَأَحْمِدَنَّهُ بِمَحَامِدَ يَرْضَاهَا، فَمَا لَبِثَ أَنْ أَتَى بِهَا بِسَرْجِهَا وَلِجَامِهَا، فَرَكِبَهَا، فَلَمَّا اسْتَوَى عَلَيْهَا، وَضَمَّ إِلَيْهِ ثِيَابَهُ رَفَعَ رَأْسَهُ إِلَى السَّمَاءِ، فَقَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ، لَمْ يَزِدْ عَلَيْهَا. فَقِيلَ لَهُ فِي ذَلِكَ. فَقَالَ: وَهَلْ تَرَكْتُ شَيْئًا أَوْ أَبْقَيْتُ شَيْئًا. جَعَلْتُ الْحَمْدَ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ "

4082- Câfer b. Muhammed der ki: Dedem (Zeynelâbidîn) katırını kaybedince: "Allah katırımı geri döndürürse razı olacak sözlerle ona hamd edeceğim" dedi. Çok geçmeden de yuları ve eğeriyle birlikte onu getirdi. Üzerine binip yerleştikten sonra giysilerini kendine doğru topladı, başını da semaya kaldırıp: "Elhamdulillah" dedi ve başka da bir şey söylemedi. Ona neden sadece bu şekilde hamd ettiği söylenince de: "Bu yönde söylenmeyen bir şey bıraktım mı ki? Hamd etmeyi Allah'a has kıldım" dedi.[2]

٤٠٨٣ - وأَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ، حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ صَالِحٍ، حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ آدَمَ، عَنْ مُفَضَّلٍ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: " يُقَالُ: إِنَّ الْحَمْدَ لِلَّهِ أَكْثَرُ الْكَلَامِ تَضْعِيفًا "

4083- İbrâhim(-i Nehaî) der ki: "Denilir ki sözler içinde Elhamdulillah kadar mükafatı kat kat fazlasıyla verilen bir söz daha yoktur."

---

[1] İsnâdı çok zayıftır. İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (104) ve Taberânî, *M. el-Kebîr* 19/144-145 (316) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (1/33).

[2] Ravileri güvenilirdir. İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (150) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (3/186).

٤٠٨٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ الْفَقِيهُ، أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ زِيَادٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْأُوَيْسِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي الرِّجَالِ، حَدَّثَنَا سُهَيْلُ بْنُ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ، قَالَ: " مَنْ كَبَّرَ وَاحِدَةً، كُتِبَتْ لَهُ عِشْرُونَ، وَمُحِيَتْ عَنْهُ عِشْرُونَ، وَمَنْ سَبَّحَ وَاحِدَةً كُتِبَتْ لَهُ عِشْرُونَ، وَمُحِيَتْ عَنْهُ عِشْرُونَ، وَمَنْ حَمِدَ وَاحِدَةً كُتِبَتْ لَهُ ثَلَاثُونَ، وَمُحِيَتْ عَنْهُ ثَلَاثُونَ"

4084- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Bir defa tekbir getirene yirmi iyilik sevabı yazılıp yirmi günahı silinir. Bir defa tesbih edene yirmi iyilik sevabı yazılıp yirmi günahı silinir. Bir defa hamd edene otuz iyilik sevabı yazılıp otuz günahı silinir."*[1]

٤٠٨٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ قَتَادَةَ، أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ عَمْرٍو، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " الْحَمْدُ رَأْسُ الشُّكْرِ، مَا شَكَرَ اللهَ عَبْدٌ لَا يَحْمَدُهُ "

4085- Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hamd şükrün başıdır. Bundan dolayı Allah'a hamd etmeyen biri O'na şükretmiş olmaz"* buyurmuştur.[2]

٤٠٨٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَنْبَسَةَ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ سَلَمَةَ، وَأَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُغِيرَةِ، وَمُحَمَّدُ بْنُ عَوْفٍ، حَدَّثَنَا سُلَيْمُ بْنُ عُثْمَانَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ زِيَادٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا أُمَامَةَ، يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ قَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ مِائَةَ مَرَّةٍ، كَانَتْ لَهُ مِثْلَ مِائَةِ فَرَسٍ مَلْجُومَةٍ فِي سَبِيلِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ "

وَبِإِسْنَادِهِ، قَالَ: " مَنْ قَالَ: سُبْحَانَ اللهِ وَبِحَمْدِهِ مِائَةَ مَرَّةٍ، كَانَتْ لَهُ مِثْلَ مِائَةِ بَدَنَةٍ تُنْحَرُ فِي مَكَّةَ "

---

[1] İsnâdı sahihtir. Hâkim, *Müstedrek* (1/513).

[2] Ravileri güvenilirdir, ancak Katâde ile Abdullah b. Amr arasında kopukluk vardır. Abdurrezzâk, *Musannef* 10/424 (19574), Beyhakî, *Âdâb* (1034), Bağavî, *Şerhü's-Sünne* 5/50 (2171), Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs* 2/155 (2784) ve Hattâbî, *Ğarîbu'l-Hadîs* (1/245-246).

وَبِإِسْنَادِهِ، قَالَ: " مَنْ قَالَ: اللهُ أَكْبَرُ مِائَةَ مَرَّةٍ، كَانَتْ لَهُ مِثْلَ عِتْقِ مِائَةِ رَقَبَةٍ ". " تَفَرَّدَ بِهِ: سُلَيْمَان بْنُ عُثْمَانَ الْفَوْزِيُّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ "

4086- Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem): *"Yüz defa Elhamdulillah diyen kişi, Allah yolunda dizginleriyle birlikte yüz at vakfetmiş gibi olur"* buyurmuştur.[1]

Aynı isnâdla Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yüz defa «Sübhânallah ve-bihamdihi (=Allah'ı hamdiyle tesbih ederim)» diyen kişi, Mekke'de yüz deveyi kurban etmiş gibi olur"* buyurduğu rivayet edilmiştir.[2]

Aynı isnâdla Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yüz defa «Allahu Ekber» diyen kişi, yüz köleyi azat etmiş gibi olur"* buyurduğu rivayet edilmiştir.[3]

٤٠٨٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ مُكْرَمٍ، بِالْبَصْرَةِ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَان بْنُ عُبَيدِ اللهِ الْغَيْلَانِيُّ، حَدَّثَنَا سَلْمُ بْنُ قُتَيْبَةَ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي بَلْجٍ، عَنْ مُصْعَبِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ أَعْرَابِيًّا قَالَ لِلنَّبِيِّ ﷺ: عَلِّمْنِي دُعَاءً، لَعَلَّ اللهَ أَنْ يَنْفَعَنِي بِهِ، قَالَ: " قُلِ: اللهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ كُلُّهُ، وَإِلَيْكَ يَرْجِعُ الْأَمْرُ كُلُّهُ "

4087- Mus'ab b. Sa'd, babasından bildiriyor: Bedevinin biri Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Bana bir dua öğret, belki Allah onu bana faydalı kılar" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allahım! Tüm hamdler sanadır ve bütün işler sana döndürülür, de"* buyurdu.[4]

٤٠٨٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أخبرنا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ الْخَطَّابِ الْأَنْصَارِيُّ، بِبَغْدَادَ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ الْحَسَنِ الْمَلَّا، حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ يَزِيدَ،

---

[1] İsnâdı çok zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (3/1165) ve Taberânî, *M. el-Kebîr* 8/135 (7534) Bak: Münzirî, *et-Terğîb* (2/426).

[2] İbn Adiy, *el-Kâmil* (3/1165) ve Taberânî, *M. el-Kebîr* 8/135 (7534).

[3] Bkz: İbn Adiy, *el-Kâmil* (3/1165), Taberânî, *M. el-Kebîr* 8/135 (7534).

[4] İsnâdında bir sakınca yoktur. Münzirî, *et-Terğîb* (2/441).

حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذِئْبٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، أَنَّ رَجُلًا، قَالَ لِلنَّبِيِّ ﷺ: أَيُّ الدُّعَاءِ خَيْرًا أَدْعُو بِهِ فِي صَلَاتِي؟، قَالَ: " نَزَلَ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ، فَقَالَ: إِنَّ خَيْرَ الدُّعَاءِ أَنْ تَقُولَ فِي الصَّلَاةِ: اللهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ كُلُّهُ، وَلَكَ الْمُلْكُ كُلُّهُ، وَلَكَ الْخَلْقُ كُلُّهُ، وَإِلَيْكَ يَرْجِعُ الْأَمْرُ كُلُّهُ، أَسْأَلُكَ مِنَ الْخَيْرِ كُلِّهِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الشَّرِّ كُلِّهِ ". قَالَ أَبُو عَبْدِ اللهِ: " تَفَرَّدَ بِهِ: خَالِدُ بْنُ يَزِيدَ الْعُمَرِيُّ، عَنِ ابْنِ أَبِي ذِئْبٍ "

4088- Ebû Saîd el-Hudrî bildiriyor: Adamın biri Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem): "Namazımda edeceğim en hayırlı dua hangisidir?" diye sordu. Bunun üzerine Cebrâil, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) indi ve şöyle dedi: *"Namazda yapacağın en hayırlı dua «Allahım! Hamdın tümü sana aittir. Mülkün tümü sana aittir. Mahlukatın tümü sana aittir. İşlerin tümü sana döndürülür. Senden hayırlı olan tüm şeyleri istiyor, kötü olan tüm şeylerden de sana sığınıyorum» demendir."*[1]

Hâlid b. Yezîd el-Umerî bunu İbn Ebî Zi'b'den rivayette tek kalmıştır.

٤٠٨٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَخْبَرَنَا أَبُو مَنْصُورٍ النَّضْرَوِيُّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدِهِ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حَدَّثَنَا خَلَفُ بْنُ خَلِيفَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو هَاشِم، أَنَّ عَدِيَّ بْنَ أَرْطَأَةَ، كَتَبَ إِلَى عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ، وَكَانَ رَأْيُهُ رَأْيَ شَامِيٍّ، فَقَالَ: لَقَدْ أَصَابَ النَّاسُ مِنَ الْخَيْرِ، كَادُوا يَبْطَرُونَ. فَكَتَبَ إِلَيْهِ عُمَرُ: " إِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ أَدْخَلَ أَهْلَ الْجَنَّةِ الْجَنَّةَ، وَأَهْلَ النَّارِ النَّارَ، فَرَضِيَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ، أَنْ، قَالُوا: الْحَمْدُ لِلَّهِ. فَمُرْ مَنْ قِبَلَكَ بِحَمْدِ اللهِ "

4089- Ebû Hâşim bildiriyor: Şam âlimlerinden biri olan Adiy b. Ertaa, Ömer b. Abdilazîz'e: " İnsanlar o kadar çok mal elde etti ki şımaracak hale geldiler" şeklinde bir mektup yazınca, Ömer cevaben: "Yüce Allah cennetlikleri cennete, cehennemlikleri de cehenneme sokarken Elhamdulillah dedikleri için cennetliklerden razı olmuştu. Sen de çevrende olanlara Allah'a hamd etmelerini söyle" diye yazdı.[2]

---

[1] İsnâdı zayıftır. Münzirî, *et-Terğîb* (2/441).

[2] Ravileri güvenilirdir.

٤٠٩٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ الْفَقِيهُ، أَخْبَرَنَا صَالِحُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرَّازِيُّ، حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ قَيْسٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي حُمَيْدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَا أَنْعَمَ اللهُ عَلَى عَبْدٍ مِنْ نِعْمَةٍ، فَقَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ إِلَّا وَقَدْ أَدَّى شُكْرَهَا، فَإِنْ قَالَهَا الثَّانِيَةَ جَدَّدَ اللهُ لَهُ ثَوَابِهَا، فَإِنْ قَالَهَا الثَّالِثَةَ غَفَرَ اللهُ لَهُ ذُنُوبَهُ "

4090- Câbir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kul, Yüce Allah kendisine bir nimet verdiği zaman Elhamdulillah dediğinde o nimetin şükrünü eda etmiş olur. Bu nimet için ikinci defa Elhamdulillah dediğinde hamd etmesinin sevabı yeniden kendisine verilir. Bu nimet için üçüncü defa Elhamdulillah dediğinde de Yüce Allah onun günahlarını bağışlar."*[1]

٤٠٩١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا الْكُدَيْمِيُّ، حَدَّثَنَا الضَّحَّاكُ بْنُ مَخْلَدٍ أَبُو عَاصِمٍ، حَدَّثَنَا شَبِيبُ بْنُ بِشْرٍ الْبَجَلِيُّ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ قَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ كَانَ مَا أَعْطَى أَكْثَرَ مِمَّا أَخَذَ "

4091- Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Elhamdulillah diyen kişinin verdiği bu karşılık aldığı nimetten daha çok olur"* buyurmuştur.[2]

٤٠٩٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، وَأَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، بِنَيْسَابُورَ، وَأَبُو الْعَبَّاسِ أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ تُرْكَانَ، بِهَمْدَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو عَلِيٍّ حَامِدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرَّقَّاءِ الْهَرَوِيُّ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُشْكَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ طَهْمَانَ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَا مِنْ عَبْدٍ يُنْعَمُ عَلَيْهِ نِعْمَةٌ فَيَحْمَدِ اللهَ إِلَّا كَانَ الْحَمْدُ أَفْضَلَ مِنْهَا ". قَالَ: الشَّيْخُ أَحْمَدُ رَحِمَهُ اللهُ: " كَذَا رُوِيَ بِهَذَا الْإِسْنَادِ وَبِالَّذِي قَبْلَهُ، مَوْصُولًا مُسْنَدًا. وَالْمَحْفُوظُ عَنِ الْحَسَنِ مِنْ قَوْلِهِ مَرَّةً، وَعَنِ النَّبِيِّ ﷺ مُرْسِلًا أُخْرَى "

---

[1] İsnâdı zayıftır. Hâkim, *Müstedrek* (1/507-508) ve Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs* 4/87-88 (6272) Bak: Münzirî, *et-Terğîb* (2/437-438).

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Mâce 2/1250 (3805).

4092- Câbir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kula bir nimet verildiğinde Allah'a hamd ettiği zaman bu hamd etmesi verilen nimetten daha değerli olur"* buyurmuştur.[1]

Beyhakî der ki: "Bu ve bir önceki hadiste olduğu gibi mevsûl ve müsned bir isnâdla rivayet edilmiştir. Mahfûz olanı ise bazen Hasan'ın sözü, bazen de Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sözü olarak mürsel rivayet edilmesidir."

٤٠٩٣ - أَخْبَرَنَاه أَبُو الْحَسَنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ رَجُلٍ، عَنِ الْحَسَنِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَا أَنْعَمَ اللهُ عَلَى عَبْدٍ نِعْمَةً، فَحَمِدَ اللهَ عَلَيْهَا، إِلَّا كَانَ حَمْدُ اللهِ تَعَالَى أَعْظَمَ مِنْهَا كَائِنَةً مَا كَانَتْ "

4093- Hasan'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kula bir nimet verildiğinde Allah'a hamd ettiği zaman bu hamd etmesi, her ne olursa olsun verilen nimetten daha değerli olur"* buyurmuştur.[2]

٤٠٩٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ الْحِرَفِيُّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ الْفَقِيهُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، أخبرنا أَبُو السَّائِبِ، حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ يُوسُفَ الصَّبَّاغِ، عَنِ الْحَسَنِ، قَالَ: " مَا أَنْعَمَ اللهُ عَلَى عَبْدٍ نِعْمَةً، فَقَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ إِلَّا كَانَ مَا أَعْطَى أَكْثَرَ مِمَّا أَخَذَ "

قَالَ ابْنُ أَبِي الدُّنْيَا: وَبَلَغَنِي، عَنْ سُفْيَانَ بْنِ عُيَيْنَةَ، أَنَّهُ سُئِلَ، عَنْ هَذَا، فَقَالَ: " لَا يَكُونُ فِعْلُ الْعَبْدِ أَفْضَلُ مِنْ فِعْلِ اللهِ ".

4094- Hasan(-ı Basrî) der ki: "Yüce Allah kula bir nimet verdiğinde kul Elhamdulillah dediği zaman verdiği bu karşılık, aldığı nimetten daha çok olur."[3]

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] İsnâdı mürseldir ve ismi verilmeyen bir ravisi vardır. Abdurrezzâk, *Musannef* 10/424 (19575) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (1/31).

[3] İsnâdı zayıftır. İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (110) ve Hennâd, *Zühd* (776).

İbn Ebi'd-Dünyâ der ki: Bana bildirilene göre Süfyân b. Uyeyne'ye bu hadis sorulduğunda: "Kulun yaptığı bir şey, Allah'ın yaptığından daha üstün olamaz" demiştir.[1]

Beyhakî der ki: "Süfyân'ın bu sözünü bir âlimin dikkatsizliğine yorabiliriz. Zira kul ancak Yüce Allah'ın muvaffakiyetiyle hamd edip şükredebilir. Bu hamd etmenin üstünlüğü de Yüce Allah'ı layıkıyla ve en güzel şekilde övmeyi içermesinden dolayıdır. Verilen nimetin ise böylesi bir içeriği yoktur."

٤٠٩٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ الْحِرَفِيُّ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ بَحْرٍ، أَخْبَرَنَا أَبُو عُقَيْلٍ، عَنْ بَكْرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، سَمِعْتُهُ، يَقُولُ: " مَا قَالَ عَبْدٌ قَطُّ الْحَمْدُ لِلَّهِ إِلَّا وَجَبَتْ عَلَيْهِ نِعْمَةٌ بِقَوْلِهِ الْحَمْدُ لِلَّهِ فَمَا جَزَاءُ تِلْكَ النِّعْمَةِ، جَزَاؤُهَا أَنْ يَقُولَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ فَجَاءَتْ نِعْمَةٌ أُخْرَى فَلَا تَنْفَدُ نَعِمُ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ "

4095- Bekr b. Abdillah der ki: "Kul, Elhamdulillah dediği zaman bunu demesiyle kendisine nimet verilmesini hak eder. Bunu demesine karşılık verilen bu nimetin karşılığı nedir? O da Elhamdulillah demesidir. Bunu dediği zaman kendisine bir nimet daha verilmesini hak eder. Yüce Allah'ın nimetleri de bitecek değildir."[2]

٤٠٩٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، سَمِعْتُ الْحَسَنَ بْنَ يُوسُفَ الْقَزْوِينِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا بَكْرٍ أَحْمَدَ بْنَ إِسْحَاقَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ الْجُنَيْدَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ السَّرِيَّ، يَقُولُ: " الشُّكْرُ نِعْمَةٌ، وَالشُّكْرُ عَلَى النِّعْمَةِ نِعْمَةٌ أَيْ إِلَى أَنْ لَا يَتَنَاهَى الشُّكْرُ إِلَى قَرَارٍ "

4096- Seriy der ki: "Şükür bir nimettir. Nimete şükür de bir nimettir. Bu şekilde şükrün (ve nimetin) sonu gelmeyecektir."

٤٠٩٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدِ اللهِ السِّمْسَارُ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ النَّجَّادُ الْفَقِيهُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنِي الْحَسَنُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ الْجَرَوِيُّ، حَدَّثَنِي عَمْرُو بْنُ أَبِي سَلَمَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدَةَ الْحَكَمُ بْنُ عَبْدَةَ، حَدَّثَنِي حَيْوَةُ بْنُ شُرَيْحٍ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ مُسْلِمٍ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحُبُلِيِّ، عَنِ الصُّنَابِحِيِّ، عَنْ

---

[1] İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (123).

[2] İsnâdı güçlü değildir. İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (7, 98).

مُعَاذٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنِّي أُحِبُّكَ، فَقُلِ: اللهُمَّ أَعِنِّي عَلَى شُكْرِكَ وَذِكْرِكَ وَحُسْنِ عِبَادَتِكَ ". وَقَالَ الصُّنَابِحِيُّ: قَالَ لِي: مُعَاذٌ: إِنِّي أُحِبُّكَ، فَقُلْ هَذَا الدُّعَاءَ. قَالَ أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ: قَالَ لِي الصُّنَابِحِيُّ: وَأَنَا أُحِبُّكَ فَقُلْ. قَالَ عُقْبَةُ: قَالَ لِي أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ: وَأَنَا أُحِبُّكَ، فَقُلْ، قَالَ: حَيْوَةُ: قَالَ: لِي عُقْبَةُ: وَأَنَا أُحِبُّكَ، فَقُلْ. قَالَ أَبُو عَبْدَةَ: قَالَ لِي حَيْوَةُ: وَأَنَا أُحِبُّكَ، فَقُلْ. قَالَ: عَمْرٌو: قَالَ لِي أَبُو عَبْدَةَ: وَأَنَا أُحِبُّكَ، فَقُلْ. قَالَ عَبْدُ اللهِ: قَالَ لِيَ الْحَسَنُ: وَأَنَا أُحِبُّكَ، فَقُلْ. قَالَ أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا: وَأَنَا أُحِبُّكُمْ، فَقُولُوا. قَالَ لَنَا أَبُو بَكْرٍ النَّجَّادُ: وَأَنَا أُحِبُّكُمْ، فَقُولُوا، قَالَ لَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ: وَأَنَا أُحِبُّكُمْ فَقُولُوا، قَالَ الشَّيْخُ أَحْمَدُ: وَأَنَا أُحِبُّكُمْ فَقُولُوا، قال زَاهِرٌ: وَأَنَا أُحِبُّكُمْ فَقُولُوا قَالَ الشَّيْخُ أَحْمَدُ: " وَرَوَيْنَاهُ فِي كِتَابِ الدَّعَوَاتِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ يَزِيدَ الْمُقْرِئِ، عَنْ حَيْوَةَ غَيْرَ أَنَّهُ لَمْ يُسَلْسَلْه"

4097- Muâz der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana: *"Seni seviyorum. «Allahım! Sana şükretmeme, seni zikretmeme ve en güzel şekilde sana ibadet etmeme yardımcı ol» şeklinde dua et"* buyurdu.[1]

Sunâbihî der ki: Muâz bana bunu rivayet ettikten sonra: "Ben de seni seviyorum. Sen de bu duayı et" dedi.

Ebû Abdirrahman der ki: Sunâbihî bana bunu rivayet ettikten sonra: "Ben de seni seviyorum. Sen de bu duayı et" dedi.

Ukbe der ki: Ebû Abdirrahman bana bunu rivayet ettikten sonra: "Ben de seni seviyorum. Sen de bu duayı et" dedi.

Hayve der ki: Ukbe bana bunu rivayet ettikten sonra: "Ben de seni seviyorum. Sen de bu duayı et" dedi.

Ebû Abde der ki: Havye bana bunu rivayet ettikten sonra: "Ben de seni seviyorum. Sen de bu duayı et" dedi.

Amr der ki: Ebû Abde bana bunu rivayet ettikten sonra: "Ben de seni seviyorum. Sen de bu duayı et" dedi.

---

[1] İsnâdı zayıftır. Ebû Dâvud 2/180-181 (108) ve Nesâî, *sehv* (3/53).

Abdullah der ki: Hasan bana bunu rivayet ettikten sonra: "Ben de seni seviyorum. Sen de bu duayı et" dedi.

Ebû Bekr b. Ebi'd-Dünyâ der ki: "Ben de sizi seviyorum. Siz de bu duayı edin" dedi.

Ebû Bekr en-Neccâd der ki: "Ben de sizi seviyorum. Siz de bu duayı edin" dedi.

Abdurrahman der ki: "Ben de sizi seviyorum. Siz de bu duayı edin" dedi.

Beyhakî der ki: "Ben de sizi seviyorum. Siz de bu duayı edin" dedi.

Zâhir der ki: "Ben de sizi seviyorum. Siz de bu duayı edin" dedi.

Beyhakî der ki: "*Da'vât* eserinde Abdullah b. Yezîd el-Mukrî kanalıyla Hayve'den aynısını zikrettik. Ancak onda buradaki *müselsel* yoktur."

٤٠٩٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ الشَّيْبَانِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، أَخْبَرَنَا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ، حدثنا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، قَالَ: كَانَ مِمَّا يَدْعُو بِهِ النَّبِيُّ ﷺ، يَقُولُ: " اللهُمَّ أَعِنِّي عَلَى شُكْرِكَ وَذِكْرِكَ وَحُسْنِ عِبَادَتِكَ ". " وَهَذَا الْمُرْسَلُ شَاهِدٌ لِمَا تَقَدَّمَ، وَفِيهِ دَلَالَةٌ عَلَى أَنَّ الْعَبْدَ لَا يَصِلُ إِلَى شُكْرِ اللهِ عَلَى نِعْمَتِهِ إِلَّا بِمَعُونَتِهِ "

4098- Muhammed b. el-Münkedir der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) dualarından biri de: "*Allahım! Sana şükretmeme, seni zikretmeme ve en güzel şekilde sana ibadet etmeme yardımcı ol*" şeklindeydi.[1]

Bir önceki hadisin şahidi olan mürsel bir hadistir. Hadis bize Allah'ın inâyeti olmadan kişinin Allah'ı şükredemeyeceğini göstermektedir.

٤٠٩٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ الْحِرَفِيُّ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي الدُّنْيَا، قَالَ: أَنْشَدَنِي مَحْمُودُ الْوَرَّاقُ:

إِذَا كَانَ شُكْرِي نِعْمَةَ اللهِ نِعْمَةً ... عَلَيَّ لَهُ فِي مِثْلِهَا يَجِبُ الشُّكْرُ

---

[1] Ravilerinin tümü güvenilir olan mürsel bir hadistir. İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (4) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (1/368).

وَكَيْفَ وُقُوعُ الشُّكْرِ إِلَّا بِفَضْلِهِ ... وَإِنْ طَالَتِ الْأَيَّامُ وَاتَّصَلَ الْعُمُرُ
إِذَا مَسَّ بِالسَّرَّاءِ أَعَمَّ سُرُورُهَا ... وَإِنْ مَسَّ بِالضَّرَّاءِ أَعْقَبَهَا الْأَجْرُ
وَمَا مِنْهُمَا إِلَّا لَهُ فِيهِ مِنَّةٌ ... تَضِيقُ بِهَا الْأَوْهَامُ وَالْبَرُّ وَالْبَحْرُ

4099- Abdullah b. Muhammed b. Ebi'd-Dünyâ der ki: Mahmud el-Varrâk bana şöyle bir şiir okudu:

"Nimet ise şükrüm Allah'ın nimetine
Şükretmem gerekiyor onun bir benzerine
Günler uzasa da sürüp gitse de ömür
O'nun inâyeti olmadan nasıl olabilir şükür
Bolluk olursa herkesi içine alır
Yokluk olursa da ardından sevabını bırakır
Her durumda mutlaka bize bir nimet verir
Düşünce, kara, deniz bu nimete dar gelir."[1]

٤١٠٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ إِسْحَاقُ بْنُ أَحْمَدَ الْكَاذِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ، حَدَّثَنَا جَابِرُ بْنُ يَزِيدَ، عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ عُتَيْبَةَ، قَالَ: " قَالَ دَاوُدُ عَلَيْهِ السَّلَامُ: يَا رَبِّ هَلْ بَاتَ أَحَدٌ مِنْ خَلْقِكَ اللَّيْلَةَ أَطْوَلَ ذِكْرًا لَكَ مِنِّي، فَأَوْحَى اللهُ إِلَيْهِ: نَعَمْ، الضُّفْدَعُ، وَأَنْزَلَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ عَلَيْهِ ﴿اعْمَلُوا آلَ دَاوُدَ شُكْرًا وَقَلِيلٌ مِنْ عِبَادِيَ الشَّكُورُ﴾، قَالَ: يَا رَبِّ، كَيْفَ أُطِيقُ شُكْرَكَ وَأَنْتَ الَّذِي تُنْعِمُ عَلَيَّ، ثُمَّ تَرْزُقُنِي عَلَى النِّعْمَةِ الشُّكْرَ، ثُمَّ تَزِيدُنِي فِي نِعْمَةٍ بَعْدَ نِعْمَةٍ، فَالنِّعْمَةُ مِنْكَ يَا رَبِّ، وَالشُّكْرُ مِنْكَ، وَكَيْفَ أُطِيقُ شُكْرَكَ؟، قَالَ: الْآنَ عَرَفْتَنِي يَا دَاوُدُ حَقَّ مَعْرِفَتِي "

4100- Muğîre b. Uteybe der ki: Hz. Dâvud: "Ey Rabbim! Bu gece seni benden daha uzun süre zikreden bir kulun oldu mu?" diye sorunca, Yüce Allah: "Evet, kurbağa" diye vahyetti ve "*Ey Davûd ailesi, şükredin!*

---

[1] İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (82).

Kullarımdan şükredenler pek azdır"[1] buyurdu. Hz. Dâvud: "Ey Rabbim! Sana layıkıyla şükretmeye nasıl güç yetirebilirim ki! Nimeti bana veren, nimete şükretmeyi bana bahşeden, bana nimet üzerine nimet veren sensin. Rabbim! Nimet de bu nimete şükür de senden iken sana layıkıyla nasıl şükredeyim?" deyince, Yüce Allah: "Ey Dâvud! Şimdi işte beni hakkıyla tanıyabildin " buyurdu.[2]

٤١٠١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ الحرفيُّ، بِبَغْدَادٍ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ الْفَقِيهُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ بَسَّامٍ، حَدَّثَنَا صَالِحٌ الْمُرِّيُّ، عَنْ أَبِي عِمْرَانَ الْجَوْنِيِّ، عَنْ أَبِي الْجَلْدِ ، قَالَ: " قَرَأْتُ فِي مَسْأَلَةِ دَاوُدَ عَلَيْهِ السَّلَامُ، أَنَّهُ قَالَ: أَيْ رَبِّ كَيْفَ لِي أَنْ أَشْكُرَكَ وَأَنَا لَا أَصِلُ إِلَى شُكْرِكَ إِلَّا بِنِعْمَتِكَ، قَالَ: فَأَتَاهُ الْوَحْيُ أَنْ يَا دَاوُدُ أَلَيْسَ تَعَلَّمُ أَنَّ الَّذِي بِكَ مِنَ النِّعَمِ مِنِّي؟، قَالَ: بَلَى يَا رَبِّ، قَالَ: فَإِنِّي أَرْضَى بِذَلِكَ مِنْكَ شُكْرًا "

وَبِهَذَا الْإِسْنَادِ، عَنْ أَبِي الْجَلْدِ ، قَالَ: " قَرَأْتُ فِي مَسْأَلَةِ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ، أَنَّهُ قَالَ: كَيْفَ لِي أَنْ أَشْكُرَكَ، وَأَصْغَرُ نِعْمَةٍ وَضَعْتُهَا عِنْدِي مِنْ نِعَمِكَ لَا يُجَازَى بِهَا عَمَلِي كُلُّهُ، قَالَ: فَأَتَاهُ الْوَحْيُ أَنْ يَا مُوسَى: الْآنَ شَكَرْتَنِي "

4101- Ebu'l-Celd der ki: Okuduğuma göre Hz. Dâvud: "Ey Rabbim! Ancak nimet verdiğin zaman sana şükredebiliyorken nasıl sana hakkıyla şükür etmiş olacağım?" diye sorunca, ona: "Ey Dâvud! Sana verilen nimetlerin benden olduğunu bilip itiraf ediyor musun?" şeklinde vahyedildi. Hz. Dâvud: "Evet biliyorum" cevabını verince, Allah: "Ben bunu senin şükrün olarak kabul ediyorum" buyurdu.[3]

Aynı isnâdla Ebu'l-Celd'den şöyle rivayet edilmiştir: "Okuduğuma göre Hz. Mûsa: "(Rabbim!) Bütün amellerim bana verdiğin en küçük bir nimetin

---

[1] Sebe Sur. 13

[2] Ahmed, *Zühd* (s. 69-70) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (6/680).

[3] İsnâdı zayıftır. İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (5), Ahmed, *Zühd* (s. 72) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (6/56) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (6/681).

bile karşılığı olamazken nasıl sana hakkıyla şükredebilirim?" deyince, ona: "Ey Musa! İşte şimdi bana şükretmiş oldun" diye vahyedildi."[1]

٤١٠٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ بَالَوَيْهِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ الْقُرَشِيُّ، حَدَّثَنَا رَوْحُ بْنُ عُبَادَةَ، حَدَّثَنِي عَبْدُ اللهِ بْنُ لَاحِقٍ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، قَالَ: " قَالَ دَاوُدُ عَلَيْهِ السَّلَامُ: الْحَمْدُ لِلَّهِ كَمَا يَنْبَغِي لِكَرَمِ وَجْهِكَ، وَعِزِّ جَلَالِهِ، فَأَوْحَى اللهُ إِلَيْهِ أَنَّكَ أَتْعَبْتَ الْحَفَظَةَ يَا دَاوُدُ "

4102- İbn Şihâb der ki: Hz. Dâvud: "Allahım! kerem sahibi zatına ve izzeti celâline hamdolsun" deyince, Yüce Allah ona: "Ey Dâvud! (Bu sözünle) Hafaza meleklerini yordun" şeklinde vahyetti.[2]

٤١٠٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مِهْرَانَ، حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ، وَأَبُو مُسْلِمٍ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ وَاقِدٍ الْحَرَّانِيُّ، قَالَا حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، حَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: لَمَّا قَرَأَ رَسُولُ اللهِ ﷺ سُورَةَ الرَّحْمَنِ عَلَى أَصْحَابِهِ حَتَّى فَرَغَ، قَالَ: " مَالِي أَرَاكُمْ سُكُوتًا؟ لَلْجِنُّ كَانُوا أَحْسَنَ مِنْكُمْ رَدًّا. مَا قَرَأْتُ عَلَيْهِمْ مِنْ مَرَّةٍ: ﴿فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ﴾ [الرحمن: ١٣]، إِلَّا قَالُوا: وَلَا بِشَيْءٍ مِنْ نِعَمِكَ رَبَّنَا نُكَذِّبُ فَلَكَ الْحَمْدُ "

4103- Câbir b. Abdillah der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbına Rahmân Suresi'ni okudu. Bitirince de şöyle buyurdu: *"Neden sizleri öyle sessiz görüyorum? Oysa cinler (bu sureyi onlara okuduğumda) sizden daha iyi cevap veriyorlardı. Zira ne zaman: «**O halde Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlıyorsunuz?**»*[3] *âyetini okusam: «Rabbimiz! Nimetlerinden hiç birini yalanlamayız! Sana hamdolsun» karşılığını veriyorlardı."*[4]

---

[1] İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (6), Ahmed, *Zühd* (s. 67) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (6/56).

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (37).

[3] Rahman Sur. 13

[4] İsnâdı güçlü değildir. Tirmizî 5/399 (3291).

٤١٠٤ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ صَالِحٍ أَبُو صَالِحٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبَانَ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: " أَوْحَى اللهُ إِلَى مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ: أَنْ ذَكِّرْهُمْ بِأَيَّامِ اللهِ وَأَيَّامُهُ نِعَمُهُ "

4104- Ubey b. Ka'b'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Yüce Allah, Hz. Mûsa'ya: «İnsanlara Allah'ın günlerini hatırlat» diye vahyetti. Bunlar da Allah'ın nimet verdiği günlerdir."*[1]

٤١٠٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَهْلٍ مُحَمَّدُ بْنُ نَصْرَوَيْهِ الْمَرْوَزِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ خَنْبٍ، بِبُخَارَى، أَخْبَرَنَا أَبُو إِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْحَاقَ الْحَرْبِي، حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ، أَخْبَرَنَا أَبُو وَكِيعٍ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ، ح. وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْهَمْدَانِيُّ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ عِيسَى، عَنْ أَبِي وَكِيعٍ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ الشَّامِيِّ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: وَفِي رِوَايَةِ الْمَرْوَزِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: " التَّحَدُّثُ بِنِعَمِ اللهِ شُكْرٌ، وَتَرْكُهَا كُفْرٌ، وَمَنْ لَا يَشْكُرِ الْقَلِيلَ لَا يَشْكُرِ الْكَثِيرَ ". زَادَ أَبُو الْقَاسِمِ فِي رِوَايَتِهِ: " وَمَنْ لَا يَشْكُرِ النَّاسَ لَا يَشْكُرِ اللهَ، وَالْجَمَاعَةُ بَرَكَةٌ وَالْفُرْقَةُ عَذَابٌ "

4105- Nu'mân b. Beşîr'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Allah'ın nimetlerinden başkalarına bahsetmek bu nimetlere şükür, onları gizlemek de nankörlüktür. Aza şükretmeyen de çoğa şükredemez."*

Ebu'l-Kâsım bunu rivayet ederken: *"İnsanlara teşekkür etmeyen, Allah'a da şükredemez. Cemaatte bereket, ayrılıkta ise azap vardır"* eklemesini yapar.[2]

---

[1] İsnâdı zayıftır. Nesâî, *S. el-Kübrâ* (1/27), Abdullah b. Ahmed, *Zevâidü'l-Müsned* (5/122), Ahmed, *Müsned* (5/122), İbn Cerîr, *Tefsîr* (13/184) ve Abd b. Humeyd, *el-Müntehab* (168)

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (63), Abdullah b. Ahmed, *Zevâidü'l-Müsned* (4/375), Ahmed, *Müsned* (4/278, 375) ve Ebu'ş-Şeyh, *el-Emsâl* (111).

٤١٠٦ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ، حدثنا عَبْدُ اللهِ، حَدَّثَنَا سُرَيْجُ بْنُ يُونُسَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ الثَّقَفِيُّ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ، قَالَ: " ذِكْرُ النِّعَمِ شُكْرٌ "

4106- Ömer b. Abdilazîz der ki: "Nimetlerden bahsetmek şükürdür."[1]

٤١٠٧ - وَأَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ، حَدَّثَنِي حَمْزَةُ بْنُ الْعَبَّاسِ، حَدَّثَنَا عَبْدَانُ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ هُوَ ابْنُ الْمُبَارَكِ، حدثنا الْمُبَارَكُ، عَنِ الْحَسَنِ، قَالَ: " أَكْثِرُوا ذِكْرَ هَذِهِ النِّعْمَةِ فَإِنَّ ذِكْرَهَا شُكْرٌ "

4107- Hasan(-ı Basrî) der ki: "Size verilen bu nimetlerden çokça bahsedin. Zira onlardan bahsetmek şükürdür."[2]

٤١٠٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنِ قَتَادَةَ، أَخْبَرَنَا أَبُو الْفَضْلِ بْنُ خُمَيْرَوَيْهِ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ زَكَرِيَّا، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ، قَالَ: " ذِكْرُ النِّعَمِ شُكْرٌ "

4108- Ömer b. Abdilazîz der ki: "Nimetlerden bahsetmek şükürdür."[3]

٤١٠٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ نُصَيْرٍ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مَسْرُوقٍ، قَالَ: سَمِعْتُ ذَا النُّونِ الْمِصْرِيَّ، يَقُولُ: " اعْلَمُوا أَنَّ اللهَ أَقَامَ الْحَيَاءَ مِنَ اللهِ مَعْرِفَتَهُمْ بِإِحْسَانِهِ إِلَيْهِمْ وَعِلْمِهِمْ بِتَضْيِيعِ مَا افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ مِنْ شُكْرِهِ، فَلَيْسَ لِشُكْرِهِ نِهَايَةٌ كَمَا لَيْسَ لِعَظَمَتِهِ نِهَايَةٌ "

4109- Zünnûn el-Mısrî der ki: "Kullar kendilerine yapılan ihsanı Allah'tan bildikleri ve kendilerinden istenen şükrü heba etmedikleri sürece Allah onları hayâ sahibi yapar. Allah'a şükrün sonu olmadığı gibi azametinin de sonu yoktur."[4]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (58), Mervezî, *Zevâid* (1436) ve Hennâd, *Zühd* (778).

[2] İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (33) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (8/546).

[3] Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (7/546).

[4] İsnâdı zayıftır.

٤١١٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ الْآدَمِيُّ الْقَارِئُ، بِبَغْدَادَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَيْنَاءِ مُحَمَّدُ بْنُ الْقَاسِمِ النَّحْوِيُّ، حَدَّثَنَا ابنُ خَبِيقٍ، حَدَّثَنَا شُعَيْبُ بْنُ حَرْبٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ أَدْهَمَ، فِيمَا أَحْسِبُ، قَالَ: " لَا تَجْعَلْ بَيْنَكَ وَبَيْنَ اللهِ عَلَيْكَ مُنْعِمًا، وَأَعْدَدَ نِعَمَهُ عَلَيْكَ مِنْ غَيْرِهِ مَغْرَمًا " قَالَ: فَقَالَ: لَنَا يُوسُفُ بْنُ أَسْبَاطٍ: " هَذَا كَلَامٌ حُسْنٌ فَاحْفَظُوهُ "

4110- İbrâhîm b. Edhem der ki: "Yüce Allah ile arana sana nimet verebilecek birinî koyma. Allah'tan başkasının sana verdiği bir nimeti de kendin için bir borç say."[1]

Ravi der ki: Yûsuf b. Esbât bize: "Bu çok güzel bir sözdür, aklınızdan çıkarmayın" dedi.

٤١١١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَمْدَانَ، أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُصْعَبٍ، حَدَّثَنَا سَلَامُ بْنُ مِسْكِينٍ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنِ الْأَسْوَدِ بْنِ سريعٍ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَتَى بِأَسِيرٍ، فَقَالَ: اللهُمَّ إِنِّي أَتُوبُ إِلَيْكَ، وَلَا أَتُوبُ إِلَى مُحَمَّدٍ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " عَرَفَ الْحَقَّ لِأَهْلِهِ "

4111- Esved b. Serî' bildiriyor: Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) bir esir getirildi. Bu esir: "Allahım! Muhammed'e değil, ancak sana tövbe ederim!" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu kişi hakkı ehline teslim etti"* buyurdu.[2]

٤١١٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْكَارِزِيُّ، أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، عَنْ أَبِي عُبَيْدٍ، قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ عُلَيَّةَ، يُحَدِّثُ، عَنِ الْجُرَيْرِيِّ، قَالَ: حُدِّثْتُ، أَنَّ أَبَا الدَّرْدَاءِ تَرَكَ الْغَزْوَ عَامًا، فَأَعْطَى رَجُلًا صُرَّةً فِيهَا دَرَاهِمُ، فَقَالَ: " انْطَلِقْ، فَإِذَا رَأَيْتَ رَجُلًا يَسِيرُ مِنَ الْقَوْمِ حِجْرُهُ فِي هَيْئَةٍ بَذَاذَةٍ، فَادْفَعْهَا إِلَيْهِ "، قَالَ: فَفَعَلَ، فَرَفَعَ رَأْسَهُ إِلَى

---

[1] İsnâdı güçlü değildir.

[2] İsnâdı zayıftır. Ahmed, *Müsned* (3/435).

السَّمَاءِ، فَقَالَ: " اللهُمَّ لَا تَنْسَ جَدِيرًا فَاجْعَلْ جَدِيرًا لَا يَنْسَاكَ "، قَالَ: فَرَجَعَ إِلَى أَبِي الدَّرْدَاءِ، فَأَخْبَرَهُ، فَقَالَ: " وَلِيُّ النِّعْمَةِ رَبُّهَا "

4112- Cerîrî der ki: Bana bildirilene göre Ebu'd-Derdâ bir yıl savaşa çıkmadı. Adamın birine de içinde dirhem bulunan bir kese verdi ve: "Git bunu (savaşa çıkan) insanlardan ayrı giden, üstü başı kötü olan birine ver" dedi. Adam denileni yaptı ve bu dirhemleri böylesi birine verdi. Dirhemleri alan adam da başını semaya kaldırdı ve: "Allahım! Sen Cedîr'i unutmadın, Cedîr'in de seni unutmamasını ihsan et!" dedi. Adam dönüşte olanları anlatınca Ebu'd-Derdâ: "Bir nimetin asıl sahibi Rabbidir" dedi. [1]

٤١١٣ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحِرَفِيُّ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ الْفَقِيهُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْهَمْدَانِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدٍ، عَنْ يُوسُفَ الصَّبَّاغِ، عَنِ الْحَسَنِ، قَالَ: " قَالَ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ: يَا رَبِّ كَيْفَ يَسْتَطِيعُ آدَمُ عَلَيْهِ السَّلَامُ أَنْ يُؤَدِّيَ شُكْرَ مَا صَنَعْتَهُ إِلَيْهِ؟ خَلَقْتَهُ بِيَدِكَ، وَنَفَخْتَ فِيهِ مِنْ رُوحِكَ، وَأَسْكَنْتَهُ جَنَّتَكَ، وَأَمَرْتَ الْمَلَائِكَةَ، فَسَجَدُوا لَهُ، فَقَالَ: يَا مُوسَى عَلِمَ أَنَّ ذَلِكَ مِنِّي فَحَمِدَنِي عَلَيْهِ، فَكَانَ ذَلِكَ شُكْرًا لِمَا صَنَعْتُهُ إِلَيْهِ "

4113- Hasan(-ı Basrî) der ki: Hz. Mûsa: "Rabbim! Hz. Âdem ona yaptığın şeylerin şükrünü nasıl ifa edebilsin? Zira onu kendi ellerinle yarattın, ruhundan ona üfledin, cennetine yerleştirdin ve melekleri ona secde ettirdin?" deyince, Yüce Allah: "Ey Mûsa! Âdem bunların benden olduğunu bilip bana hamd etti. Ona yaptığım şeylerin şükrü de bu oldu" karşılığını verdi.[2]

٤١١٤ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ السُّلَمِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ، قَالَ: ذَكَرَ سُفْيَانُ، عَنِ ابْنِ أَبِي ذِئْبٍ، عَنِ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ سَلَامٍ، " قَالَ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ: يَا رَبِّ مَا الشُّكْرُ الَّذِي يَنْبَغِي لَكَ؟، قَالَ: لَا يَزَالُ لِسَانُكَ رَطْبًا مِنْ ذِكْرِي، قَالَ: فَإِنَّا نَكُونُ مِنَ

---

[1] Ebû Ubeyd, *Ğarîbu'l-Hadîs* (1/146).

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Edi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (12).

الْحَالِ عَلَى حَالٍ نُجِلُّكَ أَنْ نَذْكُرَكَ عَلَيْهَا، قَالَ: مَا هِيَ؟ قَالَ: الْغَائِطُ وَإِهْرَاقَةُ الْمَاءِ مِنَ الْجَنَابَةِ، وَعَلَى غَيْرِ وُضُوءٍ، قَالَ: كَلَّا.، قَالَ: يَا رَبِّ كَيْفَ أَقُولُ؟، قَالَ: تَقُولُ سُبْحَانَكَ اللهُمَّ وَبِحَمْدِكَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، فَجَنِّبْنِي الْأَذَى سُبْحَانَكَ اللهُمَّ وَبِحَمْدِكَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ فَقِنِي الْأَذَى "

4114- Abdullah b. Selâm der ki: Hz. Mûsa: "Rabbim! Sana yapılması gereken şükür nedir?" diye sorunca Yüce Allah: "Dilinle her dem beni zikretmendir" karşılığını verdi. Hz. Mûsa: "Ama bazen seni zikretmekten tenzih edeceğimiz durumlarda oluyoruz" deyince, Yüce Allah: "Bunlar nedir?" diye sordu. Hz. Mûsa: "Helada bulunduğumuz, cünüplükten yıkandığımız ve abdestsiz olduğumuz durumlar" karşılığını verince, Yüce Allah: "Olsun!" dedi. Hz. Mûsa: "Rabbim! Öylesi durumlarda ne diyeyim?" diye sorunca da Yüce Allah: "Öylesi durumlarda «Allahım! Seni hamdinle tesbih ederim. Senden başka ilah yoktur. Beni pisliklerden uzak tut. Allahım! Seni hamdinle tesbih ederim. Senden başka ilah yoktur. Beni pisliklerden koru» de" buyurdu.[1]

٤١١٥ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ غَيْلَانَ الْمَرْوَزِيُّ، حَدَّثَنَا الْمُؤَمَّلُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، حَدَّثَنَا حُمَيْدٌ الطَّوِيلُ، عَنْ طَلْقِ بْنِ حَبِيبٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ، قَالَ: " أَرْبَعٌ مَنْ أُعْطِيَهُنَّ فَقَدْ أُعْطِيَ خَيْرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ: قَلْبٌ شَاكِرٌ، وَلِسَانٌ ذَاكِرٌ، وَبَدَنٌ عَلَى الْبَلَاءِ صَابِرٌ، وَزَوْجَةٌ لَا تَبْغِيهِ خَوْنًا فِي نَفْسِهَا وَلَا مَالِهِ "

4115- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kişiye dört şey verilmişse dünya ve âhiretin tüm hayırları kendisine verilmiş olur. Bunlar da şükreden bir kalp, zikreden bir dil, belalara sabredebilen bir vücut ve onuruyla malında kişiye ihanet etmeyen bir zevcedir."*[2]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (13/212), İbnu'l-Mübârek, *Zühd* (942) ve İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (39). Bak: İbn Ebî Ya'lâ, *Tabakâtu'l-Hanâbile* (1/194) ve Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (1/370).

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (34), Taberânî, *M. el-Kebîr* 11/134

٤١١٦ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ، قَالَا حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ، أَخْبَرَنِي يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، حَدَّثَنِي ابْنُ زَحْرٍ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ يَزِيدَ، عَنِ الْقَاسِمِ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ لِمُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ: " يَا مُعَاذُ، قَلْبٌ شَاكِرٌ، وَلِسَانٌ ذَاكِرٌ، وَزَوْجَةٌ صَالِحَةٌ تُعِينُكَ عَلَى أَمْرِ دُنْيَاكَ، وَدِينِكَ خَيْرٌ، مَا اكْتَنَزَ النَّاسُ "

4116- Ebû Umâme der ki: Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem), Muâz b. Cebel'e şöyle buyurdu: *"Ey Muâz! Şükreden bir kalp, zikreden bir dil ve hem dünya hem de dini hayatında sana yardımcı olabilecek bir zevce senin için insanların biriktirdiklerinden daha hayırlıdır."*[1]

٤١١٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي دَارِمٍ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ إِسْمَاعِيلَ الْأَشْعَرِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مِهْرَانَ الْجَمَّالُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُعَلَّى، ح، وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ السُّلَمِيُّ، أخبرنا زَاهِرُ بْنُ أَحْمَدَ الْفَقِيهُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو الْهَجَرِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حُمَيْدٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُعَلَّى، عَنْ زِيَادِ بْنِ خَيْثَمَةَ، عَنْ أَبِي دَاوُدَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ سخبرَةَ، قَالَ: السُّلَمِيُّ فِي رِوَايَتِهِ: عَنْ سخبرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنِ ابْتُلِي فَصَبَرَ، وَأُعْطِيَ فَشَكَرَ، وَظُلِمَ فَغَفَرَ، وَظَلَمَ فَاسْتَغْفَرَ، قِيلَ: مَالَهُ. قَالَ: أُولَئِكَ لَهُمُ الْأَمْنُ وَهُمْ مُهْتَدُونَ ". وَرَوَاهُ أَيْضًا عَلِيُّ بْنُ بَحْرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُعَلَّى الْكُوفِيِّ. وَلَيْسَ بِالْقَوِيِّ. وَرُوِيَ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ كَمَا

4117- Abdullah b. Sahbere (veya Sahbere) der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Musibetlere sabredenler, verilen nimetlere şükredenler, kendilerine yapılan haksızlıkları affedenler, haksızlık yaptıkları zaman bağışlanma dileyenler"* buyurunca: "Bunlara ne olmuş?" diye soruldu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İşte güven içinde ve doğru yolda olanlar bunlardır"* buyurdu.[2]

(11275), Ebû Nuaym, *Hilye* (3/65), Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (4/273) ve Münzirî, *et-Terğîb* (3/41).

[1] İsnâdı zayıftır. Tirmizî 5/277 (3094) ve İbn Mâce 1/596 (1856).

[2] İsnâdı çok zayıftır. Taberânî, *M. el-Kebîr* 7/163 (661) ve Ebû Nuaym, *Zikr Ahbâru Isbehân* (2/225-226). Bak: Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (10/284) ve Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr*

Ali b. Bahr da bunu Muhammed b. el-Muallâ el-Kûfî'den rivayet etmiştir ve isnâdı güçlü değildir.[1]

Bir sonraki rivayette de başka bir kanaldan aktarılmıştır.

٤١١٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ، أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِسْحَاقَ التُّسْتَرِيُّ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ خَالِدٍ الْمَخْزُومِيُّ، حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ رَاشِدٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ حَرْمَلَةَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ كَانَتْ فِيهِ ثَلَاثٌ، أَدْخَلَهُ اللهُ فِي رَحْمَتِهِ، وَأَرَاهُ مَحَبَّتَهُ، وَكَانَ فِي كَنَفِهِ مَنْ إِذَا أُعْطِيَ شَكَرَ، وَإِذَا قَدَرَ غَفَرَ، وَإِذَا غَضِبَ فَتَرَ ". وَهَذَا الْإِسْنَادُ أَيْضًا ضَعِيفٌ

4118- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Üç hasleti taşıyan kişiye Yüce Allah merhamet eder, sevgisini ona gösterir ve himayesine alır. Bunlar da kişinin verilen nimet karşısında şükretmesi, karşılık verme imkanı varken karşısındakini bağışlaması ve öfkesine hakim olmasıdır."*[2]

Bunun da isnâdı zayıftır.

٤١١٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو عَلِيِّ بْنِ شَاذَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ دُرُسْتَوَيْهِ الْفَارِسِيُّ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ رَاشِدٍ، مَوْلَى عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبَانَ بْنِ عُثْمَانَ الْمَدِينِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي ذِئْبٍ الْقُرَشِيُّ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " ثَلَاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ، آوَاهُ اللهُ فِي كَنَفِهِ، وَسَتَرَ عَلَيْهِ بِرَحْمَتِهِ، وَأَدْخَلَهُ فِي مَحَبَّتِهِ "، قِيلَ: وَمَا هُنَّ يَا رَسُولَ اللهِ؟، قَالَ: " مَنْ إِذَا أُعْطِيَ شَكَرَ، وَإِذَا قَدِرَ غَفَرَ، وَإِذَا غَضِبَ فَتَرَ " كَذَا، قَالَ: وَقَالَ غَيْرُهُ عُمَرُ بْنُ رَاشِدٍ مَوْلَى مَرْوَانَ بْنِ أَبَانَ بْنِ عُثْمَانَ، وَهُوَ شَيْخٌ مَجْهُولٌ

(3/310).

[1] Taberânî, *M. el-Kebîr* 7/163 (6613), İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (164) ve Harâitî, *Fadîletü'ş-Şükr* (36).

[2] İsnâdı çok zayıftır. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (3/372).

مِنْ أَهْلِ مِصْرَ يَرْوِي مَا لَا يُتَابَعُ عَلَيْهِ وَهُوَ غَيْرُ عُمَرَ بْنِ رَاشِدٍ الْيَمَامِيِّ الَّذِي يَرْوِي، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ،.

4119- İbn Abbâs der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Üç hasleti taşıyan kişiyi Yüce Allah himayesine alır, merhametiyle kuşatır ve sevgisini ona gösterir"* buyurdu. "Ey Allah'ın Resûlü! Bunlar kimdir?" diye sorulunca da: *"Verilen nimete şükredenler, karşılık verme imkanı varken karşısındakini bağışlayanlar ve öfkesine hakim olanlardır"* buyurdu.[1]

Başkaları ise rivayet ederken ravi Ömer b. Râşid'i "Mervân b. Abân b. Osmân'ın azatlısı Ömer b. Râşid" şeklinde zikreder. Ömer de Mısır ahalisinden meçhul bir hadis şeyhidir. Mutâbaatı olmayan hadisleri rivayet eder. Bu Ömer, Yahya b. Ebî Kesîr'den rivayetlerde bulunan Ömer b. Râşid el-Yemânî ile aynı kişi değildir.

٤١٢٠ - وَرَوَاهُ أَيْضًا مُطَرِّفُ بْنُ عَبْدِ اللهِ أَبُو مُصْعَبٍ الْمَدِينِيُّ، عَنِ ابْنِ أَبِي ذِئْبٍ. أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ دَاوُدَ بْنِ أَبِي صَالِحٍ، حَدَّثَنَا أَبُو مُصْعَبٍ الْمَدِينِيُّ يُلَقَّبُ مُطَرِّفٌ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي ذِئْبٍ، فَذَكَرَهُ بِنَحْوِهِ

4120- Başka bir kanalla Muhammed b. Abdirrahman b. Ebî Zi'b bir öncekinin aynısını bildirmiştir.[2]

٤١٢١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا الْحَجَّاجُ، حَدَّثَنَا مَهْدِيٌّ، حَدَّثَنَا غَيْلَانُ، عَنْ مُطَرِّفٍ، قَالَ: سَمِعْتُهُ، يَقُولُ: " لَأَنْ أُعَافَى فَأَشْكُرَ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أُبْتَلَى فَأَصْبِرَ، نَظَرْتُ فِي الْعَافِيَةِ، فَوَجَدْتُ فِيهَا خَيْرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ

---

[1] İsnâdı zayıftır. Hâkim, *Müstedrek* (1/125), İbn Hibbân, *el-Mecrûhîn* (2/93) ve Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs* 2/83 (2452).

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (6/2375).

قَالَ: وحدثنا يَعْقُوبُ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَاصِمٍ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ، حَدَّثَنَا حُمَيْدُ بْنُ هِلَالٍ، قَالَ: قَالَ مُطَرِّفٌ: " نَظَرْتُ أَلا خَيْرٍ لا شَرَّ فِيهِ وَلا آفَةَ ، وَلِكُلِّ شَيْءٍ آفَةٌ، فَإِذَا هُوَ عَبْدٌ أَنْ يُعَافَى فَيُشْكَرَ "

4121- Ğaylân bildiriyor: Mutarrif'in şöyle dediğini işittim: "Afiyette kalıp şükretmeyi belaya maruz kalıp sabretmekten daha çok severim. Afiyete baktığımda dünya ve âhiret hayırlarının onda olduğunu gördüm."[1]

Yine Mutarrif: "İçinde kötülük ve felaket olmayan hayırlı bir şey aradım, zira her şeyin bir felaketi vardı. Bu hayırlı şeyin de, kulun afiyette kalıp şükretmesi olduğunu gördüm" demiştir.[2]

٤١٢٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عُثْمَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ مَيْمُونٍ، قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ عُيَيْنَةَ، يَقُولُ: قَالَ مُطَرِّفٌ: " الْخَيْرُ الَّذِي لَا شَرَّ فِيهِ الشُّكْرُ مَعَ الْعَافِيَةِ، فَكَمْ مِنْ مُنْعَمٍ عَلَيْهِ شَاكِرٌ، وَكَمْ مِنْ مُبْتَلًى غَيْرِ صَابِرٍ "

4122- Mutarrif der ki: "İçinde kötülük barındırmayan hayır, şükrü ifa edilen afiyettir. Zira nimetler içinde şükreden nice kişi varken, maruz kaldığı belalara sabredemeyen de nice kişi vardır."[3]

٤١٢٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ الْحِرَفِيُّ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ زُرَارَةَ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ بُدَيْلِ بْنِ مَيْسَرَةَ، أَنَّ مُطَرِّفًا، كَانَ يَقُولُ: " لَأَنْ أُعَافَى فَأَشْكُرَ، أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أُبْتَلَى فَأَصْبِرَ ". فَزَعَمَ أَنَّ أَبَا الْعَلَاءِ - يَعْنِي أَخَاهُ -، كَانَ يَقُولُ: " اللهُمَّ أَيُّ ذَلِكَ كَانَ، فَعَجِّلْهُ لِي "

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Fesevî, *el-Ma'rife* (2/82), Ahmed, *Zühd* (s. 240, 241, 242), İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (28), Vekî', *Zühd* (201), Ebû Nuaym, *Hilye* (2/200), Hennâd, *Zühd* (442), İbn Sa'd, *Tabakât* (7/144), Abdurrezzâk, *Musannef* (11/253), İbn Abdilber, *Câmiu Beyâni'l-İlm* (1/42) ve Beyhakî, *Medhal* (458).

[2] Fesevî, *el-Ma'rife* (2/82) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (2/200).

[3] Ebû Nuaym, *Hilye* (4/254).

4123- Budeyl b. Meysere bildiriyor: Mutarrif: "Afiyette kalıp şükretmeyi belaya maruz kalıp sabretmekten daha çok severim" derdi.

Kardeşi olan Ebu'l-Alâ da (Yezîd b. Abdillah eş-Şıhhîr): "Allahım! Bu iki durumdan hangisini bana vereceksen tez ver" derdi.[1]

٤١٢٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنِ الْأَعْرَابِيِّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الصمد بْنُ أَخِي يَزِيدَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي الْحُوَارِيِّ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْمَدِينِيِّ، قَالَ: قِيلَ لِسُفْيَانَ بْنِ عُيَيْنَةَ: مَا حَدُّ الزُّهْدِ؟، قَالَ: " أَنْ تَكُونَ شَاكِرًا فِي الرَّخَاءِ، صَابِرًا فِي الْبَلَاءِ، فَإِذَا كَانَ كَذَلِكَ فَهُوَ زَاهِدٌ ". قِيلَ لِسُفْيَانَ: مَا الشُّكْرُ؟، قَالَ: " أَنْ تَجْتَنِبَ مَا نَهَى اللهُ عَنْهُ "

4124- Ali b. el-Medînî der ki: Süfyân b. Uyeyne'ye: "Zühdün alt sınırı nedir?" diye sorulunca: "Bollukta şükür, belalarda sabır içinde olmandır. Kişi bunu yaptığı zaman zahid biri olur" dedi. Ona: "Şükür nedir?" diye sorulunca da: "Yüce Allah'ın yasakladığı şeylerden uzak durmandır" dedi.[2]

٤١٢٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو إِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ مُعَاوِيَةَ النَّيْسَابُورِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْعُفَصِيُّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مُوسَى الْخَطْمِيُّ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ التَّنُوخِيُّ، " أَنَّ دَاوُدَ النَّبِيَّ عَلَيْهِ السَّلَامُ كَانَ، يَقُولُ: سُبْحَانَ مُسْتَخْرِجِ الشُّكْرِ بِالْعَطَاءِ، وَمُسْتَخْرِجِ الدُّعَاءِ بِالْبَلَاءِ "

4125- Saîd b. Abdilazîz et-Tenûhî bildiriyor: Hz. Dâvud: "İhsanlardan şükür, belalardan sabır çıkaran Allah'ı tesbih ederim" derdi.[3]

٤١٢٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، قَالَ: سُئِلَ الْأُستاذُ أَبُو سَهْلٍ مُحَمَّدُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنِ الشُّكْرِ وَالصَّبْرِ أَيُّهُمَا أَفْضَلُ؟، فَقَالَ: " هُمَا فِي مَحَلِّ الِاسْتِوَاءِ، فَالشُّكْرُ وَظِيفَةُ السَّرَّاءِ، وَالصَّبْرُ فَرِيضَةُ الضَّرَّاءِ "، قَالَ: " وَقِيلَ: الصَّبْرُ أَسْنَى الْأَمْرَيْنِ، لِأَنَّ الشُّكْرَ اسْتِجْلَابٌ وَاسْتِدْعَاءٌ، وَالصَّبْرُ اسْتِكْفَاءٌ وَارْتِضَاءٌ، وَمَوْضِعُ الرِّضَاء يَفْضُلُ مَوْضِعَ الدُّعَاءِ،

---

[1] İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (181).

[2] Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (1/370-371).

[3] Ebû Nuaym, *Hilye* (6/124-125) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (1/371).

وَقِيلَ: الشُّكْرُ عَلَى النِّعْمَةِ، وَصَرْفِ الْبَلِيَّةِ، وَالصَّبْرُ عَلَى النِّعْمَةِ، وَعَلَى الْبَلِيَّةِ. فَهُمَا عَلَى اتِّزَانٍ وَلَهُ فِي الْجَمْعِ بَيْنَهُمَا، وَالْفَرَقُ أَقْوَالٌ هِيَ مَذْكُورَةٌ فِي جُزْءٍ مَجْمُوعٌ فِيهِ كَلَامُهُ "

4126- Ebû Abdirrahman es-Sülemî der ki: Üstat Ebû Sehl Muhammed b. Süleyman'a şükrün mü, yoksa sabrın mı daha üstün olduğu sorulunca şöyle dedi: "İkisi birbirine denktir, zira şükür rahat ve bollukta olanın vecibesi, sabır da sıkıntıda olanın farzıdır."[1]

Sülemî ekledi: İkisi içinden sabrın daha değerli olduğu da söylenmiştir. Zira şükür, nimet isteği ve duaya, sabır ise kanaat ve rızaya yöneliktir. Var olana rıza göstermek de bir şeyler istemekten daha üstündür. Yine şükrün verilen nimete teşekkür ile belanın defedilmesine yönelik, sabrın ise verilen nimete de belaya da sabretmeye yönelik olduğu söylenmiştir. Bu şekilde ikisi bir arada dengeli bir şekilde bulunabilir. Aradaki fark konusunda da Ebû Sehl'in söyledikleri, sözlerinin derlendiği bölümde zikredilmiştir.

٤١٢٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ الْحرفِيُّ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنَا خَلْفُ بْنُ هِشَامٍ، حَدَّثَنَا الْحَكَمُ بْنُ سِنَانَ، عَنْ حَوْشَبٍ، عَنِ الْحَسَنِ، قَالَ: " خَلَقَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ آدَمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ حِينَ خَلْقَهُ، فَأَخْرَجَ أَهْلَ الْجَنَّةِ من صَفْحَتِهِ الْيُمْنَى، وَأَخْرَجَ أَهْلَ النَّارِ من صَفْحَتِهِ الْيُسْرَى، فَدَبُّوا عَلَى وَجْهِ الْأَرْضِ: فمِنْهُمُ الْأَعْمَى، وَالْأَصَمُّ، وَالْمُبْتَلَى، فَقَالَ: آدَمُ: يَا رَبِّ أَلَا سَوَّيْتَ بَيْنَ وَلَدِي؟، قَالَ: يَا آدَمُ إِنِّي أَرَدْتُ أَنْ أُشْكَرَ "

4127- Hasan(-ı Basrî) der ki: Yüce Allah, Hz. Âdem'i yarattıktan sonra sağ tarafından cennetlikleri, sol tarafından da cehennemlikleri çıkardı. Bunlardan kimisi kör, kimisi sağır, kimisi de sakat bir şekilde dünyaya dağıldılar. Hz. Âdem: "Rabbim! Çocuklarımı eşit kılsaydın olmaz mıydı?" deyince, Yüce Allah: "Ey Âdem! Bana şükredilmesini istedim" karşılığını verdi.[2]

---

[1] Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (1/371).

[2] İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (162) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (3/603).

٤١٢٨ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ قَتَادَةَ، وَالْحَسَنِ، قَالَا: " لَمَّا عُرِضَتْ عَلَى آدَمَ ذُرِّيَّتُهُ، فَضْلَ بَعْضِهِمْ عَلَى بَعْضٍ، قَالَ: أَيْ رَبِّ أَفَهَلَّا سَاوَيْتَ بَيْنَهُمْ؟، قَالَ: إِنِّي أَحَبُّ أَنْ أُشْكَرَ "

4128- Ma'mer'in bildirdiğine göre Katâde ile Hasan şöyle demiştir: "Hz. Âdem, zürriyeti kendisine arz edilip birilerinin diğerlerinden daha üstün olduğunu görünce: "Rabbim! Onları eşit kılsaydın olmaz mıydı?" dedi. Yüce Allah: "Bana şükredilmesini istedim" karşılığını verdi.[1]

٤١٢٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ بْنُ شَاذَانَ الْبَغْدَادِيُّ بِهَا، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا مُطَرِّفُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَارِثِيُّ، ح وَحَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ دَاوُدَ الْعَلَوِيُّ رَحِمَهُ اللهُ إِمْلَاءً، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ الْقَلَانِسِيُّ، حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ هِشَامٍ، حَدَّثَنَا مُطَرِّفُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ، عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِذَا رَأَى أَحَدُكُمْ أَحَدًا فِي بَلَاءٍ، فَلْيَقُلِ: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي عَافَانِي مِمَّا ابْتَلَاكَ، به وَفَضَّلَنِي عَلَى كَثِيرٍ مِنْ عِبَادِهِ تَفْضِيلًا ". وَفِي رِوَايَةِ يَعْقُوبَ: " إِذَا رَأَى أَحَدُكُمْ مُبْتَلًى، فَقَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي عَافَانِي مِمَّا ابْتَلَاكَ بِهِ، وَفَضَّلَنِي عَلَيْكَ وَعَلَى كَثِيرٍ مِنْ عِبَادِهِ تَفْضِيلًا كَانَ شُكْرَ تِلْكَ النِّعْمَةِ"

4129- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Biriniz belaya maruz kalmış birini gördüğü zaman: «Sana verdiği beladan beni afiyette kılan ve bu yönden beni birçok kulundan üstün kılan Allah'a hamd olsun» desin."*[2]

Yâkub'un rivayeti ise şöyledir: *"Biriniz belaya maruz kalmış birini gördüğünde: «Sana verdiği beladan beni afiyette kılan ve bu yönden beni senden ve*

---

[1] Abdurrezzâk, *Musannef* 10/424 (19576) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (13/508) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (3/603).

[2] İsnâdı zayıftır. Tirmizî 5/493-494 (3432).

birçok kulundan üstün kılan Allah'a hamd olsun» dediği zaman afiyet nimetine şükretmiş olur."

٤١٣٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: " كَانَ يُقَالُ إِذَا اسْتَقْبَلَ الرَّجُلَ شَيْءٌ مِنْ هَذَا الْبَلَاءِ، فَقَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي عَافَانِي مِمَّا ابْتَلَاكَ بِهِ، وَفَضَّلَنِي عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقَ تَفْضِيلًا. لَمْ يُصِبْهُ ذَلِكَ الْبَلَاءُ أَبَدًا كَائِنًا مَا كَانَ ". قَالَ مَعْمَرٌ: " سَمِعْتُ غَيْرَ أَيُّوبَ يَذْكُرُ فِي هَذَا الْحَدِيثِ، لَمْ يُصِبْهُ ذَلِكَ الْبَلَاءُ إِنْ شَاءَ اللهُ تَعَالَى ".

4130- Sâlim b. Abdillah der ki: Musibete uğramış birini görünce "Sana verdiği beladan beni afiyette kılan ve bu yönden beni yarattığı birçok kişiden üstün kılan Allah'a hamd olsun" diyen kişinin inşallah ne olursa olsun o musibete asla maruz kalmayacağı söylenirdi.[1]

٤١٣١ - قَالَ الشَّيْخُ أَحْمَدُ رَوَاهُ عَمْرُو بْنُ دِينَارٍ قَهْرَمَانُ آلِ الزُّبَيْرِ، عَنْ سَالِمٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، عَنْ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: " مَنْ رَأَى مُبْتَلًى "، قَالَ: فَذَكَرَ نَحْوَ رِوَايَةِ أَيُّوبَ لَمْ يَقُلْ أَبَدًا. أَخْبَرَنَاهُ أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ بْنِ نَظِيفٍ، بِمَكَّةَ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الْمَوْتِ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، حَدَّثَنَا عَارِمٌ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، فَذَكَرَهُ

4131- Beyhakî der ki: Aynısını Zübeyr ailesinin vekilharcı Amr b. Dînâr, Sâlim kanalıyla İbn Ömer'den, o da Hz. Ömer'den bildiriyor: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Belaya maruz kalan birini gören kişi..."* Sonrasında ravi Sâlim'in sözünün aynısını aktarır, ancak *"asla"* lafzına yer vermez.[2]

٤١٣٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْعَلَوِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ النَّجَّارُ الْحَافِظُ، أَمْلَاهُ عَلَيْنَا، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ نَصْرٍ اللَّبَّادُ، أَخْبَرَنَا سَعِيدُ بْنُ دَاوُدَ الزُّبَيْرِيُّ،

---

[1] Abdurrezzâk, *Musannef* 10/445 (19655).

[2] İsnâdı zayıftır. Tirmizî 5/493 (3431).

حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَازِمٍ، وَعَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ الدَّرَاوَرْدِيُّ، قَالَا: كُنَّا جُلُوسًا عِنْدَ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، فَاسْتَأْذَنَ سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ، فَأَذِنَ لَهُ فَدَخَلَ عَلَيْهِ، ثُمَّ جَلَسَ، فَقَالَ جَعْفَرٌ: يَا سُفْيَانُ، قَالَ: لَبَّيْكَ، قَالَ: إِنَّكَ رَجُلٌ يَطْلُبُكَ السُّلْطَانُ، وَأَنَا رَجُلٌ يَتْبَعُنِي السُّلْطَانُ، وَقَالَ غَيْرُهُ: اتَّقِنِي السُّلْطَانَ، فَقُمْ غَيْرَ مَطْرُودٍ. قَالَ سُفْيَانُ: تُحَدِّثُ فَأَقُومُ، قَالَ: جَعْفَرٌ: أَخْبَرَنِي أَبِي، عَنْ جَدِّي، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ، قَالَ: " مَنْ أَنْعَمَ اللهُ عَلَيْهِ بِنِعْمَةٍ، فَلْيَحْمَدِ اللهَ، وَمَنِ اسْتَبْطَأَ الرِّزْقَ فَلْيَسْتَغْفِرِ اللهَ، وَمَنْ حَزَبَهُ أَمْرٌ فَلْيَقُلْ: لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللهِ ". ثُمَّ قَامَ سُفْيَانُ فَنَادَاهُ جَعْفَرٌ، فَقَالَ: يَا سُفْيَانُ، قَالَ: لَبَّيْكَ، قَالَ: خُذْهُنَّ ثَلَاثًا، وَأَيُّ ثَلَاثٍ، وَأَشَارَ بِأُصْبُعِهِ. " تَفَرَّدَ بِهِ الزُّبَيْرِيُّ عَنْهَا هَكَذَا، وَالْمَحْفُوظُ هَذَا الْكَلَامُ مِنْ قَوْلِ جَعْفَرٍ نَفْسِهِ. وَقَدْ رُوِيَ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ ضَعِيفٍ نَحْوَ رِوَايَةِ الزُّبَيْرِيِّ ".

4132- Abdulazîz b. Ebî Hâtim ile Abdulazîz b. Muhammed ed-Darâverdî bildiriyor: Câfer b. Muhammed b. Ali b. el-Hüseyn b. Ali b. Ebî Tâlib'in yanında otururken Süfyân es-Sevrî gelip girmek için izin istedi. Câfer izin verince de Süfyân girip oturdu. Câfer: "Ey Süfyân!" diye seslenince, Süfyân: "Buyurun" karşılığını verdi. Câfer ona: "Halife seni yakalamak istiyor, beni de izletiyor" dedi. —Başkası rivayet ederken Câfer'in ona: "Kovmak gibi olmasın ama yakalanmadan buradan çık" dediğini zikreder.— Süfyân da: "Bana bir hadis aktarmadan kalkıp gitmem" karşılığını verdi. Bunun üzerine Câfer şöyle dedi: "Babamın dedemden bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Kişi, Yüce Allah kendisine bir nimet verdiği zaman Allah'a hamd etsin. Rızkın geciktiğini düşünen kişi Allah'tan bağışlanma dilesin. Birinden korkan kişi de «Lâ havle velâ kuvvete illâ billâh (=Allah'ın inâyeti olmadan ne bir güç ne de bir kuvvet olabilir)» desin."*

Câfer bunu dedikten sonra Süfyân gitmek için kalktı. Câfer: "Ey Süfyân!" diye seslenince, Süfyân: "Buyurun" karşılığını verdi. Câfer parmağıyla işaret ederek: "Bu üç değerli öğüdü iyice aklında tut!" dedi.[1]

---

[1] İsnâdı zayıftır.

Zübeyrî, bunu onlardan rivayette tek kalmıştır. Mahfûz olanı, hadis olarak aktarılan bu sözün Câfer'in kendi sözü olduğudur.[1]

Başka bir kanaldan zayıf bir isnâdla da Zübeyrî'nin rivayetinin aynısı bildirilmiştir.

٤١٣٣ - أَخْبَرَنَاه أَبُو مَنْصُورٍ الدَّامْغَانِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ الْإِسْمَاعِيلِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْقَاسِمِ السِّمْنَانِيُّ مِنْ حِفْظِهِ، حَدَّثَنَا الْخَلِيلُ بْنُ خَالِدٍ الثَّقَفِيُّ السِّمْنَانِيُّ، حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ جعفر قَاضِي الرَّيِّ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي حَازِمٍ، قَالَ: كُنْتُ عِنْدَ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ إِذْ جَاءَ إِذْنُهُ، فَقَالَ: سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ بِالْبَابِ. فَذَكَرَهُ بِنَحْوِهِ مِنْ رِوَايَةِ الزُّبَيْرِيِّ

4133- İbn Ebî Hâzım der ki: "Câfer b. Muhammed'in yanındayken kapıcısı geldî ve Süfyân es-Sevrî'nin kapıda olduğunu söyledi..." Sonrasını ravi Zübeyrî'nin rivayetinde olduğu gibi aktarır.[2]

٤١٣٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ الْحرَفِيُّ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ الْفَقِيهُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ الْقُرَشِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنِ الْمُغِيرَةِ عَنْ عَامِرٍ، قَالَ: " الشُّكْرُ نِصْفُ الْإِيمَانِ، وَالصَّبْرُ نِصْفُ الْإِيمَانِ، وَالْيَقِينُ الْإِيمَانُ كُلُّهُ "

4134- Muğîre b. Âmir der ki: "Şükür imanın yarısıdır. Sabır da imanın yarısıdır. Yakîn îse imanın tümüdür."[3]

٤١٣٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحَسَنِ، عَنْ بِشْرِ بْنِ السَّرِيِّ، عَنْ هَمَّامِ بْنِ يَحْيَى، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، أَنَّ رَجُلًا كَانَ يَأْتِي النَّبِيَّ ﷺ، فَيَقُولُ النَّبِيُّ ﷺ: " كَيْفَ أَصْبَحْتَ؟ " فَيَقُولُ الرَّجُلُ: أَحْمَدُ إِلَيْكَ اللهَ، وَأَحْمَدُ اللهَ إِلَيْكَ. فَكَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَدْعُو لَهُ فَجَاءَ يَوْمًا، فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ ﷺ: " كَيْفَ أَنْتَ يَا فُلَانُ؟ "، قَالَ: بِخَيْرٍ إِنْ شَكَرْتَهُ، فَسَكَتَ النَّبِيُّ ﷺ، فَقَالَ الرَّجُلُ: يَا نَبِيَّ اللهِ، كُنْتَ تَسْأَلُنِي فَتَدْعُو لِي وَإِنَّكَ سَأَلْتَنِي الْيَوْمَ

---

[1] Ebû Nuaym, *Hilye* (3/193).

[2] İsnâdmda tammadığımız ravi vardır. Hatîb, *Târîhu Bağdâd* (3/179-180).

[3] İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (58) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (1/371).

فَلَمْ تَدَعْ لِي، قَالَ: " إِنِّي كُنْتُ أَسْأَلُكَ فَتَشْكُرُ اللهَ، وَإِنِّي سَأَلْتُكَ الْيَوْمَ فَشَكَكْتَ فِي الشُّكْرِ "

4135- İshâk b. Abdillah b. Ebî Talha bildiriyor: Adamın biri Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gelirdi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) adama: *"Bugün nasılsın?"* diye sorunca, adam: "Sayende Allah'a hamd ederim! Sayende Allah'a hamd ederim!" derdi. Resûlullah da (sallallahu aleyhi vesellem) adama dua ederdi. Yine bir gün gelince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellam) ona: *"Bugün nasılsın?"* diye sordu. Adam: "Şükredersem iyiyim" karşılığını verdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) susup bir şey demedi. Adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Daha önce nasıl olduğumu sorar ve bana dua ederdin. Bugün sorduğunda ise dua etmedin" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Çünkü daha önce nasıl olduğunu sorduğumda Allah'a şükrederdin. Bugün ise şükürde tereddüt ettin"* buyurdu.[1]

٤١٣٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنِ أَبِي إِسْحَاقَ الْمُزَكِّي، أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ الطَّرَائِفِيُّ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ، حَدَّثَنَا الْقَعْنَبِيُّ، فِيمَا قَرَأَ عَلَى مَالِكٍ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّهُ سَمِعَ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ، وَسَلَّمَ عَلَيْهِ رَجُلٌ، فَرَدَّ عَلَيْهِ السَّلَامَ، ثُمَّ سَأَلَ عُمَرُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ الرَّجُلَ: " كَيْفَ أَنْتَ؟ "، فَقَالَ: أَحْمَدُ اللهَ إِلَيْكَ، فَقَالَ: عُمَرُ: " ذَاكَ الَّذِي أَرَدْتُ مِنْكَ "

4136- Enes b. Mâlik bildiriyor: Adamın biri Ömer b. el-Hattâb'a selam verdi. Ömer adamın selamına karşılık verdikten sonra: "Nasılsın?" diye sordu. Adam: "Sayende Allah'a hamd ederim!" karşılığını verince, Ömer: "Senden beklediğim de budur" dedi.[2]

---

[1] Ravileri güvenilirdir, ancak Muhammed b. Ali b. Hüseyn ile Bişr b. es-Seriy arasında kopukluk vardır. İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (88), İbnu's-Sünnî, *Amelu'l-Yevm ve'l-Leyle* (188) ve Ahmed, *Müsned* (3/241) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (1/371).

[2] Ravileri güvenilirdir. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred* (1132), Mâlik, *Muvattâ* (2/961), Abdullah b. el-Mübârek, *Zühd* (205) ve İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (92).

٤١٣٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ الْحرَفِيُّ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنِي حَمْزَةُ، حَدَّثَنَا عَبْدَانُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ، أَخْبَرَنَا مِسْعَرٌ، عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ مَرْثَدٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُما، قَالَ: " لَعَلَّنَا نَلْتَقِيَ فِي الْيَوْمِ مِرَارًا، يَسْأَلُ بَعْضُنَا بِبَعْضٍ لَا نُرِيدُ ذَلِكَ إِلَّا لِنَحْمَدَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ "

4137- İbn Ömer der ki: "Bazen aynı günde birkaç defa karşılaştığımız halde sırf Allah'a hamd etmemiz için birbirimize nasıl olduğumuzu sorardık."[1]

٤١٣٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ الْحرفي، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، قَالَ: حَدَّثْتُ، عَنِ ابْنِ أَبِي الْحَوَارِيِّ، قَالَ: جَلَسَ فُضَيْلُ بْنُ عِيَاضٍ، وَسُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ لَيْلَةً إِلَى الصَّبَاحِ يَتَذَاكَرَانِ النَّعَمَ، فَجَعَلَ سُفْيَانُ، يَقُولُ: " أَنْعَمَ اللهُ عَلَيْنَا فِي كَذَا، أَنْعَمَ اللهُ عَلَيْنَا فِي كَذَا، فَعَلَ بِنَا كَذَا، فَعَلَ بِنَا كَذَا "

4138- İbn Ebi'l-Havârî der ki: Fudayl b. İyâd ile Süfyân b. Uyeyne bir gece oturup sabaha kadar nimetleri müzakere ettiler. Süfyân: "Allah bize şöyle nimet verdi, Allah bize şu nimetleri verdi, bize şunu yaptı, bunu yaptı..." diye sayıp durdu.[2]

٤١٣٩ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ عَامِرٍ، عَنْ سَلَامِ بْنِ أَبِي مُطِيعٍ، قَالَ: أَتينا الْجُرَيْرِيَّ، وَكَانَ مِنْ مَشَايِخِ أَهْلِ الْبَصْرَةِ، وَكَانَ قَدِمَ مِنَ الْحَجِّ فَجَعَلَ، يَقُولُ: " أَبْلَانا اللهُ عَزَّ وَجَلَّ فِي سَفَرِنَا كَذَا، وَأَبْلَانَا فِي سَفَرِنَا كَذَا "، ثُمَّ قَالَ: " كَانَ يُقَالُ: إِنَّ تِعْدَادَ النِّعَمِ مِنَ الشُّكْرِ "

4139- Selâm b. Ebî Mutî' der ki: Basra ahalisinin hocalarından olan ve henüz hacdan yeni gelen Cüreyrî'nin yanına geldik. Cüreyrî: "Bu yolculuğumuzda Yüce Allah bizleri şöyle şöyle sınadı, böyle böyle sınadı"

---

[1] İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (93) ve Abdullah b. el-Mübârek, *Zühd* (207).

[2] İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (113) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (8/546).

demeye başladı. Ardından da şöyle dedi: "Denilir ki, nimetleri saymak da şükürdendir."[1]

٤١٤٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عِيسَى، حدثنا الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدُ بْنُ زِيَادٍ، حَدَّثَنَا أَبُو قُدَامَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمُقْرِئُ، عَنْ مَالِكِ بْنِ أَنَسٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، قَالَ: " كَانَ يُقَالُ تَعْدِيدِ النِّعَمِ مِنَ الشُّكْرِ "

4140- Yahya b. Saîd der ki: "Denilir ki, nimetleri saymak da şükürdendir."[2]

٤١٤١ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ مَطَرٍ، أَخْبَرَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ اللَّيْثِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ بْنِ حَسَّابٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ ثَوْرٍ، عَنْ مَعْمَرٍ، قَالَ: قَالَ أَيُّوبُ: " إِنَّ مِنْ نَعَمِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ عَلَى الْعَبْدِ أَنْ يَكُونَ مَأْمُونًا عَلَى مَا حَدَّثَ "

4141- Eyyûb der ki: "Yüce Allah'ın kula nimetlerinden biri de söylediği şeylere başkalarının inanmasıdır."[3]

٤١٤٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، سَمِعْتُ أَبَا الْوَلِيدِ الْفَقِيهَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ الْمُؤَمَّلَ بْنَ الْحَسَنِ بْنِ عِيسَى، يَقُولُ: سَمِعْتُ الزَّعْفَرَانِيَّ، يَقُولُ: قَدِمَ عَلَيْنَا الْخِفَافُ يَعْنِي عَبْدَ الْوَهَّابِ بْنَ عَطَاءٍ، وَهُوَ لَا يُعْرَفُ، فَحُدِّثَ فَصَدَّقَ فَقَبَلَ فَكَتَبَ إِلَى أَخِيهِ: " أَمَّا بَعْدُ فَاعْلَمْ أَنَّ أَخَاكَ قَدْ حَدَّثَ بِبَغْدَادَ فَصَدَّقَ فَأَحْمَدُ اللهَ عَلَى هَذِهِ النِّعْمَةِ "

4142- Za'ferânî der ki: Hifâf (Abdulvehhâb b. Atâ) yanımıza (Bağdat'a) geldi. Kim olduğu bilinmemesine rağmen anlattıklarına insanlar inandı. Bunun üzerine kardeşine: "Sonrasına gelince, bil ki kardeşin Bağdat'ta bir şeyler anlattı ve anlattıklarına insanlar inandı. Böylesi bir nimet için de Allah'a hamd ederim" şeklinde bir mektup yazdı.[4]

---

[1] İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (170) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (8/546).

[2] Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (8/546).

[3] İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (78).

[4] Hatîb, *Târîhu Bağdâd* (11/22).

٤١٤٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا الْحُسَيْنِ مُحَمَّدَ بْنَ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ الْحَافِظَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا النَّضْرِ الْعِجْلِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ حَرْبٍ، يَقُولُ: قَالَ الثَّوْرِيُّ: " حَمْدُ اللهِ ذِكْرٌ وَشُكْرٌ، وَلَيْسَ شَيْءٌ ذِكْرًا وَشُكْرًا غَيْرُهُ "

4143- Sevrî der ki: "Yüce Allah'a hamd etmek; hem zikir, hem de şükürdür. Bunun dışında ise hem zikir, hem de şükür olan başka bir şey yoktur."[1]

٤١٤٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ الْحرفِيِّ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ أَبِي الْحَارِثِ الْهَمْدَانِيُّ، حَدَّثَنَا سَلْمُ بْنُ قَادِمٍ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ هَاشِمُ بْنُ عِيسَى الْحِمْصِيُّ، أَخْبَرَنَا الْحَارِثُ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا نَظَرَ إِلَى وَجْهِهِ فِي الْمِرْآةِ، قَالَ: " الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي سَوَّى خَلْقِي فَعَدَلَهُ، وَكَرَّمَ صُورَةَ وَجْهِي فَحَسَّنَهَا، وَجَعَلَنِي مِنَ الْمُسْلِمِينَ "

4144- Enes b. Mâlik der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) aynada yüzünü gördüğü zaman: *"Beni düzgün bir şekilde yaratan, bana güzel bir sûret veren ve beni Müslümanlardan biri kılan Yüce Allah'a hamdolsun"* derdi.[2]

٤١٤٥ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ شُعَيْبٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي فُدَيْكٍ، قَالَ: بَلَغَنِي، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا نَظَرَ فِي الْمِرْآةِ، قَالَ: " الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي حَسَّنَ خَلْقِي وَخُلُقِي، وَزَانَ مِنِّي مَا شَانَ مِنْ غَيْرِي "

4145- Câfer b. Muhammed, babasından bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) aynaya baktığı zaman: *"Yaratılışımı da, ahlâkımı da güzel yapan,*

---

[1] İsnâdında tanımadığımız ravi vardır. Ebû Nuaym, *Hilye* (7/57).

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (117), Taberânî, *M. el-Evsat* (1/439), Hatîb, *el-Câmi'* 1/389 (908), İbnu's-Sünnî, *Amelü'l-Yevm ve'l-Leyle* (165) ve Ebu'ş-Şeyh, *Ahlâku'n-Nebiy* (s. 185).

başkasında çirkin görünen bir şeyi bende güzel kılan Yüce Allah'a hamdolsun" derdi.[1]

٤١٤٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، حَدَّثَنَا طَاهِرُ بْنُ عَمْرِو بْنُ الرَّبِيعِ بْنِ طَارِقٍ، حَدَّثَنَا أَبِي، أَخْبَرَنِي السَّرِيُّ، عَنِ الْحَسَنِ، أَنَّ رَجُلًا قَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّنَا كَثِيرًا كَمَا يُنْعِمُ رَبُّنَا كَثِيرًا، فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ ﷺ: " إِنَّ اللهَ لَيُحِبُّكَ كَثِيرًا "

4146- Hasan(-ı Basrî) bildiriyor: Adamın biri: "Bize pek çok nimet verdiği gibi Rabbimiz olan Allah'a bolca hamdolsun" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona: *"Allah da seni çokça seviyor"* buyurdu.[2]

٤١٤٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ الْفَقِيهُ، حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْفَضْلِ الْأَسْفَاطِي، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي حَرَّةَ، عَنْ عَمِّهِ حَكِيمِ بْنِ أبي حَرَّةَ، عَنْ سَلْمَانَ الْأَغَرِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، لَا أَعْلَمُهُ إِلَّا، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: " لِلطَّاعِمِ الشَّاكِرِ مِثْلُ مَا لِلصَّائِمِ الصَّابِرِ ". وَرَوَاهُ ابْنُ وَهْبٍ، عَنْ سُلَيْمَانَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي حَرَّةَ، بِإِسْنَادِهِ. وَقَالَ: " مِنَ الْأَجْرِ ". وَرَوَاهُ عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، عَنِ ابْنِ أَبِي حَرَّةَ، عَنْ عَمِّهِ حَكِيمِ بْنِ أَبِي حَرَّةَ، عَنْ سِنَانِ بْنِ سَنَةَ الْأَسْلَمِيِّ صَاحِبِ النَّبِيِّ ﷺ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ. وَقِيلَ عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ، عَنِ ابْنِ أَبِي حَرَّةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ سِنَانِ بْنِ سَنَةٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ. وَرَوَى عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ، عَنْ حَكِيمِ بْنِ أَبِي حَرَّةَ، عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ قَوْلَهُ. وَرُوِينَاهُ مِنْ حَدِيثِ الْمَقْبُرِيِّ، وَحَنْظَلَةَ بْنِ عَلِيٍّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ مِنْ غَيْرِ شَكٍّ

4147- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem): *"Yiyip de şükreden kişinin oruçlu olup da sabreden kişi kadar (sevabı) vardır"* buyurmuştur.[1]

---

[1] Ravileri güvenilirdir, ancak İbn Ebî Fudeyk ile Câfer b. Muhammed el-Bâkır arasında kopukluk vardır. İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (174).

[2] İsnâdı mürseldir ve tanımadığımız ravisi vardır.

İbn Vehb aynısını başka bir kanaldan *"Ecir olarak"* lafzıyla rivayet etmiştir.[2]

Başka bir kanalla bu hadisin aynısı rivayet olunmuştur.[3]

Başka bir kanalla bu hadisin aynısı rivayet olunmuştur.[4]

Aynısını Mûsa b. Ukbe, Hakîm b. Ebî Harre kanalıyla ashâbdan birinin sözü olarak da rivayet etmiştir.[5]

Aynısı bize Makburî ile Hanzala b. Ali — Ebû Hureyre kanalıyla Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) isnâdında tereddüt olmadan bildirilmiştir.[6]

٤١٤٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ الْحَرَفِيُّ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ أَبِي الْحَارِثِ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَشْعَثَ بْنِ سَعِيدٍ، أَخْبَرَنَا الْمُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي يُحَدِّثُ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ، عَنْ سَلْمَانَ، أَنَّ رَجُلًا، بَسَطَ لَهُ مِنَ الدُّنْيَا فَانْتَزَعَ مَا فِي يَدِيْهِ، فَجَعَلَ يُحْمَدُ اللهَ وَيُثْنِي عَلَيْهِ حَتَّى لَمْ يَكُنْ فِرَاشٌ إِلَّا بَارِيٌّ، فَجَعَلَ يُحْمَدُ اللهَ، وَيُثْنِي عَلَيْهِ، وَبَسَطَ لَآخَرَ مِنَ الدُّنْيَا، فَقَالَ: لِصَاحِبِ الْبَارِي: أَرَأَيْتَكَ أَنْتَ عَلَى مَا تَحْمَدَ اللهَ؟، قَالَ: " أَحْمَدُهُ عَلَى مَا لَوْ أَعْطَيْتَ بِهِ مَا لَوْ أَعْطَى الْخَلْقَ لَمْ أُعْطِهِمْ إِيَّاهُ "، قَالَ: وَمَا ذَلِكَ؟، قَالَ: " أَرَأَيْتَ بَصَرَكَ، أَرَأَيْتَ لِسَانَكَ، أَرَأَيْتَ يَدَيْكَ، أَرَأَيْتَ رِجْلَيْكَ "

4148- Selmân bildiriyor: Adamın birine dünyada bolca mal verildi. Sonra verilen bu mallar kendisinden alınmaya başladı. Yatağı dahi gidip geriye sadece bir hasırı kalmasına rağmen hep Allah'a hamd edip durdu. Başka birine de dünyada bolca mal verildi. Bu adam elinden malları giden adama:

---

[1] Ravilerinin tümü güvenilirdir. Buhârî, *Târîh* (1/1/127), Ahmed, *Müsned* (2/289) ve İbn Ebî Hâtim, *el-İlelu'l-Hadîs* (2/13).

[2] Hâkim, *Müstedrek* (4/136) ve Beyhakî, *Sünen* (4/306).

[3] İbn Mâce 1/561 (1765).

[4] Buhârî, *Târîh* (1/1/127).

[5] Buhârî, *Târîh* (1/1/127).

[6] Tirmizî 4/653 (2486) ve İbn Mâce 1/561 (1764).

"Hâlâ Allah'a ne için hamd edip duruyorsun?" diye sorunca: "Karşılığımda bütün insanlara verilen şey bana verilse dahi vermeyeceğim şeylere karşılık Allah'a hamd ediyorum" dedi. Malı olan adam: "Bunlar ne ki?" diye sorunca, malı giden adam: "Gözlerine bakmıyor musun? Diline bakmıyor musun? Ellerine bakmıyor musun? Ayaklarına bakmıyor musun?" karşılığını verdi.[1]

٤١٤٩ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ، حَدَّثَنِي قَاسِمُ بْنُ هَاشِمٍ، أَنَّهُ حَدَّثَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ عَامِرٍ، أَوْ غَيْرُهُ مِنَ الْبَصْرِيِّينَ، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى يُونُسَ بْنِ عُبَيْدٍ يَشْكُو ضِيقَ حَالِهِ، فَقَالَ لَهُ يُونُسُ: " أَيَسُرُّكَ بِبَصَرِكَ هَذَا الَّذِي تُبْصِرُ بِهِ مِائَةَ أَلْفَ دِرْهَمٍ؟ "، قَالَ الرَّجُلُ: لَا، قَالَ: فَبِيَدَيْكَ مِائَةُ أَلْفِ دِرْهَمٍ؟ قَالَ الرَّجُلُ: لَا، قَالَ: فَبِرِجْلَيْكَ؟ قَالَ الرَّجُلُ: لَا قَالَ: فَذَكَّرَهُ نِعَمَ اللهِ عَلَيْهِ، فَقَالَ يُونُسُ: " أَرَى عِنْدَكَ مَا بَيْنَ مِئَاتِ آلَافٍ وَأَنْتَ تَشْكُو الْحَاجَةَ "

4149- Kâsım b. Hâşim, Sâid b. Âmir'den veya Basralı başka bir adamdan bildiriyor: Adamın biri Yûnus b. Ubeyd'e gelip geçim sıkıntısından yakındı. Yûnus adama: "Şu gözlerine karşılık sana yüz bin dirhem verilmesini kabul eder misin?" deyince, adam: "Hayır" karşılığını verdi. Yûnus: "Ellerine karşılık sana yüz bin dirhem verilmesini kabul eder misin?" deyince, adam yine: "Hayır" dedi. Yûnus: "Ayaklarına karşılık sana yüz bin dirhem verilmesini kabul eder misin?" deyince, adam yine: "Hayır" dedi. Yûnus bu şekilde Yüce Allah'ın ona bahşettiği nimetleri saydıktan sonra adama: "Sende yüz binler var, ama hâlâ yoksulluktan yakınıyorsun" dedi.[2]

٤١٥٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ، حَدَّثَنِي عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا طَالِبٍ، يَقُولُ فِي كَلَامِهِ: " اخْتَطَ لَكَ الْأَنْفَ، فَأَقَامَهُ وَأَتَمَّهُ فَأَحْسَنَ

---

[1] İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (99).

[2] İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (100), Zehebî, *Siyer* (6/292) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (3/22).

تَمَامَهُ، ثُمَّ أَدَارَ مِنْكَ الْحَدَقَةَ فَجَعَلَهَا بِجُفُونٍ مُطْبَقَةٍ وَبِأَشْفَارٍ مُغَلَّقَةٍ، وَنَقَلَكَ مِنْ طَبَقَةٍ إِلَى طَبَقَةٍ، وَحَنَنِ عَلَيْكَ الْوَالِدَيْنِ بِرِقَّةٍ وَمَقَّةٍ فَنِعَمُهُ عَلَيْكَ مُورِقَةٌ وَأَيَادِيهِ بِكَ مُحْدِقَةٌ "

4150- Ali b. el-Hasan der ki: Ebû Tâlib'in konuşurken şöyle dediğini işittim: "Yüce Allah burnunu tasarlayıp en güzel ve eksiksiz bir şekilde yerli yerine oturttu. Sonra yuvarlak gözlerini, onlara uygun düşecek şekilde kirpiklerini ve göz kapaklarını yarattı. Bu şekilde seni bir aşamadan başka bir aşamaya geçirdi. Sonra anne babanın sevgi ve şefkatini verdi. Bu şekilde sana olan nimetlerini arttırıp durur ve kol kanat gerer."[1]

٤١٥١ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ الْحرَفِيِّ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ رَاشِدٍ، حَدَّثَنَا أَبُو رَبِيعَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو غِيَاثٍ، قَالَ: سَمِعْتُ بَكْرَ بْنَ عَبْدِ اللهِ الْمُزَنِيَّ، يَقُولُ: " يَا ابْنَ آدَمَ إِنْ أَرَدْتَ أن تَعْلَمَ قَدْرَ مَا أَنْعَمَ اللهُ عَلَيْكَ فَغَمِّضْ عَيْنَيْكَ "

4151- Ebû Ğiyâs der ki: Bekr b. Abdillah el-Müzenî'nin şöyle dediğini işittim: "Ey Âdemoğlu! Yüce Allah'ın sana verdiği nimetlerin değerini bilmek istersen gözlerini kapat."[2]

٤١٥٢ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ، حَدَّثَنِي حَمْزَةُ بْنُ الْعَبَّاسِ، حَدَّثَنَا عَبْدَانُ بْنُ عُثْمَانَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، عَنِ الْحَسَنِ، قَالَ: قَالَ أَبُو الدَّرْدَاءِ: " مَنْ لَمْ يَعْرِفْ نِعْمَةَ اللهِ عَلَيْهِ إِلَّا فِي مَطْعَمِهِ وَمَشْرَبِهِ، فَقَدْ قَلَّ عِلْمُهُ وَحَضَرَ عَذَابُهُ ". زَادَ فِيهِ غَيْرُهُ، عَنِ الْحَسَنِ اللَّبَّاسِ

4152- Ebu'd-Derdâ der ki: "Yiyecek ve içecekleri dışında Allah'ın kendisine verdiği nimetleri bilmeyen kişinin ilmi az, cezası da yakın olur."[3]

Başkası bunu Hasan'dan rivayet ederken "giyecekleri" lafzını da ekler.

---

[1] İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (196).

[2] İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (178).

[3] İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (91) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (1/210) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (1/371).

٤١٥٣ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمُ، ح وأخبرنا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدُ بْنُ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ بْنِ جَابِرٍ، حَدَّثَنَا حِبَّانُ بْنُ عَلِيٍّ الْعَنْزِيُّ، عَنْ سَعْدِ بْنِ طَرِيفٍ، عَنِ الْأَصْبَغِ بْنِ نُبَاتَةَ، قَالَ: كَانَ عَلِيٌّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ إِذَا دَخَلَ الْخَلَاءَ، قَالَ: " بِسْمِ اللهِ الْحَافِظِ الْمُؤَدِّي " وَإِذَا خَرَجَ مَسَحَ بِيَدَيْهِ بَطْنَهُ. ثُمَّ قَالَ: " يَا لَهَا مِنْ نِعْمَةٍ، لَوْ يَعْلَمُ الْعِبَادُ شُكْرَهَا " وَفِي رِوَايَةِ ابْنِ عَبْدَانَ " بِاسْمِ الْحَافِظِ الْمُؤَدِّي "

4153- Asbağ b. Nubâte der ki: Hz. Ali helaya gireceği zaman: "Koruyan ve ihtiyaçları gideren Allah'ın adıyla" derdi. Çıktıktan sonra da karnını sıvazlar ve: "Ne güzel bir nimetmiş! Keşke kullar böylesi bir nimete şükretmeyi bilseler" derdi.[1]

İbn Abdân'ın rivayetinde "Koruyan ve ihtiyaçları giderenin adıyla" ibaresi geçmiştir.

٤١٥٤ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ، حَدَّثَنِي الْعَبَّاسُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شَاذُّ بْنُ فَيَّاضٍ، عَنِ الْحَارِثِ بْنِ شِبْلٍ، قَالَ: حَدَّثَتْنَا أُمُّ النُّعْمَانِ، عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا، حَدَّثَتْهَا، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: " إِنَّ نُوحًا عَلَيْهِ السَّلَامُ لَمْ يَقُمْ عَنْ خَلَاءٍ قَطُّ إِلَّا، قَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَذَاقَنِي لَذَّتَهُ، وَأَبْقَى مَنْفَعَتَهُ فِي جَسَدِي، وَأَخْرَجَ عَنِّي أَذَاهُ "

4154- Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesallem) şöyle buyurmuştur: *"Hz. Nûh heladan çıktığı zaman mutlaka «Nimetin lezzetini bana tattıran, faydalı olanı bedenimde bırakıp pis olanı bedenimden çıkaran Allah'a hamdolsun» derdi."*[2]

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (13) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (1/369).

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (124), Ukaylî, *ed-Du'afâ* (1/213-214) ve İbnu's-Sünnî, *Amelu'l-Yevm ve'l-Leyle* (25).

٤١٥٥ - وَأَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ، حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ جَعْفَرٍ، أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَخْبَرَنَا أَصْبَغُ بْنُ زَيْدٍ، " أَنَّ نُوحًا عَلَيْهِ السَّلَامُ كَانَ إِذَا خَرَجَ مِنَ الْكَنِيفِ، قَالَ: ذَلِكَ فَسُمِّيَ عَبْدًا شَكُورًا "

4155- Asbağ b. Zeyd bildiriyor: "Hz. Nûh heladan çıktığı zaman bu sözü söylediği içindir ki «Çok şükreden kul» diye isimlendirilmiştir."[1]

٤١٥٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدُ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الزَّاهِدُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مِهْرَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ سُلَيْمَانَ التَّيْمِيِّ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ النَّهْدِيِّ، عَنْ سَلْمَانَ، قَالَ: " كَانَ نُوحٌ إِذَا طَعِمَ طَعَامًا، أَوْ لَبِسَ ثَوْبًا حَمِدَ اللهَ فَسُمِّيَ عَبْدًا شَكُورًا "

4156- Selmân der ki: "Hz. Nûh bir yemek yediği veya bir giysi giydiği zaman Allah'a hamd ettiği için «Çok şükreden kul» diye isimlendirilmiştir."[2]

٤١٥٧ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حدثني حَمْزَةُ بْنُ الْعَبَّاسِ، حدثنا عَبْدَانُ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ عَنْ شِبْلٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي نَجِيحٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، أَنَّهُ كَانَ عَبْدًا شَكُورًا، قَالَ: " لَمْ يَأْكُلْ شَيْئًا قَطُّ إِلَّا حَمِدَ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ، وَلَمْ يَشْرَبْ شَرَابًا قَطُّ إِلَّا حَمِدَ اللهَ عَلَيْهِ، وَلَمْ يَمْشِ مَشْيًا قَطُّ إِلَّا حَمِدَ اللهَ عَلَيْهِ، وَلَمْ يَبْطِشْ بِشَيْءٍ قَطُّ إِلَّا حَمِدَ اللهَ عَلَيْهِ فَأَثْنَى الله عَزَّ وَجَلَّ عَلَيْهِ أَنَّهُ كَانَ عَبْدًا شَكُورًا "

وَبِهَذَا الْإِسْنَادِ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ، حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ سَعْدٍ، قَالَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ كَعْبٍ الْقُرَظِيِّ، قَالَ: كَانَ " نُوحٌ عَلَيْهِ السَّلَامُ: إِذَا أَكَلَ، قَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ، وَإِذَا شَرِبَ، قَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ، وَإِذَا لَبِسَ، قَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ وَإِذَا رَكِبَ قَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ فَسَمَّاهُ اللهُ عَبْدًا شَكُورًا "

---

[1] İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (125) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (5/237).

[2] Ravileri güvenilirdir. Hâkim, *Müstedrek* (2/360) ve İbn Cerîr, *Tefsîr* (15/19) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (5/236).

4157- İbn Ebî Necîh bildiriyor: Mücâhid, *"Doğrusu Nuh, çok şükreden bir kuldu"*[1] buyruğunu açıklarken şöyle demiştir: "Ne zaman bir şey yese Allah'a hamd ederdi. Ne zaman bir şey içse Allah'a hamd ederdi. Ne zaman yürüse Allah'a hamd ederdi. Ne zaman bir şeyi tutsa Allah'a hamd ederdi. Bundan dolayı Yüce Allah «Çok şükreden bir kuldu» buyurarak onu övmüştür."[2]

Aynı isnâdla Abdullah, Hişâm b. Sa'd'dan bunu şu şekilde bildiriyor: Muhammed b. Ka'b el-Kurazî'nin şöyle dediğini işittim: "Hz. Nuh bir şey yediği zaman Elhamdulillah derdi. Bir şey içtiği zaman Elhamdulillah derdi. Bir şey giydiği zaman Elhamdulillah derdi. Bineğine bindiği zaman da Elhamdulillah derdi. Bundan dolayı Yüce Allah «Çok şükreden bir kuldu» buyurarak onu övmüştür."[3]

٤١٥٨ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ، أخبرنا عَبْدُ اللهِ، حَدَّثَنِي سَلَمَةُ بْنُ شَبِيبٍ، حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ عَاصِمٍ، حَدَّثَنَا أَبُو رَبِيعَةَ، حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: كُنْتُ قَاعِدًا عِنْدَ الْحَسَنِ وَبَكْرُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْمُزَنِيُّ، فَقَالَ لَهُ الْحَسَنُ: هات " يَا أَبَا عَبْدِ اللهِ دَعَوَاتٌ لِإِخْوَانِكَ فَحَمِدَ اللهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ وَصَلَّى عَلَى النَّبِيِّ ﷺ " ثُمَّ قَالَ: وَاللهِ مَا أَدْرِي أَيُّ النِّعْمَتَيْنِ أَفْضَلُ عَلَيَّ وَعَلَيْكُمْ، أَنِعْمَةُ الْمَسْلَكِ، أَمْ نِعْمَةُ الْمَخْرَجِ إِذْ أَخْرَجَهُ مِنَّا؟، قَالَ: الْحَسَنُ: " لَقَدْ قُلْتَ عَجَبًا يَا بَكْرُ إِنَّهَا لَمِنْ نِعَمِهِ الْعِظَامِ "

4158- Hişâm b. Süleymân der ki: Hasan ile Bekr b. Abdillah el-Müzenî'nin yanında oturuyordum. Hasan ona: "Ey Ebû Abdillah! Kardeşlerin için birkaç dua et" deyince, Bekr, Allah'a hamdü senada bulundu. Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) salavât getirdi, sonra şöyle dedi: "Vallahi hem benim, hem de sizin için iki nimetten hangisinin daha üstün

---

[1] İsrâ Sur. 3

[2] İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (202), İbnu'l-Mübârek, *Zühd* 329-330 (941), İbn Cerîr, *Tefsîr* (15/20) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (5/237).

[3] İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (203), Mervezî, *Zevâidü'z-Zühd* 329 (940), Ahmed, *Zühd* (s. 50) ve Ebû Nuaym, *Ahbâru Isbehân* (2/41) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (5/237).

olduğunu bilmiyorum. Gıdaların içimize girmesi nimeti mi, yoksa bizden çıkması nimeti mi?" Bunun üzerine Hasan ona: "Güzel bir laf ettin ey Bekr! Her ikisi de büyük nimetlerdendir" dedi.[1]

٤١٥٩ - أَخْبَرَنَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ، حَدَّثَنِي أَسْمَاءُ بْنُ عُبَيْدٍ، عَنِ الْحَسَنِ، قَالَ: " يَا لَهَا مِنْ نِعْمَةٍ تَأْكُلُ لَذَّةً، وَتُخْرِجُ سَرْحًا لَقَدْ كَانَ مَلِكٌ مِنْ مُلُوكِ هَذِهِ الْقَرْيَةِ يَرَى غُلَامًا مِنْ غِلْمَانِهِ يَأْتِي الْحَبَّ فَيَكْتَازُ مِنْهُ، ثُمَّ يُجَرْجِرُ قَائِمًا، فَيَقُولُ: يَا لَيْتَنِي مِثْلُكَ مَا يَشْرَبُ حَتَّى يَقْطَعَ عُنُقَهُ الْعَطَشُ، وَإِذَا شَرِبَ كَانَ لَهُ فِي تِلْكَ الشَّرْبَةِ مَوْتَاتٍ يَا لَهَا مِنْ نِعْمَةٍ، تَأْكُلُ لُجَّةً، وَتُخْرِجُ سَرْحًا " - يَعْنِي سَهْلًا -

4159- Hasan(-ı Basrî) der ki: "Ne büyük bir nimettir! Lezzet vererek bedenimize girer ve kolay bir şekilde de bedenimizden çıkar. Şu kasabanın krallarından biri su küpünün yanına gelip doldurduğu bardağı ayakta içen kölesini görür ve: «Keşke ben de senin gibi yapabilseydim!» derdi. Zira susuzluktan ölecek hale gelmedikçe su içmezdi. Çünkü suyu içmek ona ölüm gibi gelirdi. Ne büyük bir nimettir! Kolay bir şekilde bedenimize girer ve kolay bir şekilde de bedenimizden çıkar."[2]

٤١٦٠ - قَالَ: الشَّيْخُ أَحْمَدُ: وَقَدْ رُوِينَا فِي كِتَابِ الدَّعَوَاتِ، حَدِيثُ أَبِي أَيُّوبَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ كَانَ إِذَا أَكَلَ، قَالَ: " الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَطْعَمَ وَسَقَى وَسَوَّغَهُ وَجَعَلَ لَهُ مَخْرَجًا ". وَأَخْبَرَنَاهُ أَبُو الْقَاسِمِ الْحرفِيُّ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنِي الْفَضْلُ بْنُ سَهْلٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُمَارَةَ، حَدَّثَنَا مَخْرَمَةَ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ زُهْرَةَ بْنِ مَعْبَدٍ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحُبُلِيِّ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فَذَكَرَهُ

4160- Beyhakî der ki: *Da'vât* kitabında Ebû Eyyûb'den bize bildirildiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bir şey yediği zaman: "*Yediren, içiren,*

---

[1] İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (187).

[2] İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (162).

bunların sindirimini ve geri bedenden çıkışını sağlayan Yüce Allah'a hamdolsun" diye dua ederdi.[1]

٤١٦١ - أَخْبَرَنَا أَبُو حَازِمٍ الْحَافِظُ، حَدَّثَنِي أَبُو أَحْمَدَ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ سُلَيْمَانَ بْنُ الْأَشْعَثِ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ صَالِحٍ، أَخْبَرَنَا ابْنُ وَهْبٍ، حَدَّثَنِي سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، عَنْ عَبْدِ الْجَلِيلِ بْنِ حُمَيْدٍ، أَنَّهُ سَمِعَ ابْنَ شِهَابٍ، يَقُولُ: فِي قَوْلِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿اعْمَلُوا آلَ دَاوُدَ شُكْرًا﴾ قَالَ: " قُولُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ "

4161- Abdulcelîl b. Humeyd bildiriyor: *"Ey Davûd ailesi şükredin!"*[2] buyruğu konusunda İbn Şihâb'ın: "Ey Davûd ailesi! Elhamdulillah deyin, anlamındadır" dediğini işittim.[3]

٤١٦٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ الْحَرَفِيِّ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْجَعْدِ، أَخْبَرَنَا فُضَيْلُ بْنُ مَرْزُوقٍ، عَنْ جَابِرٍ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ، قَالَ كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا شَرِبَ الْمَاءَ، قَالَ: " الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَهُ عَذْبًا فُرَاتًا بِرَحْمَتِهِ، وَلَمْ يَجْعَلْهُ مَالِحًا لجَاجًا بِذُنُوبِنَا ".

4162- Ebû Câfer der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) su içtiği zaman: *"Bu suyu bize tatlı ve berrak kılıp günahlarımızdan dolayı tuzlu ve acı kılmayan Allah'a hamdolsun"* derdi.[4]

٤١٦٣ - قَالَ: وحدثنا عَبْدُ اللهِ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِسْمَاعِيلُ، أخبرنا جَرِيرٌ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ شُبْرُمَةَ، أَنَّ الْحَسَنَ، كَانَ، يَقُولُ: ذَلِكَ إِذَا شَرِبَ الْمَاءَ

4163- Abdullah b. Şübrüme bildiriyor: "Hasan(-ı Basrî) su içtiği zaman bu sözü söylerdi."[5]

---

[1] İsnâdı ceyyiddir. Ebû Dâvud, *at'ime* (4/187-188).

[2] Sebe Sur. 13

[3] Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (6/680).

[4] İsnâdı zayıf, mürsel bir hadistir. İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (69), Ebû Nuaym, *Hilye* (8/137) ve Taberânî, *Duâ* (s. 109).

[5] İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (70).

٤١٦٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرَوَيْهِ، قَالَ: قَالَ صَالِحُ بْنُ أَحْمَدَ بْنُ حَنْبَلٍ: كَانَ أَبِي - رَحِمَهُ اللهُ - لَا يَدَعُ أَحَدًا يَسْتَقِي لَهُ الْمَاءَ لِلْوُضُوءِ إِلَّا هُوَ، وكَانَ إِذَا خَرَجَ الدَّلْو مَلَأَ، قَالَ: " الْحَمْدُ لِلَّهِ ". قُلْتُ: يَا أَبِهِ أَيُّ شَيْءٍ الْفَائِدَةُ؟، قَالَ: يَا بُنَيَّ أَمَا سَمِعْتَ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ، يَقُولُ: ﴿أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَصْبَحَ ماؤُكُمْ غَوْرًا فَمَنْ يَأْتِيكُمْ بِمَاءٍ مَعِينٍ﴾ [الملك: ٣٠] "

4164- Sâlih b. Ahmed. b. Hanbel bildiriyor: Allah rahmet eylesin babam abdest alacağı zaman kimsenin ona su getirmesine izin ermezdi. Gidip bizzat kendisi kovayla su çekerdi. Kova dolu çıktığı zaman da "Elhamdulillah" derdi. Bir defasında ona: "Babacığım! Neden dolu çıkınca hamd ediyorsun?" diye sorduğumda: "Evladım! Yüce Allah'ın: *«De ki: Suyunuz yere batarsa, söyleyin, size kim temiz bir su kaynağı getirebilir?»*[1] buyurduğunu işitmedin mi?" karşılığını verdi.[2]

٤١٦٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عُثْمَانَ سَعِيدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدَانَ النَّيْسَابُورِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْمُؤَمَّلِ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ عِيسَى، حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْبَيْهَقِيِّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ صَالِحٍ، حَدَّثَنِي مُعَاوِيَةُ بْنُ صَالِحٍ، عَنْ أَبِي حَلْبَسٍ يَزِيدُ بْنُ مَيْسَرَةَ، أَنَّهُ قَالَ: سَمِعْتُ أُمَّ الدَّرْدَاءِ، تَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا الدَّرْدَاءِ، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا الْقَاسِمِ ﷺ مَا سَمِعَتْهُ يُكَنِّيهِ قَبْلَهَا وَلَا بَعْدَهَا، يَقُولُ: " إِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ، قَالَ: يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ إِنِّي بَاعِثٌ بَعْدَكَ أُمَّةً إِنْ أَصَابَهُمْ مَا يُحِبُّونَ حَمِدُوا وَشَكَرُوا، وَإِنْ أَصَابَهُمْ مَا يَكْرَهُونَ احْتَسَبُوا وَصَبَرُوا، وَلَا حِلْمَ وَلَا عِلْمَ.، قَالَ: يَا رَبِّ كَيْفَ يَكُونُ لهَذَا لَهُمْ وَلَا حُلْمٍ وَلَا عِلْمَ؟، قَالَ: أُعْطِيهِمْ مِنْ حِلْمِي وَعِلْمِي "

4165- Ebu'd-Derdâ der ki: Ebu'l-Kâsım'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Yüce Allah, Hz. İsa'ya: «Ey İsa! Senden sonra öyle bir topluluk kılacağım ki başlarına sevdikleri bir şey geldiği zaman hamd edip şükredecek, sevmedikleri bir şey geldiği zaman da hilim ve ilim sahibi olmadıkları halde buna sabredip karşılığını benden bekleyeceklerdir» buyurdu. Hz. İsa: «Rabbim!*

---

[1] Mülk Sur. 30

[2] Ravilerinin tümü güvenilirdir.

Hilim ve ilim sahibi olmadan bunu nasıl yapabilirler ki?» diye sorunca, Yüce Allah: «Onlara kendi hilmim ile ilmimden vereceğim» buyurdu."[1]

Ümmü'd-Derdâ der ki: "Ne öncesi, ne de sonrasında Ebu'd-Derdâ'nın Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) için Ebu'l-Kâsım künyesini kullandığını duymuş değilim."

٤١٦٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَبْدُ الْخَالِقِ بْنُ عَلِيٍّ الْمُؤَذِّنُ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ خَنْبٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ رَوْحٍ الْمَدَائِنِيُّ، حَدَّثَنَا عَاصِمُ بْنُ عَلِيٍّ، حَدَّثَنَا قَيْسُ بْنُ الرَّبِيعِ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: " أَوَّلُ مَنْ يُدْعَى إِلَى الْجَنَّةِ الَّذِينَ يَحْمَدُونَ اللهَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ ".

4166- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Cennete girmeleri için ilk çağrılacak kişiler, iyi günde kötü günde Allah'a hamd eden kişiler olacaktır"* buyurmuştur.[2]

٤١٦٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدُ اللهِ الْحَافِظُ، فِي آخَرِينَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ حَمَّادٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ، بِإِسْنَادِهِ نَحْوَهُ

4167- Başka bir kanalla yukarıdaki hadisin aynısı rivayet edilmiştir.[3]

٤١٦٨ - حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ دَاوُدَ الْعَلَوِيُّ - رَحِمَهُ اللهُ إِمْلَاءً -، أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ الْمُحَمَّدْآبَاذِي، حَدَّثَنَا حَامِدُ بْنُ مَحْمُودٍ الْمُقْرِئُ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ سُلَيْمَانَ الرَّازِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو سِنَانَ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ عُمَرَ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " عَجِبْتُ لِلْمُؤْمِنِ إِنَّ أُعْطِيَ، قَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ فَشَكَرَ، وَإِنَّ ابْتُلِيَ، قَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ فَصَبَرَ فَالْمُؤْمِنُ يُؤْجَرُ عَلَى كُلِّ حَالٍ حَتَّى اللُّقْمَةَ يَرْفَعُهَا

---

[1] İsnâdı sahihtir. Ahmed, *Müsned* (6/450), Buhârî, *Târîh* (4/2/255-256), Hâkim, *Müstedrek* (1/348) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (1/227, 5/243).

[2] İsnâdı hasendir. Beyhakî, *Âdâb* (1033) ve Bezzâr, *Müsned* (4/28) Bak: Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (10/95).

[3] İsnâdı zayıftır. Beyhakî, *Âdâb* (1033) ve Bağavî, *Şerhu's-Sünne* 5/49-50 (1270).

إِلَى فِيهِ ". وَرَوَاهُ مَعْمَرٌ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنِ الْعِيزَارِ بْنِ حُرَيْثٍ، عَنْ عُمَرَ بْنِ سَعْدٍ، بِمَعْنَاهُ

4168- Ömer b. Sa'd'ın, babasından bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Müminin haline şaşıyorum. Zira kendisine bir nimet verildiği zaman Elhamdulillah deyip şükrediyor, musibete maruz kaldığı zaman da Elhamdulillah deyip sabrediyor. Müminine her hali için sevabı veriliyor; ağzına bir lokma yemeği götürmesinde bile!"*[1]

Başka bir kanalla bu hadisin aynısı rivayet olunmuştur.↓

٤١٦٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عُثْمَانَ سَعِيدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدَانَ النَّيْسَابُورِيِّ، حدثنا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا السَّرِيُّ بْنُ خُزَيْمَةَ، حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةَ، حَدَّثَنَا ثَابِتٌ، عَنِ ابْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ صُهَيْبٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " عَجَبًا لِأَمْرِ الْمُؤْمِنِ إِنَّ أَمْرَ الْمُؤْمِنِ كُلُّهُ خَيْرٌ إِنْ أَصَابَتْهُ سَرَّاءُ فَشَكَرَ كَانَ خَيْرًا، وَإِنَّ أَصَابَتْهُ ضَرَّاءُ فَصَبَرَ كَانَ خَيْرًا ". أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، مِنْ حَدِيثِ سُلَيْمَانَ بْنِ الْمُغِيرَةِ

4169- Suheyb'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Müminin durumu şaşırtıcıdır. Zira her durumu kendisi için hayır getirir. Hoşuna giden bir durumla karşılaşıp şükrettiği zaman bu onun hayrına olur. Hoşuna gitmeyen bir şeyle karşılaşıp sabrettiği zaman da bu onun hayrına olur."*[2]

Müslim, *Sahîh*'de Süleyman b. el-Muğîre'den rivayet etti.[3]

٤١٧٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ الْحَرِفِيُّ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ الْفَقِيهُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنِي حَمْزَةُ بْنُ الْعَبَّاسِ، أَخْبَرَنَا عَبْدَانُ بْنُ عُثْمَانَ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ هُوَ ابْنُ

---

[1] İsnâdı güçlü, ravileri güvenilirdir. Bezzâr, *Müsned* 4/28, 29 (3116), Abdurrezzâk, *Musannef* 11/197 (20310), Ahmed, *Müsned* (1/173, 177, 182), Beyhakî, *Sünen* (3/376) ile *Âdâb* (1032), Abd b. Humeyd, *el-Müntehab* (139, 143), Bağavî, *Şerhu's-Sünne* 5/448-449 (1540, 1541), Tayâlisî, *Müsned* (s. 69) ve Nesâî, *Amelu'l-Yevm ve'l-Leyle* (1067).

[2] Ravilerinin tümü güvenilirdir.

[3] Müslim, *Zühd* (64).

الْمُبَارَكِ، أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، قَالَ: سَمِعْتُ صَالِحَ بْنَ مِسْمَارٍ، قَالَ: " مَا أَدْرِي أَنِعْمَةُ اللهِ عَلَيَّ فِيمَا بَسَطَ عَلَيَّ أَفْضَلُ، أَمْ نِعْمَتُهُ فِيمَا زَوَى عَنِّي "

4170- Ma'mer der ki: Sâlih b. Mismâr'ın: "Yüce Allah'ın bana bolluk vermesi nimeti mi yoksa bana bolluk vermemesi nimeti mi daha iyidir bilemiyorum" dediğini işittim.[1]

٤١٧١ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ، حَدَّثَنِي مَحْمُودُ بْنُ خِدَاشٍ، عَنْ أَشْعَثَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ زُبَيْدٍ، عَنْ مُجَمِّعٍ الْأَنْصَارِيِّ، عَنْ رَجُلٍ، مِنْ أَهْلِ الْخَيْرِ، قَالَ: " لَنِعَمُ اللهِ فِيمَا زَوَى عَنَّا فِي الدُّنْيَا أَفْضَلُ مِنْ نِعَمِهِ فِيمَا بَسَطَ لَنَا مِنْهَا، وَذَلِكَ أَنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ لَمْ يَرْضَهَا لِنَبِيِّهِ ﷺ، فَأَكُونُ فِيمَا رَضِيَ لِنَبِيِّهِ ﷺ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَكُونَ فِيمَا كَرِهَ لَهُ وَسَخَطَهُ "

قَالَ عَبْدُ اللهِ، وَبَلَغَنِي، عَنْ بَعْضِ الْعُلَمَاءِ، أنه قَالَ: " يَنْبَغِي لِلْعَالِمِ أَنْ يُحْمَدَ اللهَ عَلَى مَا زَوَى عَنْهُ مِنْ شَهَوَاتِ الدُّنْيَا كَمَا يَحْمَدُهُ عَلَى مَا أَعْطَاهُ أَنْ يَقَعَ مَا أَعْطَاهُ وَالْحِسَابُ يَأْتِي عَلَيْهِ إِلَى مَا عَافَاهُ، فَلَمْ يَبْتَلِهِ بِهِ فَيَشْغَلَ قَلْبَهُ، وَيُتْعِبَ جَوَارِحَهُ، فَيَشْكُرَ اللهَ عَلَى سُكُونِ قَلْبِهِ وَجَمْعِ هِمَمِهِ "

4171- Mucemmi' el-Ensârî, hayır ehlinden bir adamdan bildiriyor: "Yüce Allah'ın dünyada bize vermediği nimetler bize verdiği nimetlerden daha iyidir. Zira Allah böylesi nimetleri Peygamber'ine (sallallahu aleyhi vesellem) bile vermeye rıza göstermemiştir. Benim için de Yüce Allah'ın Peygamberine (sallallahu aleyhi vesellem) razı olduğu bir durum, sevmediği ve razı olmadığı bir durumdan daha iyidir."[2]

Abdullah der ki: Yine bana bildirilene göre âlimlerden biri şöyle demiştir: "Âlim olan kişi, Allah'ın verdiği şeyler için hamd etmesi gibi, uzak tutulduğu dünya şehvetleri için de hamd etmelidir. Zira kendisine verdiği şeylerden hesaba çekilecektir. Verilmediği zaman ise bunlarla imtihan

---

[1] İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (199) ve İbnu'l-Mübârek, *Zühd* 143 (427).

[2] İsnâdında bir sakınca yoktur. İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (111).

edilmeyecek, kalbi bunlarla meşgul olmayacak, bedenini bu yönde yormayacaktır. Böylesi bir şeyden yana kalbi de, bedeni de rahat kaldığı için Allah'a şükretmelidir."[1]

٤١٧٢ - حَدَّثَنَا أَبُو سَعْدُ بْنُ أَبِي عُثْمَانَ الزَّاهِدُ، أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ يُوسُفَ النَّصِيبِيُّ، بِمَكَّةَ، أخبرنا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ بن الْمُفَسِّرُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، قَالَ: سَمِعْتُ بِشْرَ بْنَ الْحَارِثِ، يَقُولُ: " مَا مِنَ الْإِنْسَانِ أَحَدٌ إِلَّا وَهُوَ مُبْتَلًى إِمَّا ابْتِلَاءُهُ بِنِعَمِهِ لِيَنْظُرَ كَيْفَ شُكْرُهُ، وَإِمَّا بِبَلَاءٍ لِيَنْظُرَ كَيْفَ صَبْرُهُ "

4172- Bişr b. el-Hâris der ki: "Ya şükrünün nasıl olduğunu görmek için nimetlerle, ya da sabrının nasıl olacağını görmek için bir musibetle olmak üzere Yüce Allah her bir insanı mutlaka imtihan etmektedir."[2]

٤١٧٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أخبرنا أَبُو مُحَمَّدٍ الْحَسَنُ بْنُ أَبِي الْحُسَيْنِ الْعَسْكَرِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْعَامِرِيِّ، حَدَّثَنِي عُمَرُ بْنُ صَدَقَةَ الْحَمَّالُ، قَالَ: كُنْتُ مَعَ ذِي النُّونِ بِأَخَمِيمِ فَسَمِعَ صَوْتَ لَهْوٍ ودِفَافٍ وَأَكْبَابٍ فَقَالَ: " مَا هَذَا؟ " فَقِيلَ عُرْسٌ لِبَعْضِ أَهْلِ الْمَدِينَةِ، وَسَمِعَ إِلَى جَانِبِهِ بُكَاءً وَصِيَاحًا وَوَلْوَلَةً، فَقَالَ: " مَا هَذَا؟ " فَقَالُوا: فُلَانٌ مَاتَ. فَقَالَ لِي: " يَا عُمَرَ بْنَ صَدَقَةَ، أُعْطِيَ هَؤُلَاءِ فَمَا شَكَرُوا، وَابْتُلُوا هَؤُلَاءِ فَمَا صَبَرُوا، وَلِلَّهِ عَلَيَّ إِنْ بِتُّ فِي هَذِهِ الْمَدِينَةِ " فَخَرَجَ مِنْ سَاعَتِهِ مِنْ أَخْمِيمٍ إِلَى الْفُسْطَاطِ

4173- Ömer b. Sadaka el-Hammâl der ki: Zünnûn ile beraber Ahmîm'deyken eğlence, def ve davul sesi işitince: "Bu nedir?" diye sordu. Ona: "Medine halkından birinin düğünü" cevabı verildi. Onun yanında da ağlama, feryat figan sesi duyunca: "Bu nedir?" diye sordu. Ona: "Falan kişi öldü" karşılığı verilince Zünnûn bana: "Ey Ömer b. Sadaka! Düğün sahiplerine nimet verildi, ama şükretmediler. Diğerlerine bela verildi, onlar

---

[1] İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (112).

[2] İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (129).

da sabretmediler. Vallahi bu gece bu şehirde kalmam" dedi ve hemen Ahmîm'den ayrılıp Fustât'a doğru yola çıktı.[1]

٤١٧٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ الْحِرَفِيُّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ الْفَقِيهِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ الْجَرَوِيُّ، حَدَّثَنَا الْحَارِثُ بْنُ مِسْكِينٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، قَالَ: ذَكَرَ بَعْضُ أَصْحَابِ أَهْلِ الْعِلْمِ، أَنَّ فِي بَعْضِ الْكُتُبِ الَّتِي أَنْزَلَ اللهُ جَلَّ وَعَزَّ، قَالَ: " سُرُّوا عَبْدِي الْمُؤْمِنَ فَكَانَ لَا يَأْتِيهِ شَيْءٌ يُحِبُّهُ إِلَّا قَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ الْحَمْدُ لِلَّهِ مَا شَاءَ اللهُ. قَالَ: رَوِّعُوا عَبْدِي الْمُؤْمِنَ قَالَ: فَلَا يَطَّلِعُ عَلَيْهِ طَلِيعَةٌ مِنْ طَلَائِعِ الْمَكْرُوهِ إِلَّا قَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ الْحَمْدُ لِلَّهِ، قَالَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: أَرَى عَبْدِي يَحْمَدُنِي حِينَ رَوَّعْتُهُ كَمَا يَحْمَدُنِي حِينَ سَرَرْتُهُ أَدْخِلُوا عَبْدِي دَارًا عَدْنٍ كَمَا يَحْمَدُنِي عَلَى كُلِّ حَالٍ "

4174- Abdurrahman b. Zeyd b. Eslem der ki: Âlimlerden biri Yüce Allah'ın indirdiği kitaplardan birinde şöyle yazılı olduğunu söyledi: "Yüce Allah: «Mümin kulumu sevindirin!» buyurdu. Bu kulun başına sevdiği bir şey geldiği zaman «Allah'a hamdolsun! Allah'a hamdolsun! Allah'ın dilediği olur!» demeye başladı. Yüce Allah, aynı kul için: «Mümin kulumu korkutun!» buyurdu. Ancak başına sevmediği bir şey geldiği zaman yine «Allah'a hamdolsun! Allah'a hamdolsun!» demeye başladı. Sonunda Yüce Allah: «Gördüğüm kadarıyla bu kulum, onu sevindirdiğimde hamd ettiği gibi korkuttuğumda da bana hamd ediyor. Her hali için bana hamd ettiği için bu kulumu Adn cennetine koyun» buyurdu."[2]

٤١٧٥ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنُ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ مِلْحَانَ، حَدَّثَنَا ابْنُ بُكَيْرٍ، حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنِ ابْنِ الْهَادِ، عَنْ عَمْرٍو، عَنِ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " إِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقُولُ: عَبْدِي الْمُؤْمِنُ بِمَنْزِلَةِ كُلِّ

---

[1] İsnâdı sağlam değildir. 235. hadiste geçti.

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (144) ve İbn Ebî Ya'lâ, *Tabakâtu'l-Hanâbile* (1/136).

خَيْرٍ يَحْمَدُنِي، وَأَنَا أَنْزِعُ نَفْسَهِ مِنْ بَيْنِ جَنْبَيْهِ ". وَرَوَاهُ الْوَلِيدُ أَيْضًا، عَنْ عَمْرِو بْنِ أَبِي عَمْرٍو، عَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ هَكَذَا

4175- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Yüce Allah: «Kulum her halinde hayır içindedir. Zira canını bedeninden çıkarırken bile bana hamd eder» buyurur."*[1]

Başka bir kanalla bu hadisin aynısı rivayet olunmuştur.

٤١٧٦ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ التَّمِيمِيُّ، قَالَ: " قَالَ أَعْرَابِيٌّ: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَا يُحْمَدُ عَلَى الْمَكْرُوهِ غَيْرُهُ "

4176- Ahmed b. Ubeyd et-Temîmî der ki: Bedevinin biri: "Sadece kendisinden gelen sıkıntılara Hamdedilen Allah'a hamd ederim" dedi.[2]

٤١٧٧ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ الْحِرفِيُّ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، أخبرنا الْحَسَنُ بْنُ يَحْيَى بْنُ كَثِيرٍ الْعَنْبَرِيُّ، حَدَّثَنَا خُزَيْمَةُ أَبُو مُحَمَّدٍ الْعَابِدُ، قَالَ: " مَرَّ وَهْبُ بْنُ مُنَبِّهٍ بِمُبْتَلًى أَعْمَى مَجْذُومٍ مَقْعَدٍ عُرْيَانٍ بِهِ وَضَحٌ وَهُوَ يَقُولُ: الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى نِعْمَتِهِ. فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ مَعَ وَهْبٍ: أَيُّ شَيْءٍ بَقِيَ عَلَيْكَ مِنَ النِّعْمَةِ تَحْمَدُ اللهَ عَلَيْهَا؟ فَقَالَ الْمُبْتَلَى: ارْمِ بِبَصَرِكَ إِلَى أَهْلِ الْمَدِينَةِ فَانْظُرْ إِلَى كَثْرَةِ أَهْلِهَا، أَوَلَا أَحْمَدُ اللهَ أَنَّهُ لَيْسَ فِيهَا أَحَدٌ يَعْرِفُهُ غَيْرِي "

4177- Huzeyme Ebû Muhammed el-Âbid der ki: Vehb b. Münebbih, gözleri görmeyen, cüzamlı, kötürüm ve çıplak birinin yanından geçerken onun: "Nimetlerinden dolayı Allah'a hamdolsun" dediğini işitti. Vehb'in yanında olan biri adama: "Sende ne nimet kalmış ki ondan dolayı Allah'a hamd ediyorsun?" deyince, adam: "Şu şehir halkına bir bak bakalım, ne

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Ahmed, *Müsned* (2/341, 361), Bezzâr, *Müsned* (1/371) ve İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (83) Bak: Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (2/321).

[2] İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (84).

kadar kalabalık olduklarını gör. Onlar arasında benden başka O'nu tanıyan olmadığı için Allah'a hamd etmeyeyim mi?" karşılığını verdi.[1]

٤١٧٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو مَنْصُورٍ أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الدَّامَغَانِيُّ نَزِيلُ بَيْهَقٍ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْإِسْمَاعِيلِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ دَاوُدَ بْنِ النُّعْمَانِ بِالْبَصْرَةِ، حَدَّثَنَا الصَّلْتُ بْنُ مَسْعُودٍ، حَدَّثَنَا عُقْبَةُ بْنُ الْمُغِيرَةِ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ الشَّيْبَانِيُّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ بَشِيرِ بْنِ الْخَصَاصِيَةِ، قَالَ: أَتَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ، فَلَقِيتُهُ بِالْبَقِيعِ فَسَمِعْتُهُ يَقُولُ: " السَّلَامُ عَلَى أَهْلِ الدِّيَارِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ " فَانْقَطَعَ شَسْعِي فَقَالَ لِي: " أَنَعْشُ قَدَمُكَ؟ ". قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ طَالَ عُزُوبَتِي، وَنَأَيْتُ عَنْ دَارِ قَوْمِي. فَقَالَ يَا بَشِيرُ: " أَلَا تَحْمَدِ اللهَ الَّذِي أَخَذَ بِنَاصِيَتِكَ إِلَى الْإِسْلَامِ مِنْ بَيْنِ رَبِيعَةَ قَوْمٍ يَرَوْنَ أَنَّ لَوْلَاهُمُ انْفَكَّتِ الْأَرْضُ بِمَنْ عَلَيْهَا "

4178- Beşîr b. el-Hasâsiyye der ki: Resûlullah'ın (sallallehu aleyhi vesellem) yanına geldiğimde onu Baki'de gördüm. Oradayken: *"Bu diyarda (mezarlıkta) bulunan müminlere selam olsun"* dediğini işittim. Ayakkabımın da bağı kopmuştu. Bana: *"Ayakkabın mı eskidi?"* diye sorunca: "Ey Allah'ın Resûlü! Çoktandır tek başınayım ve kabilemden de ayrıyım" dedim. Bunun üzerine bana: *"Ey Beşîr! Seni, kendileri olmasa yeryüzünün içindekilerle birlikte yok olacağını düşünen bir kabilenin içinden, perçeminden tutup İslam'a getiren Allah'a neden hamd etmiyorsun?"* buyurdu.[2]

٤١٧٩ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ السِّمْسَارُ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانُ الْفَقِيهُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْمَدِينِيُّ، حَدَّثَنَا الْمُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانُ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا الْأَشْهَبِ، عَنِ الْحَسَنِ، قَالَ: سَمِعَ نَبِيُّ اللهِ ﷺ رَجُلًا يَقُولُ: الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى الْإِسْلَامِ فَقَالَ: " إِنَّكَ لَتَحْمَدَ اللهَ عَلَى نِعْمَةٍ عَظِيمَةٍ "

---

[1] İsnâdında bir sakınca yoktur. İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (171) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (4/68).

[2] İsnâdında tanımadığımız ravi vardır. Taberânî, *M. el-Kebîr* 2/45 (1236) Bak: Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (3/60).

4179- Hasan(-ı Basrî) der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) adamın birinin: "İslam için Allah'a hamdolsun" dediğini işitince ona: *"Çok büyük bir nimet için Allah'a hamd ediyorsun"* buyurdu.[1]

٤١٨٠ - وَرُوِّينَا أَيْضًا مُرْسَلًا، عَنْ مَنْصُورِ بْنِ صُقَيرٍ ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ مَرَّ بِرَجُلٍ وَهُوَ يَقُولُ: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانِي إِلَى الْإِسْلَامِ، وَجَعَلَنِي مِنْ أُمَّةِ أَحْمَدَ. فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ : " شَكَرْتَ عَظِيمًا ". أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ الْقَطَّانَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ، قَالَ: ذَكَرَ سُفْيَانُ، عَنْ مَنْصُورِ بْنِ صُقَيرٍ، فَذَكَرَهُ

4180- Yine mürsel olarak Mansûr b. Sukayr'dan bize şöyle bildirilmiştir: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), «Beni İslam'a eriştiren ve Muhammed (sallallahu aleyhi vesellem) ümmetinden biri kılan Allah'a hamdolsun» diyen bir adama rastlayınca: *«Büyük bir nimete şükrettin»* buyurdu." Muhammed b. Yûsuf der ki: "Süfyân b. Mansûr, Mansûr b. Sukayr'dan naklen bize şunu bildirdi..." Sonrasında ravi bir öncekinin aynısını aktarır.[2]

٤١٨١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ الْحرفِيُّ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: سَمِعْتُ سُفْيَانَ بْنُ عُيَيْنَةَ، قَالَ: " مَا أَنْعَمَ اللهُ عَلَى الْعِبَادِ نِعْمَةٍ أَفْضَلَ مِنْ أَنْ عَرَّفَهُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَإِنَّ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ كَالْمَاءِ فِي الدُّنْيَا "

4181- Süfyân b. Uyeyne der ki: "Yüce Allah kullarına Lâ ilâhe illallah'ı öğretmiş olmaktan daha üstün bir nimet vermiş değildir. Zira âhirette onlar için Lâ ilâhe illallah'ın değeri dünyadaki su gibidir."[3]

٤١٨٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو أَحْمَدَ بَكْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّيْرَفِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسُ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ أَبِي حَكِيمٍ، قَالَ: سَمِعْتُ سُفْيَانَ بْنَ سَعِيدٍ

---

[1] İsnâdı mürsel, ravileri güvenilirdir. İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (9).

[2] Ravilerinin tümü güvenilir olan mürsel bir hadistir. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (1/374).

[3] Ravileri güvenilirdir. İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (95) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (7/272).

الثَّوْرِيَّ، يَقُولُ: " إِنَّ لَذَاذَةَ قَوْلِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ فِي الْآخِرَةِ، كَلَذَاذَةِ شُرْبِ الْمَاءِ الْبَارِدِ فِي الدُّنْيَا "

4182- Süfyân b. Saîd es-Sevrî der ki: "Âhirette Lâ ilâhe illallah demenin vereceği lezzet, dünyada soğuk suyu içmenin verdiği lezzet gibidir."[1]

٤١٨٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنِ قَتَادَةَ، أَخْبَرَنَا أَبُو مَنْصُورٍ النَّضْرَوِيُّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةُ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حَدَّثَنَا سُفْيَانَ، عَنْ حُمَيْدٍ الْأَعْرَجِ، عَنْ مُجَاهِدٍ، أَنَّهُ كَانَ يَقْرَأُ: ﴿وَأَسْبَغَ عَلَيْكُمْ نِعَمَهُ ظَاهِرَةً وَبَاطِنَةً﴾ [لقمان: ٢٠] قَالَ: " لَا إِلَهَ إِلَّا اللهَ "

4183- Humeyd el-A'rec der ki: Mücâhid, ***"Nimetlerini açık ve gizli olarak size bolca ihsan ettiğini görmediniz mi?"***[2] âyetini okur ve: "Bu nimet Lâ ilâhe illallah'tır" derdi.[3]

٤١٨٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ الْحرَفِيُّ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدَ بْنَ سَلْمَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِدْرِيسَ، حَدَّثَنِي رَوْحُ بْنُ عَبْدِ الْوَاحِدِ الْحَرَّانِيُّ، أَخْبَرَنَا ابْنُ السَّمَّاكِ، عَنْ مُقَاتِلِ بْنِ حَيَّانَ، ﴿وَأَسْبَغَ عَلَيْكُمْ نِعَمَهُ ظَاهِرَةً وَبَاطِنَةً﴾ [لقمان: ٢٠]. قَالَ: " أَمَّا الظَّاهِرَةُ فَالْإِسْلَامُ، وَأَمَّا الْبَاطِنَةُ فَسَتْرُهُ عَلَيْكُمُ الْمَعَاصِي ". " وَقَدْ رُوِيَ فِيهِمَا حَدِيثٌ مُسْنَدٌ بِإِسْنَادَيْنِ فِيهِمَا ضَعْفٌ كَمَا "

4184- İbnu's-Semmâk bildiriyor: Mukâtil b. Hayyân, ***"Nimetlerini açık ve gizli olarak size bolca ihsan ettiğini görmediniz mi?"***[4] âyetini açıklarken: "Açık olan nimet, İslam dinidir. Gizli olan nimet ise, sizlerin günahlarınızı açığa vurmamasıdır" demiştir.[5]

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] Lokmân Sur. 20

[3] İbn Cerîr, *Tefsîr* (21/78), İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (94) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (3/294) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (6/526).

[4] Lokmân Sur. 20

[5] İsnâdı zayıftır. İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (179) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (6/526).

Her biri de zayıf olan iki isnâdla müsned olarak bir sonraki rivayette zikredilmiştir.

٤١٨٥ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنُ عَبْدَانَ، أخبرنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنُ مِلْحَانَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ النَّضْرِ أَوْ قَالَ: الْبَصِيرُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْعَرْزَمِيُّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ وَهُوَ عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ أَبِي سُلَيْمَانَ، عَنْ عَطَاءٍ، قَالَ: سَأَلْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ، عَنْ قَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ، وَأَسْبَغَ عَلَيْكُمْ نِعَمَهُ ظَاهِرَةً وَبَاطِنَةً. قَالَ: هَذِهِ مِنْ كُنُوزِ عِلْمِي، سَأَلْتُ عَنْهُ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " أَمَّا الظَّاهِرَةُ فَمَا سَوَّى مِنْ خَلْقِكَ، وَأَمَّا الْبَاطِنَةُ فَمَا سَتَرَ مِنْ عَوْرَتِكَ، وَلَوْ أَبْدَاهَا لَقَلَاكَ أَهْلُكَ فَمَنْ سِوَاهُمْ "

4185- Atâ der ki: İbn Abbâs'a ***"Nimetlerini açık ve gizli olarak size bolca ihsan ettiğini görmediniz mi?"***[1] âyetini sorduğumda şöyle dedi: "Bu, ilmimin hazinelerinden biridir. Bunu ben de Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) sorduğumda: *«Açık olan nimet, yaratılışını düzgün bir şekilde kılmasıdır. Gizli olan nimet ise, avret yerlerini örtmesidir. Bunlar açıkta olsaydı ailenden önce yabancılar senden uzaklaşırdı»* buyurdu."[2]

٤١٨٦ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ الْحَسَنُ بْنُ حَمْشَاذَ، أخبرنا أَبُو يَحْيَى بْنُ أَبِي مَسَرَّةَ، حَدَّثَنَا عَمَّارُ بْنُ عَمْرِو أَبِي مَالِكٍ الْجَنْبِيُّ، وَكَانَ قَاضِيًا بِمَكَّةَ، حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ جُوَيْبِرِ بْنِ سَعِيدٍ، عَنِ الضَّحَّاكِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّهُ سُئِلَ عَنْ قَوْلِهِ، ﴿وَأَسْبَغَ عَلَيْكُمْ نِعَمَهُ ظَاهِرَةً وَبَاطِنَةً﴾ [لقمان: ٢٠]. قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: هَذَا مِنْ مَخْزُونِي الَّذِي سَأَلْتُ عَنْهُ رَسُولَ اللهِ ﷺ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ مَا النِّعْمَةُ الظَّاهِرَةُ؟ قَالَ: " مَا حَسَّنَ مِنْ خَلْقِهِ، وَالْبَاطِنَةُ مَا هَدَاهُ لِلْإِسْلَامِ "

4186- Dahhâk bildiriyor: İbn Abbâs'a ***"Nimetlerini açık ve gizli olarak size bolca ihsan ettiğini görmediniz mi?"***[3] âyetinin anlamı sorulunca şöyle dedi: "Bu, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) sorup öğrendiğim ilmimin

---

[1] Lokmân Sur. 20

[2] İsnâdı zayıftır. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (6/525).

[3] Lokmân Sur. 20

hazinelerinden biridir. "Ey Allah'ın Resûlü! Açık olan nimet nedir?" diye sorduğumda: "*Yaratılışını düzgün bir şekilde kılmasıdır. Gizli olan nimet ise kişiyi İslam'a eriştirmesidir*" buyurdu."[1]

٤١٨٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدُ جُنَاحِ بْنِ نَذِيرٍ الْقَاضِي، بِالْكُوفَةِ، أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرِ بْنِ دُحَيْمٍ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَازِمٍ، حَدَّثَنَا حَسَنُ بْنُ الرَّبِيعِ الْبُوَرَانِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ، عَنْ مُرَّةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لِلشَّيْطَانِ لِمَّةٌ، وَلِلْمَلَكِ لِمَّةٌ يَا ابْنَ آدَمَ، فَأَمَّا لِمَّةُ الشَّيْطَانِ فَإِيعَادٌ بِالشَّرِّ، وَتَكْذِيبٌ بِالْحَقِّ، وَأَمَّا لِمَّةُ الْمَلَكِ فَإِيعَادٌ بِالْخَيْرِ وَتَصْدِيقٌ بالحق، فَمَنْ رَأَى مِنْكُمْ مِنْ ذَلِكَ شَيْئًا فَلْيَحْمَدِ اللهَ " وَتَلَا هَذِهِ الْآيَةَ ﴿الشَّيْطَانُ يَعِدُكُمُ الْفَقْرَ وَيَأْمُرُكُمْ بِالْفَحْشَاءِ﴾ [البقرة: ٢٦٨] الْآيَةَ.

4187- Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "*Ey Âdemoğlu! İnsanda hem şeytanın, hem de meleğin bir etkisi vardır. Şeytanın etkisi insanı kötülüklere götürmesi ve hakkı yalanlatmasıdır. Meleğin etkisi ise insanı hayra götürmesi ve hakkı tasdik ettirmesidir. Her kim (melekten gelen) böylesi bir etkiyle karşılaşırsa Allah'a hamd etsin*" buyurdu ve: ***"Şeytan sizi fakirlikle korkutarak cimriliği ve hayasızlığı emreder; Allah ise kendisinden mağfiret ve bol nimet vaad eder. Allah'ın lütfü boldur, O her şeyi bilir"***[2] âyetini okudu.[3]

٤١٨٨ - وحَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْعَلَوِيِّ، إِمْلَاءً، أَخْبَرَنَا أَبُو حَامِدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الذُّهْلِيُّ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعْدٍ، حَدَّثَنَا أَبِيُّ، عَنْ صَالِحِ بْنِ كَيْسَانَ، أَنَّ عُبَيْدَ اللهِ بْنَ عَبْدِ اللهِ، أَخْبَرَهُ، أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ مَسْعُودٍ، كَانَ يَقُولُ: وَلَا نَرَاهُ يَأْثُرُهُ إِلَّا عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَذَكَرَهُ غَيْرَ أَنَّهُ زَادَ فِي لِمَّةِ الْمَلَكِ وَرَجَاءٌ صَالِحُ الثَّوَابِ، وَزَادَ فِي لِمَّةِ الشَّيْطَانِ، وَقُنُوطٌ مِنَ الْخَيْرِ، وَقَالَ: " فَإِذَا

---

[1] İsnâdı güçlü değildir.

[2] Bakara Sur. 268

[3] İsnâdı zayıftır. Tirmizî 5/219 (2988).

وَجَدتُّمْ لِمَّةَ الْمَلَكِ فَاحْمَدُوا اللهَ وَاسْأَلُوهُ مِنْ فَضْلِهِ، وَإِذَا وَجَدتُّمْ لِمَّةَ الشَّيْطَانِ فَاسْتَعِيذُوا بِاللهِ، وَاسْتَغْفِرُوهُ " وَلَمْ يُذْكُرِ الْآيَةَ

4188- Başka bir kanalla Abdullah b. Mes'ûd aynısını (bildiğimiz kadarıyla) Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) aktarır. Meleğin etkisinin hissedildiği zamanlarda Allah'tan hayırlı şeylerin istenmesini, şeytanın etkisinin hissedildiği zamanlarda hayırdan ümit kesilmemesini ekleyip: "Meleğin size etkisini hissettiğinizde Allah'a hamd edip ihsanını isteyin. Şeytanın etkisini hissettiğiniz zaman da Allah'a sığınıp O'ndan bağışlanma dileyin" der ve âyeti zikretmez.[1]

٤١٨٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنُ بْنُ بِشْرَانَ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرِو بْنِ السَّمَّاكُ، حَدَّثَنَا حَنْبَلُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، عَنْ سُفْيَانَ، قَالَ: قَالَ مُجَاهِدٌ: " مَا أَدْرِي أَيُّ النِّعْمَتَيْنِ أَعْظَمُ عَلَيَّ أَنْ هَدَانِي لِلْإِسْلَامِ، أَوَ عَافَانِي مِنَ الْأَهْوَاءِ ". رَوَاهُ لَيْثٌ، وَالْأَعْمَشُ، عَنْ مُجَاهِدٍ

4189- Mücâhid der ki: "İki nimetten hangisinin benim için daha büyük olduğunu bilemiyorum. Yüce Allah'ın beni müslüman kılması mı, yoksa beni nefsi arzulardan uzak tutması mı?"[2]

Başka bir kanalla bu hadisin aynısını rivayet olunmuştur.

٤١٩٠ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ، حَدَّثَنَا أَبُو عَمْرٍو، حَدَّثَنَا حَنْبَلٌ، حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا قَطَنُ بْنُ كَعْبٍ الْقُطَعِيُّ، قَالَ: كَانَ أَبُو الْعَالِيَةَ، يَقُولُ: " مَا أَدْرِي أَيَّ النِّعْمَتَيْنِ عَلَيَّ أَفْضَلُ، نِعْمَةُ أَنْ هَدَانِي لِلْإِسْلَامِ، أو نِعْمَةُ إِذْ لَمْ يَجْعَلَنِي حَرُورِيًّا "

4190- Katan b. Ka'b el-Kuta'î der ki: Ebu'l-Âliye: "İki nimetten hangisinin benim için daha iyi olduğunu bilemiyorum. Yüce Allah'ın beni müslüman kılması mı, yoksa Harûrî (Harici)lerden biri kılmaması mı?"[3]

---

[1] Ravilerinin tümü güvenilirdir. İbn *Cerîr*, Tefsîr (3/88).

[2] Ebû Nuaym, *Hilye* (3/293).

[3] Ebû Nuaym, *Hilye* (2/218).

٤١٩١ - أَخْبَرَنَا أَبُو إِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ مُعَاوِيَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ صَالِحٍ، حَدَّثَنَا الْهَيَّاجُ بْنُ بِسْطَامَ، عَنْ يُونُسَ، عَنِ الْحَسَنِ، قَالَ: " كَانَ يُقَالُ: لَيْسَ دُونَ الْإِيمَانِ غِنًى، وَلَا بَعْدَ الْإِيمَانِ فَقْرٌ "

4191- Hasan(-ı Basrî) der ki: "İman yokken zenginliğin, iman varken de yoksulluğun olamayacağı söylenirdi."[1]

٤١٩٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدَ بْنُ سَعِيدٍ الزَّاهِدُ الْبُخَارِيُّ، بِالْكُوفَةِ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْمُفَسِّرُ، قَالَ: سَمِعْتُ يَحْيَى بْنَ مُعَاذٍ الرَّازِيَّ، يَقُولُ: وَقَرَأَ هَذِهِ الْآيَةَ ﴿واذْكُرُوا نِعْمَةَ اللهِ عَلَيْكُمْ﴾ [آل عمران: ١٠٣] " فَمِنْ نِعْمَتِهِ أَنْ جَعَلَ قَلْبَكَ وِعَاءً لِمَعْرِفَتِهِ، وَأَطْلَقَ لِسَانَكَ بِحَلَاوَةِ ذِكْرِهِ، وَأَدْبَرْتَ عَنْهُ خَمْسِينَ سَنَةً فَصَالَحَكَ بِاسْتِغْفَارَةٍ وَاحِدَةٍ "

4192- Müfessir Ebû Bekr Muhammed b. İbrâhîm der ki: Yahya b. Muâz er-Râzî'nin, *"Allah'ın size olan nimetini düşünün"*[2] âyetini okuduktan sonra şöyle dediğini işittim: "Bu nimetlerinden bazıları kalbini O'nun marifetine kap yapması, diline O'nu anmanın lezzetini tattırması, sen O'na elli yıllık bir mesafe uzaklaşmışken tek bir bağışlanma dilemenle seni bağışlamasıdır."

٤١٩٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدُ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَرْوَزِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الرَّازِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ يَحْيَى بْنُ مُعَاذٍ، يَقُولُ: فِي قَصَصِهِ، وَتَلَا هَذِهِ الْآيَةَ ﴿اذْهَبَا إِلَى فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَى فَقُولَا لَهُ قَوْلًا لَيِّنًا لَعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَى﴾ [طه: ٤٤] قَالَ يَحْيَى: " إِلَهِي وَسَيِّدِي هَذَا رِفْقُكَ لِمَنْ يَزْعُمُ أَنَّهُ إِلَهٌ، فَكَيْفَ رِفْقُكَ بِمَنْ يَقُولُ: أَنْتَ الْإِلَهُ"

4193- Muhammed b. İbrâhîm der ki: Yahya b. Muâz'ın kıssa anlatırken *"Firavun'a gidin. Çünkü o azmıştır. Ona yumuşak söz söyleyin. Belki öğüt*

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] Âl-i İmrân Sur. 103

alır, yahut korkar"[1] buyruğunu okuduktan sonra şöyle dediğini işittim: "İlahım! Efendim! İlah olduğunu iddia eden birine bile bu şekilde yumuşak davranırken senin ilah olduğunu söyleyenlere nasıl davranırsın?"[2]

٤١٩٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو عُمَرَ الزَّاهِدُ صَاحِبُ ثَعْلَبٍ بِبَغْدَادَ، أَخْبَرَنَا ثَعْلَبُ، عَنْ عُمَرَ بْنِ شَبَّةَ، قَالَ:" لَمْ يَقُلْ لَبِيدٌ فِي الْإِسْلَامِ إِلَّا هَذَا:

الْحَمْدُ لِلَّهِ إِذْ لَمْ يَأْتِنِي أَجَلِي ... حَتَّى لَبِسْتُ مِنَ الْإِسْلَامِ سِرْبَالَا

وقِيلَ أَنَّهُ لِغَيْرِهِ ذَكَرْنَاهُ فِي بَابِ الشَّيْبِ"

4194- Ömer b. Şebbe der ki: Şair Lebîd, İslam hakkında sadece şu beyiti söylemiştir:

"Hamdolsun Allah'a ki gelmeden ecelim

İslam giysisini üzerime giyebildim."[3]

Bu beyitin başkasının olduğu da söylenmiştir. İhtiyarlık konusu içinde bunu zikrettik.

٤١٩٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنِ عَدِيٍّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ الْحُسَيْنِ الْعَمِّيُّ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ الْعَبْسِيُّ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ ثَابِتٍ، قَالَ: قَالَ رَفِيعٌ أَبُو الْعَالِيَةَ: " إِنِّي لَأَرْجُو أَنْ لَا يَهْلِكَ عَبْدٌ بَيْنَ نِعْمَةٍ يَحْمَدُ اللهَ عَلَيْهَا وَذَنْبٍ يَسْتَغْفِرُ اللهَ مِنْهُ "

4195- Rafi' Ebu'l-Âliye der ki: "Kulun bir nimet için Allah'a hamd ederken veya bir günahtan dolayı Allah'tan bağışlanma dilerken ölmemesini umarım."[4]

---

[1] Tâhâ Sur. 44

[2] İsnâdı çok zayıftır.

[3] Beyhakî, *Zühd* (639).

[4] Ravileri güvenilirdir. İbn Adiy, *el-Kâmil* (3/1023), Ebû Nuaym, *Hilye* (2/219) ve İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (87).

٤١٩٦ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ الْحرَفِيُّ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنِ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنَا عِصْمَةُ بْنُ الْفَضْلِ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ نَشِيطٍ، عَنْ بَكْرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، أَنَّهُ لَحِقَ حَمَّالًا عَلَيْهِ حَمْلُهُ وَهُوَ يَقُولُ: الْحَمْدُ لِلَّهِ، أَسْتَغْفِرُ اللهَ قَالَ: فَانْتَظَرْتُهُ حَتَّى وَضَعَ مَا عَلَى ظَهْرِهِ، وَقُلْتُ لَهُ: " أَمَّا تُحْسِنُ غَيْرَ هَذَا؟ " قَالَ: بَلَى، أُحْسِنُ خَيْرًا كَثِيرًا. أَقْرَأُ كِتَابَ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ، غَيْرَ أَنَّ الْعَبْدَ بَيْنَ نِعْمَةٍ وَذَنْبٍ، فَأَحْمَدُ اللهَ عَلَى نَعْمَائِهِ السَّابِغَةِ وَأَسْتَغْفِرُهُ لِذُنُوبِي، فَقُلْتُ: " الْحَمَّالُ فِيهَا أَفْقَهُ مِنْ بَكْرٍ "

4196- Bekr b. Abdillah bildîriyor: Sırtında yük olan bir hamalın "Allah'a hamd ederim! Allah'tan bağışlanma dilerim" deyip durduğunu işittim. Yükünü sırtından indirene kadar bekledim, sonra ona: "Bundan başka bir şey bilmiyor musun?" diye sordum. Adam: "Aksine pek çok şey biliyorum. Allah'ın Kitâb'ını da okumayı biliyorum. Ancak kul her dem bir nimet ve günah üzerindedir. Nimete hamd edip, günahlarım için de Allah'tan bağışlanma diliyorum" karşılığını verince, kendi kendime: "Bu konuda hamal, Bekr'den (benden) daha bilgili" dedim.[1]

٤١٩٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا سَعْدَانُ بْنُ نَصْرٍ، حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ مُعَاذٍ، عَنِ ابْنِ عَوْنٍ، حَدَّثَنِي بَكْرُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْمُزَنِيُّ، قَالَ: كَانَ أَبُو تَمِيمَةَ إِذَا قَالُوا: كَيْفَ أَنْتُمْ؟ قَالَ: " بَيْنَ نِعْمَتَيْنِ ذَنْبٍ مَسْتُورٍ، وَلَا يُعَلِّمُ بِهِ أَحَدٌ، وَثَنَاءٍ مِنْ هَؤُلَاءِ النَّاسِ، لَا وَاللهِ مَا بَلَغْتُهُ وَلَا أَنَا كَذَلِكَ "

4197- Bekr b. Abdillah el-Müzenî der ki: Ebû Temîme'ye: "Nasılsın?" diye sorulduğu zaman şöyle derdi: "İki nimet arasındayım. Biri ifşa edilmemiş ve insanlara gösterilmemiş bir günahtır. Bir diğeri de şu insanların övgüsüdür. Ancak vallahi insanların övdüğü kadar ve övdükleri gibi biri değilim."[2]

٤١٩٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ الْفَضْلِ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللهِ، عَنْ عِصْمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّكُونِيِّ، قَالَ: جَاءَ بَكْرُ

---

[1] İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (65).

[2] Ravileri güvenilirdir.

بْنُ عَبْدِ اللهِ الْمُزَنِيُّ، إِلَى أَبِي تَمِيمَةَ الْهُجَيْمِيِّ، فَقَالَ لَهُ: كَيْفَ أَصْبَحْتَ؟ قَالَ: " أَصْبَحْتُ بَيْنَ نِعْمَتَيْنِ أَمِيلُ بَيْنَهُمَا، لَا أَدْرِي أَيَّتَهُمَا أَفْضَلُ مَا سَتَرَهُ اللهُ عَلَيَّ، فَلَا أَخَافُ أَنْ يَرْمِينِي بِهِ أَحَدٌ، وَمَوَدَّةٌ رَزَقَنِي مِنَ النَّاسِ بِعِزَّةِ رَبِّي مَا بَلَغَهُ عَمَلِي "

4198- Ismet b. Abdirrahman es-Sekûnî der ki: Bekr b. Abdillah el-Müzenî, Ebû Temîme el-Huceymî'nin yanına geldi ve: "Nasılsın?" diye sordu. Ebû Temîme şöyle dedi: "İki nimet arasındayım. İkisi arasında gidip geliyorum, ama hangisinin benim için daha iyi olduğunu bilemiyorum. Biri Yüce Allah'ın gizli bıraktığı günahlarımdır ki bunlardan yana kimsenin beni kınamasından endişe etmiyorum. Diğeri de amellerim buna yeterli olmamasına rağmen Rabbimin, izzetiyle beni insanlara sevdirmesidir."[1]

٤١٩٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ، أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيُّ، حَدَّثَنَا سَعْدَانُ بْنُ نَصْرٍ، حَدَّثَنَا مُعَاذٌ، عَنِ ابْنِ عَوْنٍ، قَالَ: مَرَرْتُ بِالشَّعْبِيِّ، وَهُوَ جَالِسٌ بِفِنَائِهِ، فَقُلْتُ: كَيْفَ أَنْتُمْ؟ قَالَ فَقَالَ: " كَانَ شُرَيْحٌ، إِذَا قِيلَ لَهُ كَيْفَ أَنْتُمْ؟ قَالَ: بِنِعْمَةٍ " قَالَ بِإِصْبَعَيْهِ كَذَا وَمَدَّ بَصَرَهُ إِلَى السَّمَاءِ

4199- İbn Avn der ki: Evinin önünde oturan Şa'bî'yle karşılaştığımda ona: "Nasılsın?" diye sordum. Şa'bî şu karşılığı verdi: "Şurayh'a nasıl olduğu sorulduğunda «Nimet içindeyim» der ve parmağıyla işaret edip semaya doğru bakardı.[2]

٤٢٠٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ فِهْرٍ الْمِصْرِيُّ، الْمُقِيمُ بِمَكَّةَ فِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ، حَدَّثَنَا ابْنُ رَشِيقٍ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنُ الْحَكَمِ، قَالَ: سَمِعْتُ ذَا النُّونِ، يَقُولُ: وَقَالَ لَهُ بَعْضُ أَصْحَابِهِ: كَيْفَ أَصْبَحْتَ؟ قَالَ: " أَصْبَحْتُ وَبِنَا مِنْ نَعَمِ اللهِ، مَا لَا يُحْصَى مَعَ كَثِيرِ مَا يُعْصَى فَلَا نَدْرِي عَلَى مَا نَشْكُرُ عَلَى جَمِيلِ مَا نَشَرَ أَوْ عَلَى قَبِيحِ مَا سِتْرَ "

---

[1] İsnâdında tanımadığımız ravi vardır. İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (122).

[2] Ravilerinin tümü güvenilirdir.

4200- Ahmed b. İbrâhîm b. el-Hakem der ki: Zünnûn'a nasıl olduğu sorulunca şöyle dediğini işittim: "Çokça isyana rağmen Allah'm bolca nimetleri içindeyim. Neye şükredeceğimizi de bilemiyoruz! Herkese gösterdiği güzel amellerimiz için mi? Gizli bıraktığı kötü işlerimiz için mi?"[1]

٤٢٠١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَرْوَزِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: كَانَ يَحْيَى بْنُ مُعَاذٍ، يَقُولُ فِي مُنَاجَاتِهِ: " إِلَهِي مَا أَكْرَمَكَ، إِنْ كَانَتِ الطَّاعَاتُ فَأَنْتَ الْيَوْمَ تَبْذُلُهَا وَغَدًا تَقْبَلُهَا، وَإِنْ كَانَتِ الذُّنُوبُ فَأَنْتَ الْيَوْمَ تَسْتُرُهَا، وَغَدًا تَغْفِرُهَا، فَنَحْنُ مِنَ الطَّاعَاتِ بَيْنَ عَطِيَّتِكَ وَقَبُولِكَ، وَمِنَ الذُّنُوبِ بَيْنَ سَتْرِكَ وَمَغْفِرَتِكَ "

4201- Muhammed b. İbrâhîm der ki: Yahya b. Muâz, Rabbine yalvarıp yakarırken şöyle derdi: "İlahi! Ne kadar da cömertsin! Sana olan itaatimizi bugün sen bize ihsan ettin, yarın (âhirette) yine sen bizden kabul edeceksin. Günahlarımızı bugün gizli tutuyor, yarın da bağışlayacaksın. İtaatine yönelik bunların, tarafmdan bize ihsanı ve kabulü nimeti içindeyiz. Günahlarımıza yönelik de bunların gizli tutulması ile bağışlanması nimeti içindeyiz."[2]

٤٢٠٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ الْحَرِفِيُّ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنِي سَلَمَةُ بْنُ شَبِيبٍ، حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ عَاصِمٍ، حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ بُهْلُولٍ، قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ كُلَيْبٍ، يَقُولُ: كَتَبَ إِلَيَّ ابْنُ السَّمَّاكِ: " أَمَّا بَعْدُ فَإِنِّي كَتَبْتُ إِلَيْكَ وَأَنَا مَسْرُورٌ مَسْتُورٌ، وَأَنَا بِهِمَا مَغْرُورٌ ذَنْبٌ سَتَرَهُ عَلَيَّ، وَقَدْ طَابَتْ بِهِ النَّفْسُ كَأَنَّهُ مَغْفُورٌ، وَنِعَمٌ أَبْلَاهَا فَأَنَا بِهَا مَسْرُورٌ، كَأَنِّي فِيهَا عَلَى تَأْدِيَةِ الْحُقُوقِ فَلَيْتَ شِعْرِي مَا عَوَاقِبُ هَذِهِ الْأُمُورِ "

4202- İbn Kuleyb der ki: İbnu's-Semmâk bana şöyle bir mektup yazdı: "Sonrasına gelince, bu mektubu sana mesrûr ve mestûr biri olarak yazıyorum ki her ikisiyle de gurur duyuyorum. Günahlarım gizli (mestûr) tutulmuştur, bundan dolayı kalbim rahattır ve bu günahlarım bağışlanmış gibidir. Verilen nimetlerden de mesrûrum ve bu nimetler sayesinde

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] İsnâdı zayıftır.

başkalarının hakkını ifa edebiliyorum. Keşke bütün bunların akıbetini de bilebilseydim."[1]

٤٢٠٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا الْوَلِيدِ الْفَقِيهَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَحْمَدَ بْنَ خَالِدِ بْنِ أَحْمَدَ الْقَاضِي، يَقُولُ: سَمِعْتُ مَحْمُودَ بْنَ آدَمَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ سُفْيَانَ بْنَ عُيَيْنَةَ، يَقُولُ: " لَوْلَا سِتْرُ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ مَا جَالَسَنَا أَحَدٌ "

4203- Mahmûd b. Âdem der ki: Süfyân b. Uyeyne'nin: "Yüce Allah günahlarımızı gizli tutuyor olmasaydı kimseler bizimle oturmazdı" dediğini işittim.[2]

٤٢٠٤ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدُ اللهِ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ عُبَيْدٍ، أخبرنا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَخْبَرَنَا مِسْعَرُ، عَنْ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ طَلْقِ بْنِ حَبِيبٍ، قَالَ: " إِنَّ حَقَّ اللهِ أَثْقَلُ مِنْ أَنْ يَقُومَ بِهِ الْعِبَادُ، وَإِنَّ نَعَمِ اللهِ أَكْثَرُ مِنْ أَنْ يُحْصِيهَا الْعِبَادُ، وَلَكِنْ أَصْبَحُوا تَوَّابِينَ، وَأَمْسَوْا تَوَّابِينَ "

4204- Talk b. Habîb der ki: "Yüce Allah'ın kullar üzerindeki hakkı eda edemeyecekleri kadar büyüktür. Yüce Allah'ın kullarına olan nimetleri sayamayacakları kadar çoktur. Ancak kullar buna karşılık sabah akşam tövbe içinde olmalıdırlar."[3]

٤٢٠٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِسْمَاعِيلَ الطَّبَرَانِيُّ بِهَا، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مَنْصُورٍ الطُّوسِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ النَّجَاحِيُّ، بِمَكَّةَ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ زِيَادِ بْنِ عِلَاقَةَ، عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ، قَالَ: قَامَ رَسُولُ اللهِ ﷺ حَتَّى تَوَرَّمَتْ قَدَمَاهُ، فَقِيلَ: يَا رَسُولَ اللهِ أَلَيْسَ قَدْ غَفَرَ اللهُ لَكَ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ؟ قَالَ: " أَفَلَا أَكُونُ عَبْدًا شَكُورًا ". أَخْرِجَاهُ فِي الصَّحِيحِ، مِنْ حَدِيثِ ابْنِ عُيَيْنَةَ

4205- Muğîre b. Şu'be der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ayakları şişene kadar gece namazı kıldı. "Ey Allah'ın Resûlü! Allah senin geçmiş ve gelecek

---

[1] İsnâdı hasendir. İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (191).

[2] İsnâdında tanımadığımız ravi vardır.

[3] Ravilerinin tümü güvenilirdir.

günahlarını bağışlamadı mı ki?" diye sorulunca da: *"Buna karşılık şükreden bir kul olmayayım mı?"* buyurdu.

Buhârî ile Müslim, *Sahîh*'de İbn Uyeyne'den rivayet ettiler.[1]

٤٢٠٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ الْحَرفِيِّ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْجَعْدِ، أَخْبَرَنِي مُزَاحِمُ بْنُ زُفَرَ، عَنْ مِسْعَرٍ، قَالَ: " لَمَّا قِيلَ لَهُمْ ﴿اعْمَلُوا آلَ دَاوُدَ شُكْرًا﴾ لَمْ يَأْتِ عَلَى الْقَوْمِ سَاعَةٌ إِلَّا وَمِنْهُمْ مُصَلٍّ "

4206- Mis'ar der ki: *"Ey Davûd ailesi, şükredin!"*[2] buyurulunca içlerinden birinin namazda olmadığı bir an bile olmadı."[3]

٤٢٠٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمُ الْحَرفِيِّ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ الصَّبَّاحِ، حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ يُونُسُ، حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ عَوْنٍ الْحَنَفِيُّ، عَنْ عَبْدُ الْمَلَكِ بْنُ زُرَارَةَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَا أَنْعَمَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ عَلَى عَبْدٍ نِعْمَةً فِي أَهْلٍ وَمَالٍ وَوَلَدٍ يَقُولُ: فَيَقُولُ: مَا شَاءَ اللهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللهِ فَيَرَى فِيهِ آفَةً دُونَ الْمَوْتِ "

4207- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kul, Yüce Allah tarafından kendisine verilen aile, mal veya çocuk gibi nimetler konusunda: «Mâşaallah velâ kuvvete illâ billah (=Allah'ın dilediği olur. Allah'a dayanmayan hiçbir güç yoktur)» dediği zaman ölüm dışında bu nimetin başına herhangi bir felaket gelmez."*[4]

٤٢٠٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ الْحرفِيُّ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ الْفَقِيهُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنِي عَلِيُّ بْنُ دَاوُدَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ صَالِحٍ، حَدَّثَنَا أَبُو زُهَيْرٍ يَحْيَى بْنُ

---

[1] Buhârî, *tefsîr* (5/44) ve Müslim, *sifâtu'l-münâfikûn* (80).

[2] Sebe Sur. 13

[3] Ravileri güvenilirdir. İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (73) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (1/671).

[4] İsnâdı zayıftır. Beyhakî, *el-Esmâu ve's-Sifât* (s. 207), İbn Ebi'd-Dünya, *Kitâbu'ş-Şükr* (1), İbnu's-Sünnî, *Amelu'l-Yevm ve'l-Leyle* (359), Taberânî, *M. es-Sağîr* (1/212) ve Hatîb, *Târîh* (3/198-199).

عُطَارِدٍ الْقُرَشِيُّ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا يَرْزُقُ اللهُ عَبْدًا الشُّكْرَ فَيَحْرَمَهُ الزِّيَادَةَ لَأَنِ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقُولُ: ﴿لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ﴾ [إبراهيم: ٧] "

4208- Ebû Zuheyr Yahya b. Utârid el-Kureşî'nin, babasından bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Yüce Allah bir kula şükretmeyi bahşettiği zaman nimetin artmasından onu mahrum etmez. Zira: «**Andolsun, eğer şükrederseniz elbette size olan nimetimi artırırım**»[1] buyurur."*[2]

٤٢٠٩ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ شَبَانَةَ الشَّاهِدُ بِهَمْدَانٍ، حَدَّثَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحُسَيْنِ، حَدَّثَنَا خَلْفٌ يَعْنِي ابْنَ خَالِدٍ الْمِصْرِيَّ، حَدَّثَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ صَالِحٍ، عَمَنْ أَخْبَرَهُ يَرْفَعُ الْحَدِيثَ، إِلَى النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " مَا أُعْطِيَ أَحَدٌ أَرْبَعَةً فَمَنَعَ أَرْبَعَةً، مَا أُعْطِيَ أَحَدٌ الشُّكْرَ فَمُنِعَ الزِّيَادَةَ؛ لِأَنَّ اللهَ تَعَالَى يَقُولُ: ﴿لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ﴾ [إبراهيم: ٧]، وَمَا أُعْطِيَ أَحَدٌ الدُّعَاءَ فَمُنِعَ الْإِجَابَةَ. لَأَنِ اللهَ يَقُولُ: ﴿ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ﴾ [غافر: ٦٠]، وَمَا أُعْطِيَ أَحَدٌ الِاسْتِغْفَارَ، ثُمَّ مُنِعَ الْمَغْفِرَةَ لِأَنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقُولُ: ﴿اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا﴾ [نوح: ١٠]، وَمَا أُعْطِيَ أَحَدٌ التَّوْبَةَ فَمُنِعَ التَّقَبُّلَ، لَأَنِ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقُولُ: ﴿وَهُوَ الَّذِي يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ﴾ [الشورى: ٢٥] ". ثُمَّ لَقِيتُ أَبَا صَالِحٍ فَسَأَلْتُهُ عَنْ ذَلِكَ. فَقَالَ: نَعَمْ أَنَا حَدَّثْتُهُ بِذَلِكَ. فَسَأَلْتُ أَبَا صَالِحٍ عَنِ الْحَدِيثِ، فَحَدَّثَنِي بِهِ ثُمَّ قُلْتُ لَهُ: مِنْ حَدَّثَكَ؟ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو زُهَيْرٍ يَحْيَى بْنُ عُطَارِدِ بْنِ مُصْعَبٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: ثُمَّ ذَكَرَ الْحَدِيثَ أَظُنُّهُ - إِبْرَاهِيمَ بْنَ الْحُسَيْنِ الْكَسَائِيَّ يَقُولُ ذَلِكَ. " وَقَدْ رَوَى ذَلِكَ بِإِسْنَادٍ مَوْصُولٍ وَلَيْسَ بِمَحْفُوظٍ "

4209- Abdullah b. Sâlih'in, kendisine haber veren birinden bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Bir kula dört şey verildiği zaman buna karşılık dört şeyden mahrum bırakılmaz. Birine şükretme bahşedildiği zaman nimetin artmasından mahrum bırakılmaz. Zira Yüce Allah:*

---

[1] İbrâhim Sur. 7

[2] İsnâdında tanımadığımız ravi vardır. İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (3).

«Andolsun, eğer şükrederseniz elbette size nimetimi artırırım»[1] *buyurur. Birine dua etme bahşedildiği zaman o duanın icabetinden mahrum bırakılmaz. Zira Yüce Allah: «Bana dua edin, kabul edeyim»*[2] *buyurur. Birine bağışlama dileme ihsan edildiği zaman bağışlanmadan mahrum bırakılmaz. Zira Yüce Allah: «Rabbinizden bağışlama dileyin; çünkü o çok bağışlayıcıdır»*[3] *buyurur. Birine tövbe etme verildiği zaman tövbesinin kabulünden mahrum bırakılmaz. Zira Yüce Allah: «O, kullarından tövbeyi kabul edendir»*[4] *buyurur."*[5]

Ravi der ki: Daha sonra Ebû Sâlih ile karşılaştığımda bunu sordum. Ebû Sâlih: "Evet, bunu ona bildiren benim" dedi. Ona hadisi sorduğumda ise bu hadisi bana aktardı. Ona: "Sana bu hadisi kim bildirdi?" diye sorduğumda: "Ebû Züheyr Yahya b. Utârid b. Mus'ab'ın, babasından naklen bana bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur..." dedi ve bu hadisi aktardı.

Beyhakî der ki: "Sanırım bu son kısmı anlatan kişi, ravi İbrâhîm b. el-Hüseyn el-Kisâî'dir. Aynısı mevsûl bir şekilde rivayet edilmiştir, ancak mahfûz bir rivayet değildir."

٤٢١٠ - أَخْبَرَنَاهُ أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عُمَرَ بْنِ الْحَمَامِيُّ الْمُقْرِئُ بِبَغْدَادَ، أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَلِيٍّ الْخُطَبِيُّ، حدثنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ النَّضْرِ ابْنِ بِنْتِ مُعَاوِيَةَ، حَدَّثَنِي خَالِدُ بْنُ يَزِيدَ الدَّقَّاقُ، سَنَةَ سَبْعٍ وَعِشْرِينَ وَمِائَتَيْنِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبَانٍ الْقُرَشِيُّ، عَنْ سُفْيَانَ بْنِ سَعِيدٍ الثَّوْرِيِّ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَلْقَمَةَ، وَالْأَسْوَدِ، قَالَا: قَالَ عَبْدُ اللهِ بْنُ مَسْعُودٍ، سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " مَنْ أُعْطِيَ أَرْبَعًا لَمْ يُحْرَمْ أَرْبَعًا، مَنْ أُعْطِيَ الدُّعَاءَ لَمْ يُحْرَمِ الْإِجَابَةَ؛ لِأَنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقُولُ ﴿ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ﴾ [غافر: ٦٠]، وَمَنْ أُعْطِيَ الشُّكْرَ لَمْ يُحْرَمِ الزِّيَادَةَ لِأَنَّ اللهَ يَقُولُ: ﴿لَئِنْ

---

[1] İbrâhim Sur. 7

[2] Mü'min Sur. 60

[3] Nûh Sur. 10

[4] Şûrâ Sur. 25

[5] Mürsel zayıf bir hadistir. Zehebî, *Siyer* (10/406) ve Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (5/7, 8, 9).

شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ﴾ [إبراهيم: ٧]، وَمَنْ أُعْطِيَ الِاسْتِغْفَارَ لَا يُحْرَمُ الْمَغْفِرَةَ، لِأَنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقُولُ: ﴿اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا﴾ [نوح: ١٠] وَمَنْ أُعْطِيَ التَّوْبَةَ لَمْ يُحْرَمِ التَّقَبُّلَ لِأَنَّ اللهَ يَقُولُ: ﴿وَهُوَ الَّذِي يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ﴾ [الشورى: ٢٥] ". " الْمَحْفُوظُ هَذَا الْمَتْنُ بِالْإِسْنَادِ الْأَوَّلِ وَعَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبَانَ مَتْرُوكٌ، وَرُوِيَ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ ضَعِيفٍ "

4210- Abdullah b. Mes'ûd der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: "*Birine dört şey verildiği zaman buna karşılık dört şeyden mahrum bırakılmaz. Birine dua etme bahşedildiği zaman, o duanın icabetinden mahrum bırakılmaz. Zira Yüce Allah: «**Bana dua edin, kabul edeyim**»*[1] *buyurur. Birine şükretme bahşedildiği zaman nimetin artmasından mahrum bırakılmaz. Zira Yüce Allah: «**Andolsun, eğer şükrederseniz elbette size nimetimi artırırım**»*[2] *buyurur. Birine bağışlama dileme ihsan edildiği zaman bağışlanmadan mahrum bırakılmaz. Zira Yüce Allah: «**Rabbinizden bağışlama dileyin; çünkü o çok bağışlayıcıdır**»*[3] *buyurur. Birine tövbe etme verildiği zaman tövbesinin kabulünden mahrum bırakılmaz. Zira Yüce Allah: «**O, kullarından tövbeyi kabul edendir**»*[4] *buyurur."*[5]

Mahfûz olanı bu metnin bir önceki senedle olanıdır. Abdulazîz b. Ebân metrûk biridir. Başka bir kanalla da bir sonraki rivayette zikredilmiştir.

٤٢١١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدُ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْبَاقِي بْنُ قَانِعٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ مُوسَى الْمَرْوَزِيُّ، حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ الْعَبَّاسِ، صَاحِبِ ابْنِ الْمُبَارَكِ الْمَرْوَزِيُّ، مِنْ أَصْلِهِ، حَدَّثَنَا هُشَيْمٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَلْقَمَةَ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ أُعْطِيَ أَرْبَعًا أُعْطِيَ أَرْبَعًا، وَتَفْسِيرُ ذَلِكَ فِي كِتَابِ اللهِ عَزَّ

---

[1] Mü'min Sur. 60

[2] İbrâhim Sur. 7

[3] Nûh Sur. 10

[4] Şûrâ Sur. 25

[5] İsnâdı zayıftır. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (5/9).

وَجَلَّ مَنْ أُعْطِيَ الذِّكْرُ ذَكَرَهُ اللهُ لِأَنَّ اللهَ يَقُولُ: ﴿فَاذْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ﴾ [البقرة: ١٥٢]، وَمَنْ أُعْطِيَ الدُّعَاءَ أُعْطِيَ الْإِجَابَةَ لِأَنَّ اللهَ يَقُولُ: ﴿ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ﴾ [غافر: ٦٠]، وَمَنْ أُعْطِيَ الشُّكْرَ أُعْطِيَ الزِّيَادَةَ لِأَنَّ اللهَ يَقُولُ: ﴿لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ﴾ [إبراهيم: ٧]، وَمَنْ أُعْطِيَ الِاسْتِغْفَارَ أُعْطِيَ الْمَغْفِرَةَ لِأَنَّ اللهَ يَقُولُ: ﴿اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا﴾ [نوح: ١٠] "

4211- İbn Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "*Dört şeyi yapan karşılığında dört şeyi elde eder. Bunun da açıklaması Allah'ın Kitâb'ında vardır. Yüce Allah'ı zikredeni Allah da zikreder. Zira: «**Beni zikredin ki ben de sizi zikredeyim**»*[1] *buyurur. Yüce Allah'a dua eden kişinin duasına icabet edilir. Zira Yüce Allah: «**Bana dua edin, duânıza cevap vereyim**»*[2] *buyurur. Yüce Allah'a şükreden kişiye daha fazla nimet ihsan edilir. Zira Yüce Allah: «**Andolsun, eğer şükrederseniz elbette size olan nimetimi artırırım**»*[3] *buyurur. Yüce Allah'tan bağışlanma dileyen kişi de bağışlanmaya mazhar olur. Zira Yüce Allah: «**Rabbinizden bağışlama dileyin; çünkü O, çok bağışlayıcıdır**»*[4] *buyurur.*"[5]

٤٢١٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ الْحَرَفِيُّ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنِي حَمْزَةُ بْنُ الْعَبَّاسِ، أَخْبَرَنَا عَبْدَانُ بْنُ عُثْمَانَ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ، قَالَ: سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ صَالِحٍ، فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ﴾ [إبراهيم: ٧] " أَيْ: مِنْ طَاعَتِي "

---

[1] Bakara Sur. 152

[2] Mü'min Sur. 60

[3] İbrâhim Sur. 7

[4] Nûh Sur. 10

[5] İsnâdı zayıftır. Taberânî, *M. es-Sağîr* (2/92) ve Hatîb, *Târîh* (1/247-248) Bak: Zehebî, *Mîzân* (4/77-78) ve Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (1/360).

4212- Abdullah der ki: Ali b. Sâlih'in, *"Andolsun, eğer şükrederseniz elbette size nimetimi artırırım"*[1] buyruğunu açıklarken: "Burada şükürden kasıt Allah'a itaattir" dediğini işittim.[2]

٤٢١٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ الْعَبَّاسِ الضَّبِّيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا إِسْحَاقَ بْنَ سَعِيدٍ، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا زَيْدٍ عَبْدَ اللهِ بْنَ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ الْفَقِيهَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَحْمَدَ بْنَ الْحَرِيشِ الْقَاضِيَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ سُفْيَانَ بْنَ عُيَيْنَةَ، يَقُولُ: فِي قَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ ﴿لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ﴾ [إبراهيم: ٧] قَالَ: " لَئِنْ شَكَرْتُمْ نِعْمَتِي لَأَزِيدَنَّكُمْ طَاعَتِي الَّتِي تُقُودُكُمْ إِلَى جَنَّتِي "

4213- Ahmed b. el-Harîş el-Kâdî der ki: Süfyân b. Uyeyne'nin, *"Andolsun, eğer şükrederseniz elbette size nimetimi artırırım"*[3] buyruğunu açıklarken şöyle dediğini işittim: "Şâyet verdiğim nimete şükrederseniz sizi cennetime götürecek olan bana itaatinizi arttırırım, anlamındadır."[4]

٤٢١٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ الْحَرِفِيُّ أخبرنا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ إِدْرِيسَ، قَالَ: يُرْوَى، عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، أَنَّهُ قَالَ لِرَجُلٍ مِنْ هَمْدَانَ: " إِنَّ النِّعْمَةَ مَوْصُولَةٌ بِالشُّكْرِ، وَالشُّكْرُ مُتَعَلِّقٌ بِالْمَزِيدِ، وَهُمَا مَقْرُونَانِ فِي قَرْنٍ، وَلَنْ يَنْقَطِعَ الْمَزِيدُ مِنَ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ حَتَّى يَنْقَطِعَ الشُّكْرُ مِنَ الْعَبْدِ "

4214- Muhammed b. İdrîs der ki: Rivayet edildiğine göre Hz. Ali, Hemedanlı bir adama şöyle demiştir: "Nimet şükürle, şükür de nimetin daha fazla verilmesiyle bağlantılıdır ve ikisi birbirini tamamlar. Kuldan şükür kesilmediği müddetçe Allah'ın fazla nimet vermesi de kesilmez."[5]

---

[1] İbrâhim Sur. 7

[2] İbn Ebi'd-Dünya, *Kitâbu'ş-Şükr* (194), İbnu'l-Mübârek, *Zühd* 108-109 (320) ve İbn Cerîr, *Tefsîr* (13/186) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (5/7).

[3] İbrâhim Sur. 7

[4] İsnâdında tanımadığımız raviler vardır.

[5] Ravileri güvenilirdir, ancak isnâdında kopukluk vardır. İbn Ebi'd-Dünya, *Kitâbu'ş-Şükr* (18).

٤٢١٥ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ، حدثنا ابْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ شَقِيقٍ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْأَشْعَثِ، قَالَ: سَمِعْتُ فُضَيْلَ بْنَ عِيَاضٍ، يَقُولُ: " كَانَ يُقَالُ: مَنْ عَرَفَ نِعْمَةَ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ بِقَلْبِهِ، وَحَمِدَهُ بِلِسَانِهِ، لَمْ يَسْتَتِمَّ ذَلِكَ حَتَّى يَرَى الزِّيَادَةَ. يَقُولُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ﴾ [إبراهيم: ٧] "

قَالَ: " وَكَانَ يُقَالُ: مِنَ شُكْرِ النِّعْمَةِ أَنْ يُحَدِّثَ بِهَا "

قَالَ: وَسَمِعْتُ فُضَيْلًا، يَقُولُ: " قَالَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: يَا ابْنَ آدَمَ إِذَا كُنْتَ تَقَلَّبُ فِي نِعْمَتِي، وَأَنْتَ تَقَلَّبُ فِي مَعْصِيَتِي فَاحْذَرْنِي لَا أَصْرَعُكَ بَيْنَ مَعَاصِيَ، يَا ابْنَ آدَمَ اتَّقِنِي، وَنَمْ حَيْثُ شِئْتَ "

4215- Fudayl b. İyâd der ki: "Allah'ın nimetini kalbiyle ikrar edip diliyle buna hamd eden kişi için bu nimetin arttırılmadan bırakılmayacağı söylenirdi. Zira Yüce Allah: *«Andolsun, eğer şükrederseniz elbette size olan nimetimi artırırım»*[1] buyurur."[2]

Yine kişinin kendisine verilen nimetten bahsetmesinin de şükürden olduğu söylenirdi.

İbrâhîm der ki: Fudayl'ın şöyle dediğini işittim: "Yüce Allah: «Ey Âdem oğlu! Benim verdiğim nimetler içinde bana isyanda bulunuyorsan dikkat et de isyandayken canını almayayım! Önce benden çekin, sonra ne tarafına uyuyacaksan uyu!» buyurur."[3]

٤٢١٦ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ، حدثنا عَبْدُ اللهِ، حَدَّثَنَا سريج، حَدَّثَنَا رَوْحٌ، حَدَّثَنَا عَوْفٌ، عَنِ الْحَسَنِ، قَالَ: بَلَغَنِي " أَنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ إِذَا أَنْعَمَ عَلَى قَوْمٍ سَأَلَهُمُ الشُّكْرَ، فَإِذَا شَكَرُوهُ كَانَ قَادِرًا على أَنْ يَزِيدَهُمْ، فَإِذَا كَفَرُوهُ كَانَ قَادِرًا على أَنْ يَقْلِبَ نِعْمَتَهُ عَلَيْهِمْ عَذَابًا "

---

[1] İbrâhim Sur. 7

[2] İbn Ebi'd-Dünya, *Kitâbu'ş-Şükr* (56).

[3] İbn Ebi'd-Dünya, *Kitâbu'ş-Şükr* (57).

4216- Hasan(-ı Basrî) der ki: "Bana bildirilene göre Yüce Allah bir topluluğa nimet verdiği zaman onlardan şükür bekler. Şâyet şükrederlerse verdiği nimeti arttırmaya kadirdir. Ancak nankörlük ederlerse verdiği nimeti azaba çevirmeye de kadirdir."[1]

٤٢١٧ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ السِّمْسَارُ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنِي إِسْحَاقُ بْنُ حَاتِمٍ الْمَدَائِنِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي بَعْضُ أَهْلِ الْحِجَازِ، قَالَ: قَالَ أَبُو حَازِمٍ: " كُلُّ نِعْمَةٍ لَا تُقَرِّبُ مِنَ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ فَهِيَ بَلِيَّةٌ"

4217- Ebû Hâzım der ki: "Kişiyi Allah'a yaklaştırmayan her nimet beladır."[2]

٤٢١٨ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنِ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَخْبَرَنَا أَبُو سَهْلِ بْنُ زِيَادٍ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ بَشِيرٍ الْمَرْثَدِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الْأَسْوَدِ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عِيسَى الطَّالْقَانِيُّ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ عُمَرَ بْنِ سَعِيدٍ، قَالَ: قَالَ أَبُو حَازِمٍ: " إِذَا رَأَيْتَ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ يُتَابِعُ نِعَمِهِ عَلَيْكَ، وَأَنْتَ تَعْصِيهِ فَاحْذَرْهُ "

4218- Ebû Hâzım der ki: "İsyan içinde olmana rağmen Yüce Allah'ın sana devamlı olarak nimet verdiğini görürsen bu durumdan kork!"[3]

٤٢١٩ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عَلِيٍّ الصَّنْعَانِيَّ، بِمَرْوٍ، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا رَجَاءٍ مُحَمَّدَ بْنَ حَمْدَوَيْهِ، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَحْمَدَ بْنَ حَنْبَلٍ، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا مُعَاذٍ النَّحْوِيَّ، يَقُولُ: ﴿سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ﴾ [الأعراف: ١٨٢]، قَالَ: " أُظْهِرُ لَهُمُ النِّعْمَةَ، وَأُنْسِيهِمُ الشُّكْرَ "

4219- Ahmed b. Hanbel der ki: *"Biz onları bilemeyecekleri bir yerden yavaş yavaş felakete götüreceğiz"*[4] âyeti konusunda Muâz en-Nahvî'nin:

---

[1] İsnâdı sahihtir. İbn Ebi'd-Dünya, *Kitâbu'ş-Şükr* (60).

[2] İsnâdında kopukluk vardır. İbn Ebi'd-Dünya, *Kitâbu'ş-Şükr* (20) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (3/230).

[3] Ravileri güvenilirdir. İbn Ebi'd-Dünya, *Kitâbu'ş-Şükr* (31) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (3/244).

[4] A'râf Sur. 182

"Onlara nimet verecek, ancak şükrü unutturacağız, anlamındadır" dediğini işittim.

٤٢٢٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدُ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ الْحَسَنُ بْنُ حَمْشَاذَ الْعَدْلِ، حَدَّثَنَا أَبُو إِسْمَاعِيلَ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، حَدَّثَنَا أَبُو صَالِحٍ، حَدَّثَنِي حَرْمَلَةُ بْنُ عِمْرَانَ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ مُسْلِمٍ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ، عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ، أَنَّهُ قَالَ: " إِذَا رَأَيْتَ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ يُعْطِي الْعَبْدَ مَا يُحِبُّ وَهُوَ مُقِيمٌ عَلَى مَعَاصِيهِ فَإِنَّمَا ذَلِكَ لَهُ مِنْهُ اسْتِدْرَاجٌ، ثم نَزَعَ بِهَذِهِ الْآيَةِ ﴿فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ أَبْوَابَ كُلِّ شَيْءٍ حَتَّى إِذَا فَرِحُوا بِمَا أُوتُوا أَخَذْنَاهُمْ بَغْتَةً فَإِذَا هُمْ مُبْلِسُونَ فَقُطِعَ دَابِرُ الْقَوْمِ الَّذِينَ ظَلَمُوا وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ [الأنعام: ٤٥] "

4220- Ukbe b. Âmir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Eğer Yüce Allah'ın kuluna, isyan içinde olmasına rağmen dünyalık olarak hâlâ sevdiği şeyleri verdiğini görürsen bil ki bu istidrâc'tır. Zira:* ***«Kendilerine hatırlatılanı unuttuklarında, onlara her şeyin kapısını açtık; kendilerine verilene sevinince ansızın onları yakaladık da umutsuz kalıverdiler. Böylece zulmeden o toplumun kökü kesildi. Hamd, âlemlerin Rabbi Allah'a mahsustur»***[1] *buyurulmuştur."*[2]

٤٢٢١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ كَامِلٍ الْقَاضِي، أَخْبَرَنَا أَبُو إِسْمَاعِيلَ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ السُّلَمِيُّ، ح، وَأَخْبَرَنَا عَبْدُ الْخَالِقِ بْنُ عَلِيٍّ الْمُؤَذِّنُ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ خَنْبٍ، أَخْبَرَنَا أَبُو إِسْمَاعِيلَ التِّرْمِذِيُّ، حَدَّثَنَا أَيُّوبُ بْنُ سُلَيْمَانَ بْنِ بِلَالٍ، حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرِ بْنِ أَبِي أُوَيْسٍ، عَنْ سُلَيْمَانَ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ بِضْعَةٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " لَا يَغُرَّنَّكُمْ فَاجِرٌ فِي نِعْمَةٍ فَإِنَّ لَهُ عِنْدَ اللهِ قَاتِلًا لَا يَمُوتُ ﴿كُلَّمَا خَبَتْ زِدْنَاهُمْ سَعِيرًا﴾ [الإسراء: ٩٧] ". كَذَا قَالَا. وَكَذَلِكَ

---

[1] En'âm Sur. 44, 45

[2] Ravilerinin tümü güvenilirdir. Taberânî, *M. el-Kebîr* 17/330-331 (913), Ahmed, *Müsned* (4/195) ile *Zühd* (s. 12), İbn Cerîr, *Tefsîr* (7/195) ve İbn Ebi'd-Dünya, *Kitâbu'ş-Şükr* (32) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (3/270).

رَأَيْتُهُ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ عَنْ أَبِي إِسْمَاعِيلَ التِّرْمِذِيِّ. وَرَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي التَّارِيخِ، عَنْ أَيُّوبَ بْنِ سُلَيْمَانَ بِإِسْنَادِهِ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ نَافِعٍ، وَبَضْعَةُ اسْمُهُ زِيَادٌ

4221- Ebû Hureyre bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Günahkâr olan kişinin nimetler içinde bulunması sizi aldatmasın! Zira onlar için ölmeyen bir katil vardır"* buyurdu ve: ***"Cehennemin ateşi dindikçe, onlara çılgın ateşi artırırız"***[1] âyetini okudu.[2]

Her iki kanaldan bu şekilde rivayet edilmiştir. Başka bir kanalla da Ebû İsmâîl et-Tirmizî'den bu şekilde rivayet edildiğini gördüm. Buhârî, *Târih*'te Eyyûb b. Süleyman'dan aynı isnâdla Ubeydullah b. Ömer kanalıyla Nâfi ile Badya'dan aktarmıştır. Bad'a'nın adı ise Ziyâd'dır.

٤٢٢٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ الْفَارِسِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو إِسْحَاقَ الْأَصْبَهَانِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ فَارِسٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ عُثْمَانَ أخبرنا ابْنُ الْمُبَارَكِ، أَخْبَرَنَا جَهْمُ بْنُ أَوْسٍ، سَمِعَ عَبْدَ اللهِ بْنَ أَبِي مَرْيَمَ، وَمَرَّ بِهِ عَبْدُ اللهِ بْنُ رُسْتُمٍ فِي مَوْكِبِهِ، فَقَالَ لِابْنِ أَبِي مَرْيَمَ: إِنِّي لَيَسُرُّنِي مُجَالَسَتُكَ وَحَدِيثُكَ. فَلَمَّا مَضَى قَالَ ابْنُ أَبِي مَرْيَمَ: سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: " لَا تَغْبِطَنَّ فَاجِرًا بِنِعْمَةٍ، إِنَّ لَهُ عِنْدَ اللهِ قَاتِلًا لَا يَمُوتُ ". فَبَلَغَ ذَلِكَ وَهْبَ بْنَ مُنَبِّهٍ، فَأَرْسَلَ إِلَيْهِ أَبَا دَاوُدَ الْأَعْوَرَ: مَا قَاتِلًا لَا يَمُوتُ؟ قَالَ ابْنُ أَبِي مَرْيَمَ: " النَّارُ "

4222- Cehm b. Evs bildiriyor: Abdullah b. Rustum maiyetiyle birlikte Abdullah b. Ebî Meryem'in yanından geçerken ona: "Senin oturup sohbetini dinlemek beni çok sevindirir" dedi. Abdullah geçip gidince İbn Ebî Meryem şöyle dedi: "Ebû Hureyre'den işittiğime göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): «*Günahkar olan kişinin nimetler içinde bulunmasına gıpta etme! Zira onun için Allah katında ölmeyen bir katil vardır*» buyurmuştur."

---

[1] İsrâ Sur. 97

[2] Ravilerinin tümü güvenilirdir. Buhârî, *Târîh* (2/1/345).

Vehb b. Münebbih bunu duyunca Ebû Dâvud el-A'ver'i ona gönderip ölümü olmayan bu katilin kim olduğunu sordurdu. İbn Ebî Meryem: "Cehennem ateşidir" dedi.[1]

٤٢٢٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ الدَّارَابَجِرْدِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ عُثْمَانَ، أَخْبَرَنَا ابْنُ الْمُبَارَكِ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ سَعِيدِ بْنِ أَبِي هِنْدَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " نِعْمَتَانِ مَغْبُونٌ فِيهِمَا كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ: الصِّحَّةُ، وَالْفَرَاغُ ". رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ مَكِّيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ سَعِيدٍ

4223- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"İnsanların çoğu sıhhat ve boş zaman olmak üzere iki nimetin kıymetini bilmezler."*[2]

Buhârî, *Sahîh*'de Mekkî b. İbrâhim kanalıyla Abdullah b. Saîd'den rivayet etti.[3]

٤٢٢٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرٍ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ قَتَادَةَ، أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ الْحُسَيْنِ بْنِ مَنْصُورٍ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْبُوشَنْجِيُّ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ بُكَيْرٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْأَسْكَنْدَرَانِيُّ، عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ دِينَارٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: كَانَ مِنْ دُعَاءِ رَسُولِ اللهِ ﷺ: " اللهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ زَوَالِ نِعْمَتِكَ، وَمِنْ تَحَوُّلِ عَافِيَتِكَ، وَمِنْ فَجْأَةِ نِقْمَتِكَ، وَمِنْ جَمِيعِ سَخَطِكَ وَغَضَبِكَ ". رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَبِي زُرْعَةَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ بُكَيْرٍ

4224- İbn Ömer der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) dualarından biri de: *"Allahım! Bana verdiğin nimetlerin yok olmasından, bana verdiğin afiyetin*

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Buhârî, *Târîh* (1/2/232) ve İbnu'l-Mübârek, *Zühd* 220-221 (623).

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] Buhârî, *rikâk* (7/169).

değişmesinden, aniden gelecek olan cezandan ve öfken ile gazabına sebep olacak her şeyden sana sığınırım" şeklindeydi.[1]

Müslim, *Sahîh*'de Ebû Zür'a kanalıyla Yahya b. Bükeyr'den rivayet etti.[2]

٤٢٢٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ الْحرَفِيُّ، أَخبرنا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي الدُّنْيَا، قَالَ: قَالَ دَاوُدُ بْنُ رُشَيْدٍ: حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنِ ابْنِ جَابِرٍ، حَدَّثَنِي عَبْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ، قَالَ: " مَا قَلَّبَ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ بَصَرَهُ إِلَى نِعْمَةٍ أَنْعَمَ اللهُ بِهَا عَلَيْهِ إِلَّا قَالَ: اللهُمَّ أَعُوذُ بِكَ أَنْ أُبَدِّلَ نِعْمَتَكَ كُفْرًا، أَوْ أَكْفُرَهَا بَعْدَ مَعْرِفَتِهَا، أَوْ أَنْسَاهَا فَلَا أُثْنِيَ بِهَا "

4225- Abdullah b. Ömer b. Abdilazîz der ki: Ömer b. Abdilazîz ne zaman Allah'ın kendisine ihsan ettiği bir nimete baksa: "Allahım! Nimetine nankörlükle karşılık vermekten veya senden olduğunu bildiğim halde nankörce karşılık vermekten veya bu nimeti unutup seni övmemekten sana sığınırım" derdi.[3]

٤٢٢٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ الْحرفِيُّ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ صَدْرَانَ الْأَزْدِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ خِرَاشٍ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ يَزِيدَ، قَالَ: سَمِعْتُ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ، يَقُولُ: " قَيِّدُوا نِعَمَ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ بِالشُّكْرِ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ ". زَادَ فِيهِ غَيْرُهُ عَنْ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ " وَشُكْرُ اللهِ تَرْكُ الْمَعْصِيَةِ "

4226- Yezîd b. Yezîd der ki: Ömer b. Abdilazîz'in: "Nimetleri, Allah'a şükrederek elinizde tutun" dediğini işittim.[4]

Başkası ise Ömer b. Abdilazîz'den rivayet ederken "Allah'a şükretmek, O'na isyan etmeyi terk etmekle olur" eklemesini yapar.

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim, *zikr* (96).

[3] Ravileri güvenilirdir. İbn Ebi'd-Dünya, *Kitâbu'ş-Şükr* (66).

[4] İsnâdı zayıftır. İbn Ebi'd-Dünya, *Kitâbu'ş-Şükr* (27) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (5/340) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (1/371).

٤٢٢٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ الْحرَفِيُّ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ، حدثنا ابْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ أَيُّوبَ، حَدَّثَنَا مَخْلَدُ بْنُ حُسَيْنٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ لُوطٍ الْأَنْصَارِيِّ، قَالَ: " كَانَ يُقَالُ: الشُّكْرُ تَرْكُ الْمَعْصِيَةِ "

قَالَ: قَالَ ابْنُ أَبِي الدُّنْيَا: بَلَغَنِي عَنْ بَعْضِ الْحُكَمَاءِ، قَالَ: " لَوْ لَمْ يُعَذِّبِ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ عَلَى مَعْصِيَتِهِ لَكَانَ يَنْبَغِي أَنْ لَا يُعْصَى لِشُكْرِ نِعْمَتِهِ "

4227- Muhammed b. Lût el-Ensârî der ki: "Şükrün günahlardan uzak durmakla olacağı söylenirdi."[1]

İbn Ebi'd-Dünya der ki: Bana bildirildiğine göre bilgelerden biri şöyle demiştir: "Yüce Allah günahlara karşı kişiyi cezalandırmasaydı dahi verdiği nimete şükür olarak günahlara bulaşmamak gerekirdi."

٤٢٢٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ سَعِيدَ بْنَ أَحْمَدَ الْبَلْخِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبِي، يَقُولُ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدٍ يَقُولُ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ اللَّيْثِ، يَقُولُ: سَمِعْتُ حَامِدًا اللَّفَّافَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ حَاتِمًا الْأَصَمَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ شَقِيقًا، يَقُولُ: " تَفْسِيرُ الْحَمْدِ عَلَى ثَلَاثَةِ أَوْجُهٍ، أَوَّلُهُ إِذَا أَعْطَاكَ اللهُ شَيْئًا تَعْرِفُ مَنْ أَعْطَاكَ، وَالثَّانِي أَنْ تَرْضَى بِمَا أَعْطَاكَ، وَالثَّالِثُ مَا دَامَ قُوتُهُ فِي جَسَدِكَ أَنْ لَا تَعْصِيَهُ "

4228- Şakîk der ki: "Hamd etme üç şekilde açıklanabilir. Biri, Allah sana bir nimet verdiği zaman bu nimeti Allah'tan bilmendir. İkincisi, Allah'ın sana verdiğine razı olmandır. Üçüncüsü de, verdiği nimet bedeninde olduğu sürece O'na isyan etmemendir."

٤٢٢٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْخَوَّاصُ، حَدَّثَنِي الْجُنَيْدُ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: قَالَ السَّرِيُّ يَوْمًا: مَا الشُّكْرُ؟ وَكَانَ إِذَا أَرَادَ أَنْ يُفِيدَ الْإِنْسَانَ جَعَلَهُ سُؤَالًا " فَقُلْتُ لَهُ: أَمَّا الشُّكْرُ عِنْدِي أَنْ لَا يُسْتَعَانَ عَلَى الْمَعَاصِي بِشَيْءٍ مِنْ نِعَمِهِ، فَاسْتَحْسَنَ ذَلِكَ، وَقَالَ لِي: أَعِدِ الْكَلَامَ عَلَيَّ، ثُمَّ قَالَ: " وَأَيُّنَا لَا يَسْتَعِينُ بِنِعَمِهِ عَلَى

[1] Ravileri güvenilirdir. İbn Ebi'd-Dünya, *Kitâbu'ş-Şükr* (41).

مَعَاصِيهِ، وَمَكَثَ حِينًا مِنَ الدَّهْرِ. يَقُولُ لِي: كَيْفَ قُلْتَ فِي الشُّكْرِ فَأُعِيدَ الْكَلَامُ عَلَيْهِ. قَالَ الْجُنَيْدُ: " وَهَذَا فَرْضُ الشُّكْرِ أَنْ لَا يُعْصَى فِي نِعَمِهِ

4229- Cüneyd b. Muhammed der ki: Bir gün Seriy: "Şükür nedir?" diye sordu. Seriy de faydalı bir şeyler anlatmak istediği zaman önce onu soru şeklinde sorardı. Ona: "Benim yanımda şükür, Allah'a karşı işlenecek bir günahta O'nun ihsan ettiği nimetleri kullanmamaktır" karşılığını verdiğimde, Seriy bu sözümü beğendi ve: "Sözünü bana bir daha tekrarla" dedi. Sonra: "Allah'a karşı günah işlerken hangimiz O'nun nimetlerini kullanmıyor ki?" dedi. Uzun bir zaman Seriy beni ne zaman görse: "Şükür hakkında ne demiştin? O sözü bana bir daha söyle" derdi. Günah işlerken nimetlerden faydalanmama da şükrün gereklerindendir.[1]

٤٢٣٠ - سَمِعْتُ أَبَا سَعْدِ بْنِ أَبِي عُثْمَانَ الزَّاهِدَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ الْحَسَنَ بْنَ عُثْمَانَ الْوَاعِظَ، بِبَغْدَادَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللهِ الْفَافَا، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا بَكْرٍ الْمُوَسْوِسَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ الْجُنَيْدَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ السَّرِيَّ السَّقَطِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ مَعْرُوفًا الْكَرْخِيَّ، يَقُولُ: " مَا أَنْعَمَ اللهُ عَلَى عَبْدٍ بِنِعْمَةٍ فَاسْتَظْهَرَ بِنِعْمَتِهِ عَلَى مَعَاصِيهِ إِلَّا ابْتَلَاهُ اللهُ بِفَقْدِ أَعَزِّ الْأَشْيَاءِ عَلَيْهِ "

4230- Ma'rûf el-Kerhî der ki: "Kul, Yüce Allah'ın kendisine verdiği nimeti günah işlemek üzere kullandığı zaman Allah, onun en sevdiği şeyleri elinden alır."

٤٢٣١ - سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا الْفَضْلِ بْنِ حَمْدُونَ الشَّرْمَقَانِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ عَبْدِ الْحَمِيدِ الْغَضَائِرِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ السَّرِيَّ، يَقُولُ: " مَنْ لَمْ يَعْلَمْ قَدْرَ النِّعَمِ سُلِبَهَا مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُ "

4231- Seriy (es-Sekatî) der ki: "Bir nimet, değerini bilmeyen kişinin elinden bilmediği bir yoldan alınır."[2]

---

[1] Ebû Nuaym, *Hilye* (10/119) ve Kuşeyrî, *er-Risâle* (1/441-442) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (1/371).

[2] Ebû Nuaym, *Hilye* (10/124).

٤٢٣٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ، أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنِ الْأَعْرَابِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، قَالَ: قَالُوا لِلزُّهْرِيِّ: ح، وَحَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ، قَالَ: حدثنا ابْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنَا أَبُو حُذَيْفَةَ الْفَزَارِيُّ يَعْنِي عَبْدَ اللهِ بْنَ مَرْوَانَ بْنِ مُعَاوِيَةَ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، قَالَ: قِيلَ لِلزُّهْرِيِّ: مَا الزُّهْدُ؟ قَالَ: " مَنْ لَمْ يَغْلِبِ الْحَرَامُ صَبْرَهُ، وَلَمْ يَمْنَعِ الْحَلَالُ شُكْرَهُ ". قَالَ أَبُو سَعِيدٍ: " مَعْنَاهُ الصَّبْرُ عَلَى الْحَرَامِ وَالشُّكْرُ عَلَى الْحَلَالِ ". قَالَ: " وَالشُّكْرُ عَلَى الْحَلَالِ الِاعْتِرَافُ لِلَّهِ بِهِ، وَاسْتِعْمَالُ النِّعْمَةِ فِي الطَّاعَةِ "

4232- Süfyân b. Uyeyne der ki: Zührî'ye: "Zühd nedir?" diye sorulunca: "Kişinin, haram olan bir şeyin sabrına, helal olan bir şeyin de şükrüne baskın çıkmamasıdır" dedi.[1]

Ebû Saîd der ki: "Bunun mânâsı da kişinin haram olan şeylere bulaşmamak için sabır göstermesi ve helal olan şeylere karşılık şükretmesidir. Helal olan şeye şükür de bunları Allah'tan bilmek ve onları Allah'a itaat için kullanmaktır."

٤٢٣٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَخْبَرَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ أَيُّوبَ، أَخْبَرَنَا أَبُو حَاتِمٍ الرَّازِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحِيمِ بْنُ مُطَرِّفٍ، حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ يُونُسَ، عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ، عَنْ حَسَّانَ بْنِ عَطِيَّةَ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ، أَنَّهُ قَالَ: " إِنَّ أَخْوَفَ مَا أَخَافُ عَلَيْكُمْ أَنْ تَبطَرُوا، فِي نِعْمَةِ رَبِّكُمْ عَزَّ وَجَلَّ، وَأَنْ تَسْتَقْصِرُوا فِي خَشْيَتِكُمْ "

4233- Muâz b. Cebel der ki: "Sizin için en çok endişe ettiğim şey, Rabbinizin verdiği nimetlerle şımarmanız ve haşyette kusur etmenizdir."[2]

٤٢٣٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الْكَارِزِيُّ، أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، عَنْ أَبِي عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَاصِمٍ، عَنِ الْجُرَيْرِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ شَقِيقٍ، عَنْ كَعْبٍ، قَالَ: " شَرُّ الْحَدِيثِ التَّجْدِيفُ ". قَالَ أَبُو عُبَيْدٍ، قَالَ الْأَصْمَعِيُّ: " التَّجْدِيفُ: هُوَ الْكُفْرُ بِالنِّعَمِ، يُقَالُ: مِنْهُ جَدَّفَ الرَّجُلُ تَجْدِيفًا ". قَالَ أَبُو عُبَيْدٍ، وَقَالَ الْأُمَوِيُّ: " هُوَ اسْتِقْلَالُ مَا أَعْطَاهُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ "

---

[1] Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (1/371).

[2] Ravileri güvenilirdir, ancak isnâdında kopukluk vardır.

4234- Ka'b der ki: "En kötü konuşma *tecdîf* yönünde olan konuşmadır."[1]

Ebû Ubeyd der ki: Asmaî *tecdîf* ifadesini açıklarken: "Nimete karşı nankörlük etmek anlamındadır. Yokluktan yakınan kişiler için de «*Ceddefe'r-raculü tecdîfen*» ifadesi kullanılır" demiştir.

Emevî ise bu ifadeyi açıklarken: "Yüce Allah'ın verdiğini az bulmak anlamındadır" demiştir.

٤٢٣٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ مُحَمَّدٍ الرَّازِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ نَصْرِ بْنِ مَنْصُورٍ الصَّائِغِ، قَالَ: سَمِعْتُ مُرْدَوَيْهِ الصَّائِغَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ الْفُضَيْلَ بْنَ عِيَاضٍ، يَقُولُ: " عَلَيْكُمْ بِالشُّكْرِ، فَإِنَّهُ قَلَّ قَوْمٌ كَانَتْ عَلَيْهِمْ مِنَ اللهِ نِعْمَةٌ فَزَالَتْ عَنْهُمْ، ثُمَّ عَادَتْ إِلَيْهِمْ ". " وَقَدْ رُوِيَ فِي هَذَا الْمَعْنَى "

4235- Murdeveyh es-Sâiğ der ki: Fudayl b. İyâd'ın şöyle dediğini işittim: "Şükretmekten geri durmayın! Zira Yüce Allah tarafından kendilerine verilen nimet ellerinden gittikten sonra bu nimeti tekrar elde edebilen topluluklar çok nadirdir."[2]

Bir sonraki rivayet de bu mânâdadır.

٤٢٣٦ - ما أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ الْحَرَفِيِّ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ الْفَقِيهُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنَا حَاجِبُ بْنُ الْوَلِيدِ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُؤَقِرِيُّ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: دَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَرَأَى كِسْرَةً مُلْقَاةً فَمَسَحَهَا، فَقَالَ: " يَا عَائِشَةُ أَحْسِنِي جِوَارَ نِعَمِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ فَإِنَّهَا مَا نَفَرَتْ عَنْ أَهْلِ بَيْتٍ فَكَادَتْ أَنْ تَرْجِعَ إِلَيْهِمْ ".

قَالَ الشَّيْخُ أَحْمَدُ: " الْمُؤَقِرِيُّ: ضَعِيفٌ " وَرَوَاهُ أَيْضًا خَالِدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْمَخْزُومِيُّ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ. " وَهُوَ أَيْضًا ضَعِيفٌ ". وَرُوِيَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ، عَنْ هِشَامٍ، " وَاللهُ أَعْلَمُ بِصِحَّتِهِ "

---

[1] Ebû Ubeyd, *Ğarîbu'l- Hadîs* (4/242), İbnu'l-Esîr, *en-Nihâye* (1/247), Zemahşerî, *el-Fâik* (1/198) ve Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (1/374).

[2] Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (1/372).

4236- Hz. Âişe der ki: Bir defasında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) eve girdiğinde yerde bir ekmek parçası gördü. Yerden alıp sildikten sonra da: *"Ey Âişe! Allah'ın verdiği nimete gereken değeri ver. Zira bir nimet bir ailenin elinden gittikten sonra bir daha ellerine geçmesi çok zor olur"* buyurdu.[1]

Beyhakî der ki: Ravi Mu'karî zayıf biridir.

Zayıf olan başka bir kanalla bu hadisin aynısı rivayet edilmiştir.[2]

Başka bir kanalla da aynısı rivayet edilmiştir. Ancak sıhhatini Allah bilir.

٤٢٣٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أخبرنا أَبُو الْحَسَنِ أَحْمَدُ بْنُ الْخَضِرِ الشَّافِعِيُّ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ مَخْلَدٍ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ سَلَمَةَ اللَّبَقِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ، حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: دَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَرَأَى فِي بَيْتِي كِسْرَةً مُلْقَاةً فَمَشَى إِلَيْهَا فَشَمَّهَا، ثُمَّ أَكَلَهَا فَقَالَ: " يَا عَائِشَةُ أَحْسِنِي جِوَارَ نِعَمِ اللهِ فَإِنَّهَا قَلَّ مَا نَفَرَتْ مِنْ أَهْلِ بَيْتٍ فَكَادَتْ أَنْ تَرْجِعَ إِلَيْهِمْ ". وَرَوَاهُ أَيْضًا عُثْمَانُ بْنُ مَطَرٍ. وَهُوَ ضَعِيفٌ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ

4237- Hz. Âişe der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) evime girdiğinde yerde küçük bir ekmek parçası gördü. Ona doğru yürüyüp yerden aldı. Kokladıktan sonra yedi ve: *"Ey Âişe! Allah'ın verdiği nimete gereken değeri ver. Zira bir nimet bir ailenin elinden gittikten sonra bir daha ellerine geçmesi çok zor olur"* buyurdu.[3]

İsnâdı zayıf olan başka bir kanalla bu hadisin aynısı rivayet edilmiştir.

٤٢٣٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنْشِدْنِي أَبُو عَبْدِ اللهِ بْنُ أَبِي ذُهْلٍ، أَنْشَدَنِي أَبُو الْحَسَنِ الْكِنْدِيُّ الْقَاضِي،

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Mâce 2/1112 (3353).

[2] Hatîb, *Târîh* (11/229), İbn Adiy, *el-Kâmil* (3/912) ve Harâitî, *Fadîlatu'ş-Şükr* (68).

[3] İsnâdı hakkında tenkitler vardır. Ebû Ya'lâ, *Müsned* 6/131-132 (3405) Bak: Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (8/195).

إِذَا كُنْتَ فِي نِعْمَةٍ فَارْعَهَا فَإِنَّ الْمَعَاصِي تُزِيلُ النِّعَمْ

4238- Ebû Abdillah b. Ebî Zühl bildiriyor: Ebu'l-Hasan el-Kindî el-Kâdî bana şöyle bir beyit okudu:

"İçinde bulunduğun nimetlere göz kulak ol

Zira günahlar nimetleri yok eder."

٤٢٣٩ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، أَخْبَرَنَا مَنْصُورُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الْفَقِيهُ، أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ أَبِي مُوسَى، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا عَونُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْكَاتِبُ، حَدَّثَنَا سَعد بْنُ هُرَيْمٍ، قَالَ: قَالَ عُمَارَةُ بْنُ حَمْزَةَ: " إِذَا وَصَلَتْ إِلَيْكُمْ أَطْرَافُ النِّعَمِ فَلَا تُنَفِّرُوا أَقْصَاهَا بِقِلَّةِ الشُّكْرِ "

4239- Sa'd b. Hureym der ki: Umâre b. Hamza: "Nimetlerin bir ucu elinize ulaştığı zaman şükür azlığıyla geri kalanını kaçırmayın" dedi.[1]

٤٢٤٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، سَمِعْتُ أَبَا الْحُسَيْنِ الْفَارِسِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ إِبْرَاهِيمَ بْنَ فَاتِكٍ، يقول سَمِعْتُ النَّهْرَجُورِيَّ، يَقُولُ: " لَا زَوَالَ لِنِعْمَةٍ إِذَا شُكِرَتْ، وَلَا بَقَاءَ لِنِعْمَةٍ إِذَا كُفِرَتْ "

4240- İbrâhim b. Fâtik der ki: Nehracûrî'nin: "Karşılığında şükredildikten sonra bir nimet elden gitmez. Karşılığında nankörlük edildikten sonra da bir nimet elde kalmaz" dediğini işittim.[2]

٤٢٤١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَرْوَزِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا بَكْرٍ الشِّمشَاطِيَّ، وَسُئِلَ عَنْ أَصْلِ الشُّكْرِ، فَقَالَ: " أَصْلُ الشُّكْرِ رُؤْيَةُ الْمِنَّةِ بِالْقَلْبِ، وَالْمَعْرِفَةُ بِأَنَّهُ مِنَ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ، وَحَقِيقَةُ الشُّكْرِ فِي الْأَصْلِ، وَالْفَرْعِ أَنْ تَتَّقِيَ اللهَ عز وجل

وَذُكِرَ عَنْ بَعْضِ السَّلَفِ أَنَّهُ قَالَ: الشُّكْرُ تَقْوَى اللهِ عَزَّ وَجَلَّ. أَلَا تَرَى أَنَّهُ يَقُولُ: ﴿وَلَقَدْ نَصَرَكُمُ اللهُ بِبَدْرٍ وَأَنْتُمْ أَذِلَّةٌ فَاتَّقُوا اللهَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ﴾ [آل عمران: ١٢٣]

---

[1] Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (1/3772).

[2] Sülemî, *Tabakâtu's-Sûfiyye* (s. 380).

فَالْمُتَّقِي فِي هَذِهِ الْآيَةِ هُوَ الشَّاكِرُ لِنِعْمَةِ اللهِ فَهَذِهِ الْآيَةُ تَدُلُّ عَلَى أَنَّ الْمُتَّقِي هُوَ الشَّاكِرُ، وَمَنْ لَمْ يَكُنْ مُتَّقِيًا لَمْ يَكُنْ شَاكِرًا "

4241- Ali b. Muhammed el-Mervezî der ki: Ebû Bekr eş-Şamşâtî'ye şükrün temelinin ne olduğu sorulunca şöyle dediğini işittim: "Şükrün temeli kişinin kalbinde nimeti verene minnet duyması ve bunu Allah'tan bilmesidir. Şükrün temeli de, bölümleri de Allah'a karşı gelmekten sakınmaktır."

Seleften birinin de şöyle dediği aktarılmıştır: "Şükür denilen, Allah'a karşı gelmekten sakınmaktır. Yüce Allah'ın: *«Andolsun, siz son derece güçsüz iken Allah size Bedir'de yardım etmişti. O halde Allah'a karşı gelmekten sakının ki şükretmiş olasınız»*[1] buyurduğunu görmez misiniz? Bu âyette Allah'a karşı gelmekten sakınmak, verdiği nimetlere şükretmektir. Bu âyet, takva sahibi olan kişinin şükreden kişi olduğunu, takva sahibi olmayan kişinin de şükreden biri olmadığını göstermektedir."

٤٢٤٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرُّوذْبَارِيُّ، أَخْبَرَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ أَيُّوبَ الطُّوسِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو حَاتِمٍ الرَّازِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْعَلَاءِ الْوَاسِطِيُّ، بِمَكَّةَ، حَدَّثَنَا أَيُّوبُ بْنُ سُوَيْدٍ الرَّمْلِيُّ، عَنْ عَمْرِو بْنِ الْحَارِثِ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ: " غَارَ النِّيلُ عَلَى عَهْدِ فِرْعَوْنَ فَأَتَاهُ أَهْلُ مَمْلَكَتِهِ، فَقَالُوا: أَيُّهَا الْمَلِكُ أَجْرِ لَنَا النِّيلَ. قَالَ: إِنِّي لَمْ أَرْضَ عَنْكُمْ، ثُمَّ ذَهَبُوا، فَأَتَوْهُ، فَقَالُوا: أَيُّهَا الْمَلِكُ أَجْرِ لَنَا النِّيلَ. قَالَ: إِنِّي لَمْ أَرْضَ عَنْكُمْ فَذَهَبُوا، ثُمَّ أَتَوْهُ فَقَالُوا: أَيُّهَا الْمَلِكُ مَاتَتِ الْبَهَائِمُ، وَهَلَكَتِ الْأَبْكَارُ لَئِنْ لَمْ تُجْرِ لَنَا النِّيلَ، لَنَتَّخِذَنَّ إِلَهًا غَيْرَكَ. قَالَ: اخْرُجُوا إِلَى الصَّعِيدِ، فَخَرَجُوا فَتَنَحَّى عَنْهُمْ حَيْثُ لَا يَرَوْنَهُ، وَلَا يَسْمَعُونَ كَلَامَهُ، فَأَلْصَقَ خَدَّهُ بِالْأَرْضِ وَأَشَارَ بِالسَّبَّابَةِ. قَالَ: اللهُمَّ إِنِّي خَرَجْتُ إِلَيْكَ مَخْرَجَ الْعَبْدِ الذَّلِيلِ إِلَى سَيِّدِهِ، وَإِنِّي أَعْلَمُ أَنَّكَ تَعْلَمُ أَنِّي أَعْلَمُ أَنَّهُ لَا يَقْدِرُ عَلَى إِجْرَائِهِ غَيْرُكَ فَأَجْرِهِ، قَالَ: فَجَرَى النِّيلُ جَرْيًا لَمْ يَجْرِ قَبْلَهُ مِثْلَهُ فَأَتَاهُمْ. فَقَالَ: إِنِّي قَدْ أَجْرَيْتُ لَكُمُ النِّيلَ فَخَرُّوا لَهُ سُجَّدًا، وَعَرَضَ لَهُ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ، فَقَالَ: أَيُّهَا الْمَلِكُ أَعِزَّنِي عَلَى عَبْدٍ لِي. قَالَ: وَمَا قِصَّتُهُ. قَالَ: عَبْدٌ لِي مَلَّكْتُهُ

[1] Âl-i İmrân Sur. 123

عَلَى عَبِيدِي وَخَوَّلْتُهُ مَفَاتِيحِي فَعَادَانِي فَأَحَبَّ مَنْ عَادَيْتُ وَعَادَى مَنْ أَحْبَبْتُ. قَالَ: بِئْسَ الْعَبْدُ عَبْدُكَ لَوْ كَانَ عَلَيْهِ سَبِيلٌ لَغَرَّقْتُهُ فِي بَحْرِ الْقَلْزَمِ. قَالَ: يا أَيُّهَا الْمَلِكُ اكْتُبْ لِي كِتَابًا. قَالَ: فَدَعَا بِكِتَابٍ، وَدَوَاةٍ فَكَتَبَ مَا جَزَاءُ الْعَبْدِ الَّذِي خَالَفَ سَيِّدَهُ فَأَحَبَّ مَنْ عَادَى، وَعَادَى مَنْ أَحَبَّ إِلَّا أَنْ يُغَرَّقَ فِي بَحْرِ الْقَلْزَمِ قَالَ: يَا أَيُّهَا الْمَلِكُ اخْتِمْهُ لِي فَخَتَمَهُ، ثُمَّ دَفَعَهُ إِلَيْهِ فَلَمَّا كَانَ يَوْمُ الْبَحْرِ أَتَاهُ جِبْرِيلُ بِالْكِتَابِ. فَقَالَ: خُذْ هَذَا مَا اسْتَفْتَحْتَ بِهِ عَلَى نَفْسِكَ - فَرُبَّمَا قَالَ: هَذَا مَا حَكَمْتَ بِهِ عَلَى نَفْسِكَ - "

4242- Abdullah b. Amr der ki: Firavun zamanmda Nil nehrinin suları çekilince memleketinin insanları yanına gelip: "Ey kral! Nil nehrini bizim için akıt!" dediler. Firavun: "Sizden razı değilim" karşılığını verdi. Gittikten bir süre sonra bir daha gelip: "Ey kral! Nil nehrini bizim için akıt!" dediler. Firavun: "Henüz sizden razı değilim" karşılığını verdi. Gittikten bir süre sonra bir daha gelip: "Ey kral! Sürülerimiz öldü, hayvanlarımız telef oldu. Şâyet Nil nehrini bizim için akıtmazsan senden başka birini ilah edineceğiz" dediklerinde, Firavun: "O zaman meydanda toplanın" karşılığını verdi.

Meydanda toplandıklarında kendisini göremeyecekleri ve sesini duyamayacakları bir yere çekildi. Yanağını yere yapıştırıp işaret parmağını kaldırdı ve: "Allahım! Zelil olan kölenin efendisinin huzuruna çıkması gibi huzuruna çıktım. Nil nehrini akıtmaya ancak senin gücünün yetebileceğini bildiğimi sen de biliyorsun. Bu nehri akıt!" demeye başladı. Bunu deyince de Nil nehri eskisinden daha güçlü bir şekilde akmaya başladı. Sonra yanlarına gelip: "Sizin için Nil nehrini tekrar akıttım" deyince hepsi ona secdeye kapandı.

Bunun üzerine Cebrâil (insan suretinde) yanına geldi ve: "Ey kral! Bir adama karşı bana yardım et!" dedi. Firavun: "Dediğin adam ne yaptı?" diye sorunca, Cebrâil: "Bu adamı kölelerimin başma koydum ve tüm anahtarlarımı ona teslim ettim. Ancak bana düşman oldu. Düşmanlarımı sevip sevdiklerime de düşman oldu" karşılığını verdi. Bunun üzerine Firavun: "Bu kölen ne kötü bir köle imiş! Şâyet onu elime geçirirsem Kalzum denizinde boğardım!" dedi. Cebrâil: "Ey kral! Bu yönde bana bir belge yaz!" deyince, Firavun kalemle kağıt istedi ve: "Efendisine karşı

çıkan, efendisinin düşmanlarını sevip sevdiklerine düşman olan kişinin cezası Kalzum denizinde boğulmaktır" şeklinde bir ferman yazdı. Cebrâil: "Ey kral! Bu yazıyı mühürle!" deyince, Firavun kağıdı mühürleyip ona verdi.

Firavun'un denizde boğulduğu an Cebrâil bu kağıtla yanma geldi ve: "Kendi hakkında verdiğin bu hükmü içeren bu kağıdı al!" dedi.[1]

٤٢٤٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الْخَلَدِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ بْنِ مَسْرُوقٍ، حَدَّثَنَا مُهَنَّى بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا بَقِيَّةُ، حَدَّثَنَا صَفْوَانُ بْنُ عَمْرٍو، حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ، وَشُرَيْحُ بْنُ عُبَيْدٍ الْحَضْرَمِيَّانِ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " قَالَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: إِنِّي وَالْإِنْسُ وَالْجِنُّ فِي نَبَأٍ عَظِيمٍ، أَخْلُقُ وَيُعْبَدُ غَيْرِي وَأَرْزُقُ وَيُشْكَرُ غَيْرِي ".

4243- Ebu'd-Derdâ'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Yüce Allah: «Benimle cinlerin ve insanların durumu konusunda çok büyük bir durum vardır. Zira yaratıcı olan ben iken başkasına kulluk eder, rızık veren ben iken başkasına şükrederler» buyurmuştur."*[2]

٤٢٤٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ الْحَرِفِيُّ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ أَبِي حَاتِمٍ الْأَزْدِيِّ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ هَانِئٍ، عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ، قَالَ: قَالَ رَجُلٌ لِأَبِي حَازِمٍ: مَا شُكْرُ الْعَيْنَيْنِ يَا أَبَا حَازِمٍ؟ قَالَ: " إِنْ رَأَيْتَ بِهِمَا خَيْرًا أَعْلَنْتَهُ، وَإِنْ رَأَيْتَ بِهِمَا شَرًّا سَتَرْتَهُ ". قَالَ: فَمَا شُكْرُ الْأُذُنَيْنِ؟ قَالَ: " إِنْ سَمِعْتَ بِهِمَا خَيْرًا وَعَيْتَهُ، وَإِنْ سَمِعْتَ بِهِمَا شَرًّا أَخْفَيْتَهُ ". قَالَ: فَمَا شُكْرُ الْيَدَيْنِ؟ قَالَ: " لَا تَأْخُذْ بِهِمَا مَا لَيْسَ لَهُمَا، وَلَا تَمْنَعْ حَقًّا لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ هُوَ فِيهِمَا ". قَالَ: فمَا شُكْرُ الْبَطْنِ؟ قَالَ: " أَنْ يَكُونَ أَسْفَلَهُ طَعَامًا، وَأَعْلَاهُ عِلْمًا ". قَالَ: مَا شُكْرُ الْفَرْجِ؟ قَالَ: " كَمَا قَالَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿إِلَّا عَلَى أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ فَمَنِ ابْتَغَى وَرَاءَ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْعَادُونَ﴾ [المؤمنون: ٧] ". قَالَ: فَمَا شُكْرُ الرِّجْلَيْنِ؟ قَالَ: " إِنْ رَأَيْتَ

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] İsnâdı zayıftır. Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs* 3/166 (4439).

حَيًّا غَبَطْتَهُ اسْتَعْمَلْتَ بِهِمَا عَمَلَهُ، وَإِنْ رَأَيْتَ مَيِّتًا مَقَتَّهُ كَفَفْتَهُمَا عَنْ عَمَلِهِ، وَأَنْتَ شَاكِرٌ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، فَأَمَّا مَنْ شَكَرَ بِلِسَانِهِ وَلَمْ يَشْكُرْ بِجَمِيعِ أَعْضَائِهِ فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ رَجُلٍ لَهُ كِسَاءٌ فَأَخَذَ بِطَرَفِهِ وَلَمْ يَلْبَسْهُ، فَلَمْ يَنْفَعْهُ ذلكَ مِنَ الْحَرِّ وَالْبَرْدِ وَالثَّلْجِ وَالْمَطَرِ "

4244- Muhammed b. Hâni, arkadaşlarından birinden bildiriyor: Adamın biri Ebû Hâzım'a: "Gözlerin şükrü nedir?" diye sordu. Ebû Hâzım: "Gördüğün hayırlı şeyleri yayman, gördüğün kötü şeyleri ise gizlemendir" dedi. Adam: "Kulakların şükrü nedir?" diye sorunca, Ebû Hâzım: "Duyduğun hayırlı şeyleri sahiplenmen, duyduğun kötü şeyleri de unutmandır" dedi. Adam: "Ellerin şükrü nedir?" diye sorunca, Ebû Hâzım: "Onlarla sana ait olmayan bir şeyi almaman ve Yüce Allah'ın hakkı olan bir şeyin verilmesine engel olmamandır" dedi. Adam: "Midenin şükrü nedir?" diye sorunca, Ebû Hâzım: "Alt tarafının yemekle üst (ağız/baş) tarafının ise ilimle dolu olmasıdır" dedi.

Adam: "Avret yerinin şükrü nedir?" diye sorunca, Ebû Hâzım: "Yüce Allah'ın: *«Onlar, eşleri ve cariyeleri dışında, mahrem yerlerini herkesten korurlar. Doğrusu bunlar yerilemezler. Bu sınırları aşmak isteyenler, işte bunlar aşırı gidenlerdir»*[1] şeklinde buyurduğu gibidir" dedi.

Adam: "Ayakların şükrü nedir?" diye sorunca, Ebû Hâzım şöyle dedi: "Hoşlandığın ve canlı olan birini gördüğün zaman ayaklarını onun amelleri gibi amellerde bulunmak için kullanman, hoşlanmadığın bir ölü gördüğün zaman da ayaklarını onun amelleri gibi amellerden uzak tutmandır. Bu şekilde de Yüce Allah'a karşı şükrünü ifa etmiş olursun. Ancak sadece diliyle şükür edip de bedeninin diğer organlarıyla şükrü ifa etmeyen kişi giysisini yanında taşıyan, ama giymeyen kişi gibidir. Zira taşınan ama giyilmeyen giysi, kişiyi ne sıcaktan, ne soğuktan, ne kardan, ne de yağmurdan koruyabilir."[2]

---

[1] Mü'minûn Sur. 5-7

[2] İsnâdında meçhul ravi vardır. İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (126) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (3/234).

٤٢٤٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ أَحْمَدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَحْمَدَ بْنَ مُزَاحِمٍ، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا بَكْرٍ الْوَرَّاقَ، يَقُولُ: " لَا يَكْمُلُ الْحَمْدُ إِلَّا بِخِلَالٍ ثَلَاثٍ: مَحَبَّةِ الْمُنْعِمِ بِالْقَلْبِ، وَابْتِغَاءِ مَرْضَاتِهِ بِالنِّيَّةِ، وَقَضَاءِ حَقِّهِ بِالسَّعْيِ "

4245- Ebû Bekr el-Varrâk der ki: "Hamd ancak üç şeyle tam bir şekilde yapılmış olur. Biri, nimeti vereni kalpten sevmektir. Diğeri, O'nun rızasını kazanma niyeti taşımaktır. Üçüncüsü de, hakkını ifa etmek için çaba göstermektir."

٤٢٤٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَحْمَدَ بْنَ عَلِيٍّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ الْحُسَيْنِ، يَقُولُ: سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ عَبْدِ الْحَمِيدِ، يَقُولُ: سَمِعْتُ السَّرِيَّ، يَقُولُ: " مَنْ أَدَّى الْفَرَائِضَ، وَاجْتَنَبَ الْمَحَارِمَ، وَشَكَرَ النِّعْمَةَ عِنْدَهُ، فَمَا عَلَيْهِ لِأَحَدٍ سَبِيلٌ "، وَقَالَ: " الشُّكْرُ عَلَى ثَلَاثَةِ أَوْجُهٍ: شُكْرُ اللِّسَانِ، وَشُكْرُ الْبَدْنِ، وَشُكْرُ الْقَلْبِ، فَشُكْرُ الْقَلْبِ: أَنْ تَعْلَمَ أَنَّ النِّعَمَ كُلَّهَا مِنَ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ، وَشُكْرُ الْبَدَنِ: أَنْ لَا تَسْتَعْمِلَ جَارِحَةً مِنْ جَوَارِحَكَ إِلَّا فِي طَاعَتِهِ بَعْدَ أَنْ عَافَاهُ اللهُ، وَشُكْرُ اللِّسَانِ: دَوَامُ الْحَمْدِ عَلَيْهِ "

4246- Ali b. Abdilhamîd der ki: Seriy (es-Sekatî)'nin: "Farzları eda eden, haram olan şeylerden sakınan ve elindeki nimetlere şükreden kişiye hiç kimse zarar vermez" dediğini işittim.

Yine şöyle dediğini işittim: "Şükür, dille, bedenle ve kalple olmak üzere üç şekilde olur. Kalbin şükrü, verilen bütün nimetlerin Allah'tan olduğunu bilmendir. Bedenin şükrü, Allah'ın afiyette kıldığı beden organlarını sadece O'na itaat için kullanmaktır. Dilin şükrü de devamlı olarak Allah'a hamd etmektir."

٤٢٤٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ، قَالَا: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عُثْمَانَ أَبُو عُثْمَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ ذَا النُّونِ، يَقُولُ: " ثَلَاثَةٌ مِنْ أَعْلَامِ الشُّكْرِ: الْمُقَارَبَةُ مِنَ الْإِخْوَانِ فِي النِّعْمَةِ، وَاسْتِغْنَامُ قَضَاءِ الْحَوَائِجِ قَبْلَ الْعَطِيَّةِ، وَاسْتِقْلَالُ الشُّكْرِ بِمُلَاحَظَةِ الْمِنَّةِ "

4247- Zünnûn der ki: "Üç şey şükrün amellerindendir. Biri, nimetler konusunda kişinin diğer kardeşleriyle aynı düzeyde olmayı istemesidir. Diğeri, ihsan gelmeden önce insanların ihtiyaçlarını karşılamaktır. Bir diğeri de minnettarlık göstergesi olarak şükretmektir."[1]

٤٢٤٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِي، حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرِ بْنِ حَيَّانَ، قَالَ: أَمْلَى عَلَيَّ أَبُو عَبْدِ اللهِ عَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ الْمَكِّيُّ، قَالَ: " رَأَيْتُ الْعُلَمَاءَ بِهَذَا الشَّأْنِ يُرَتِّبُونَ الشُّكْرَ فِي أَحْوَالِ الْعِبَادَةِ، فَيُلْزِمُونَ كُلَّ أَهْلِ حَالٍ شُكْرًا مِنْ جِنْسِ حَالِهِمْ، وَلَا أَعْرِفُ لَهُ مَعْنًى إِلَّا أَنَّ الَّذِي يَجِبُ عَلَى الشَّاكِرِ أَنْ يَشْكُرَ اللهَ مِنْ جِنْسِ النِّعْمَةِ مَا كَانَتْ، فَإِنْ كَانَتْ نِعْمَةً مِنْ جِهَةِ الدُّنْيَا بَدَّلَ اللهُ مِنْهَا شُكْرًا عَلَيْهَا، وَإِنْ كَانَتْ مِنْ جِهَةِ الدِّينِ عَمِلَ لِلَّهِ زِيَادَةً فِي ذَلِكَ الْعَمَلِ شُكْرَ اللهِ عَلَى إِنْعَامِهِ عَلَيْهِ بِذَلِكَ، ولَقَدْ رَأَيْتُ رَجُلًا مِنْ أَهْلِ مِصْرَ وَهُوَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْحَكِيمِ يُصَلِّي الضُّحَى، فَكَانَ كُلَّمَا صَلَّى رَكْعَتَيْنِ سَجَدَ سَجْدَتَيْنِ، فَسَأَلَهُ مَنْ يَسْأَلُهُ مِمَّنْ يَأْنَسُ بِهِ عَنِ السَّجْدَتَيْنِ اللَّتَيْنِ يَسْجُدُهُمَا مِنْ كُلِّ رَكْعَتَيْنِ فمَاذَا يُرِيدُ بِهِمَا. قَالَ: شُكْرُ اللهِ عَلَى مَا أَنْعَمَ بِهِ عَلَيَّ مِنْ صَلَاةِ الرَّكْعَتَيْنِ "

4248- Ebû Muhammed Abdullah b. Muhammed b. Câfer b. Hayyân der ki: Ebû Abdillah Amr b. Osmân el-Mekki bana şunu yazdırdı: "Bu yönde âlimlerin, şükür konusunu ibadetler üzerinden tertip ettiklerini ve her bir kişinin içinde bulunduğu duruma göre şükrünü ifa etmesi gerektiğini söylediklerini gördüm. Benim bundan anladığım; kişinin kendisine verilen nimetin çeşidine göre şükrünü ifa etmesi gerektiğidir. Şâyet verilen nimet dünyalık bir nimet ise kişi bunun şükrünü Allah için dünyalık bir amelde bulunarak yerine getirir. Kişiye verilen nimet dini bir amel konusunda ise bunun şükrünü Yüce Allah kendisine böylesi bir nimeti bahşettiği için o ameli daha fazla yaparak yerine getirir.

Mısır ahalisinden olan Muhammed b. Abdilhakîm'in kuşluk namazı kıldığını görürdüm. Muhammed bu namazda her iki rekat sonunda ilaveten iki tane de secde ederdi. Onun yakın arkadaşlarından biri iki rekat sonunda bu iki secdeyi neden yaptığını sorunca da: "Yüce Allah'ın bana ihsan ettiği

[1] Ebû Nuaym, *Hilye* (9/342).

iki rekatlık kuşluk namazı nimetine şükür olarak bu iki secdeyi ediyorum" dedi.

٤٢٤٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي الْأَحْوَصِ الْجُشَمِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: رَآنِي النَّبِيُّ ﷺ، وَعَلَيَّ أَطْمَارٌ، فَقَالَ: " هَلْ لَكَ مِنْ مَالٍ؟ " قُلْتُ: نَعَمْ. قَالَ: " مِنْ أَيِّ مَالٍ؟ " قَالَ: قُلْتُ: قَدْ أَتَانِي اللهُ مِنَ الشَّاءِ وَالْإِبِلِ. قَالَ: " فَلْيُرَ نِعْمَةُ اللهِ وَكَرَامَتُهُ عَلَيْكَ "

4249- Ebu'l-Ahvas el-Cüşemî, babasından bildiriyor: Resûlullah beni eski giysilerle görünce: *"Malın var mı?"* diye sordu. "Evet, var" dediğimde: *"Ne tür malın var?"* diye sordu. Ben: "Yüce Allah bana koyun ve deve sürüleri ihsan etti " dediğimde, Resûlullah: *"O zaman Yüce Allah'ın sana verdiği nimet ve yaptığı ikram üzerinde görülsün"* buyurdu.[1]

٤٢٥٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ السَّرِيِّ الْكِرْمَانِيُّ، حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ نَصْرٍ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْوَلِيدِ الْبُسْرِيُّ، حَدَّثَنَا حِبَّانُ بْنُ هِلَالٍ حَدَّثَنَا سُلَيْمُ بْنُ حَيَّانَ، حَدَّثَنَا حُمَيْدُ بْنُ هِلَالٍ يُحَدِّثُ، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ، عَنْ أَنَسٍ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " يَا أَيُّهَا النَّاسُ ابْتَاعُوا أَنْفُسَكُمْ مِنَ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ، فَإِنْ بَخِلَ أَحَدُكُمْ أَنْ يُعْطِيَ مَالَهُ النَّاسَ فَلْيَتَصَدَّقْ عَلَى نَفْسِهِ فَلْيَأْكُلْ وَلْيَلْبَسْ مِمَّا رَزَقَهُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ "

4250- Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Ey insanlar! Kendinizi Allah'tan satın alın! Biriniz cimri davranıp malını insanlara veremiyorsa bari kendine harcasın ve Allah'ın kendisine verdiği rızıklardan yesin, giyinsin."*[2]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud 4/333 (4063) ve Nesâî, *zînet* (8/180-181).

[2] İsnâdında tanımadığımız bir ravi vardır, diğer ravileri ise güvenilirdir. Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs* 5/272 (8159) ve İbn Lâl, *Zehru'l-Firdevs* (4/273).

٤٢٥١ - حَدَّثَنَا الْإِمَامُ أَبُو الطَّيِّبِ سَهْلُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سُلَيْمَانَ إِمْلَاءً، أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرٍو إِسْمَاعِيلُ بْنُ نُجَيْدٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ الْبَجَلِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو عُمَرَ الْحَوْضِيُّ، حَدَّثَنَا هَمَّامٌ، حَدَّثَنَا قَتَادَةُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " كُلُوا وَاشْرَبُوا وَتَصَدَّقُوا وَالْبَسُوا فِي غَيْرِ مَخِيلَةٍ، وَلَا سَرَفٍ فَإِنَّ اللهَ سُبْحَانَهُ يُحِبُّ أَنْ يَرَى أَثَرَ نِعْمَتِهِ عَلَى عَبْدِهِ "

4251- Amr b. Şuayb'm, babası kanalıyla dedesinden bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"İsrafa kaçmadan ve kibre kapılmadan yiyin, için, infakta bulunup giyinin. Zira Yüce Allah verdiği nimetin kulunun üzerinde görülmesini sever."*[1]

٤٢٥٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ قَتَادَةَ، قَالَ: " مِنْ شُكْرِ النِّعَمِ إِفْشَاؤُهَا "

4252- Katâde der ki: "Nimetlerin gösterilip anlatılması da şükürdendir."[2]

٤٢٥٣ - حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْعَلَوِيُّ إِمْلَاءً، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الشَّرْقِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ هَاشِمٍ، حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، ح، وَأَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنِ عُمَرَ بْنِ حَفْصٍ الزَّاهِدُ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْعَبْسِيِّ، أَخْبَرَنَا وَكِيعٌ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " انْظُرُوا إِلَى مَنْ هُوَ أَسْفَلَ مِنْكُمْ وَلَا تَنْظُرُوا إِلَى مَنْ فَوْقَكُمْ، فَإِنَّهُ أَجْدَرُ أَنْ لَا تَزْدَرُوا نِعْمَةَ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ ". رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ، عَنْ وَكِيعٍ

4253- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Nimetler konusunda sizden üsttekilere değil sizden daha aşağıda olanlara bakın. Bu, Allah'ın üzerinizdeki nimetini hor görmemenize daha uygun bir davranıştır."*

Müslim, *Sahîh*'de Ebû Bekr kanalıyla Vekî'den rivayet etti.[1]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Tayâlisî, *Müsned* (s. 299), Ahmed, *Müsned* (2/182) ve Beyhakî, *Âdâb* (663).

[2] Ravileri güvenilirdir. Abdurrezzâk, *Musannef* 10/425 (19580).

٤٢٥٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ السَّقَّا الْإِسْفَرَائِينِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، حَدَّثَنَا زَكَرِيَّا بْنُ يَحْيَى الْمَرْوَزِيُّ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، يَبْلُغُ بِهِ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " إِذَا نَظَرَ أَحَدُكُمْ إِلَى مَنْ فُضِّلَ عَلَيْهِ فِي الْمَالِ وَالْجِسْمِ فَلْيَنْظُرْ إِلَى مَنْ هُوَ دُونَهُ فِي الْمَالِ وَالْجِسْمِ "

4254- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Biriniz mal ve güzellik bakımından kendisinden daha üstün olanlara baktığı zaman dönüp bir de mal ve güzellik bakımından kendisinden daha aşağıda olanlara baksın."*[2]

٤٢٥٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحِ بْنِ هَانِئٍ، حَدَّثَنَا عَبْدَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَرْوَزِيُّ، حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا جَابِرُ بْنُ مَرْزُوقٍ، وَكَانَ، يُعَدُّ مِنَ الْأَبْدَالِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ، عَنْ أَبِي طُوَالَةَ الْأَنْصَارِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ نَظَرَ فِي الدِّينِ إِلَى مَنْ فَوْقَهُ وَفِي الدُّنْيَا إِلَى مَنْ تَحْتَهُ كَتَبَهُ اللهُ صَابِرًا شَاكِرًا، وَمَنْ نَظَرَ فِي الدِّينِ إِلَى مَنْ تَحْتَهُ وَنَظَرَ فِي الدُّنْيَا إِلَى مَنْ فَوْقَهُ لَمْ يَكْتُبْهُ اللهُ صَابِرًا وَلَا شَاكِرًا "

4255- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Dindarlık konusunda kendinden üsttekilere, dünyalık bakımından da kendinden aşağıdakilere bakan kişiyi Yüce Allah sabreden ve şükreden kullarından biri olarak yazar. Dindarlık konusunda kendinden alttakilere, dünyalık bakımından da kendinden üsttekilere bakan kişiyi Yüce Allah sabreden ve şükreden kullarından biri olarak yazmaz."*[3]

٤٢٥٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مَنْصُورٍ، حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ مَرْزُوقٍ، أَخْبَرَنَا سُلَيْمُ بْنُ حَيَّانَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ كَانَ يَقُولُ: " نَشَأْتُ يَتِيمًا، وَهَاجَرْتُ مِسْكِينًا، وَكُنْتُ أَجِيرًا لِابْنِ عَفَّانَ وَابْنَتِ

---

[1] Müslim, *zühd* (9).

[2] Müslim, *zühd* (8).

[3] İsnâdı zayıftır. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (1/371).

غَزْوَانَ عَلَى طَعَامِ بَطْنِي، وَعُقْبَةِ رِجْلِي، أَحْطِبُ لَهُمْ إِذَا نَزَلُوا، وَأَحْدُو بِهِمْ إِذَا سَارُوا، فَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَ الدِّينَ قِوَامًا، وَأَبَا هُرَيْرَةَ إِمَامًا "

4256- Süleym b. Hayyân, babasmdan bildiriyor: Ebû Hureyre şöyle derdi: "Yetim biri olarak yetiştim ve miskin biri olarak hicret ettim. İbn Affân ile Binti Ğazvân'ın yamnda karın tokluğuna ve ara sıra bineğe binmek üzerine çalıştım. Konakladıkları zaman onlara odun topluyor, yola düştükleri zaman da bineklerini sürüyordum. Allah'a hamdolsun ki İslam dini kaim, Ebû Hureyre de imam oldu."[1]

٤٢٥٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ الْحرفيُّ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ إِدْرِيسَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَخْلَدٍ الْحَرَّانِيُّ، حَدَّثَنَا ضَمْرَةُ، عَنِ ابْنِ شَوْذَبٍ، قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللهِ: " إِنَّ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ عَلَى أَهْلِ النَّارِ مِنَّةً فَلَوْ شَاءَ أَنْ يُعَذِّبَهُمْ بِأَشَدَّ مِنَ النَّارِ لَعَذَّبَهُمْ "

4257- Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: "Yüce Allah'ın cehennemliklerin üzerinde minneti vardır. Şâyet onları ateşten daha ağır bir şeyle cezalandırmak istese böylesi bir hakkı olurdu."[2]

٤٢٥٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ الْحرفيُّ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ الصَّبَّاحِ، حَدَّثَنَا أَبُو يَحْيَى الذُّهْلِيُّ، قَالَ: قَالَ سُلَيْمَانُ يَعْنِي التَّيْمِيَّ: " إِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ أَنْعَمَ عَلَى الْعِبَادِ عَلَى قَدْرِهِ، وَكَلَّفَهُمُ الشُّكْرَ عَلَى قَدْرِهِمْ "

4258- Süleyman et-Teymî der ki: "Yüce Allah kendi gücü nisbetince kullarına nimet vermiş, buna karşılık güçleri nisbetince onlardan bunun şükrünü istemiştir."[3]

---

[1] İbn Sa'd, *Tabakât* (4/326) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (1/379).

[2] İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (180).

[3] İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (8).

٤٢٥٩ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ، حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَبْدِ الْكَرِيمِ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ، قَالَ: " قَالَ دَاوُدُ عَلَيْهِ السَّلَامُ: إِلَهِي لَوْ أَنَّ لِكُلِّ شَعْرَةٍ مِنِّي لِسَانَيْنِ يُسَبِّحَانِكَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ مَا قَضَتَا نِعْمَةً مِنْ نِعَمِكَ "

4259- Hasan der ki: Hz. Dâvud: "İlahi! Saçlarımdan her birinin iki dili olsa ve tümü gece gündüz seni tesbih etse yine de nimetlerinden birinin karşılığı olamaz" demiştir.[1]

٤٢٦٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مَعِينٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمَجِيدِ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ أَبِي الرَوَّادِ، قَالَ: قَالَ أَبِي: عَنْ صَدَقَةَ بْنِ يَسَارٍ، قَالَ: " كَانَ دَاوُدُ عَلَيْهِ السَّلَامُ فِي مِحْرَابِهِ فَأَبْصَرَ دُودَةً صَغِيرَةً. قَالَ: فَفَكَّرَ فِي خَلْقِهَا، فَقَالَ: مَا يَعْبَأُ اللهُ جَلَّ ذِكْرُهُ بِخَلْقِ هَذِهِ. قَالَ: فَأَنْطَقَهَا اللهُ عَزَّ وَجَلَّ، فَقَالَتْ: يَا دَاوُدُ أَتُعْجِبُكَ نَفْسُكَ لِأَنَّا عَلَى قَدْرِ مَا آتَانِي اللهُ عَزَّ وَجَلَّ أَذْكَرُ لِلَّهِ وَأَشْكَرُ لَهُ مِنْكَ عَلَى مَا آتَاكَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ﴾ [الإسراء: ٤٤] "

4260- Sadaka b. Yesâr der ki: Hz Dâvud mihrabındayken küçük bir kurtçuk gördü. Onun yaratılışını düşünüp: "Yüce Allah nasıl değer verip bunu yaratmış?" dedi. Bunun üzerine Yüce Allah o kurtçuğu dile getirdi, kurtçuk da: "Ey Dâvud! Sen kendini mi beğeniyorsun? Canım elinde olana yemin olsun ki Allah'ın bana verdiğine ettiği şükür, Allah'ın sana verdiğine senin ettiğin şükürden daha fazladır" dedi. Yüce Allah bu yönde: *"Her şey O'nu hamd ile tespih eder. Ancak, siz onların tespihlerini anlamazsınız"*[2] buyurmuştur.[3]

٤٢٦١ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ الحرفي، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ، قَالَ مَحْمُودُ بْنُ غَيْلَانَ: حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، حَدَّثَنِي خَالِدُ بْنُ محدوجٍ أَبُو رَوْحٍ، قَالَ: سَمِعْتُ

---

[1] İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (25).

[2] İsrâ Sur. 44

[3] Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (5/393) ve İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (35).

أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ، يَقُولُ: " إِنَّ دَاوُدَ نَبِيَّ اللهِ ﷺ ظَنَّ فِي نَفْسِهِ أَنَّ أَحَدًا لَمْ يَمْدَحْ خَالِقَهُ أَفْضَلَ مِمَّا مَدَحَهُ، فَإِنَّ مَلَكًا نَزَلَ وَهُوَ قَاعِدٌ فِي الْمِحْرَابِ وَالْبَرَكَةُ إِلَى جَنْبِهِ، فَقَالَ: يَا دَاوُدُ افْهَمْ إِلَى مَا يُصَوِّتُ الضِّفْدَعُ، فَأَنْصَتَ دَاوُدُ إِذَا الضِّفْدَعُ يَمْدَحُهُ بِمَدْحَةٍ لَمْ يَمْدَحْهُ بِهَا دَاوُدُ. فَقَالَ لَهُ الْمَلَكُ: كَيْفَ تَرَى يَا دَاوُدُ؟ فَهِمْتَ مَا قَالَتْ؟ قَالَ: نَعَمْ. قَالَ: مَاذَا قَالَتْ؟ قَالَ: قَالَتْ: سُبْحَانَكَ وَبِحَمْدِكَ مُنْتَهَى عِلْمِكَ يَا رَبِّ. قَالَ دَاوُدُ: لَا، وَالَّذِي جَعَلَنِي نَبِيَّهُ إِنِّي لَمْ أَمْدَحْهُ بِهَذَا "

4261- Enes b. Mâlik der ki: Hz. Dâvud, Yüce Allah'ı kendisinden daha güzel bir şekilde hiç kimsenin övemeyeceğini düşünüyordu. Bir defasında göletin yanındaki mihrabında otururken yanına bir melek indi ve: "Ey Dâvud! Kurbağanın sesini dinle ve ne dediğine bak" dedi. Hz. Dâvud dinleyince kurbağanın Yüce Allah'ı kendisinden daha güzel bir şekilde övdüğünü gördü. Melek: "Ey Dâvud! Dinleyip ne dediğini anladın mı?" diye sorunca, Hz. Dâvud: "Evet!" karşılığını verdi. Melek: "Ne diyor?" diye sorunca da, Hz Dâvud: "Rabbim! İlminin ulaşabildiği yere kadar seni hamdinle tesbih ederim, diyor" dedi ve ekledi: "Beni peygamberi kılana yemin olsun ki ben O'nu bu şekilde övebilmiş değilim."[1]

٤٢٦٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْجَعْدِ، قَالَ: سَمِعْتُ سُفْيَانَ بْنَ سَعِيدٍ، وَذَكَرَ دَاوُدَ النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ: " الْحَمْدُ لِلَّهِ حَمْدًا كَمَا يَنْبَغِي لِكَرَمِ وَجْهِ رَبِّي وَعَزَّ جَلَالُهُ، فَأَوْحَى إِلَيْهِ يَا دَاوُدُ أَتَعْبَتَ الْمَلَائِكَةَ "

4262- Ali b. el-Ca'd der ki: Süfyân b. Saîd, Hz. Dâvud'dan bahsetti. Onun: "Keremli zatına yakışacak bir şekilde hamdler yüce Rabbimiz olan Allah'a olsun" dedikten sonra, kendisine: "Ey Dâvud! Hafaza meleklerini yordun" diye vahyedildiğini zikretti.[2]

---

[1] İsnâdı çok zayıftır. İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (36), İbn Ebî Ya'lâ, *Tabakâtu'l-Hanâbile* (1/340-341) ve İbn Adiy, *el-Kâmil* (3/881) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (5/292).

[2] İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (37) ve İbn Ebî Ya'lâ, *Tabakâtu'l-Hanâbile* (1/193-194).

٤٢٦٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ الحرفي، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنِي رَوْحُ بْنُ الْقَاسِمِ، أَنَّ رَجُلًا مِنْ أَهْلِهِ تَنَسَّكَ، فَقَالَ: لَا آكُلُ الْخَبِيصَ - أَوِ الْفَالُوذَجَ - لَا أَقُومُ بِشُكْرِهِ. قَالَ: فَلَقِيتُ الْحَسَنَ. فَقُلْتُ لَهُ: فِي ذَلِكَ. فَقَالَ الْحَسَنُ: " هَذَا أَحْمَقُ، هَلْ يَقُومُ بِشُكْرِ الْمَاءِ الْبَارِدِ؟".

4263- Ravh b. el-Kâsım bildiriyor: Yakınlarımızdan bir adam kendini ibadete verdi ve: "(Tereyağı ve hurma ile yapılan) *habîs* veya (nişasta, su, şeker veya balla yapılan) *fâlûzec* denilen tatlı da olsa şükrünü eda edemeyeceğin hiçbir şeyi yemeyeceğim!" dedi. Hasan'la karşılaştığımda bu konuyu ona anlattım. Hasan: "Ahmak bir adammış! İçtiği soğuk suyun şükrünü eda edebiliyor mu ki?" dedi.[1]

Beyhakî der ki: "Hasan'ın adamın dediği için verdiği karşılık bu şekildedir. Yüce Allah'ın en küçük nimetine dahi şükrümüzü eda etmekten aciz olduğumuz doğrudur. Seleften bazıları giyimde ve yiyeceklerde aşırıya kaçılmamasını müstehap görmüşlerdir. Zira Allah'ın en küçük nimetinin bile şükrünü eda etmekten aciz isek daha büyük bir nimetin şükrünü edadan daha çok aciz olduğumuzu bilmektedirler."

٤٢٦٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ الطَّرَائِفِيُّ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا الْقَعْنَبِيُّ، فِيمَا قَرَأَ عَلَى مَالِكٍ أَنَّهُ، بَلَغَهُ " أَنَّ عِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ كَانَ يَقُولُ: يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ عَلَيْكُمْ بِالْمَاءِ الْقَرَاحِ، وَالْبَقْلِ الْبَرِّيِّ، وَخُبْزِ الشَّعِيرِ، وَإِيَّاكُمْ وَخُبْزَ الْبُرِّ، فَإِنَّكُمْ لَنْ تَقُومُوا بِشُكْرِهِ "

4264- Osmân b. Saîd bildiriyor: Ka'nebî, Mâlik'in huzurunda okuduğu şu hadisi bize bildirdi: "Bana bildirildiğine göre İsa b. Meryem şöyle derdi: "Ey İsrail oğulları! Saf sulardan, yabani bitkilerden ve arpa ekmeğinden yiyin. Buğday ekmeğinden de uzak durun! Zira onun şükrünü eda edemezsiniz."[2]

---

[1] İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (71) ve Abdullah b. Ahmed, *Zevâidu'z-Zühd* (s. 624).

[2] Ravileri güvenilirdir. Mâlik, *Muvattâ* (s. 932).

٤٢٦٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الْحَافِظُ، بِهَمْدَانَ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ دِيزِيلَ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْفَرْوِيُّ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مُسْلِمِ بْنِ بَانَكَ، - أَظُنُّهُ، عَنْ أَبِيهِ -، أَنَّهُ سَمِعَ عَلِيَّ بْنَ الْحُسَيْنِ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ رَضِيَ مِنَ اللهِ بِالْيَسِيرِ مِنَ الرِّزْقِ رَضِيَ اللهُ مِنْهُ بِالْيَسِيرِ مِنَ الْعَمَلِ "

4265- Ali b. Ebî Tâlib'in bildirdiğine göre Resûlullah (ﷺ): *"Kişi Yüce Allah'ın verdiği az rızka razı olduğu zaman Allah da onun az ameline razı olur"* buyurmuştur.[1]

٤٢٦٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ الحرفي، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنِي عَبْدُ الْمُؤْمِنِ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ السَّدُوسِيُّ، قَالَ: كَانَ الْحَسَنُ يَقُولُ: " إِذَا ابْتَدَأَ حَدِيثَهُ: الْحَمْدُ لِلَّهِ اللهُمَّ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ بِمَا خَلَقْتَنَا وَرَزَقْتَنَا وَهَدَيْتَنَا وَعَلَّمْتَنَا وَأَنْقَذْتَنَا وَفَرَّجْتَ عَنَّا لَكَ الْحَمْدُ بِالْإِسْلَامِ وَالْقُرْآنِ، وَلَكَ الْحَمْدُ بِالْأَهْلِ وَالْمَالِ وَالْمُعَافَاةِ، كَبَتَّ عَدُوَّنَا، وَبَسَطْتَ رِزْقَنَا، وَأَظْهَرْتَ أُمَّتَنَا، وَجَمَعْتَ فُرْقَتَنَا، وَأَحْسَنْتَ مُعَافَاتَنَا، وَمِنْ كُلِّ وَاللهِ مَا سَأَلْنَاكَ رَبَّنَا أَعْطَيْتَنَا، فَلَكَ الْحَمْدُ عَلَى ذَلِكَ حَمْدًا كَثِيرًا، لَكَ الْحَمْدُ بِكُلِّ نِعْمَةٍ أَنْعَمْتَ بِهَا عَلَيْنَا فِي قَدِيمٍ أَوْ حَدِيثٍ أَوْ سِرٍّ أَوْ عَلَانِيَةٍ أَوْ خَاصَّةً أَوْ عَامَّةً أَوْ حَيٍّ أَوْ مَيِّتٍ أَوْ شَاهِدٍ أَوْ غَائِبٍ، لَكَ الْحَمْدُ حَتَّى تَرْضَى، وَلَكَ الْحَمْدُ إِذَا رَضِيتَ "

4266- Abdulmü'min b. Ubeydillah es-Sedûsî der ki: Hasan konuşacağı zaman giriş olarak şöyle derdi: "Elhamdulillah! Rabbimiz! Bizi yarattığın, rızık verdiğin, hidâyete erdirdiğin, öğrettiğin, kurtardığın ve sıkıntılarımızı giderdiğin için sana hamdolsun! İslam ve Kur'ân için sana hamdolsun! Bize ihsan ettiğin aile, mal ve afiyet için sana hamdolsun! Düşmanlarımızı bastırdın, bize rızık verdin, ümmetimizi muzaffer ettin, bizi birlik kıldın ve kötülüklerden uzak tuttun. Vallahi senden ne istediysek bize verdin. Bunların hepsi için sana çokça hamdolsun! Eski yeni, gizli açık, özele genele, diriye ölüye, hazırda bulunana bulunmayana verdiğin her nimet için

---

[1] İsnâdı zayıftır.

sana hamdolsun! Razı olana kadar ve razı olduktan sonra da hamdler sana olsun."[1]

٤٢٦٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ السُّكَّرِيُّ، أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: رَأَيْتُ وَهْبًا إِذَا قَامَ فِي الْوِتْرِ. قَالَ: " الْحَمْدُ لِلَّهِ الْحَمْدُ الدَّائِمُ السَّرْمَدُ حَمْدًا لَا يُحْصِيهِ الْعَدَدُ، وَلَا يَقْطَعُهُ الْأَبَدُ، وَكَمَا يَنْبَغِي لَكَ أَنْ تُحْمَدَ، وَكَمَا أَنْتَ لَهُ أَهْلٌ، وَكَمَا هُوَ لَكَ عَلَيْنَا حَقٌّ "

4267- Abdurrezzâk, babasından bildiriyor: Vehb (b. Münebbih) vitir namazına kalktığı zaman: "Daimi, sonsuz, sayılamayacak kadar çok ve ebediyete uzanan hamdler Allah'a olsun! Allahım! Sana yapılması gerektiği ve yakıştığı şekilde, üzerimizde hakkın olduğu kadarıyla hamdler sana olsun" derdi.

٤٢٦٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ الحرفي، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنِي عِيسَى بْنُ عَبْدِ اللهِ التَّمِيمِيُّ، أَخْبَرَنِي وَلِيدُ بْنُ صَالِحٍ، حَدَّثَنِي شَيْخٌ، مِنْ أَهْلِ الْمَدِينَةِ، قَالَ: كَانَ عَلِيُّ بْنُ الحُسَيْنِ بِمِنًى، فَظَهَرَ مِنْ دُعَائِهِ أَنْ قَالَ: " كَمْ مِنْ نِعْمَةٍ أَنْعَمْتَهَا عَلَيَّ قَلَّ لَكَ عِنْدَهَا شُكْرِي، وَكَمْ مِنْ بَلِيَّةٍ ابْتَلَيْتَنِي بِهَا قَلَّ لَكَ عِنْدَهَا صَبْرِي، فَيَا مَنْ قَلَّ شُكْرِي عِنْدَ نِعَمِهِ فَلَمْ يَحْرِمْنِي، وَيَا مَنْ قَلَّ صَبْرِي عِنْدَ بَلَائِهِ فَلَمْ يَخْذُلْنِي، وَيَا مَنْ رَآنِي عَلَى الْمَعَاصِي وَالذُّنُوبِ الْعِظَامِ فَلَمْ يَهْتِكْ سِتْرِي، وَيَا ذَا الْمَعْرُوفِ الَّذِي لَا يَنْقَضِي، وَيَا ذَا النِّعَمِ الَّتِي لَا تَحُولُ وَلَا تَزُولُ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ وَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا "

4268- Velîd b. Sâlih, Medineli yaşlı bir adamdan bildiriyor: Ali b. Hüseyn, Minâ'dayken duasında şöyle dediği işitildi: "Bana ihsan edip de şükrünü az yaptığım ne çok nimet oldu. Maruz kalıp da az sabır gösterdiğim ne çok musibetim oldu. Bana ihsan ettiği nimetlere az şükretsem de beni bu nimetlerden mahrum etmeyen, maruz bıraktığı musibetler karşısında az sabır göstersem de beni hüsrana uğratmayan Allahım! İsyan içinde ve büyük günahları işlerken beni görmesine rağmen bunları ifşa etmeyen Allahım! Bana sonu gelmeyen iyiliklerde bulunan

[1] İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (11).

Allahım! Elden gitmeyecek ve yok olmayacak nimetlerin sahibi olan Allahım! Muhammed'e ve âline salât et! Bizi bağışla ve bize merhamet et!"[1]

٤٢٦٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ الحرفي، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنِي أَبُو عَلِيٍّ الْمَدَائِنِيُّ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحَسَنِ، عَنْ شَيْخٍ، مِنْ قُرَيْشٍ يُكْنَى: أَبَا جَعْفَرٍ، عَنْ مَالِكِ بْنِ دِينَارٍ، قَالَ: قَرَأْتُ فِي بَعْضِ الْكُتُبِ، " إِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقُولُ: يَا ابْنَ آدَمَ خَيْرِي يَنْزِلُ إِلَيْكَ، وَشَرُّكَ يَصْعَدُ إِلَيَّ، وَأَتَحَبَّبُ إِلَيْكَ بِالنِّعَمِ، وَتَتَبَغَّضُ إِلَيَّ بِالْمَعَاصِي، وَلَا يَزَالُ مَلَكٌ كَرِيمٌ قَدْ عَرَجَ إِلَيَّ مِنْكَ بِعَمَلٍ قَبِيحٍ "

4269- Mâlik b. Dinâr der ki: Kitaplardan birinde şunu okudum: "Yüce Allah şöyle buyurur: "Ey Âdemoğlu! Benden sana hayırlar inerken, senden bana kötülüklerin çıkıyor. Kendimi nimetlerle sana sevdirirken, sen günahlarınla beni kendinden nefret ettiriyorsun. Seçkin melek de hâlâ senden kötü amelleri bana getirip durmakta."[2]

٤٢٧٠ - قَالَ: وَحَدَّثَنِي أَبُو عَلِيٍّ، قَالَ: " كُنْتُ أَسْمَعُ جَارًا لِي يَقُولُ فِي اللَّيْلِ: اللهُمَّ خَيْرُكَ عَلَيَّ نَازِلٌ، وَشَرِّي إِلَيْكَ صَاعِدٌ، وَكَمْ مِنْ مَلَكٍ كَرِيمٍ قَدْ صَعِدَ إِلَيْكَ بِعَمَلٍ قَبِيحٍ أَنْتَ مَعَ غِنَاكَ عَنِّي تَتَحَبَّبُ إِلَيَّ بِالنِّعَمِ، وَأَنَا مَعَ فَقْرِي إِلَيْكَ وَفَاقَتِي أَتَمَقَّتُ بِالْمَعَاصِي، وَأَنْتَ فِي ذَلِكَ تُجِيرُنِي وَتَسْتُرُنِي وَتَرْزُقُنِي "

4270- Ebû Ali der ki: Komşumuzun gece vakti şöyle dediğini işitirdim: "Allahım! Senden bana hayırlar inerken, benden sana kötü amellerim çıkıyor. Kaç seçkin melek benim kötü amellerimi sana çıkarıp durdu. Bana hiç ihtiyacın yokken nimetlerinle beni sevindiriyorsun. Oysa ben sana muhtaçken günahlarımla seni benden nefret ettiriyorum. Buna rağmen sen beni himaye ediyor, günahlarımı örtüyor ve bana rızık veriyorsun."[3]

---

[1] İsnâdında meçhul ravi vardır. İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (42).

[2] İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (43), İbn Ebî Ya'lâ, *Tabakâtu'l-Hanâbile* (1/194) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (2/377).

[3] İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (44).

٤٢٧١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ الحرفي، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ، أَخْبَرَنَا ابْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنِي هَارُونُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنِي عَبْدُ اللهِ بْنُ صَالِحِ بْنِ مُسْلِمٍ الْعِجْلِيُّ، حَدَّثَنِي ابْنُ السَّمَّاكِ، قَالَ: كَتَبْتُ إِلَى مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ حِينَ وَلِيَ الْقَضَاءَ بِالرَّقَّةِ: " أَمَّا بَعْدُ فَلْتَكُنِ التَّقْوَى مِنْ بَالِكَ عَلَى كل حَالٍ، وَخَفِ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ فِي كُلِّ نِعْمَةٍ عَلَيْكَ لِقِلَّةِ الشُّكْرِ عَلَيْهَا مَعَ الْمَعْصِيَةِ بِهَا، فَإِنَّ فِي النِّعْمَةِ حُجَّةً، وَفِيهَا تَبِعَةٌ. فَأَمَّا الْحُجَّةُ فِيهَا فَالْمَعْصِيَةُ بِهَا، وَأَمَّا التَّبِعَةُ فِيهَا فَقِلَّةُ الشُّكْرِ عَلَيْهَا، فَعَفَا اللهُ عَنْكَ كُلَّمَا ضَيَّعْتَ مِنْ شُكْرٍ، أَوْ رَكِبْتَ مِنْ ذَنْبٍ، أَوْ قَصَّرْتَ مِنْ حَقٍّ "

4271- İbnu's-Semmâk der ki: Rakka kadılığına getirildiği zaman Muhammed b. Hasan'a şöyle bir mektup yazdım: "Sonrasına gelince her halinde Allah'a karşı takva içinde olmayı elden bırakma. Allah'ın sana verdiği her bir nimet karşısında az şükretmekten ve o nimetle günah işlemekten de sakın. Her nimet aynı zamanda senin aleyhinde bir delil ve üzerinde bir vebal demektir. Aleyhinde olması onunla günah işlemenle, vebal olması da o nimete az şükür etmenle olur. Şükrü her heba edişinde, her günah işlediğinde ve bir hakkı ifa etmede kusur işlediğinde Allah seni affetsin."[1]

٤٢٧٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا بَكْرٍ مُحَمَّدَ بْنَ الْحَسَنِ النَّقَّاشَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ يُوسُفَ بْنَ الْحُسَيْنِ، بِالرَّيِّ ، يَقُولُ: سَمِعْتُ ذَا النُّونِ، يَقُولُ فِي مُنَاجَاتِهِ: " كَمْ مِنْ لَيْلَةٍ بَارَزْتُكَ يَا سَيِّدِي بِمَا اسْتَوْجَبْتُ مِنْكَ الْحَرَمَانَ، وَأَسْرَفْتُ بِقَبِيحِ فِعَالِي مِنْكَ عَلَى الْخُذْلَانِ، فَسَتَرْتَ عُيُوبِي عَنِ الْإِخْوَانِ، وَتَرَكْتَنِي مَسْتُورًا بَيْنَ الْجِيرَانِ، لَمْ تَكْأَفْنِي بِجَرِيرَتِي، وَلَمْ تُهَتِّكْنِي بِسُوءِ سَرِيرَتِي، فَلَكَ الْحَمْدُ عَلَى صِيَانَةِ جَوَارِحِي، وَلَكَ الْحَمْدُ عَلَى تَرْكِ إِظْهَارِ فَضَائِحِي، فَأَنَا أَقُولُ كَمَا قَالَ الشَّيْخُ الصَّالِحُ: لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ "

4272- Ebû Bekr Muhammed b. el-Hasan en-Nakkâş der ki: Rey'de Yûsuf b. el-Hasan'ın şöyle dediğini işittim: Zünnûn'un dua ederken şöyle dediğini işittim: "Efendim! Nimetlerden mahrum kalmamı gerektirecek

[1] İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (88).

günahlar işlediğim nice gecelerim oldu. Beni yüz üstü bırakmanı gerektirecek ne çok çirkin işte bulundum. Ancak sen kardeşlerime karşı kusurlarımı örttün, komşularım arasında beni ifşa etmedin. Günahlarımdan dolayı beni cezalandırmadın ve içimin kötülüğüne rağmen onurumu çiğnetmedin. Bedenimi koruduğun için sana hamdler olsun. Ayıplarımı ifşa etmediğin için sana hamdler olsun. Ben de salih kullardan biri olan yaşlı adamın dediği gibi, ***«Senden başka hiçbir ilâh yoktur. Seni eksikliklerden uzak tutarım. Ben gerçekten zulmedenlerden oldum»***[1] diyorum."[2]

٤٢٧٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو حَامِدٍ الساري، بِهَرَاةَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا بَكْرٍ الْبغلَّانِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ عَبْدَ الصَّمَدِ بْنَ الْفَضْلِ، يَقُولُ: " مَكْتُوبٌ فِي التَّوْرَاةِ يَا ابْنَ آدَمَ أَمَرْتُكَ فَتَوَانَيْتَ، وَنَهَيْتُكَ فَتَمَادَيْتَ، وَأَعْرَضْتُ عَنْكَ فَمَا بَالَيْتَ، يَا مَنْ إِذَا مَرِضَ شَكَا وَبَكَى، وَإِذَا عُوفِيَ تَمَرَّدَ وَعَصَى "

4273- Abdussamed b. el-Fadl der ki: Tevrat'ta şöyle yazılıdır: "Ey Âdemoğlu! Yapmanı emrettiklerim konusunda gevşek, yasakladığım şeylere karşılık cüretkar davrandın. Senden yüz çevirdim, ama umursamadın. Sen ki hastalandığında sızlanıp ağlarsın. Sağlığına kavuşunca da azıp isyan edersin."

٤٢٧٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ حَمْشَاذَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا الْقَاسِمِ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ مُحَمَّدٍ الْمُذَكِّرَ، يَقُولُ: قَالَ بَعْضُ الصَّالِحِينَ: " إِلَهِي مَا قَدْرُ طَاعَتِي أَنْ تُقَابِلَ بِهَا نِعَمَكَ، وَمَا قَدْرُ ذُنُوبِي أَنْ تُقَابِلَ بِهَا كَرَمَكَ، وَاللهِ إِنِّي لَأَرْجُو أَنْ تَكُونَ ذُنُوبُنَا فِي كَرَمِكَ أَقَلَّ مِنْ طَاعَتِنَا فِي نِعَمِكَ "

4274- Ebu'l-Kasım Abdurrahman b. Muhammed el-Müzekkir der ki: Sâlihlerden biri şöyle dedi: "İlahi! Nimetlerine nazaran itaatim, keremine

---

[1] Enbiyâ Sur. 87

[2] Ravileri güvenilirdir.

nazaran günahlarım pek azdır. Vallahi keremine nazaran günahlarımın, nimetlerine nazaran itaatimizden daha az olmasını umuyorum."[1]

٤٢٧٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَخْبَرَنَا الْمَسْعُودِيُّ، عَنْ عَوْنِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: قَالَ بَعْضُ الْفُقَهَاءِ: " إِنِّي رَوَّأْتُ فِي أَمْرِي فَلَمْ أَرَ خَيْرًا لَا شَرًّا مَعَهُ إِلَّا الْمُعَافَاةَ وَالشُّكْرَ، فَرُبَّ شَاكِرٍ فِي بَلَاءٍ، وَرُبَّ مُعَافًى غَيْرُ شَاكِرٍ، فَإِذَا سَأَلْتُمُ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ فَسْأَلُوهُمَا جَمِيعًا "

4275- Avn b. Abdillah der ki: Fakihlerden biri şöyle dedi: "Amellere baktığımda afiyet ve şükürden başka kötülük barındırmayan hayırlı bir şey görmedim. Belalar içinde şükreden nice kişi varken afiyet içinde de şükretmeyen nice kişi vardır. Bundan dolayı Allah'tan isteyecekseniz afiyeti de şükrü de birlikte isteyin."[2]

٤٢٧٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ الحرفي، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، قَالَ: قَالَ سَلَمَةُ بْنُ شَبِيبٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُنِيبٍ، حَدَّثَنِي السَّرِيُّ بْنُ يَحْيَى، عَنْ عَنْبَسَةَ بْنِ الْأَزْهَرِ، قَالَ: كَانَ مُحَارِبُ بْنُ دِثَارٍ قَاضِي أَهْلِ الْكُوفَةِ قَرِيبَ الْجِوَارِ مِنِّي فَرُبَّمَا سَمِعْتُهُ فِي بَعْضِ اللَّيْلِ يَقُولُ وَيَرْفَعُ صَوْتَهُ: " أَنَا الصَّغِيرُ الَّذِي رَبَّيْتَهُ فَلَكَ الْحَمْدُ، وَأَنَا الضَّعِيفُ الَّذِي قَوَّيْتَهُ فَلَكَ الْحَمْدُ، وَأَنَا الْفَقِيرُ الَّذِي أَغْنَيْتَهُ فَلَكَ الْحَمْدُ، وَأَنَا الصُّعْلُوكُ الَّذِي مَوَّلْتَهُ فَلَكَ الْحَمْدُ، وَأَنَا الْأَعْزَبُ الَّذِي زَوَّجْتَهُ فَلَكَ الْحَمْدُ، وَأَنَا السَّاغِبُ الَّذِي أَشْبَعْتَهُ فَلَكَ الْحَمْدُ، وَأَنَا الْعَارِي الَّذِي كَسَوْتَهُ فَلَكَ الْحَمْدُ، وَأَنَا الْمُسَافِرُ الَّذِي صَاحَبْتَهُ فَلَكَ الْحَمْدُ، وَأَنَا الْغَائِبُ الَّذِي أَدَّيْتَهُ فَلَكَ الْحَمْدُ، وَأَنَا الرَّاجِلُ الَّذِي حَمَلْتَهُ فَلَكَ الْحَمْدُ وَأَنَا الْمَرِيضُ الَّذِي شَفَيْتَهُ فَلَكَ الْحَمْدُ، وَأَنَا الدَّاعِي الَّذِي أَجَبْتَهُ فَلَكَ الْحَمْدُ، رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ رَبَّنَا حَمْدًا كَثِيرًا عَلَى كُلِّ حَمْدٍ "

4276- Anbese b. el-Ezher der ki: Kufe kadısı Muhârib b. Disâr bana yakın bir yerde ikamet ediyordu. Bazı gecelerde yüksek sesle şöyle dediğini işitirdim: "Küçükken beni yetiştirdiğin için sana hamdolsun. Zayıfken güçlü

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (76).

kıldığın için sana hamdolsun. Fakirken zengin kıldığın için sana hamdolsun. Muhtaçken mal ihsan ettiğin için sana hamdolsun. Bekârken evlendirdiğin için sana hamdolsun. Açken beni doyurduğun için sana hamdolsun. Çıplakken giydirdiğin için sana hamdolsun. Yolculuklarımda bana yoldaş olduğun için sana hamdolsun. Yolculuklarımdan beni sağ sâlim geri döndürdüğün için sana hamdolsun. Yayayken bana binek verdiğin için sana hamdolsun. Hastayken bana şifa verdiğin için sana hamdolsun. Dua ettiğimde bana icabet ettiğin için sana hamdolsun. Rabbimiz sana hamd ediyoruz. Rabbimiz! Sana hamd edebildiğimiz için de çokça hamdolsun."[1]

٤٢٧٧ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْجَعْدِ، وَإِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سُوقَةَ، قَالَ: مَرَرْتُ مَعَ عَوْنِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، بِالْكُوفَةِ عَلَى قَصْرِ الْحَجَّاجِ، فَقُلْتُ: لَوْ رَأَيْتَ مَا نَزَلَ بِنَا هَهُنَا زَمَنَ الْحَجَّاجِ، فَقَالَ: " مَرَرْتَ كَأَنَّكَ لَمْ تَدْعُ إِلَى ضُرٍّ مَسَّكَ، ارْجِعْ فَاحْمَدِ اللهَ وَاشْكُرْهُ، أَلَمْ تَسْمَعْ إِلَى قَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ ﴿مَرَّ كَأَنْ لَمْ يَدْعُنَا إِلَى ضُرٍّ مَسَّهُ﴾ [يونس: ١٢] "

4277- Muhammed b. Sûka der ki: Avn b. Abdillah ile birlikte Kufe'de Haccâc'ın sarayının yanından geçerken: "Haccâc zamanında burada başımıza gelenleri görmeliydin" dedim. Avn bana şu karşılığı verdi: "Burada başına gelen sıkıntılardan dolayı sanki hiç dua etmemişsin gibi geçip gidiyorsun. Dön ve Allah'a hamd edip şükret! Yüce Allah'ın: «***Fakat biz ondan sıkıntısını kaldırınca, sanki kendisine dokunan bir sıkıntıdan ötürü bize dua etmemiş gibi geçip gider***»[2] buyurduğunu duymaz mısın?"[3]

٤٢٧٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو بَكْرِ بْنُ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَفَّانَ، حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدٌ يَعْنِي ابْنَ عَمْرٍو، حَدَّثَنَا صَفْوَانُ بْنُ سُلَيْمٍ، عَنْ مَحْمُودِ بْنِ لَبِيدٍ، قَالَ: لَمَّا نَزَلَتْ هَذِهِ السُّورَةُ

---

[1] İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (195).

[2] Yûnus Sur. 12

[3] Ravileri güvenilirdir. İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (55).

﴿أَلْهَاكُمُ التَّكَاثُرُ﴾ [التكاثر: ١] قَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ عَنْ أَيِّ نَعِيمٍ نُسْأَلُ؟ وَإِنَّمَا هُمَا الْأَسْوَدَانِ: الْمَاءُ، وَالتَّمْرُ، وَسُيُوفُنَا عَلَى رِقَابِنَا وَالْعَدُوُّ حَاضِرٌ فَعَنْ مَاذَا نُسْأَلُ؟ قَالَ: " إِنَّ ذَلِكَ سَيَكُونُ "

4278- Mahmûd b. Lebîd der ki: Tekâsür Sûresi nazil olduğu zaman ashâb: "Ey Allah'ın Resûlü! Hangi nimetlerden dolayı hesaba çekileceğiz? Yiyecek olarak su ve hurma olan iki siyahtan başka bir şeyimiz yok. Buna karşılık kılıçlar her dem omzumuzda ve düşman da karşımızda! Hangi nimetlerden dolayı hesaba çekileceğiz?" dediler. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hesaba çekileceğiniz nimetler ilerde sizde olacak"* buyurdu.[1]

٤٢٧٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ بِشْرَانَ، بِبَغْدَادَ، حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو الرَّزَّازُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا حَمَّادٌ، عَنْ عَمَّارِ بْنِ أَبِي عَمَّارٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: كَانَ لِيَهُودِيٍّ عَلَى أَبِي تَمْرٌ فَقُتِلَ يَوْمَ أُحُدٍ وَتَرَكَ حَدِيقَتَيْنِ وَتَمْرُ الْيَهُودِيِّ يَسْتَوْعِبُ مَا فِي الْحَدِيقَتَيْنِ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ لِلْيَهُودِيِّ: " هَلْ لَكَ أَنْ تَأْخُذَ الْعَامَ بَعْضَهُ وَتُؤَخِّرَ بَعْضَهُ؟ " فَأَبَى الْيَهُودِيُّ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " إِذَا حَضَرَ الْجُذَاذُ فَأْذِنِّي " فَجَاءَ هُوَ وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ فَجَعَلْنَا جُدَد، وَيقالُ لَهُ مِنْ أَسْفَلِ النَّخْلِ، وَرَسُولُ اللهِ ﷺ يَدْعُو بِالْبَرَكَةِ حَتَّى وَفَّيْنَاهُ جَمِيعَ حَقِّهِ مِنْ أَصْغَرِ الْحَدِيقَتَيْنِ فِيمَا يَحْسَبُ عَمَّارٌ، قَالَ: ثُمَّ أَتَيْتُهُمْ بِرُطَبٍ وَمَاءٍ، فَأَكَلُوا وَشَرِبُوا، فَقَالَ: " هَذَا مِنَ النَّعِيمِ الَّذِي تُسْأَلُونَ عَنْهُ "

4279- Câbir b. Abdillah der ki: Yahudi bir adamın babamdan hurma alacağı vardı. Babam da Uhud savaşında öldürüldü ve geriye iki hurma bahçesi bıraktı. Ancak Yahudinin alacağı hurma her iki bahçenin tüm hurmasına karşılık geliyordu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), Yahudi adama: *"Alacağın olan hurmanın bu yıl bir kısmını, gelecek yıl da kalan kısmını alsan olmaz mı?"* dedi, ancak adam kabul etmedi. Bunun üzerine bana: *"Hurmanın toplanma zamanı gelince bana haber ver"* buyurdu. Hurma toplama

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Ahmed, *Müsned* (5/429), İbn Cerîr, *Tefsîr* (30/288), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (13/231) ve Hennâd, *Zühd* 2/395 (768) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (8/613).

zamanı gelince de haber gönderdim. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ebû Bekr ve Ömer'le birlikte geldi. Yahudi adama toplanan hurma yığınının alt taraflarından doldurup tartıyor ve alacağını veriyorduk. Resûlullah da (sallallahu aleyhi vesellem) arada bereket için dua ediyordu. Bu şekilde (Ammâr'ın dediğine göre) küçük bahçeden Yahudinin tüm alacağını verdik. Daha sonra onlara taze hurma ile su getirip ikram ettim. Yiyip içtikten sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bunlar (kıyamet gününde) sizden hesabı sorulacak olan nimetlerdendir"* buyurdu.[1]

٤٢٨٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ خُشَيْشٍ الْمُقْرِئُ، بِالْكُوفَةِ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يَحْيَى بْنِ مُعَاوِيَةَ الطَّلْحِيُّ، إِمْلَاءً، حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى الْأَيْلِيُّ الْمُفَسِّرُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَعْمَرٍ، حَدَّثَنَا رَوْحُ بْنُ عُبَادَةَ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ عَمَّارِ بْنِ أَبِي عَمَّارٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ ﴿ثُمَّ لَتُسْأَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ﴾ [التكاثر: ٨] قَالَ: " الرُّطَبُ، وَالْمَاءُ الْبَارِدُ "

4280- Câbir b. Abdillah bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), *"Sonra o gün, size verilmiş olan her nimetten sorguya çekileceksiniz"*[2] âyeti konusunda: *"Bu nimetler taze hurma ile soğuk sulardır"* buyurdu.[3]

٤٢٨١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو بَكْرِ بْنُ الْحَسَنِ، حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، حدثنا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حدثنا حَشْرَجُ بْنُ نُبَاتَةَ، عَنْ أَبِي نَصْيرَةَ الْبَصْرِيِّ، عَنْ أَبِي عَسِيبٍ مَوْلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، قَالَ: خَرَجَ رَسُولُ اللهِ ﷺ لَيْلًا، فَمَرَّ بِي فَدَعَانِي فَخَرَجْتُ إِلَيْهِ، ثُمَّ مَرَّ بِأَبِي بَكْرٍ فَدَعَاهُ فَخَرَجَ إِلَيْهِ، ثُمَّ مَرَّ بِعُمَرَ فَدَعَاهُ فَخَرَجَ إِلَيْهِ، ثُمَّ انْطَلَقَ يَمْشِي حَتَّى دَخَلَ حَائِطًا لِبَعْضِ الْأَنْصَارِ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ لِصَاحِبِ الْحَائِطِ: " أَطْعِمْنَا بُسْرًا " فَجَاءَ بِعِذْقٍ فَوَضَعَهُ، فَأَكَلَ رَسُولُ اللهِ

---

[1] Nesâî, *vasâyâ* (6/246-247).

[2] Tekâsür Sur. 8

[3] İsnâdında tanımadığımız ravi vardır. Ahmed, *Müsned* (3/338, 351), Ebû Ya'lâ, *Müsned* (3/325-326), İbn Hibbân, *Sahîh* (5/173-174), Taberânî, *M. el-Kebîr* 19/258 (572) ve İbn Cerîr, *Tefsîr* (30/286).

ﷺ وَأَصْحَابُهُ، ثُمَّ دَعَا بِمَاءٍ فَشَرِبَ، ثُمَّ قَالَ: " لَتُسْأَلُنَّ عَنْ هَذَا النَّعِيمِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ " فَأَخَذَ عُمَرُ الْعِذْقَ فَضَرَبَ بِهِ الْأَرْضَ حَتَّى تَنَاثَرَ الْبُسْرُ، قِبَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ، ثُمَّ قَالَ: يَا نَبِيَّ اللهِ إِنَّا لَمَسْئُولُونَ عَنْ هَذَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ؟ قَالَ: " نَعَمْ، إِلَّا مِنْ ثَلَاثٍ، خِرْقَةٍ يَسْتُرُ بِهَا الرَّجُلُ عَوْرَتَهُ، وَكِسْرَةٍ يَسُدُّ بِهَا جَوْعَتَهُ، أَوْ حجْرٍ يَدْخُلُ فِيهِ مِنَ الْحَرِّ وَالْقِرِّ "

4281- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) azatlısı Ebû Asîb der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) gece vakti dışarı çıktı. Yanıma uğrayıp beni çağırınca yanına çıktım. Sonra Ebû Bekr'e uğrayıp onu çağırınca Ebû Bekr de yanına çıktı. Sonra Ömer'e uğrayıp onu da çağırdı. Ömer de yanına çıktı. Hep birlikte Ensâr'dan bir adamın bahçesine gittik. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bahçe sahibine: *"Bize hurma yedir"* buyurunca, adam bir hurma salkımı getirip önümüze koydu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) arkadaşlarıyla birlikte bu hurmadan yedikten sonra su istedi. Getirilen sudan da içildikten sonra: *"Kıyamet gününde bu nimetlerden dolayı hesaba çekileceksiniz!"* buyurdu.

Ömer bunu duyunca hurma salkımını alıp yere çaldı. Salkımdaki hurmalar Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) önüne doğru saçıldı. Ardından: "Ey Allah'ın Resûlü! Kıyamet gününde bundan da hesaba çekilecek miyiz?" diye sordu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Evet, çekileceksiniz! Üç şey dışında her türlü nimetten dolayı hesaba çekileceksiniz. Bu üç şey de kişinin avretini örtecek kadarıyla giysi, açlığını giderecek kadar olan ekmek parçası ve kendisini soğuk ile sıcaktan koruyacak olan bir meskendir"* buyurdu.[1]

٤٢٨٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَحْمَدُ بْنُ سَهْلٍ بِبُخَارَى، حَدَّثَنَا صَالِحُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْبَغْدَادِيُّ جَزرةُ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ، وَعَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، وَيَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، وَمُحْرِزُ بْنُ عَوْنٍ، قَالُوا: حَدَّثَنَا خَلَفُ بْنُ خَلِيفَةَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ كَيْسَانَ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: خَرَجَ رَسُولُ اللهِ ﷺ ذَاتَ يَوْمٍ - أَوْ لَيْلَةٍ - فَإِذَا هُوَ بِأَبِي بَكْرٍ

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Ahmed, *Müsned* (5/81), İbn Cerîr, *Tefsîr* (30/287-288), İbn Adiy, *el-Kâmil* (2/847) ve Tahâvî, *Şerh Müşkili'l-Âsâr* (1/194-195) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (8/615).

وَعُمَرَ، فَقَالَ: " مَا أَخْرَجَكُمَا مِنْ بُيُوتِكُمَا هَذِهِ السَّاعَةِ؟ ". قَالَا: الْجُوعُ يَا رَسُولَ اللهِ، قَالَ: " وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَأَخْرَجَنِي الَّذِي أَخْرَجَكُمَا قُومُوا " فَقَامُوا مَعَهُ فَأَتَى رَجُلًا مِنَ الْأَنْصَارِ فَإِذَا هُوَ لَيْسَ فِي بَيْتِهِ فَلَمَّا رَأَتْهُ الْمَرْأَةُ قَالَتْ: مَرْحَبًا وَأَهْلًا، فَقَالَ لَهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَيْنَ فُلَانٌ؟ " قَالَتْ: ذَهَبَ يَسْتَعْذِبُ لَنَا الْمَاءَ، إِذْ جَاءَ الْأَنْصَارِيُّ، فَنَظَرَ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ وَصَاحِبَيْهِ، ثُمَّ قَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ مَا أَحَدٌ الْيَوْمَ أَكْرَمَ أَضْيَافًا مِنِّي، قَالَ: فَانْطَلَقَ فَجَاءَهُمْ بِعِذْقٍ فِيهِ بُسْرٌ وَتَمْرٌ وَرُطَبٌ، فَقَالَ: كُلُوا مِنْ هَذَا وَأَخَذَ الْمُدْيَةَ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِيَّاكَ وَالْحَلُوبَ " فَذَبَحَ لَهُمْ فَأَكَلُوا مِنَ الشَّاةِ، وَمِنْ ذَلِكَ الْعِذْقِ وَشَرِبُوا، فَلَمَّا أَنْ شَبِعُوا وَرَوَوْا. قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ لِأَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ: " وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَتُسْأَلُنَّ عَنْ هَذَا النَّعِيمِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، أَخْرَجَكُمْ مِنْ بُيُوتِكُمُ الْجُوعُ، ثُمَّ لن تَرْجِعُوا حَتَّى أَصَابَكُمْ هَذَا النَّعِيمُ ".

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ أَيْضًا مِنْ حَدِيثِ عَبْدِ الْوَاحِدِ بْنِ زِيَادٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ كَيْسَانَ. وَرَوَاهُ عِيسَى بْنُ يُونُسَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ كَيْسَانَ مُخْتَصَرًا، وَقَالَ: فَأَتَوْا أَبَا الْهَيْثَمِ بْنَ التَّيِّهَانِ الْأَنْصَارِيَّ فَذَبَحَ لَهُمْ.

4282- Ebû Hureyre der ki: Bir gün veya bir gece Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) dışarıya çıkınca Ebû Bekr ile Ömer'le karşılaştı. Onlara: *"Bu saatte sizi evlerinizden çıkaran ne?"* diye sorunca, onlar: "Ey Allah'ın Resûlü! Açlık!" karşılığını verdiler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Canım elinde olana yemin olsun ki beni de aynı şey bu saatte dışarıya çıkardı. Hadi gidelim!"* buyurdu. Sonrasında üçü birlikte Ensâr'dan bir adamın yanına gittiler. Ancak adamı evde bulamadılar. Adamın karısı Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) görünce: "Hoş geldin safâ getirdin" diyerek onu karşıladı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) kadına: *"Filan kişi (kocan) nerede?"* diye sorunca, kadın: "Bize içme suyu getirmeye gitti" dedi.

Çok geçmeden kadının kocası geldi. Adam gelince, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) ve iki arkadaşına baktı ve: "Allah'a hamdolsun! Bu gün kimsenin benim kadar değerli misafirleri yok!" dedi. Sonra gidip, içinde koruğu da tazesi de bulunan bir hurma salkımı getirdi ve: "Bundan yiyin" dedi. Adam

(onlara hayvan kesmek için) bıçağı eline alınca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sakın sağmal olanlardan kesme!"* buyurdu. Adam onlara bir koyun kesti. Hep birlikte koyun etinden ve hurmadan yediler, içtiler. Yemeği yiyip içeceklerini de içtikten sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ebû Bekr ile Ömer'e: *"Canım elinde olana yemin olsun ki kıyamet gününde bu nimetlerden dolayı hesaba çekileceksiniz! Zira açlık sizi evlerinizden çıkarmışken bu nimetlere nail olmuş bir şekilde geri döneceksiniz"* buyurdu.

Müslim, *Sahîh*'de Abdullah b. Ebî Şeybe'den rivayet etti.[1]

Yine Müslim, Abdulvâhid b. Ziyâd kanalıyla Yezîd b. Keysân'dan rivayet etti.[2]

İsa b. Yûnus bunu Yezîd b. Keysân'dan kısa bir metinle rivayet eder ve bu rivayetinde "Sonra Ensâr'dan Ebu'l-Heysem b. et-Teyyihân'ın yanına geldiler. Ebu'l-Heysem onlara bir koyun kesti" ifadesini kullanır.

٤٢٨٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ النَّرْسِيُّ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا شَيْبَانُ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: خَرَجَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي سَاعَةٍ لَا يَخْرُجُ فِيهَا، وَلَا يَلْقَاهُ فِيهَا أَحَدٌ، فَأَتَاهُ أَبُو بَكْرٍ فَقَالَ: " مَا أَخْرَجَكَ يَا أَبَا بَكْرٍ؟ " قَالَ: خَرَجْتُ لِلِقَاءِ رَسُولِ اللهِ، وَالنَّظَرِ فِي وَجْهِهِ، وَالسَّلَامِ عَلَيْهِ، فَلَمْ يَلْبَثْ أَنْ جَاءَ عُمَرُ، فَقَالَ: " مَا أَخْرَجَكَ يَا عُمَرُ؟ "، قَالَ: الْجُوعُ، قَالَ: " وَأَنَا قَدْ وَجَدْتُ بَعْضَ الَّذِي تَجِدُ انْطَلِقُوا إِلَى أَبِي الْهَيْثَمِ بْنِ التَّيِّهَانِ الْأَنْصَارِيِّ "، قَالَ: فَذَكَرَ قِصَّةَ أَبِي الْهَيْثَمِ وَتَمَامُ الْحَدِيثِ فِيمَا

4283- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem) adeti olmayan ve kimseyle karşılaşma ihtimali bulunmayan bir zamanda dışarıya çıktı. Yanına Ebû Bekr gelince: *"Ey Ebû Bekr! Seni dışarıya çıkaran nedir?"* diye sordu. Ebû Bekr: "Resûlullah'la (sallallahu aleyhi vesellem) görüşmek, yüzüne bakmak ve ona selam vermek için çıktım" dedi. Çok geçmeden Ömer de yanlarına geldi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Ömer! Seni dışarıya*

---

[1] Müslim, *eşribe* (140).

[2] Müslim, *eşribe* (2/161).

çıkaran nedir?" diye sorunca, Ömer: "Açlık!" karşılığını verdi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ben de senin gibi açlığı hissettim. Haydi Ensâr'dan Ebu'l-Heysem b. et-Teyyihân'ın yanına gidelim"* buyurdu... Sonrasında ravi Ebu'l-Heysem'in hikayesini aktarır.[1]

Hadis tam metniyle bir sonraki rivayette zikredilmiştir.

٤٢٨٤ - أَنْبَأَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ إِجَازَةً أَنَّ عَبْدَانَ بْنَ يَزِيدَ بْنِ يَعْقُوبَ الدَّقَّاقَ أَخْبَرَهُمْ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ دِيزِيلَ، حَدَّثَنَا آدَمُ بْنُ أَبِي إِيَاسٍ، حَدَّثَنَا شَيْبَانُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بِإِسْنَادِهِ نَحْوَ هَذَا، قَالَ: وَأَنَا وَجَدْتُ بَعْضَ ذَلِكَ فَانْطَلَقُوا إِلَى مَنْزِلِ أَبِي الْهَيْثَمِ بْنِ التَّيِّهَانِ الْأَنْصَارِيِّ، وَكَانَ رَجُلًا كَثِيرَ النَّخْلِ وَالشَّاءِ، وَلَمْ يَكُنْ لَهُ خَدَمٌ فَلَمْ يَجِدُوهُ فَقَالُوا لِامْرَأَتِهِ: أَيْنَ صَاحِبُكِ؟ فَقَالَتِ: انْطَلَقَ يَسْتَعْذِبُ لَنَا الْمَاءَ، فَلَمْ يَلْبَثُوا أَنْ جَاءَ أَبُو الْهَيْثَمِ بِقِرْبَتِهِ يَزْعَبُهَا فَوَضَعَهَا، ثُمَّ جَاءَ فَالْتَزَمَ رَسُولَ اللهِ ﷺ وَيُفَدِّيهِ بِأَبِيهِ وَأُمِّهِ، فَانْطَلَقَ بِهِمْ إِلَى حَدِيقَةٍ، فَبَسَطَ لَهُمْ بِسَاطًا، ثُمَّ انْطَلَقَ إِلَى نَخْلَةٍ فَجَاءَ بِقِنْوٍ فَوَضَعَهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَفَلَا انْتَقَيْتَ لَنَا مِنْ رُطَبِهِ؟ " فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ ﷺ إِنِّي أَرَدْتُ أَنْ تَخَيَّرُوا مِنْ بُسْرِهِ وَرُطَبِهِ، فَأَكَلُوا وَشَرِبُوا مِنْ ذَلِكَ الْمَاءِ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " هَذَا وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ النَّعِيمُ الَّذِي تُسْأَلُونَ عَنْهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ظِلٌّ بَارِدٌ، وَرُطَبٌ طَيِّبٌ، وَمَاءٌ بَارِدٌ " فَانْطَلَقَ أَبُو الْهَيْثَمِ لِيَصْنَعَ لَهُمْ طَعَامًا، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا تَذْبَحَنَّ ذَاتَ دَرٍّ " فَذَبَحَ لَهُمْ عَنَاقًا - أَوْ جَدْيًا - فَأَتَاهُمْ بِهِ فَأَكَلُوا، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ: " هَلْ لَكَ خَادِمٌ؟ " قَالَ: لَا، قَالَ: فَإِذَا أَتَانَا سَبْيٌ فَأْتِنَا، إِذَا أُتِيَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بِرَأْسَيْنِ لَيْسَ مَعَهُمْ ثَالِثٌ، فَأَتَاهُ أَبُو الْهَيْثَمِ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " اخْتَرْ مِنْهُمَا " فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ اخْتَرْ لِي. فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " الْمُسْتَشَارُ مُؤْتَمَنٌ، خُذْ هَذَا فَإِنِّي رَأَيْتُهُ يُصَلِّي، وَاسْتَوْصِ بِهِ مَعْرُوفًا " فَانْطَلَقَ أَبُو الْهَيْثَمِ بِالْخَادِمِ إِلَى امْرَأَتِهِ، فَأَخْبَرَهَا بِقَوْلِ رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَقَالَتْ لَهُ: امْرَأَتُهُ مَا أَنْتَ بِبَالِغٍ مَا قَالَ فِيهِ رَسُولُ اللهِ إِلَّا أَنْ تُعْتِقَهُ، فَقَالَ: هُوَ عَتِيقٌ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ اللهَ لَمْ يَبْعَثْ نَبِيًّا وَلَا خَلِيفَةً إِلَّا وَلَهُ بِطَانَتَانِ: بِطَانَةٌ تَأْمُرُهُ بِالْمَعْرُوفِ، وَتَنْهَاهُ

---

[1] İsnâdı sahihtir. İbn Cerîr, *Tefsîr* (30/287) ve Ebu'ş-Şeyh, *Ahlâku'n-Nebiy* (s. 292-293).

عَنِ الْمُنْكَرِ، وَبِطَانَةٌ لَا تَأْلُوهُ خَبَالًا مَنْ يُوقَ بِطَانَةَ السَّوْءِ فَقَدْ وُقِيَ ". وَرَوَاهُ أَبُو مُجَاهِدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ كَيْسَانَ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ. فَذَكَرَ الْحَدِيثَ بِزِيَادَاتٍ. وَقَالَ أَبُو أَيُّوبَ بَدَلَ أَبِي الْهَيْثَمِ وَمِمَّا زَادَ قَالَ: " فَهَذَا النَّعِيمُ الَّذِي تُسْأَلُونَ عَنْهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ " فَكَبُرَ ذَلِكَ عَلَى أَصْحَابِهِ، فَقَالَ: " بَلَى، إِذْ أَصَبْتُمْ مِثْلَ هَذَا فَضَرَبْتُمْ بِأَيْدِيكُمْ بِسْمِ اللهِ وَبَرَكَةِ اللهِ فَإِذَا شَبِعْتُمْ فَقُولُوا: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هُوَ أَشْبَعَنَا، وَأَرْوَانَا وَأَنْعَمَ عَلَيْنَا وَأَفْضَلَ فَإِنَّ هَذَا كَفَافُ هَذَا

4284- Şeybân b. Abdirrahman aynı isnâdla bir öncekinin aynısını aktarıp devamında şöyle der: Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ben de senin gibi açlığı hissettim"* buyurdu ve Ensâr'dan Ebu'l-Heysem b. et-Teyyihân'ın evine gittiler. Ebu'l-Heysem, hurmalığı ve koyun sürüsü olan biriydi. Hizmetçileri olmadığı için onu evde bulamadılar. Karısına: "Koca nerede?" diye sorduklarında: "Bize içme suyu getirmeye gitti" dedi.

Çok geçmeden Ebu'l-Heysem sırtında su tulumuyla geldi. Tulumu sırtından indirdikten sonra Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gelip "Anam babam sana feda olsun" demeye başladı. Sonra onları alıp bahçelerinden birine götürdü. Oturmaları için altlarına bir kilim serdikten sonra bir hurma ağacına gitti ve bir hurma salkımı getirip önlerine koydu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bize olgunlaşmış olan hurmadan getirseydin ya"* buyurunca, Ebu'l-Heysem: "Ey Allah'ın Resûlü! Hem koruğundan, hem de olgunundan seçip yemenizi istedim" dedi.

Hurmadan yiyip oradaki sudan da içtikten sonra Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Canım elinde olana yemin olsun ki kıyamet gününde bu serin gölge, taze hurma ve soğuk su olan nimetlerden dolayı hesaba çekileceksiniz"* buyurdu. Ebu'l-Heysem yemek getirmek için gitmek isteyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sakın sağmal olanlardan kesme!"* buyurdu. Bunun üzerine Ebu'l-Heysem dişi veya erkek bir oğlak kesti. Onu getirip yedikten sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona: *"Hizmetçin yok mu?"* diye sordu. Ebu'l-Heysem: "Yok!" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"O zaman bize esir getirildiği zaman yanımıza uğra"* buyurdu.

Sonraları Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) üçüncüsü olmayan iki esir getirildi. Ebu'l-Heysem yanına gelince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Birini*

seç" buyurdu. Ebu'l-Heysem: "Ey Allah'ın Resûlü! Sen bana birini seç" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"İstişare edilen kişi, güvenilen kişi demektir"* buyurdu ve: *"O zaman şunu al! Zira namaz kıldığını gördüm. Ama ona iyi davran"* diye ekledi. Ebu'l-Heysem hizmetçiyi de alıp karısının yanına gitti ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hizmetçi hakkında söylediği sözü aktardı. Karısı: "Onu azat etmedikçe Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sözünü yerine getiremezsin" deyince, Ebu'l-Heysem: "O zaman o artık hür biridir" karşılığını verdi.

Bu olay üzerine de Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Yüce Allah'ın gönderdiği her bir peygamber ile yöneticinin iki çeşit maiyeti olur. Bunlardan biri ona iyiliği tavsiye edip kötülükten sakındırırken, diğeri de onu bozmak için elinden geleni yapar. Kişi kötü olan maiyetten korunduğu zaman günahlardan korunmuş olur."*[1]

Başka bir kanalla İbn Abbâs'tan bazı eklemelerle aynısı rivayet edilmiştir. Bu rivayette Ebu'l-Heysem yerine Ebû Eyyûb denilmiştir. Bu rivayetin eklemelerinden biri de şöyledir: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kıyamet gününde hesaba çekileceğiniz nimetler bunlardır"* buyurunca, bu durum ashâbına ağır geldi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Evet, öyle! Böylesi bir nimet elde edip yemek için elinizi uzatacağınız zaman «Allah'ın adıyla ve bereketiyle» deyip başlayın. Doyduğunuz zaman da «Bizi doyurup susuzluğumuzu gideren, bize nimetler verip ihsanlarda bulunan Allah'a hamdolsun» deyin. Bu şekilde nimetin karşılığını vermiş olursunuz."*[2]

٤٢٨٥ - وأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا عَمْرُو بْنُ إِسْحَاقَ السَّكَنِ، حَدَّثَنَا أَبُو هَارُونَ سَهْلُ بْنُ شَاذَوَيْهِ، حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ حَسَنٍ، حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا أَبُو حَمْزَةَ،

---

[1] İsnâdı sahih, ravileri güvenilirdir. Ancak Hâkim'in hocasını tanımıyoruz. Tirmizî 4/583-584 (2369).

[2] İbn Hibbân, *Sahîh* 7/324-325 (5193), Taberânî, *M. el-Kebîr* 19/253-254 (568), Beyhakî, *Delâil* (1/362) ve Ebû Ya'lâ, *Müsned* 1/214-215 (250) Bak: Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (1/316-317).

عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ زَيْدٍ الْجَزَرِيِّ، عَنْ شُرَحْبِيلَ الْمَدَنِيِّ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: صَنَعَ أَبُو الْهَيْثَمِ بْنُ التَّيِّهَانِ طَعَامًا، فَدَعَا رَسُولَ اللهِ ﷺ، وَكُنَّا مَعَهُ فَلَمَّا أَكَلْنَا وَشَرِبْنَا قَالَ: " أَثِيبُوا أَخَاكُمْ ". قَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ، فَأَيَّ شَيْءٍ نُثِيبُهُ؟ قَالَ: " ادْعُوا لَهُ بِالْبَرَكَةِ فَإِنَّ الرَّجُلَ إِذَا أُكِلَ طَعَامُهُ، وَشُرِبَ شَرَابُهُ، ثُمَّ دُعِيَ لَهُ بِالْبَرَكَةِ فَذَلِكَ ثَوَابُهُ مِنْهُمْ "

4285- Câbir b. Abdillah der ki: Ebu'l-Heysem b. et-Teyyihân bir yemek yapıp Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) davet etti. Biz de onunla birlikteydik. Yiyip içtikten sonra Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem): *"Kardeşinize bunun karşılığını verin"* buyurdu. "Ey Allah'ın Resûlü! Nasıl bir karşılık verelim?" dediklerinde, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ona bereket verilmesi için dua edin. Kişi birinin yanında yiyip içtikten sonra bereket için dua ettiği zaman sofra sahibi bu şekilde karşılığını almış olur"* buyurdu.[1]

٤٢٨٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرٍ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ عُمَرَ بْنِ قَتَادَةَ، أَخْبَرَنَا أَبُو مَنْصُورٍ الْعَبَّاسُ بْنُ الْفَضْلِ النضْرَوِيُّ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ، أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: خَرَجَ رَسُولُ اللهِ ﷺ ذَاتَ يَوْمٍ فَجَلَسَ، ثُمَّ جَاءَ أَبُو بَكْرٍ فَجَلَسَ إِلَيْهِ فَقَالَ: مَا أَخْرَجَكَ يَا رَسُولَ اللهِ؟ قَالَ: " الْجُوعُ ". قَالَ: وَأَنَا مَا أَخْرَجَنِي إِلَّا الْجُوعُ، فَجَاءَ عُمَرُ، فَقَالَ مِثْلَ ذَلِكَ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " انْطَلِقُوا بِنَا إِلَى مَنْزِلِ أَبِي الْهَيْثَمِ بْنِ التَّيِّهَانِ " فَأَتَوْا مَنْزِلَهُ فَلَمْ يُوَافِقُوهُ، وَأَذِنَتْ لَهُ امْرَأَتُهُ فَدَخَلُوا فَجَاءَ أَبُو الْهَيْثَمِ فَصَرَمَ لَهُمْ عَذْقًا مِنْ نَخْلَةٍ، ثُمَّ قَدَّمَ إِلَيْهِمْ فَأَكَلُوا مِنَ الرُّطَبِ وَالْبُسْرِ، فَذَهَبَ يَذْبَحُ لَهُمْ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا تَذْبَحْ لَنَا ذَاتَ دَرٍّ " فَأَتَى بِاللَّحْمِ فَأَكَلُوا مِنَ اللَّحْمِ وَالرُّطَبِ وَالْبُسْرِ، ثُمَّ شَرِبُوا مِنَ الْمَاءِ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَتُسْأَلُنَّ عَنْ هَذَا النَّعِيمِ، وَإِنَّ هَذَا مِنَ النَّعِيمِ الَّذِي تُسْأَلُونَ عَنْهُ " ثُمَّ قَالَ لِأَبِي الْهَيْثَمِ: " إِذَا جَاءَنَا سَبْيٌ فَأْتِنَا فَآمُرُ لَكَ بِخَادِمٍ "، فَأُتِيَ بِسَبْيٍ فَجَاءَ أَبُو الْهَيْثَمِ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " اخْتَرْ أَيَّهُمْ شِئْتَ " فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ اخْتَرْ لِي. فَقَالَ: " الْمُسْتَشَارُ مُؤْتَمَنٌ " مَرَّتَيْنِ - أَوْ ثَلَاثًا

---

[1] İsnâdında bir sakınca yoktur, ancak tanımadığımız ravisi vardır. Ebû Dâvud 4/188-189 (3853).

-، ثُمَّ قَالَ: " خُذْ هَذَا، وَاسْتَوْصِ بِهِ خَيْرًا، فَإِنِّي رَأَيْتُهُ يُصَلَّى، وَإِنِّي نُهِيتُ عَنْ قَتْلِ الْمُصَلِّينَ، فَأَخَذَهُ أَبُو الْهَيْثَمِ فَانْطَلَقَ إِلَى مَنْزِلِهِ، ثُمَّ قَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللهِ أَوْصَانِي بِكَ خَيْرًا فَأَنْتَ حُرٌّ لِوَجْهِ اللهِ. قَالَ: وحدثنا هشيم، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ الْكُوفِيِّ، عَمَّنْ حَدَّثَهُ، أَنَّ أَبَا الْهَيْثَمِ قَالَ لَهُ: أَنْتَ حُرٌّ لِوَجْهِ اللهِ وَلَكَ سَهْمٌ مِنْ مَالِي

4286- Ömer b. Ebî Seleme, babasından bildiriyor: Bir gün Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) evinden çıkıp oturdu. Daha sonra Ebû Bekr yanına gelip oturdu. Ona: "Ey Allah'ın Resûlü! Seni dışarı çıkaran nedir?" diye sorunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Açlık!"* karşılığını verdi. Ebû Bekr: "Beni de dışarıya çıkaran açlıktı" dedi. Çok geçmeden yanlarına Ömer geldi ve o da açlıktan dolayı dışarı çıktığını söyledi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hadi Ebu'l-Heysem b. et-Teyyihân'ın evine gidelim"* buyurdu.

Ebu'l-Heysem'in yanına geldiler, ancak onu evde bulamadılar. Karısı izin verince de eve girdiler. Çok geçmeden Ebu'l-Heysem geldi. Bir hurma salkımı koparıp önlerine koydu. Bu şekilde hurmanın koruğundan da, olgunundan da yediler. Sonrasında Ebu'l-Heysem onlara hayvan kesmek için gitmek isteyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sakın bize sağmal olanlarından kesme!"* buyurdu. Kestiği hayvanın etini getirince de et, koruk ile olgun hurma yediler ve su içtiler. Yemek sonrası Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu nimetlerden (kıyamet gününde) hesaba çekileceksiniz! Bu nimetler hesabı sorulacak olan nimetlerdendir"* buyurdu. Ebu'l-Heysem'e de: *"Bize esirler getirildiği zaman yanımıza uğra da içlerinden sana bir hizmetçi verelim"* buyurdu.

Sonraları Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) esir getirilince Ebu'l-Heysem yanına geldi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"İstediğini seç"* buyurunca, Ebu'l-Heysem: "Ey Allah'ın Resûlü! Sen bana birini seç" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) iki üç defa: *"İstişare edilen kişi, güvenilen kişi demektir"* buyurdu ve: *"O zaman şunu al ve ona iyi davran. Zira namaz kıldığını gördüm ve namaz kılanları öldürmem yasaklandı"* diye ekledi. Ebu'l-Heysem hizmetçiyi

de alıp evine gitti. Orada bu esire: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sana iyi davranmamı söyledi. Bundan dolayı Allah rızası için hürsün" dedi.[1]

Başka bir kanalla aynı hadis rivayet edilirken Ebu'l-Heysem'in esire: "Allah rızası için hürsün ve kendi malımdan sana pay vereceğim" dediği zikredilmiştir.

٤٢٨٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ نُصَيْرٍ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَجَّاجِ بْنِ رِشْدِينَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ يْنُ وَهْبٍ الدِّمَشْقِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْعَلَاءِ بْنِ زَبْرٍ، ح، وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو يَعْقُوبَ إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ بَرْهَوَيْهِ النُّعْمَانِيُّ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بْنُ عَبْدِ الْوَاحِدِ الْبَزَّار، حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْعَلَاءِ بْنِ زَبْرٍ، عَنِ الضَّحَّاكِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَرْزَبٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " أَوَّلُ مَا يُحَاسَبُ بِهِ الْعَبدُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَنْ يُقَالَ لَهُ: أَلَمْ أُصِحَّ جِسْمَكَ وَأَرْوِكَ مِنَ الْمَاءِ الْبَارِدِ؟ ". " لَفْظُ حَدِيثِهِمَا سَوَاءٌ غَيْرَ أَنَّ فِي رِوَايَةِ أَبِي عَبْدِ اللهِ قَالَ: حَدَّثَنِي الضَّحَّاكُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَرْزَبٍ "

4287- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kıyamet gününde kula: «Bedenini sağlıklı kılmadık mı? Sana soğuk sular içirmedik mi?» denilerek ilk olarak kendisine verilen nimetlerden hesaba çekilecektir."*[2]

Her iki kanalın lafzı aynıdır. Ancak Ebû Abdillah'ın rivayetinde Abdullah b. el-Alâ ile Ebû Hureyre arasında Dahhâk b. Abdirrahman b. Azreb geçer.

٤٢٨٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي قَمَّاشٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ عَائِشَةَ، عَنْ حَمَّادِ بْنِ سَلَمَةَ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " يَقُولُ اللهُ

---

[1] Ravileri güvenilir olan mürsel bir hadistir. Tahâvî, *Şerh Müşkili'l-Âsâr* (1/196) ve Ahmed, *Zühd* (s. 32).

[2] İsnâdı zayıftır. Tirmizî 5/448 (3358).

عَزَّ وَجَلَّ لِعَبْدِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ: يَا ابْنَ آدَمَ أَلَمْ أَحْمِلْكَ عَلَى الْخَيْلِ وَالْإِبِلِ وَأُزَوِّجْكَ النِّسَاءَ وَأَجْعَلْكَ تَرَبَّعُ وَتَرَأَّسُ؟ فَيَقُولُ: بَلَى أَيْ رَبِّ، فَيَقُولُ: أَيْنَ شُكْرُ ذَلِكَ؟ ".

4288- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sellallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kıyamet gününde Yüce Allah, kuluna: «Ey Âdemoğlu! Sana binmek için at ile deve, evlenmen için kadınlar vermedim mi. Mal edinmene ve insanları yönetmene olanak sağlamadım mı?» diye sorar. Kul: «Rabbim! Evet, bunları yaptın» deyince, Yüce Allah: «Bunlara olan şükrün nerede?» buyurur."*[1]

٤٢٨٩ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا تَمْتَامٌ، حَدَّثَنَا عَفَّانُ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ عَاصِمٍ، عَنْ ذَكْوَانَ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ مِثْلَهُ. هَذَا حَدِيثٌ قَدْ رَوَاهُ سُهَيْلُ بْنُ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ فِي حَدِيثٍ طَوِيلٍ. أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ وَقَدْ أَخْرَجْنَاهُ فِي كِتَابِ الْبَعْثِ وَالنُّشُورِ

4289- Başka bir kanalla bir önceki hadisin aynısı rivayet edilmiştir.

Bu hadisi de başka bir kanal ve uzun bir metinle Müslim rivayet etti.[2]

el-Ba's ve'n-Nuşûr eserinde de bu hadisi zikrettik.

٤٢٩٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خَالِدِ بْنِ خَلِيٍّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ خَالِدٍ، حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ، قَالَ: قَدِمْتُ الْمَدِينَةَ فَلَقِيتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ سَلَامٍ، فَقَالَ: " مِمَّنْ أَنْتَ؟ " قُلْتُ: ابْنُ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: " مَنْ عَبْدُ اللهِ؟ "، قُلْتُ: ابْنُ قَيْسٍ، قَالَ: " مَرْحَبًا يَا ابْنَ أَخِي "، قَالَ: " إِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ لَيَعُدُّ عَلَى عَبْدِهِ نِعَمَهُ حَتَّى يَعُدَّ عَلَيْهِ فِيمَا يَعُدُّ يَقُولُ: سَأَلَتْنِي فُلَانَةَ أَنْ أُزَوِّجَكَهَا بِاسْمِهَا فَزَوَّجْتُكَهَا ". " هَذَا مَوْقُوفٌ " وَقَدْ رُوِيَ مَرْفُوعًا كَمَا

4290- Ebû Burde der ki: Medine'ye geldiğimde Abdullah b. Selâm ile karşılaştım. Bana: "Kimsin?" diye sorunca: "Abdullah'ın oğluyum" dedim. "Hangi Abdullah?" diye sorunca: "Abdullah b. Kays" karşılığını verdim. Bunun üzerine: "Kardeşimin oğlu hoş gelmiş" dedi ve şöyle devam etti:

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Tirmizî 4/619 (2428).

[2] Müslim, *rikâk* (16).

"(Kıyamet gününde) Yüce Allah kuluna verdiği bütün nimetleri sayar. Hatta ona: «Filan kadını seninle evlendirmemi benden istediğinde seni onunla evlendirdim» der."[1]

Mevkûf bir rivayettir. Bir sonraki rivayette merfû olarak zikredilmiştir.

٤٢٩١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ الْغَضَائِرِيُّ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا عَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ، حَدَّثَنَا حَجَّاجُ بْنُ نُصَيْرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ بْنُ الْحَجَّاجِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ سَلَامٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " يَقُولُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ لِعَبْدِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ: أَلَمْ تَدْعُنِي لِمَرَضِ كَذَا وَكَذَا فَعَافَيْتُكَ؟، أَلَمْ تَدْعُنِي أَنْ أُزَوِّجَكَ كَرِيمَةَ قَوْمِهَا فَزَوَّجْتُكَ؟ أَلَمْ أَلَمْ؟ "

4291- Abdullah b. Selâm'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kıyamet gününde Yüce Allah kuluna: «Filan hastalığında bana dua ettiğinde seni iyileştirmedim mi? Kabilesinin seçkin kızlarından olan filan kadınla evlenmeni benden istediğinde onu seninle evlendirmedim mi? Falanı istediğinde yapmadım mı? Filanı istediğin de yapmadım mı?» diyerek hesap sorar."*[2]

٤٢٩٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحُسَيْنِ، حَدَّثَنَا آدَمُ، حَدَّثَنَا حِبَّانُ، حَدَّثَنَا سَعْدُ بْنُ طَرِيفٍ، عَنِ الْأَصْبَغِ بْنِ نُبَاتَةَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، قَالَ: " النَّعِيمُ الْعَافِيَةُ "

4292- Asbağ b. Nubâte bildiriyor: Ali b. Ebî Tâlib (***"Sonra o gün, size verilmiş olan her nimetten sorguya çekileceksiniz"***[3] âyetini açıklarken): "Bu nimetten kasıt afiyettir" dedi.[4]

٤٢٩٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ الطَّرَائِفِيُّ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ صَالِحٍ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ صَالِحٍ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، عَنِ

---

[1] Ravileri güvenilirdir. İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (22, 23).

[2] İsnâdı zayıftır.

[3] Tekâsür Sur. 8

[4] İsnâdı çok zayıftır. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (8/621).

ابْنِ عَبَّاسٍ، فِي قَوْلِهِ: ﴿لَتُسْأَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ﴾ [التكاثر: ٨]، قَالَ: " النَّعِيمُ: صِحَّةُ الْأَبْدَانِ وَالْأَبْصَارِ وَالْأَسْمَاعِ "، قَالَ: " لَيَسْأَلُ اللهُ الْعِبَادَ فِيمَا اسْتَعْمَلُوهَا، وَهُوَ أَعْلَمُ بِذَلِكَ مِنْهُمْ وَهُوَ قَوْلُهُ: ﴿إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا﴾ ".

4293- Ali b. Ebî Talha bîldiriyor: İbn Abbâs, *"Sonra o gün, size verilmiş olan her nimetten sorguya çekileceksiniz"*[1] âyetini açıklarken şöyle demiştir: "Kişi, kendisine verilen sağlıklı bedeni, kulak ve gözünü nerede kullandığı konusunda hesaba çekilir. Yüce Allah bunu sahibinden daha iyi bilmesine rağmen bu yönde onu sorguya çeker. *"Çünkü kulak, göz ve kalp, bunların hepsi yaptıklarından sorumludur"*[2] âyetinde de ifade edilen budur."[3]

٤٢٩٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ إِسْحَاقُ بْنُ أَحْمَدَ الْكَاذِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: أُخْبِرْتُ عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي الْأَسْوَدِ، حَدَّثَنَا بَكَّارُ بْنُ سُقَيْرٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَقِيلِ بْنِ شُمَيْرٍ الرِّبَاحِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: شَرِبَ عَبْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ مَاءً بَارِدًا فَبَكَى فَاشْتَدَّ بُكَاؤُهُ، فَقِيلَ: مَا يُبْكِيكَ؟ قَالَ: " ذَكَرْتُ آيَةً فِي كِتَابِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿وَحِيلَ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ مَا يَشْتَهُونَ﴾ [سبأ: ٥٤] فَعَرَفْتُ أَنَّ أَهْلَ النَّارِ لَا يَشْتَهُونَ إِلَّا الْمَاءَ الْبَارِدَ، وَقَدْ قَالَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿أَفِيضُوا عَلَيْنَا مِنَ الْمَاءِ أَوْ مِمَّا رَزَقَكُمُ اللهُ﴾ [الأعراف: ٥٠] "

4294- Abdullah b. Akîl b. Şumeyr er-Ribâhî, babasından bildiriyor: Abdullah b. Ömer soğuk su içtikten sonra hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. Ona: "Neden ağlıyorsun?" diye sorulunca da şöyle dedi: "Yüce Allah'ın: *«Kendileriyle arzuladıkları arasına bir engel konmuştur»*[4] buyruğunu hatırladım. Cehennemdekilerin de arzuladığı tek şeyin soğuk su olduğunu biliyorum. Zira bu yönde Yüce Allah: *«Cehennemlikler de cennetliklere, "Ne*

---

[1] Tekâsür Sur. 8

[2] İsrâ Sur. 36

[3] İsnâdı hasendir, ancak Ali b. Ebî Talha ile İbn Abbâs arasında kopukluk vardır. İbn Cerîr, *Tefsîr* (30/286) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (8/612).

[4] Sebe Sur. 54

olur, sudan veya Allah'ın size verdiği rızıktan biraz da bizim üzerimize akıtın" diye çağrışırlar»[1] buyurmuştur."[2]

٤٢٩٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ النَّيْسَابُورِيُّ، بِبَيْتِ الْمَقْدِسِ، حَدَّثَنَا نُعَيْمُ بْنُ حَمَّادٍ، حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ، فِي قَوْلِهِ: ﴿لَتُسْأَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ﴾ [التكاثر: ٨] قَالَ: " الْأَمْنُ وَالصِّحَّةُ "

4295- Şa'bî bildiriyor: Abdullah b. Mes'ûd, *"Sonra o gün, size verilmiş olan her nimetten sorguya çekileceksiniz"*[3] âyeti konusunda: "Hesaba çekileceği nimetler, emniyet ve sıhhattir" demiştir.[4]

٤٢٩٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَفَّانَ، حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ، حَدَّثَنَا الْقَاسِمُ بْنُ الْوَلِيدِ، قَالَ: سَأَلْتُ قَتَادَةَ، عَنْ قَوْلِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿ثُمَّ لَتُسْأَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ﴾ [التكاثر: ٨] قَالَ: " الْأَمْنُ وَالصِّحَّةُ "

4296- Kâsım b. el-Velîd der ki: Katâde'ye *"Sonra o gün, size verilmiş olan her nimetten sorguya çekileceksiniz"*[5] âyetini sorduğumda: "Hesaba çekileceği nimetler, emniyet ve sıhhattir" dedi.[6]

٤٢٩٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ بْنُ يَعْقُوبَ، أَخْبَرَنَا ابْنُ عَبْدِ الْحَكَمِ، أَخْبَرَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي مَالِكٌ، قَالَ: بَلَغَنِي " أَنَّ لُقْمَانَ الْحَكِيمَ قَالَ لِابْنِهِ: لَيْسَ غِنًى كَصِحَّةٍ، وَلَيْسَ نَعِيمٌ كَطِيبِ نَفْسٍ "

---

[1] A'râf Sur. 50

[2] Ravilerinin tümü güvenilirdir. Abdullah b. Ahmed, *Zevâidü'z-Zühd* (s. 190) ve Buhârî, *Târîh* (4/1/52) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (6/719).

[3] Tekâsür Sur. 8

[4] Ravileri güvenilirdir. İbn Cerîr, *Tefsîr* (30/285), Hennâd, *Zühd* 2/364 (694), Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (8/612), Abdullah b. Ahmed, *Zevâidü'z-Zühd* (s. 157) ve Ebû Nuaym, *Ahbârû Isbehân* (2/157).

[5] Tekâsür Sur. 8

[6] İsnâdı hasendir.

4297- Mâlik der ki: Bana bildiriline göre Lokman Hekim, oğluna: "Sağlık gibi zenginlik, gönül rahatlığı gibi de nimet yoktur" demiştir.[1]

٤٢٩٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، وَأَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، قَالُوا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْبَخْتَرِيِّ عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ شَاكِرٍ، حَدَّثَنَا مُصْعَبُ بْنُ الْمِقْدَامِ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ سَعِيدٍ الثَّوْرِيُّ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ مِهْرَانَ الْأَعْمَشِ، عَنْ مُجَاهِدِ بْنِ جَبْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، ﴿جَعَلَ فِيكُمْ أَنْبِيَاءَ﴾ [المائدة: ٢٠] قَالَ: " جَعَلَ فِيهِمْ أَنْبِيَاءَ ". ﴿وَجَعَلَكُمْ مُلُوكًا﴾ [المائدة: ٢٠] قَالَ: " الْمَرْأَةُ وَالْخَادِمُ ". ﴿وَآتَاكُمْ مَا لَمْ يُؤْتِ أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ﴾ [المائدة: ٢٠] قَالَ: الَّذِينَ هُمْ بَيْنَ ظَهْرَانَيْهِمْ يَوْمَئِذٍ "

4298- Mücâhid b. Cebr bildiriyor: İbn Abbâs: "*O, içinizden peygamberler çıkardı. Sizi hükümdarlar yaptı. Ve âlemlerde hiçbir kimseye vermediğini size verdi*"[2] buyruğunu açıklarken şöyle dedi: "İçlerinden peygamberler çıkarılması, onlara peygamberler göndermesidir. Hükümdarlar kılması da hanımlara ve hizmetçilere sahip olmalarıdır. Âlemler içinde sadece kendilerine verilenler, o günlerde kendileri arasında bulunan kişilerdir."[3]

٤٢٩٩ - حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو مَنْصُورٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْقَاسِمِ الْعَتَكِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَنَسٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ يَزِيدَ الْمُقْرِئُ، حَدَّثَنَا حَيْوَةُ بْنُ شُرَيْحٍ، أَخْبَرَنِي شُرَحْبِيلُ بْنُ شَرِيكٍ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحُبُلِيَّ، يَقُولُ: عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " الدُّنْيَا مَتَاعٌ وَخَيْرُ، مَتَاعِ الدُّنْيَا الْمَرْأَةُ الصَّالِحَةُ ". رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنِ ابْنِ نُمَيْرٍ، عَنِ الْمُقْرِئِ

4299- Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Dünya istifade yeridir. İstifade edilecek en hayırlı şey de, saliha bir kadındır"* buyurmuştur.

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (8/515).

[2] Mâide Sur. 20

[3] İsnâdı sahihtir. Hâkim, *Müstedrek* (2/312) ve İbn Cerîr, *Tefsîr* (6/107) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (3/46).

Müslim, *Sahîh*'de İbn Numeyr kanalıyla Mukrî'den rivayet etti.[1]

حَدِيثُ الْعَابِدِ وَالرُّمَّانَةِ

Âbid ile Nar Ağacı Hadisi

٤٣٠٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو النَّضْرِ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يُوسُفَ الْفَقِيهُ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ صَالِحٍ الْمِصْرِيُّ، حَدَّثَنِي سُلَيْمَانُ بْنُ هَرِمٍ الْقُرَشِيُّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: خَرَجَ إِلَيْنَا رَسُولِ اللهِ ﷺ فَقَالَ: " خَرَجَ مِنْ عِنْدِي خَلِيلِي آنِفًا جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ، فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ، وَالَّذِي بَعَثَنِي بِالْحَقِّ، إِنَّ لِلَّهِ لعَبْدًا مِنْ عِبَادِهِ عَبْدَ اللهَ خَمْسَمِائَةِ سَنَةٍ عَلَى رَأْسِ جَبَلٍ فِي الْبَحْرِ عَرْضُهُ وَطُولُهُ ثَلَاثُونَ ذِرَاعًا فِي ثَلَاثِينَ ذِرَاعًا مُحِيطٌ بِهِ أَرْبَعَةُ آلَافِ فَرْسَخٍ مِنْ كُلِّ نَاحِيَةٍ، وَأَخْرَجَ اللهُ لَهُ عَيْنًا عَذْبًا بِعَرْضِ الْأُصْبَعِ تَبُضُّ بِمَاءٍ عَذْبٍ فَيُسْتَنْقَعُ فِي أَصْلِ الْجَبَلِ، وَشَجَرَةَ رُمَّانٍ تُخْرِجُ كُلَّ لَيْلَةٍ رُمَّانَةً فَتُغَذِّيهُ فَإِذَا أَمْسَى نَزَلَ فَأَصَابَ مِنَ الْوَضُوءِ وَأَخَذَ تِلْكَ الرُّمَّانَةَ فَأَكَلَهَا، ثُمَّ قَامَ إِلَى صَلَاتِهِ فَتَمَنَّى مِنْ رَبِّهِ عِنْدَ وَقْتِ الْأَجَلِ أَنْ يَقْبِضَهُ سَاجِدًا وَأَنْ لَا يَجْعَلَ لِلْأَرْضِ وَلَا لِشَيْءٍ يُفْسِدُهُ عَلَيْهِ سَبِيلًا حَتَّى يَبْعَثَهُ وَهُوَ سَاجِدٌ فَفَعَلَ فَنَحْنُ نَمُرُّ عَلَيْهِ إِذَا هَبَطْنَا وَإِذَا عَرَجْنَا فَنَجِدُهُ فِي الْعِلْمِ يُبْعَثُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيُوقَفُ بَيْنَ يَدَيِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ فَيَقُولُ لَهُ الرَّبُّ: أَدْخِلُوا عَبْدِيَ الْجَنَّةَ بِرَحْمَتِي. فَيَقُولُ: رَبِّ بِعَمَلِي، فَيَقُولُ: أَدْخِلُوا عَبْدِيَ الْجَنَّةَ بِرَحْمَتِي، فَيَقُولُ: بَلْ بِعَمَلِي. فَيَقُولُ اللهُ لِمَلَائِكَتِهِ: قَايِسُوا بِنِعْمَتِي عَلَيْهِ وَبِعَمَلِهِ، فَيُوجَدُ نِعْمَةُ الْبَصَرِ قَدْ أَحَاطَتْ بِعِبَادَتِهِ خَمْسِمِائَةِ سَنَةٍ، وَبَقِيَتْ نِعْمَةُ الْجَسَدِ فَضْلًا عَلَيْهِ، فَيَقُولُ: أَدْخِلُوا عَبْدِيَ النَّارَ، قَالَ: فَيُجَرُّ إِلَى النَّارِ فَيُنَادِي رَبِّ بِرَحْمَتِكُمْ أَدْخِلْنِي الْجَنَّةَ، فَيَقُولُ: رُدُّوهُ فَيُوقَفُ بَيْنَ يَدَيِ اللهِ تَعَالَى فَيَقُولُ: يَا عَبْدي مَنْ خَلَقَكَ وَلَمْ تَكُ شَيْئًا؟ فَيَقُولُ: أَنْتَ يَا رَبِّ، فَيَقُولُ له: أَكَانَ ذَلِكَ مِنْ قِبَلِكَ أَمْ بِرَحْمَتِي؟ فَيَقُولُ: بَلْ بِرَحْمَتِكَ، فَيَقُولُ: مَنْ قَوَّاكَ لِعُبَادَةِ خَمْسِمِائَةِ سَنَةٍ؟ فَيَقُولُ: أَنْتَ، فَيَقُولُ: مَنْ أَنْزَلَكَ فِي جَبَلٍ وَسَطَ اللُّجَّةِ وَأَخْرَجَ لَكَ الْمَاءَ الْعَذْبَ مِنَ الْمَاءِ الْمَالِحِ، وَأَخْرَجَ لَكَ كُلَّ لَيْلَةٍ رُمَّانَةً، وَإِنَّمَا تَخْرُجُ فِي السَّنَةِ مَرَّةً، وَسَأَلْتَنِي أَنْ أَقْبِضَكَ سَاجِدًا فَفَعَلْتُ ذَلِكَ بِكَ؟

---

[1] Müslim, *ridâ'* (64).

فَيَقُولُ: أَنْتَ يَا رَبِّ. قَالَ: فَذَلِكَ بِرَحْمَتِي فَبِرَحْمَتِي أُدْخِلْتَ الْجَنَّةَ أَدْخِلُوا عَبْدِيَ الْجَنَّةَ بِرَحْمَتِي فَنِعْمَ الْعَبْدُ كُنْتَ يَا عَبْدِي فَأَدْخَلَهُ الْجَنَّةَ، قَالَ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ: إِنَّمَا الْأَشْيَاءُ بِرَحْمَةِ اللهِ يَا مُحَمَّدُ "

4300- Câbir b. Abdillah anlatıyor: Bir defasında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yanımıza çıktı ve şöyle buyurdu: *"Az önce dostum Cebrâil yanımdan çıktı. İçerdeyken bana şöyle dedi: Ey Muhammed! Beni hakla gönderene yemin olsun ki Allah'ın kullarından bir kul denizin ortasında, genişliği de yüksekliği de otuz arşın olan bir dağın başında Allah'a beş yüz yıl boyunca ibadet etti. Dağın dört bir tarafı da dört bin fersaha kadar denizle çevriliydi. Yüce Allah ona dağın başından bir parmak kalınlığında akıp dağın eteklerinde biriken bir tatlı su kaynağı çıkardı. Bir de bu suyun kenarında yiyecek olarak ona her gece bir tane nar veren bir nar ağacı bitirdi.*

Akşam olunca dağın başından inip abdestini alıyor, ağaçta biten narı toplayıp yiyordu. Sonra da namazına duruyordu. Eceli yaklaştığı zaman da Rabbinden secdedeyken canını almasını, secdede iken tekrar diriltilene kadar da toprak tarafından olsun başka bir şey tarafından olsun bedeninin bozulmamasını diledi. Yüce Allah da adamın bu isteğini kabul etti. Semaya inip çıkarken bu adamın yanına uğruyoruz.

İlm-i ezelde onun hakkında da şunları biliyoruz: Kıyamet gününde diriltilip Yüce Allah'ın huzurunda durunca, Allah: «Kulumu rahmetimle cennete sokun» buyurur. Ancak kendisi: «Rabbim! Amelimle girmek isterim» der. Yüce Allah bir daha: «Kulumu rahmetimle cennete sokun" buyurunca, kendisi: «Aksine amelimle girmek isterim» der. Bunun üzerine Yüce Allah meleklere: «O zaman ona verdiğim nimetlerle amelini karşılaştırın» buyurur. Melekler karşılaştırınca sadece ona verdiği görme nimetinin onun beş yüz yıllık ibadetine karşılık geldiğini, bedeninin geri kalan kısmının ise amelde karşılıksız kaldığını görürler. Bunun üzerine Yüce Allah: «Kulumu cehenneme sokun!» buyurur.

Cehenneme doğru sürüklenirken: «Rabbim! Beni rahmetinle cennete sok!» diye seslenir. Bunun üzerine Yüce Allah: «Geri getirin!» buyurur. Geri getirip tekrar Allah'ın huzurunda durdurulur. Allah: «Ey kulum! Hiçbir şeyken seni yaratan kimdi?» diye sorunca, adam: «Rabbim! Sensin!» der. Allah: «Yaratılmanın sebebi sen misin, yoksa rahmetim mi?» diye sorunca, adam: «Tabi ki rahmetin» der. Allah: «Beş yüz sene boyunca bana ibadet edebilme gücünü sana kim verdi?» diye

sorunca, adam: «Sen!» der. Allah: «Denizin ortasındaki adaya seni yerleştiren, tuzlu suyun içinden sana tatlı suyu çıkaran, senede bir defa meyve vermesi gereken nar ağacından her gece sana bir nar veren, secdede iken canının alınmasını istediğinde bu isteğini yerine getiren kimdi?» diye sorunca, adam: «Rabbim! Sensin!» der.

Bunun üzerine Yüce Allah: «Bütün bunları rahmetimle yaptım. Seni de rahmetimle cennete sokacağım. Kulumu rahmetimle cennete sokun! Ey kulum! Bana çok güzel bir şekilde kulluk ettin!» buyurur ve onu cennete sokar. Ey Muhammed! Bil ki her şey Allah'ın rahmetiyledir."[1]

٤٣٠١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الرَّزَّازُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْوَلِيدِ الْفَحَّامُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ عَطَاءٍ، أَخْبَرَنِي سَعِيدُ بْنُ أَبِي عَرُوبَةَ، عَنْ قَتَادَةَ، عُقَيْبَ حَدِيثِ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ فِي الْبَعْثِ قَالَ قَتَادَةُ: " وَإِنَّ أَهْلَ الْإِسْلَامِ قَلِيلٌ فِي كَثِيرٍ فَأَحْسِنُوا بِاللهِ الظَّنَّ، وَارْفَعُوا الرَّغْبَةَ إِلَيْهِ وَلْتَكُنْ رَحْمَتُهُ مِنْكُمْ أَوْثَقَ عِنْدَكُمْ مِنْ أَعْمَالِكُمْ، فَإِنَّهُ لَنْ يَنْجُوَ نَاجٍ إِلَّا بِرَحْمَتِهِ، وَلَنْ يَهْلِكَ هَالِكٌ إِلَّا بِعَمَلِهِ "

4301- Katâde der ki: "Sayılarının çokluğuna rağmen gerçek müslümanlar azdır. Allah'a yönelik hüsnü zan içinde olun. İhtiyaçlarınızı ondan isteyin. Rahmetine de amellerinizden daha fazla güvenin. Zira kurtulan ancak Allah'ın rahmetiyle kurtulacak, helak olan da amelleriyle helak olacaktır."[2]

٤٣٠٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ الحرفِيَّ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ الْفَقِيهُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، قَالَ: قَالَ الْحَجَّاجُ بْنُ يُوسُفَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عُمَرَ بْنِ كَيْسَانَ، حَدَّثَنِي عَبْدُ اللهِ بْنُ صَفْوَانَ، وَهُوَ ابْنُ بِنْتِ وَهْبٍ، قَالَ: قَالَ وَهْبُ بْنُ مُنَبِّهٍ: " عَبَدَ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ عَابِدٌ خَمْسِينَ عَامًا فَأَوْحَى الله عَزَّ وَجَلَّ إِلَيْهِ: إِنِّي قَدْ غَفَرْتُ لَكَ، قَالَ: يَا رَبِّ وَمَا تَغْفِرُ لِي وَلَمْ أُذْنِبْ؟، فَأَذِنَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ لِعِرْقٍ فِي عُنُقِهِ، فَضَرَبَ عَلَيْهِ فَلَمْ يَنَمْ وَلَمْ يُصَلِّ، ثُمَّ سَكَنَ فَنَامَ فَأَتَاهُ مَلَكُ اللَّيْلَةِ فَشَكَى إِلَيْهِ، فَقَالَ: مَا لَقِيتُ مِنْ ضَرَبَاتِ الْعِرْقِ. قَالَ الْمَلَكُ: إِنَّ رَبَّكَ عَزَّ وَجَلَّ يَقُولُ: إِنَّ عِبَادَتَكَ خَمْسِينَ سَنَةً تَعْدِلُ سُكُونَ ذَلِكَ الْعِرْقِ"

---

[1] İsnâdı çok zayıftır. Hâkim, *Müstedrek* (4/250-251), Zehebî, *el-Mîzân* (2/227-228), İbn Hacer, *el-Lisân* (3/108-109) ve Ukaylî, *ed-Du'afâ* (2/144-145).

[2] İsnâdı hasendir.

4302- Vehb b. Münebbih der ki: Bir âbid, Allah'a elli yıl boyunca ibadet etti. Allah adama: "Seni bağışladım" diye vahyedince, âbid: "Ey Rabbim! Ben günah işlemedim ki beni bağışlayasın" dedi. Bunun üzerine Yüce Allah'ın emriyle âbidin boyun damarlarından biri çarpmaya başladı. Damar çarpıntısıyla adam uyuyamadı, namaz da kılamadı. Damarın çarpıntısı durunca da uyudu. O gecenin meleği yanına gelince âbid gece vakti çektiği sıkıntıdan yana ona yakınıp: "Damarın bana verdiği sıkıntıdan bir şey yapamadım" dedi. Melek de: "Rabbin: «Elli yıllık ibadetin ancak o damarın çarpıntısının durmasına denktir» diyor" dedi.[1]

٤٣٠٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ، حَدَّثَنِي أَبُو أَيُّوبَ الْقُرَشِيُّ، مَوْلَى بَنِي هَاشِمٍ، قَالَ: " قَالَ دَاوُدُ عَلَيْهِ السَّلَامُ: رَبِّ أَخْبِرْنِي مَا أَدْنَى نِعْمَتِكَ عَلَيَّ؟ فَأَوْحَى اللهُ إِلَيْهِ يَا دَاوُدُ تَنَفَّسْ فَتَنَفَّسَ، فَقَالَ: هَذَا أَدْنَى نِعْمَتِي عَلَيْكَ "

4303- Hâşim oğullarının azatlısı Ebû Eyyûb el-Kureşî der ki: Hz. Dâvud: "Rabbim! Bana verdiğin en basit nimet nedir?" diye sorunca, Yüce Allah ona: "Ey Dâvud! Nefes alıp ver" diye vahyetti. Hz. Dâvud nefes alıp verince, Yüce Allah: "İşte sana verdiğim en basit nimet budur" buyurdu.[2]

٤٣٠٤ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحٍ، قَالَ: " كَانَ بَعْضُ الْعُلَمَاءِ إِذَا تَلَا ﴿وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَةَ اللهِ لَا تُحْصُوهَا﴾ [النحل: ١٨] قَالَ: سُبْحَانَ اللهِ مَنْ لَمْ يَجْعَلْ مِنْ مَعْرِفَةِ نِعَمِهِ إِلَّا الْمَعْرِفَةَ بِالتَّقْصِيرِ عَنْ مَعْرِفَتِهَا كَمَا لَمْ يَجْعَلْ فِي أَحَدٍ مِنْ إِدْرَاكِهِ أَكْثَرَ مِنَ الْعِلْمِ أَنَّهُ لَا يُدْرِكُهُ فَجَعَلَ مَعْرِفَةَ نِعَمِهِ بِالتَّقْصِيرِ عَنْ مَعْرِفَتِهَا شُكْرًا كَمَا شَكَرَ عَلَى الْعَالَمِينَ، أَنَّهُمْ لَا يُدْرِكُونَهُ فَجَعَلَهُ إِيمَانًا عِلْمًا مِنْهُ، أَنَّ الْعِبَادَ لَا يُجَاوِزُونَ ذَلِكَ "

4304- Muhammed b. Sâlih der ki: Âlimlerden biri ***"Allah'ın nimetini saymaya kalksanız onu sayamazsınız"***[3] âyetini okuduğu zaman şöyle derdi:

---

[1] İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (145), Ebû Nuaym, *Hilye* (4/68) ve Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (5/45).

[2] İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (146) ve Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (5/44).

[3] Nahl Sur. 18

"Kula, Allah'ı hakkıyla idrak edemeyeceği ilmini verdiği gibi nimetlerini de saymaktan aciz olduğu ilmini veren Allah'ı bütün eksikliklerden tenzih ederim. Allah, âlimlerin kendisini hakkıyla idrak edemeyeceklerini bilmelerini imandan saydığı gibi, nimetlerini saymaktan aciz olduklarını bilmelerini de bu nimetlere karşı şükür olarak kabul etmiştir. Zira Allah kullarının kendilerini aşan şeyleri idrak edemeyeceklerini bilmektedir."[1]

٤٣٠٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَخْبَرَنَا حَاجِبُ بْنُ أَحْمَدَ الطُّوسِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحِيمِ بْنُ مُنِيبٍ، حَدَّثَنَا جَرِيرُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ، حَدَّثَنَا سُهَيْلُ بْنُ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَيْسَ أَحَدٌ يُنْجِيهِ عَمَلُهُ " قَالُوا: وَلَا إِيَّاكَ يَا رَسُولَ اللهِ؟ قَالَ: " وَلَا إِيَّايَ إِلَّا أَنْ يَتَدَارَكَنِيَ اللهُ مِنْهُ بِرَحْمَةٍ ". رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ زُهَيْرٍ، عَنْ جَرِيرٍ

4305- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ameliyle kurtulabilecek hiç kimse yoktur"* buyurdu. "Ey Allah'ın Resûlü! Sen de mi?" diye sorduklarında: *"Yüce Allah bana merhamet etmedikten sonra ben de!"* karşılığını verdi.[2]

Müslim, *Sahîh*'de Züheyr kanalıyla Cerîr'den rivayet etti.[3]

٤٣٠٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَرْوَزِيُّ، أَنْشَدَنِي أَبُو عَبْدِ اللهِ الْكَرْكِيُّ: " فِي شُغْلِ الرَّجُلِ عَنْ مَالِهِ وَوَلَدِهِ إِذَا مَرِضَ "

وَأَنْشَدَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أَنْشَدَنِي أَبُو الْقَاسِمِ عَبْدُ اللهِ بْنَ مُحَمَّدٍ الْفَقِيهُ، أَنْشَدَنِي بَعْضُ أَهْلِ الْأَدَبِ:

وإني وَإِنْ كَانَ جَمْعُ الْمَالِ يُعْجِبُنِي ... فَلَيْسَ بَعَدْلٍ عِنْدِي صِحَّةُ الْجَسَدِ

الْمَالُ زُيِّنَ وَفِي الْأَوْلَادِ مَكْرُمَةٌ ... وَالسَّقَمُ يُنْسِيكَ ذِكْرَ الْمَالِ وَالْوَلَدِ

---

[1] İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (198) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (5/44).

[2] İsnâdında tanımadığımız ravi vardır.

[3] Müslim, *sıfâtu'l-münafikîn* (74).

4306- Ali b. Muhammed el-Mervezî der ki: Ebû Abdillah el-Kerkî bana şöyle bir beyit okudu:

"Kişi hastalandığı zaman malını ve çocuklarını düşünemez."

Ebû Zekeriyâ b. Ebî İshâk, Ebu'l-Kâsım Abdullah b. Muhammed el-Fakîh'ten, o da şairlerden birinden şu şiiri nakleder:

"Mal biriktirmek hoşuma gitse de

Asla sağlığımın yerini tutamaz

Mal güzeldir ve çocuk da değerini arttırır

Ancak hastalık sana malı da çocuğu da unutturur."[1]

Kerkî'nin de sözünde mal ve çocuk sevgisi işlenmiştir.

٤٣٠٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ دَاوُدَ الزَّاهِدُ، حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ سَلْمٍ الْمَقْدِسِيُّ، حَدَّثَنَا الْمُسَيَّبُ بْنُ وَاضِحٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ شُرَحْبِيلَ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ، قَالَ: " الْغِنَى صِحَّةُ الْجَسَدِ "

4307- Ebu'd-Derdâ der ki: "Zenginlik beden sağlığındadır."[2]

٤٣٠٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ هُوَ ابْنُ عَطَاءٍ، أَخْبَرَنَا سَعِيدٌ هُوَ ابْنُ أَبِي عَرُوبَةَ، عَنْ قَتَادَةَ، وَالْحَسَنِ، أَنَّهُمَا قَالَا: فِي هَذِهِ الْآيَةِ ﴿إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُودٌ﴾ [العاديات: ٦] قَالَ: " الْكَفُورُ بِالنِّعْمَةِ "

قَالَ أَبُو نَصْرٍ وَهُوَ عَبْدُ الْوَهَّابِ: وَسَمِعْتُ الْكَلْبِيَّ، يَقُولُ: فِي قَوْلِهِ: ﴿إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُودٌ﴾ [العاديات: ٦] قَالَ: " الْكَنُودُ الْبَخِيلُ بِمَا أُعْطِيَ الَّذِي يَمْنَعُ رِفْدَهُ، وَيُجِيعُ عَبْدَهُ وَيَأْكُلُ وَحْدَهُ، وَلَا يُعْطِي، الْبَاسَةُ تَكُونُ فِي قَوْمِهِ، وَلَا يَكُونُ كَنُودًا حَتَّى تَكُونَ هَذِهِ الْخِصَالُ فِيهِ "

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (101).

4308- Saîd b. Ebî Arûbe bildiriyor: Katâde ile Hasan, ***"İnsan gerçekten Rabbine karşı pek nankördür"***[1] âyetini açıklarken: "Bundan kasıt, nimete karşı nankör olmasıdır" demişlerdir.[2]

Ebû Nasr (Abdulvehhâb) der ki: Kelbî'nin ***"İnsan gerçekten Rabbine karşı pek nankördür"***[3] âyetini açıklarken şöyle dediğini işittim: "*Kenûd*, bir şey vereceği zaman cimri davranan kişidir. Bu kişi bineğinin arkasına kimseyi almaz. Kölesini aç bırakır. Yemeğini başkalarıyla paylaşmayıp tek başına yer. Yakınlarından ihtiyaç sahiplerinden yardımlarını esirger. Kişi bu özellikleri üzerinde taşıdığı zaman ancak *kenûd* birisi sayılır."

٤٣٠٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ الحرفي، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ خِدَاشٍ، حَدَّثَنَا مَهْدِيُّ بْنُ مَيْمُونٍ، عَنْ شُعَيْبِ بْنِ الْحَبْحَابِ، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ أَبِي الْحَسَنِ، ﴿إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُودٌ﴾ [العاديات: ٦] قَالَ: " يُعَدِّدُ الْمَصَائِبَ، وَيَنْسَى النِّعَمَ "

4309- Şuayb b. el-Habhâb bildiriyor: Hasan b. el-Hasan, ***"İnsan gerçekten Rabbine karşı pek nankördür"***[4] âyetini açıklarken: "Başına gelen musibetleri sayıp durur da nimetleri unutur" demiştir.[5]

٤٣١٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ، أَنْشَدَنَا مَحْمُودٌ الْوَرَّاقُ، فِي ذَلِكَ:

يَا أَيُّهَا الظَّالِمُ فِي فِعْلِهِ ... وَالظُّلْمُ مَرْدُودٌ عَلَى مَنْ ظَلَمْ.

إِلَى مَتَى أَنْتَ وَحَتَّى مَتَى ... تَشْكُو الْمُصِيبَاتِ وَتَنْسَى النِّعَمْ

---

[1] Âdiyât Sur. 6

[2] Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (8/306).

[3] Âdiyât Sur. 6

[4] Âdiyât Sur. 6

[5] İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (62) ve İbn Cerîr, *Tefsîr* (30/278) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (8/306).

4310- Abdullah der ki: Mahmud el-Varrâk bu yönde bana şöyle bir şiir okudu:

"Ey işlerinde zâlimce davranan kişi

Bil ki zulüm geri dönecektir sahibine

Nereye kadar ve ne zamana dek

Belalardan yakınıp unutacaksın nimetleri."[1]

٤٣١١ - أَنْشَدَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنْشَدَنَا عُثْمَانُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: أَنْشَدَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ جَرِيرٍ الطَّبَرِيُّ:

خُلُقَانِ لَا أَرْضَى طَرِيقَهُمَا ... بَطَرُ الْغِنَى وَمَذَلَّةُ الْفَقْرِ

فَإِذَا غُنِيتَ فَلَا تَكُنْ بَطِرًا ... وَإِذَا افْتَقَرْتَ فَتِهْ عَلَى الدَّهْرِ

4311- Osmân b. Câfer der ki: Ebû Câfer Muhammed b. Cerîr et-Taberî bize şöyle bir şiir okudu:

"İki huy var ki hiç beğenmem

Zenginin şımarmasıdır biri, diğeri fakirin zilleti

Zengin olursan azıp şımarma

Fakir düşersen de esef et zamana."

Beyhakî der ki: "Şükür secdesi konusunda gelen rivayetleri *es-Sünenu'l-Kübrâ*'da zikrettik.[2] Bu rivayetler de bize nimet verene şükretmenin gerekliliğini göstermektedir. Muvaffakiyet Allah'tandır."

---

[1] İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'ş-Şükr* (63).

[2] Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ* (2/369-370).

فَصْلٌ فِي فَضْلِ الْعَقْلِ الَّذِي هُوَ مِنَ النِّعَمِ الْعِظَامِ الَّتِي كَرَّمَ اللهُ بِهَا عِبَادَهُ

Yüce Allah'ın İhsan Ettiği En Büyük Nimet Olan Aklın Fazileti

٤٣١٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مَحْمَشٍ الْفَقِيهُ، أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ الْمُحَمَّدْآبَاذِيُّ، حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْعَائِشِيُّ، حَدَّثَنَا صَالِحٌ الْمُرِّيُّ، عَنِ الْحَسَنِ، قَالَ: " لَمَّا خَلَقَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ الْعَقْلَ، قَالَ لَهُ: أَقْبِلْ فَأَقْبَلَ، ثُمَّ قَالَ لَهُ: أَدْبِرْ فَأَدْبَرَ، وَقَالَ: مَا خَلَقْتُ خَلْقًا هُوَ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْكَ إِنِّي بِكَ أُعْبَدُ، وَبِكَ أُعْرَفُ، وَبِكَ آخُذُ، وَبِكَ أُعْطِي ". " هَذَا مِنْ قَوْلِ الْحَسَنِ وَغَيْرِهِ مَشْهُورٌ، وَقَدْ رُوِيَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ بِإِسْنَادٍ غَيْرِ قَوِيٍّ "

4312- Hasan(-ı Basrî) der ki: Yüce Allah aklı yarattıktan sonra ona: "İleri gel!" dedi, akıl ileriye geldi. "Geri git!" deyince de akıl geriye gitti. Sonra ona: "Yarattıklarım içinde en sevdiğim şey sensin. Zira seninle bana ibadet edilecek, seninle bilineceğim. Seninle alacak ve seninle vereceğim" buyurdu.[1]

Bu, Hasan ve başkalarının sözü olarak bilinmektedir.

Güçlü olmayan bir isnâdla da Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) rivayet edilmiştir.↓

٤٣١٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْمُحَمَّدْآبَاذِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ النَّضْرِ الْأَزْدِيُّ، بِبَغْدَادَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَكَّارٍ، حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ، عَنِ الْفَضْلِ بْنِ عِيسَى الرَّقَاشِيِّ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ النَّهْدِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " لَمَّا خَلَقَ اللهُ الْعَقْلَ قَالَ لَهُ: قُمْ، فَقَامَ، ثُمَّ قَالَ: لَهُ أَدْبِرْ، فَأَدْبَرَ، ثُمَّ قَالَ لَهُ: أَقْبِلْ، فَأَقْبَلَ، ثُمَّ قَالَ لَهُ: أُقْعُدْ، فَقَعَدَ، ثُمَّ قَالَ لَهُ: مَا خَلَقْتُ خَلْقًا هُوَ خَيْرٌ مِنْكَ، وَلَا أَفْضَلُ مِنْكَ، وَلَا أَحْسَنُ مِنْكَ، بِكَ آخُذُ، وَبِكَ أُعْطِي، وَبِكَ أُعْرَفُ، وَبِكَ أُعَاتِبُ ، وبِكَ الثَّوَابُ، وَعَلَيْكَ الْعِقَابُ".

---

[1] İsnâdı zayıftır. Abdullah b. Ahmed, *Zevâidü'z-Zühd* (s. 320).

4313- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Yüce Allah aklı yarattıktan sonra ona: «Kalk!» dedi, akıl kalktı. «Geri git» deyince, akıl geriye gitti. «İleri gel» deyince, akıl ileriye geldi. «Otur» deyince, akıl oturdu. Sonra ona şöyle buyurdu: "Senden daha hayırlı, daha üstün ve daha güzel bir şey yaratmış değilim. Seninle alır, seninle verir, seninle bilinirim. Senden dolayı hesaba çeker, senden dolayı mükafatlandırır ve senden dolayı da cezalandırırım."*[1]

٤٣١٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْقَاسِمِ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ صَالِحٍ الْوَحَاظِيُّ، حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ نَحْوَهُ غَيْرَ أَنَّهُ زَادَ " وَلَا أَكْرَمُ مِنْكَ، وَبِكَ أُعَاقِبُ، لَكَ الثَّوَابُ وَعَلَيْكَ الْعِقَابُ ". قَالَ أَبُو أَحْمَدَ: وحدثنا أَحْمَدُ بْنُ مُوسَى بْنِ زَنْجَوَيْهِ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَكَّارٍ، حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ، قَاضِي حَلَبٍ بِإِسْنَادِهِ نَحْوَهُ

4314- Başka bir kanalla Hafs b. Ömer bir öncekinin aynısını şu eklemeyle bildiriyor: *"...ve senden daha değerli bir şey yaratmış değilim. Senden dolayı hesaba çekerim. Mükafat da, ceza da senden dolayıdır."*[2]

Başka bir kanalla bu hadisin aynısı rivayet edilmiştir.

٤٣١٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو بَكْرٍ، أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَرْوَزِيُّ، حَدَّثَنَا مَنْصُورُ بْنُ صقير، حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ أَعْيَنَ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " إِنَّ الرَّجُلَ لَيَكُونُ مِنْ أَهْلِ الْجِهَادِ، وَمِنْ أَهْلِ الصَّلَاةِ والصِّيَامِ، وَمِمَّنْ يَأْمُرُ بِالْمَعْرُوفِ، وَيَنْهَى عَنِ الْمُنْكَرِ، وَمَا يَجْرِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَجْرُهُ إِلَّا عَلَى قَدْرِ عَقْلِهِ "

4315- İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kişi cihad eden, namaz kılıp oruç tutan, iyiliği emredip kötülükten*

---

[1] İsnâdı çok zayıftır. İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'l-Akli ve-fadlihi* (s. 12).

[2] İsnâdı çok zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (2/797-798, 6/2040), Zehebî, *Mîzân* (1/564), İbn Hacer, *Lisân* (2/327), Suyûtî, *el-Leâliu'l-Masnû'a* (1/126, 129) ve İbnu'l-Cevzî, *el-Mevdûât* (1/174).

sakındıran kişilerden biri olabilir. Ancak kıyamet gününde mükafatını aklı oranınca alacaktır."[1]

٤٣١٦ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْمُحَمَّدُآبَاذِيُّ، حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا مَنْصُورُ بْنُ صُقَيْرٍ، حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ أَعْيَنَ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ الرَّجُلَ لَيَكُونُ مِنْ أَهْلِ الصَّلَاةِ وَالصَّوْمِ وَالزَّكَاةِ وَالْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ حَتَّى ذَكَرَ سِهَامَ الْخَيْرِ كُلَّهَا، وَمَا يُجْزَى يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلَّا بِقَدْرِ عَقْلِهِ ". " وَرُوِيَ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ مُرْسَلًا "

4316- İbn Ömer der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kişi namaz kılıp oruç tutan, zekat veren, hacca ve umreye giden... biri olabilir"* buyurup hayırlı olan amellerinden bir çoğunu bu şekilde saydıktan sonra: *"Ancak kıyamet gününde mükafatını aklı oranınca alacaktır"* buyurdu.[2]

Başka bir kanalla mürsel olarak rivayet edilmiştir.↓

٤٣١٧ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ عَبْدُ اللهِ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا الْحَارِثُ بْنُ أَبِي أُسَامَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو النَّضْرِ هَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ، حَدَّثَنَا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ الْحِمْصِيُّ، عَنْ خُلَيْدِ بْنِ دَعْلَجٍ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ قُرَّةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " النَّاسُ يَعْمَلُونَ بِالْخَيْرِ، وَإِنَّمَا يُعْطَوْنَ أُجُورَهُمْ عَلَى قَدْرِ عُقُولِهِمْ "

4317- Muâviye b. Kurra'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İnsanlar hayırlı amellerde bulunurlar, ancak mükafatlarını akılları oranınca alacaklardır"* buyurmuştur.[3]

٤٣١٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْمُحَمَّدَآبَاذِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ خُزَيْمَةَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ بْنِ كُرَيْبٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّلْتِ، عَنْ

---

[1] İsnâdı zayıftır. Hatîb, *Târîh* (13/79-80), İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'l-Akli ve-fadlihi* (s. 12), Tahâvî, *Şerh Müşkili'l-Âsâr* (1/125), Suyûtî, *el-Leâliu'l-Masnû'a* (1/124) ve İbnu'l-Cevzî, *el-Mevdûât* (1/172).

[2] İsnâdı zayıftır. Suyûtî, *el-Leâliu'l-Masnû'a* (1/125).

[3] İsnâdı güçlü değildir. İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'l-Akli ve-fadlihi* (s. 11, 13), Ebû Hâtim, *Ravdatu'l-Ukalâ* (s. 12) ve Suyûtî, *el-Leâliu'l-Masnû'a* (1/126).

أَحْمَدَ بْنِ بَشِيرٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ كُهَيْلٍ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: " كَانَ رَجُلٌ فِي بَنِي إِسْرَائِيلَ لَهُ حِمَارٌ فَقَالَ: اللهُمَّ إِنَّكَ تَعْلَمُ أَنَّهُ لَيْسَ لِي إِلَّا حِمَارٌ وَاحِدٌ، فَإِنْ كَانَ لَكَ حِمَارٌ فَأَرْسِلْهُ يَرْعَى مَعَ حِمَارِي. قَالَ: فَهَمَّ بِهِ نَبِيُّهُمْ فَأَوْحَى اللهُ إِلَيْهِ أَنْ دَعْهُ فَإِنِّي أُثِيبُ كُلَّ إِنْسَانٍ عَلَى قَدْرِ عَقْلِهِ ". " هَذَا مَوْقُوفٌ، وَرُوِيَ مَرْفُوعًا "

4318- Câbir b. Abdillah der ki: İsrail oğullarından merkebi olan bir adam vardı. Bir gün: "Allahım! Sen de biliyorsun ki benim sadece bir tane merkebim var. Şâyet senin de bir merkebin varsa gönder de benim merkeple birlikte yayılsın" dedi. Peygamberleri adama saldırmak istedi, ancak ona: "Adamı rahat bırak! Ben her insanı aklı oranınca mükafatlandırırım" diye vahyetti.[1]

Mevkûf bir rivayettir. Merfû olarak da rivayet edilmiştir.↓

٤٣١٩ - أَخْبَرَنَاهُ أَبُو سَعْدٍ الزَّاهِدُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ الصَّيْرَفِيُّ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَبِي طَالِبٍ، حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ جُنَادَةَ، ح، وَأَخْبَرَنَاهُ أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ، حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْمُحَامِلِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو السَّائِبِ مُسْلِمُ بْنُ جُنَادَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَحْمَدَ بْنَ بَشِيرٍ، يَقُولُ: حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ كُهَيْلٍ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " تَعَبَّدَ رَجُلٌ فِي صَوْمَعَةٍ فَمَطَرَتِ السَّمَاءُ فَأَعْشَبَتِ الْأَرْضُ فَرَأَى حِمَارًا يَرْعَى فَقَالَ: يا رَبِّ لَوْ كَانَ لَكَ حِمَارٌ لِرَعِيَّتُهُ مَعَ حِمَارِي فَبَلَغَ ذَلِكَ نَبِيًّا مِنْ أَنْبِيَاءِ بَنِي إِسْرَائِيلَ فَأَرَادَ أَنْ يَدْعُوَ عَلَيْهِ، فَأَوْحَى اللهُ تَعَالَى إِلَيْهِ: إِنَّمَا أُجَازِي الْعِبَادَ عَلَى قَدْرِ عُقُولِهِمْ ". " لَفْظُ حَدِيثِ الْمَالِينِيِّ، تَفَرَّدَ بِهِ أَحْمَدُ بْنُ بَشِيرٍ الْكُوفِيُّ، هَذَا وَاللهُ أَعْلَمُ "

4319- Câbir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Adamın biri kilisesinde ibadete çekildi. Bir gün yağmur yağınca yerden otlar bitti. Bir merkebin tek başına yayıldığını görünce de: «Rabbim! Şâyet senin de merkebin varsa benim bu merkeple birlikte yayılsın» dedi. İsrail oğullarının peygamberlerinden biri adamın bu sözünden haberdar olunca adama beddua*

[1] İsnâdında bir sakınca yoktur. Suyûtî, *el-Leâliu'l-Masnû'a* (1/132).

etmek istedi. Bunun üzerine Yüce Allah o peygambere: «Kulları akılları oranınca mükafatlandırırım» diye vahyetti."[1]

Lafız Mâlînî'nin lafzıdır. Ahmed b. Beşîr el-Kûfî bunu rivayette tek kalmıştır. Doğrusunu da Allah bilir.

٤٣٢٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا حَكِيمُ بْنُ سَيْفٍ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي فَرْوَةَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا يُعْجِبَنَّكُمْ إِسْلَامُ الْمَرْءِ حَتَّى تَعْلَمُوا مَا عُقْدَةُ عَقْلِهِ ". " إِسْحَاقُ بْنُ أَبِي فَرْوَةَ ضَعِيفٌ، وَقَدْ رَوَى عَنْهُ الْأَكَابِرُ وَاللهُ أَعْلَمُ "

4320- İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Aklının sağlamlığını da öğrenmedikten sonra kişinin müslümanlığını beğenmekte acele etmeyin"* buyurmuştur.[2]

İshak b. Ebî Ferve zayıf biridir, ancak büyük hadis âlimleri kendisinden rivayetlerde bulunmuştur. Doğrusunu da Allah bilir.

٤٣٢١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الشَّافِعِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ الرَّقِّيُّ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ رَاشِدٍ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا يُعْجِبَنَّكُمْ إِسْلَامُ امْرِئٍ حَتَّى تَعْلَمُوا عُقْدَةَ عَقْلِهِ ". " كَذَا وَجَدْتُهُ، إِسْحَاقُ بْنُ رَاشِدٍ وَاللهُ أَعْلَمُ "

4321- İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Aklının sağlamlığını da öğrenmedikten sonra kişinin müslümanlığını beğenmekte acele etmeyin"* buyurmuştur.[3]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. İbn Adiy, *el-Kâmil* (1/169), Hatîb, *Târîh* (4/46-47), Zehebî, *Mîzân* (1/85), Suyûtî, *el-Leâliu'l-Masnû'a* (1/132) ve İbnu'l-Cevzî, *el-Mevdûât* (1/174-175).

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (1/322-323, 2/818), İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'l-Akli ve-fadlihi* (s. 10-11) ve Suyûtî, *el-Leâliu'l-Masnû'a* (1/126).

[3] İsnâdında bir sakınca yoktur. Suyûtî, *el-Leâliu'l-Masnû'a* (1/126).

Hadisi, ravi adı İshâk b. Râşid olacak şekilde buldum. Doğrusunu da Allah bilir.

٤٣٢٢ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، وَأَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللهِ النُّوقَانِيُّ، بِهَا وَأَبُو سَعِيدٍ مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا الرَّبِيعُ بْنُ سُلَيْمَانَ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا يُعْجِبَنَّكُمْ إِسْلَامُ رَجُلٍ حَتَّى تَعْرِفُوا مَا عُقْدَةُ عَقْلِهِ ". " تَفَرَّدَ بِهِ عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ السَامِيُّ وَهُوَ ضَعِيفٌ "

4322- İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Aklının sağlamlığını da öğrenmedikten sonra birinin müslümanlığını beğenmekte acele etmeyin"* buyurmuştur.[1]

Ali b. el-Hasan es-Sâmî bunu rivayette tek kalmıştır. Ali de zayıf biridir.

٤٣٢٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّغَانِيُّ، بِمَرْوٍ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَاسَوَيْهِ، حَدَّثَنَا حَامِدُ بْنُ آدَمَ، حَدَّثَنَا أَبُو غَانِمٍ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " قِوَامُ الْمَرْءِ عَقْلُهُ، وَلَا دِينَ لِمَنْ لَا عَقْلَ لَهُ ". " تَفَرَّدَ بِهِ حَامِدُ بْنُ آدَمَ وَكَانَ مُتَّهَمًا بِالْكَذِبِ "

4323- Câbir b. Abdillah'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kişinin dayanacağı şey aklıdır. Bundan dolayı aklı olmayanın dini de yoktur"* buyurmuştur.[2]

Hadis uydurmakla itham edilen Hâmid b. Âdem bunu rivayette tek kalmıştır.

٤٣٢٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ سُلَيْمَانَ الْحَرْمَلِيُّ، حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَاصِمٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمَجِيدِ، - أَظُنُّ عَنْ مَرْوَانَ بْنِ سَالِمٍ

---

[1] İsnâdı zayıftır. Suyûtî, *el-Leâliu'l-Masnû'a* (1/126).

[2] İsnâdında tanımadığımız ravi vardır. Uydurma bir hadistir. Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs* 3/217 (4629) ve İbn Adiy, *el-Kâmil* (3/967).

-، عَنْ صَفْوَانَ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ شُرَيْحِ بْنِ عُبَيْدٍ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا بَلَغَهُ عَنْ رَجُلٍ شِدَّةُ عِبَادَةٍ سَأَلَ كَيْفَ عَقْلُهُ؟، فَإِذَا قَالُوا: حَسَنٌ قَالَ: " أَرْجُوهُ ". وَإِذَا قَالُوا غَيْرَ ذَلِكَ قَالَ: " لَنْ يَبْلُغُ صَاحِبُكُمْ حَيْثُ تَظُنُّونَ ". قَالَ الشَّيْخُ: " تَفَرَّدَ بِهِ مَرْوَانُ بْنُ سَالِمٍ الْجزريُّ وَهُوَ ضَعِيفٌ "

4324- Ebu'd-Derdâ der ki: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) bir adamın çok âbid biri olduğu zikredildiği zaman aklının nasıl olduğunu sorardı. "Sağlam bir aklı" var dediklerinde, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İstediği şeye erişeceğini umuyorum"* buyururdu. Aklı konusunda olumsuz bir şey dediklerinde ise: *"Arkadaşınız düşündüğünüz şeye erişemeyecektir"* buyururdu.[1]

Beyhakî der ki: "Zayıf biri olan Mervân b. Sâlim el-Cezerî bunu rivayette tek kalmıştır."

٤٣٢٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ رُمَيْحٍ النَّسَوِيُّ، أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ قُتَيْبَةَ، بِعَسْقَلَانَ، حدثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ هِشَامِ بْنِ يَحْيَى بْنِ يَحْيَى الْغَسَّانِيُّ، حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ جَدِّي، عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ الْخَوْلَانِيِّ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " يَا أَبَا ذَرٍّ لَا عَقْلَ كَالتَّدْبِيرِ، وَلَا وَرَعَ كَالْكَفِّ، وَلَا حَسَبَ كَحُسْنِ الْخُلُقِ "

4325- Ebû Zer der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Ey Ebû Zer! Tedbirli olmak gibi akıllı bir davranış, başkalarına eziyetten sakınmak gibi verâ (günah korkusu) ve güzel ahlâk gibi bir saygınlık yoktur."*[2]

٤٣٢٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْجَرَّاحِ الْعَدْلُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُنْذِرِ بْنِ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى الصُّوفِيُّ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الْأَحْوَلِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَبَطِيُّ، مِنْ أَهْلِ تُسْتَرَ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ بْنُ

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (6/2380), Hakîm et-Tirmizî, *Nevâdiru'l-Usûl* (s. 405), İbnu'l-Cevzî, *el-Mevdûât* (1/173), Suyûtî, *el-Leâliu'l-Masnû'a* (1/128) ve İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'l-Akli ve-fadlihi* (s. 11).

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Mâce 2/1410 (4218).

الْحَجَّاجِ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ ضَمْرَةَ، عَنْ عَلِيٍّ، أَنَّهُ قَالَ لِلْحَسَنِ ابْنِهِ: يَا بُنَيَّ، سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " لَا مَالَ أَعْوَزُ مِنَ الْعَقْلِ، وَلَا فَقْرَ أَشَدُّ مِنَ الْجَهْلِ، وَلَا وَحْدَةَ أَشَدُّ مِنَ الْعَجَبِ، وَلَا مُظَاهَرَةَ أَوْثَقُ مِنَ الْمُشَاوَرَةِ، وَلَا عَقْلَ كَالتَّدْبِيرِ، وَلَا حَسَبَ كَحُسْنِ الْخُلُقِ، وَلَا وَرَعَ كَالْكَفِّ، وَلَا عِبَادَةَ كَالتَّفَكُّرِ، وَآفَةُ الْحَدِيثِ الْكَذِبُ، وَآفَةُ الْعِلْمِ النِّسْيَانُ، وَآفَةُ الطَّرْفِ الصَّلَفُ، وَآفَةُ الْجَمَالِ الْبَغْيُ، وَآفَةُ الشَّجَاعَةِ الْفَخْرُ، يَا بُنَيَّ لَا تَسْتِخِفَّنَّ بِرَجُلٍ تَرَاهُ أَبَدًا، فَإِنْ كَانَ أَكْبَرَ مِنْكَ فَاحْسَبْ أَنَّهُ أَبُوكَ، وَإِنْ كَانَ مِثْلَكَ فَاحْسَبْ أَنَّهُ أَخُوكَ، وَإِنْ كَانَ أَصْغَرَ مِنْكَ فَاحْسَبْ أَنَّهُ ابْنُكَ ". " تَفَرَّدَ بِهِ هَذَا الْحَبَطِيُّ، عَنْ شُعْبَةَ وَلَيْسَ بِالْقَوِيِّ "

4326- Âsım b. Damra bildiriyor: Hz. Ali, oğlu Hasan'a şöyle dedi: "Evladım! Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *«Akıldan daha büyük bir ihtiyaç, cehaletten daha ağır bir yokluk yoktur. Kendini beğenmişlikten daha büyük bir yalnızlık, istişareden daha sağlam bir yardım yoktur. Tedbirli olmak gibi akıllı bir davranış, güzel ahlâk gibi bir saygınlık, başkalarına eziyetten sakınmak gibi verâ (günah korkusu), tefekkür gibi bir ibadet yoktur. Sözün felaketi yalandır. İlmin felaketi unutmaktır. Güzel konuşmanın felaketi kibirdir. Güzelliğin felaketi böbürlenmektir. Cesaretin felaketi övünmektir.»*

Evladım! Karşılaştığın hiç kimseyi asla küçük görme. Senden büyükse onu baban, yaşıtınsa kardeşin, senden küçükse de oğlun gibi say."[1]

Güçlü biri olmayan Habatî bunu Şu'be'den rivayette tek kalmıştır.

٤٣٢٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ، حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدُ الرَّحْمَنِ النَّسَائِيُّ أَحْمَدُ بْنُ شُعَيْبٍ، حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ وَهْبٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ الْحَارِثِ، عَنْ دَرَّاجٍ، عَنْ أَبِي الْهَيْثَمِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا حَلِيمَ إِلَّا ذُو عَثْرَةٍ، وَلَا حَكِيمَ إِلَّا ذُو تَجْرِبَةٍ "

---

[1] İsnâdında tanımadığımız ravi vardır. Zayıf bir hadistir. İbn Hibbân, *el-Mecrûhîn* (2/300), İbn Hacer, *Lisân* (5/221), Zehebî, *Mîzân* (3/602), Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs* 5/179 (7889) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (2/35-36)

4327- Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Daha önce ayağı kaymamış kişi hoşgörülü, tecrübesi olmayan kişi de bilge olamaz"* buyurmuştur.[1]

٤٣٢٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّنْعَانِيُّ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ أَبَانَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ رَجُلًا قَالَ لِلنَّبِيِّ ﷺ: أَوْصِنِي يَا رَسُولَ اللهِ؟، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " خُذِ الْأَمْرَ بِالتَّدْبِيرِ، وَإِنْ رَأَيْتَ فِي عَاقِبَتِهِ خَيْرًا فَامْضِ، وَإِنْ خِفْتَ غَيًّا فَأَمْسِكْ ". " أَبَانُ بْنُ أَبِي عَيَّاشٍ ضَعِيفٌ فِي الرِّوَايَةِ "

4328- Enes b. Mâlik bildiriyor: Adamın biri: "Ey Allah'ın Resûlü! Bana öğütte bulun" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yapacağın her işte temkinli ol. Şâyet sonunda hayır görüyorsan o işi yap. Ancak sonunda yoldan çıkma endişesi varsa o işe girişme"* buyurdu.[2]

Ebân b. Ebî Ayyâş rivayette zayıf biridir.

٤٣٢٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو سَعِيدٍ الْمُؤَذِّنُ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ الْوَلِيدِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ بْنِ حَبِيبٍ، حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا نَهْشَلُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا عَبَّادُ بْنُ كَثِيرٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ دِينَارٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " كَمْ مِنْ عَاقِلٍ عقَلَ عَنِ اللهِ أَمْرَهُ وَهُوَ حَقِيرٌ عِنْدَ النَّاسِ، ذَمِيمُ الْمَنْظَرِ، يَنْجُو غَدًا، وَكَمْ مِنْ طَرِيفِ اللِّسَانِ جَمِيلِ الْمَنْظَرِ، عَظِيمِ الشَّأْنِ، هَالِكٌ غَدًا فِي الْقِيَامَةِ ". " تَفَرَّدَ بِهِ نَهْشَلٌ، عَنْ عَبَّادٍ "

4329- İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Allah'ın buyruklarını iyice anlayan, ama insanların gözünde değersiz, görünüşü kötü nice kişi var ki bunlar yarın (âhirette) kurtuluşa ermişlerdir.*

---

[1] İsnâdı güçlü değildir. Tirmizî 4/379 (2033).

[2] İsnâdı zayıftır. Abdurrezzâk, *Musannef* 11/165 (20212), Bağavî, *Şerhu's-Sünne* 13/178 (3600) ve İbn Adiy, *el-Kâmil* (1/376).

Güzel konuşan, güzel görünüşlü nice kişi de vardır ki, bunlar kıyamet gününde helak olacaklardır."[1]

Nehşel bunu Abbâd'dan rivayette tek kalmıştır.

٤٣٣٠ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ هُوَ ابْنُ مِلْحَانَ، حَدَّثَنَا وَثِيمَةُ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا سَلَمَةُ بْنُ الْفَضْلِ، عَنْ رَجُلٍ، ذَكَرَهُ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَالِمٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " إِنَّ لِكُلِّ شَيْءٍ مَعْدِنٌ، وَمَعْدِنُ التَّقْوَى قُلُوبُ الْعَاقِلِينَ ". قَالَ الشَّيْخُ أَحْمَدُ: " وَهَذَا مُنْكَرٌ، وَلَعَلَّ الْبَلَاءَ وَقَعَ مِنَ الرَّجُلِ الَّذِي لَمْ يُسَمَّ. وَاللهُ أَعْلَمُ "

4330- Ömer b. el-Hattâb'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Her şeyin bir kaynağı vardır. Takvanın kaynağı da akıllı kişilerin kalpleridir."*[2]

Beyhakî der ki: "Münker bir hadistir. Sanırım sorun ismi verilmeyen ravi dolayısıyladır. Doğrusunu da Allah bilir."

٤٣٣١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي طَاهِرٍ الدَّقَّاقُ، بِبَغْدَادَ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ، حَدَّثَنَا الْحَارِثُ بْنُ أَبِي أُسَامَةَ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا وَرْقَاءُ، عَنِ ابْنِ أَبِي نَجِيحٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، فِي قَوْلِهِ: ﴿هَلْ فِي ذَلِكَ قَسَمٌ لِذِي حِجْرٍ﴾ [الفجر: ٥]. قَالَ: " لِذِي عَقْلٍ، لِذِي رَأْيٍ "

4331- İbn Ebî Necîh bildiriyor: Mücâhid, ***"Bunların her biri akıl sahibi için birer yemine değmez mi"***[3] âyetindeki *"Zî hicr"* ifadesini akıl sahibi, fikir sahibi kişi şeklinde açıklamıştır."[4]

---

[1] İsnâdı zayıftır. Ebû Nuaym, *Hilye* (1/313) ve Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs* 3/304 (4914)

[2] İsnâdında meçhul ravi vardır. Hatîb, *Târîh* (4/11), Zehebî, *Mîzân* (2/424, 4/331), İbn Hacer, *Lisân* (6/217), İbnu'l-Cevzî, *el-Mevdûât* (1/171-172) ve Suyûtî, *el-Leâliu'l-Masnû'a* (1/124).

[3] Fecr Sur. 5

[4] Ravileri güvenilirdir. İbn Cerîr, *Tefsîr* (30/174) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (8/504).

٤٣٣٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو إِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الْإِمَامُ، أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ بَنْدَوَيْهِ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنْ أَبِي رَوْقٍ، عَنِ الضَّحَّاكِ، ﴿لِيُنْذِرَ مَنْ كَانَ حَيًّا﴾ [يس: ٧٠] قَالَ: " عَاقِلًا "

4332- Ebû Ravk bildiriyor: Dahhâk, *"Diri olanları uyarması ve kafirler hakkındaki o sözün (azabın) gerçekleşmesi için Kur'ân'ı indirdik"*[1] âyetini açıklarken: "Diri olanlardan kasıt, akıl sahibi olanlardır" demiştir.[2]

٤٣٣٣ - قَالَ الشَّيْخُ أَحْمَدُ رَحِمَهُ اللهُ وَفِيمَا أَجَازَ لِي شَيْخُنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَّ أَحْمَدَ بْنَ مُحَمَّدِ بْنِ وَاصِلٍ الْبِيكَنْدِيَّ، أَخْبَرَهُمْ، حدثنا أَبِي، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْبُخَارِيُّ، قَالَ: قَالَ يَزِيدُ بْنُ جَابِرٍ: أَخْبَرَنِي شَيْخٌ بِالسَّاحِلِ، عَنْ رَجُلٍ مِنْ بَنِي قُشَيْرٍ، يُقَالُ لَهُ قُرَّةُ بْنُ هُبَيْرَةَ، أَنَّهُ أَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ: إِنَّهُ كَانَتْ لَنَا أَرْبَابٌ نُعْبَدُ مِنْ دُونِ اللهِ فَبَعَثَكَ اللهُ فَدَعَوْنَاهُنَّ فَلَمْ يُجِبْنَ، وَسَأَلْنَاهُنَّ فَلَمْ يُعْطِيَنَّ، وَجِئْنَاكَ فَهَدَانَا اللهُ، وَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " قَدْ أَفْلَحَ مَنْ رُزِقَ لُبًّا " قَالَ يَا رَسُولَ اللهِ اكْسُنِي ثَوْبَيْنِ مِنْ ثِيَابِكَ قَدْ لَبِسْتَهُمَا فَكَسَاهُ، فَلَمَّا كَانَ بِالْمَوْقِفِ فِي عَرَفَاتٍ، قَالَ رَسُولُ اللهُ ﷺ: " أَعِدْ عَلَيَّ مَقَالَتَكَ " فَأَعَادَ عَلَيْهِ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَفْلَحَ مَنْ رُزِقَ لُبًّا "

وَرُوِيَ فِي ذَلِكَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي هِلَالٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ نَشِيطٍ، أَنَّ قُرَّةَ بْنَ هُبَيْرَةَ الْعَامِرِيَّ، قَدِمَ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَذَكَرَ قِصَّتَهُ فَلَمَّا أَدْبَرَ، قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " قَدْ أَفْلَحَ مَنْ رُزِقَ لُبًّا "

4333- Yezîd b. Câbir bildiriyor: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) geldim ve: "Daha önce Allah dışında ibadet ettiğimiz rablerimiz vardı. Onlara dua ederdik, ama bize karşılık vermezlerdi. Onlardan bir şeyler isterdik, ancak bize bir şey vermezlerdi. Sonra Yüce Allah seni gönderdi. Sana gelip hidâyete erdik" dedim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kendisine akıl*

---

[1] Yâsîn Sur. 70

[2] İsnâdı hasendir. İbn Cerîr, *Tefsîr* (23/27) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (7/72).

bahşedilen kişi kurtuluşa erer" buyurdu. "Ey Allah'ın Resûlü! Senin giydiğin giysilerden bana iki tane ver" dediğimde bana iki giysi verdi. Daha sonraları Arafat'ta vakfedeyken bana: *"Daha önce söylemiş olduğun sözü bana bir daha söyle"* buyurdu. Aynı şeyi söylediğimde yine: *"Kendisine akıl bahşedilen kişi kurtuluşa erer"* buyurdu.[1]

Bu konuda Saîd b. Ebî Hilâl, Saîd b. Naşît'ten şunu bildiriyor: "Kurra b. Hubeyre el-Âmirî, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) geldi..." Ravi söz konusu rivayeti aktardıktan sonra sonunda şöyle der: "Kurra oradan ayrıldıktan sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): «*Kendisine akıl bahşedilen kişi kurtuluşa erer*» buyurdu."

٤٣٣٤ - حدثناه أَبُو مُحَمَّدٍ الْحَسَنُ بْنُ أَحْمَدَ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُسْتَغْفِرِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ الْخَلِيلِ بْنِ أَحْمَدَ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي دَاوُدَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ شُعَيْبٍ، حَدَّثَنِي ابْنُ وَهْبٍ، عَنِ اللَّيْثِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ خَالِدِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي هِلَالٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ نَشِيطٍ، أَنَّ قُرَّةَ بْنَ هُبَيْرَةَ الْعَامِرِيَّ، قَدِمَ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَأَسْلَمَ، فَذَكَرَ الْحَدِيثَ، فَقَالَ لَهُ: " كَيْفَ قُلْتَ حِينَ أُسِرْتَ؟ " قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ كَانَ لَنَا أَرْبَابٌ وَرَبَّاتٌ مِنْ دُونِ اللهِ نَدْعُوهُنَّ فَلَا يُجِبْنَنَا، وَنَسْأَلُهُنَّ فَلَا يُعْطِينَنَا، فَلَمَّا بَعَثَكَ اللهُ جِئْنَاكَ وَتَرَكْنَاهُنَّ، ثُمَّ أَدْبَرَ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " قَدْ أَفْلَحَ مَنْ رُزِقَ لُبًّا "

4334- Saîd b. Naşît bildiriyor: "Kurra b. Hubeyre el-Âmirî, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) geldi..." Ravi söz konusu rivayeti zikrettikten sonra da sonunda şöyle devam eder: Daha sonraları Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem) ona: *"Esir olduğunda bana ne demiştin?"* diye sorunca, Kurra: "Ey Allah'ın Resûlü! Daha önce Allah dışında erkek ve dişi rablerimiz vardı. Onlara dua ederdik, ama bize karşılık vermezlerdi. Onlardan bir şeyler isterdik, ancak bize bir şey vermezlerdi. Yüce Allah seni gönderince onları bırakıp sana geldik"

---

[1] İsnâdında meçhul ravi vardır. Buhârî, *Târîh* (4/1/181-182) ve Taberânî, *M. el-Kebîr* 19/33-34 (70) Bak: Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (9/401).

dedi. Kurra oradan ayrıldıktan sonra Hz. Peygamber (sallallahu alayhi vesellem): *"Kendisine akıl bahşedilen kişi kurtuluşa erer"* buyurdu.[1]

٤٣٣٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ الْفَقِيهُ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ زِيَادٍ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُوسَى الْفَرَّاءُ، حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ خَالِدٍ، ح، وَأَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ حَدَّثَنَا الْحَضْرَمِيُّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَوْنٍ الْقَوَّاسُ، حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ خَالِدٍ، عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " كَرَمُ الْمَرْءِ دِينُهُ، وَمُرُوءَتُهُ عَقْلُهُ، وَحَسَبُهُ خُلُقُهُ ". وَفِي رِوَايَةِ أَبِي عَبْدِ اللهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: ثُمَّ ذَكَرَهُ

4335- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem): *"Kişinin değeri diniyle, insanlığı aklıyla, saygınlığı ise ahlâkıyla olur"* buyurmuştur.[2]

٤٣٣٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ، أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ زَيْدٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ زَكَرِيَّا، عَنِ الشَّعْبِيِّ، قَالَ: قَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ: " حَسَبُ الرَّجُلِ دِينُهُ، وَمُرُوءَتُهُ خُلُقُهُ، وَأَصْلُهُ عَقْلُهُ "

4336- Hz. Ömer der ki: "Kişinin saygınlığı diniyle, insanlığı ahlâkıyla, sağlamlığı da aklıyla olur."[3]

٤٣٣٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْمُحَمَّدَآبَاذِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ بَكْرٍ، حَدَّثَنَا سَوَّارُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْعَنْبَرِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عُثْمَانَ أَبُو بَحْرٍ الْبَكْرَاوِيُّ، حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحِيمِ بْنُ زَيْدٍ الْعَمِّيُّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ الْحَسَنِ،

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] İsnâdı zayıftır. Ahmed, *Müsned* (2/365), İbn Hibbân, *Sahîh* (1/351) ile *Ravdatu'l-Ukalâ* (s. 229), Beyhakî, *Sünen* (7/136, 10/195) ile *Âdâb* (220), Hâkim, *Müstedrek* (1/123-124), İbnu'l-Ca'd, *Müsned* 2/1063 (3072), İbn Adiy, *el-Kâmil* (6/2313) ve Dâraketnî, *Sünen* (3/303).

[3] İsnâdında tanımadığımız ravi vardır. İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'l-Akli ve-fadlihi* (s. 10), Mâlik, *Muvattâ* (s. 463) ve Beyhakî, *Sünen* (10/195) ile *Âdâb* (s. 143).

قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " الْعِلْمُ خَلِيلُ الْمُؤْمِنِ، وَالْعَقْلُ دَلِيلُهُ، وَالْعَمَلُ قَيِّمُهُ، وَالْحِلْمُ وَزِيرُهُ، وَالصَّبْرُ أَمِيرُ جُنُودِهِ، وَالرِّفْقُ وَالِدُهُ، وَاللِّينُ أَخُوهُ ". " هَذَا مُنْقَطِعٌ "

4337- Hasan'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"İlim müminin dostu, akıl kılavuzu, amel ayakları, hilim veziri (yardımcısı), sabır ordularının komutanı, şefkat babası, yumuşak huy da kardeşidir."*[1]

İsnâdında kopukluk vardır.

٤٣٣٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْمُحَمَّدَآبَاذِيُّ، حَدَّثَنَا الْكُدَيْمِيُّ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ نَصْرٍ الْعَبْدِيُّ، حَدَّثَنَا مَيْسَرَةُ، عَنْ مُوسَى بْنِ عُبَيْدَةَ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " مَا اكْتَسَبَ الْمَرْءُ مِثْلَ عَقْلٍ يَهْدِي صَاحِبَهُ إِلَى هُدًى، أَوْ يَرُدُّهُ عَنْ رَدًى ". قَالَ الشَّيْخُ: " هَذَا إِسْنَادٌ ضَعِيفٌ، وَالَّذِي قَبْلَهُ مُنْقَطِعٌ "

4338- Ömer b. el-Hattâb'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kişi kendisini doğru yola götürüp, yanlış yoldan alıkoyacak bir akıldan daha güzel bir şey elde edemez."*[2]

Beyhakî der ki. "İsnâdı zayıftır. Bir önceki hadisin isnâdında ise kopukluk vardır."

٤٣٣٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، أَخْبَرَنَا جَدِّي أَبُو عَمْرٍو إِسْمَاعِيلُ بْنُ نُجَيْدٍ، حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَرْوَزِيُّ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ حَمَّادٍ الْعَطَّارُ، حَدَّثَنَا أَبُو حَمْزَةَ السُّكَّرِيُّ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ الصَّائِغُ، عَنْ حَمَّادٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: قَالَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ: " التَّوْفِيقُ خَيْرُ قَائِدٍ، وَحُسْنُ الْخُلُقِ خَيْرُ قَرِينٍ، وَالْعَقْلُ خَيْرُ صَاحِبٍ، وَالْأَدَبُ خَيْرُ مِيرَاثٍ، وَلَا وَحْشَةَ أَشَدُّ مِنَ الْعُجْبِ "

4339- Ali b. Ebî Tâlib der ki: "(Allah'ın gösterdiği hidayete) uygunluk, en hayırlı komutandır. Güzel ahlâk en hayırlı arkadaştır. Akıl en hayırlı

---

[1] İsnâdı çok zayıftır.

[2] İsnâdı zayıftır. Taberânî, *M. es-Sağîr* (1/241) ve Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (1/121).

yoldaştır. Edeb en hayırlı mirastır. Kişi için kendini beğenmeden daha büyük bir yalnızlık yoktur."[1]

٤٣٤٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنِي سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُسْلِمٍ، حَدَّثَنِي عَمْرُو بْنُ دِينَارٍ، أَخْبَرَنِي ابْنُ شِهَابٍ، عَنْ عِيَاضِ بْنِ خَلِيفَةَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، أَنَّهُ سَمِعَهُ يَقُولُ وَهُوَ بِصِفِّينَ: " إِنَّ الْعَقْلَ فِي الْقَلْبِ، وَإِنَّ الرَّحِمِ فِي الْكَبِدِ، وَإِنَّ الرَّأْفَةَ فِي الطِّحَالِ، وَإِنَّ النَّفْسَ فِي الرِّئَةِ "

4340- İyâd b. Halîfe bildiriyor: Sıffîn savaşında Ali b. Ebî Tâlib'in: "Akıl kalpte, merhamet karaciğerde, şefkat dalakta, nefis de akciğerde olur" dediğini işittim.[2]

٤٣٤١ - سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ مُحَمَّدَ بْنَ الْحَسَنِ السُّلَمِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا الْقَاسِمِ النَّصْرَآبَاذِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ مُحَمَّدِ بْنِ إِدْرِيسَ الْحَنْظَلِيَّ الرَّازِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الزَّاهِدَ، يَقُولُ: قَالَ أَحْمَدُ بْنُ عَاصِمٍ الْأَنْطَاكِيُّ: " أَنْفَعُ الْعَقْلِ مَا عَرَّفَكَ نِعَمَ اللهِ عَلَيْكَ وَأَعَانَكَ عَلَى شُكْرِهَا، وَقَامَ بِخِلَافِ الْهَوَى "

4341- Ahmed b. Âsım el-Antâkî der ki: "En faydalı akıl, sana Allah'ın nimetlerini bildiren, bu nimetlere şükretmene yardımcı olan ve arzularının tersine hareket eden akıldır."[3]

٤٣٤٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ السَّمَّاكِ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَمْرٍو، قَالَ: سَمِعْتُ بِشْرًا، يَقُولُ: قَالَ سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ: " لَيْسَ الْعَاقِلُ الَّذِي يَعْرِفُ الْخَيْرَ وَالشَّرَّ، إِنَّمَا الْعَاقِلُ إِذَا رَأَى الْخَيْرَ اتَّبَعَهُ، وَإِذَا رَأَى الشَّرَّ اجْتَنَبَهُ "

4342- Süfyân b. Uyeyne der ki: "Akıllı olan kişi iyiyi ve kötüyü bilen kişi değil, iyiyi gördüğü zaman peşinden giden, kötüyü gördüğü zaman da ondan uzak duran kişidir."[1]

---

[1] İsnâdı hasendir. İbn Hibbân, *Kitâbu's-Sikât* (8/175).

[2] İsnâdı hasendir. Fesevî, *Ma'rife* (1/409).

[3] Sülemî, *Tabakâtu's-Sûfiyye* (s. 137-138).

٤٣٤٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ اللهِ، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا عَمْرٍو الزَّجَّاجِيَّ، يَقُولُ: " كَانَ النَّاسُ فِي الْجَاهِلِيَّةِ يَتَّبِعُونَ مَا تَسْتَحْسِنُهُ عُقُولُهُمْ وَطَبَائِعُهُمْ، فَجَاءَ النَّبِيُّ ﷺ فَرَدَّهُمْ إِلَى الشَّرِيعَةِ وَالِاتِّبَاعِ فَالْعَقْلُ الصَّحِيحُ الَّذِي يَسْتَحْسِنُ مَحَاسِنَ الشَّرِيعَةِ، وَيَسْتَقْبِحُ مَا يَسْتَقْبِحُهُ "

4343- Ebû Amr ez-Zeccâcî der ki: Cahiliye döneminde insanlar akıllarının güzel bulduğu ve huylarına da uygun düşen işleri yaparlardı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) gönderilince de insanları şeriata ve doğru yoldan gitmeye sevk etti. Bundan dolayı doğru akıl, şeriatın güzel gördüğünü güzel, kötü gördüğünü de kötü gören akıldır."[2]

٤٣٤٤ - سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَحْمَدَ بْنَ مُحَمَّدِ بْنِ زَكَرِيَّا، يَقُولُ: سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ عَبْدِ اللهِ، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا الْحُسَيْنِ السَّيْرُوَانِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ الْجُنَيْدَ، يَقُولُ: سُئِلَ السَّرِيُّ، عَنِ الْعَقْلِ، فَقَالَ: " مَا قَامَتْ بِهِ الْحُجَّةُ عَلَى مَأْمُورٍ وَمَنْهِيٍّ"

4344- Cüneyd der ki: Seriy (es-Sekatî)'ye akıl konusu sorulunca: "Emredilen ve yasaklanan konularda delil olarak kabul gören şeydir" dedi.[3]

٤٣٤٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ، أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، أَخْبَرَنَا أَبُو عُثْمَانَ سَعِيدُ بْنُ عُثْمَانَ الْحَنَّاطُ، قَالَ: سَمِعْتُ ذَا النُّونِ الْمِصْرِيَّ، يَقُولُ: " مَنْ أَرَادَ عِلْمَ طَرِيقِ الْآخِرَةِ، فَلْيُكْثِرْ مُحَادَثَةَ الْحُكَمَاءِ وَمُجَالَسَتَهُمْ، وَلْيَكُنْ أَوَّلُ مَا يَسْأَلُ الْحَكِيمُ عَنِ الْعَقْلِ، فَإِنَّ جَمِيعَ الْأَشْيَاءِ لَا تُدْرَكُ إِلَّا بِالْعَقْلِ وَمَتَى أَرَدْتَ الْخِدْمَةَ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ فَاعْقِلْ لِمَنْ يُخْدَمُ، ثُمَّ اخْدُمْ "

وَبِإِسْنَادِهِ قَالَ: وَسَمِعْتُ ذَا النُّونِ، يَقُولُ: " وَالَّذِي رَفَضَ الدُّنْيَا بِحُبِّ اللهِ هُمْ قَوْمٌ مِنْ أَهْلِ الْمَعْرِفَةِ وَالْعَقْلِ بِالْآخِرَةِ "

---

[1] Abdullah b. Ahmed, *Zevâidu'z-Zühd* (s. 167), Ebû Nuaym, *Hilye* (7/274) ve İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'l-Akli ve-fadlihi* (s. 22).

[2] Sülemî, *Tabakâtu's-Sûfiyye* (s. 433) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (10/376).

[3] Sülemî, *Tabakâtu's-Sûfiyye* (s. 51).

وَبِإِسْنَادِهِ قَالَ: وَسَمِعْتُ ذَا النُّونِ، يَقُولُ: " اعْلَمُوا أَنَّ الْعَاقِلَ يَعْتَرِفُ بِذَنْبِهِ، وَيُحِسُّ ذَنْبَ غَيْرِهِ، وَيَجُودُ بِمَا لَدَيْهِ، وَيَزْهَدُ فِيمَا عِنْدَ غَيْرِهِ، وَيَكُفُّ أَذَاهُ وَيَحْتَمِلُ الْأَذَى عَنْ غَيْرِهِ"

وَبِإِسْنَادِهِ، قَالَ: سَمِعْتُ ذَا النُّونِ الْمِصْرِيَّ، يَقُولُ: " تَجَوَّعْ، وَتَخَلَّ تَرى الْعَجَبَ، مَنْ أَحَبَّ اللهَ عَاشَ، وَمَنْ مَالَ إِلَى غَيْرِهِ طَاشَ، وَالْأَحْمَقُ يَغْدُو وَيَرُوحُ فِي لَا شَيْءَ، وَالْعَاقِلُ عَنْ خَوَاطِرِ نَفْسِهِ فَتَّاشٌ "

4345- Ebû Osmân Saîd b. Osmân el-Hannât der ki: Zünnûn el-Mısrî'nin şöyle dediğini işittim: "Âhiret yolunun ilmini öğrenmek isteyen kişi hekim (bilge) kişilerle sohbet edip onların meclislerinde bulunsun. Ancak bilge olan biri de kişide ilk önce akıl arar. Zira her şey akılla idrak edilebilir. Allah yolunda hizmet etmek istiyorsan da kime hizmet edileceğini düşün ve bu şekilde hizmet et."

Yine Zünnûn'un şöyle dediğini işittim: "Allah sevgisiyle dünyadan yüz çevirenler, âhirete yönelik marifet ve akıl sahibi olan kişilerdir."

Yine Zünnûn'un şöyle dediğini işittim: "Bilmelisiniz ki akıllı olan kişi, günahlarını itiraf eden, başkalarının günahlarını fark edebilen, elindekiyle cömert olan, başkalarının ellerinde olanda gözü bulunmayan, başkalarına eziyet vermekten sakınan, başkalarından gelen eziyetlere de tahammül gösterebilen kişidir."

Yine Zünnûn el-Mısrî'nin şöyle dediğini işittim: "Aç ve yalnız kal ki şaşılacak şeyler görebilesin. Allah'ı seven yaşar, Allah'tan başkasına yönelen de sapar. Ahmak olan kişi, sabah akşam hiçbir değeri olmayan şeylerin peşinden giden kişidir. Akıllı olan kişi de, içinden geçenleri bile sorgulayan kişidir."

٤٣٤٦ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عُثْمَانَ الْحَنَّاطَ ... فَذَكَرَ الْحِكَايَاتِ عَنْ ذِي النُّونِ، وَزَادَ " والْكَرِيمُ يُعْطِي قَبْلَ السُّؤَالِ، فَكَيْفَ يَبْخَلُ بَعْدَ السُّؤَالِ، وَيَعْذِرُ قَبْلَ الِاعْتِذَارِ، فَكَيْفَ يَحْقِدُ بَعْدَ الِاعْتِذَارِ، وَيَعْفُو قَبْلَ الِامْتِنَاعِ، فَكَيْفَ يَطْمَعُ الِازْوِرَارَ ".

4346- Hasan b. Muhammed b. İshâk der ki: "Ebû Osmân el-Hannât'm şöyle dediğini işittim..." Sonrasında Zünnûn'un bir önceki sözlerini aktardıktan sonra yine ondan naklen şu eklemeyi yapar: "Cömert olan kişi istenmeden verirken, istendikten sonra nasıl cimri davransın? Özürden önce mazur görürken özürden sonra nasıl kin gütsün? Savunmaya geçilmeden affederken nasıl saldırmada gözü olsun?"

٤٣٤٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ دَاوُدَ بْنِ سُلَيْمَانَ الزَّاهِدُ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ الْوَاحِدِ الْعَبْسِيُّ، حَدَّثَنَا وَزِيرَةُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: سَمِعْتُ عُثْمَانَ، يَقُولُ: قِيلَ لِجَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ: مَا الشَّيْءُ الَّذِي يُعَوِّلُ عَلَيْهِ الْمَرْءُ؟. قَالَ: " عَقْلُهُ الَّذِي يَرْجِعُ إِلَيْهِ فِيهِ "، قِيلَ: فَأَيْنَ الْعَقْلُ مِنَ الْهَوَى؟ قَالَ: " هُمَا جَمِيعًا فِي وِعَاءٍ "، قِيلَ: فَأَيُّهُمَا عَلَى صَاحِبِهِ أَقْوَى؟ قَالَ: " الْعَدْلُ مِنْ سُلْطَانِ الْعَقْلِ، وَالْجَوْرُ مِنْ سُلْطَانِ الْهَوَى، وَالنَّفْسُ بَيْنَهُمَا، فَمَنْ أَطَاعَ عَقْلَهُ سَدَّدَهُ وَأَرْشَدَهُ، وَمَالَ بِهِ هَوَاهُ أَضَلَّهُ وَأَهْلَكَهُ "

4347- Osmân der ki: Câfer b. Muhammed'e: "Kişinin dayanması gereken şey nedir?" diye sorulunca: "Her şeyde ona başvurduğu aklıdır" dedi. Ona: "Arzuların yanında aklın yeri neresidir?" diye sorulunca: "İkisi de aynı kaptadır" dedi. Ona: "Hangisi diğerinden daha güçlüdür?" diye sorulunca da şöyle dedi: "Adalet akıldan, zulüm de arzulardan kaynaklanır. Nefis de ikisinin arasındadır. Aklına uyan kişi doğru amellerde bulunup doğru yolda gider. Arzularına uyan kişi de sapar ve helak olur."[1]

٤٣٤٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْمُقْرِئُ، أَخْبَرَنَا الْحَسَنَ بْنَ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا أَبُو عُثْمَانَ الْحَنَّاطُ، حَدَّثَنِي عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ النَّصِيبِيُّ، قَالَ: قَالَ ابْنُ الْقَرْيَةِ: " الرِّجَالُ ثَلَاثَةٌ: عَاقِلٌ، وَأَحْمَقُ، وَفَاجِرٌ، فَالْعَاقِلُ: إِنْ كُلِّمَ أَجَابَ، وَإِنْ سَمِعَ وَعَى، وَإِنْ نَطَقَ نَطَقَ بِصَوَابٍ، وَالْأَحْمَقُ: إِنْ تَكَلَّمَ عَجَّلَ، وَإِنْ حَدَّثَ ذُهِلَ، وَإِنْ حُمِلَ عَلَى الْقَبِيحِ فَعَلَ، وَالْفَاجِرُ: إِنِ ائْتَمَنْتَهُ خَانَكَ، وَإِنْ حَادَثْتَهُ شَانَكَ "

---

[1] İsnâdında tanımadığımız ravi vardır.

4348- İbnu'l-Karye der ki: "İnsanlar akıllı, ahmak ve günahkar olmak üzere üç çeşittir. Akıllı olan kişi kendisiyle konuşulduğu zaman cevap verir, dinlediği zaman anlar, konuştuğu zaman da doğru olanı konuşur. Ahmak olan kişi yerli yersiz konuşur, konuştuğu zaman saçmalar, kötü bir şey yapması istense de yapar. Günahkar olan kişi ise bir emanet verdiğin zaman ihanet eder, onunla konuştuğun zaman da senin itibarını düşürür."[1]

٤٣٤٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرِ بْنِ شَيْبَانَ الْعَطَّارُ، بِبَغْدَادَ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ بْنِ الْجَعَّابِيِّ الْحَافِظُ، حَدَّثَنِي أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْوَكِيلُ، حَدَّثَنَا رَجَاءُ بْنُ سَهْلٍ، حَدَّثَنَا أَبُو مُسْهِرٍ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ رُوَيْمٍ، قَالَ: قِيلَ لِقُسّ بْنِ سَاعِدَةَ: مَا الْعَقْلُ؟ قَالَ: " مَعْرِفَةُ الْإِنْسَانِ نَفْسَهُ "، قِيلَ: فَمَا أَفْضَلُ الْعِلْمِ؟ قَالَ: " وَقُوفُ الْمَرْءِ عِنْدَ عِلْمِهِ "

4349- Urve b. Ruveym der ki: Kus b. Sâide'ye: "Akıl nedir?" diye sorulunca: "Kişinin kendini bilmesidir" dedi. Ona: "En üstün ilim hangisidir?" diye sorulunca da: "Kişinin, ilminin arkasında durmasıdır" dedi.

٤٣٥٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو الْحَسَنِ الْمُقْرِئُ، أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا أَبُو عُثْمَانَ الْحَنَّاطُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مَنْصُورٍ الْحَارِثِيُّ، حَدَّثَنِي عِيسَى بْنُ إِسْحَاقَ الْأَنْصَارِيُّ، قَالَ: كَانَ أَبُو عَبْدِ اللهِ النَّبَّاجِيُّ رَحِمَهُ اللهُ يَقُولُ: " كَيْفَ يَكُونُ عَاقِلًا مَنْ لَمْ يَكُنْ لِنَفْسِهِ نَاظِرًا، أَمْ كَيْفَ يَكُونُ عَاقِلًا مَنْ يَطْلُبُ بِأَعْمَالِ طَاعَتِهِ مِنَ الْمَخْلُوقِينَ ثَوَابًا عَاجِلًا، أَمْ كَيْفَ يَكُونُ عَاقِلًا مَنْ كَانَ بِعُيُوبِ نَفْسِهِ جَاهِلًا، وَفِي عيوبِ غَيْرِهِ نَاظِرًا، أَمْ كَيْفَ يَكُونُ عَاقِلًا مَنْ لَمْ يَكُنْ لِمَا يَرَاهُ مِنَ النَّقْصِ فِي نَفْسِهِ أَنَّهُ مَحْزُونًا بَاكِيًا، أَمْ كَيْفَ يَكُونُ عَاقِلًا مَنْ كَانَ فِي قِلَّةِ الْحَيَاءِ مِنَ اللهِ عَزَّ وجل اسْمُهُ مُتَمَادِيًا"

4350- İsa b. İshâk el-Ensârî der ki: Rahmetli Ebû Abdillah en-Nebbâcî şöyle derdi: "Kendi kendini hesaba çekmeyen kişi nasıl akıllı biri olur? İbadetlerinin karşılığını âhirete bırakmayıp dünyadayken insanlardan almak

---

[1] İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'l-Akli ve-fadlihi* (s. 16).

isteyen kişi nasıl akıllı biri olur? Kendi kusurlarını görmeyip başkalarının kusurlarına bakan kişi nasıl akıllı biri olur? Kendisinde gördüğü kusurlara üzülüp ağlamayan biri nasıl akıllı biri olur? Allah katında sürekli hayâsızlığıyla anılan biri nasıl akıllı biri olur?"

٤٣٥١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ الْمَرْوَزِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو حَاتِمٍ أَحْمَدُ بْنُ أَبِي رَوْحٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِيَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ الْفُضَيْلَ بْنَ عِيَاضٍ، يَقُولُ: " كَانَ السَّلَفُ يَقُولُ: إِنَّ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ زَكَاةً، وَزَكَاةَ الْعَقْلِ طُولُ الْحُزْنِ "

4351- Fudayl b. İyâd der ki: "Selef, her şeyin bir zekatının bulunduğunu, aklın zekatının da çokça hüzün olduğunu söylerdi."

٤٣٥٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْمُحَمَّدآبَاذِيُّ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ هَاشِمِ بْنِ حَيَّانَ الْعَبْدِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الْأَغَرِّ، عَنْ وَهْبِ بْنِ مُنَبِّهٍ، قَالَ: " فِي حِكْمَةِ آلِ دَاوُدَ حَقٌّ عَلَى الْعَاقِلِ أَنْ لَا يُشْغَلَ عَنْ أَرْبَعِ سَاعَاتٍ، سَاعَةٍ يُنَاجِي فِيهَا رَبَّهُ، وَسَاعَةٍ يُحَاسِبُ فِيهَا نَفْسَهُ، وَسَاعَةٍ يَقْضِي فِيهَا إِلَى إِخْوَانِهِ الَّذِينَ يُخْبِرُونَهُ بِعُيُوبِهِ وَيُصَدِّقُونَهُ عَنْ نَفْسِهِ، وَسَاعَةٍ يُخَلِّي فِيهَا بَيْنَ نَفْسِهِ وَبَيْنَ لَذَّاتِهَا فِيمَا يَحِلُّ وَيَجْمُلُ، فَإِنَّ هَذِهِ السَّاعَةَ عَوْنٌ عَلَى هَذِهِ السَّاعَاتِ، وَإِجْمَامٌ لِلْقُلُوبِ، وَفَصْلٌ يَلْقَاهُ، وَحَقٌّ عَلَى الْعَاقِلِ أَنْ لَا يَظْعَنَ إِلَّا فِي إِحْدَى ثَلَاثٍ، زَادٍ لِمَعَادٍ، أَوْ مَرَمَّةٍ لِمَعَاشٍ، أَوْ لَذَّةٍ فِي غَيْرِ مُحَرَّمٍ ". قَالَ عَبْدُ اللهِ، هَذَا - أَوْ نَحْوَهُ

4352- Vehb b. Münebbih der ki: Dâvud ailesine verilen Hikmet'te (Zebur'da) şöyle yazılıdır: "Akıllı olan kişinin dört andan gafil olmaması gerekir. Biri, Rabbine yalvarıp yakardığı andır. Diğeri, kendi kendini hesaba çekeceği andır. Diğeri, samimi bir şekilde onun kusurlarını kendisine bildiren kardeşlerini dinleyeceği andır. Bir diğeri de, helal olan şeylerde nefsinin arzularını yerine getirmesine izin verdiği andır. Bu son anda yapacakları, ilk üç anda yapacaklarına yardımcı olacak, kalbini rahatlatacak ve kendisini dinlendirecektir. Akıllı olan kişinin sadece üç şeyden birini yaparken görülmesi gerekir. Bunlardan biri, âhireti için amelde bulunurken,

diğeri hayatta kalması için yemek yerken, diğeri de helal olan bir yolla arzularını yerine getirirkendir."[1]

Abdullah bunu veya bunun benzerini söylemiştir.

٤٣٥٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّنْعَانِيُّ، أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا بِشْرُ بْنُ رَافِعٍ، حَدَّثَنَا شَيْخٌ مِنْ أَهْلِ صَنْعَاءَ يُقَالُ لَهُ أَبُو عَبْدِ اللهِ، قَالَ: سَمِعْتُ وَهْبَ بْنَ مُنَبِّهٍ، يَقُولُ: " إِنِّي وَجَدْتُ فِي حِكْمَةِ آلِ دَاوُدَ عَلَى الْعَاقِلِ أَنْ لَا يُشْغَلَ عَنْ أَرْبَعِ سَاعَاتٍ. . . ، فَذَكَرَ الْحِكَايَةَ بِمَعْنَاهَا غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: " وَفَضْلٌ وَبَلَغَهُ، وَعَلَى الْعَاقِلِ أَنْ يَكُونَ عَالِمًا بِزَمَانِهِ، مُمْسِكًا لِلِسَانِهِ، مُقْبِلًا عَلَى شَأْنِهِ "

4353- Bişr b. Râfi' bildiriyor: San'â ahalisinden Ebû Abdillah adında bir adam bize şunu anlattı: Vehb b. Münebbih'in şöyle dediğini işittim: "Dâvud ailesine verilen Hikmet'te (Zebur'da) şöyle yazılıdır: "Akıllı olan kişinin dört andan gafil olmaması gerekir..." Sonrasında ravi bir öncekinin aynısını aktarıp sonunda farklı olarak şöyle der: "...Bu son anda yapacakları, ilk üç anda yapacakları konusunda kendisini rahatlığa ulaştıracaktır. Akıllı olan kişinin zamanını iyi bilmesi, diline sahip olması ve öncelikle kendi kendine bakması gerekir."

٤٣٥٤ - سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَحْمَدَ بْنَ مُحَمَّدِ بْنِ رُمَيْحٍ، يَقُولُ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ بِسْطَامٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَحْمَدَ بْنَ سَيَّارٍ، يَقُولُ: سَمِعْتُ حَبِيبًا أَبَا مُحَمَّدٍ الْجَلَّابَ، قَالَ: قِيلَ لِعَبْدِ اللهِ بْنِ الْمُبَارَكِ: أَيُّ خَصْلَةٍ فِي الْإِنْسَانِ خَيْرٌ؟ قَالَ: " غَرِيزَةُ عَقْلٍ "، قِيلَ: فَإِنْ لَمْ يَكُنْ؟ قَالَ: " فَأَدَبٌ حَسَنٌ ". قِيلَ: فَإِنْ لَمْ يَكُنْ؟ قَالَ: " أَخٌ شَقِيقٌ يُشَاوِرُهُ "، قِيلَ: فَإِنْ لَمْ يَكُنْ؟ قَالَ: " فَصَمْتٌ طَوِيلٌ "، قِيلَ: فَإِنْ لَمْ يَكُنْ؟ قَالَ: " فَمَوْتٌ عَاجِلٌ ".

4354- Habîb Ebû Muhammed el-Cellâb der ki: Abdullah b. el-Mübârek'e: "İnsanda en hayırlı olan özellik nedir?" diye sorulunca: "Keskin bir zekadır" dedi. Ona: "Böylesi bir zekası yoksa?" diye sorulunca: "Güzel

[1] Ravileri güvenilirdir. İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'l-Akli ve-fadlihi* (s. 15-16).

bir ahlâktır" dedi. Ona: "Böylesi bir ahlâkı yoksa?" diye sorulunca: "İstişare edebileceği yakın bir arkadaştır" dedi. Ona: "Böylesi bir arkadaşı yoksa?" diye sorulunca: "Çokça suskun durmaktır" dedi. Ona: "Böylesi bir özelliği de yoksa?" diye sorulunca da: "O zaman acilen bir ölümdür" dedi.[1]

٤٣٥٥ - وأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْفَضْلِ الشَّعْرَانِيُّ، حَدَّثَنَا جَدِّي، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الصَّائِغُ الْمَرْوَزِيُّ، حَدَّثَنَا حَبِيبٌ الْجَلَّابُ، فَذَكَرَهُ غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: " أَخٌ شَقِيقٌ يَسْتَشِيرُهُ فَيُشِيرُ عَلَيْهِ ".

4355- Başka bir kanalla Habîb el-Cellâb bir öncekinin aynısını "İstişare ettiğinde ona görüş bildirecek yakın bir arkadaştır" lafzıyla bildirmiştir.[2]

٤٣٥٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بن بِشْرَانَ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرِو بْنِ السَّمَّاكِ، حَدَّثَنَا حَنْبَلُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، عَنِ الْحَكَمِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: " كَانَتْ الْعَرَبُ تَقُولُ: الْعَقْلُ التَّجَارِبُ، وَالْحَزْمُ سُوءُ الظَّنِّ "

4356- Hakem b. Abdillah der ki: "Araplar, aklın deneyimlerden beslendiğini, kötü ihtimalleri düşünmenin de bir işte kişiyi temkinli olmaya sevk edeceğini söylerdi."[3]

٤٣٥٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنِ مِقْسَمٍ الْمُقْرِئُ، بِبَغْدَادَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى النَّحْوِيُّ، حَدَّثَنَا ابْنُ شَبِيبٍ، قَالَ: " سُئِلَ بَعْضُ الْخُلَفَاءِ أَيُّ شَيْءٍ يُؤَيِّدُ الْعَقْلَ؟ وَأَيُّ شَيْءٍ أَشَدُّ بِهِ إِضْرَارًا؟ قَالَ: أَمَّا أَشَدُّهُ تَأْيِيدًا: فَمُشَاوَرَةُ الْعُلَمَاءِ، وَتَجْرِبَةُ الْأُمُورِ، وَحُسْنُ التَّثَبُّتِ. وَأَشَدُّ بِهِ إِضْرَارًا: فَالِاسْتِبْدَادُ، وَالتَّهَاوُنُ، وَالْعَجَلَةُ "

4357- İbn Şebîb der ki: Halifelerden birine aklı hangi şeylerin sağlamlaştırıp hangi şeylerin de en büyük zararı vereceği sorulunca şöyle demiştir: "Aklı sağlamlaştıran en önemli şeyler; âlimlere danışmak, tecrübe etmek ve kararlıktır. Ona en büyük zararı veren şeyler de; kendi başına hareket etmek, hafife almak ve acele etmektir."

---

[1] İbn Hibbân, *Ravdatu'l-Ukalâ* (s. 17).

[2] İbn Hibbân, *Ravdatu'l-Ukalâ* (s. 17).

[3] İbn Hibbân, *Ravdatu'l-Ukalâ* (s. 22) ve İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'l-Akli ve-fadlihi* (s. 18).

٤٣٥٨ - وَسَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدَ بْنَ إِبْرَاهِيمَ الْكِرْمَانِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا الْحَسَنِ عَلِيَّ بْنَ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدٍ الْخَطِيبَ، بِسَرَخْسَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ جَعْفَرًا الْخَلَدِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ جُنَيْدَ بْنَ مُحَمَّدٍ، يَقُولُ: سَمِعْتُ حَارِثًا الْمَحَاسِبِيَّ، يَقُولُ: " لِكُلِّ شَيْءٍ جَوْهَرٌ، وَجَوْهَرُ الْإِنْسَانِ الْعَقْلُ ". قِيلَ: وَمَا جَوْهَرُ الْعَقْلِ؟ قَالَ: " الصَّبْرُ "

4358- Cüneyd b. Muhammed der ki: Hâris el-Muhâsibî'nin "Her şeyin bir cevheri vardır. İnsanın cevheri de akıldır" dediğini işittim. Ona: "Aklın cevheri nedir?" diye sorulunca da: "Sabırdır" dedi.[1]

٤٣٥٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو عَلِيٍّ الْمَاسَرْجِسِيُّ، حَدَّثَنَا مَكِّيُّ بْنُ عَبْدَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْأَزْهَرِ، حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ مَالِكَ بْنَ أَنَسٍ، يَقُولُ: " الْعَاقِلُ مَنْ عَقَلَ عَنِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ أَمْرَهُ، وَصَبَرَ عَلَى بَلْوَى زَمَانِهِ "

4359- Enes b. Mâlik der ki: "Akıllı kişi, Allah'ın buyruklarını anlayabilen ve zamanının musibetlerine sabredebilen kişidir."[2]

٤٣٦٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْمُحَمَّدُآبَاذِي، حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ الْمُسَيَّبِ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ خَالِدٍ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِي الْأَشْهَبِ، عَنِ الْحَسَنِ، قَالَ: " مَا عَقَلَ دِينَهُ مَنْ لَمْ يَحْفَظْ لِسَانَهُ "

4360- Hasan(-ı Basrî) der ki: "Diline sahip olamayan dinini de anlayamaz."[3]

٤٣٦١ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْفَهَانِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنِ الْأَعْرَابِيِّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّائِغُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي الْأَزْهَرِ، قَالَ: قَالَ أَبُو بَكْرِ بْنِ عَيَّاشٍ: " الْعَقْلُ: إِمْسَاكُ اللِّسَانِ، وَالتُّؤَدَةُ. وَالْحُمْقُ: ذَرَبُ اللِّسَانِ، وَشِدَّةُ الْبَيَانِ "

4361- Ebû Bekr b. Ayyâş der ki: "Akıllılık, dile sahip olmak ile ağırbaşlılıktır. Ahmaklık da, ağız bozukluğu ile yerli yersiz konuşmaktır."[1]

---

[1] Sülemî, *Tabakâtu's-Sûfiyye* (s. 59).

[2] Ravileri güvenilirdir.

[3] İbnu'l-Mubârek, *Zühd* 131 (390), İbn Ebî Âsım, *Zühd* 32 (40), İbn Hibbân, *Ravdatu'l-Ukalâ* (s. 19) ve İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'l-Akli ve-fadlihi* (s. 13).

٤٣٦٢ - سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ الْحُسَيْنَ بْنَ أَحْمَدَ بْنِ مُوسَى، يَقُولُ: سَمِعْتُ الصَّوْلِيَّ، يَقُولُ: أخبرنا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا الرَّقَاشِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ سُفْيَانَ الثَّوْرِيَّ، يَقُولُ: " كَانَ يُقَالُ: الصَّمْتُ مَنَامُ الْعَقْلِ، وَالْمَنْطِقُ يَقَظَتُهُ، وَلَا مَنَامَ إِلَّا بِيَقَظَةٍ، وَلَا يَقَظَةَ إِلَّا بِمَنَامٍ "

4362- Süfyân es-Sevrî der ki: "Denilirdi ki, suskunluk aklın uykusu, konuşmak ise uyanıklığıdır. Her uykunun bir uyanması, her uyanmanın da bir uykusu olmalıdır."[2]

٤٣٦٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو حَامِدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ مُوسَى أُمَيْرِكٍ النَّيْسَابُورِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ الْأَصَمُّ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ، أَخْبَرَنَا مَهْدِيُّ بْنُ مَيْمُونَ، عَنْ يُونُسَ بْنِ عُبَيْدٍ، عَنْ مَيْمُونِ بْنِ مِهْرَانَ، قَالَ: " التَّوَدُّدُ إِلَى النَّاسِ نِصْفُ الْعَقْلِ، وَحُسْنُ الْمَسْأَلَةِ نِصْفُ الْفِقْهِ، وَرِفْقُكَ فِي مَعِيشَتِكَ يُلْقَى نِصْفَ الْمُؤْنَةِ "

4363- Meymûn b. Mihrân der ki: "İnsanlara sevgiyle yaklaşmak akıllılığın yarısıdır. Güzel ve yerinde soru sormak, anlamanın yarısıdır. Yaşamında aşırılıktan kaçınman da, ihtiyaçlarını yarıya indirir."[3]

٤٣٦٤ - سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا بَكْرٍ مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ اللهِ بْنِ شَاذَانَ، يَقُولُ: بَلَغَنِي، أَنَّ يُوسُفَ بْنَ الْحُسَيْنِ، كَانَ يَقُولُ: " إِذَا أَرَدْتَ أَنْ تَعْرِفَ الْعَاقِلَ مِنَ الْأَحْمَقِ فَحَدِّثْهُ بِالْمُحَالِ، فَإِنْ قَبِلَ فَاعْلَمْ أَنَّهُ أَحْمَقُ "

4364- Ebû Yûsuf b. el-Hasan şöyle dedi: "Kişinin akıllı mı ahmak mı olduğunu anlamak istiyorsan ona imkansız olan şeylerden bahset. Söylediklerini kabul ediyorsa bil ki o bir ahmaktır."[4]

---

[1] Ravilerinin tümü güvenilirdir.

[2] Ebû Nuaym, *Hilye* (7/82) ve İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'l-Akli ve-fadlihi* (s. 30).

[3] Beyhakî, *Medhal* 228 (301), Hatîb, *el-Câmi'* (1/213), İbn Hibbân, *Ravdatu'l-Ukalâ* (s. 65) ve İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'l-Akli ve-fadlihi* (s. 24).

[4] Sülemî, *Tabakâtu's-Sûfiyye* (s. 189).

٤٣٦٥ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْفَهَانِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو الطَّيِّبِ مُظَفَّرُ بْنُ سَهْلٍ الْخَلِيلِيُّ، بِمَكَّةَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَحْمَدَ بْنَ عَلِيٍّ الْمُؤَدِّبَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ يَزِيدَ بْنَ هَارُونَ، قَالَ: " مَنْ كَانَ عِلْمُهُ أَكْثَرَ مِنْ عَقْلِهِ خَشِيتُ عَلَيْهِ، وَمَنْ كَانَ عَقْلُهُ أَكْثَرَ مِنْ عِلْمِهِ رَجَوْتُ لَهُ "

4365- Zeyd b. Hârun der ki: "İlmi aklımdan çok olan kişinin helak olmasından endişe ederim. Aklı ilminden fazla olan kişinin de kurtulmasını umarım."

٤٣٦٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُبَيْدٍ الْقُرَشِيُّ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ حَبِيبِ بْنِ الشَّهِيدِ، حَدَّثَنَا الْحَارِثُ بْنُ النُّعْمَانِ، عَنْ خُلَيْدِ بْنِ دَعْلَجَ، قَالَ: سَمِعْتُ يُونُسَ بْنَ عُبَيْدٍ، يَقُولُ: " لَا يَنْفَعُكَ الْقَارِئُ حَتَّى يَكُونَ لَهُ عَقْلٌ "

4366- Huleyd b. Da'lec der ki: Yûnus b. Ubeyd'in: "Akıllı bir olmadıktan sonra Kur'ân okuyanın sana bir faydası dokunmaz" dediğini işittim.[1]

٤٣٦٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا الْوَلِيدِ، يَقُولُ: سَمِعْتُ الْحَسَنَ بْنَ سُفْيَانَ، يَقُولُ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّوْرَقِيُّ، قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ شُعْبَةَ، قَالَ: " مِنَ النَّاسِ مَنْ عَقْلُهُ بِفِنَائِهِ، وَمِنْهُمْ مَنْ عَقْلُهُ مَعَهُ، وَمِنْهُمْ مَنْ لَا عَقْلَ لَهُ. فَأَمَّا الْعَاقِلُ الَّذِي عَقْلُهُ مَعَهُ فَالَّذِي يُبْصِرُ مَا يَخْرُجُ مِنْهُ قَبْلَ أَنْ يَتَكَلَّمَ، وَأَمَّا الَّذِي عَقْلُهُ بِفِنَائِهِ فَالَّذِي يُبْصِرُ مَا يَخْرُجُ مِنْهُ بَعْدَمَا يَتَكَلَّمُ ". قَالَ: فَحَدَّثْتُ بِهِ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ مَهْدِيٍّ، فَقَالَ: " هَذِهِ صِفَتُنَا - يَعْنِي الَّذِي عَقْلُهُ بِفِنَائِهِ - وَاسْتَحْسَنَ الْكَلَامَ ". فَقَالَ: " لَيْسَ هَذَا مِنْ كَلَامِ شُعْبَةَ، أَنَّهُ سَمِعَهُ مِنْ غَيْرِهِ "

4367- Şu'be der ki: "İnsanlardan kiminin aklı önünde, kiminin aklı yanımdayken kiminin de aklı yoktur. Aklı yanında olan kişi konuşmadan önce ağzından çıkacak olan şeyleri düşünen kişidir. Aklı önünde olan kişi ise konuştuktan sonra söylediklerinin sonucunu düşünen kişidir."[2]

---

[1] İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'l-Akli ve-fadlihi* (s. 14)

[2] İbn Hibbân, *Ravdatu'l-Ukalâ* (s. 46).

Ravi der ki: Şu'be'nin bu sözünü Abdurrahman b. Mehdî'ye aktardığımda bu sözü beğendi ve aklı önlerinde olanlar konusunda: "Bu bizim özelliğimizdir. Ancak bu, Şu'be'nin sözü değildir. O da bunu başkasından işitmiştir" dedi.

٤٣٦٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي دَعْلَجُ بْنُ أَحْمَدَ السَّجَزِيُّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الْأَبَّارُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَامٍ الْجُمَحِيُّ، قَالَ: زَعَمَ عَبْدُ الْقَاهِرِ بْنُ السَّرِيِّ، قَالَ: قَالَ إِيَاسُ بْنُ مُعَاوِيَةَ: " مَا مِنْ رَجُلٍ عَاقِلٍ إِلَّا وَهُوَ يَعْرِفُ عَيْبَ نَفْسِهِ ". قَالَ: فَقِيلَ لَهُ: فَمَا عَيْبُكَ يَا أَبَا وَاثِلَةَ؟ قَالَ: " الْإِكْثَارُ ". قَالَ: ثُمَّ مَاذَا؟. قَالَ: " أَمْ وَاللهِ مَعَ ذَلِكَ، وَإِنْ أَكْثَرْتُ مَا تُدُبِّرَ قَوْلُ عَاقِلٍ إِلَّا وُجِدَ فِيهِ بَعْضُ مَا يُنْتَفَعُ بِهِ "

4368- Abdulkâhir b. es-Seriy der ki: İyâs b. Muâviye: "Akıllı olan her bir kişi mutlaka kendi kusurlarını bilir" dedi. Ona: "Ey Ebû Vâsile! Senin kusurun nedir?" diye sorulunca: "Çokça konuşmamdır" dedi. Ona: "Başka?" diye sorulunca: "Vallahi çokça konuşuyor olsam da düşünüldüğünde akıllı olan kişinin sözlerinin içinde mutlaka faydalı olacak şeyler bulunacaktır" dedi.[1]

٤٣٦٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ، أَخْبَرَنَا ابْنُ خَشْرَمٍ، عَنْ وَهْبِ بْنِ مُنَبِّهٍ، قَالَ: " لَمَّا بَلَغَ ذُو الْقَرْنَيْنِ مَطْلَعَ الشَّمْسِ. قَالَ لَهُ مَلَكُهَا: يَا ذَا الْقَرْنَيْنِ صَفْ لِي النَّاسَ. قَالَ: إِنَّ مُحَادَثَتَكَ مَنْ لَا يُعْقَلُ بِمَنْزِلَةِ مَنْ يَضَعُ الْمَوَائِدَ لِأَهْلِ الْقُبُورِ، وَمُحَادَثَتُكَ مَنْ لَا يَعْقِلُ بِمَنْزِلَةِ مَنْ يَبُلُّ الصَّخْرَةَ حَتَّى تَبْتَلَّ، أَوْ يَطْبُخُ الْحَدِيدَ يَلْتَمِسُ أُدْمَهُ نَقْلُ الْحِجَارَةِ، مِنْ رُءُوسِ الْجِبَالِ أَيْسَرُ مِنْ مُحَادَثَتِكَ مَنْ لَا يَعْقِلُ "

4369- Vehb b. Münebbih der ki: Zülkarneyn dünyanın en doğusuna ulaştığı zaman doğunun meleği ona: "Ey Zülkarneyn! Bana insanları anlat!" dedi. Zülkarneyn şu karşılığı verdi: "Aklı olmayan kişiyle konuşman ölülere yemeleri için sofra koyman gibidir. Aklı olmayan kişiyle konuşman, kayayı demlendirmek için üzerine su dökmen veya kendisinden yağ çıkarırım

[1] Ebû Nuaym, *Hilye* (3/124).

düşüncesiyle demiri suda kaynatmaya çalışman gibidir. Seni dinlemeyen biriyle konuşman, ölülerin önüne yemek koyman gibidir. Ancak aklı olmayan biriyle konuşman dağ başlarından taş taşımandan daha zordur."[1]

٤٣٧٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْمُحَمَّدُآبَاذِي، حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ الْمُسَيَّبِ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ خَالِدٍ، حَدَّثَنَا غَسَّانُ بْنُ الْمُفَضَّلِ الْغِلَابِيُّ، عَنْ سُفْيَانَ بْنِ عُيَيْنَةَ، قَالَ: قَالَ أَيُّوبُ: " إِنِّي لَأَلْقَى الْأَخَ مِنْ إِخْوَانِي، فَأَكُونَ عَاقِلًا أَيَّامًا "

4370- Eyyûb: "Bazen kardeşlerimden biriyle karşılaştığımda, bu karşılaşma birkaç gün boyunca aklımı başıma getiriyor" demiştir.[2]

٤٣٧١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْمُقْرِئُ، أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا الْغِلَابِيُّ، أَخْبَرَنَا ابْنُ عَائِشَةَ، قَالَ: كَانَ الْحَسَنُ، يَقُولُ: " لِسَانُ الْعَاقِلِ مِنْ وَرَاءِ قَلْبِهِ، فَإِذَا عَرَضَ لَهُ قَوْلٌ نَظَرَ فَإِنْ كَانَ لَهُ قَالَ، وَإِنْ كَانَ عَلَيْهِ أَمْسَكَ. وَلِسَانُ الْأَحْمَقِ أَمَامَ قَلْبِهِ، فَإِذَا عَرَضَ لَهُ الْقَوْلُ قَالَ عَلَيْهِ أَوَّلَهُ "

4371- İbn Âişe der ki: Hasan şöyle derdi: "Akıllı olan kişinin dili kalbinin arkasındadır. Bundan dolayı bir söz söyleyeceği zaman düşünür ve bu söz lehinde ise söyler, aleyhinde olacaksa da susar. Ahmak olan kişinin ise dili kalbinin önündedir. Bir konu hakkında lehinde de olsa, aleyhinde de olsa konuşur."[3]

٤٣٧٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: قَرَأْتُ بِخَطِّ أَبِي عَمْرٍو الْمُسْتَمْلِي، سَمِعْتُ أَبَا أَحْمَدَ الْفَرَّاءَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ عَثَّامٍ، يَقُولُ: " إِنَّمَا أُخِذَ الْعَقْلُ مِنْ عِقَالِ الْإِبِلِ، وَذَلِكَ أَنَّهَا تَنْزِعُ مِنْ أَوْطَانِهَا فَتَشْرُدُ فَتَرْجِعُ إِلَى أَوْطَانِهَا فَكَذَلِكَ الْعَقْلُ يَعْقِلُ صَاحِبَهُ "

قَالَ عَامِرُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ قَيْسٍ: " إِذَا عَقَلَكَ عَمَلُكَ عَمَّا لَا يَنْبَغِي فَأَنْتَ عَاقِلٌ "

---

[1] Ebû Nuaym, *Hilye* (4/36).

[2] Ravileri güvenilirdir. Ebû Nuaym, *Hilye* (7/53).

[3] İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (14/38-39), İbn Ebî Âsım, *Zühd* 27-28 (40) ve İbnu'l-Mübârek, *Zühd* 131 (390).

4372- Ebû Ahmed el-Ferrâ der ki: Ali b. Assâm'ın şöyle dediğini işittim: "Akıl ismi develerin bağından (*ikâl*) alınmadır. Bu şekilde deve çıkıp dolaşsa da yine yerine döner. Akıl da aynı şekilde sahibini bağlı tutar."[1]

Âmir b. Abdillah b. Kays der ki: "Şâyet amelin, seni ilgilendirmeyen şeylere bulaşmana engel oluyorsa sen akıllı birisindir."

٤٣٧٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ السَّمَّاكِ، حَدَّثَنَا حَنْبَلُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، سَمِعْتُهُ، يَقُولُ: " مَا عُبِدَ اللَّهُ بِمِثْلِ الْعِلْمِ ". قَالَ: وَقَالَ أَيُّوبُ: " الْعَقْلُ فِي الدِّينِ نِعْمَ الشَّيْءُ هُوَ "

4373- Ma'mer der ki: Zührî'nin: "Allah'a ilimden daha güzel bir şeyle ibadet edilememiştir" dediğini işittim.[2]

Abdurrezzâk ekledi: Eyyûb de: "Dinde akıl çok güzel bir şeydir" demiştir.

٤٣٧٤ - سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ عُمَرَ بْنَ أَحْمَدَ بْنِ أَيُّوبَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ الدَّرِيدِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ ابْنَ أَخِي الْأَصْمَعِيِّ، عَنْ عَمِّهِ، قَالَ: قَالَ الْأَحْنَفُ بْنُ قَيْسٍ: " الْعَقْلُ خَيْرُ قَرِينٍ، وَالْأَدَبُ خَيْرُ مِيرَاثٍ، وَالتَّوْفِيقُ خَيْرُ فَرَسٍ"

4374- Ahnef b. Kays der ki: "Akıl en hayırlı arkadaştır. Edeb en hayırlı mirastır. Hidayete uygunluk ise en hayırlı binektir."

٤٣٧٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْحَبِيبِيُّ، بِمَرْوَ، أَخْبَرَنِي أَبُو عَبْدِ اللهِ الْكَرْكِيُّ، أَخْبَرَنِي إِلْيَاسُ بْنُ سَلَمَةَ، قَالَ: كَتَبَ أَبُو رِفَاعَةَ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ إِلَى جَعْفَرِ بْنِ يَحْيَى الْبَرْمَكِيِّ: " وَاعْلَمْ أَنَّ مِنْ سَعَادَةِ الْمَرْءِ سَلَامَةُ عَقْلِهِ مِنَ الْآفَةِ، وَانْتِشَارُ فَضْلِهِ فِي الْعَامَّةِ، وَبِالْعَقْلِ وَالْفَضْلِ يَنَالُ الْفَخْرَ، وَعَنْ أَهْلِهَا يَنْتَشِرُ الصَّوْتُ وَالذِّكْرُ، قاسم بِعَقْلِكَ إِلَى الْمَنَافِعِ، وَارْتَدْ لِأَيَادِيكَ الْمَوَاضِعَ "

---

[1] İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'l-Akli ve-fadlihi* (s. 17).

[2] İbn Abdilber, *Câmiu Beyâni'l-İlm* (1/24, 51), Ebû Nuaym, *Hilye* (3/365), Abdurrezzâk, *Musannef* 11/256 (20479) ve Hatîb, *el-Fakîh ve'l-Mütefakkih* (1/23).

4375- İyâs b. Seleme der ki: Ebû Rifâ'a Ahmed b. Muhammed, Câfer b. Yahya el-Bermekî'ye şöyle bir mektup yazdı: "Bil ki akıl sağlığı ve insanlar içinde hayırla yad edilmesi, kişi için en büyük saadettir. Kişi akıl ve böylesi bir hayırla övünülecek bir konuma ulaşabilir. Ancak böylesi kişilerin insanlar içinde şanı ve zikri olur. Bundan dolayı aklını faydalı olan şeylerde kullan ve doğru olan davranışlarda bulun."[1]

٤٣٧٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الْحَاكِمُ الْإِسْفَرَائِينِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ عَبْدُ اللهِ بْنُ قُرَيْشٍ، قَالَ: وَجَدْتُ فِي سَمَاعِ الْفَرَجِ بْنِ الْيَمَانِ، حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ يَزِيدَ، عَنْ زِيَادِ بْنِ عِلَاقَةَ، عَنْ جَرِيرٍ، قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَدْعُو بِهَذَا الدُّعَاءِ: " اللهُمَّ مَتِّعْنِي مِنَ الدُّنْيَا بِسَمْعِي وَبَصرِي وَعَقْلِي ". " هَذَا إِسْنَادٌ ضَعِيفٌ وَرُوِيَ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ "

4376- Cerîr der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allahım! Dünyada beni işitmemden, görmemden ve aklımdan faydalandır"* diye dua ederdi.[2]

İsnâdı zayıftır. Başka bir kanalla da rivayet edilmiştir.↓

٤٣٧٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحَسَنُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ شَاذَانَ الْبَغْدَادِيُّ، بِهَا، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ يَعْنِي ابْنَ الْهَيْثَمِ، حَدَّثَنَا أَبُو الْمِقْدَامِ هِشَامُ بْنُ زِيَادٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ إِذَا أَوَى إِلَى فِرَاشِهِ، قَالَ: " اللهُمَّ مَتِّعْنِي بِسَمْعِي وَبَصرِي وَعَقْلِي وَاجْعَلْهَا الْوَارِثَ مِنِّي، وَانْصرْنِي عَلَى عَدُوِّي، وَأَرِنِي مِنْهُ ثَأْرِي. اللهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ غَلَبَةِ الدَّيْنِ، وَمَنَ الْجُوعِ، فَإِنَّهُ بِئْسَ الضَّجِيعُ ". قَالَت: ثُمَّ يَضْطَجِعُ. " لَفْظُ: " وَعَقْلِي " غَرِيبٌ فِيهِ، تَفَرَّدَ بِهِ أَبُو الْمِقْدَامِ وَلَيْسَ بِالْقَوِيِّ وَاللهُ أَعْلَمُ "

4377- Hz. Âişe bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yatağına girdiği zaman: *"Allahım! Beni işitmemden, görmemden ve aklımdan faydalandır ve bu faydayı (ölene dek) benden ayırma. Bana zulmedene karşı yardımcı ol ve*

---

[1] İsnâdı zayıftır ve tanımadığımız ravisi vardır.

[2] İsnâdında tanımadığımız ravi vardır.

intikamımı ondan sen al. Allahım! Borç altında ezilmekten ve açlıktan sana sığınırım. Zira bunlar varken uyumak en kötü uykulardandır" der ve öyle uyurdu.[1]

"Aklımdan" lafzıyla rivayeti garibtir. Ebu'l-Mikdâm bunu rivayette tek kalmıştır ve güçlü biri değildir. Doğrusunu Allah bilir.

٤٣٧٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، بِبَغْدَادَ، أَخْبَرَنَا أَبُو سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ بْنِ صَالِحٍ، حَدَّثَنَا حُسَيْنٌ الْجُعْفِيُّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي إِسْمَاعِيلَ، قَالَ: كُنَّا نُجَالِسُ مَنْصُورَ بْنَ الْمُعْتَمِرِ، فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَقُومَ اعْتَمَدَ عَلَى يَدَيْهِ، وَقَالَ: " اللهُمَّ اجْمَعْ عَلَى الْهُدَى أَمْرَنَا، وَاجْعَلِ التَّقْوَى زَادَنَا، وَالْجَنَّةَ مَآبَنَا، وَارْزُقْنَا شُكْرًا يُرْضِيكَ عَنَّا، وَوَرَعًا يَحْجِزُنَا عَنْ مَعَاصِيكَ، وَخُلُقًا نَعِيشُ بِهِ بَيْنَ النَّاسِ وَعَقْلًا يَنْفَعُنَا بِهِ "، قَالَ: فَكَانَ إِذَا قَالَ: وَعَقْلًا يَنْفَعُنَا بِهِ يَأْخُذُنِي الضَّحِكُ، فَيَقُولُ: " مِنْ أَيِّ شَيْءٍ تَضْحَكُ يَا ابْنَ أَبِي إِسْمَاعِيلَ؟ قال إِنَّ الرَّجُلَ لَيَكُونُ عِنْدَهُ وَيَكُونُ عِنْدَهُ، وَلَا يَكُونُ لَهُ عَقْلٌ فَلَا يَكُونُ عِنْدَهُ شَيْءٌ ".

4378- Muhammed b. İsmâîl der ki: Mansûr b. el-Mu'temir'in yanında otururduk. Mansûr kalkmak isteyip de elinden destek aldığı zaman: "Allahım! İşlerimizi doğru yoldan ayırma! Takvayı bize azık, cenneti meskenimiz kıl. Bize rızanı kazandıracak bir rızık, yasaklarından uzaklaştıracak bir vera, insanlarla geçinebileceğimiz bir ahlâk ve bize fayda verecek bir akıl ihsan et" derdi. "Bize faydası dokunacak bir akıl" dediği zaman da beni bir gülme tutardı. O da: "Ey İbn Ebî İsmâîl! Neden gülüyorsun? İnsanda akıl varsa yanında bir şeyler olabilir. Aklı yoksa da yanında hiçbir şey yok demektir" derdi.[2]

Halîmî der ki: "Yüce Allah'ın nimetlerinin en büyük faydası da bu nimetleri verene delalet etmeleridir. Bu nimetlerde Allah'a, kudretine, ilmine, hikmetine ve vahdaniyetine işaretler vardır. Yüce Allah Kitâb'ında birçok

---

[1] İsnâdı zayıftır. Tirmizî 5/518 (3480).

[2] Ravileri güvenilirdir.

âyette buna işaret etmiştir. Annemizin karnından hiçbir şey bilmez bir şekilde çıktıktan sonra Yüce Allah bizlere kulak, göz ve kalp ihsan etmiştir..."[1]

Halîmî bu yönde gelen âyetleri zikrettikten sonra şöyle der: "Başka bir âyette Yüce Allah: *"Kesin olarak inananlar için yeryüzünde ve kendi nefislerinizde birçok alametler vardır. Hâlâ görmüyor musunuz?"*[2] buyurmuştur. Bundan kasıt nefislerde sonradan olan (hades) şeylere işaretlerin bulunduğudur. Bunlar insanlarda görülen ve değişiklik gösteren olmazsa olmaz durumlardır. Sonradan meydana gelmiş bu şeylerin oluşu bir zorunluluksa bunların bilinmesi de gerekmektedir. Sonradan meydana gelen bir şeyi de meydana getiren (hâdis) birinin olması gerekir.

Âyetin anlamı konusunda şöyle de denilmiştir: "Yokken sonradan var edildiğinizi kendi nefislerinizden biliyorsunuz. Kişi kendisini yaratanın bizzat kendisi ya da anne babası veya başkaları olduğunu düşünebilir. Kişi bizzat kendi kendinin yaratanı olamaz. Zira yaratıldıktan sonra gücü kuvveti yerine gelip aklı da kemale erdiği zaman kendisinde eksik bulunan bir uzvu da tamamlamak istese bunu yapabilmelidir. Oysa kişi bunu yapmaktan acizdir. Gücü ve aklı yerindeyken böylesi bir şeyi yapamıyorsa ölü hükmünde olan bir nutfe iken kendini halden hale geçirme konusunda daha fazla aciz olduğunu da bilmelidir. Aynı şekilde kişi var olduktan sonra dahi zayıf olsa kendi kendine bazı şeyleri yapmaktan aciz kalıyorsa henüz yokken bu tür şeyleri yapması konusunda daha fazla aciz olduğunu da bilmelidir.

Anne babası da onu yaratmış olamazlar. Çünkü acizlik konusunda anne babası da kendisiyle aynı durumdadır. Şâyet kişinin kendi kendini yaratması veya anne babası tarafından yaratılması imkansız ise o zaman kendisinden veya anne babasından başka bunu bir yapanın bulunması gerekmektedir. *"Hâlâ görmüyor musunuz?"*[3] ifadesiyle de bunu yapanın Yüce Allah olduğuna işaret edilmektedir. Bundan dolayı nefislerde bulunan ve kişiyi doğruya yönlendirecek şeyleri düşünüp anlamak, doğru yolu takip edip inkara düşmemek gerekmektedir."

---

[1] Halîmî, *el-Minhâc* (2/547-549).

[2] Zâriyât Sur. 20, 21

[3] Zâriyât Sur. 21

Şâyet bunu yapanın insanın kendi tabiatı (*tab'*) olduğu söylenecek olursa o zaman: "İnsan tabiatı dediğiniz bu şey nedir?" diye sormalıyız. Zira bu ismin kendisi bile kendisini yapan başka bir şeyin bulunduğunu göstermektedir. Çünkü onu yapan *tâbi'* varsa *tab'*dan bahsedilebilir. Vuran varsa vurmaktan bahsedileceği gibi *tab'* demek için onu *tab'* eden başka bir şeyin bulunması gerekmektedir. Ölenin öldüreni, kesilenin keseni, olanın olduranı olduğu gibi tabiat'ın da onu tab' edeni bulunmalıdır. Zira her bir meful onu yapan bir faili zorunlu kılar.

Bu tabiat'ın özel bir güç olduğunu söyleyip özelliklerini anlatsalar dahi onlara şunu deriz: "Güç ve kuvvet denilen şey araz olan bir şeydir ve baki değildir. Dolayısıyla renk nasıl bedeni bir araya getiremiyorsa, ses veya tat nasıl bedeni bir araya getiremiyorsa insan tabiatı denen bu kuvvetin de bedeni bir araya getirmesi imkansızdır. İnsanın yaratılması özenle ve akıllıca yapılan bir fiildir ve bu ancak bilgili ve bilge biri tarafından gerçekleştirilebilir. Oysa bahsedilen kuvvetin canlılık, kudret, ilim ve hikmet gibi vasıfları yoktur. Böylesi bir durumda yaratılma işi nasıl onun tarafından gerçekleştirilmiş olabilir?

Her ne kadar bu vasıfları bahsettikleri tabiat için kullansalar da bununla aslında her şeyi yaratan Allah'ı göstermiş olmaktadırlar. Bizzat O'nun ismini anmayarak ve başka isimler vererek Allah'ın var olmadığını ispata çalışıyorlarsa da aslında O'nun varlığını ispat etmiş oluyorlar. Cehaletin kişiyi götüreceği yer işte budur. Bu durumda onlara Yüce Allah'ın buyurduğu gibi *"Hâlâ görmeyecek misiniz?"*[1] denmelidir. Yani savunduğunuz şeyin yanlış ve bozuk olduğunu anlayacak, bu görüşü bırakıp görünüşle de uygun olan doğruya dönecek akıldan yoksun musunuz? Muvaffakiyet Allah'tandır.

Yüce Allah, Kitâb'ında insanlara verdiği nimetlerden bahsetmiş, bu nimetlerin tümünü veya bir kısmını ellerinden alması durumunda bunları O'ndan başka hiç kimsenin geri getiremeyeceğini belirtmiştir. Bu âyetlerde Allah'a şirk koşmamanın gerekliliğine işaret edilmiştir. Muvaffakiyet Allah'tandır."[2]

---

[1] Kasas Sur. 72

[2] Halîmî, *el-Minhâc* (2/547-549).

٤٣٧٩ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ بْنِ جَابِرٍ السَّقَطِيُّ، حَدَّثَنَا حَامِدُ بْنُ يَحْيَى، سَنَةَ إِحْدَى وَأَرْبَعِينَ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، حَدَّثَنَا أَبُو الزَّعْرَاءِ الْجُشَمِيُّ، حَدَّثَنِي أَبُو الْأَحْوَصِ، عَنْ أَبِيهِ مَالِكٍ الْجُشَمِيِّ، قَالَ: أَتَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ فَذَكَرَ الْحَدِيثَ بِطُولِهِ قَالَ فِي آخِرِهِ: " أَرَأَيْتَ لَوْ كَانَ لَكَ عَبْدَانِ أَحَدُهُمَا يَخُونُكَ وَيَكْذِبُكَ حَدِيثًا، وَالْآخَرُ لَا يَخُونُكَ وَيَصدُقُكَ حَدِيثًا أَيُّهُمَا أَحَبُّ إِلَيْكَ؟ " قَالَ: قُلْتُ الَّذِي لَا يَخُونُنِي وَيَصدُقُنِي حَدِيثًا. قَالَ: " كَذَلِكَ أَنْتُمْ عَبِيدُ رَبِّكُمْ عَزَّ وَجَلَّ "

4379- Mâlik el-Cuşemî der ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldim..." Ravi söz konusu hadisi tüm uzunluğuyla zikrettikten sonra sonunda şöyle der: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Biri, sana ihanet eden, yalan söyleyen, diğeri de sana ihanet etmeyen ve doğruyu söyleyen iki kölen olsa hangisini daha çok severdin?"* diye sorunca: "Bana ihanet etmeyen ve doğruyu söyleyen köleyi" dedim. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Siz Rabbinizin kulları için de aynı durum geçerlidir"* buyurdu."[1]

فَصلٌ فِي النَّوْمِ الَّذِي هُوَ نِعْمَةٌ مِنْ نِعَمِ اللهِ تَعَالَى فِي دَارِ الدُّنْيَا وَمَا جَاءَ فِي آدَابِهِ

Dünyada Allah'ın Bahşettiği Uyku Nimeti ve Âdâbı

Da'vât eserinde uykudan önce ve uyandıktan sonra yapılması gereken duaları zikretmiştik. Bu konuda malumat sahibi olmak isteyen söz konusu yere müracaat edebilir.

٤٣٨٠ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدَ اللهَ الْحَافِظُ، أنا أَبُو الْفَضْلِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، نا أَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ، نا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، نا جَرِيرٌ، عَنْ مَنْصُورِ بْنِ الْمُعْتَمِرِ، أن سَعْدُ بْنُ عُبَيْدَةَ، نا حَدَّثَنِي الْبَرَاءُ بْنُ عَازِبٍ، إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ لَهُ: " إِذَا أَتَيْتَ مَضْجَعَكَ فَتَوَضَّأْ وُضُوءَكَ لِلصلَاةِ، ثُمَّ اضْطَجِعْ عَلَى شِقِّكَ الْأَيْمَنِ، ثُمَّ قُلِ اللهُمَّ إِنِّي أَسْلَمْتُ وَجْهِي إِلَيْكَ، وَفَوَّضْتُ أَمْرِي إِلَيْكَ، وَأَلْجَأْتُ ظَهْرِي إِلَيْكَ رَغْبَةً وَرَهْبَةً إِلَيْكَ، لَا مَلْجَأَ وَلَا مَنْجَا مِنْكَ إِلَّا

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Ahmed, *Müsned* (4/136-137), Taberânî, *M. el-Kebîr* 19/282-283 (622) ve Humeydî, *Müsned* 2/390-392 (883) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (4/317).

إِلَيْكَ آمَنْتُ بِكِتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَ وَنَبِيِّكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ. وَاجْعَلْهُنَّ مِنْ آخِرِ كَلَامِكَ فَإِنْ مِتَّ مِنْ لَيْلَتِكَ مِتَّ وَأَنْتَ عَلَى الْفِطْرَةِ "، قَالَ: فَجَعَلْتُ أُرَدِّدُهُنَّ لِأَسْتَذْكِرَهُنَّ فَقُلْتُ: وَبِرَسُولِكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ. فَقَالَ: " وَنَبِيِّكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ "

وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصحِيحِ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ. وَأَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ، مِنْ حَدِيثِ مُعْتَمِرٍ، عَنْ مَنْصُورٍ. وَرُوِّينَا فِي حَدِيثِ فِطْرِ بْنِ خَلِيفَةَ، عَنْ سَعْدِ بْنِ عُبَيْدَةَ، عَنِ الْبَرَاءِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " إِذَا أَوَيْتَ إِلَى فِرَاشِكَ طَاهِرًا مُتَوَسِّدَ يَمِينِكَ، ثُمَّ قُلْ " فَذَكَرَ الدُّعَاءَ"

4380- Berâ b. Âzib der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana şöyle buyurdu: *"Uyumak istediğin zaman namaz için olduğu gibi abdest al, sonra sağ tarafına uzan ve şöyle dua et: «Allahım! Gazabından çekinerek ve rızanı umarak kendimi sana teslim ettim, işimi sana havale edip sırtımı sana dayadım. Sana karşı, yine senden başka bir sığınağımız, senden başka da bir kurtuluş yerimiz yoktur. İndirmiş olduğun Kitâb'ına ve gönderdiğin Peygamber'ine iman ettim.» Uyumadan önce de son sözlerin bunlar olsun. Bu duayı ettikten sonra şâyet o gece ölürsen fıtrat üzere ölmüş olursun."*

Ben unutmamak için bunları tekrar etmeye başladım. Sonlarında "Gönderdiğin Resûlüne" dediğimde Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "*Gönderdiğin Peygamber'ine*" diyerek beni düzeltti.

Müslim, *Sahîh*'de İshâk b. İbrâhîm'den[1] ve Buhârî de Mu'temir kanalıyla Mansûr'dan rivayet etti.[2]

Bize bildirildiğine göre Fıtr b. Halîfe, Sa'd b. Ubeyde kanalıyla Berâ'dan, o da Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) şunu nakletmiştir: *"Yatağına abdestli bir şekilde girip sağ tarafına uzandıktan sonra şöyle de..."* Sonrasında ravi bu duayı aktarır.[3]

---

[1] Müslim, *zikr* (56).

[2] Buhârî, *da'vât* (7/146-147) ve Müslim, *zikr* (57).

[3] Ebû Dâvud 5/299 (5047).

٤٣٨١ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي طَاهِرٍ الدَّقَّاقُ، نا أَحْمَدُ بْنُ عُثْمَانَ الْأَدَمِيُّ، نا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْبَرْقِيُّ، نا أَبُو الْوَلِيدِ الطَّيَالِسِيُّ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ، قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا أَخَذَ مَضْجَعَهُ، قَالَ: " اللهُمَّ إِنِّي أَسْلَمْتُ نَفْسِي إِلَيْكَ، وَفَوَّضْتُ أَمْرِي إِلَيْكَ، وَوَجَّهْتُ وَجْهِي إِلَيْكَ، وَأَلْجَأْتُ ظَهْرِي إِلَيْكَ رَغْبَةً وَرَهْبَةً إِلَيْكَ، لَا مَلْجَأَ وَلَا مَنْجَا مِنْكَ إِلَّا إِلَيْكَ آمَنْتُ بِكِتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَ وَنَبِيِّكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ، فَإِنْ مَاتَ مَاتَ عَلَى الْفِطْرَةِ " أَخْرَجَاهُ فِي الصحِيحِ، مِنْ حَدِيثِ شُعْبَةَ

4381- Berâ b. Âzib der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) uyumak için yatağına girdiği zaman: *"Allahım! Gazabından çekinerek ve rızanı umarak kendimi sana teslim ettim, işimi sana havale edip sırtımı sana dayadım ve yüzümü sana çevirdim. Sana karşı, yine senden başka bir sığınağımız, senden başka da bir kurtuluş yerimiz yoktur. İndirmiş olduğun Kitâb'ına ve gönderdiğin Peygamber'ine iman ettim"* diye dua eder ve: *"(Kişi uyumadan önce bu duayı ettiği zaman) şâyet o gece ölürse fıtrat üzere ölmüş olur"* buyururdu.[1]

Buhârî ile Müslim, *Sahîh*'de Şu'be'den rivayet ettiler.[2]

٤٣٨٢ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحِ بْنِ هَانِئٍ، نا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو الْحُوشِيُّ، أنا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ، نا زُهَيْرٌ، نا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ بْنِ حَفْصٍ، حَدَّثَنِي سَعِيدٌ هُوَ الْمَقْبُرِيُّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِذَا أَتَى أَحَدُكُمْ إِلَى فِرَاشِهِ، فَلْيَنْفُضْ فِرَاشَهُ بِدَاخِلَةِ إِزَارِهِ، كَأَنَّهُ لَا يَدْرِي مَا خَلَفَهُ عَلَيْهِ، ثُمَّ يَضْطَجِعْ عَلَى شِقِّهِ الْأَيْمَنِ، ثُمَّ يَقُولُ: بِاسْمِكَ رَبِّ وَضَعْتُ جَنْبِي، وَبِكَ أَرْفَعُهُ إِنْ أَمْسَكْتَ نَفْسِي فَارْحَمْهَا، وَإِنْ أَرْسَلْتَهَا فَاحْفَظْهَا بِمَا تَحْفَظُ بِهِ الصَّالِحِينَ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصحِيحِ، عَنْ أَحْمَدَ بْنِ يُونُسَ. وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ عَنْ عُبَيْدِ اللهِ

4382- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Biriniz uyumak için yatağına gireceği zaman izarının kenarıyla yatağını silkelesin. Zira kendisinden sonra o yatağa kimin girdiğini bilemez. Bunu yaptıktan sonra sağ tarafına uzansın ve şöyle dua etsin: "Rabbim!*

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Buhârî, *da'vât* (7/147) ile *tevhîd* (8/169) ve Müslim, *zikr* (3/2082-2083).

Senin adınla yatağa uzandım ve yine senin adınla geri kalkacağım. Şâyet ruhumu alır da geri bırakmazsan ona merhamet et. Almaz da geri bırakırsan salih kullarını koruduğun şeyle onu da (günahlardan) koru."

Buhârî, *Sahîh*'de Ahmed b. Yûnus'tan[1] ve Müslim başka bir kanalla Ubeydullah'tan rivayet etti.[2]

٤٣٨٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ عَبْدَانَ، أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، نا زِيَادُ بْنُ الْخَلِيلِ التُّسْتَرِيُّ، نا مُسَدَّدٌ، نا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ رِبْعِيِّ بْنِ حِرَاشٍ، عَنْ حُذَيْفَةَ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا أَخَذَ مَضْجَعَهُ مِنَ اللَّيْلِ وَضَعَ يَدَهُ عَلَى خَدِّهِ، ثُمَّ قَالَ: " اللهُمَّ بِاسْمِكَ أَمُوتُ وَأَحْيَا " وَإِذَا اسْتَيْقَظَ، قَالَ: " الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَحْيَانَا بَعْدَمَا أَمَاتَنَا وَإِلَيْهِ النُّشُورُ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَحِيحِ، عَنْ مُوسَى بْنِ إِسْمَاعِيلَ، عَنْ أَبِي عَوَانَةَ.

4383- Huzeyfe der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) gece vakti uyumak için yatağına girdiği zaman yanağını elînin üzerine koyar ve: *"Allahım! Adınla ölür ve adınla yaşarım"* derdi. Uyandığı zaman da: *"(Uykuyla) öldükten sonra bizi tekrar dirilten Allah'a hamdolsun. Dönüşümüz yine O'na olacaktır"* derdi.

Buhârî, *Sahîh*'de Mûsa b. İsmâîl kanalıyla Ebû Avâne'den rivayet etti.[3]

٤٣٨٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، نا مُحَمَّدُ بْنُ بَكْرٍ، نا أَبُو دَاوُدَ، نا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ، نا أَبَانُ نا عَاصِمٌ، عَنْ مَعْبَدِ بْنِ خَالِدٍ، عَنْ سَوَاءٍ، عَنْ حَفْصَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ، إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَرْقُدَ وَضَعَ يَدَهُ الْيُمْنَى تَحْتَ خَدِّهِ، ثُمَّ يَقُولُ: " اللهُمَّ قِنِي عَذَابَكَ يَوْمَ تَبْعَثُ عِبَادَكَ " - ثَلَاثَ مَرَّاتٍ -

4384- Hz. Hafsa bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) uyumak için yatağına uzandığı zaman sağ elini sağ yanağının altına koyar ve üç defa:

---

[1] Buhârî, *da'vât* (7/149).

[2] Müslim, *zikr* (64).

[3] Buhârî, *da'vât* (7/17).

"Allahım! Kullarını hesap için toplayacağın günün azabından beni koru!" diye dua ederdi.[1]

٤٣٨٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصنْعَانِيُّ، نا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، نا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَبِي رَافِعٍ: إِنَّ خَالِدَ بْنَ الْوَلِيدِ، جَاءَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ، فَشَكَا إِلَيْهِ وَحْشَةً يَجِدُهَا، فَقَالَ لَهُ: " أَلَا أُعَلِّمُكَ مَا عَلَّمَنِي الرُّوحُ الْأَمِينُ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ؟ " قَالَ: " إِنَّ عِفْرِيتًا مِنَ الْجِنِّ يَكِيدُكَ، فَإِذَا أَوَيْتَ إِلَى فِرَاشِكَ فَقُلْ: أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللهِ التَّامَّاتِ الَّتِي لَا يُجَاوِزُهُنَّ بَرٌّ وَلَا فَاجِرٌ مِنْ شَرِّ مَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ، وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا، وَمِنْ شَرِّ مَا ذَرَأَ فِي الْأَرْضِ وَمِنْ شَرِّ مَا يَخْرُجُ مِنْهَا، وَمِنْ شَرِّ طَوَارِقِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ، وَمِنْ شَرِّ كُلِّ طَارِقٍ يَطْرُقُ إِلَّا بِخَيْرٍ يَا رَحْمَنُ "

4385- Ebû Râfi' der ki: Hâlid b. el-Velîd, arasıra (uykuda) duyduğu ürpertiden yana Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) yakınınca Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Rûhu'l-Emîn olan Cebrâil'in bana öğrettiği duayı sana da öğreteyim mi? Zira Cebrâil bana demişti ki: "Cinlerden bir ifrît sana karşı kin besliyor. Bundan dolayı uyumak için yatağına girdiğin zaman şöyle de: "Hayır getiren hadiseler haricinde, gökten inen ve göğe çıkan şeylerin şerrinden, yerin içinde gizlenen ve yerden biten şeylerin şerrinden, gece ile gündüzün musibetlerinden, Yüce Allah'ın kerîm olan zatı ve hiçbir iyi ile kötünün aşamayacağı eksiksiz kelimelerine sığınırım! Ey Rahmân!"*[2]

٤٣٨٦ - وَبِهَذَا الْإِسْنَادِ أنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ عَيَّاشٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبُو يَحْيَى، أَنَّهُ سَمِعَ مُجَاهِدًا، يَقُولُ: قَالَ لِي ابْنُ عَبَّاسٍ: " لَا تَنَامَنَّ إِلَّا عَلَى وَضُوءٍ، فَإِنَّ الْأَرْوَاحَ تُبْعَثُ عَلَى مَا قُبِضَتْ عَلَيْهِ "

4386- Mücâhid der ki: İbn Abbâs bana: "Abdestsiz uyuma! Zira ruhlar nasıl alındıysa o şekilde tekrar diriltilir" dedi.[3]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud 5/298 (5045).

[2] İsnâdı sahih, ravileri güvenilirdir. Abdurrezzâk, *Musannef* 11/35 (19831) ve Taberânî, *M. el-Kebîr* 4/135 (3838) Bak: Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (10/126-127).

[3] İsnâdı sahih, ravileri güvenilirdir. Abdurrezzâk, *Musannef* 11/39 (19844).

٤٣٨٧ - وَبِهَذَا الْإِسْنَادِ أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ رَجُلٍ، عَنِ الْحَسَنِ، أَنَّ سَعِيدَ بْنَ الْعَاصِ نَكَحَ امْرَأَةَ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ فَقَالَ لَهَا: إِنِّي لَمْ أَنْكِحْكِ رَغْبَةً فِي النِّسَاءِ، وَلَكِنْ نَكَحْتُكِ لِتُحَدِّثِينِي عَنْ صِنْعِ عُمَرَ، فَقَالَتْ: " كَانَ إِذَا أَخَذَ مَضْجَعَهُ مِنَ اللَّيْلِ وَضَعَ عِنْدَهُ إِنَاءً فِيهِ مَاءٌ، فَإِذَا تَعَارَّ مِنَ اللَّيْلِ أَخَذَ مِنْ ذَلِكَ الْمَاءِ فَيَمْسَحُ وَجْهَهُ وَيَدَيْهِ، ثُمَّ ذَكَرَ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ "

4387- Hasan bildiriyor: Saîd b. el-Âs, Ömer b. el-Hattâb'ın (dul kalan) eşiyle evlenmişti. Ona: "Seninle kadınlara olan arzumdan dolayı değil, Ömer'in (ibadet konusunda) neler yaptıklarını bana anlatman için evlendim" deyince kadın şu karşılığı verdi: "Ömer gece vakti yatağına gireceği zaman yanına bir su kabı koyardı. Gece vakti uykusundan uyandığı zaman bu suyla ellerini ve yüzünü siler, sonra Yüce Allah'ı zikrederdi."[1]

٤٣٨٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، فِي التَّارِيخِ أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ مُؤَمَّلِ بْنِ حَسَنِ بْنِ عِيسَى، نا الْفَضْلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الشَّعْرَانِيُّ، نا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: قَدِمْتُ عَلَى جَرِيرٍ، فَسَأَلَنِي: أَسَمِعْتَ مِنَ ابْنِ لَهِيعَةَ؟ فَقُلْتُ: نَعَمْ. قَالَ: سَمِعْتَ مِنْهُ حَدِيثَ وَاهِبِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ: " تَعْرُجُ الْأَرْوَاحُ فِي مَنَامِهَا، فَمَا كَانَ مِنْهَا طَاهِرًا سَجَدَ أَمَامَ الْعَرْشِ، وَمَا كَانَ غَيْرَ طَاهِرٍ سَجَدَ قَاصِيًا ". قَالَ: فَدَعَا جَرِيرٌ بِالْكِتَابِ وَكَتَبَ فِي مَوْضِعَيْنِ

4388- Kuteybe b. Saîd der ki: Cerîr'in yanına geldiğimde bana: "İbn Lehîa'dan bir şey işittin mi?" diye sordu. "Evet!" karşılığını verdim. Bunun üzerine Cerîr: "Ondan, Vâhib b. Abdillah kanalıyla Abdullah b. Amr'ın: «İnsanlar uykudayken ruhlar yukarıya çıkar. İçlerinden abdestli olanlar Arş'ın önünde secdeye kapanırken, abdesti olmayanlar Arş'tan uzakta secdeye kapanır» sözünü rivayet ettiğini işittin mi?" dedi ve kitabını getirtip iki yerde bu hadisi yazdı.[2]

---

[1] İsnâdında meçhul ravi vardır. Abdurrezzâk, *Musannef* 11/38 (19839).

[2] İsnâdı güçlü değildir.

٤٣٨٩ - قَالَ قُتَيْبَةُ، وَنا النَّضْرُ بْنُ زُرَارَةَ، عَنْ أَبِي حَيَّانَ، عَنْ كِنَانَةَ الْعَدَوِيِّ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ قَالَ حِينَ يَأْوِي إِلَى فِرَاشِهِ وَهُوَ طَاهِرٌ: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي عَلَا فَقَهَرَ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي بَطَنَ فَخَبَرَ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي مَلَكَ فَقَدَرَ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي يُحْيِي الْمَوْتَى وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، خَرَجَ مِنْ ذُنُوبِهِ كَيَوْمِ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ "

4389- Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Uyumak için yatağına girdiği zaman «Üstün olup da dilediğini yaptıran Allah'a hamdolsun! Gizli olup da her şeyden haberdar olan Allah'a hamdolsun. Her şeyin hükümranı olup da bunlara güç yetiren Allah'a hamdolsun. Ölüleri dirilten ve her şeye gücü yeten Allah'a hamdolsun» diyen kişi annesinden yeni doğmuş gibi günahlarından arınır."*[1]

٤٣٩٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ، أنا أَبُو سَعِيدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ الْبَصرِيُّ، بِمَكَّةَ، أنا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الصَّبَّاحِ الزَّعْفَرَانِيُّ، نا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَبَّادِ بْنِ تَمِيمٍ، عَنْ عَمِّهِ، قَالَ: " رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ فِي الْمَسْجِدِ مُسْتَلْقِيًا وَاضِعًا إِحْدَى رِجْلَيْهِ عَلَى الْأُخْرَى " أَخْرَجَاهُ فِي الصحِيحِ مِنْ حَدِيثِ سُفْيَانَ، وَمِنْ حَدِيثِ مَالِكٍ وَغَيْرُهُمَا

4390- Abbâd b. Temîm, amcasından bildiriyor: "Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) Mescid'de, sırtüstü uzanmış ve bir ayağını diğerinin üzerine koymuş bir şekilde gördüm."

Buhârî ile Müslim, *Sahîh*'de Süfyân, Mâlik ve başkalarından rivayet etti.[2]

٤٣٩١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أنا أَبُو الْحَسَنِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدُوسٍ، نا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ، نا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ، نا مَالِكٌ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ عَبَّادِ بْنِ تَمِيمٍ، عَنْ عَمِّهِ: أَنَّهُ رَأَى رَسُولَ اللهِ ﷺ " مُسْتَلْقِيًا فِي الْمَسْجِدِ وَاضِعًا

---

[1] İsnâdı zayıftır. Bak: İbn İrâk el-Kinânî, *Tenzîhu'ş-Şerîa* (2/323) ve Münzirî, *et-Terğîb* (1/417-418).

[2] Buhârî, *istizân* (7/142) ve Müslim, *libâs* (76).

إِحْدَى رِجْلَيْهِ عَلَى الْأُخْرَى " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصحِيحِ، عَنِ الْقَعْنَبِيِّ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ، عَنْ يَحْيَى بْنِ يَحْيَى، عَنْ مَالِكٍ.

4391- Abbâd b. Temîm, amcasından bildiriyor: "Resûlullah'ı (sallallahu alayhi vesellem) Mescid'de, sırtüstü uzanmış ve bir ayağını diğerinin üzerine koymuş bir şekilde gördüm."

Buhârî, *Sahîh*'de Ka'nebî'den rivayet etti.[1]

Müslim de Yahya b. Yahya'dan rivayet etti.[2]

٤٣٩٢ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أنا أَبُو الْحَسَنِ، نا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ، نا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ، نا مَالِكٌ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ: أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ، وَعُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ كَانَا يَفْعَلَانِ ذَلِكَ

4392- Saîd b. el-Müseyyeb der ki: "Ömer b. el-Hattâb ve Osmân b. Affân da (Mescid'de) bunu yaparlardı."[3]

٤٣٩٣ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَطَّانُ، نا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ السُّلَمِيُّ، نا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أنا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَبَّادِ بْنِ تَمِيمٍ، عَنْ عَمِّهِ، قَالَ: " رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ مُسْتَلْقِيًا فِي الْمَسْجِدِ رَافِعًا إِحْدَى رِجْلَيْهِ عَلَى الْأُخْرَى " قَالَ الزُّهْرِيُّ. وَأَخْبَرَنَا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: فَأَمَّا عُمَرُ وَعُثْمَانُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا فَكَانَ لَا يُحْصي ذَلِكَ مِنْهُمَا ". قَالَ الزُّهْرِيُّ: ثُمَّ جَاءَ النَّاسِ بِأَمْرٍ عَظِيمٍ. قَالَ الشَّيْخُ: حَدِيثُ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَبَّادٍ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصحِيحِ، عَنِ ابْنِ رَاهُوَيْهِ، وَعَبْدُ بْنُ حُمَيْدٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ

4393- Abbâd b. Temîm, amcasından bildiriyor: "Resûlullah'ı (sallallahu alayhi vesellem) Mescid'de, sırtüstü uzanmış ve bir ayağını diğerinin üzerine koymuş bir şekilde gördüm."[4]

---

[1] Buhârî, *salât* (1/122).

[2] Müslim, *libâs* (75).

[3] İsnâdı sahihtir. Buhârî, *salât* (1/122).

[4] Ravileri güvenilirdir.

Zührî der ki: "Saîd b. Süleyman'ın bize bildirdiğine göre Ömer ve Osmân da böylesi bir şeyi çok kez yapmışlardır. Ancak daha sonra böylesi bir şeyi yasaklayan emir gelmiştir."

Beyhakî der ki: "Zührî'nin Abbâd'dan olan rivayetini Müslim, *Sahîh*'de İbn Râheveyh ve Abd b. Humeyd kanalıyla Abdurrezzâk'tan rivayet etti."[1]

٤٣٩٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أنا أَبُو بَكْرٍ الْقَطَّانُ، نا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ الْمَرْوَزِيُّ، نا النَّضْرُ بْنُ شُمَيْلٍ، نا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ دَاوُدَ الرَّزَّازُ، أنا أَبُو سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ الْقَطَّانُ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَا: أنا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، نا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ رَأَى رَجُلًا مُنْبَطِحًا عَلَى وَجْهِهِ، فَقَالَ: " إِنَّ هَذِهِ ضِجْعَةٌ مَا يُحِبُّهَا اللهُ تَعَالَى " وَفِي رِوَايَةِ النَّضْرِ، قَالَ: مَرَّ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَلَى رَجُلٍ مُنْبَطِحٍ، فَقَالَ: " هَذِهِ ضِجْعَةٌ لَا يُحِبُّهَا اللهُ عَزَّ وَجَلَّ " كَمَا قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَغَلِطَ فِيهِ

4394- Ebû Hureyre bildiriyor: Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem) yüzüstü uzanmış bir adamla karşılaşınca ona: *"Yüce Allah böylesi bir yatış şeklini sevmez"* buyurdu.[2]

Nadr'ın rivayeti ise şöyledir: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yüzüstü uzanmış bir adamla karşılaşınca ona: *"Bu, Yüce Allah'ın sevmediği bir yatış şeklidir"* buyurdu.

Bunu Muhammed b. Amr, Ebû Seleme — Ebû Hureyre kanalıyla rivayet etmiş, ancak hata etmiştir.

٤٣٩٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ شَاكِرٍ، نا مُحَمَّدُ بْنُ سَابِقٍ، نا شَيْبَانُ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ: أَنَّ يَعِيشَ بْنَ طِخْفَةَ، حَدَّثَهُ، عَنْ أبيه، قَالَ: كَانَ

---

[1] Müslim, *libâs* (76).

[2] İlk kanaldan sahih, diğer iki kanaldan ise zayıftır. Tirmizî 5/97 (2768).

أَبِي مِنْ أَصحَابِ الصفَّةِ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " يَا فُلَانُ، اذْهَبْ بِهَذَا مَعَكَ "، قَالَ: فَبَقِيتُ رَابِعَ أَرْبَعَةٍ. فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " انْطَلِقُوا " فَانْطَلَقْنَا حَتَّى أَتَيْنَا بَيْتَ عَائِشَةَ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " يَا عَائِشَةُ أَطْعِمِينَا " قَالَ: فَجَاءَتْ بِحَشِيشَةٍ، فَأَكَلْنَا، ثُمَّ قَالَ: " يَا عَائِشَةُ أَطْعِمِينَا " قَالَ: فَجَاءَتْ بِحَيْسَةٍ مِثْلَ الْقَطَاةِ قَالَ: ثُمَّ قَالَ: " يَا عَائِشَةُ اسْقِينَا " قَالَ: فَجَاءَتْ بِعُسٍّ فَشَرِبْنَا. ثُمَّ قَالَ: " يَا عَائِشَةُ اسْقِينَا " فَجَاءَتْ بِقَدَحٍ صغِيرٍ فِيهِ لَبَنٌ، قَالَ: فَقَالَ لَنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنْ شِئْتُمْ نِمْتُمْ هٰهُنَا، وَإِنْ شِئْتُمُ انْطَلَقْتُمْ إِلَى الْمَسْجِدِ " قُلْنَا: نَنْطَلِقُ إِلَى الْمَسْجِدِ، قَالَ: فَبَيْنَا أَنَا نَائِمٌ عَلَى بَطْنِي مِنَ السَّحَرِ دَفَعَنِي رَجُلٌ بِرِجْلِهِ فَقَالَ: " هَكَذَا، فَإِنَّ هَذِهِ ضِجْعَةٌ يُبْغِضُهَا اللهُ عَزَّ وَجَلَّ " قَالَ: فَرَفَعْتُ رَأْسِي فَإِذَا هُوَ رَسُولُ اللهِ ﷺ

4395- Yaîş b. Tıhfe bildiriyor: Suffe ashâbından biri olan babam şunu anlattı: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından birine: *"Ey filan! Şu kişiyi yanında götür"* buyurdu ve Suffe'de olanları ashâbı arasında paylaştırdı. Geriye ben de dahil dört kişi kaldık. Bize de: *"Hadi gidelim!"* deyince onunla birlikte gittik. Hz. Âişe'nin evine girdiğimizde: *"Ey Âişe! Bize yemek getir!"* buyurdu. Hz. Âişe bize et ve hurma katılmış ince bulgurdan yapılmış bir yemek getirdi. Yiyip bitirdikten sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) tekrar: *"Ey Âişe! Bize yine yemek getir"* buyurdu. Hz. Âişe güvercin kadar olan (hurma, kavut, keş ve yağdan mamul) *hays* yemeği getirdi. Onu da yedikten sonra Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Âişe! Bize içecek getir!"* buyurdu. Hz. Âişe büyük bir kâse (süt) getirdi. İçtikten sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yine: *"Ey Âişe! Bize yine içecek getir!"* buyurdu. Hz. Âişe daha ufak bir kâsede süt getirdi. Onu da içtikten sonra Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bize: *"İsterseniz burada uyuyun, isterseniz Mescid'e gidin"* buyurunca, biz: "Mescid'e gideriz" dedik. Seher vakti Mescid'de yüzüstü uzanıp uyurken bir ara birinin ayağıyla beni dürttüğünü ve: *"Böyle mi uyuyorsun? Bu, Yüce*

Allah'ın sevmediği bir yatış şeklidir" dediğini fark ettim. Başımı kaldırdığımda bu kişinin Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) olduğunu gördüm."[1]

٤٣٩٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصنْعَانِيُّ، نا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنِ ابْنِ سِيرِينَ، قَالَ: " يُكْرَهُ لِلرَّجُلِ أَنْ يَضْطَجِعَ عَلَى بَطْنِهِ وَالْمَرْأَةِ " - يَعْنِي عَلَى قَفَاهَا –

4396- İbn Sîrîn der ki: "Erkeğin yüzüstü, kadının ise sırtüstü uyuması mekruhtur."[2]

٤٣٩٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ، أنا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، نا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ الْقَاضِي، نا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، نا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي عِمْرَانَ الْجَوْنِيِّ، قَالَ: كُنْتُ مَعَ زُهَيْرٍ السِّنَّوْرِيِّ، فَأَتَيْنَا عَلَى رَجُلٍ نَائِمٍ عَلَى ظَهْرِ جِدَارٍ لَيْسَ لَهُ مَا يَدْفَعُ رِجْلَيْهِ، فَضَرَبَهُ بِرِجْلَيْهِ، ثُمَّ قَالَ: قُمْ. ثُمَّ قَالَ زُهَيْرٌ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ بَاتَ عَلَى ظَهْرِ جِدَارٍ، وَلَيْسَ لَهُ مَا يَدْفَعُ رِجْلَيْهِ فَوَقَعَ فَمَاتَ، فَقَدْ بَرِئَتْ مِنْهُ الذِّمَّةُ، وَمَنْ رَكِبَ الْبَحْرَ فِي ارْتِجَاجِهِ فَقَدْ بَرِئَتْ مِنْهُ الذِّمَّةُ ". هَكَذَا رَوَاهُ حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، وَرَوَاهُ حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ كما

4397- Ebû İmrân el-Cevnî der ki: Züheyr es-Sinnevrî ile beraberken kenarları olmayan bir duvarın üzerinde yatan bir adamla karşılaştık. Züheyr adamın ayaklarına vurdu ve: "Kalk!" dedi. Sonra şöyle devam etti: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): «*Etrafı çevrili olmayan duvarda (damda) yatıp da düşüp ölen kişiden hiç kimse sorumlu tutulmaz. Denizin dalgalı olduğu zamanlarda gemi yolculuğuna çıkan (ve ölen) kişiden de hiç kimse sorumlu tutulmaz*» buyurdu."[3]

Hammâd b. Seleme bu şekilde rivayet etmiştir. Bir sonraki rivayette Hammâd b. Zeyd'in adı geçmiştir.

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud 5/294-295 (5040) ve İbn Mâce 1/248 (752), 2/1227 (3723).

[2] Ravileri güvenilirdir. Abdurrezzâk, *Musannef* 11/26 (19803).

[3] İsnâdı mürseldir. İbn Ebî Hâtim, *el-Merâsîl* (s. 56, 112).

٤٣٩٨ - كَمَا أَخْبَرَنَا أَبُو نَصرِ بْنُ قَتَادَةَ، وَأَبُو بَكْرِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الْفَارِسِيَّ، أنا أَبُو عَمْرِو بْنِ مَطَرٍ، نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَلِيٍّ، نا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، أنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَبِي عِمْرَانَ الْجَوْنِيِّ، عَنْ زُهَيْرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ بَاتَ فَوْقَ إِجَارٍ لَيْسَ حَوْلَهُ مَا يَدْفَعُ الْقَدَمَ، فَوَقَعَ فَمَاتَ فَقَدْ بَرِئَتْ مِنْهُ الذِّمَّةُ، وَمَنْ رَكِبَ الْبَحْرَ عِنْدَ ارْتِجَاجِهِ فَهَلَكَ فَقَدْ بَرِئَتْ مِنْهُ الذِّمَّةُ " وَرَوَاهُ هِشَامٌ الدَّسْتُوَائِيُّ كما

4398- Züheyr b. Abdillah'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "*Etrafı çevrili olmayan damda yatıp da düşüp ölen kişiden hiç kimse sorumlu tutulmaz. Denizin dalgalı olduğu zamanlarda gemi yolculuğuna çıkıp ölen kişiden de hiç kimse sorumlu tutulmaz.*"[1]

Bir sonraki rivayette Hişâm ed-Destuvâî'den aktarılmıştır

٤٣٩٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، أنا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، نا هِشَامٌ الدَّسْتُوَائِيُّ، عَنْ أَبِي عِمْرَانَ الْجَوْنِيِّ، قَالَ: كُنَّا بِفَارِسَ وَعَلَيْنَا أَمِيرٌ يُقَالُ لَهُ زُهَيْرُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، فَأَبْصرَ إِنْسَانًا فَوْقَ بَيْتٍ - أَوْ إِجَارٍ - لَيْسَ حَوْلَهُ شَيْءٌ، فَقَالَ لِي: سَمِعْت فِي هَذَا شَيْئًا، قُلْتُ: لَا. قَالَ: فَحَدَّثَنِي رَجُلٌ، إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " مَنْ بَاتَ عَلَى إِجَارٍ، أَوْ ظَهْرِ بَيْتٍ لَيْسَ حَوْلَهُ مَا يَرُدُّ رِجْلَهُ، فَقَدْ بَرِئَتْ مِنْهُ الذِّمَّةُ، وَمَنْ رَكِبَ الْبَحْرَ بَعْدَمَا تَرْتَجُّ فَقَدْ بَرِئَتْ مِنْهُ الذِّمَّةُ ". وَرَوَاهُ شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي عِمْرَانَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي زُهَيْرٍ، وَقِيلَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زُهَيْرِ بْنِ أَبِي عَلِيٍّ، وَقِيلَ عَنْ زُهَيْرٍ، عَنْ أَبِي حَبْلٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ. وَقَالَ أَبَانُ، عَنْ أَبِي عِمْرَانَ، عَنْ زُهَيْرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ وَقِيلَ غَيْرُ ذَلِكَ

وَرُوِّينَا عَنْ عَلِيِّ بْنِ شَيْبَانَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ بَاتَ عَلَى ظَهْرِ بَيْتٍ لَيْسَ عَلَيْهِ حَجَرٌ، فَقَدْ بَرِئَتْ مِنْهُ الذِّمَّةُ "

4399- Ebû İmrân el-Cevnî der ki: Fars bölgesine doğru Züheyr b. Abdillah'ın komutasında savaşa çıkmıştık. Züheyr adamın birini etrafı çevrili olmayan bir damın üzerinde (uyurken) görünce bana: "Bu konuda

[1] Ravileri güvenilirdir. İbn Ebî Hâtim, *el-Cerh ve't-Ta'dîl* (3/585-586).

bir şey işittin mi?" diye sordu. "Hayır!" karşılığını verdiğimde ise şöyle dedi: "Adamın birinin bana bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *«Etrafı çevrili olmayan bir yapının veya evin damında yatan (ve düşüp ölen) kişiden hiç kimse sorumlu tutulmaz. Denizin dalgalı olduğu zamanlarda gemi yolculuğuna çıkan (ve ölen) kişiden de hiç kimse sorumlu tutulmaz»* buyurmuştur."[1]

Başka bir kanalla bu hadisin aynısı rivayet edilmiştir.[2]

Ali b. Şeybân'dan da bize bildirildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Etrafı taşlarla çevrili olmayan bir evin damında uyuyan (ve düşüp ölen) kişiden hiç kimse sorumlu tutulmaz"* buyurmuştur.[3]

٤٤٠٠ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، نا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، نا أَيُّوبُ بْنُ النَّجَّارِ أَبُو إِسْمَاعِيلَ الْيَمَامِيُّ، عَنْ طَبِيبِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: " لَعَنَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مُخَنَّثِي الرِّجَالِ الَّذِينَ يَتَشَبَّهُونَ بِالنِّسَاءِ، وَالْمُتَرَجِّلَاتِ مِنَ النِّسَاءِ الْمُتَشَبِّهَاتِ بِالرِّجَالِ - أَظُنُّهُ قَالَ، وَالْمُتَبَتِّلِينَ مِنَ الرِّجَالِ الَّذِينَ يَقُولُونَ لَا نتَزَوَّجُ -، وَالْمُتَبَتِّلَاتِ مِنَ النِّسَاءِ اللَّاتِي يَقُلْنَ ذَلِكَ، وَرَاكِبَ الْفَلَاةِ - أَظُنُّهُ قَالَ: وَحْدَهُ، وَالنَّائِمَ وَحْدَهُ - ". قَالَ الشَّيْخُ أَحْمَدُ: تَفَرَّدَ بِهِ أَيُّوبُ بْنُ النَّجَّارِ، عَنْ طَبِيبِ بْنِ مُحَمَّدٍ. وَقَدْ رُوِيَ عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ، عَنْ رَجُلٍ، مِنْ هُذَيْلٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فِي تَشَبُّهِ الرِّجَالِ بِالنِّسَاءِ وَالنِّسَاءِ بِالرِّجَالِ

4400- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), kendilerini kadınlara benzeten erkekler ile kendilerini erkeklere benzeten kadınlara lanet etti. Erkeklerden: "Asla evlenmeyeceğim!" deyip de kadınlardan uzak duranlar ile kadınlardan aynı şeyi söyleyip erkeklerden uzak duranlara lanet

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Ahmed, *Müsned* (5/79), Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred* (1194) ile *Târîh* (2/1/426) Bak: Zehebî, *Mîzân* (2/83).

[2] Ahmed, *Müsned* (5/271).

[3] Ebû Dâvud 5/295 (5041).

etti. Çölde tek başlarına yolculuğa çıkanlara lanet etti. Yine yolculuk sırasında geceyi tek başlarına geçirenlere de lanet etti.[1]

Beyhakî der ki: "Eyyûb b. en-Neccâr bunu Tabîb b. Muhammed'den rivayette tek kalmıştır."

Amr b. Dînar, Atâ b. Ebî Rebâh kananıyla Huzeyl kabilesinden bir adamdan, o da Abdullah b. Amr'dan erkeklerin kadınlara, kadınların da erkeklere benzemesi konusunda Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) hadis rivayet etmiştir.

٤٤٠١ - وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، نا الْأَسْفَاطِيُّ يَعْنِي عَبَّاسَ بْنَ الْفَضْلِ، نا أَبُو الْوَلِيدِ، نا عَاصِمُ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " لَوْ تَعْلَمُونَ مَا فِي الْوَحْدَةِ، مَا سَارَ رَاكِبٌ بِلَيْلٍ أَبَدًا " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصحِيحِ، عَنْ أَبِي الْوَلِيدِ

4401- İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "*Yalnız olarak yolculuk yapmada neler olduğunu bilseydiniz hiçbir yolcu gece tek başına yola çıkmazdı*" buyurmuştur.

Buhârî, *Sahîh*'de Ebu'l-Velîd'den rivayet etti.[2]

٤٤٠٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أنا أَبُو أَحْمَدَ بْنِ عَدِيٍّ الْحَافِظُ، نا أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ الصُّوفِيُّ، نا الْهَيْثَمُ بْنُ خَارِجَةَ، قَالَ أَبُو أَحْمَدَ: وَنا الْحُسَيْنُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مَنْصُورٍ سَجَّادَةُ، نا يَحْيَى بْنُ عُثْمَانَ، نا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ أَبِي فَرْوَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يُوسُفَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " الصُّبْحَةُ تَمْنَعُ الرِّزْقَ " وَقَالَ الْهَيْثَمُ: بَعْضَ الرِّزْقِ. " وَقَالَ يُوسُفُ بْنُ عُثْمَانَ وَفِي مَوْضِعٍ آخَرَ يُوسُفُ بْنُ مُحَمَّدٍ ". وَرَوَاهُ مَسْلَمَةُ بْنُ عُلَيٍّ، عَنِ ابْنِ عَيَّاشٍ، عَنْ رَجُلٍ هُوَ ابْنُ أَبِي فَرْوَةَ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، مَرْفُوعًا. " وَإِسْحَاقُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي فَرْوَةَ تَفَرَّدَ بِهَذَا الْحَدِيثِ، وَخَلَطَ فِي إِسْنَادِهِ وَالصبْحَةُ: النَّوْمُ عِنْدَ الصَّبَاحِ"

---

[1] İsnâdı zayıftır. Ahmed, *Müsned* (2/278).

[2] Buhârî, *cihâd* (4/17).

4402- Amr b. Osmân b. Affân'ın, babasından bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sabah uykusu rızka engel olur"* buyurmuştur.[1]

Heysem: *"Rızkın bir kısmına engel olur"* lafzıyla rivayet etmiştir.

Başka bir yerde bu hadis aktarılırken "Yûsuf b. Osmân" yerine "Yûsuf b. Muhammed" ismi zikredilmiştir.

Başka bir kanalla bu hadisin aynısı Enes b. Mâlik'ten merfû olarak rivayet edilmiştir.[2]

İshak b. Abdillah b. Ebî Ferve bunu rivayette tek kalmıştır.

Hadiste geçen *"subha"* ifadesinden kasıt da sabah uykusudur.

٤٤٠٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أنا أَبُو حَفْصٍ عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ الْجُمَحِيُّ، بِمَكَّةَ، نا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ أَبُو الْحَسَنِ الْبَغْدَادِيُّ، نا مُحَمَّدُ بْنُ الْأَصْبَهَانِيِّ، نا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُحَارِبِيُّ، عَنِ الْأَفْرِيقِيِّ، عَنْ خَدِيجِ بْنِ صَوْمِيٍّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " الْغَفْلَةُ فِي ثَلَاثٍ: الْغَفْلَةُ عَنْ ذِكْرِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ، وَالْغَفْلَةُ عَنْ صلَاةِ الْغَدَاةِ إِلَى طُلُوعِ الشَّمْسِ، وَغَفْلَةُ الرَّجُلِ عَنْ نَفْسِهِ فِي الدِّينِ ".

4403- Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Gaflet üç şeyde olur. Biri, Allah'ı zikretmekten gafil olmaktır. Diğeri, uyuyakalıp sabah namazını güneş doğana kadar kılamamaktır. Bir diğeri de, dini konusunda kişinin kendi nefsinden gafil olmasıdır."*[3]

٤٤٠٤ - وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، نا عُبَيْدُ بْنُ حَاتِمٍ، حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي الْبُحْتُرِيِّ الطَّائِيُّ، نا الْمُحَارِبِيُّ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي عَلْقَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: الْغَفْلَةُ فِي ثَلَاثٍ فَذَكَرَ هَذَا الْحَدِيثَ

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (1/321), İbnu'l-Cevzî, *el-Mevdûât* (3/68) ve Abdullah b. Ahmed, *Zevâidu'z-Zühd* (1/73).

[2] İbn Adiy, *el-Kâmil* (1/321).

[3] İsnâdı zayıftır. Fesevî, *Ma'rife* (2/526-527) ve Beyhakî, *Âdâb* (966).

4404- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Gaflet üç şeyde olur..."* Sonrasında ravi bir önceki hadisi aktarır.[1]

٤٤٠٥ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ الْخَالِقِ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ الْخَالِقِ النَّيْسَابُورِيُّ، أنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ خَنْبٍ، نا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ يَزِيدَ بْنِ أَبِي الْعَوَّامِ الرِّيَاحِيُّ، نا أَبِي، نا الْمُشْمَعِلُّ بْنُ مِلْحَانَ الْقَيْسِيُّ، نا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ هَارُونَ بْنِ عَنْتَرَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، عَنْ فَاطِمَةَ بِنْتِ مُحَمَّدٍ ﷺ قَالَتْ: مَرَّ بِيَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَأَنَا مُضْطَجِعَةٌ مُتَصَبِّحَةٌ، فَحَرَّكَنِي بِرِجْلِهِ، ثُمَّ قَالَ: " يَا بُنَيَّةُ قَوْمِي اشْهَدِي رِزْقَ رَبِّكِ، وَلَا تَكُونِي مِنَ الْغَافِلِينَ، فَإِنَّ اللهَ يَقْسِمُ أَرْزَاقَ النَّاسِ مَا بَيْنَ طُلُوعِ الْفَجْرِ إِلَى طُلُوعِ الشَّمْسِ ". إِسْنَادُهُ ضَعِيفٌ.

4405- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kızı Hz. Fâtıma der ki: Sabah vakti uyuduğum sırada Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ayağıyla beni dürttü ve şöyle buyurdu: *"Evladım! Gafillerden olma ve kalkıp Rabbinin rızkını karşıla! Zira Yüce Allah şafak söktükten sonra güneş doğana kadar insanların rızıklarını taksim eder."*[2]

İsnâdı zayıftır.

٤٤٠٦ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو نَصرِ بْنُ قَتَادَةَ، أنا أَبُو الْعَبَّاسِ الضُّبَعِيُّ، نا يَعْقُوبُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ الْحَجَّاجِ، نا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ غَالِبٍ، نا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُبَشِّرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ الْجَوْهَرِيُّ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ هَارُونَ بْنِ عَنْتَرَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، عَنْ عَلِيٍّ، قَالَ: دَخَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَلَى فَاطِمَةَ بَعْدَ أَنْ صَلَّى الصبْحَ وَهِيَ نَائِمَةٌ فَذَكَرَ مَعْنَاهُ

4406- Hz. Ali der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sabah namazını kıldıktan sonra henüz uykuda olan Fâtıma'nın yanına girdi..." Sonrasında ravi bir öncekinin aynısını aktarır.[3]

---

[1] İsnâdında bir sakınca yoktur. Hatîb, *Târîh* (10/267-268).

[2] İsnâdı zayıftır. Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs* 5/369 (8463), İbn Lâl, *Zehru'l-Firdevs* (4/377) ve Münzirî, *et-Terğîb* (2/530-531).

[3] İsnâdında tanımadığımız ravi vardır. Münzirî, *et-Terğîb* (2/531).

٤٤٠٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو حَامِدٍ أَحْمَدُ بْنُ أَبِي خَلَفٍ بْنِ أَحْمَدَ الصُّوفِيُّ الْمَهْرَجَانِيُّ بِهَا نا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ يَزْدَادَ بْنِ مَسْعُودٍ، نا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ، أنا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، نا شُعْبَةُ، عَنْ مِسْعَرٍ، عَنْ ثَابِتِ بْنِ عُبَيْدٍ، عَنْ خَوَّاتِ بْنِ جُبَيْرٍ الْأَنْصَارِيِّ وَكَانَ مِنَ الصحَابَةِ، قَالَ: " النَّوْمُ أَوَّلَ النَّهَارِ خَرَقٌ، وَأَوْسَطَهُ خَلَقٌ، وَآخِرَهُ حُمْقٌ " وَرَوَاهُ غُنْدَرٌ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ مِسْعَرٍ، عَنْ ثَابِتِ بْنِ عُبَيْدٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ خَوَّاتِ بْنِ جُبَيْرٍ وَكَانَ مِنْ أَصحَابِ النَّبِيِّ ﷺ.

4407- Sâbit b. Ubeyd'in bildirdiğine göre ashâbdan biri olan Havvât b. Cübeyr el-Ensârî: "Sabah vakti uyumak cehaletten, gün ortasımda uyumak (=*kaylûle*) güzel ahlâktan (sünnetten), akşam vakti uyumak ise ahmaklıktandır" demiştir.[1]

Başka bir kanalla aynısı rivayet edilmiştir.

٤٤٠٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ الْفَقِيهُ، أَنَا أَبُو عَلِيٍّ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ الصَّوَّافُ، نا الْقَاسِمُ بْنُ زَكَرِيَّا بْنِ أَبِي بَكْرٍ الْمُقْرِئُ، نا أَبُو الْحُسَيْنِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ كُرْدِيٍّ، قَالَ: نا غُنْدَرٌ فَذَكَرَهُ كَذَلِكَ مَوْقُوفًا

4408- Başka bir kanalla aynısı mevkûf olarak bildirilmiştir.[2]

٤٤٠٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ الْحُسَيْنُ بْنُ عَلُوشَا بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ نَصرٍ الْأَسَدُ، أَبَادِي بِهَا، نا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ بْنِ مَالِكٍ، نا أَبُو عَلِيٍّ بِشْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْأَسَدِيُّ، نا الْمُقْرِي هُوَ عَبْدُ اللهِ بْنُ يَزِيدَ، نا حَيْوَةُ، أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ زِيَادٍ الْيَحْصِبِيُّ، أَنَّ أَبَا فِرَاسٍ، مَوْلَى عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو أَخْبَرَهُ، أَنَّهُ سَمِعَ عَبْدَ اللهِ بْنَ عَمْرٍو، يَقُولُ: " النَّوْمُ ثَلَاثَةٌ: فَنَوْمٌ خَرَقٌ، وَنَوْمٌ خَلَقٌ، وَنَوْمٌ حُمْقٌ، فَأَمَّا نَوْمُ خَرَقٍ: فَنَوْمَةُ الضُّحَى يَقْضِي النَّاسُ حَوَائِجَهُمْ وَهُوَ نَائِمٌ، وَأَمَّا نَوْمُ خَلَقٍ: فَنَوْمَةُ الْقَايِلَةِ نِصفِ النَّهَارِ، وَأَمَّا نَوْمَةُ حُمْقٍ: نَوْمَةٌ حِينَ تَحْضُرُ الصلَاةُ "

---

[1] Beyhakî'nin hocası ile onun da hocasını tanımıyoruz. Diğer ravileri ise güvenilirdir. Beyhakî, *Âdâb* (969), Muhammed b. Nasr, *Kıyâmü'l-Leyl* (s. 69) ve Tahâvî, *Şerh Müşkili'l-Âsâr* (2/3).

[2] Ravileri güvenilirdir. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred* (1242) ve Hâkim, *Müstedrek* (4/293).

4409- Abdullah b. Amr'ın azatlısı Ebû Firâs der ki: Abdullah b. Amr'ın şöyle dediğini işittim: "Uykular biri cehaletten, biri güzel ahlâktan, biri de ahmaklıktan olmak üzere üç çeşittir. Cehaletten olan uyku kuşluk vaktinde yapılan uykudur. Zira insanlar işlerine gitmişken kendisi uykudadır. Güzel ahlâktan olan uyku gün ortasında yapılan kaylûledir. Ahmaklıktan olan uyku ise kişinin namaz vakti geldiğinde yaptığı uykudur."[1]

٤٤١٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ قَيْسٍ، قَالَ: بَلَغَنَا " أَنَّ الْأَرْضَ تَعُجُّ إِلَى اللهِ مِنْ نَوْمَةِ الْعَالِمِ بَعْدَ صلَاةِ الصبْحِ "

4410- Alkame b. Kays der ki: "Bize bildirilene göre âlimin sabah namazı sonrası uyumasından dolayı yeryüzü Yüce Allah'a feryat edermiş."[2]

٤٤١١ - وَبِإِسْنَادِهِ قَالَ: أنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ سَعِيدٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْجَحْشِيِّ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ حَزْمٍ، عَنِ السَّائِبِ بْنِ يَزِيدَ، قَالَ: كَانَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ يَمُرُّ عَلَيْنَا عِنْدَ نِصفِ النَّهَارِ - أَوْ قُبَيْلَهُ -، فَيَقُولُ: " قُومُوا فَقِيلُوا فَمَا بَقِيَ فَهُوَ لِلشَّيْطَانِ "

4411- Sâib b. Yezîd der ki: Ömer b. el-Hattâb gün ortası veya bu vakte yakın bir zamanda yanımıza uğrar ve: "Kalkıp kaylûle yapın, zira bundan sonra yapılan artık şeytan içindir" derdi.[3]

٤٤١٢ - وَبِهِ قَالَ أنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ شَيْبَةَ بْنِ عُثْمَانَ، عَنْ عَمِّهِ إِسْمَاعِيلَ بْنِ شَرُوسٍ، قَالَ: سَمِعْتُ طَاوُسًا، يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " اسْتَعِينُوا بِرُقَادِ النَّهَارِ عَلَى قِيَامِ اللَّيْلِ، وَاسْتَعِينُوا بِأَكْلَةِ السَّحَرِ عَلَى صيَامِ النَّهَارِ ". " هَذَا مُرْسَلٌ

4412- Tâvus'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Gece kıyamı için gündüz uykusundan, gündüz orucu için de sahur yemeğinden yardım alın."*[1]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Beyhakî, *Âdâb* (970) ve Tahâvî, *Şerh Müşkili'l-Âsâr* (2/12-13).

[2] İsnâdında meçhul bir ravi vardır. Abdurrezzâk, *Musannef* 11/47 (19876).

[3] Abdurrezzâk, *Musannef* 11/47 (19874).

Mürsel bir hadistir.

٤٤١٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أنا أَبُو أَحْمَدَ بْنِ عَدِيٍّ، أنا أَبُو يَعْلَى، نا يَحْيَى بْنِ مَعِينٍ، نا أَبُو دَاوُدَ، عَنْ زَمْعَةَ بْنِ صَالِحٍ، عَنِ ابْنِ وَهْرَامَ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، يَرْفَعُهُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " اسْتَعِينُوا بِقَيْلُولَةِ النَّهَارِ عَلَى قِيَامِ اللَّيْلِ، وَبِطَعَامِ السَّحَرِ عَلَى صِيَامِ النَّهَارِ "

4413- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Gece kıyamı için gündüz uykusundan, gündüz orucu için de sahur yemeğinden yardım alın."*[2]

٤٤١٤ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ شَاذَانَ، بِبَغْدَادَ، نا حَمْزَةُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْعَبَّاسِ، نا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ، ثنا أَبُو الْفَضْلِ الْعَبَّاسُ بْنُ الْفَضْلِ الْأَزْرَقُ الْبَصرِيُّ، ثنا سَعِيدُ بْنُ زَيْدٍ، أَخُو حَمَّادِ بْنِ زَيْدٍ، قَالَ: دَخَلْنَا عَلَى هِشَامِ بْنِ حَسَّانَ، فَقَالَ: إِنَّ دَجَاجَةَ كَانَ مِنْ أَصحَابِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، وَإِنَّهُ قَالَ: اتَّخَذَ أَبُو الدَّرْدَاءِ، ظُلَّةً يَقِيلُ فِيهَا فَقِيلَ لَهُ فِي ذَلِكَ، فَقَالَ: " إِنَّ نَفْسِي مَطِيَّتِي، فَإِنْ لَمْ أَرْفُقْ بِهَا لَمْ تُبَلِّغْنِي "

4414- Hammâd b. Zeyd'in kardeşi Saîd b. Zeyd der ki: Hîşâm b. Hassân'ın yanına girdiğimizde bize şöyle dedi: "Decâce, Ali b. Ebî Tâlib'in öğrencilerinden biriydi. Onun bize bildirdiğine göre Ebu'd-Derdâ kaylûle yapmak için kendine bir gölgelik edinince kendisine neden bunu yaptığı sorulmuştu. Ebu'd-Derdâ da: «Nefsim benim bineğimdir. Onu dinlendirmezsem beni hedefime ulaştıramaz» demiştir."[3]

٤٤١٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، نا دَعْلَجُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ دَعْلَجَ، نا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ يُوسُفَ، نا يُونُسُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى، نا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنِ زِيَادِ

---

[1] İsnâdı zayıf, mürsel bir hadistir. Beyhakî, *Âdâb* (971) ve Abdurrezzâk, *Musannef* 4/229 (7603).

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Mâce 1/540 (1693).

[3] İsnâdı zayıftır.

بْنِ أَنْعَمَ، قَالَ: " كَمَالُ الْمُرُوءَةِ أَنْ تُحْرِزَ دِينَكَ، وَتَصِلَ رَحِمَكَ، وَتُكْرِمَ إِخْوَانَكَ، وَتُصلِحَ مَالَكَ، وَتَقِيلَ فِي بَيْتِكَ "

4415- Abdurrahman b. Ziyâd b. En'um der ki: "İnsanlık olarak kemale ermen dinini korumanla, akrabalık bağlarını gözetmenle, kardeşlerine ikramda bulunmanla, malını ıslah etmeye çalışmanla ve kaylûleni (öğle uykusunu) evinde yapmanla olur."[1]

فَصلٌ فِي ذَمِّ كَثْرَةِ النَّوْمِ

Çok Uyumanın Kınanması

٤٤١٦ - حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْعَلَوِيُّ، أنا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ الشَّرْقِيِّ، نا عَبْدُ اللهِ بْنُ هَاشِمٍ، نا مُعَاذُ بْنُ مُعَاذٍ الْعَنْبَرِيُّ، نا سُفْيَانُ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: سَأَلَ رَجُلٌ رَسُولَ اللهِ ﷺ أَيَنَامُ أَهْلُ الْجَنَّةِ؟ قَالَ: " النَّوْمُ أَخُو الْمَوْتِ، وَلَا يَمُوتُ أَهْلُ الْجَنَّةِ "

4416- Câbir der ki: Adamın biri Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Cennettekiler uyur mu?" diye sorunca, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Uyku ölümün kardeşidir, cennettekiler de ölmez"* buyurdu.[2]

٤٤١٧ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا أَبُو الْعَبَّاسِ الْمَحْبُوبِيُّ، نا مُحَمَّدُ بْنُ عِيسَى الطَّرَسُوسِيُّ، نا سُنَيْدُ بْنُ دَاوُدَ الطَّرَسُوسِيُّ، نا يُوسُفُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " قَالَتْ أُمُّ سُلَيْمَانَ بْنِ دَاوُدَ لِسُلَيْمَانَ بْنِ دَاوُدَ: يَا بُنَيَّ لَا تُكْثِرِ النَّوْمَ بِاللَّيْلِ، فَإِنَّ كَثْرَةَ النَّوْمِ بِاللَّيْلِ تَدَعُ صَاحِبَهُ فَقِيرًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ ". وَكَذَلِكَ رَوَاهُ الْفَضْلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الشَّعْرَانِيُّ، عَنْ سُنَيْدِ بْنِ دَاوُدَ

4417- Câbir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Süleyman b. Dâvud'un annesi Hz. Süleyman'a: "Evladım! Geceleri*

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] Ravileri güvenilirdir. İbn Adiy', *el-Kâmil* (4/1533), Ebû Nuaym, *Hilye* (9/70), Ukaylî, *ed-Duafâ* (2/301), İbnu'l-Cevzî, *İlel* (2/449) ve Hatîb, *el-Muvaddah* (1/467).

çok uyuma! Zira geceleri çok uyumak kişiyi kıyamet gününde (gece ibadetinden yana) fakir bırakır" dedi."[1]

Fudayl b. Muhammed eş-Şa'râvî de bunu Süneyd b. Dâvud'dan bu şekilde rivayet etmiştir.

٤٤١٨ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نا أَبُو عَبْدِ اللهِ أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى الْحَجْرِيُّ الْكُوفِيُّ، نا أَبِي، نا إِسْرَائِيلُ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ الْفَقِيهُ، نا أَحْمَدُ بْنُ زُهَيْرِ بْنِ حَرْبٍ، نا يَحْيَى بْنُ الْمُنْذِرِ أَبُو الْمُنْذِرِ، نا إِسْرَائِيلُ، عَنْ أَبِي حُصَيْنٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ وَثَّابٍ، عَنْ مَسْرُوقٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: ذُكِرَ النَّوْمُ عِنْدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَقَالَ: " نَامُوا، فَإِذَا انْتَبَهْتُمْ فَأَحْسِنُوا " قَالَ أَبُو عَبْدِ اللهِ: " تَفَرَّدَ بِهِ أَبُو الْمُنْذِرِ، عَنْ إِسْرَائِيلَ

4418- Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında uyku konusu açılınca: *"Uyuyun! Ama uyanınca da güzel amellerde bulunun"* buyurdu.[2]

Ebû Abdillah der ki: "Ebu'l-Münzir bunu İsrâil'den rivayette tek kalmıştır."

فَصلٌ فِي الرُّؤْيَا الَّتِي هِيَ نِعْمَةٌ مِنْ نِعَمِ اللهِ تَعَالَى

Allah'tan Bir Nimet Olan Rüyalar

وَدِلَالَةٌ وَاضِحَةٌ عَلَى فَاعِلٍ فِي عَيْنِنَا مَا نَرَاهُ فِي مَنَامِنَا مَرَّةً بِالْبُشْرَى، وَمَرَّةً بِغَيْرِهَا قَالَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿لَهُمُ الْبُشْرَى فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ﴾ [يونس: ٦٤] ".

رُوِّينَا فِي الْحَدِيثِ الثَّابِتِ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَشَفَ السِّتَارَةَ وَالنَّاسُ صُفُوفٌ خَلْفَ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، فَقَالَ: " إِنَّهُ لَمْ يَبْقَ مِنْ مُبَشِّرَاتِ النُّبُوَّةِ إِلَّا الرُّؤْيَا

---

[1] İsnâdı çok zayıftır. İbn Mâce 1/422 (1332).

[2] İsnâdı zayıftır. Beyhakî, *Âdâb* (976).

الصَّالِحَةُ، يَرَاهَا الْمُؤْمِنُ أَوْ تُرَى لَهُ ". وَرُوِّينَا ذَلِكَ أَيْضًا فِي الْحَدِيثِ الثَّابِتِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ بِمَعْنَاهُ

Gördüğümüz ve içeriği bazen müjdeli, bazen de başka bir şekilde olan rüyalar bunları bize bir gördürenin de bulunduğuna delalet etmektir. Yüce Allah: *"Dünya hayatında da, âhirette de onlar için müjde vardır"*[1] buyurmuştur.

İbn Abbâs'tan naklen bize bildirildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) odasının perdesini aralayıp baktığında cemaatin Ebû Bekr'in ardında saflar halinde olduğunu gördü. Sonra: *"Peygamberliğin müjdelerinden (mübeşşirât) geriye, müminin gördüğü veya kendisine gösterildiği salih rüyalardan başka bir şey kalmadı"* buyurdu.[2]

Başka bir kanalla Ebû Hureyre'den de aynısını rivayet edilmiştir.[3]

٤٤١٩ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو سَهْلٍ مُحَمَّدُ بْنُ نَصرَوَيْهِ بْنِ أَحْمَدَ الْمَرْوَزِيُّ، قَدِمَ عَلَيْنَا نَيْسَابُورَ، نا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ خَنْبٍ، نا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، نا أَبُو زَكَرِيَّا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، أَمْلَاهُ عَلَيْنَا إِمْلَاءً، قَالَ عَبْدُ اللهِ: وَنا عَبَّادُ بْنُ مُوسَى الْخُتُلِّيُّ، قَالَا: نا سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْجُمَحِيُّ، نا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " لَمْ يَبْقَ بَعْدِي مِنَ الْمُبَشِّرَاتِ إِلَّا الرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ، يَرَاهَا الرَّجُلُ أَوْ تُرَى لَهُ " قَالَ عَبْدُ اللهِ: وَسَمِعْتُ أَبِي يُحَدِّثُ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَيُّوبَ فِي الْمُسْنَدِ

4419- Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Benden sonra peygamberliğin müjdelerinden (mübeşşirât) geriye, kişinin gördüğü veya kendisine gösterildiği salih rüyalardan başka bir şey kalmadı."*[4]

---

[1] Yûnus Sur. 64

[2] Müslim, *salât* (207-208).

[3] Buhârî, *ta'bîru'r-rü'ya* (8/69).

[4] Ravileri güvenilirdir. Ahmed, *Müsned* (6/129) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (4/376).

Abdullah (b. Ahmed b. Hanbel) der ki: "Babamın *Müsned*'de bu hadisi Yahya b. Eyyûb'den naklen aktardığını işittim."

٤٤٢٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، نا الْبَاغَنْدِيُّ مُحَمَّدُ بْنُ سُلَيْمَانَ، نا خَلَّادٌ، نا سُفْيَانُ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ ذَكْوَانَ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ شَيْخٍ، مِنْ أَهْلِ مِصرَ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ، قَالَ: سَأَلْتُ النَّبِيَّ ﷺ عَنْ هَذِهِ الْآيَةِ: ﴿لَهُمُ الْبُشْرَى فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ﴾ [يونس: ٦٤]، قَالَ: " الْبُشْرَى الرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ يَرَاهَا الْمُسْلِمُ أَوْ تُرَى لَهُ، وَفِي الْآخِرَةِ الْجَنَّةُ ". تَابَعَهُ عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ رُفَيْعٍ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ هَكَذَا. وَمُحَمَّدُ بْنُ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ هَكَذَا

4420- Ebu'd-Derdâ der ki: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Dünya hayatında da âhirette de onlar için müjde vardır"***[1] âyetini sorduğumda: *"Dünyadaki müjde müslümanın gördüğü veya kendisine gösterilen salih rüyadır. Âhiretteki müjde ise cennettir"* buyurdu.[2]

Abdulazîz b. Rufey' bunu bu şekilde Ebû Sâlih'ten rivayet ederek mutâbaât etmiştir. Muhammed b. el-Münkedir de Atâ b. Yesâr'dan rivayet ederek mutâbaât etmiştir.

٤٤٢١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، نا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، نا أَبُو بَكْرٍ الْحُمَيْدِيُّ، نا سُفْيَانَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ رُفَيْعٍ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ رَجُلٍ، مِنْ أَهْلِ مِصرَ، قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا الدَّرْدَاءِ عَنْ قَوْلِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿لَهُمُ الْبُشْرَى فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا﴾ [يونس: ٦٤]. قَالَ سُفْيَانُ، ثُمَّ لَقِيتُ عَبْدَ الْعَزِيزِ فَحَدَّثَنِيهِ ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنْ رَجُلٍ مِنْ أَهْلِ مِصرَ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ. قَالَ سُفْيَانُ، ثُمَّ لَقِيتُ مُحَمَّدَ بْنَ الْمُنْكَدِرِ فَحَدَّثَنِي بِهِ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ رَجُلٍ مِنْ أَهْلِ مِصرَ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ بِمِثْلِهِ

---

[1] Yûnus Sur. 64

[2] İsnâdında meçhul bir ravi vardır. Diğer ravileri ise güvenilirdir. Ahmed, *Müsned* (6/445, 447), İbn Cerîr, *Tefsîr* (11/133, 134, 135, 136) ve Tahâvî, *Şerh Müşkili'l-Âsâr* (3/47).

4421- Atâ b. Yesâr, Mısır ahalisinden bir adamdan bildiriyor: "Ebû'd-Derdâ'ya, *"Dünya hayatında da âhirette de onlar için müjde vardır"*[1] âyetini sordum..."[2]

Süfyân der ki: Daha sonra Abdulazîz ile karşılaştığımda bunu bana Ebû Sâlih — Atâ — Mısır ahalisinden bir adam — Ebû Hureyre kanalıyla Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) aktardı.

Muhammed b. el-Münkedir ile karşılaştığımda o da bunu bana Atâ b. Yesâr — Mısır ahalisinden bir adam — Ebu'd-Derdâ kanalıyla Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) aktardı.

٤٤٢٢ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ فُورَكٍ، أنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، نا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، نا أَبُو دَاوُدَ، نا حَرْبُ بْنُ شَدَّادٍ، نا يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ، نا أَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، قَالَ: نُبِّئْتُ، أَنَّ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ، سَأَلَ النَّبِيَّ ﷺ عَنْ قَوْلِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿لَهُمُ الْبُشْرَى فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ﴾ [يونس: ٦٤]، قَالَ: " هِيَ الرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ يَرَاهَا الرَّجُلُ الْمُسْلِمُ أَوْ تُرَى لَهُ "

4422- Ebû Seleme b. Abdirrahman der ki: Ubâde b. es-Sâmit, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): *"Dünya hayatında da âhirette de onlar için müjde vardır..."*[3] âyetini sorduğunda: *"(Dünyadaki) müjdeden kasıt müslümanın gördüğü veya kendisine gösterilen salih rüyadır"* buyurdu."[4]

٤٤٢٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ دَاوُدَ الْعَلَوِيُّ، أنا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ الشَّرْقِيِّ، نا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الذُّهْلِيُّ، نا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، نا شُعْبَةُ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " رُؤْيَا الْمُؤْمِنِ جُزْءٌ مِنْ سِتَّةٍ وَأَرْبَعِينَ جُزْءًا مِنَ النُّبُوَّةِ ". قَالَ: وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، نا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، نا شُعْبَةُ،

---

[1] Yûnus Sur. 64

[2] İsnâdında meçhul bir ravi vardır. Diğer ravileri ise güvenilirdir. Tirmizî 4/534 (2273), 5/286 (3106).

[3] Yûnus Sur. 64

[4] Ravileri güvenilirdir. Tirmizî 4/534 (2275).

عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ، عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ بِمِثْلِهِ. قَالَ الشَّيْخُ أَحْمَدُ: " حَدِيثُ ثَابِتٍ أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ، مِنْ حَدِيثِ مُعَاذِ بْنِ مُعَاذٍ، عَنْ شُعْبَةَ، وَحَدِيثُ قَتَادَةَ. أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيِّ، وَمُسْلِمٌ، مِنْ حَدِيثِ غُنْدَرٍ، عَنْ شُعْبَةَ. وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ، أَيْضًا مِنْ حَدِيثِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَهْدِيٍّ

4423- Enes'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Müminin gördüğü rüya peygamberliğin kırk altı bölümünden bir bölümdür"* buyurmuştur.[1]

Başka bir kanalla bu hadisin aynısı rivayet edilmiştir.

Beyhakî der ki: "Sabit'in rivayetini Müslim, Muâz b. Muâz kanalıyla Şu'be'den rivayet etti.[2]

Katâde'nin rivayetini Buhârî ile Müslim, Ğunder kanalıyla Şu'be'den rivayet etti.[3]

Aynı şekilde Müslim, Abdurrahman b. Mehdî'den rivayet etti.[4]

٤٤٢٤ - حَدَّثَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْعَلَوِيُّ، إِمْلَاءً أنا أَبُو الْقَاسِمِ عُبَيْدُ اللهِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ بَالَوَيْهِ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَطَّانُ، نا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ السُّلَمِيُّ، نا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أنا مَعْمَرٌ، عَنْ هَمَّامِ بْنِ مُنَبِّهٍ، قَالَ: هَذَا مَا حَدَّثَنَا أَبُو هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " رُؤْيَا الرَّجُلِ الصَّالِحِ جُزْءٌ مِنْ سِتَّةٍ وَأَرْبَعِينَ جُزْءًا مِنَ النُّبُوَّةِ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصحيح، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ رَافِعٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ. وَكَذَلِكَ رَوَاهُ ابْنُ الْمُسَيِّبِ، وَأَبُو صَالِحٍ، وَأَبُو سَلَمَةَ فِي أَصحِّ الرِّوَايَتَيْنِ عَنْهُ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ

4424- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sâlih kişinin gördüğü rüya, peygamberliğin kırk altı bölümünden bir bölümdür"* buyurmuştur.

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] Müslim, *rüyâ* (7).

[3] Buhârî, *ta'bîru'r-rü'ya* (8/69) ve Müslim, *rüyâ* (7).

[4] Müslim, *rüyâ* (7).

Müslim, *Sahîh*'de Muhammed b. Râfi' kanalıyla Abdurrezzâk'tan rivayet etti.[1] İbnu'l-Müseyyeb, Ebû Sâlih ve Ebû Seleme de bu şekilde rivayet etmişlerdir. Ancak bu konuda Ebû Hureyre'den gelen iki rivayet hepsinden sahihtir.

٤٤٢٥ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نا مُحَمَّدُ بْنُ شَاذَانَ، وَأَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ، نا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، نا اللَّيْثُ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " إِنَّ الرُّؤْيَا الصَّالِحَةَ " قَالَ نَافِعٌ حَسِبْتُ ابْنَ عُمَرَ قَالَ: " جُزْءٌ مِنْ سَبْعِينَ جُزْءًا مِنَ النُّبُوَّةِ ". رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصحِيحِ، عَنْ قُتَيْبَةَ، وَهَكَذَا رُوِيَ فِي إِحْدَى الرِّوَايَتَيْنِ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ. " وَالرِّوَايَةُ الْأُولَى عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَصحُّ ". وَرُوِي ذَلِكَ عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ مِنْ قَوْلِهِ وَرُوِي عَنْهُ مَرْفُوعًا

4425- İbn Ömer'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sâlih rüya, peygamberliğin yetmiş bölümünden bir bölümdür"* buyurmuştur.[2]

Müslim, *Sahîh*'de Kuteybe'den rivayet etti.[3]

İki rivayetten biri Ebû Seleme — Ebû Hureyre kanalıyla aktarılmıştır. Ebû Hureyre'den gelen ilk rivayet daha sahihtir.

Aynısı İbn Mes'ûd'dan hem kendi sözü olarak[4] hem de merfû olarak[5] rivayet edilmiştir.

٤٤٢٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ بِشْرَانَ، أنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، نا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ الرَّمَادِيُّ، نا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أنا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، قَالَ: كُنْتُ أَلْقَى مِنَ الرُّؤْيَا شِدَّةً غَيْرَ أَنِّي لَا أُزَمَّلُ حَتَّى حَدَّثَنِي

---

[1] Müslim, *rüyâ* (8).

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] Müslim, *rüyâ* (9).

[4] Taberânî, *M. el-Kebîr* 9/247 (9058), Abdurrezzâk, *Musannef* 11/213 (20357) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (11/53).

[5] Taberânî, *M. el-Kebîr* 10/275 (10540) ile *M. es-Sağîr* (2/56) ve Tahâvî, *Şerh Müşkili'l-Âsâr* (3/45).

أَبُو قَتَادَةَ أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ، يَقُولُ: " الرُّؤْيَا مِنَ اللهِ، وَالْحُلْمُ مِنَ الشَّيْطَانِ، فَإِذَا حَلَمَ أَحَدُكُمْ حُلْمًا يَكْرَهُهُ، فَلْيَبْصقْ عَنْ يَسَارِهِ ثَلَاثَ بَصقَاتٍ، وَيَسْتَعِذْ مِنَ الشَّيْطَانِ، فَإِنَّهُ لَا يَضُرُّهُ ".

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصحِيحِ، عَنْ إِسْحَاقَ، وَعَبْدُ بْنُ حُمَيْدٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ، وَأَخْرَجَاهُ مِنْ أَوْجُهٍ أُخَرَ. وَرَوَاهُ يُونُسُ بْنُ زَيْدٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ وَزَادَ فِيهِ " وَلَا يُخْبِرُ بِهَا أَحَدًا، فَإِنْ رَأَى رُؤْيَا حَسَنَةً فَلْيَسْتَبْشِرْ وَلَا يُخْبِرُ بِهَا إِلَّا مَنْ يُحِبُّ ". وَرَوَاهُ يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ وَقَالَ فِيهِ: " لِيَتَحَوَّلْ عَنْ جَنْبِهِ الَّذِي كَانَ عَلَيْهِ "

4426- Ebû Seleme b. Abdirrahman der ki: "Bazen gördüğüm bir rüyadan dolayı ateşim çıkardı, ancak örtünecek kadar olmazdı. Sonunda Ebû Katâde bana Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): »*Rüya Allah'tandır, hulm (kötü rüya) ise şeytandandır. Biriniz hoşlanmadığı bir rüya görürse sol tarafına üç defa tükürsün ve şeytandan Allah'a sığınsın. Böyle yaparsa bu rüya kendisine bir zarar vermez*» burduğunu söyledi."[1]

Müslim, *Sahîh*'de İshâk ve Abd b. Humeyd kanalıyla Abdurrezzâk'tan rivayet etti.[2]

Başka kanallardan Buhârî ile Müslim rivayet ettiler.[3]

Yûnus b. Zeyd aynısını Zührî'den *"...bu rüyasını da başkasına anlatmasın. Güzel bir rüya gördüğü zaman da bu rüyasını sadece sevdiği kişilere anlatsın"* eklemesiyle rivayet etti.[4]

Yahya b. Saîd de bunu Ebû Seleme'den *"Sonra diğer tarafına yatsın"* eklemesiyle aktarır.[5]

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim, *rüyâ* (2/1771).

[3] Buhârî, *ta'bîr* (4/68-69, 8/72, 74) ile *tıb* (7/24-25) ve Müslim, *rüyâ* (2).

[4] Müslim, *rüyâ* (2/1771).

[5] Müslim, *rüyâ* (2/1772).

٤٤٢٧ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ فُورَكٍ، أنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، نا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، نا أَبُو دَاوُدَ، نا شُعْبَةُ، عَنْ عَبْدِ رَبِّهِ بْنِ سَعِيدٍ الْأَنْصَارِيِّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، يَقُولُ: إِنْ كُنْتُ لَأَرَى الرُّؤْيَا فَتُمْرِضُنِي، فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِأَبِي قَتَادَةَ، فَقَالَ: وَأَنَا إِنْ كُنْتُ لَأَرَى الرُّؤْيَا تُمْرِضُنِي حَتَّى سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ، يَقُولُ: " الرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ مِنَ اللهِ، فَإِذَا رَأَى أَحَدُكُمْ مَا يُحِبُّ فَلَا يُحَدِّثْ بِهِ إِلَّا مَنْ يُحِبُّ، فَإِذَا رَأَى مَا يَكْرَهُ فَاسْتَيْقَظَ فَلْيَتْفُلْ عَنْ يَسَارِهِ ثَلَاثًا، وَيَتَعَوَّذْ بِاللهِ مِنْ شَرِّهَا، وَمِنَ الشَّيْطَانِ، وَلَا يُخْبِرْ بِهَا أَحَدًا فَإِنَّهَا لَنْ تَضُرَّهُ " أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ، مِنْ حَدِيثِ شُعْبَةَ

4427- Ebû Seleme b. Abdirrahman der ki: Bazen gördüğüm bir rüyadan hastalanırdım, ancak örtünecek kadar olmazdı. Bunu Ebû Katâde'ye anlattığımda şöyle dedi: "Ben de bazen gördüğüm rüyalardan dolayı hasta düşerdim. Sonunda Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: "*Sâlih rüya Yüce Allah'tandır. Biriniz hoşlandığı bir rüya gördüğü zaman sadece sevdiği kişilere anlatsın. Hoşlanmadığı bir rüya gördüğü zaman da uyandığında üç defa sol tarafına tükürsün ve hem bu rüyanın şerrinden hem de şeytandan Allah'a sığınsın. Bu rüyasını da kimselere anlatmasın. Bu şekilde bu rüyanın ona hiçbir zararı dokunmayacaktır.*"

Buhârî ile Müslim, *Sahîh*'de Şu'be'den rivayet ettiler.[1]

٤٤٢٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو، نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نا أَبُو أُمَيَّةَ الطَّرَسُوسِيُّ، نا ابْنُ نُفَيْلٍ، وَأَبُو الْأَصْبَغِ، قَالَا جَمِيعًا: نا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي قَتَادَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ، يَقُولُ: " الرُّؤْيَا عَلَى ثَلَاثِ مَنَازِلَ: فَمِنْهَا مَا يُحَدِّثُ بِهِ الرَّجُلُ نَفْسَهُ وَلَيْسَ ذَلِكَ بِشَيْءٍ، وَمِنْهَا مَا يَكُونُ مِنَ الشَّيْطَانِ، فَإِذَا رَأَى أَحَدُكُمْ مَا يَكْرَهُ فَلْيَتْفُلْ عَنْ يَسَارِهِ ثَلَاثًا، ثُمَّ لْيَتَعَوَّذْ بِاللهِ مِنْ شَرِّهَا فَإِنَّهَا لَنْ تَضُرَّهُ وَمِنْهَا رُؤْيَا مِنَ اللهِ، فَإِذَا رَأَى أَحَدُكُمُ الشَّيْءَ يُعْجِبُهُ، فَلْيَقُصَّهَا عَلَى ذِي رَأْيٍ نَاصِحٍ، وَلْيَقُلْ خَيْرًا، أَوْ

[1] Buhârî, *ta'bîr* (8/83) ve Müslim, *rüyâ* (3, 4).

لِيَتَأَوَّلْ خَيْرًا، فَإِنَّ رُؤْيَا الْعَبْدِ الصَّالِحِ جُزْءٌ مِنْ سِتَّةٍ وَأَرْبَعِينَ جُزْءًا مِنَ النُّبُوَّةِ ". قَالَ: فَقَالَ عَوْفُ بْنُ مَالِكٍ الْأَشْجَعِيُّ: يَا رَسُولَ اللهِ لَوْ كَانَتْ حَصَاةً مِنْ عَدَدِ الْحَصى كَانَ كَثِيرًا

4428- Ebû Katâde der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: "*Rüyalar üç çeşittir. Biri kişinin günlük yaşantısında zihnini meşgul eden şeylerden kaynaklanan rüyadır ki böylesi rüyaların bir değeri yoktur. Biri de şeytandan olan rüyadır. Biriniz hoşlanmadığı bir rüya gördüğü zaman sol tarafına üç defa tükürsün, sonra bu rüyanın şerrinden Allah'a sığınsın. Bu şekilde bu rüyanın ona bir zararı dokunmayacaktır. Bir diğeri de Allah'tan olan rüyadır. Biriniz hoşuna giden bir rüya gördüğü zaman bunu sadece doğru bir şekilde yorumlayabilecek birine anlatsın. Bunu yorumlayan kişi de ya hayırlı şeyler söylesin ya da onu hayra yorsun. Sâlih kulun rüyası peygamberliğin kırk altı bölümünden bir bölümdür.*"

Bunun üzerine Avf b. Mâlik el-Eşcaî: "Ey Allah'ın Resûlü! Böylesi bir rüya peygamberlikte çakıllar içinde bir çakıl tanesi kadar olsa dahi yine de çok olurdu" dedi.[1]

٤٤٢٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نا بَحْرُ بْنُ نَصرٍ، نا ابْنُ وَهْبٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي ابْنُ لَهِيعَةَ، وَاللَّيْثُ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ، عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: " إِذَا رَأَى أَحَدُكُمُ الرُّؤْيَا يَكْرَهُهَا، فَلْيَبْصقْ عَنْ يَسَارِهِ ثَلَاثًا، وَلْيَسْتَعِذْ بِاللهِ مِنَ الشَّيْطَانِ ثَلَاثًا، وَلْيَتَحَوَّلْ عَنْ جَنْبِهِ الَّذِي كَانَ عَلَيْهِ ". " هَذَا حَدِيثُ أَبِي زَكَرِيَّا وَلَمْ يَذْكُرْ أَبُو عَبْدِ اللهِ ابْنَ لَهِيعَةَ فِي إِسْنَادِهِ ". أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصحِيحِ، مِنْ حَدِيثِ اللَّيْثِ

4429- Câbir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "*Biriniz rüyasında hoşlanmadığı bir şey gördüğü zaman üç defa sol tarafına tükürüp üç defa şeytandan Yüce Allah'a sığınsın. Sonra da diğer tarafına yatsın.*"[2]

---

[1] İsnâdında bir sakınca yoktur. İbn Mâce 2/1285 (3907).

[2] İsnâdı sahihtir.

Ebû Zekeriya'nın hadisidir. Ebû Abdillah ise isnâdında İbn Lehîa'yı zikretmemiştir.

Müslim, *Sahîh*'de Leys'ten rivayet etti.[1]

٤٤٣٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الْهَاشِمِيُّ، بِبَغْدَادَ، نا أَبُو عَمْرٍو عُثْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ السَّمَّاكِ، نا أَبُو بَكْرٍ يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، أنا عَلِيُّ بْنُ عَاصِمٍ، أنا خُلْدٌ، وَهِشَامٌ، عَنْ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِذَا قَرُبَ - أَوْ قَالَ اقْتَرَبَ الزَّمَانُ - لَمْ تَكَدْ رُؤْيَا الْمُسْلِمِينَ تَكْذِبُ وَأَصدَقُهُمْ رُؤْيَا أَصدَقُهُمْ حَدِيثًا، وَرُؤْيَا الْمُسْلِمِ جُزْءٌ مِنْ سِتَّةٍ وَأَرْبَعِينَ جُزْءًا مِنَ النُّبُوَّةِ، وَالرُّؤْيَا ثَلَاثَةٌ: فَرُؤْيَا بُشْرَى مِنَ اللهِ، وَرُؤْيَا مِنَ الشَّيْءِ يُحَدِّثُ بِهِ الْإِنْسَانُ نَفْسَهُ، وَرُؤْيَا مِنْ تَحْزِينِ الشَّيْطَانِ، فَإِذَا رَأَى أَحَدُكُمْ مَا يَكْرَهُ، فَلَا يَذْكُرَنَّهُ وَلْيَقُمْ فَلْيُصلِّ، وَأُحِبُّ الْقَيْدَ فِي النَّوْمِ، وَأَكْرَهُ الْغَلَّ، وَالْقَيْدُ ثُبَاتٌ فِي الدِّينِ ". أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ، وَمُسْلِمٌ فِي الصحِيحِ، مِنْ أَوْجُهٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ. وَأَدْرَجَ بَعْضُهُمْ مِنَ الْحَدِيثِ مَا فِي آخِرِهِ مِنْ أَمْرِ الْقَيْدِ وَالْغَلِّ. وَوَصلَهُ مَعْمَرٌ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنِ ابْنِ سِيرِينَ فَجَعَلَهُ مِنْ قَوْلِ أَبِي هُرَيْرَةَ

4430- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kıyamet saati yaklaştığı zaman müslümanın neredeyse yalan çıkan hiçbir rüyası olmayacaktır. Rüyası en doğru çıkanlar, sözü en doğru olanlardır. Müslümanın rüyası, peygamberliğin kırk altı bölümünden bir bölümdür. Rüyalar da üç çeşittir. Biri Allah'tan bir müjdedir. Diğeri insanın günlük yaşantısında zihnini meşgul eden şeylerden kaynaklanan rüyadır. Bir diğeri de şeytanın üzüntü verdiği rüyadır. Biriniz hoşlanmadığı bir rüya görürse onu kimseye anlatmasın ve kalkıp namaz kılsın. Ben rüyada pranga görülmesini severim, ancak boyuna vurulan zincirden hoşlanmam. Zira pranga dinde sebat demektir."*[2]

Buhârî ile Müslim, *Sahîh*'de farklı kanallarla Muhammed b. Sîrîn'den rivayet etti.[3]

---

[1] Müslim, *rüyâ* (5).

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] Buhârî, *ta'bîr* (8/77) ve Müslim, *rüyâ* (2/1773).

Bazıları rivayet ederken son kısımda geçen pranga ve zincir bölümünü hadisin içinde zikretmişlerdîr. Ma'mer ise bunu Eyyûb kanalıyla İbn Sîrîn'den rivayet ederken son kısmını Ebû Hureyre'nin kendi sözü olarak nakletmiştir.

٤٤٣١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، نا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ الرَّمَادِيُّ، نا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أنا مَعْمَرٌ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنِ ابْنِ سِيرِينَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " فِي آخِرِ الزَّمَانِ لَا تَكَادُ رُؤْيَا الْمُؤْمِنِ تَكْذِبُ، وَأَصدَقُهُمْ رُؤْيَا أَصدَقُهُمْ حَدِيثًا، وَالرُّؤْيَا ثَلَاثٌ الرُّؤْيَا الْحَسَنَةُ بُشْرَى مِنَ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ، وَالرُّؤْيَا يُحَدِّثُ بِهَا الرَّجُلُ نَفْسَهُ، وَالرُّؤْيَا تَحْزِينٌ مِنَ الشَّيْطَانِ، فَإِذَا رَأَى أَحَدُكُمْ رُؤْيَا يَكْرَهُهَا، فَلَا يُحَدِّثْ بِهَا أَحَدًا وَلْيَقُمْ فَلْيُصلِّ "

قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: يُعْجِبُنِي الْقَيْدُ، وَأَكْرَهُ الْغَلَّ، الْقَيْدُ ثُبَاتٌ فِي الدِّينِ " قَالَ: وَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " رُؤْيَا الْمُؤْمِنِ جُزْءٌ مِنْ سِتَّةٍ وَأَرْبَعِينَ جُزْءًا مِنَ النُّبُوَّةِ ". رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصحِيحِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ رَافِعٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ

4431- Ebû Hureyre der ki: Hz. Peygamber (sallallahu alayhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Kıyamet saati yaklaştığı zaman müminin neredeyse yalan çıkan hiçbir rüyası olmayacaktır. Rüyası en doğru çıkanlar sözü en doğru olanlardır. Rüyalar da üç çeşittir. Biri salih rüyadır ki Allah'tan bir müjdedir. Diğeri insanın günlük yaşantısında zihnini meşgul eden şeylerden kaynaklanan rüyadır. Bir diğeri de şeytanın üzüntü verdiği rüyadır. Biriniz hoşlanmadığı bir rüya görürse onu kimseye anlatmasın ve kalkıp namaz kılsın."*

Ben rüyada pranga görülmesini severim, ancak boyuna vurulan zincirden hoşlanmam. Zira pranga dinde sebat demektir. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) yine: *"Müminin rüyası, peygamberliğin kırk altı bölümünden bir bölümdür"* buyurdu.

Müslim, *Sahîh*'de Muhammed b. Râfi' kanalıyla Abdurrezzâk'tan rivayet etti.[1]

---

[1] Müslim, *rüyâ* (6).

٤٤٣٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نا بَحْرُ بْنُ نَصرٍ، نا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ: أَنَّ دَرَّاجًا أَبَا السَّمْحِ، حَدَّثَهُ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ، عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ أَنَّهُ قَالَ لَهُمْ: " الْبُشْرَى فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا الرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ يُبَشِّرُ بِهَا الْمُؤْمِنُ جُزْءٌ مِنْ سِتَّةٍ وَأَرْبَعِينَ جُزْءًا مِنَ النُّبُوَّةِ، فَمَنْ رَأَى ذَلِكَ فَلْيُخْبِرْ بِهَا وَادًّا، وَمَنْ رَأَى سِوَى ذَلِكَ فَإِنَّمَا هُوَ مِنَ الشَّيْطَانِ لِيُحْزِنَهُ فَلْيَنْفُثْ عَنْ يَسَارِهِ ثَلَاثًا، وَلْيَسْكُتْ وَلَا يُخْبِرْ بِهَا أَحَدًا "

4432- Abdullah b. Amr bildiriyor: ***"Dünya hayatında da âhirette de onlar için müjde vardır"***[1] âyeti hakkında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Dünyadaki müjde, mümine müjde olarak verilen salih rüyalardır ve peygamberliğin kırk altı bölümünden bir bölümdür. Onun için müjde babından bir rüya gören kişi bunu sevdiği birine anlatsın. Bunlar dışında görülen kötü rüya ise şeytandandır ve bununla onu üzmek istemiştir. Onun için böylesi bir rüya gören kişi, sol tarafına üç defa tükürsün ve bu rüyayı kimseye anlatmasın."*[2]

٤٤٣٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نا بَحْرُ بْنُ نَصرٍ، نا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي ابْنُ لَهِيعَةَ، وَاللَّيْثُ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ: أَنَّ أَعْرَابِيًّا، قَالَ: يَا نَبِيَّ اللهِ إِنِّي حَلَمْتُ الْبَارِحَةَ أَنَّ رَأْسِي قُطِعَ، وَأَنَا أَتْبَعُهُ فَزَجَرَهُ النَّبِيُّ ﷺ وَقَالَ: " لَا تُخْبِرْ بِتَلَعُّبِ الشَّيْطَانِ بِكَ فِي الْمَنَامِ " " لَمْ يُذْكَرْ أَبُو عَبْدِ اللهِ فِي إِسْنَادِهِ ابْنَ لَهِيعَةَ ". وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصحِيحِ، عَنْ قُتَيْبَةَ، عَنِ اللَّيْثِ

4433- Câbir bildiriyor: Bedevinin biri: "Ey Allah'ın Resûlü! Rüyamda başımın vurulduğunu ve peşinden gittiğimi gördüm" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) adama çıkıştı ve: *"Rüyanda şeytanın seninle eğlenmesini başkalarına anlatma!"* buyurdu.[3]

Ebû Abdillah isnâdında İbn Lehîa'yı zikretmemiştir.

---

[1] Yûnus Sur. 64

[2] İsnâdı zayıftır. Ahmed, *Müsned* (2/219-220) ve İbn Cerîr, *Tefsîr* (11/137) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (4/374) ve Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (7/36, 175).

[3] İsnâdı sahihtir.

Müslim, *Sahîh*'de Kuteybe kanalıyla Leys'ten rivayet etti.[1]

٤٤٣٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أنا أَبُو بَكْرِ بْنِ دَاسَةَ، نا أَبُو دَاوُدَ، نا أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ، نا هُشَيْمٌ، أنا يَعْلَى بْنُ عَطَاءٍ، عَنْ وَكِيعِ بْنِ عُدُسٍ، عَنْ عَمِّهِ أَبِي رَزِينٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " الرُّؤْيَا عَلَى رِجْلِ طَائِرٍ مَا لَمْ تُعَبَّرْ، فَإِذَا عُبِّرَتْ وَقَعَتْ "، قَالَ: - وَأَحْسِبُهُ قَالَ: " وَلَا تَقُصهَا إِلَّا عَلَى وَادٍّ أَوْ ذِي رَأْيٍ - "

4434- Ebû Rezîn der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "*Müminin gördüğü rüya başkasına anlatmadığı sürece bir kuşun ayağına bağlı kalır. Anlattığı zaman ise düşer*" buyurdu. Sanırım yine: "*Rüyanı da ancak sevdiğin akıllı birine anlat*" buyurdu.[2]

٤٤٣٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ دَاوُدَ الْعَلَوِيُّ، أنا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ الشَّرْقِيِّ، نا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الذُّهْلِيُّ، نا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ يَعْلَى بْنِ عَطَاءٍ، عَنْ وَكِيعِ بْنِ عُدُسٍ، عَنْ عَمِّهِ أَبِي رَزِينٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " رُؤْيَا الْمُؤْمِنِ جُزْءٌ مِنْ أَرْبَعِينَ جُزْءًا مِنَ النُّبُوَّةِ هِيَ عَلَى رِجْلِ طَيْرٍ مَا لَمْ يُحَدِّثْ بِهَا، فَإِذَا حَدَّثَ بِهَا سَقَطَتْ " قَالَ " - وَيَحْسِبُهُ قَالَ: " لَا يُحَدِّثُ بِهَا إِلَّا حَبِيبًا أَوْ لَبِيبًا - "

4435- Ebû Rezîn der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "*Müminin gördüğü rüya, peygamberliğin kırk bölümünden bir bölümdür. Kişi bu rüyayı başkasına anlatmadığı sürece bir kuşun ayağına bağlı kalır. Anlattığı zaman ise düşer*" buyurdu. Sanırım yine: "*Kişi rüyasını ancak sevdiği veya akıllı birine anlatsın*" buyurdu.[3]

٤٤٣٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، نا بَحْرُ بْنُ نَصرٍ، نا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ: أَنَّ دَرَّاجًا أَبَا السَّمْحِ، حَدَّثَهُ، عَنْ أَبِي الْهَيْثَمِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: " أَصْدَقُ الرُّؤْيَا بِالْأَسْحَارِ "

---

[1] Müslim, *rüyâ* (14).

[2] Ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud 5/283 (5020).

[3] Ravileri güvenilir olan sahih bir hadistir. Tirmizî 4/536 (2278).

4436- Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"En fazla doğru çıkan rüyalar seher vaktinde görülen rüyalardır"* buyurmuştur.[1]

٤٤٣٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، نا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ الرَّمَادِيُّ، نا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أنا مَعْمَرٌ، عَنْ يُونُسَ بْنِ عُبَيْدٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، أَنَّهُ قَالَ إِذَا رَأَى الرَّجُلُ رُؤْيَا يَكْرَهُهَا فَلْيَقُلْ: " أَعُوذُ بِمَا عَاذَتْ بِهِ مَلَائِكَةُ اللهِ وَرُسُلُهُ مِنْ شَرِّ رُؤْيَايَ اللَّيْلَةَ أَنْ تَضُرَّنِي فِي دِينِي أَوْ دُنْيَايَ يَا رَحْمَنُ "

وَرُوِّينَا عَنْ قَتَادَةَ، قَالَ: كَتَبَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ إِلَى أَبِي مُوسَى: " إِذَا رَأَى رُؤْيَا فَقَصَهَا عَلَى أَخِيهِ فَلْيَقُلْ: خَيْرٌ لَنَا، وَشَرٌّ لِأَعْدَائِنَا "

4437- İbrâhîm der ki: Kişi, hoşuna gitmeyen bir rüya görürse: "Ey Rahman! Bu gecenin rüyasından, onun dinime ve dünyama vereceği zarardan, Allah'ın meleklerinin ve peygamberlerinin sığındığına sığınırım" desin.[2]

Bize bildirilene göre Katâde şöyle demiştir: Ömer b. el-Hattâb, Ebû Mûsa'ya yazdığı mektupta şöyle dedi: "Biriniz rüya görüp onu kardeşine anlatınca, dinleyen kişi: «Bizim için hayır, düşmanlarımız için şer olsun» desin."[3]

٤٤٣٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ الْقَطِيعِيُّ، نا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، نا عَبْدُ الصمَدِ، نا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ دِينَارٍ، مَوْلَى ابْنِ عُمَرَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " إِنَّ مِنْ أَفْرَى الْفِرَى أَنْ يُرِيَ عَيْنَيْهِ فِي الْمَنَامِ مَا لَمْ يَرَى " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصحِيحِ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُسْلِمٍ، عَنْ عَبْدِ الصمَدِ بْنِ عَبْدِ الْوَارِثِ

---

[1] İsnâdı zayıftır. Tirmizî 4/534 (2274).

[2] Ravileri güvenilirdir. Abdurrezzâk, *Musannef* 11/214, 216 (20359, 20366) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (10/337, 11/83).

[3] Abdurrezzâk, *Musannef* 11/213 (20356).

4438- İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"En büyük yalanlardan biri, kişinin rüyasında görmediği bir şeye gördüm demesidir"* buyurmuştur.[1]

Buhârî, *Sahîh*'de Ali b. Müslim kanalıyla Abdussamed b. Abdilvâris'ten rivayet etti.[2]

٤٤٣٩ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ الْأَهْوَازِيُّ، أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، نا إِسْمَاعِيلُ الْقَاضِي، نا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، وَمُسَدَّدٌ، نا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مِنْ صَوَّرَ صُورَةً عُذِّبَ حَتَّى يَنْفُخَ فِيهَا وَلَيْسَ بِنَافِخٍ، وَمَنْ تَحَلَّمَ كُلِّفَ أَنْ يَعْقِدَ بَيْنَ شَعِيرَتَيْنِ وَلَيْسَ بِعَاقِدٍ، وَمَنِ اسْتَمَعَ إِلَى حَدِيثِ قَوْمٍ يَفِرُّونَ مِنْهُ صبَّ فِي أُذُنِهِ الْآنِكُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ " " لَفْظُ حَدِيثِ مُسَدَّدٍ ". وَقَالَ فِي حَدِيثِ سُلَيْمَانَ بْنِ حَرْبٍ، " وَمَنْ تَحَلَّمَ كَاذِبًا كُلِّفَ أَنْ يَعْقِدَ شَعِيرَةً، وَلَيْسَ بِفَاعِلٍ "، زَادَ وَقَالَ: " وَالْآنِكُ الرَّصَاصِ يُذَابُ ". أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصحِيحِ، مِنْ حَدِيثِ ابْنِ عُيَيْنَةَ، عَنْ أَيُّوبَ كَمَا قَالَ مُسَدَّدٌ فِي التَّحَلُّمِ

4439- İbn Abbâs'm bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kim bir canlı resmi yaparsa kıyamet gününde o resme ruh vermekle sorumlu tutulacak, ancak bunu yapamayacaktır. Görmediği rüyayı görmüş gibi anlatan kişi kıyamet gününde iki arpa tanesine düğüm atmakla sorumlu tutulacak, ancak bunu yapamayacaktır. Bir topluluğu istemedikleri halde gizlice dinleyen kişinin kulaklarına kıyamet gününde kurşun dökülecektir."*

Lafız Müsedded'in lafzıdır.

Süleyman b. Harb bunu: "*Görmediği rüyayı görmüş gibi anlatan kişi, kıyamet gününde arpa tanesine düğüm atmakla sorumlu tutulacak, ancak bunu yapamayacaktır"* lafzıyla rivayet etmiş ve: "(Metinde geçen) *Ânik* de eritilmiş kurşundur" eklemesini yapmıştır.

Buhârî, *Sahîh*'de Müsedded'in lafzıyla İbn Uyeyne kanalıyla Eyyûb'den rivayet etti.[1]

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Buhârî, *ta'bîr* (8/83).

٤٤٤٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، وَأَبُو بَكْرِ بْنِ الْحَسَنِ، أنا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، نا بَحْرُ بْنُ نَصرٍ، نا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، عَنْ زُفَرَ بْنِ صعْصعَةَ بْنِ مَالِكٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ إِذَا انْصرَفَ مِنْ صلَاةِ الْغَدَاةِ، يَقُولُ: " هَلْ رَأَى أَحَدٌ مِنْكُمُ اللَّيْلَةَ رُؤْيَا، إِنَّهُ لَيْسَ يَبْقَى بَعْدِي مِنَ النُّبُوَّةِ إِلَّا الرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ " فَرَوَيْنَا اللَّفْظَ الْأَوَّلَ فِي الِاسْتِخْبَارِ فِي حَدِيثِ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ وَفِيهِ قِصةٌ طَوِيلَةٌ ذَكَرْنَاهَا فِي كِتَابِ عَذَابِ الْقَبْرِ

4440- Ebû Hureyre bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sabah namazını kıldırdıktan sonra: *"İçinizden bu gece rüya gören oldu mu? Zira benden sonra nübüvvetten geriye salih rüyalardan başka bir şey kalmayacaktır"* buyururdu.[2]

Hadisin ilk cümlesi uzun bir metinle Semûre b. Cundub'den gelen hadisin içinde zikredilmiştir.[3] Bu hadisi de *Azabu'l-Kabr* eserinde zikrettik.

٤٤٤١ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ الْحَسَنِ، وَأَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، نا بَحْرُ بْنُ نَصرٍ، نا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ، أَنَّ بَكْرَ بْنَ سَوَادَةَ، أَخْبَرَهُ، أَنَّ زِيَادَ بْنَ نُعَيْمٍ حَدَّثَهُ، أَنَّ أَبَا بَكْرٍ الصدِّيقَ كَانَ يَقُولُ إِذَا أَصبَحَ: " مَنْ رَأَى رُؤْيَا صَالِحَةً فَلْيُحَدِّثْنَا بِهَا ". وَكَانَ يَقُولُ: " لَأَنْ يَرَى لِي رَجُلٌ مُسْلِمٌ مُسْبِغٌ الْوُضُوءَ رُؤْيَا صَالِحَةً أَحَبَّ إِلَيَّ مِنْ كَذَا وَكَذَا ". فَرَوَيْنَا عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو مِنْ قَوْلِهِ هَذَا اللَّفْظَ الْأَخِيرَ

4441- Ziyâd b. Nuaym bildiriyor: Hz. Ebû Bekr sabah olduğunda: "İçinizden salih bir rüya gören varsa bize anlatsın" derdi. Yine: "Abdestini güzelce almış müslüman birinin beni rüyasında görmesi benim için şundan şundan daha değerlidir" derdi.[4]

Son kısmı Abdullah b. Amr'ın sözü olarak da rivayet edilmiştir.

---

[1] Buhârî, *ta'bîr* (8/82-83).

[2] Ravilerinin tümü güvenilirdir. Ebû Dâvud 5/280-281 (5017).

[3] Buhârî, *ta'bîr* (8/84-86).

[4] Ravileri güvenilirdir.

٤٤٤٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا أَبُو الْفَضْلِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، نا أَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ، نا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، نا جَرِيرٌ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ مُسْهِرٍ، عَنْ خَرَشَةَ بْنِ الْحُرِّ، قَالَ: كُنْتُ جَالِسًا فِي حَلْقَةٍ فِي مَسْجِدِ الْمَدِينَةِ وَفِيهَا شَيْخٌ، فَجَعَلَ يُحَدِّثُ حَدِيثًا حَسَنًا، فَلَمَّا قَالَ الْقَوْمُ مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى رَجُلٍ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَلْيَنْظُرْ إِلَى هَذَا، ثُمَّ قَامَ قُلْتُ: وَاللهِ لَأَتْبَعَنَّهُ فَلَأَعْلَمَنَّ مَكَانَ بَيْتِهِ فَتَبِعْتُهُ، فَانْطَلَقَ حَتَّى كَادَ أَنْ يَخْرُجَ مِنَ الْمَدِينَةِ، ثُمَّ دَخَلَ مَنْزِلَهُ فَاسْتَأْذَنْتُ عَلَيْهِ فَأَذِنَ لِي، فَقَالَ: مَا حَاجَتُكَ يَا ابْنَ أَخِي؟ قُلْتُ لَهُ: إِنِّي سَمِعْتُ الْقَوْمَ يَقُولُونَ لَكَ: لَمَّا قُمْتَ مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى رَجُلٍ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ، فَلْيَنْظُرْ إِلَى هَذَا فَأَعْجَبَنِي أَنْ أَكُونَ مَعَكَ، قَالَ: اللهُ أَعْلَمُ بِأَهْلِ الْجَنَّةِ، وَسَأُحَدِّثُكَ مِمَّ قَالُوا ذَلِكَ إِذْ أَنِّي بَيْنَا أَنَا نَائِمٌ إِذْ أَتَانِي رَجُلٌ فَقَالَ لِيَ: قُمْ فَأَخَذَ بِيَدِي، فَانْطَلَقْتُ مَعَهُ فَإِذَا أَنَا بِجَوَادٍ عَنْ شِمَالِي فَأَخَذْتُ لِآخُذَ فِيهَا فَقَالَ لِيَ: لَا تَأْخُذْ فِيهَا، فَإِنَّهَا طَرِيقُ أَصْحَابِ الشِّمَالِ، وَإِذَا جَوَادُّ مِنْهُمْ عَلَى يَمِينِي فَقَالَ لِيَ: خُذْ هَذَا، قَالَ: فَأَتَى بِيَ حَتَّى أَتَى بِيَ جَبَلًا فَقَالَ لِيَ: اصعَدْ، قَالَ: فَجَعَلْتُ إِذَا أَرَدْتُ أَنْ أَصعَدَ خَرَرْتُ عَلَى اسْتِي حَتَّى فَعَلْتُ ذَلِكَ مِرَارًا، ثُمَّ انْطَلَقَ بِي حَتَّى أَتَى عَمُودًا رَأْسُهُ إِلَى السَّمَاءِ وَأَسْفَلُهُ فِي الْأَرْضِ فِي أَعْلَاهُ حَلْقَةٌ فَقَالَ لِيَ: اصعَدْ هَذَا، قُلْتُ: كَيْفَ أَصعَدُ وَهَذَا رَأْسُهُ فِي السَّمَاءِ، قَالَ: فَأَخَذَ بِيَدِي فَرَحَلَ بِي، فَإِذَا أَنَا مُتَعَلِّقٌ بِالْحَلْقَةِ، قَالَ: ثُمَّ ضَرَبَ الْعَمُودَ فَخَرَّ، وَبَقِيتُ مُتَعَلِّقًا بِالْحَلْقَةِ حَتَّى أَصبَحْتُ، فَأَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ فَقصصتُهَا عَلَيْهِ، فَقَالَ: " أَمَّا الطَّرِيقُ الَّذِي رَأَيْتَ عَنْ يَسَارِكَ فَهِيَ طَرِيقُ أَصحَابِ الشِّمَالِ، وَأَمَّا الطَّرِيقُ الَّذِي رَأَيْتَ عَنْ يَمِينُكَ فَهِيَ عُرْوَةُ الْإِسْلَامِ طَرِيقُ أَهْلِ الْيَمِينِ، وَأَمَّا الْجَبَلُ فَهُوَ مَنْزِلُ الشُّهَدَاءِ وَلَنْ تَنَالَهُ، وَأَمَّا الْعَمُودُ فَهُوَ عَمُودُ الْإِسْلَامِ، وَأَمَّا الْعُرْوَةُ فَهِيَ عُرْوَةُ الْوُثْقَى الْإِسْلَامُ، فَلَنْ تَزَالَ مُسْتَمْسِكًا بِالْإِسْلَامِ حَتَّى تَمُوتَ، ثُمَّ قَالَ: " أَتَدْرِي كَيْفَ خَلَقَ اللهُ الْخَلْقَ؟ " قُلْتُ: لَا. قَالَ: " خَلَقَ اللهُ آدَمَ، فَقَالَ: تَلِدُ فُلَانًا، وَتَلِدُ فُلَانَةً، وَيَلِدُ فُلَانٌ فُلَانًا، وَتَلِدُ فُلَانَةٌ فُلَانَةً أَجَلُهُ كَذَا، وَعَمَلُهُ كَذَا وَكَذَا، وَرِزْقُهُ كَذَا وَكَذَا، ثُمَّ يُنْفَخُ فِيهِ الرُّوحُ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصحِيحِ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ. " دُونَ مَا فِي آخِرِهِ مِنْ ذِكْرِ كَيْفِيَّةِ الْخَلْقِ

4442- Hareşe b. el-Hur anlatıyor: Medine Mescid'inde bir halkada oturmuştum. İçlerinde de yaşlı bir adam vardı. Bu yaşlı adam çok güzel şeyler anlattı. Cemaat: "Cennet ahalisinden birini görmek isteyen kişi şu

adama baksın" demeye başlayınca adam oradan kalktı. İçimden: "Vallahi onu takip edecek ve nerede oturduğunu öğreneceğim" dedim ve peşine takıldım. Adam o kadar uzun süre gitti ki neredeyse Medine dışına çıkıyordu. Sonra evine girdi. Ben de girmek için izin istediğimde izin verdi. Bana: "Yeğenim! Ne istiyorsun?" diye sorunca: "Sen kalktığında cemaatin senin için «Cennet ahalisinden birini görmek isteyen kişi şu adama baksın» dediğini işittim ve seninle birlikte oturmak istedim" karşılığını verdim.

Adam şöyle dedi: Kimlerin cennetlik olduğunu Yüce Allah daha iyi bilir. Ancak neden öyle dediklerini sana anlatayım. Zamanında rüyamda yanıma bir adam geldi ve: "Kalk!" dedi. Sonra elimden tutup beni yanında götürdü. Onunla birlikte giderken sol tarafımda geniş bir cadde gördüm. Bu caddeye girmek istediğimde bana: "Bu caddeye girme! Zira bu yol, amel defterleri soldan verilenlerin yoludur" dedi. Sonra sağ tarafımda geniş bir cadde gördüm. Bana: "Bu caddeye gir!" dedi. O caddeye girip bir dağın dibine geldik. Bana: "Tırman!" deyince tırmanmaya çalıştım. Ancak tırmanmaya çalıştıkça kalçamın üzerine düşüyordum. Bu şekilde bir kaç defa denedikten sonra adam elimden tutup beni bir ucu yerde, diğer ucu semada olan bir direğin yanına getirdi. Direğin ucunda da bir halka vardı. Bana: "Tırman!" deyince: "Ucu semaya kadar uzanmışken nasıl tırmanayım?" karşılığını verdim. Elimden tutup atınca kendimi ucundaki halkaya aslı buldum. Adam direğe vurup aşağıya kadar indi. Ben de sabaha kadar halkaya asılı kaldım.

Sabah olunca Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelip bu rüyamı anlattım. Hz. Peygamber (sallallahu alayhi vesellem) rüyamı şöyle yorumladı: "*Sol tarafında gördüğün yol, amel defterleri soldan verilecek olanların yoluydu. Sağ tarafında gördüğün yol, amel defterleri sağdan verilecek olanların yolu olan İslam yoludur. Gördüğün dağ, şehitlerin yeridir ve sen o konuma ulaşamayacaksın. Gördüğün direk İslam direğidir. Sıkıca tutunduğun kulp ise İslam'ın kulpudur ve ölene kadar sen o kulpu bırakmayacaksın.*"

Sonrasında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana: "*Yüce Allah'ın mahlukatı nasıl yarattığını biliyor musun?*" diye sordu. "Bilmiyorum" dediğimde şöyle buyurdu: "*Yüce Allah, Âdem'i yarattı ve: «Senden filan çocuk gelecek! Sonra filan*

kız olacak! Sonra falan kişiden filan çocuk olacak. Sonra filan kadın filan kızı doğuracak. Bunlardan her birinin eceli şudur, ameli şöyledir, rızkı şu kadardır» buyurdu. Sonra İçine ruhu üfledi."

Yaratma ile ilgili son kısmı hariç Müslim, *Sahîh*'de İshak b. İbrâhîm'den rivayet etti.[1]

Yaratma ile ilgili son kısmı Abdullah b. Selâm'ın kendi sözüne benziyor. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), ondan sonra ashâbı, onlardan sonra da müslümanlardan salih bütün kullar rüyalarında gördükleri şeyleri gerçek hayatta da görmüşlerdir. *Delâilu'n-Nübüvve*'de bu yöndeki en önemli rivayetleri zikrettim.[2] Bütün bu rivayetler de Yüce Allah'ın rüyalarda bize ihsan ettiği nimetlere işaret etmektedir.

٤٤٤٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يَحْيَى السُّكَّرِيُّ، أنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، نا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، نا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أنا مَعْمَرٌ، عَنْ قَتَادَةَ، قَالَ: جَاءَ إِلَى ابْنِ الْمُسَيِّبِ رَجُلٌ، قَالَ: وَكَانَ مِنْ أَعْبُرِ النَّاسِ - يَعْنِي ابْنَ الْمُسَيِّبِ -، قَالَ: رَأَيْتُ كَأَنَّ فِي يَدَيَّ قَطْرَةً مِنْ دَمٍ، فَكُلَّمَا غَسَلْتُهَا ازْدَادَتْ إِشْرَاقًا، فَقَالَ لَهُ ابْنُ الْمُسَيِّبِ: " أَنْتَ رَجُلٌ تَنْتَفِي مِنْ وَلَدِكَ، فَاتَّقِ اللهَ وَاسْتَلْحِقْهُ "

قَالَ: وَسَمِعْتُ مَعْمَرًا، يَقُولُ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى ابْنِ سِيرِينَ فَقَالَ: رَأَيْتُ فِي النَّوْمِ كَأَنَّ حَمَامَةً الْتَقَمَتْ لُؤْلُؤَةً، فَخَرَجَتْ مِنْهَا أَعْظَمَ مِمَّا دَخَلَتْ، وَرَأَيْتُ حَمَامَةً أُخْرَى الْتَقَمَتْ لُؤْلُؤَةً، فَخَرَجَتْ أَصغَرَ مِمَّا دَخَلَتْ، وَرَأَيْتُ حَمَامَةً أُخْرَى الْتَقَمَتْ لُؤْلُؤَةً، فَخَرَجَتْ كَمَا دَخَلَتْ سَوَاءٌ، فَقَالَ لَهُ ابْنُ سِيرِينَ: " أَمَّا الَّتِي خَرَجَتْ أَعْظَمَ مِمَّا دَخَلَتْ - فَذَلِكَ الْحَسَنُ يَسْمَعُ الْحَدِيثَ، فَيُجَوِّدُهُ بِمَنْطِقِهِ، ثُمَّ يَصِلُ فِيهِ مِنْ مَوَاعِظِهِ - وَأَمَّا الَّتِي خَرَجَتْ أَصغَرَ مِمَّا دَخَلَتْ - فَذَلِكَ مُحَمَّدُ بْنُ سِيرِينَ يَسْمَعُ الْحَدِيثَ، فَيَنْقُصُ مِنْهُ - وَأَمَّا الَّتِي خَرَجَتْ كَمَا دَخَلَتْ - فَهُوَ قَتَادَةُ فَهُوَ أَحْفَظُ النَّاسِ - "

4443- Katâde anlatıyor: Adamın biri Saîd b. el-Müseyyeb'e geldi ve: "Rüyamda elimde kan damlası gördüm. Yıkadıkça da daha çok kendini

---

[1] Müslim, *fadâil* (150).

[2] Beyhakî, *Delâlü'n-Nübüvve* (7/7-49).

gösteriyordu" dedi. Saîd b. el-Müseyyeb de rüya tabir etmeyi herkesten daha iyi bilirdi. Adama: "Sen çocuğunun senden olmadığını söylüyorsun. Allah'tan kork ve onu kendi çocuğun say" dedi.

Abdurrezzâk der ki: Ma'mer'in şöyle dediğini işittim: Adamın biri İbn Sîrîn'e geldi ve: "Rüyamda bir güvercin gördüm. Bu güvercin bir inci tanesini yedi. Ancak yediğinden daha iri bir şekilde onu çıkardı. Yine bir inci tanesini yiyen başka bir güvercin daha gördüm. Bu güvercin de inciyi yediğinden daha küçük bir şekilde çıkardı. Yine bir inci tanesini yiyen başka bir güvercin gördüm. Bu güvercin de inciyi yediği gibi aynı büyüklükte çıkardı" dedi. İbn Sîrîn adamın bu rüyasını şöyle yorumladı: "Yendiğinden daha iri bir şekilde çıkan inci, Hasan'dır. Zira Hasan bir sözü işittiği zaman onu daha güzel bir şekilde ifade edip vaazlarında başkalarına aktarır. Yendiğinden daha küçük bir şekilde çıkan inci ise Muhammed b. Sîrîn'dir. Zira Muhammed duyduğu sözü başkalarına aktarırken eksiltir. Yendiği gibi çıkan inci ise Katâde'dir. Zira insanlar için hafızası en güçlü olan kişi odur."

٤٤٤٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يَحْيَى السُّكَّرِيُّ، أنا إِسْمَاعِيلُ الصَّفَّارُ، نا عَبَّاسٌ، نا مُسْلِمٌ الْخَوَّاصُ، أنا ابْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ أَيُّوبَ السَّخْتِيَانِيِّ، قَالَ: كُنْتُ مَعَ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ فِي السُّوقِ فَجَاءَهُ رَجُلٌ، فَقَالَ: إِنِّي رَأَيْتُ فِي الْمَنَامِ كَأَنِّي آكُلُ الْخَبِيصَ وَأَنَا فِي الصلَاةِ فَقَالَ ابْنُ سِيرِينَ: " الْخَبِيصُ حُلْوٌ لَيِّنٌ، وَأَكْلُهُ فِي الصلَاةِ لَا يَنْبَغِي، وَلَكِنْ لَعَلَّكَ تُقَبِّلُ وَأَنْتَ صَائِمٌ "، قَالَ: نَعَمْ. قَالَ: " فَلَا تَفْعَلْ "

4444- Eyyûb es-Sahtiyânî der ki: Muhammed b. Sîrîn ile çarşıdayken adamın biri yanına geldi ve: "Rüyamda namaz kılarken bulamaç yediğimi gördüm" dedi. İbn Sirîn: "Bulamaç, tatlı ve yumuşak olan bir yiyecektir. Ancak namazda yenilmesi doğru değildir. Sanırım oruçluyken karını öpüyorsun" deyince, adam: "Evet!" karşılığını verdi. İbn Sîrîn: "Bunu yapma!" dedi.[1]

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (11/82).

٤٤٤٥ - أَخْبَرَنَا مُجَالِدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُجَالِدٍ الْبَجَلِيُّ، بِالْكُوفَةِ، نا مُسْلِمُ بْنُ مُحَمَّدٍ التَّمِيمِيُّ، نا الْحَضْرَمِيُّ، نا سَعِيدٌ الْأَشْعَثِيُّ، أنا سُفْيَانُ، عَنْ هِشَامِ بْنِ حَسَّانَ، قَالَ: كُنْتُ مَعَ ابْنِ سِيرِينَ فِي السُّوقِ فَجَاءَهُ رَجُلٌ، فَقَالَ: إِنِّي رَأَيْتُ فِي الْمَنَامِ كَأَنَّ عُنُقِي ضُرِبَتْ، فَقَالَ: " أَنْتَ عَبْدٌ تَعْتَقُ؟ " قَالَ: ثُمَّ أَعَدْتُهُ، قَالَ: " يَمُوتُ مَوْلَاكَ "، قَالَ: فَبَلَغَ ذَلِكَ مَوْلَاهُ، فَقَالَ: يَا عَجَبًا لِابْنِ سِيرِينَ هَذَا يَتَكَلَّفُ عِلْمَ الْغَيْبِ، قَالَ: فَلَمْ يَلْبَثْ أَنْ عَتَقَ الْعَبْدُ، وَمَاتَ الْمَوْلَى. قَالَ: وَجَاءَهُ رَجُلٌ، فَقَالَ: إِنِّي رَأَيْتُ فِي الْمَنَامِ كَأَنَّ عَلَى رَأْسِي تَاجًا مِنَ الذَّهَبِ، فَقَالَ: " أَبُوكَ فِي أَرْضِ غُرْبَةٍ قَدْ ذَهَبَ بَصرُهُ "، قَالَ: فَمَا افْتَرَقْنَا حَتَّى أَخْرَجَ كِتَابًا مِنْ أَبِيهِ أَنَّهُ قَدْ ذَهَبَ بَصرُهُ

4445- Hişâm b. Hassân der ki: Muhammed b. Sîrîn ile çarşıdayken adamın biri yanına geldi ve: "Rüyamda boynumun vurulduğunu gördüm" dedi. İbn Sirîn: "Azat edileceksin" dedi. Daha sonra adam gelip aynı rüyayı gördüğünü anlatınca, İbn Sîrîn: "Efendin ölecek" şeklinde yorumladı. Kölenin efendisi bundan haberdar olunca: "Hayret! İbn Sîrîn gaybtan haber veriyor" dedi. Ancak çok geçmeden o köle azat edildi, efendisi de öldü.

Yine yanına bir adam geldi ve: "Rüyamda başımda altın bir taç olduğunu gördüm" dedi. İbn Sîrîn: "Baban gurbette ve gözlerini kaybetti" dedi. Adamla İbn Sîrîn henüz ayrılmışken adama bir mektup geldi. Mektupta da babasının gözlerini kaybettiği yazıyordu.[1]

Beyhakî der ki: "Rüyalar konusunda hikaye ve haberler çoktur. Burada sadece konumuzu açıklamaya yetecek kadarını zikretmekle yetindik."

٤٤٤٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، نا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، أنا عَبْدُ الْوَهَّابِ، أنا سُلَيْمَانُ التَّيْمِيُّ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ، عَنْ سَلْمَانَ، قَالَ: " كَانَ بَيْنَ رُؤْيَا يُوسُفَ وَعِبَارَتِهَا أَرْبَعُونَ عَامًا "

4446- Selmân der ki: "Hz. Yûsuf'un gördüğü rüya ile yorumunun gerçekleşmesi arasında kırk yıl vardı."[2]

---

[1] Beyhakî'nin hocası ve onun da hocasını tanımıyoruz. Ebû Nuaym, *Hilye* (2/78).

[2] İsnâdı hasendir. İbn Cerîr, *Tefsîr* (12/69, 13/69, 70) ve Hâkim, *Müstedrek* (11/82-83)

٤٤٤٧ - وَحَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ، أنا أَبُو سَعِيدِ بْنِ الْأَعْرَابِيِّ، نا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الزَّعْفَرَانِيُّ، نا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنِ ابْنِ سِنَانَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ شَدَّادٍ، قَالَ: " وَقَعَتْ رُؤْيَا يُوسُفَ عَلَيْهِ السَّلَامُ بَعْدَ أَرْبَعِينَ سَنَةً، وَإِلَيْهَا تَنْتَهِي أَقْصى الرُّؤْيَا "

4447- Abdullah b. Şeddâd der ki: "Hz. Yûsuf'un gördüğü rüya, üzerinden kırk yıl geçtikten sonra gerçekleşti. Bir rüyanın gerçekleşmesi için geçmesi gereken en uzun süre de budur."[1]

Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (4/588).

[1] İsnâdı ceyyiddir. İbn Cerîr, *Tefsîr* (12/69, 13/69, 70) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (4/588).

الرَّابِعُ وَالثَّلَاثُونَ مِنْ شُعَبِ الْإِيمَانِ وَهُوَ بَابٌ فِي حِفْظِ اللِّسَانِ عَمَّا لَا يَحْتَاجُ إِلَيْهِ

34. Şube

Kişinin Gereksiz Yerlerde Dilini Tutması

Halîmî der ki: "Bu yönde kişinin yapması gereken ilk şey, daima doğruyu söylemesi ve yalandan uzak durmasıdır. Yalanın da dereceleri vardır. En çirkini ve vebali en ağır olanı, Allah adına yalan söylemektir. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) adına yalan söylemektir. Sonra kişinin gözlerine, diline, diğer organlarına yalan söyletmesidir. Sonra anne babasına yalan söylemesidir. Sonra yakınlık derecelerine göre diğer müslümanlara yalan söylemesidir. Bunlar içinde en ağırı da birine canı, malı, ailesi ve çocukları konusunda zarara sebep olan yalandır. Yeminle desteklenerek söylenen yalanın vebali de yeminsiz bir şekilde söylenen yalandan daha ağır olur.

Başkalarına yaranmak, birini aşırı bir şekilde övmek de yalandan sonra kişinin değerini düşüren vasıflardandır. Özellikle birini yüzüne karşı övmek, bu yönde daha ağır ve çirkindir. Bunun ardından kişinin, kendisini ilgilendirmeyen, konuşunca faydası, susunca da zararı dokunmayan konularda konuşması gelir. Ardından kısaca anlatmak dururken lafı uzatmak ve aynı sözleri tekrar tekrar dile getirmek gelir.

Yüce Allah doğruluk üzerinde olan erkek ve kadınları överken: *"Şüphesiz müslüman erkeklerle müslüman kadınlar, mümin erkeklerle mümin kadınlar, itaatkar erkeklerle itaatkar kadınlar, doğru erkeklerle doğru kadınlar, sabreden erkeklerle sabreden kadınlar, Allah'a derinden saygı duyan erkekler, Allah'a derinden saygı duyan kadınlar, sadaka veren erkeklerle sadaka veren kadınlar, oruç tutan erkeklerle oruç tutan kadınlar, namuslarını koruyan erkeklerle namuslarını koruyan kadınlar, Allah'ı çokça anan erkeklerle çokça anan kadınlar var ya, işte onlar için Allah bağışlanma ve büyük bir mükafat hazırlamıştır"*[1] buyurmuştur.

---

[1] Ahzâb Sur. 35

Yine: *"Müminlerden öyle adamlar vardır ki, Allah'a verdikleri söze sâdık kaldılar. İçlerinden bir kısmı verdikleri sözü yerine getirmiştir"*[1] buyurmuştur. Yine: *"Ey iman edenler! Allah'a karşı gelmekten sakının ve doğrularla beraber olun"*[2] buyurmuş ve müminlere doğrularla birlikte olmalarını emretmiştir.

Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) verdiği öğütlerden biri de: *"Hakkında kesin bilgi sahibi olmadığın şeyin peşine düşme. Çünkü kulak, göz ve kalp, bunların hepsi ondan sorumludur"*[3] şeklindedir. Burada da bir konunun iç yüzünü öğrenmeden aceleyle "İşittim" veya "Gördüm" veya "Bildim" demesi yasaklanmıştır.

Yine: *"Yapmayacağınız şeyleri söylemeniz, Allah katında büyük gazap gerektiren bir iştir"*[4] buyurmuş ve verilen bir söze sadık kalmamanın imanın gereklerinden birine muhalif davranma olduğunu belirtmiştir.

Münafıkları kınarken *"Onlar bile bile yalan yere yemin ederler"*[5] buyurmuş ve yalan söylemelerinin yanında bu konuda yemin de ettikleri ifade edilmiştir.

Yine: *"Kim, Allah'a karşı yalan uyduran ve kendisine geldiğinde, doğruyu yalanlayandan daha zâlimdir?"*[6] buyurmuştur. Yine: *"Dosdoğru Kur'ân'ı getiren ile onu tasdik edenler var ya, işte onlar Allah'a karşı gelmekten sakınanlardır"*[7] buyurmuş ve Allah'a karşı dürüst olanı, katından gönderdiklerini tasdik edenleri övüp, Allah adına yalan söyleyip katından gönderdiklerini yalanlayanları kınamıştır.

Yine: *"Dilleriniz yalana alışageldiğinden dolayı, Allah'a karşı yalan uydurmak için «Şu helâldir», «Şu haramdır» demeyin. Şüphesiz, Allah'a karşı yalan uyduranlar, kurtuluşa eremezler. (Dünyada elde ettikleri) az bir*

---

[1] Ahzâb Sur. 23

[2] Tevbe Sur. 119

[3] İsrâ Sur. 36

[4] Saf sur. 3

[5] Mücâdele Sur. 14

[6] Zümer Sur. 32

[7] Zümer Sur. 33

yararlanmadır. Halbuki (âhirette) onlara acıklı bir azap vardır..."[1] buyurmuştur."[2]

Sonrasında Halîmî, Kur'ân'da bu yönde gelen diğer âyetlerden bahseder.

٤٤٤٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أنا أَبُو الْحُسَيْنِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدُوسَ، نا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ، نا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ، نا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنِي زَيْدٌ هُوَ ابْنُ أَسْلَمَ عَنْ عَطَاءٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ: " أَنَّ رِجَالًا مِنَ الْمُنَافِقِينَ فِي عَهْدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا خَرَجَ مِنَ الْغَزْوِ وَتَخَلَّفُوا عَنْهُ وَفَرِحُوا بِمَقْعَدِهِمْ خِلَافَ رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَإِذَا قَدِمَ رَسُولُ اللهِ ﷺ اعْتَذَرُوا إِلَيْهِ وَحَلَفُوا وَأَحَبُّوا أَنْ يُحْمَدُوا بِمَا لَمْ يَفْعَلُوا، وَلَا تَحْسَبَنَّهُمْ بِمَفَازَةٍ مِنَ الْعَذَابِ " " لَفْظُ حَدِيثِ أَبِي عَبْدِ اللهِ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصحِيحِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ، عَنِ الْحُلْوَانِيِّ، وَغَيْرُهُ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ

4448- Ebû Saîd el-Hudrî bîldiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zamanında bazı münafıklar, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) savaşa çıkıp kendileri geride kaldıkları zaman buna sevinirler, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) savaştan dönünce de yeminler ederek mazeretler sunarlar, bununla da yapmadıkları bir şey üzerinden övülmeyi beklerlerdi. Bunun üzerine: *"Ettiklerine sevinen ve yapmadıkları şeylerle övülmeyi seven kimselerin, sakın azaptan kurtulacaklarını sanma. Onlar için elem dolu bir azap vardır"*[3] âyeti nazil oldu.

Ebû Abdillah'ın lafzıdır. Müslim, Halvânî ile başkaları kanalıyla Saîd b. Ebî Meryem'den rivayet etti.[4]

٤٤٤٩ - أَخْبَرَنَا الشَّيْخُ أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ فُورَكٍ، أنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، نا يُونُسُ بْنُ حَبِيبِ بْنِ عَبْدِ الْقَاهِرِ، نا أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ، نا شُعْبَةُ، أَخْبَرَنِي يَزِيدُ بْنُ خُمَيْرٍ،

---

[1] Nahl Sur. 116, 117

[2] Halîmî, *el-Minhâc* (3/3-5).

[3] Âl-i İmrân Sur. 188

[4] Müslim, *sıfatu'l-münâfikîn* (7).

قَالَ: سَمِعْتُ سُلَيْمَ بْنَ عَامِرٍ، يُحَدِّثُ، عَنْ أَوْسَطَ الْبَجَلِيِّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا بَكْرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، يَخْطُبُ، فَذَكَرَ النَّبِيَّ ﷺ فَبَكَى، ثُمَّ قَالَ: - يَعْنِي النَّبِيُّ ﷺ -: " عَلَيْكُمْ بِالصِّدْقِ، فَإِنَّهُ يَهْدِي إِلَى الْبِرِّ، وَهُمَا فِي الْجَنَّةِ، وَإِيَّاكُمْ وَالْكَذِبَ، فَإِنَّهُ يَهْدِي إِلَى الْفُجُورِ، وَهُمَا فِي النَّارِ، وَسَلُوا اللهَ الْيَقِينَ وَالْمُعَافَاةَ، فَإِنَّ النَّاسَ لَمْ يُعْطَوْا شَيْئًا أَفْضَلَ مِنَ الْمُعَافَاةِ - أَوْ قَالَ: الْعَافِيَةَ - وَلَا تَحَاسَدُوا، وَلَا تَبَاغَضُوا، وَلَا تَقَاطَعُوا، وَلَا تَدَابَرُوا، وَكُونُوا عِبَادَ اللهِ إِخْوَانًا "

4449- Evsat el-Becelî der ki: Ebû Bekr'in bir hutbesine şahit oldum. Ebû Bekr, Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) andıktan sonra ağladı ve ondan şu sözünü nakletti: *"Doğruluktan ayrılmayın! Zira doğruluk kişiyi iyiye götürür ve her ikisi kişiyi cennete götürür. Yalandan sakının! Zira yalan, kötülük ve günaha sürükler ve her ikisi sahibini cehenneme götürür. Yüce Allah'tan yakîni ve afiyeti (günahlara bulaşmamayı) dileyin. Zira kişiye verilebilecek en üstün şey afiyettir. Birbirinize haset etmeyin. Birbirinize kin gütmeyin. Birbirinizle ilişkilerinizi kesmeyin. Birbirinize sırt çevirmeyin. Yüce Allah'ın kardeş kulları olun."*[1]

٤٤٥٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو بَكْرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، أنا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، نا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، نا جَرِيرٌ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ الصِّدْقَ يَهْدِي إِلَى الْبِرِّ، وَإِنَّ الْبِرَّ يَهْدِي إِلَى الْجَنَّةِ، وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَصْدُقُ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللهِ صِدِّيقًا، وَإِنَّ الْكَذِبَ يَهْدِي إِلَى الْفُجُورِ، وَإِنَّ الْفُجُورَ يَهْدِي إِلَى النَّارِ، وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَكْذِبُ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللهِ كَذَّابًا " رَوَاهُ الْبُخَارِيِّ، وَمُسْلِمٌ فِي الصحِيحِ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ

4450- Abdullah (b. Mes'ûd)'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Doğruluk kişiyi iyi olana, iyi olan da cennete götürür. Kişi doğruluğu âdet edindiği zaman sonunda Allah katında sıddîk olanlardan biri olarak yazılır. Günah kişiyi kötü olana, kötü olan da cehenneme götürür. Kişi yalanı âdet edindiği zaman sonunda Allah katında yalancılardan biri olarak yazılır."*

[1] Ravileri güvenilirdir. İbn Mâce 2/1265 (3849).

Buhârî ve Müslim, *Sahîh*'de Osmân b. Ebî Şeybe'den rivayet ettiler.[1]

٤٤٥١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ، أنا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، نا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ الْقَاضِي، نا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، نا شُعْبَةُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ، عَنْ مُرَّةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ، قَالَ:" أَحْسَنُ الْحَدِيثِ كِتَابُ اللهِ، وَأَحْسَنُ الْهَدْيِ هَدْيُ مُحَمَّدٍ ﷺ، وَشَرُّ الْأُمُورِ مُحْدَثَاتُهَا، وَإِنَّمَا تُوعَدُونَ لَآتٍ، وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ"

قَالَ هَذَا: عَنْ مُرَّةَ أَوْ غَيْرِهِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ: " أَلَا عَلَيْكُمْ بِالصِّدْقِ، فَإِنَّهُ يَقَرِّبُ إِلَى الْجَنَّةِ، وَلَا يَزَالُ الْعَبْدُ يَصْدُقُ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللهِ صدِّيقًا، وَيَثْبُتَ الْبِرُّ فِي قَلْبِهِ، فَلَا يَكُونُ لِلْفُجُورِ مَوْضِعُ إِبْرَةٍ يَسْتَقِرُّ فِيهِ إِلَّا وَإِيَّاكُمْ وَالْكَذِبَ، فَإِنَّهُ يَهْدِي إِلَى الْفُجُورِ - أَوْ قَالَ: إِلَى النَّارِ - وَلَا يَزَالُ الْعَبْدُ يَكْذِبُ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللهِ كَذَّابًا، وَيَثْبُتَ الْفُجُورُ فِي قَلْبِهِ، فَلَا يَكُونُ لِلْبِرِّ مَوْضِعُ إِبْرَةٍ يَسْتَقِرُّ فِيهِ ". رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصحيح، عَنْ آدَمَ، عَنْ شُعْبَةَ. " وَلَمْ يَشُكَّ فِي إِدْرَاجِهِ فِي الْحَدِيثِ، وَقَدْ أَخْرَجْنَاهُ فِي آخِرِ كِتَابِ الْمَدْخَلِ مِنْ حَدِيثِ آدَمَ"

4451- Abdullah (b. Meş'ûd) der ki: "Sözlerin en güzeli, Allah'ın Kitâb'ıdır. En güzel yol, Muhammed'in (sallallahu aleyhi vesellem) yoludur. En kötü şey dine sonradan sokulan şeyledir. Vaad edilen şey başınıza mutlaka gelecektir ve buna engel olamayacaksınız."

Başka bir kanalla Abdullah'ın şöyle dediği bildirilmiştir: "Doğruluktan ayrılmayın! Zira doğruluk kişiyi cennete yaklaştırır. Kişi doğruluğu âdet edindiği zaman sonunda Allah katında sıddîk olanlardan biri olarak yazılır. İyilik onun kalbine yerleşir ve kalbinde iğne ucu kadar dahi olsa günaha yer kalmaz. Yalandan da sakının! Zira yalan kişiyi kötü olana (veya cehenneme) götürür. Kişi yalanı âdet edindiği zaman sonunda Allah katında yalancılardan biri olarak yazılır. Kötülük onun kalbine yerleşir ve kalbinde iğne ucu kadar dahi olsa iyiliğe yer kalmaz."[2]

---

[1] Buhârî, *edeb* (7/95) ve Müslim, *birr* (103, 104, 105).

[2] Ravileri güvenilirdir.

Buhârî, *Sahîh*'de hadis olduğunda tereddüt etmeksizin Âdem kanalıyla Şu'be'den rivayet etti.[1]

Medhal eserinin sonlarında Âdem kanalıyla bunu zikrettik.[2]

٤٤٥٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، أنا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ الرَّمَادِيُّ، نا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أنا مَعْمَرٌ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ بُرْقَانَ، قَالَ: قَالَ ابْنُ مَسْعُودٍ:" كُلُّ مَا هُوَ آتٍ قَرِيبٌ، أَلَا إِنَّ الْبَعِيدَ مَا لَيْسَ بِآتٍ أَلَا لَا يَعْجَلِ اللهُ لِعَجَلَةِ أَحَدٍ، وَلا يَخِفُّ لِأَمْرِ النَّاسِ، فَإِنْ شَاءَ اللهُ لَا مَا شَاءَ النَّاسُ يُرِيدُ اللهُ أَمْرًا، وَيُرِيدُ النَّاسُ أَمْرًا مَا شَاءَ اللهُ كَانَ وَلَوْ كَرِهَ النَّاسُ، لَا مُقَرِّبَ لِمَا بَاعَدَ اللهُ، وَلَا مُبَاعِدَ لِمَا قَرَّبَ اللهُ، وَلَا يَكُونُ شَيْءٌ إِلَّا بِإِذْنِ اللهِ أَصْدَقُ الْحَدِيثِ كِتَابُ اللهِ، وَأَحْسَنُ الْهَدْيِ هَدْيُ مُحَمَّدٍ ﷺ، وَشَرُّ الْأُمُورِ مُحْدَثَاتُهَا، وَكُلُّ مُحْدَثَةٍ بِدْعَةٌ، وَكُلُّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ"

قَالَ مَعْمَرٌ: وَقَالَ غَيْرُ جَعْفَرٍ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ: وَخَيْرُ مَا أُلْقِيَ فِي الْقَلْبِ الْيَقِينُ، وَخَيْرُ الْغَنَى غِنَى النَّفْسِ، وَخَيْرُ الْعِلْمِ مَا نَفَعَ، وَخَيْرُ الْهَدْيِ مَا اتُّبِعَ وَمَا قَلَّ، وَكَفَى خَيْرٌ مِمَّا كَثُرَ وَأَلْهَى، وَإِنَّمَا يَصِيرُ أَحَدُكُمْ إِلَى مَوْضِعِ أَرْبَعَةِ أَذْرُعٍ، فَلَا تَمَلُّوا النَّاسَ وَلَا تَسْأَمُوهُمْ، فَإِنَّ لِكُلِّ نَفْسٍ نَشَاطًا وَإِقْبَالًا، وَإِنَّ لَهَا سَآمَةً وَإِدْبَارًا أَلَا وَشَرُّ الرِّوَايَا رِوَايَا الْكَذِبِ الْكَذِبُ يَقُودُ إِلَى الْفُجُورِ، وَإِنَّ الْفُجُورَ يَقُودُ إِلَى النَّارِ أَلَا وَعَلَيْكُمْ بِالصِّدْقِ، فَإِنَّ الصِّدْقَ يَقُودُ إِلَى الْبِرِّ، وَإِنَّ الْبِرَّ يَقُودُ إِلَى الْجَنَّةِ، وَاعْتَبِرُوا فِي ذَلِكَ إِنَّهُمَا إِلْفَانِ يُقَالُ لِلصَّادِقِ صَدَقَ وَبَرَّ، وَيُقَالُ لِلْفَاجِرِ كَذَبَ وَفَجَرَ، وَقَدْ سَمِعْنَا نَبِيَّكُمْ ﷺ، يَقُولُ: " لَا يَزَالُ الْعَبْدُ يَصدُقُ حَتَّى يُكْتَبَ صِدِّيقًا، وَلَا يَزَالُ يَكْذِبُ حَتَّى يُكْتَبَ كَذَّابًا، أَلَا وَإِنَّ الْكَذِبَ لَا يَصلُحُ فِي جَدٍّ وَلَا هَزْلٍ، وَلَا أَنْ يَعِدَ الرَّجُلُ مِنْكُمْ صبِيَّهُ، ثُمَّ لَا يُنْجِزُ لَهُ، أَلَا وَلَا تَسْأَلُوا أَهْلَ الْكِتَابِ عَنْ شَيْءٍ، فَإِنَّهُمْ قَدْ طَالَ عَلَيْهِمُ الْأَمَدُ فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ، وَابْتَدَعُوا فِي دِينِهِمْ، فَإِنْ كُنْتُمْ لَا مَحَالَةَ سَائِلِيهِمْ مَا وَافَقَ كِتَابَكُمْ فَخُذُوهُ وَمَا خَالَفَهُ - فَذَكَرَ عَبْدَ اللهِ كَلِمَةً، يَعْنِي أَمْسِكُوا عَنْهُ وَاسْكُتُوا - أَلَا وَإِنَّ أَصغَرَ الْبُيُوتِ الْبَيْتُ الَّذِي لَيْسَ فِيهِ مِنْ كِتَابِ اللهِ شَيْءٌ، أَلَا وَإِنَّ الْبَيْتَ

---

[1] Buhârî, *i'tisâm* (8/139).

[2] Beyhakî, *Medhal* 425-426 (785).

الَّذِي لَيْسَ فِيهِ مِنْ كِتَابِ اللهِ خَرِبٌ لِخَرَابِ الْبَيْتِ الَّذِي لَا عَامِرَ لَهُ، أَلَا وَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَخْرُجُ مِنَ الْبَيْتِ الَّذِي يَسْمَعُ سُورَةَ الْبَقَرَةِ تُقْرَأُ فِيهِ "

4452- İbn Mes'ûd der ki: "Gelecek olan her şey yakın demektir. Bilin ki uzak olan şey gelmeyecek olan şeydir. Yüce Allah bir konuda kişinin onu hemen veya sonra istemesine göre acele veya ağır hareket edecek değildir. Zira insanların istediği değil Allah'ın dilediği olur. Yüce Allah bir şeyi diler, insanlar da başka bir şeyi diler. Ancak insanların hoşuna gitmese de Yüce Allah'ın dilediği şey gerçekleşir. Yüce Allah'ın uzaklaştıracağı şeyi kimse yakınlaştıramaz. Yüce Allah'ın yakın kıldığı şeyi de kimse uzak tutamaz. Yüce Allah'ın izni olmadan da hiçbir şey gerçekleşmez. Sözün en doğru olanı, Yüce Allah'ın Kitâb'ıdır. En güzel ve doğru yol, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yoludur. En kötü işlerden biri de bir şeyleri sonradan çıkarıp dine sokmaktır. Sonradan çıkarılıp dine sokulan her şey bidattir ve her bidatin de kişiyi götüreceği yer dalâlettir."

Ma'mer der ki: Câfer'den başkasının rivayet ettiğine göre ise İbn Mes'ûd şöyle demiştir: "Kalbe bırakılan en hayırlı şey yakîndir. En hayırlı zenginlik gönül zenginliğidir. En hayırlı ilim faydası olan ilimdir. En hayırlı yol takip edilen yoldur. Az da olsa yeterli olan, çok olan ve kişiyi oyalayan şeyden daha hayırlıdır. Sonuçta her biriniz dört arşınlık yere gideceksiniz. İnsanları bıktırıp usandırmayın. Zira her kişinin dinç ve söz dinleyen bir zamanı olduğu gibi usanacağı ve yüz çevireceği zamanı da vardır.

Bilin ki en kötü söz yalan olan sözdür. Yalan söz kişiyi günaha, günah da cehenneme götürür. Doğruluktan ayrılmayın. Zira doğruluk kişiyi iyiye, iyilik de cennete götürür. Bunları iki dost olarak düşünün. Doğru söyleyen kişi için «Doğru söyledi ve iyi yaptı» denilir. Yalan söyleyen kişi için de «Yalan söyledi ve kötü yaptı» denilir. Peygamberinizin de (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittik: *«Kişi doğru söylemeyi âdet edindiği zaman Allah katında doğrulardan biri olarak yazılır. Yalanı âdet edindiği zaman da Allah katında yalancılardan biri olarak kayda geçer. Bilin ki şaka da olsa, ciddi de olsa yalan söylemek hiçbir zaman helal değildir. Kişi çocuğuna bir şeyin sözünü verip de sonradan bu sözü yerine getirmezlik etmesin. Ehl-i Kitaptan olanlara bir şey sormayın. Zira emellerini uzun tutmuşlar ve bundan dolayı kalpleri katılaşmıştır.*

Dinlerine de bidatler sokmuşlardır. Onlara sormak zorunda kalırsanız söylediklerinden Kitâb'ınıza uygun olanı alın, muhalif olanı ise bırakın, ama cevap da vermeyin. Evlerin en küçüğü, içinde Allah'ın Kitâb'ından bir şey okunmayan evdir. Böylesi bir ev terk edilmiş harabe bir ev gibidir. Bilin ki şeytan, içinde Bakara Sûresi'nden bir şey okunan evden çıkar."[1]

٤٤٥٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا الْإِمَامُ أَبُو بَكْرِ بْنِ إِسْحَاقَ، أنا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، نا جَرِيرٌ، عَنْ إِدْرِيسَ الْأَوْدِيِّ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي الْأَحْوَصِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ، رَفَعَ الْحَدِيثَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " إِنَّ الْكَذِبَ لَا يَصلُحُ مِنْهُ جَدٌّ وَلَا هَزْلٌ، وَلَا أَنْ يَعِدَ الرَّجُلُ ابْنَهُ، ثُمَّ لَا يُنْجِزُ لَهُ، إِنَّ الصِّدْقَ يَهْدِي إِلَى الْبِرِّ، وَإِنَّ الْبِرَّ يَهْدِي إِلَى الْجَنَّةِ، وَإِنَّ الْكَذِبَ يَهْدِي إِلَى الْفُجُورِ، وَإِنَّ الْفُجُورَ يَهْدِي إِلَى النَّارِ، إِنَّهُ يُقَالُ لِلصَّادِقِ صَدَقَ وَبَرَّ، وَيُقَالُ لِلْكَاذِبِ كَذَبَ وَفَجَرَ، وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَصْدُقُ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللهِ صِدِّيقًا، وَيَكْذِبُ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللهِ كَذَّابًا "

4453- Abdullah (b. Mes'ûd)'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Şaka da olsa, ciddi de olsa yalan söylemek hiçbir zaman helal değildir. Kişi çocuğuna bir şeyin sözünü verip de sonradan bu sözü yerine getirmezlik etmesin. Doğruluk kişiyi iyi olana, iyi olan da cennete götürür. Yalan kişiyi kötü olana, kötü olan da kişiyi cehenneme götürür. Doğru söyleyen kişi için «Doğru söyledi ve iyi yaptı» denilir. Yalan söyleyen kişi için de «Yalan söyledi ve kötü yaptı» denilir. Kişi doğruluğu âdet edindiği zaman sonunda Allah katında sıddîk olanlardan biri olarak yazılır. Kişi yalanı âdet edindiği zaman sonunda Allah katında yalancılardan biri olarak yazılır."*[2]

٤٤٥٤ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ الْحَمِيدِ الصَّنْعَانِيُّ، بِمَكَّةَ، نا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أنا مَعْمَرٌ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي الْأَحْوَصِ، عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ، قَالَ: إِنَّمَا هُمَا اثْنَتَانِ الْهَدْيُ وَالْكَلَامُ، فَأَحْسَنُ الْكَلَامِ كَلَامُ اللهِ، وَأَحْسَنُ الْهَدْيِ هَدْيُ مُحَمَّدٍ ﷺ، أَلَا وَإِيَّاكُمُ الْمُحْدَثَاتِ وَالْبِدَعِ، فَإِنَّ شَرَّ

---

[1] İsnâdı sahih, mevkûf bir hadistir. Abdurrezzâk, *Musannef* 11 /159-160 (20198) ve Taberânî, *M. el-Kebîr* 9/100-101 (8523).

[2] Ravileri güvenilirdir. Hâkim, *Müstedrek* (1/127) ve Taberânî, *M. el-Kebîr* 9/99 (8520).

الْأُمُورِ مُحْدَثَاتُهَا، وَكُلُّ مُحْدَثَةٍ ضَلَالَةٌ، أَلَا لَا يَطُولَنَّ عَلَيْكُمُ الْأَمَدُ فَتَقْسُوَا قُلُوبُكُمْ إِلَّا كُلُّ مَا هُوَ آتٍ قَرِيبٌ، إِلَّا إِنَّ الْبَعِيدَ مَا لَيْسَ آتٍ إِلَّا، إِنَّ الشَّقِيَّ مَنْ شَقِيَ فِي بَطْنِ أُمِّهِ، وَالسَّعِيدُ مَنْ وُعِظَ بِغَيْرِهِ أَلَا وَشَرَّ الرَّوَايَا رَوَايَا الْكَذِبِ، أَلَا وَإِنَّ الْكَذِبَ لَا يَصلُحُ فِي جَدٍّ وَلَا هَزْلٍ، وَلَا أَنْ يَعِدَ الرَّجُلُ مِنْكُمْ صبِيَّهُ، ثُمَّ لَا يُنْجِزُ لَهُ، إِلَّا وَإِنَّ الْكَذِبَ يَهْدِي إِلَى الْفُجُورِ، وَإِنَّ الْفُجُورَ يَهْدِي إِلَى النَّارِ، وَإِنَّ الصِّدْقَ يَهْدِي إِلَى الْبِرِّ، وَإِنَّ الْبِرَّ يَهْدِي إِلَى الْجَنَّةِ، وَإِنَّهُ يُقَالُ لِلصَّادِقِ صَدَقَ وَبَرَّ، وَيُقَالُ لِلْكَاذِبِ كَذَبَ وَفَجَرَ، وَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ، يَقُولُ: " إِنَّ الْعَبْدَ لَيَكْذِبُ حَتَّى يُكْتَبَ كَاذِبًا، وَيَصدُقُ حَتَّى يُكْتَبَ صدِّيقًا "، ثُمَّ قَالَ: " إِيَّاكُمْ وَالْعِضَهُ، أَتَدْرُونَ مَا الْعِضَهُ؟ النَّمِيمَةُ، وَنَقْلُ الْأَحَادِيثِ "

4454- İbn Mes'ûd der ki: Biri söz (Kur'ân), biri de hidâyet olmak üzere uyulması gereken şeyler sadece iki tanedir. En güzel söz, Yüce Allah'ın sözüdür. En güzel yol da Muhammed'in (sallallahu aleyhi vesellem) yoludur. Sonradan dine sokulan şeylerden ve bidatlerden sakının! Zira en kötü işlerden biri de bir şeyleri sonradan çıkarıp dine sokmaktır (bidattir). Her bidatin de kişiyi dalâlete sürükleyeceğini bilin. Emellerinizi uzun tutmayın ki kalpleriniz katılaşmasın. Gelecek olan her şeyin yakın, uzak olan her şeyin de gelmeyecek olduğunu bilin.

Bilin ki bedbaht (cehennemlik) olan kişi, henüz annesinin karnındayken bedbaht olacağı yazılıp takdir edilen kişidir. Saîd (cennetlik) olan kişi de başkalarından ibret alan kişidir. Bilmelisiniz ki en kötü konuşmalar yalan konuşmalardır. Ciddi de olsa, şaka da olsa yalan söylenmeyeceğini bilin. Kişi çocuğuna bir şeyin sözünü verip de sonradan bu sözü yerine getirmezlik etmesin. Bilin ki yalan kişiyi günaha, günah da cehenneme götürür. Doğruluk da kişiyi iyiye, iyi de cennete götürür. Zira doğru söyleyen kişi için: "Doğru söyleyip iyi yaptı" denilir. Yalan söyleyen kişi için de: "Yalan söyleyip kötü yaptı" denilir. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kişi yalanı âdet edindiği zaman Allah katında yalancılardan biri olarak kayda geçer. Doğru söylemeyi âdet edindiği zaman da Allah katında sıddîk biri olarak yazılır"* buyurduğunu işittim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle devam etti:

"Bühtandan da sakının! Bühtan nedir bilir misiniz? Koğuculuk yapmak ve laf taşımaktır."[1]

٤٤٥٥ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ الْفَقِيهُ، نا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ مُحَمَّدٍ، نا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، نا شُعْبَةُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: " إِنَّ الْكَذِبَ لَا يَصلُحُ مِنْهُ جَدٌّ وَلَا هَزْلٌ، اقْرَءُوا إِنْ شِئْتُمْ: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ "، قَالَ عَبْدُ اللهِ: " فَهَلْ تَرَوْنَ فِي الْكَذِبِ مِنْ رُخْصَةٍ "

كَذَا قَالَ عَبْدُ اللهِ بْنُ مَسْعُودٍ فِيمَا رُوِيَ عَنْهُ: " إِنَّ الْكَذِبَ لَا يَصلُحُ مِنْهُ جَدٌّ وَلَا هَزْلٌ"

4455- Ebû Ubeyde bildiriyor: Abdullah b. Mes'ûd şöyle dedi: "Ciddi de olsa, şaka da olsa yalan söylenmemelidir. Dilerseniz bu konuda: ***«Ey iman edenler! Allah'a karşı gelmekten sakının ve doğrularla beraber olun»***[2] âyetini okuyun. Bu âyette yalana herhangi bir ruhsat görüyor musunuz?"[3]

Abdullah b. Mes'ûd'dan bu şekilde "Ciddi de olsa, şaka da olsa yalan söylenmemelidir" lafzıyla rivayet edilmiştir.

٤٤٥٦ - أَخْبَرَنَاهُ أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَحْمَدَ، نا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ قُتَيْبَةَ، نا حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى، أنا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي يُونُسُ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، أَخْبَرَنِي حُمَيْدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ، عَنْ أُمِّهِ أُمِّ كُلْثُومَ بِنْتِ عُقْبَةَ بْنِ أَبِي مُعَيْطٍ، وَكَانَتْ مِنَ الْمُهَاجِرَاتِ الْأُوَلِ اللَّاتِي بَايَعْنَ رَسُولَ اللهِ ﷺ أَخْبَرَتْهُ، أَنَّهَا سَمِعَتْ رَسُولَ اللهِ ﷺ، يَقُولُ: " لَيْسَ الْكَذَّابُ الَّذِي يُصلِحُ بَيْنَ النَّاسِ فَيَقُولُ خَيْرًا أَوْ يُنْمِي خَيْرًا " قَالَ ابْنُ شِهَابٍ: " وَلَمْ أَسْمَعْهُ يُرَخِّصُ فِي شَيْءٍ مِمَّا يَقُولُ النَّاسُ كَذِبًا إِلَّا فِي ثَلَاثَةٍ الْحَرْبُ، فَإِنَّ

---

[1] Ravileri güvenilirdir. İbn Mâce 1/18 (46).

[2] Tevbe Sur. 119

[3] Ravileri güvenilirdir, ancak isnâdında kopukluk vardır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (1/41), İbn Cerîr, *Tefsîr* (11/63), Taberî, *Tehzîbu'l-Âsâr* (*Müsnedü Alî*, 251, 252, 253, 254, 255), İbnu'l-Mübârek, *Zühd* (1400), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (8/403), Vekî', *Zühd* (395) ve Hennâd, *Zühd* (1369) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (4/316).

الْحَرْبَ خُدْعَةٌ وَالْإِصلَاحُ بَيْنَ النَّاسِ، وَحَدِيثُ الرَّجُلِ امْرَأَتَهُ، وَحَدِيثُ الْمَرْأَةِ زَوْجَهَا " رَوَاهُ مُسْلِمٌ، عَنْ حَرْمَلَةَ بْنِ يَحْيَى دُونَ قَوْلِهِ، فَإِنَّ الْحَرْبَ خُدْعَةٌ وَرَوَاهُ عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ مَوْصُولًا مَرْفُوعًا فِي الثَّلَاثِ فَقَدْ

قَالَ الْحُلَيْمِيُّ رَحِمَهُ اللهُ: " إِنَّ ذَلِكَ لَيْسَ عَلَى صرِيحِ الْكَذِبِ، فَإِنَّهُ لَا يَحِلُّ بِحَالٍ، وَإِنَّما الْمُبَاحُ مِنْ ذَلِكَ مَا كَانَ عَلَى سَبِيلِ التَّوْرِيَةِ " وَقَدْ جَاءَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: " أَنَّهُ كَانَ إِذَا أَرَادَ سَفَرًا وَرَّى بِغَيْرِهِ ". قَالَ الْحُلَيْمِيُّ رَحِمَهُ اللهُ: " وَذَلِكَ كَمَا يَقُولُ الْقَائِلُ إِذَا أَرَادَ أَنْ يُلْبِسَ الْوَجْهَ الَّذِي يَقْصدُهُ عَلَى غَيْرِهِ لِلطَّرِيقِ الْآخَرِ أَسْهَلُ، هُوَ أَمْ وَعْرٌ وَيَسْأَلَ عَنْ عَدَدِ مَنَازِلِهِ لِيَظُنَّ مَنْ سَمِعَ أَنَّهُ يُرِيدُهُ وَهُوَ يُرِيدُ غَيْرَهُ، وَهَكَذَا الْإِصلَاحُ بَيْنَ الزَّوْجَيْنِ لَمْ يُبَحْ فِيهِ صرِيحُ الْكَذِبِ، وَلَكِنِ التَّعْرِيضُ كَالْمَرْأَةِ تَشْكُو أَنَّ زَوْجَهَا يُبْغِضُهَا وَلَا يُحْسِنُ إِلَيْهَا، فَتَقُولُ لَهَا لَا تَقُولِي ذَلِكَ فَمَنْ لَهُ غَيْرُكَ وَإِذَا لَمْ يُحِبَّكِ فَمَنْ يُحِبُّ، وَإِذَا لَمْ يُحْسِنْ إِلَيْكِ فَمَنْ يُحْسِنُ إِحْسَانَهُ وَنَحْوَ ذَلِكَ مِمَّا يُوهِمُهَا أَنَّ زَوْجَهَا بِخِلَافِ مَا تَظُنُّهُ، وَإِنْ كَانَتْ صَادِقَةً فِي ظَنِّهَا لِيُصلِحَ ذَلِكَ مَا بَيْنَهُمَا، وَعَلَى هَذَا الْقِيَاسِ يَقُولُ فِي الصلَاحِ بَيْنَ الِاثْنَيْنِ وَقَوْلُ إِبْرَاهِيمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ ﴿إِنِّي سَقِيمٌ﴾ [الصافات: ٨٩] أَرَادَ بِهِ سَأَسْقَمُ، وَقَوْلُهُ لِسَارَةَ أُخْتِي أَرَادَ بِهِ فِي الدِّينِ لَا فِي النَّسَبِ، وَقَوْلُهُ ﴿بَلْ فَعَلَهُ كَبِيرُهُمْ هَذَا﴾ [الأنبياء: ٦٣] مُقَيَّدٌ بِقَوْلِهِ: ﴿إِنْ كَانُوا يَنْطِقُونَ﴾ [الأنبياء: ٦٣]، وَإِنَّما سُمِّيَتْ هَذِهِ الْأَلْفَاظُ كَذِبًا لِإِنَّهَا أَوْهَمَتِ الْكَذِبَ، وَإِنْ كَانَتْ بِأَنْفُسِهَا غَيْرَ كَذِبٍ "

4456- Humeyd b. Abdirrahman, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) biat eden ilk muhacirlerden olan annesi Ümmü Gülsüm binti Ukbe b. Ebî Muayt'tan bildiriyor: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kişinin insanların arasını bulmak için (yalan olan) hayırlı bir sözü söylemesi veya içine hayırlı başka şeyler de ekleyerek başkasına aktarması yalandan sayılmaz"* buyurduğunu işittim.

İbn Şihâb der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), insanların birbirlerine söylediği yalanlar içinde üç tanesinden başkasına da ruhsat vermiş olduğunu işitmedim. Bunlardan biri, savaş esnasında söylenen yalandır. Zira savaş hilelere dayanır. İkincisi, insanların arasını bulmak için söylenen yalandır. Üçüncüsü de, erkeğin karısına, kadının da kocasına (gönlünü almak için) söylediği yalandır."

"Savaş hilelere dayanır" kısmı hariç Müslim, Harmele b. Yahya'dan rivayet etti.[1]

Abdulvehhâb b. Ebî Bekr de Zührî kanalıyla üç yerde söylenen yalan konusunu mevsûl ve merfû olarak rivayet etmiştir.[2]

Halîmî der ki: "Ruhsat verilen yalanlar da açıktan söylenen yalanlar değildir. Zira böylesi yalanlar hiçbir durumda caiz değildir. Mubah olan yalanlar mecaz babından olan yalanlardır. Zira bildirildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir yere savaşa çıkmak istediği zaman başka bir yere çıktığını gösterirdi.[3] Kişi gitmek istediği asıl yeri gizlemek için başka bir yerin yolunun kolay mı zor mu olduğunu, ev sayısını sorar. Bu şekilde işitenler sorduğu yere gitmek istediğini düşünürler. Ama aslında kişi başka bir yere gidecektir.

Karı koca arasını bulmak için söylenen yalan da bu şekildedir. Böylesi bir durumda söylenecek yalan açık bir yalan olarak değil, tariz şeklinde olmalıdır. Örneğin kocasının kendisini sevmediği veya kötü davrandığından yakınan kadına "Böyle deme! Onun senden başka kimi var? Seni sevmeyecek de kimi sevecek? Sana iyi davranmayacaksa kime iyi davranacak?" şeklinde söylenen sözler bu yöndedir. Böylesi bir durumda kadın kocasına yönelik yanlış düşündüğünü zannedecektir. Bu zannında samimi ise de karı kocanın arası bulunmuş olacaktır. İki kişinin arasını bulmak için yalan adıyla söylenecek sözler de bu şekilde olmalıdır.

Hz. İbrâhîm'in *"Ben hastayım"*[4] demesi "Hasta olacağım" anlamındadır. Yine Sâre için "Kız kardeşim" diyerek, soy bakımından değil din bakımından kardeşi olduğunu kastetmiştir. Yine putlar için *"Bunu şu büyükleri yapmıştır"*[5] sözünü de *"Konuşabiliyorlarsa onlara sorun bakalım!"*[1]

---

[1] Müslim, *birr* (101).

[2] Ebû Dâvud 5/219-220 (4921).

[3] Buhârî, *cihâd* (4/6) ile *meğâzî* (5/130) ve Müslim, *tevbe* (54).

[4] Sâffât Sur. 89

[5] Enbiyâ Sur. 63

şartına bağlamıştır. Hakikatte yalan olmasalar da böylesi sözlerin yalan olarak isimlendirilmesi yalanı andırmasından dolayıdır."[2]

٤٤٥٧ - أَخْبَرَنَا ابْنُ بِشْرَانَ، أنا إِسْمَاعِيلُ الصَّفَّارُ، نا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ، نا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أنا سُلَيْمَانُ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، قَالَ: " أَمَا فِي الْمَعَارِيضِ مَا يُغْنِي الرَّجُلَ عَنِ الْكَذِبِ "

4457- Ömer b. el-Hattâb der ki: "Mecazlar, kişinin yalana başvurmasına ihtiyaç bırakmayacak kadar çoktur."[3]

٤٤٥٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ، نا أَحْمَدُ بْنُ عِصَامٍ، نا رَوْحٌ، نا ابْنُ أَبِي عَرُوبَةَ، وَشُعْبَةُ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ مُطَرِّفِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: أَقْبَلْنَا مَعَ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ مِنَ الْبَصرَةِ إِلَى الْكُوفَةِ، فَمَا مِنْ غَدَاةٍ إِلَّا يُنَاشِدُ فِيهَا الشِّعْرَ، وَيَذْكُرُ فِيهَا أَيَّامَ الْعَرَبِ وَكَانَ يَقُولُ: " إِنَّ فِي الْمَعَارِيضِ مَنْدُوحَةً عَنِ الْكَذِبِ " " هَذَا هُوَ الصحِيحُ مَوْقُوفًا ". وَقَدْ رَوَاهُ دَاوُدُ بْنُ الزِّبْرِقَانِ، عَنِ ابْنِ أَبِي عَرُوبَةَ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ زُرَارَةَ ابْنِ أَبِي أَوْفَى، عَنْ عِمْرَانَ، مَرْفُوعًا. " وَرُوِيَ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ ضَعِيفٍ مَرْفُوعًا ". وَقَدْ رَوَى شَهْرُ بْنُ حَوْشَبٍ، بِإِسْنَادَيْنِ لَهُ مِثْلَ رِوَايَةِ ابْنِ شِهَابٍ الزُّهْرِيُّ فِي الثَّلَاثِ مَوْصُولًا مَرْفُوعًا

4458- Mutarrif b. Abdillah der ki: İmrân b. Husayn ile birlikte Basra'dan Kufe'ye geldik. İmrân her sabah şiir okur ve Cahiliye döneminde Arap kabileleri arasında geçen savaşlardan bahsederdi. Yine: "Mecazlar yalana ihtiyaç bırakmayacak kadar geniştir (çeşitlidir)" derdi.[4]

Sahih olanı bu şekilde mevkûf olanıdır. Başka bir kanalla merfû olarak rivayet edilmiştir.[5]

---

[1] Enbiyâ Sur. 63

[2] Halîmî, *el-Minhâc* (3/12).

[3] Ravileri güvenilirdir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (8/535), Beyhakî, *Sünen* (10/199), Hennâd, *zühd* 2/636 (1377) ve Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred* (884).

[4] Ravileri güvenilirdir. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred* (885), Beyhakî, *Sünen* (10/199), Hennâd, *Zühd* 2/636 (1378) ve Taberânî, *M. el-Kebîr* 18/106-107 (201).

[5] İbn Adiy, *el-Kâmil* (3/963), Beyhakî, *Sünen* (10/199) ile *Âdâb* (397) ve Ebu'ş-Şeyh, *el-Emsâl* 271-272 (230)

Zayıf olan başka bir kanalla da merfû olarak rivayet edilmiştir.[1]

Şehr b. Havşeb ruhsat verilen üç yalan konusunda biri mevsûl, biri de merfû olmak üzere farklı iki isnâdla İbn Şihâb'ın rivayetinin benzerini rivayet etmiştir.

٤٤٥٩ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، نا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، نَا إِبْرَاهِيمُ الْحَرْبِيُّ، نا الْحَسَنُ بْنُ الرَّبِيعِ، نا دَاوُدُ الْعَطَّارُ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُثْمَانَ، عَنْ بْن حَوْشَبٍ، عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ يَزِيدَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ خَطَبَ، فَقَالَ: " مَا يَحْمِلُكُمْ عَلَى أَنْ تَتَابَعُوا عَلَى الْكَذِبِ كَمَا تَتَابَعَ الْفَرَاشُ فِي النَّارِ كُلُّ الْكَذِبِ، يُكْتَبُ عَلَى ابْنِ آدَمَ إِلَّا رَجُلٌ كَذَبَ فِي خَدِيعَةِ حَرْبٍ ". وَبِإِسْنَادِهِ هَذَا إِلَّا رَجُلٌ يُحَدِّثُ امْرَأَتُهُ لِيُرْضِيَهَا هَكَذَا رَوَاهُ عَبْدُ اللهِ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ خُثَيْمٍ، عَنِ ابْنِ حَوْشَبٍ، وَرَوَاهُ إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ وَزَادَ فِيهِ: " أَوْ إِصْلَاحٌ بَيْنَ اثْنَيْنِ " وَرَوَاهُ دَاوُدُ بْنُ أَبِي هِنْدَ، عَنْ شَهْرٍ، كَمَا

4459- Esmâ binti Yezîd der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir hutbe verdi. Hutbesinde ise şöyle buyurdu: *"Neden kelebeklerin ateşe atlaması gibi siz de yalanın içine atılıyorsunuz? Savaş esnasında söylenen yalan dışında her türlü yalanın Âdem oğlunu götüreceği yer cehennem olacaktır."*[2]

Abdullah b. Osmân b. Huseym bunu aynı isnâdla İbn Havşeb'den *"Kişinin karısının gönlünü almak için söylediği yalan dışında"* lafzıyla rivayet etmiştir.

İsmâîl b. Ayyâş da bunu Abdullah'tan *"İki kişinin arasını bulmak için söylediği yalan dışında"* eklemesiyle rivayet etmiştir.

Bir sonraki rivayette Dâvud b. Hind aynısını Şehr'den bildirmiştir.

٤٤٦٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أنا أَبُو أَحْمَدَ حَمْزَةُ بْنُ الْعَبَّاسِ، نا مُحَمَّدُ بْنُ حَمَّادِ بْنِ مَاهَانَ، نا قَيْسُ بْنُ حَفْصٍ، نا مَسْلَمَةُ بْنُ عَلْقَمَةَ، نا دَاوُدُ بْنُ أَبِي هِنْدَ، عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ، عَنِ الزِّبْرِقَانِ، عَنِ النَّوَّاسِ بْنِ سَمْعَانَ الْكِلَابِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: "

---

[1] İbn Adiy, *el-Kâmil* (1/49)

[2] İsnâdı hasendir. Taberânî, *M. el-Kebîr* 24/164-167 (419, 422), İbn Adiy, *el-Kâmil* (1/54) ve Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (4/317).

مَا لِي أَرَاكُمْ تَتَهَافَتُونَ فِي الْكَذِبِ، تَهَافُتَ الْفَرَاشِ فِي النَّارِ كُلُّ الْكَذِبِ مَكْتُوبٌ كَذِبًا لَا مَحَالَةَ، إِلَّا أَنْ يَكْذِبَ الرَّجُلُ فِي الْحَرْبِ، فَإِنَّ الْحَرْبَ خُدْعَةٌ، أَوْ يَكْذِبَ بَيْنَ الرَّجُلَيْنِ لِيُصلِحَ بَيْنَهُمَا، أَوْ يَكْذِبَ عَلَى امْرَأَتِهِ لِيُرْضِيَهَا "

4460- Nevvâs b. Sem'ân el-Kilâbî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Neden kelebeklerin ateşe atlaması gibi siz de yalanın içine atılıyorsunuz? Hileye dayandığı için savaş esnasında söylenen yalan veya iki kişinin arasını bulmak için söylenen yalan veya kişinin karısının gönlünü almak için söylediği yalan dışında her bir yalan kişinin aleyhinde yazılacaktır."*[1]

٤٤٦١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ بْنِ يَعْقُوبُ، نا ابْنُ عَبْدِ الْحَكَمِ، أنا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي سَعِيدُ بْنُ أَبِي أَيُّوبَ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ رَبِيعَةَ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، قَالَ: " لَيْسَ بِكَاذِبٍ مَنْ دَرَأَ عَنْ نَفْسِهِ "

4461- İbn Şihâb der ki: "Kişinin canını korumak için söylediği yalan yalandan değildir."[2]

٤٤٦٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ الْمُزَكِّيُّ، وَأَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، قَالَ: أنا أَبُو الْقَاسِمِ عَلِيُّ بْنُ الْمُؤَمَّلِ، نا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَحْمَدُ بْنُ عُثْمَانَ النَّسَوِيُّ، نا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ، نا صدَقَةُ، نا زَيْدُ بْنُ وَاقِدٍ، حَدَّثَنِي مُغِيثُ بْنُ سُمَيٍّ الْأَوْزَاعِيُّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ، قَالَ: قُلْنَا: يَا نَبِيَّ اللهِ مَنْ خَيْرُ النَّاسِ؟، قَالَ: " ذُو الْقَلْبِ الْمَحْمُومِ، وَاللِّسَانِ الصَّادِقِ " قَالَ: قُلْنَا قَدْ عَرَفْنَا اللِّسَانَ الصَّادِقَ فَمَا الْقَلْبُ الْمَحْمُومُ؟ قَالَ: " التَّقِيُّ النَّقِيُّ الَّذِي لَا إِثْمَ فِيهِ، وَلَا بَغْيَ، وَلَا حَسَدَ "، قَالَ: قُلْنَا: يَا رَسُولَ اللهِ فَمَنْ عَلَى أَثَرِهِ؟ قَالَ: " الَّذِي يَشْنَأُ الدُّنْيَا وَيُحِبُّ الْآخِرَةَ "، قُلْنَا: مَا نَعْرِفُ هَذَا فِينَا إِلَّا رَافِعَ مَوْلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَمَنْ عَلَى إِثْرِهِ؟ قَالَ: " مُؤْمِنٌ فِي خُلُقٍ حَسَنٍ "، قُلْنَا: أَمَّا هَذِهِ فَفِينَا

4462- Abdullah b. Amr b. el-Âs der ki: "Ey Allah'ın Resûlü! İnsanların en hayırlısı kimdir?" diye sorduğumuzda: *"Temiz kalpli ve doğru sözlü olan*

---

[1] İsnâdında meçhul bir ravi vardır. Diğer ravileri güvenilirdir. Buhârî, *Târîh* (2/1/436) ve İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu's-Samt* (503) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (4/317-318).

[2] Ravileri güvenilirdir. Taberânî, *Tehzîbu'l-Âsâr* (*Müsnedü Alî*, 241) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (4/318).

kişidir" karşılığını verdi. "Doğru sözlü olmayı anladık da kişinin temiz kalpli olması ne demektir?" diye sorduğumuzda: *"Takvalı, pak ve içinde günah, isyan, ihanet, haset olmayan kalptir"* buyurdu. "Böylesi bir kişiden sonra en hayırlı kişi kimdir?" diye sorduğumuzda: *"Dünyaya yüz vermeyen ve âhireti seven kişidir"* buyurdu. "İçimizde bildiğimiz kadarıyla böyle olan sadece Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) azatlısı Râfi vardır" dedik ve: "Ondan sonra kim gelir?" diye sorduk. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ahlâkı güzel olan mümin gelir"* buyurunca: "İşte bu da biz de bulunuyor" dedik.[1]

٤٤٦٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصرِ بْنِ قَتَادَةَ، وَأَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْفَارِسِيُّ، أنا أَبُو عَمْرِو بْنِ مَطَرٍ، نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَلِيٍّ، نا يَحْيَى، أنا عَبْدُ اللهِ بْنُ لَهِيعَةَ، عَنِ الْحَارِثِ بْنِ يَزِيدَ، عَنِ ابْنِ حُجَيْرَةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: " أَرْبَعٌ إِذَا كُنَّ فِيكَ فَلَا عَلَيْكَ مَا فَاتَكَ مِنَ الدُّنْيَا: حِفْظُ أَمَانَةٍ، وَصِدْقُ الْحَدِيثِ، وَحُسْنُ الْخَلِيقَةِ، وَعِفَّةٌ فِي طُعْمَةٍ "

4463- Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Dört özellik sende varsa dünyalık olarak elinden kaçanlara üzülmemelisin. Bunlar da emanete hıyanet etmemek, doğru sözlü olmak, güzel ahlâk sahibi olmak ve sadece helal olan şeyleri yemektir."*[2]

٤٤٦٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الْمُقْرِئُ، أنا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، نا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، نا أَبُو الرَّبِيعِ، نا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ، نا عَمْرُو بْنُ أَبِي عَمْرٍو، عَنِ الْمُطَّلِبِ بْنِ حَنْطَبٍ، عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " اضْمَنُوا لِي سِتًّا مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَضْمَنْ لَكُمُ الْجَنَّةَ: اصدُقُوا إِذَا حَدَّثْتُمْ، وَأَوْفُوا إِذَا وَعَدْتُمْ، وَأَدُّوا إِذَا ائْتُمِنْتُمْ، وَاحْفَظُوا فُرُوجَكُمْ، وَغُضُّوا أَبْصَارَكُمْ، وَكُفُّوا أَيْدِيَكُمْ "

4464- Ubâde b. es-Sâmit'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Altı konuda bana güvence verin, ben de cennete gireceğinize dair güvence vereyim. Konuştuğunuz zaman doğruyu konuşun, verdiğiniz sözleri*

---

[1] Ravileri güvenilirdir. İbn Mâce 2/1409-1410 (4216).

[2] İsnâdı hasendir. Ahmed, *Müsned* (2/177), Hâkim, *Müstedrek* (4/314) ve İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu's-Samt* (447).

tutun, size verilen emaneti iade edin, cinsel organınızı zinadan koruyun, gözlerinizi haramdan sakının ve ellerinizi haramdan çekin."[1]

٤٤٦٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرٍو مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْأَدِيبُ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ الْإِسْمَاعِيلِيُّ، أنا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصُّوفِيُّ، نا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ مَنْصُورٍ، نا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْفِرْيَابِيُّ، نا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، قَالَا: نا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ، نا أَبُو سُهَيْلٍ نَافِعُ بْنُ مَالِكِ بْنِ أَبِي عَامِرٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " آيَةُ الْمُنَافِقِ ثَلَاثٌ: إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ، وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ، وَإِذَا ائْتُمِنَ خَانَ " " لَفْظُ حَدِيثِ الْأَدِيبِ، وَفِي رِوَايَةِ الْحَافِظِ عَنْ أَبِي سُهَيْلِ بْنِ مَالِكٍ ". رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصحِيحِ، عَنْ قُتَيْبَةَ. وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ، عَنْ قُتَيْبَةَ، وَيَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ

4465- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Münafığın üç alâmeti vardır. Konuştuğunda yalan söyler. Söz verdiğinde sözünde durmaz. Aldığı emanete de ihanet eder."*

Lafız Edîb'in lafzıdır. Hâfız'ın rivayetinde ise "Ebû Süheyl Nâfi' b. Mâlik" yerine "Ebû Süheyl b. Mâlik" ismi geçer.

Buhârî, *Sahîh*'de Kuteybe'den[2] ve Müslim Kuteybe ile Yahya b. Eyyûb'den rivayet etti.[3]

٤٤٦٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أنا أَبُو أَحْمَدَ بْنِ عَدِيٍّ، نا أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الصُّوفِيُّ، وَأَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ بْنِ الضَّحَّاكِ، نا هَارُونُ بْنُ حَاتِمٍ، نا ابْنُ أَبِي غَنِيَّةَ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ قَيْسٍ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ، قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ، يَقُولُ: " الْكَذِبُ مُجَانِبٌ لِلْإِيمَانِ "

قَالَ أَبُو أَحْمَدَ: " لَا أَعْلَمُهُ رَفَعَهُ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، غير ابْنِ أَبِي غَنِيَّةَ، وَجَعْفَرٍ الْأَحْمَرِ "

---

[1] Ravileri güvenilirdir, ancak isnâdında kopukluk vardır. Ahmed, *Müsned* (5/323), Hâkim, *Müstedrek* (4/358-359), Beyhakî, *Sünen* (6/288) ve İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu's-Samt* (446).

[2] Buhârî, *şehâdât* (3/162-163).

[3] Müslim, *îmân* (527).

4466- Hz. Ebû Bekr der ki: Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yalan imanı uzaklaştırır"* buyurduğunu işittim.[1]

Ebû Ahmed der ki: "Bunu İsmâîl b. Ebî Hâlid'den İbn Ebî Ğaniyye ile Câfer el-Ahmar dışında merfû olarak rivayet eden başka birini bilmiyorum."

٤٤٦٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ بْنِ عُتْبَةَ الْكُوفِيُّ أَبُو جَعْفَرٍ، نا أُسَيْدُ بْنُ زَيْدٍ، نا جَعْفَرٌ الْأَحْمَرُ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ، عَنْ قَيْسٍ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " الْكَذِبُ مُجَانِبٌ الْإِيمَانَ ". " هَذَا إِسْنَادٌ ضَعِيفٌ، وَالصحِيحُ أَنَّهُ مَوْقُوفٌ ".

4467- Hz. Ebû Bekr'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yalan imanı uzaklaştırır"* buyurduğunu işittim.[2]

İsnâdı zayıftır. Sahih olanı mevkûf olmasıdır.

٤٤٦٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نا أَبُو إِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ بَكْرٍ الْمَرْوَزِيُّ، بِبَيْتِ الْمَقْدِسِ، نا يَعْلَى بْنُ عُبَيْدٍ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ، قَالَ: خَطَبَنَا أَبُو بَكْرٍ فَقَالَ: ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ، أنا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ الْخُرَاسَانِيِّ، نا يَحْيَى بْنُ جَعْفَرِ بْنِ الزِّبْرِقَانِ، نا عَلِيُّ بْنُ عَاصِمٍ، أنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ قَيْسٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا بَكْرٍ الصدِّيقَ، يَقُولُ: " إِيَّاكُمْ وَالْكَذِبَ، فَإِنَّ الْكَذِبَ مُجَانِبٌ الْإِيمَانَ "

فَرُوِّينَا عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ، أَنَّهُ قَالَ: " الْمُسْلِمُ يُطْبَعُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ غَيْرَ الْخِيَانَةِ، وَالْكَذِبِ ". " وَرُوِيَ مَرْفُوعًا، وَرَفْعُهُ ضَعِيفٌ "

4468- Kays b. Ebî Hâzım der ki: Ebû Bekr'in: "Yalandan sakının! Zira yalan imanı uzaklaştırır" dediğini işittim.[3]

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (1/43) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (4/318).

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (1/43) Bak: Münzirî, *et-Terğîb* (3/595).

[3] İsnâdı leyyindir. İbn Adiy, *el-Kâmil* (1/43) ve Dârakutnî, *İlel* (1/259).

Bize bildirildiğine göre Sa'd b. Ebî Vakkâs şöyle demiştir: "Müslümanda her huy bulunabilir, ancak hıyanet ve yalan asla bulunamaz."[1]

٤٤٦٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أنا أَبُو أَحْمَدَ بْنِ عَدِيٍّ، نا عَبْدُ اللهِ بْنُ حَفْصٍ الْوَكِيلُ، نا دَاوُدُ بْنُ رُشَيْدٍ، نا عَلِيُّ بْنُ هَاشِمٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ مُصعَبِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " يُطْبَعُ الْمُؤْمِنُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ إِلَّا الْخِيَانَةَ، وَالْكَذِبَ ". وَرَوَاهُ أَيْضًا أَبُو شَيْبَةَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ عُثْمَانَ الْوَاسِطِيُّ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ كُهَيْلٍ، عَنْ مُصعَبِ بْنِ سَعْدٍ مَرْفُوعًا.

4469- Mus'ab b. Sa'd'ın, babasından bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem): *"Müminde her huy bulunabilir, ancak hıyanet ve yalan asla bulunamaz"* buyurmuştur.[2]

Başka bir kanalla aynısı yine merfû olarak rivayet edilmiştir.

٤٤٧٠ - أَخْبَرَنَاهُ أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أنا أَبُو أَحْمَدَ بْنِ عَدِيٍّ، نا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ، نا مَنْصُورُ بْنُ أَبِي مُزَاحِمٍ، نا أَبُو شَيْبَةَ، فَذَكَرَهُ غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: " عَلَى كُلِّ الْخِلَالِ يُطْبَعُ ابْنُ آدَمَ إِلَّا عَلَى الْكَذِبِ، وَالْخِيَانَةِ "

4470- Başka bir kanalla yukarıdaki hadisin aynısı, *"Âdem oğlunda her huy bulunabilir, ancak yalan ve hıyanet asla bulunamaz"* lafzıyla rivayet olunmuştur.[3]

٤٤٧١ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْهَرَوِيُّ، أنا عَبْدُ اللهِ بْنُ عَدِيٍّ، نا مُحَمَّدُ بْنُ خُرَيْمٍ الدِّمَشْقِيُّ، نا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ، نا سَعِيدُ بْنُ يَحْيَى، نا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْوَلِيدِ، عَنْ مُحَارِبِ بْنِ دِثَارٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " يُطْبَعُ الْمُؤْمِنُ عَلَى كُلِّ خُلُقٍ لَيْسَ الْخِيَانَةَ، وَالْكَذِبَ "

---

[1] Beyhakî, *Sünen* (10/197), İbnu'l-Mübârek, *Zühd* (828), İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu's-Samt* (492), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (8/404, 11/18) ve Dârakutnî, *İlel* (4/331).

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (1/44), Beyhakî, *Sünen* (10/197), Bezzâr, *Müsned* (1/69), Ebû Ya'lâ, *Müsned* 2/67-68 (711), İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu's-Samt* (474), Dârakutnî, *İlel* (4/329) ve İbnu'l-Cevzî, *İlel* 2/217 (1175).

[3] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (1/240-241).

4471- İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem): *"Müminde her huy bulunabilir, ancak hıyanet ve yalan bulunamaz"* buyurmuştur.[1]

٤٤٧٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أنا أَبُو الْحُسَيْنِ الطَّرَائِفِيُّ، نا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ، نا الْقَعْنَبِيُّ، فِيمَا قَرَأَ عَلَى مَالِكٍ، عَنْ صفْوَانَ بْنِ سُلَيْمٍ، أَنَّهُ قِيلَ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ: أَيَكُونُ الْمُؤْمِنُ جَبَانًا؟ قَالَ: " نَعَمْ " قِيلَ: أَيَكُونُ الْمُؤْمِنُ بَخِيلًا؟ قَالَ: " نَعَمْ " فَقِيلَ لَهُ: أَيَكُونُ الْمُؤْمِنُ كَذَّابًا؟ قَالَ: " لَا "

4472- Safvân b. Süleym bildiriyor: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Mümin korkak olabilir mi?" denilince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Evet!"* karşılığını verdi. "Mümin cimri olabilir mi?" denilince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yine: *"Evet!"* karşılığını verdi. "Mümin yalancı olabilir mi?" denilince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hayır!"* karşılığını verdi.[2]

٤٤٧٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أنا أَبُو أَحْمَدَ حَمْزَةُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْعَبَّاسِ، نا مُحَمَّدُ بْنُ غَالِبٍ، نا يَحْيَى بْنُ هَاشِمٍ الْغَسَّانِيُّ، نا زِيَادُ بْنُ الْمُنْذِرِ، عَنْ أَبِي دَاوُدَ، عَنْ أَبِي بَرْزَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " الْكَذِبُ يُسَوِّدُ الْوَجْهَ، وَالنَّمِيمَةُ عَذَابُ الْقَبْرِ ": " فِي هَذَا الْإِسْنَادِ ضَعْفٌ "

4473- Ebû Berze'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yalan yüzü kara çıkartır. Koğuculuk da kabir azabına sebep olur"* buyurmuştur.[3]

İsnâdında zayıflık vardır.

٤٤٧٤ - وَقَدْ أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أنا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَمَّادٍ الْقُرَشِيُّ، نا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ النَّحْوِيُّ، نا طَاهِرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْوَرَّاقُ، نا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ التَّمِيمِيُّ،

---

[1] İsnâdı güçlü değildir. İbn Adiy, *el-Kâmil* (1/44, 4/1630).

[2] Ravileri sika olan mürsel bir hadistir. Mâlik, *Muvattâ* (2/990), Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (4/318) ve Münzirî, *et-Terğîb* (2/595).

[3] İsnâdı çok zayıftır. İbn Hibbân, *Sahîh* 7/494-495 (5705) Bak: Münzirî, *et-Terğîb* (3/498, 596), Deylemî, *el-Müsnedü'l-Firdevs* 3/315 (4952), Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (8/91).

عَنِ الْمَدَائِنِيِّ، قَالَ: قَالَ وَهْبُ بْنُ مُنَبِّهٍ: " قَالَ لُقْمَانُ لِابْنِهِ: مَنْ كَذَبَ ذَهَبَ مَاءُ وَجْهِهِ، وَمَنْ سَاءَ خُلُقُهُ كَثُرَ غَمُّهُ، وَنَقْلُ الصخُورِ مِنْ مَوَاضِعِهَا أَيْسَرُ مِنْ إِفْهَامِ مَنْ لَا يَفْهَمُ "

4474- Vehb b. Münebbih der ki: Hz. Lokman, oğluna: "Yalan söyleyenin yüzünün nuru gider. Ahlakı kötü olanın derdi çok olur. Kayaları yerlerinden başka bir yere taşımak anlamayan birine bir şey anlatmaktan daha kolaydır" dedi.[1]

٤٤٧٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو سَعِيدٍ أَحْمَدُ بْنُ يَعْقُوبَ الثَّقَفِيُّ، نا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَوَّارٍ، نا عَلِيُّ بْنُ سَلَمَةَ اللَّبَقِيُّ، نا خَلَفُ بْنُ أَيُّوبَ، أنا مَعْمَرُ بْنُ رَاشِدٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنِ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: " مَا كَانَ خُلُقٌ أَبْغَضَ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ مِنَ الْكَذِبِ، وَلَقَدْ كَانَ الرَّجُلُ مِنْ أَصحَابِ رَسُولِ اللهِ ﷺ يُكْذَبُ عِنْدَهُ الْكَذْبَةُ، فَمَا يَزَالُ فِي نَفْسِهِ حَتَّى يَعْلَمَ أَنْ قَدْ أَحْدَثَ مِنْهَا تَوْبَةً ".

4475- Hz. Âişe der ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) en sevmediği huy yalancılıktı. Bazen ashâbından biri bir yalan söylediği zaman da tövbe ettiğini duyana kadar bundan rahatsızlık hissederdi."[2]

٤٤٧٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أنا إِسْمَاعِيلُ الصَّفَّارُ، نا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ الرَّمَادِيُّ، نا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أنا مَعْمَرٌ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنِ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ، أَنَّ عَائِشَةَ، قَالَتْ: فَذَكَرَهُ غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: " وَلَقَدْ كَانَ الرَّجُلُ يَكْذِبُ عِنْدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ الْكَذْبَةَ ". قَالَ أَبُو بَكْرٍ الرَّمَادِيُّ: " كَانَ فِي نُسَخِنَا عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ هَذَا الْحَدِيثُ، عَنِ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ، أَوْ غَيْرِهِ، فَحَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ بِغَيْرِ شَكٍّ، فَقَالَ: عَنِ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ، وَلَمْ يَذْكُرْ أَوْ غَيْرِهِ ".

4476- Başka bir kanalla aynısı "Bazen biri Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında bir yalan söylediği zaman..." lafzıyla rivayet edilmiştir.[3]

Ebû Bekr er-Ramâdî der ki: "Bizim nüshada bu hadis, Abdurrezzâk kanalıyla İbn Ebî Müleyke veya başkasından rivayetle yer almıştı. Ancak

---

[1] İsnâdında tanımadığımız ravi vardır. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (6/515).

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu's-Samt* (478).

[3] İsnâdı sahih, ravileri güvenilirdir. Tirmizî 4/348 (1973).

Abdurrezzâk bunu bize tereddütsüz bir şekilde İbn Ebî Müleyke'den rivayet etti ve «veya bir başkasından» ifadesini zikretmedi."

٤٤٧٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصنْعَانِيُّ، نا إِسْحَاقَ بْنَ إِبْرَاهِيمَ الدَّبَرِيُّ، أنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أنا مَعْمَرٌ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنِ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ، أَوْ غَيْرِهِ، عَنْ عَائِشَةَ، فَذَكَرَهُ بِالشَّكِّ فِي إِسْنَادِهِ هَكَذَا. رَوَاهُ مَعْمَرٌ، وَرَوَاهُ مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بُكَيْرٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مَيْسَرَةَ، عَنْ عَائِشَةَ كَانَ أَبْغَضَ الْخُلُقِ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ الْكَذِبُ.

قَالَ الْبُخَارِيُّ: " هُوَ مُرْسَلٌ - يَعْنِي بَيْنَ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مَيْسَرَةَ، وَعَائِشَةَ -، وَلَا يَصحُّ حَدِيثُ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ ". قَالَ الْبُخَارِيُّ: " مَا أَعْجَبَ حَدِيثَ مَعْمَرٍ، عَنْ غَيْرِ الزُّهْرِيِّ فَإِنَّهُ لَا يَكَادُ يُوجَدُ فِيهِ حَدِيثٌ صحِيحٌ ". أَخْبَرَنَا بِهَذَا الْكَلَامِ أَبُو بَكْرٍ الْفَارِسِيُّ، أنا أَبُو إِسْحَاقَ الْأَصْبَهَانِيُّ، أنا أَبُو أَحْمَدَ بْنِ فَارِسٍ، قَالَ: قَالَ الْبُخَارِيُّ فَذَكَرَهُ. قَالَ الشَّيْخُ، وَرُوِيَ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ عَنْ أَيُّوبَ، عَنِ ابْنِ سِيرِينَ، عَنْ عَائِشَةَ وَلَا يَصحُّ

4477- Hz. Âişe bildiriyor: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) en sevmediği huy yalancılıktı."[1]

Buhârî der ki: "İbrâhîm b. Meysere ile Hz. Âişe arasında irsâl vardır. İbn Ebî Müleyke'nin bu yöndeki hadisi de sahih değildir. Ma'mer'in Zührî dışından olan rivayetleri de şaşırtıcıdır. Zira içlerinden neredeyse tek bir sahih hadis yoktur."

Buhârî'nin bu sözlerini bize Ebû Bekr el-Fârisî, Ebû İshâk el-Isbehânî'den, o da Ebû Ahmed b. Fâris'ten nakletmiştir.

Beyhakî der ki: "Sahih olmayan başka bir kanalla da Hz. Âişe'den rivayet edilmiştir."[2]

٤٤٧٨ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أنا أَبُو أَحْمَدَ بْنِ عَدِيٍّ، نا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ سُلَيْمَانَ، نا عَاصِمُ بْنُ عَلِيٍّ، نا الرَّبِيعُ بْنُ صَبِيحٍ، عَنْ يَزِيدَ الرَّقَاشِيِّ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ رَسُولُ

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Buhârî, *Târîh* (1/1/37, 44).

[2] Hâkim, *Müstedrek* (4/98) ve Beyhakî, *Sünen* (10/196).

اللهِ ﷺ: " إِنَّ لِلشَّيْطَانِ كُحْلًا، وَلَعُوقًا، وَنُشُوقًا. أَمَّا لَعُوقُهُ: فَالْكَذِبُ، وَأَمَّا نُشُوقُهُ: فَالْغَضَبُ، وَأَمَّا كُحْلُهُ: فَالنَّوْمُ "

4478- Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Şeytanın sürmesi, yalama şekeri ve enfiyesi vardır. Yalama şekeri yalandır. Enfiyesi öfkedir. Sürmesi ise uykudur."*[1]

٤٤٧٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الْمُسْتَمْلِي، نا أَبُو سَعِيدٍ إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَحْمَدَ الْهِلَالِيُّ، أنا عَبْدُ اللهِ بْنُ زَيْدَانَ الْبَجَلِيُّ، نا هَنَّادُ بْنُ السَّرِيِّ، نا عُمَرُ بْنُ هَارُونَ، ح أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، نا الْمَعْمَرِيُّ، نا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، نا عُمَرُ بْنُ هَارُونَ، عَنْ ثَوْرِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ شُرَيْحٍ، عَنْ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ، عَنِ النَّوَّاسِ بْنِ سَمْعَانَ الْكِلَابِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " كَبُرَتْ خِيَانَةً أَنْ تُحَدِّثَ أَخَاكَ حَدِيثًا هُوَ لَكَ مُصدِّقٌ وَأَنْتَ لَهُ كَاذِبٌ كَذَا ". قِيلَ عَنْ جُبَيْرٍ فِي هَذَا الْإِسْنَادِ،

4479- Nevvâs b. Sem'ân el-Kilâbî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sana inandığı halde senin kardeşine yalan söylemen, ona büyük bir ihanettir"* buyurmuştur.[2]

٤٤٨٠ - وَقَدْ رَوَيْنَا فِي حَدِيثِ بَقِيَّةَ، عَنْ أَبِي شُرَيْحٍ ضُبَارَةَ بْنِ مَالِكٍ الْحَضْرَمِيِّ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَاهُ يُحَدِّثُ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ، أَنَّ أَبَاهُ حَدَّثَهُ، عَنْ سُفْيَانَ بْنِ أُسَيْدٍ الْحَضْرَمِيِّ، أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللهِ ﷺ فَذَكَرَهُ أَخْبَرَنَاهُ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، أنا عُبَيْدُ بْنُ شَرِيكٍ، نا عَبْدُ الْوَهَّابِ، نا بَقِيَّةُ، فَذَكَرَهُ.

4480- Başka bir kanalla bir öncekinin aynısı Süfyân b. Esîd el-Hadramî'den merfû olarak bildirilmiştir.[3]

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (3/993), Zehebî, *Mîzân* (2/41) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (6/308-309).

[2] İsnâdı zayıftır. Ahmed, *Müsned* (4/183), İbn Adiy, *el-Kâmil* (1/50) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (6/99) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (4/319).

[3] İsnâdı güçlü değildir. Ebû Dâvud 5/253-254 (4971).

٤٤٨١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ، قَالَا: نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نا أَبُو أُمَيَّةَ الطَّرَسُوسِيُّ، نا عُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ، أنا يُونُسُ بْنُ يَزِيدَ الْأَيْلِيُّ، عَنْ أَبِي شَدَّادٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، أَنَّ أَسْمَاءَ بِنْتَ عُمَيْسٍ، قَالَتْ: كَانَتْ صَاحِبَةَ عَائِشَةَ الَّتِي هَيَّأَتْهَا فَأَدْخَلَتْهَا عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فِي نِسْوَةٍ، فَمَا وَجَدْنَا عِنْدَهُ قِرًى إِلَّا قَدَحًا مِنْ لَبَنٍ، فَتَنَاوَلَهُ فَشَرِبَ مِنْهُ، ثُمَّ نَاوَلَهُ عَائِشَةَ، فَاسْتَحْيَتْ مِنْهُ. فَقُلْتُ: لَا تَرُدِّي يَدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَأَخَذَتْهُ فَشَرِبَتْهُ، ثُمَّ قَالَ: " نَاوِلِي صَوَاحِبَكِ "، فَقُلْنَ: لَا نَشْتَهِيهِ، فَقَالَ: " لَا تَجْمَعْنَ كَذِبًا، وَجُوعًا "، فَقُلْتُ: إِنْ قَالَتْ إِحْدَانَا لِشَيْءٍ تَشْتَهِيهِ لَا أَشْتَهِي أَيُعَدُّ ذَلِكَ كَذِبًا " فَقَالَ: " إِنَّ الْكَذِبَ يُكْتَبُ كَذِبًا - حَتَّى أَظُنُّهُ قَالَ: وَالْكُذَيْبَةُ تُكْتَبُ كُذَيْبَةً - "

4481- Esmâ binti Umeys der ki: Âişe'yi evlenirken hazırlayan ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına sokan birkaç kadından biri de bendim. Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) evine girdiğimizde bir kase sütten başka yanında ikram edilecek bir şey bulamadık. Bu kaseden önce Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) içti, sonra da onu Âişe'ye uzattı. Âişe utanınca ona: "Hz. Peygamber'in ikramını geri çevirme, elinden kaseyi al" dedim. Âişe utanarak kaseyi alıp içti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona: *"Kaseyi diğer kadınlara uzat"* buyurunca, biz: "Bizim canımız çekmiyor" dedik. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Açlık ile yalanı bir araya getirmeyin"* buyurdu. "Canımızın çektiği bir şey için canımız çekmiyor dememiz yalana girer mi?" diye sorduğumda, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yalan (kişinin amel defterine) yalan olarak yazılır. Hatta yalancık da, yalancık olarak yazılır"* karşılığını verdi.[1]

٤٤٨٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، نا عَبَّاسٌ الْأَسْفَاطِيُّ، نا أَبُو الْوَلِيدِ، نا لَيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَجْلَانَ، عَنْ مَوْلًى لِعَبْدِ اللهِ بْنِ عَامِرٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَامِرٍ يَعْنِي ابْنَ رَبِيعَةَ، قَالَ: جَاءَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بَيْتَنَا وَأَنَا

---

[1] İsnâdında meçhul ravi vardır. Ahmed, *Müsned* (6/438), Taberânî, *M. el-Kebîr* 24/155-156 (400) ile *M. es-Sağîr* (1/252) ve İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu's-Samt* (523) Bak: Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (4/51).

صبِيٌّ صغِيرٌ، فَذَهَبْتُ أَلْعَبُ، فَقَالَتْ لِي أُمِّي: يَا عَبْدَ اللهِ تَعَالَى أُعْطِيكَ. فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَا أَرَدْتِ أَنْ تُعْطِيَهُ؟ " قَالَتْ: أَرَدْتُ أَنْ أُعْطِيَهُ تَمْرًا. قَالَ: " أَمَا إِنَّكِ لَوْ لَمْ تَفْعَلِي كُتِبَ عَلَيْكِ كَذْبَةً ". وَرَوَاهُ يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَجْلَانَ، عَنْ زِيَادٍ مَوْلَى عَبْدِ اللهِ بْنِ عَامِرِ بْنِ رَبِيعَةَ

4482- Abdullah b. Âmir b. Rabîa der ki: Ben henüz küçük bir çocukken Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yanımıza geldi. Oynamak için gitmek istediğimde annem bana: "Ey Abdullah! Gelirsen sana bir şey vereceğim!" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) anneme: *"Ona ne verecektin?"* diye sorunca, annem: "Ona hurma verecektim" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Şâyet ona bunu vermezsen (amel defterine) bir yalan olarak yazılır"* buyurdu.[1]

Başka bir kanalla bu hadisin aynısı rivayet edilmiştir.[2]

٤٤٨٣ - أنا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، نا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، نا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أنا مَعْمَرٌ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ امْرَأَةً جَاءَتِ النَّبِيَّ ﷺ، فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللهِ إِنَّ لِي زَوْجًا وَلِي ضَرَّةً، وَإِنِّي أَتَشَبَّعُ مِنْ زَوْجِي. أَقُولُ أَعْطَانِي كَذَا، وَكَسَانِي كَذَا وَهُوَ كَذِبٌ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " الْمُتَشَبِّعُ بِمَا لَمْ يُعْطَ كَلَابِسِ ثَوْبَيْ زُورٍ ". أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصحِيحِ، مِنْ حَدِيثِ وَكِيعٍ، وَعَبْدَةُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ هِشَامٍ. هَكَذَا وَأَخْرَجَهُ مِنْ حَدِيثِ عَبْدَةَ، وَأَبِي أُسَامَةَ، وَأَبِي مُعَاوِيَةَ، عَنْ هِشَامٍ، عَنِ امْرَأَتِهِ فَاطِمَةَ، عَنْ أَسْمَاءَ

4483- Hz. Âişe der ki: Kadının biri Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek: "Ey Allah'm Resûlü! Benim bir kocam, bir de kumam var. Ben, kocam bana bir şey vermediği halde «Bana şunu verdi, şu elbiseyi aldı» diyerek yalan

---

[1] İsmi verilmeyen azatlı dışında ravileri güvenilirdir. Ahmed, *Müsned* (3/447), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (8/405), Buhârî, *Târîh* (3/1/11), İbn Sa'd, *Tabakât* (5/9) ve Beyhakî, *Sünen* (10/198).

[2] Beyhakî, *Sünen* (10/198-199), İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu's-Samt* (652), Ahmed, *Müsned* (2/452) ve Fesevî, *Ma'rife* (1/251).

söylüyorum" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kadına: *"Kendisine verilmediği halde bir şeyi verilmiş gibi anlatan kişi yalandan iki giysi giymiş gibidir"* buyurdu.

Müslim, *Sahîh*'de bunu bu şekilde Vekî' ile Abde b. Süleyman kanalıyla Hişâm'dan rivayet etti.[1]

٤٤٨٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي طَاهِرٍ، بِبَغْدَادَ، أنا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ، نا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، نا الْحُمَيْدِيُّ، نا سُفْيَانُ، أنا هِشَامٍ، عَنِ امْرَأَتِهِ فَاطِمَةَ بِنْتِ الْمُنْذِرِ، أَنَّهُ سَمِعَهَا تُحَدِّثُ، عَنْ جَدَّتِهَا أَسْمَاءَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " الْمُتَشَبِّعُ بِمَا لَمْ يَنَلْ كَلَابِسِ ثَوْبَيْ زُورٍ "

قَالَ سُفْيَانُ: " يَرَى النَّاسُ عَلَيْهِ ثَوْبَيْنِ يَظُنُّونَ أَنَّهُمَا لَهُ وَلَيْسَا لَهُ هُوَ مُتَشَبِّعٌ بِمَا لَيْسَ لَهُ كَذَلِكَ الْمُتَشَبِّعُ بِمَا لَمْ يَنَلْ وَقَوْلُهُ: لَمْ يَنَلْ لَمْ يُعْطَهْ " وَقَالَ الْحُمَيْدِيُّ: "

وَمَنْ يُسَكِّنْ الصفْرَاءَ يَعْظُمْ طِحَالُهُ وَيُعْبَطْ بِمَا فِي بَطْنِهِ وَهُوَ جَائِعٌ

الصفْرَاءُ مَكَانٌ هٰهُنَا نَحْوَ الرَّوْحَا "

4484- Esmâ'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kendisine verilmediği halde bir şeyi verilmiş gibi anlatan kişi, yalandan iki giysi giymiş gibidir"* buyurmuştur.[2]

Süfyân der ki: "İnsanlar onun üzerinde iki parçalık giysi görür ve bu giysilerin onun olduğunu düşünürler. Oysa bu giysiler onun değildir ve başkasının giysilerini kendi giysileriymiş gibi göstermektedir. Yalandan iki giysi giymekten kasıt budur."

Humeydî der ki:

"Safrâ'da ikamet edenin dalağı şişer

Karnının doluluğuna gıpta edilir, oysa açtır."

Safrâ, Revhâ taraflarında bir yerdir.

---

[1] Müslim, *libâs* (126, 127).

[2] Buhârî, *nikâh* (6/155).

٤٤٨٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أنا عَبْدُ اللهِ الزُّبَيْرُ بْنُ عَبْدِ الْوَاحِدِ، حَدَّثَنِي أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الْمَدَائِنِيُّ، نا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْكَبَّاشُ، حَدَّثَنِي أُسَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنِي الشَّافِعِيُّ، قَالَ: قَالَ عَمِّي مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ: قَالَ لَنَا شَيْخٌ: " مَنْ أَظْهَرَ شُكْرَكَ بِمَا لَمْ تَأْتِهِ إِلَيْهِ، فَاحْذَرْ أَنْ يَكْفُرَ نِعْمَتَكَ فِيمَا أَتَيْتَ إِلَيْهِ "

4485- Şâfiî, amcası Muhammed b. Ali'den bildiriyor: Hocanın biri bize: "Kendisine vermediğin bir şeyden dolayı sana teşekkür edenden sakın! Zira yeri gelir ona verdiğin bir nimete karşılık sana nankörlük eder" dedi.[1]

٤٤٨٦ - حَدَّثَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ دَاوُدَ الْعَلَوِيُّ، نا أَبُو حَامِدِ بْنِ الشَّرْقِيِّ، نا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ بِشْرِ بْنِ الْحَكَمِ، نا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطَّانُ، عَنْ شُعْبَةَ، أَخْبَرَنِي مَنْصُورٌ، عَنْ رِبْعِيِّ بْنِ حِرَاشٍ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " لَا تَكْذِبُوا عَلَيَّ فَإِنَّهُ مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ يَلِجِ النَّارَ ". أَخْرَجَاهُ فِي الصحِيحِ، مِنْ حَدِيثِ شُعْبَةَ

4486- Ali b. Ebî Tâlib'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bana yalan söylemeyin! Zira bana yalan söyleyen kişi cehenneme girer"* buyurmuştur.

Buhârî ile Müslim, *Sahîh*'de Şu'be'den rivayet ettiler.[2]

٤٤٨٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثنا أَبُو عَمْرِو بْنُ السَّمَّاكِ، نا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْحَارِثِيُّ، نا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ عُبَيْدٍ، قَالَ: سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ رَبِيعَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ الْمُغِيرَةَ بْنَ شُعْبَةَ، خَرَجَ يَوْمًا فَرَقِيَ الْمِنْبَرَ، فَحَمِدَ اللهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ فَقَالَ: مَا بَالُ هَذَا النَّوْحِ فِي الْإِسْلَامِ، وَكَانَ مَاتَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ فَنِيحَ عَلَيْهِ، سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ، يَقُولُ: " إِنَّ كَذِبًا عَلَيَّ لَيْسَ كَكَذِبٍ عَلَى أَحَدٍ، فَمَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا، فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ " وَسَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ، يَقُولُ: " مَنْ نِيحَ عَلَيْهِ يُعَذَّبُ بِمَا نِيحَ عَلَيْهِ " مَخَرَّجٌ مِنَ الصحِيحَيْنِ، مِنْ حَدِيثِ سَعِيدِ بْنِ عُبَيْدٍ

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] Buhârî, *ilm* (1/35) ve Müslim, *mukaddime* (1).

4487- Ali b. Rabîa der ki: Bir gün Muğîre b. Şu'be minbere çıktı. Yüce Allah'a hamdü senada bulunduktan sonra: "Müslümanların bu ölü arkasından feryat figan etmeleri de ne oluyor?" dedi. Zira o aralar Ensâr'dan bir adam ölmüştü ve arkasından feryat figan ağlamışlardı. Muğîre şöyle devam etti: "Resûlullah'ın (sallallahu alayhi vesellem): *«Benim adıma yalan söylemek başkası adına yalan söylemek gibi değildir. Kasıtlı olarak benim adıma yalan söyleyen kişi cehennemdeki yerine de hazırlansın»* buyurduğunu işittim. Yine: *«Arkasından feryat figan ağlanan ölü, bundan dolayı kabrinde azaba maruz kalır»* buyurduğunu işittim."[1]

Buhârî ile Müslim, Saîd b. Ubeyd'den rivayet etti.[2]

Ölü arkasında ağlama konusuna da *es-Sünenü'l-Kübrâ*'da yeterince yer vermiştik.

٤٤٨٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرٍو الْأَدِيبُ، أنا أَبُو بَكْرٍ الْإِسْمَاعِيلِيُّ، أَخْبَرَنِي الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، نا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ الْمُقَدَّمِيُّ، نا يَحْيَى يَعْنِي ابْنَ سَعِيدٍ، عَنْ عَوْفٍ، نا أَبُو رَجَاءَ، عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فِي رُؤْيَاهُ، قَالَ: فَانْطَلَقْنَا فَأَتَيْنَا عَلَى رَجُلٍ مُسْتَلْقٍ لِقَفَاهُ، وَإِذَا آخَرُ قَائِمٌ عَلَيْهِ بِكَلُّوبٍ مِنْ حَدِيدٍ، وَإِذَا هُوَ يَأْتِي أَحَدَ شِقَّيْ وَجْهِهِ، فَيُشَرْشِرُ شِدْقَهُ إِلَى قَفَاهُ، وَمَنْخِرَهُ إِلَى قَفَاهُ، وَعَيْنَهُ إِلَى قَفَاهُ، قَالَ: ثُمَّ يَتَحَوَّلُ إِلَى الْجَانِبِ الْآخَرِ فَيَفْعَلُ بِهِ مِثْلَ مَا فَعَلَ بِالْجَانِبِ الْأَوَّلِ، فَمَا يَفْرَغُ مِنْ ذَلِكَ الْجَانِبِ الْآخَرِ فَيَفْعَلُ، حَتَّى يَصِحَّ الْأَوَّلُ كَمَا كَانَ، ثُمَّ يَعُودُ فَيَفْعَلُ كَمَا كَانَ فَعَلَ بِهِ فِي الْمَرَّةِ الْأُولَى، قَالَ: قُلْتُ: سُبْحَانَ اللهِ مَا هَذَانِ؟ قَالَا: انْطَلَقَ فَذَكَرَ الْحَدِيثَ ثُمَّ قَالَ فِي التَّفْسِيرِ: " فَأَمَّا الرَّجُلُ الَّذِي أَتَيْتَ عَلَيْهِ يُشَرْشِرُ شِدْقَهُ إِلَى قَفَاهُ، وَعَيْنَهُ إِلَى قَفَاهُ، وَمَنْخِرَاهُ إِلَى قَفَاهُ، فَإِنَّهُ الرَّجُلُ يَغْدُو مِنْ بَيْتِهِ فَيَكْذِبُ الْكَذْبَةَ تَبْلُغُ الْآفَاقَ " أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصحِيحِ، مِنْ حَدِيثِ عَوْفٍ

4488- Semure b. Cundub bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) rüyasını şöyle anlatmıştı: "*...Sırtüstü uzanmış bir adamın yanına geldik. Başucunda elinde demirden kancasıyla başka biri daha vardı. Elinde kanca olan adam bu kancayla*

---

[1] İsnâdı zayıf olan sahih bir hadistir.

[2] Buhârî, *cenâiz* (2/81) ve Müslim, *mukaddime* (4).

diğerinin ağzından başlayıp yanağını ensesine kadar parçalıyordu. Sonra burnundan başlayıp ensesine kadar parçalıyordu. Sonra gözünden başlayıp ensesine kadar parçalıyordu. Sonra yüzünün diğer tarafını da bir önceki gibi parçalıyordu. Bir tarafı bitirinceye kadar diğer taraf eski halini alıyordu. Sonra baştan başlayıp aynı şeyleri yapıp duruyordu. Yanımdakilere: «Sübhânallah! Bunlar ne yapıyor?» diye sorduğumda: «Yürümeye devam et!» dediler..."

Ravi sonrasında hadisi devam ettirir ve bu rüyanın yorumlanmasında Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) naklen şöyle der: "*İlk gördüğün, yanakları, gözleri ve burnu ensesine kadar parçalanan adam sabah evinden çıkarken bir yalan söylerdi ve bu yalanı her bir tarafa yayılırdı...*"

Buhârî, *Sahîh*'de Avf'tan rivayet etti.[1]

٤٤٨٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا أَبُو بَكْرِ بْنِ إِسْحَاقَ، أنا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، نا الْحُمَيْدِيُّ، نا سُفْيَانُ، نا أَيُّوبُ، قَالَ: سَمِعْتُ عِكْرِمَةَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ، يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ صَوَّرَ صُورَةً: عُذِّبَ، وَكُلِّفَ، أَنْ يَنْفُخَ فِيهَا وَلَيْسَ بِنَافِخٍ، وَمَنْ تَحَلَّمَ كَاذِبًا: عُذِّبَ، وَكُلِّفَ أَنْ يَعْقِدَ بَيْنَ شَعْرَتَيْنِ وَلَيْسَ بِعَاقِدٍ، وَمَنِ اسْتَمَعَ إِلَى حَدِيثِ قَوْمٍ وَهُمْ لَهُ كَارِهُونَ: صبَّ فِي أُذُنِهِ الْآنِكُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ". قَالَ سُفْيَانُ: " الْآنِكُ الرَّصَاصِ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصحِيحِ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ اللهِ، عَنْ سُفْيَانَ

4489- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "*Kim bir canlı resmi yaparsa kıyamet gününde o resme ruh vermekle sorumlu tutulacak, ancak bunu yapamayacaktır. Görmediği rüyayı görmüş gibi anlatan kişi kıyamet gününde iki arpa tanesine düğüm atmakla sorumlu tutulacak, ancak bunu yapamayacaktır. Bir topluluğu istemediklere halde gizlice dinleyen kişinin kulaklarına kıyamet gününde kurşun dökülecektir.*"

Süfyân der ki: "(Metinde geçen) *Ânik* de eritilmiş kurşundur."

Buhârî, *Sahîh*'de Ali b. Abdillah kanalıyla Süfyân'dan rivayet etti.[2]

---

[1] Buhârî, *ta'bîr* (8/84-86).

[2] Buhârî, *ta'bîr* (8/82).

٤٤٩٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، نا بَحْرُ بْنُ نَصرٍ، نا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ اللَّيْثِيُّ، أَنَّ عَبْدَ الْوَهَّابِ بْنَ بُخْتٍ، بِضَمِّ الْمُوَحَّدَةِ، وَسُكُونِ الْمُعْجَمَةِ، وَبَعْدَهَا مُثَنَّاةٌ تَقْرِيبًا، حَدَّثَهُ أَنَّهُ سَمِعَ النَّصرِيَّ حَدَّثَهُ، أَنَّهُ سَمِعَ وَاثِلَةَ بْنَ الْأَسْقَعِ، يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ، يَقُولُ: " مِنْ أَفْرَى الْفِرَى أَنْ يُرِيَ الْعَبْدُ عَيْنَيْهِ فِي الْمَنَامِ مَا لَمْ تَرَ، وَأَنْ يُدَّعَى لِغَيْرِ أَبِيهِ، وَأَنْ يَقُولَ عَلَيَّ مَا لَمْ أَقُلْ "

4490- Vâsile b. el-Eska' der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Kişinin rüyasında görmediği bir şeye gördüm demesi, kendini babasından başka bir babaya nispet etmesi ve benim söylemediğim bir şeyi benim adıma söylemesi en büyük yalanlardandır."*[1]

٤٤٩١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ بَكْرٍ الْمَرْوَزِيُّ، نا عَبْدُ اللهِ بْنُ بَكْرٍ السَّهْمِيُّ، نا بَهْزُ بْنُ حَكِيمٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " وَيْلٌ لِلَّذِي يُحَدِّثُ فَيَكْذِبُ، فَيُضْحِكُ بِهِ النَّاسَ وَيْلٌ لَهُ وَيْلٌ لَهُ "

4491- Behz b. Hakîm'in, babası kanalıyla dedesinden bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Yazıklar olsun insanları güldürmek için yalan söyleyene! Yazıklar olsun! Yazıklar olsun!"*[2]

٤٤٩٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ أَبِي عَلِيٍّ الْحَافِظُ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، نا أَبُو عُتْبَةَ، نا بَقِيَّةُ، نا إِسْمَاعِيلُ، قَالَ: سَمِعْتُ يَحْيَى بْنَ عُبَيْدِ اللهِ التَّيْمِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبِي، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ، يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ الْعَبْدَ لَيَقُولُ الْكَلِمَةَ لَا يَقُولُهَا إِلَّا لِيُضْحِكَ بِهَا أَهْلَ الْمَجْلِسِ يَهْوِي بِهَا أَبْعَدَ مَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ، وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَزِلُّ عَلَى لِسَانِهِ أَشَدَّ مَا يَزِلُّ عَلَى قَدَمَيْهِ "

4492- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Bazen kul sırf oturduğu meclisteki kişileri güldürmek için bir*

---

[1] Buhârî, *menâkib* (4/156-157).

[2] Ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud 5/265 (4990) ve Tirmizî 4/557 (2315).

sözü söyler de bu sözden dolayı (cehennemde) yer ile gök arasındaki mesafeden daha uzak bir derinliğe düşer. Dil sürçmesi de ayak sürçmesinden daha ağırdır."[1]

٤٤٩٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا عَلِيُّ بْنُ حَمْشَاذَ الْعَدْلُ، نا أَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ، وَمُحَمَّدُ بْنُ نُعَيْمٍ، نا مُحَمَّدُ بْنُ أَسْلَمَ، نا الْمُؤَمَّلُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، نا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ مَرَّ بِجَمَاعَةٍ يَضْحَكُونَ وَيَلْعَبُونَ، فَقَالَ: " أَكْثِرُوا ذِكْرَ هَاذِمِ اللَّذَّاتِ " - يَعْنِي الْمَوْتَ -

4493- Enes bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) eğlenip gülüşen bir topluluğa uğrayınca ölümü kast ederek: *"Lezzetleri yok edeni çokça anın"* buyurdu.[2]

٤٤٩٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ نُصَيْرٍ الْخَلَدِيُّ، حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ نَصرٍ الْمَنْصُورِيُّ، حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: سَمِعْتُ إِبْرَاهِيمَ بْنَ أَدْهَمَ، يَقُولُ: مَرَّ عَبْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ عَلَى قَوْمٍ مُجْتَمِعِينَ وَعَلَيْهِ بُرْدَةٌ حَسْنَاءُ، فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ: إِنْ أَنَا سَلَبْتُهُ بُرْدَتَهُ فَمَا لِي عِنْدَكُمْ؟، فَجَعَلُوا لَهُ شَيْئًا فَأَتَاهُ، فَقَالَ: يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ بُرْدَتُكَ هَذِهِ لِيَ. قَالَ فَقَالَ: " إِنِّي اشْتَرَيْتُهَا أَمْسِ "، قَالَ: قَدْ أَعْلَمْتُكَ وَأَنْتَ فِي حَرَجٍ مِنْ لِبْسِهَا، قَالَ: فَخَلَعَهَا لِيَدْفَعَهَا إِلَيْهِ، قَالَ: فَضَحِكَ الْقَوْمُ، فَقَالَ: " مَا لَكُمْ؟ "، فَقَالُوا: هَذَا الرَّجُلُ بَطَّالٌ، قَالَ: فَالْتَفَتَ إِلَيْهِ فَقَالَ لَهُ: " يَا أَخِي أَمَا عَلِمْتَ أَنَّ الْمَوْتَ أَمَامَكَ لَا تَدْرِي مَتَى يَأْتِيكَ صَبَاحًا أَوْ مَسَاءً لَيْلًا أَوْ نَهَارًا، ثُمَّ الْقَبْرُ، وَهَوْلُ الْمَطْلَعِ، وَمُنْكَرٌ وَنَكِيرٌ، وَبَعْدَ ذَلِكَ الْقِيَامَةُ يَوْمٌ يَخْسَرُ فِيهِ الْمُبْطِلُونَ، فَأَبْكَاهُمْ وَمَضَى "

4494- İbrâhîm b. Edhem der ki: Abdullah b. Ömer bir toplulukla karşılaştı. Üzerinde de çok güzel bir cübbe vardı. O topluluktan biri: "Ben bu adamın cübbesini elinden alsam bana ne verirsiniz?" diye sorunca, bir meblağ tayin ettiler. Bunun üzerine adam Abdullah b. Ömer'in yanına geldi ve: "Ey Ebû Abdirrahman! Şu üzerindeki cübbe benim!" dedi. İbn Ömer:

---

[1] İsnâdı zayıf, hasen bir hadistir. İbnu'l-Mübârek, *Zühd* 255 (734), Bağavî, *Şerhu's-Sünne* (14/319) ve Hennâd, *Zühd* 2/552 (1144).

[2] Muhammed b. Nuaym dışında ravileri güvenilirdir. Ebû Nuaym, *Hilye* (9/252) ve Hatîb, *Târîh* (12/72-73).

"Ama bunu dün kendim satın aldım" deyince, adam: "Sana benim olduğunu haber verdim. Artık onu giymen sakıncalıdır" karşılığını verdi. Abdullah b. Ömer cübbeyi çıkarıp adama vermek üzereyken oradakiler gülmeye başladı. Abdullah onlara: "Neden gülüyorsunuz?" diye sorunca, onlar: "Bu adam işi gücü olmayan, boş biri!" karşılığını verdiler. Bunun üzerine Abdullah adama döndü ve: "Kardeşim! Bilmez misin ki önünde ölüm vardır! Sabah mı akşam mı, gece mi gündüz mü ne zaman geleceğini de bilmiyorsun. Sonrasında kabir hayatı var, orada yaşanacak büyük korku var, Münker ve Nekir'in sorgusu var. Daha sonrasında da batıla sapanların hüsrana uğrayacakları bir gün olan kıyamet günü var!" deyince oradakiler ağlamaya başladı. Sonrasında Abdullah yoluna devam etti.[1]

٤٤٩٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الثَّقَفِيُّ، نا الزُّبَيْرُ بَكَّارٌ الزُّبَيْرِيُّ، نا أَيُّوبُ بْنُ سُلَيْمَانَ، حَدَّثَنِي ابْنُ أَبِي حَازِمٍ، قَالَ: قَدِمَ سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ الْمَدِينَةَ، فَسَمِعَ الْغَافِرِيَّ يَتَكَلَّمُ بِمَا يَضْحَكُ مِنْهُ النَّاسُ، فَقَالَ: " يَا شَيْخُ أَمَا عَلِمْتَ أَنْ تَذَرَ يَوْمًا يَخْسَرُ فِيهِ الْمُبْطِلُونَ؟ "، قَالَ: فَلَمْ يَزَلْ يُعْرَفُ ذَلِكَ فِي الْقَاضِرِيِّ حَتَّى لَقِيَ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ،

وَأَمَّا تَأْكِيدُ الْمُكَذَّبِ بِالْيَمِينِ، فَقَدْ جَاءَ فِيهِ سِوَى مَا ذَكَرْنَاهُ مِنْ قَوْلِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ ﴿وَيَحْلِفُونَ عَلَى الْكَذِبِ وَهُمْ يَعْلَمُونَ﴾ [المجادلة: ١٤]، وَقَوْلِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَشْتَرُونَ بِعَهْدِ اللهِ وَأَيْمَانِهِمْ ثَمَنًا قَلِيلًا أُولَئِكَ لَا خَلَاقَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ وَلَا يُكَلِّمُهُمُ اللهُ وَلَا يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَا يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ [آل عمران: ٧٧] "

4495- İbn Ebî Hâzım der ki: Süfyân es-Sevrî Medine'ye geldiğinde Ğâfir kabilesinden bir adamın insanları güldürmek için bir şeyler anlattığını gördü ve ona: "İhtiyar! Batıla sapanların hüsrana uğrayacakları günden haberin yok mu?" dedi. Adam da ölene kadar bu sözün etkisi üzerinde görüldü.[2]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (7/428).

[2] İsnâdı sahihtir.

Halîmî der ki: Kişinin yalanını yeminle desteklemesi konusunda daha önce zikrettiklerimize ek olarak Yüce Allah: *"Allah'ın kendilerine gazap ettiği bir topluluğu dost edinenleri görmez misin? Onlar ne sizdendirler, ne de onlardan. Onlar bile bile yalan yere yemin ederler"*[1] buyurmuştur.

Yine: *"Şüphesiz, Allah'a verdikleri sözü ve yeminlerini az bir karşılığa değişenler var ya, işte onların âhirette bir payı yoktur. Allah kıyamet günü onlarla konuşmayacak, onlara bakmayacak ve onları temizlemeyecektir. Onlar için elem dolu bir azap vardır"*[2] buyurmuştur.[3]

٤٤٩٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا أَبُو الْفَضْلِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، نا أَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ، نا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أنا وَكِيعٌ، أنا الْأَعْمَشُ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ، عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ، قَالَ: " مَنْ حَلَفَ عَلَى يَمِينِ صبْرٍ لِيَقْتَطِعَ بِهَا مَالَ امْرِئٍ مُسْلِمٍ لَقِيَ اللهَ وَهُوَ عَلَيْهِ غَضْبَانُ، وَتَصدِيقُ ذَلِكَ فِي كِتَابِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَشْتَرُونَ بِعَهْدِ اللهِ وَأَيْمَانِهِمْ ثَمَنًا قَلِيلًا﴾ [آل عمران: ٧٧] " إِلَى آخِرِ الْآيَةِ

فَدَخَلَ الْأَشْعَثُ بْنُ قَيْسٍ، فَقَالَ: مَا يُحَدِّثُكُمْ أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ قَالَ كَذَا وَكَذَا قَالَ: صَدَقَ فِيَّ نَزَلَتْ كَانَ بَيْنِي وَبَيْنَ رَجُلٍ فِي أَرْضٍ خُصُومَةٌ، فَاخْتَصمْنَا إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَقَالَ: " هَلْ لَكَ بَيِّنَةٌ؟ " قُلْتُ: لَا، قَالَ: " فَيَمِينُهُ " قُلْتُ: إِذًا يَحْلِفُ، قَالَ: " مَنْ حَلَفَ عَلَى يَمِينِ صبْرٍ لِيَقْتَطِعَ بِهَا مَالَ امْرِئٍ مُسْلِمٍ لَقِيَ اللهَ وَهُوَ عَلَيْهِ غَضْبَانُ " فَأَنْزَلَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَشْتَرُونَ بِعَهْدِ اللهِ وَأَيْمَانِهِمْ ثَمَنًا قَلِيلًا﴾ [آل عمران: ٧٧] إِلَى آخِرِ الْآيَةِ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصحِيحِ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ. وَأَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ، مِنْ وَجْهٍ آخَرَ، عَنِ الْأَعْمَشِ وَزَادَ فِيهِ غَيْرُهُ، عَنِ الْأَعْمَشِ وَهُوَ فِيهَا فَاجِرٌ. وَقَالَ شُعْبَةُ، عَنِ الْأَعْمَشِ " كَاذِبًا "

4496- Abdullah (b. Mes'ûd)'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Bir müslümanın malını haksız yere almak için yalan yere yemin eden kişi Allah'ın gazabına uğramış bir şekilde huzura çıkar. Yüce Allah'ın Kitâb'ındaki «**Şüphesiz, Allah'a verdikleri sözü ve yeminlerini az bir***

---

[1] Mücâdele Sur. 14

[2] Âl-i İmrân Sur. 77

[3] Halîmî, *el-Minhâc* (3/7).

karşılığa değişenler var ya, işte onların âhirette bir payı yoktur. Allah, kıyamet günü onlarla konuşmayacak, onlara bakmayacak ve onları temizlemeyecektir. Onlar için elem dolu bir azap vardır»[1] *âyeti de bunu tasdik etmektedir."*

Ebû Vâil der ki: O sırada Eş'as b. Kays içeriye girdi ve Abdullah'ı kast ederek: "Ebû Abdirrahman size ne anlatıyor?" dedi. İbn Mes'ûd'un anlattıklarını söylediklerinde Eş'as dedi ki:

Doğru söylüyor. Bu âyet benim hakkımda nazil oldu. Bir adamla aramda bir arazi konusunda anlaşmazlık vardı ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) huzurunda davalaştık. Hz. Peygamber (sallallahu alayhi vesellem) bana: *"(Arazinin senin olduğuna dair) kanıtın var mı?"* diye sorunca, ben: "Yok" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"O zaman adam (arazinin kendisine ait olduğuna dair) yemin eder"* buyurunca, ben: "Fakat (yalan da olsa) yemin eder" dedim. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bir müslümanın malını haksız yere almak için yalan yere yemin eden kişi Allah'ın gazabına uğramış bir şekilde huzura çıkar"* buyurdu. Bunun üzerine de Yüce Allah: *"**Şüphesiz, Allah'a verdikleri sözü ve yeminlerini az bir karşılığa değişenler var ya, işte onların âhirette bir payı yoktur. Allah, kıyamet günü onlarla konuşmayacak, onlara bakmayacak ve onları temizlemeyecektir. Onlar için elem dolu bir azap vardır**"*[2] âyetini indirdi."

Müslim, *Sahîh*'de İshâk b. İbrâhîm'den[3] ve Buhârî başka bir yolla Şu'be'den rivayet etti.[4]

Başkaları ise bunu Şu'beden rivayet ederken: *"Günaha girdiğini bildiği halde"* eklemesini yapar.

٤٤٩٧ - أَخْبَرَنَاهُ أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أنا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو الرَّزَّازُ، نا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ يَزِيدَ، نا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، نا شُعْبَةُ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ،

---

[1] Âl-i İmrân Sur. 77

[2] Âl-i İmrân Sur. 77

[3] Müslim, *îmân* (220).

[4] Buhârî, *îmân* (7/228), ile *ahkâm* (8/116-1217).

عَنْ عَبْدِ اللهِ، عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ قَالَ: " مَنْ حَلَفَ عَلَى يَمِينٍ كَاذِبًا لِيَقْتَطِعَ بِهَا مَالَ امْرِئٍ مُسْلِمٍ - أَوْ قَالَ: أَخِيهِ - لَقِيَ اللهَ وَهُوَ عَلَيْهِ غَضْبَانُ " قَالَ: فَأَنْزَلَ اللهُ تَصدِيقَ ذَلِكَ فِي الْقُرْآنِ ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَشْتَرُونَ بِعَهْدِ اللهِ وَأَيْمَانِهِمْ ثَمَنًا قَلِيلًا﴾ [آل عمران: ٧٧] " إِلَى آخِرِ الْآيَةِ، قَالَ فَمَرَّ الْأَشْعَثُ، فَقَالَ: " فِيَّ نَزَلَتْ وَفِي رَجُلٍ اخْتَصمْنَا فِي بِئْرٍ " أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصحِيحِ، مِنْ حَدِيثِ شُعْبَةَ

4497- Ebû Vâil der ki: Abdullah (b. Mes'ûd) dedi ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Bir müslümanın (veya kardeşinin) malını haksız yere almak için yalan yere yemin eden kişi, Allah'ın gazabına uğramış bir şekilde huzura çıkar. Yüce Allah da Kur'ân'da bunu «**Şüphesiz, Allah'a verdikleri sözü ve yeminlerini az bir karşılığa değişenler var ya, işte onların âhirette bir payı yoktur. Allah, kıyamet günü onlarla konuşmayacak, onlara bakmayacak ve onları temizlemeyecektir. Onlar için elem dolu bir azap vardır**»*[1] *âyetiyle tasdik etmiştir."*

O sırada oraya Eş'as uğradı ve: "Bir adamla bir kuyu konusunda bir anlaşmazlığımız vardı. Bu âyet te bunun üzerine nazil oldu" dedi.

Buhârî, *Sahîh*'de Şu'be'den rivayet etti.[2]

٤٤٩٨ - وَرَوَيْنَا فِي حَدِيثِ أَبِي أُمَامَةَ الْحَارِثِيِّ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " مَنِ اقْتَطَعَ حَقَّ امْرِئٍ مُسْلِمٍ بِيَمِينِهِ، فَقَدْ أَوْجَبَ اللهُ لَهُ النَّارَ وَحَرَّمَ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ "، فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللهِ، وَإِنْ كَانَ شَيْئًا يَسِيرًا؟ فَقَالَ: " وَإِنْ كَانَ قَضِيبًا مِنْ أَرَاكٍ ". أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو أَحْمَدَ بْنُ أَبِي الْحَسَنِ، نا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، نا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ، نا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ، عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ مَعْبَدِ بْنِ كَعْبٍ السُّلَمِيِّ، عَنْ أَخِيهِ عَبْدِ اللهِ بْنِ كَعْبٍ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ فَذَكَرَهُ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصحِيحِ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ حُجْرٍ وَغَيْرِهِ

4498- Bize bildirildiğine göre Ebû Umâme el-Hârisî şöyle demiştir: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Müslüman birinin hakkı olan bir şeyi (yalan olan*

---

[1] Âl-i İmrân Sur. 77

[2] Buhârî, *şehâdât* (3/161) ile *îmân* (7/224).

bir) yeminle ele geçiren kişiye Yüce Allah cehennemi vacip, cenneti de haram kılar" buyurdu. Adamın biri: "Ey Allah'ın Resûlü! Az bir şey olsa da mı?" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Misvak ağacından ufak bir dal olsa dahi!"* buyurdu.

Müslim, *Sahîh*'de Ali b. Hucr ve başkalarından rivayet etti.[1]

٤٤٩٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى بْنُ الْفَضْلِ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، نا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَفَّانَ، نا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ جَرِيرٍ هُوَ ابْنُ حَازِمٍ، قَالَ: سَمِعْتُ عَدِيَّ بْنَ عَدِيٍّ الْكِنْدِيَّ، يُحَدِّثُ فِي حَلْقَةٍ بِمِنًى، قَالَ: حَدَّثَنِي رَجَاءُ بْنُ حَيْوَةَ، وَالْعُرْسُ بْنُ عُمَيْرَةَ، عَنْ عَدِيِّ بْنِ عُمَيْرَةَ الْكِنْدِيِّ، أَنَّ امْرَأَ الْقَيْسِ بْنِ عَابِسٍ الْكِنْدِيَّ خَاصَمَ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ رَجُلًا مِنْ حَضْرَمَوْتَ فِي أَرْضٍ، قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ لِلْحَضْرَمِيِّ: " الْبَيِّنَةَ "، فَلَمْ تَكُنْ لَهُ بَيِّنَةٌ فَقَضَى عَلَى امْرِئِ الْقَيْسِ بِالْيَمِينِ، فَقَالَ الْحَضْرَمِيُّ: أَمْكَنْتَهُ يَا رَسُولَ اللهِ مِنَ الْيَمِينِ ذَهَبَ وَاللهِ أَرْضِي، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ حَلَفَ عَلَى يَمِينٍ كَاذِبَةٍ لِيَقْتَطِعَ بِهَا مَالَ أَخِيهِ لَقِيَ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ يَوْمَ يَلْقَاهُ وَهُوَ عَلَيْهِ غَضْبَانُ " قَالَ: وَقَالَ رَجَاءُ: وَتَلَا رَسُولُ اللهِ ﷺ: ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَشْتَرُونَ بِعَهْدِ اللهِ وَأَيْمَانِهِمْ ثَمَنًا قَلِيلًا﴾ [آل عمران: ٧٧] إِلَى آخِرِ الْآيَةِ، فَقَالَ امْرُؤُ الْقَيْسِ: فَمَاذَا لِمَنْ تَرَكَهَا؟ قَالَ لَهُ: " الْجَنَّةُ "، قَالَ: فَإِنِّي أُشْهِدُكَ أَنِّي قَدْ تَرَكْتُهَا

4499- Adiy b. Umeyre el-Kindî bildiriyor: Cerîr b. Hâzım der ki: Minâ'da bir halkada Adiy b. Adiy el-Kindî'nin şunu anlattığını işittim: Recâ b. Hayve ile Urs b. Umeyre, Adiy b. Umeyre el-Kindî'den naklen bana şunu anlattılar: İmriu'l-Kays b. Âbid el-Kindî, bir arazi konusunda Hadramut'tan bir adamla Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) huzurunda davalaştı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), Hadramutlu adama: *"Kanıtını getir"* dedi, ama adamın elinde lehine herhangi bir kanıt yoktu. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), İmriu'l-Kays'ın bu konuda yemin etmesine hükmetti. Hadramutlu adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Eğer ona yemin ettirecek olursan vallahi arazim elimden gider" deyince, Resûlullah (sallallahu

[1] Müslim, *îmân* (218).

aleyhi vesellem): *"Haksız yere bir kardeşinin malını almak için yalan yere yemin eden kişi, Allah'ın gazabına uğramış bir şekilde huzura çıkar"* buyurdu.

Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), ***"Şüphesiz, Allah'a verdikleri sözü ve yeminlerini az bir karşılığa değişenler var ya, işte onların âhirette bir payı yoktur. Allah, kıyamet günü onlarla konuşmayacak, onlara bakmayacak ve onları temizlemeyecektir. Onlar için elem dolu bir azap vardır"***[1] âyetini okuyunca, İmriu'l-Kays: "Ey Allah'ın Resûlü! Peki, bu araziyi bırakana ne var?" diye sordu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Cennet"* karşılığını verince, İmriu'l-Kays: "Sen de şahit ol ki bu arazinin tamamını ona bırakıyorum" dedi.[2]

٤٥٠٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، نا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، نا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ شَاكِرٍ، نا مُحَمَّدٌ يَعْنِي ابْنَ سَابِقٍ، ح وَأَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا أَبُو الْعَبَّاسِ الْمَحْبُوبِيُّ، نا سَعْدُ بْنُ مَسْعُودٍ، نا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُوسَى، نا شَيْبَانُ، عَنْ فِرَاسٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ: جَاءَ أَعْرَابِيٌّ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ مَا الْكَبَائِرُ؟، قَالَ: " الْإِشْرَاكُ بِاللهِ " قَالَ: ثُمَّ مَاذَا؟ - زَادَ فِي رِوَايَةِ ابْنِ سَابِقٍ -، قَالَ: " ثُمَّ عُقُوقُ الْوَالِدَيْنِ "، ثُمَّ اتَّفَقَا، قَالَ: ثُمَّ مَاذَا؟، قَالَ: " الْيَمِينُ الْغَمُوسُ ". قَالَ: قُلْتُ لِعَامِرٍ مَا الْيَمِينُ الْغَمُوسُ؟ قَالَ: " الَّذِي يَقْتَطِعُ مَالَ امْرِئٍ مُسْلِمٍ بِيَمِينٍ وَهُوَ كَاذِبٌ ". رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصحِيحِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ

4500- Abdullah b. Amr der ki: Bedevinin biri Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) geldi ve: "Ey Allah'ın Resûlü! En büyük günah hangisidir?" diye sordu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah'a şirk koşmaktır"* buyurdu. — İbn Sâbık rivayetinde şu eklemeyi yapar:— Bedevi: "Sonra hangisi?" diye sorunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Anne babaya asi olmaktır"* buyurdu. (Geri kalan kısımda her iki kanalın ravisi birleşmiştir:) Bedevi: "Sonra

---

[1] Âl-i İmrân Sur. 77

[2] Ravileri güvenilirdir. Ahmed, *Müsned* (4/191-192), Taberânî, *M. el-Kebîr* 17/108-109 (265), Nesâî, *S. el-Kübrâ* (7/285-286), İbn Cerîr, *Tefsîr* (3/321) ve Beyhakî, *Sünen* (10/254) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (2/245).

hangisi?" diye sorunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ğamûs yemini etmektir"* buyurdu."[1]

Ravi der ki: Âmir'e: "Ğamûs olan yemin nedir?" diye sorduğumda: "Bir müslümanın malını haksız yere elde etmek için yalan yere edilen yemindir" dedi.

Buhârî, *Sahîh*'de Muhammed b. el-Hasan kanalıyla Ubeydullah'tan rivayet etti.[2]

٤٥٠١ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصرِ بْنِ قَتَادَةَ، أنا أَبُو عَمْرِو بْنِ مَطَرٍ، نا أَبُو عُمَرَ مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ الْقُرَشِيُّ، نا جَعْفَرُ بْنُ حُمَيْدٍ، نا عَلِيُّ بْنُ ظَبْيَانَ، عَنْ أَبِي حَنِيفَةَ، عَنْ نَاصِحِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَيْسَ مِمَّا عُصِيَ اللهُ بِهِ هُوَ أَعْجَلُ عِقَابًا مِنَ الْبَغْيِ، وَمَا مِنْ شَيْءٍ أُطِيعُ اللهُ فِيهِ أَسْرَعَ ثَوَابًا مِنَ الصلَةِ وَالْيَمِينُ الْفَاجِرَةُ تَدَعُ الدِّيَارَ بَلَاقِعَ "

4501- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Yüce Allah'ın, kendisine isyan edilen konularda cezasını en çabuk vereceği şey zulümdür. Yine kendisine itaat edilen konularda mükafatını en çabuk vereceği şey akrabalık bağlarını gözetmedir. Yalan yere edilen yemin de kişiyi fakir bırakır."*[3]

٤٥٠٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أنا أَبُو الْحُسَيْنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمِصرِيُّ، نا رَوْحُ بْنُ الْفَرَجِ، نا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ، نا اللَّيْثُ، عَنْ هِشَامِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُهَاجِرِ بْنِ قُنْفُذٍ التَّيْمِيِّ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ الْأَنْصَارِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ أُنَيْسٍ الْجُهَنِيِّ، عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: " مِنْ أَكْبَرِ الْكَبَائِرِ الشِّرْكُ بِاللهِ، وَعُقُوقُ الْوَالِدَيْنِ، وَالْيَمِينُ الْغَمُوسُ، وَمَا حَلَفَ حَالِفٌ بِاللهِ يَمِينَ صبْرٍ فَأَدْخَلَ فِيهَا مِثْلَ جَنَاحِ الْبَعُوضَةِ إِلَّا كَانَتْ نُكْتَةً فِي قَلْبِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ "

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Buhârî, *el-mürteddîn* (8/48).

[3] İsnâdı zayıftır. Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs* 3/385 (5174) ve Beyhakî, *Sünen* (10/35). Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (2/247) ile *el-Câmiu's-Sağîr* (5/265)

4502- Abdullah b. Kays el-Cuhenî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"En büyük günahlar Allah'a şirk koşmak, anne babaya asi olmak ve yalan yere yemin etmektir. Kişi Allah adına yalan yere yemin ederek bir sivrisinek kanadı kadar dahi olsa hak yediği zaman kıyamet gününde bu yediği hak kalbinde bir leke olarak kalır."*[1]

٤٥٠٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أنا أَبُو جَعْفَرٍ الرَّزَّازُ، نا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي الْعَوَّامِ، نا أَبُو عَاصِمٍ، نا عَلِيُّ بْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ سَلَامٍ، عَنْ أَبِي سَلَامٍ، عَنْ أَبِي رَاشِدٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ شِبْلٍ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ، يَقُولُ: " إِنَّ التُّجَّارَ هُمُ الْفُجَّارُ " فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللهِ أَلَمْ يُحِلَّ اللهُ الْبَيْعَ، قَالَ: " بَلَى، وَلَكِنَّهُمْ يَحْلِفُونَ فَيَأْثَمُونَ ".

4503- Abdurrahman b. Şibl der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Tacirler günahkardır"* buyurduğunu işittim. Adamın biri: "Ey Allah'ın Resûlü! Yüce Allah alışverişi helal kılmadı mı ki?" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu alayhi vesellem): *"Kıldı, ama tacirler yemin edip günaha girerler"* buyurdu.[2]

٤٥٠٤ - وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، نا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَبَّاسِ الْمُؤَدِّبُ، نا عَفَّانُ بْنُ مُسْلِمٍ، نا أَبَانُ الْعَطَّارُ، نا يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ وَزَادَ فِيهِ، قَالَ: " إِنَّهُمْ يَقُولُونَ وَيَكْذِبُونَ وَيَحْلِفُونَ وَيَأْثَمُونَ ". وَقَالَ: عَنْ أَبِي رَاشِدٍ الْحُبْرَانِيِّ خَالَفَهُمَا هِشَامٌ الدَّسْتُوَائِيُّ، فَرَوَاهُ عَنْ يَحْيَى، عَنْ أَبِي رَاشِدٍ وَذَكَرَ فِيهِ سَمَاعَهُ مِنْ أَبِي رَاشِدٍ

4504- Başka bir kanalla yukarıdaki hadisin aynısı rivayet edilmiştir; ancak sonunda Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ama bir yalan söyler ve bu konuda yemin de ederek günaha girerler"* buyurduğu ibaresi geçmiştir.[3]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Tirmizî 5/236 (3020).

[2] Ravileri güvenilirdir. Beyhakî, *Sünen* (5/266).

[3] İsnâdı sahihtir. Ahmed, *Müsned* (3/444), Hâkim, *Müstedrek* (2/7), Taberânî, *M. el-Kebîr* 19/314-315 (711) ve Tahâvî, *Şerh Müşkili'l-Âsâr* (3/12).

Ayrıca bunun isnâdında "Ebû Râşid" ismi yerine "Ebû Râşid el-Hubrânî" ismi zikredilmiştir.

Hişâm es-Destuvâî ise muhalefet edip Yahya kanalıyla Ebû Râşid'den rivayet etmiş ve Yahyâ'nın bunu Ebû Râşid'den bizzat işittiğini belirtmiştir.

٤٥٠٥ - أَخْبَرَنَاهُ أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا أَبُو عَمْرٍو عُثْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ السَّمَّاكِ، نا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مَنْصُورٍ الْحَارِثِيُّ، نا مُعَاذُ بْنُ هِشَامٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، حَدَّثَنِي أَبُو رَاشِدٍ الْحُبْرَانِيُّ، أَنَّهُ سَمِعَ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ شِبْلٍ، يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " إِنَّ التُّجَّارَ هُمُ الْفُجَّارُ " قَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ أَلَيْسَ اللهُ قَدْ أَحَلَّ الْبَيْعَ؟، قَالَ: " بَلَى، وَلَكِنَّهُمْ يَحْلِفُونَ فَيَأْثَمُونَ، وَيُحَدِّثُونَ فَيَكْذِبُونَ "

4505- Abdurrahman b. Şibl der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Tacirler günahkardır"* buyurduğunu işittim. "Ey Allah'ın Resûlü! Yüce Allah alışverişi helal kılmadı mı?" denilince de: *"Kıldı, ama tacirler yemin edip günaha girerler, konuştuklarında da yalan söylerler"* buyurdu.[1]

٤٥٠٦ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، نا عُبَيْدُ بْنُ شَرِيكٍ، نا يَحْيَى، نا اللَّيْثُ، عَنْ يُونُسَ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، قَالَ ابْنُ الْمُسَيِّبِ: إِنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ، قَالَ: إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ، يَقُولُ: " الْحَلِفُ مَنْفَقَةٌ لِلسِّلْعَةِ، مَمْحَقَةٌ لِلرِّبْحِ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصحِيحِ، عَنْ يَحْيَى بْنِ بُكَيْرٍ. وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ، مِنْ حَدِيثِ ابْنِ وَهْبٍ، وَغَيْرُهُ، عَنْ يُونُسَ

4506- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yemin malı sattırır, ancak kazancın yok olmasına sebep olur"* buyurduğunu işittim.[2]

Buhârî, *Sahîh*'de Yahya b. Bukeyr'den[3] ve Müslim, İbn Vehb ve başkaları kanalıyla Yûnus'tan rivayet etti.[4]

---

[1] İsnâdı zayıftır. Ahmed, *Müsned* (3/428), Hâkim, *Müstedrek* (2/6-7) ve Tahâvî, *Şerh Müşkili'l-Âsâr* (3/12).

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] Buhârî, *buyû'* (3/12).

[4] Müslim, *müsâkât* (131).

٤٥٠٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنِي مُكْرَمُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مُكْرَمٍ الْقَاضِي، نا أَبُو الْعَبَّاسِ أَحْمَدُ بْنُ سَعِيدٍ الْجَمَّالُ، نا عَبْدُ اللهِ بْنُ بَكْرٍ السَّهْمِيُّ، نا حَاتِمُ بْنُ أَبِي صَغِيرَةَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ، قَالَ: أَتَانَا رَسُولُ اللهِ ﷺ إِلَى الْبَقِيعِ، فَقَالَ: " يَا مَعْشَرَ التُّجَّارِ " حَتَّى إِذَا اشْرَأَبُّوا، قَالَ: " إِنَّ التُّجَّارَ يُحْشَرُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فُجَّارًا إِلَّا مَنِ اتَّقَى، وَبَرَّ، وَصَدَقَ "

4507- Berâ b. Âzib der ki: Bakî'deyken Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yanımıza geldi ve: *"Ey tacirler!"* diye seslendi. Oradakiler ona dönüp dikkat kesilince de: "*İçlerinden takva sahibi, iyiliksever ve dürüst olanlar dışında tacirler kıyamet gününde günahkar olarak haşredilecektir"* buyurdu.[1]

٤٥٠٨ - وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ ... عَنِ ابْنِ خُثَيْمٍ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عُبَيْدِ بْنِ رِفَاعَةَ بْنِ رَافِعٍ الْأَنْصَارِيِّ، ثُمَّ الزُّرَقِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ رِفَاعَةَ، أَنَّهُ خَرَجَ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ إِلَى الْمُصَلَّى فَوَجَدَ النَّاسَ يَتَبَايَعُونَ ، فَقَالَ: " يَا مَعْشَرَ التُّجَّارِ " فَاسْتَجَابُوا لَهُ وَرَفَعُوا إِلَيْهِ أَعْنَاقَهُمْ وَأَبْصَارَهُمْ، فَقَالَ: " إِنَّ التُّجَّارَ يُبْعَثُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فُجَّارًا إِلَّا مَنِ اتَّقَى، وَبَرَّ، وَصَدَقَ "

4508- Zurakî, babası kanalıyla dedesi Rifâa'dan bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte namazgâha çıktım. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) orada insanların alışveriş yaptıklarını görünce: *"Ey tacirler!"* diye seslendi. Oradakiler ona dönüp dikkat kesilince de: "*İçlerinden takva sahibi, iyiliksever ve dürüst olanlar dışında tacirler kıyamet gününde günahkar olarak haşredilecektir"* buyurdu.[2]

٤٥٠٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الطَّاهِرِ الْفَقِيهُ، أنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَطَّانُ، نا أَبُو الْأَزْهَرِ، نا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، نا أَبِي، قَالَ: سَمِعْتُ الْأَعْمَشَ، يُحَدِّثُ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " ثَلَاثَةٌ لَا يُكَلِّمُهُمُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ، وَلَا يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ يَوْمَ

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Tebrîzî, *el-Mişkât* 2/852 (2800).

[2] İsnâdında düşen ve kim olduklarını bilmediğimiz raviler vardır. Tirmizî 3/515 (1210) ve İbn Mâce 2/726 (2146).

الْقِيَامَةِ: رَجُلٌ بَايَعَ لِأَمِيرٍ لَا يُبَايِعُهُ إِلَّا لِلدُّنْيَا إِنْ أَعْطَاهُ وَفَى لَهُ، وَإِنْ لَمْ يُعْطَ لَمْ يَفِ لَهُ، وَرَجُلٌ بَاعَ سِلْعَةً بَعْدَ الْعَصرِ فَحَلَفَ لَقَدْ أُعْطِيتُ بِهَا كَذَا وَكَذَا كَاذِبًا فَبَاعَهَا عَلَى ذَلِكَ، وَرَجُلٌ عَلَى فَضْلِ مَاءٍ فِي الطَّرِيقِ فَيَمْنَعَهُ ابْنُ السَّبِيلِ " أَخْرَجَاهُ فِي الصحِيحِ، مِنْ حَدِيثِ الْأَعْمَشِ

4509- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Yüce Allah kıyamet gününde üç kişiyle konuşmaz ve onlara nazar etmez. Biri, yöneticiye sırf dünyalık elde etmek için biat eden, yönetici ona bir şey verdiğinde biatına sadık kalan, vermediğinde ise bu biata vefa göstermeyen kişidir. Diğeri elinde kalan malını satmak için yeminler ederek «Bu malı şu kadara almıştım» diyen ve malı bu şekilde satan kişidir. Diğeri de yanında bulunan suyun fazlasını gelip geçenlerden esirgeyen kişidir."*

Buhârî ile Müslim *Sahîh*'de A'meş'ten rivayet etti.[1]

٤٥١٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أنا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ بْنِ الْحَسَنِ الْفَقِيهُ، نا جَعْفَرٌ الصَّائِغُ، نا شُعْبَةُ، حَدَّثَنِي عَلِيُّ بْنُ مُدْرِكٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا زُرْعَةَ بْنِ عَمْرِو بْنِ جَرِيرٍ، يُحَدِّثُ، عَنْ خَرَشَةَ بْنِ الْحُرِّ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " ثَلَاثَةٌ لَا يُكَلِّمُهُمُ اللهُ، وَلَا يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَلَا يُزَكِّيهِمْ، وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ " قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ مَنْ هَؤُلَاءِ خَابُوا وَخَسِرُوا؟ - فَأَعَادَهَا ثَلَاثَ مَرَّاتٍ -، قَالَ: " الْمُسْبِلُ، وَالْمَنَّانُ، وَالْمُنْفِقُ سِلْعَتَهُ بِالْحَلِفِ الْكَاذِبِ أَوِ الْفَاجِرُ ". أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصحِيحِ، مِنْ حَدِيثِ شُعْبَةَ

4510- Ebû Zer bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yüce Allah kıyamet gününde üç kişiyle konuşmaz, onlara nazar etmez, günahlarından temize çıkarmaz ve kendilerine acı bir azabı tattırır"* buyurdu. "Ey Allah'ın Resûlü! Zarar ve hüsrana uğrayan bu kişiler kimlerdir?" diye sorduğumda Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) aynı sözü üç defa tekrarladı ve: *"Bunlardan biri kibir içinde giysisini yerde sürüyen kişidir. Diğeri yaptığı iyiliği başa kakan kişidir. Bir diğeri de yalan yeminlerle malını satan kişidir"* buyurdu.[2]

---

[1] Buhârî, *şehâdât* (3/160) ile *ahkâm* (7/124) ve Müslim, *îmân* (173).

[2] İsnâdı sahih, ravileri güvenilirdir.

Mûslim, *Sahîh*'de Şu'be'den rivayet etti.[1]

٤٥١١ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصرِ بْنُ قَتَادَةَ، أنا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ السِّرَاجُ، نا مُطَيَّنٌ، نا سَعِيدُ بْنُ عَمْرٍو، نا حَفْصُ بْنُ عَاصِمٍ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ، عَنْ سَلْمَانَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " ثَلَاثَةٌ لَا يُكَلِّمُهُمُ اللهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَلَا يُزَكِّيهِمْ، وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ: أَشْمَطُ زَانٍ، وَعَائِلٌ مُسْتَكْثِرٌ، وَرَجُلٌ جَعَلَ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ لَهُ بُضَاعَةً، فَلَا يَبِيعُ إِلَّا بِيَمِينِهِ وَلَا يَشْتَرِي إِلَّا بِيَمِينِهِ "

4511- Selmân'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Yüce Allah kıyamet gününde üç kişiyle konuşmaz, günahlarından temize çıkarmaz ve kendilerine acı bir azabı tattırır. Bunlardan biri zinakâr ihtiyardır. Diğeri kibirli fakirdir. Bir diğeri de Yüce Allah'ın kendisine verdiği bir malı yeminle satan ve alacağını yeminle satın alan kişidir."*[2]

٤٥١٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ رَجَا الْأَدِيبُ، نا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الْكَارِزِيُّ، أنا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، نا حَجَّاجٌ، نا حَمَّادٌ، ح وَحَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصبَهَانِيُّ، نا بُكَيْرُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ سَهْلٍ الصُّوفِيُّ، بِمَكَّةَ، نا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الْفِرْيَابِيُّ، نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحَجَّاجِ، نا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ، قَالَ: " أَرْبَعَةٌ يُبْغِضُهُمُ اللهُ: الْبَيَّاعُ الْحَلَّافُ، وَالْفَقِيرُ الْمُخْتَالُ، وَالشَّيْخُ الزَّانِي، وَالْإِمَامُ الْجَائِرُ "

4512- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Yüce Allah dört kişiye öfke duyar. Bunlar yeminle mal satan satıcı, kibirli fakir, zinakâr ihtiyar ve zâlim yöneticidir."*[3]

٤٥١٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أنا أَبُو أَحْمَدَ بْنِ عَدِيٍّ الْحَافِظُ، نا الْحَارِثُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَارِثِ الصيَّادُ، نا هِشَامُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ أَبُو التَّقِيِّ، نا بَقِيَّةُ، حَدَّثَنِي ثَوْرُ بْنُ

---

[1] Müslim, *îmân* (171).

[2] Ravileri güvenilirdir. Taberânî, *M. el-Kebîr* 6/301 (6111) ile *M. es-Sağîr* (2/21) Bak: Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (4/78).

[3] İsnâdı sahihtir. Nesâî, *zekât* (5/86).

يَزِيدَ، عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ أَطْيَبَ الْكَسْبِ كَسْبُ التُّجَّارِ الَّذِينَ إِذَا حَدَّثُوا لَمْ يَكْذِبُوا، وَإِذَا ائْتُمِنُوا لَمْ يَخُونُوا، وَإِذَا وَعَدُوا لَمْ يُخْلِفُوا، وَإِذَا اشْتَرَوْا لَمْ يَذُمُّوا، وَإِذَا بَاعُوا لَمْ يُطْرُوا، وَإِذَا كَانَ عَلَيْهِمْ لَمْ يَمْطُلُوا، وَإِذَا كَانَ لَهُمْ لَمْ يُعَسِّرُوا "

4513- Muâz b. Cebel'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kazançların en temiz olanı, konuştukları zaman yalan söylemeyen, verilen emanete ihanet etmeyen, verdikleri söze vefa gösteren, satın alacakları malı kötülemeyen, satacakları malı övmeyen, borçlarını ödemede gevşek davranmayan, alacakları konusunda da borçluyu sıkıştırmayan tacirlerin kazancıdır."*[1]

٤٥١٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ، نا مُحَمَّدُ بْنُ عِيسَى الْعَطَّارُ، نا كَثِيرُ بْنُ هِشَامٍ، نا كُلْثُومُ بْنُ جَوْشَنٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " التَّاجِرُ الصدُوقُ الْأَمِينُ الْمُسْلِمُ مَعَ الشُّهَدَاءِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ "

4514- İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Dürüst ve güvenilir olan müslüman tacir, kıyamet gününde şehitlerle birlikte olacaktır"* buyurmuştur.[2]

٤٥١٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أنا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ الْفَقِيهُ، نا الْحُسَيْنُ بْنُ مُكْرَمٍ، نا عَبْدُ اللهِ بْنُ بَكْرٍ، نا الْحَجَّاجُ بْنُ فُرَافِصَةَ: أَنَّ رَجُلَيْنِ كَانَا يَتَبَايَعَانِ عِنْدَ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ، فَكَانَ أَحَدُهُمَا يُكْثِرُ الْحَلِفَ، فَبَيْنَمَا هُمْ كَذَلِكَ إِذْ مَرَّ عَلَيْهِمَا رَجُلٌ فَقَامَ عَلَيْهِمَا فَقَالَ لِلَّذِي يُكْثِرُ الْحَلِفَ مِنْهُمَا: " يَا عَبْدَ اللهِ اتَّقِ اللهَ وَلَا تُكْثِرِ الْحَلِفَ، فَإِنَّهُ لَا يَزِيدُ فِي رِزْقِكَ أَنْ حَلَفْتَ، وَلَا يَنْقُصُ مِنْ عُمُرِكَ رِزْقُكَ إِنْ لَمْ تَحْلِفْ " قَالَ: امْضِ لِمَا يَعْنِيكَ، قَالَ: " إِنَّ ذَا مِمَّا يَعْنِينِي "، - قَالَهَا ثَلَاثَ مَرَّاتٍ - وَرَدَّ عَلَيْهِ قَوْلَهُ قَالَ: فَلَمَّا أَرَادَ أَنْ

---

[1] İsnâdında bir sakınca yoktur. Münzirî, *et-Terğîb* (2/586), Zehebî, *Mîzân* (1/374-375) ve Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs* 1/217 (832).

[2] İsnâdı zayıftır. 1175. hadiste geçti.

يَنْصرِفَ عَنْهُمَا، قَالَ: " اعْلَمْ أَنَّ مِنْ آيَةِ الْإِيمَانِ أَنْ تُؤْثِرَ الصِّدْقَ حَيْثُ يَضُرُّكَ عَلَى الْكَذِبِ حَيْثُ يَنْفَعُكَ، وَلَا يَكُنْ فِي قَوْلِكَ فَضْلٌ عَلَى فِعْلِكَ ". ثُمَّ انْصرَفَ فَقَالَ عَبْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ: " الْحَقْهُ فَاسْتَكْتِبْهُ هَذِهِ الْكَلِمَاتِ " فَقَالَ: " يَا عَبْدَ اللهِ أَكْتِبْنِي هَذِهِ الْكَلِمَاتِ يَرْحَمْكَ اللهُ " فَقَالَ الرَّجُلُ: مَا يُقَدِّرُ اللهُ تَعَالَى مِنْ أَمْرٍ يَكُنْ فَأَعَادَهُنَّ عَلَيْهِ حَتَّى حَفِظَهُ، ثُمَّ مَشَى مَعَهُ حَتَّى وَضَعَ إِحْدَى رِجْلَيْهِ فِي الْمَسْجِدِ، فَمَا أَدْرِي أَأَرْضٌ لَحَسَتْهُ أَوْ سَمَاءٌ اقْتَلَعَتْهُ، قَالَ: كَانُوا يَرَوْنَهُ الْخَضِرَ أَوْ إِلْيَاسَ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ

4515- Haccâc b. Furâfisa der ki: Abdullah b. Ömer'in yanında iki kişi bir şeyler satıyorlardı. İçlerinden biri de çokça yemin ediyordu. O sırada bir adam gelip yanlarında durdu ve çokça yemin eden adama: "Ey Allah'ın kulu! Allah'tan kork ve fazla yemin etme! Yemin etmen rızkını arttırmayacağı gibi, yemin etmemen de ömrünü ve rızkını azaltacak değildir" dedi. Satıcı: "İşine git!" diye çıkışınca, adam üç defa: "İşim bu!" dedi ve sözünü satıcıya tekrarladı. Yanlarından ayrılmak üzereyken de ona: "Bilmelisin ki sana zararı dokunsa da doğruyu söylemeyi, sana faydası dokunacak olsa dahi yalana tercih etmen ve sözlerinin amelinden daha fazla olmaması, imanın göstergelerindendir" dedi.

Adam oradan ayrılınca Abdullah b. Ömer satıcıya: "Peşinden git ve söylediği sözleri sana yazdırmasını iste" dedi. Satıcı adamın peşinden gitti ve: "Ey Allah'ın kulu! Söylediğin sözleri bana yazdır" dedi. Adam: "Allah'ın takdir ettiği şey mutlaka olacaktır" karşılığını verdi ve sözlerini ezberleyene kadar satıcıya tekrarladı. Sonra onunla birlikte Mescid'e kadar yürüdü. Adam Mescid'e ilk adımını attıktan sonra yer mi yuttu, gök mü çekti bilinmez ama ortadan kayboldu. Bu kişinin Hızır veya İlyâs olduğunu düşünürlerdi.[1]

٤٥١٦ - حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ، أنا أَبُو بَكْرٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يَحْيَى الطَّلْحِيُّ، بِالْكُوفَةِ، نا الْحَسَنُ بْنُ الطَّيِّبِ، نا قُتَيْبَةُ، نا بَكْرُ بْنُ مُضَرَ، عَنْ صخْرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، عَنْ زِيَادِ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، قَالَ: بَلَغَنِي: " أَنَّ مِنْ حَمَلَةِ الْعَرْشِ مَنْ يَسِيلُ مِنْ عَيْنَيْهِ أَمْثَالُ الْأَنْهَارِ

[1] Ravileri güvenilirdir.

مِنَ الْبُكَاءِ، فَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ، قَالَ: سُبْحَانَكَ مَا نَخْشَاكَ حَقَّ خَشْيَتِكَ، قَالَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: لَكِنَّ الَّذِينَ يَحْلِفُونَ بِاسْمِي كَاذِبِينَ لَا يَعْلَمُونَ "

4516- Ziyâd b. Ebî Habîb der ki: Bana bildirildiğine göre Arş'ı taşıyanlardan her birinin ağlamaktan gözlerinden ırmaklar gibi yaş akar ve başını kaldırınca: "Seni her türlü eksiklikten tenzih ederim! Hakkıyla senden korkmuyoruz" der. Allah da: "Fakat benim adıma yemin edenler yalan söylüyorlar ve bunu bilmiyorlar" karşılığını verir.[1]

٤٥١٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصرِ بْنُ قَتَادَةَ، أنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ أَيُّوبَ الضُّبَعِيُّ، نا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ زِيَادٍ، نا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْعَامِرِيِّ الْأُوَيْسِيُّ، نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَبِي عُثْمَانَ، عَنْ أَبِي حَرْزَةَ: " إِنَّ الْعَشْرَ الْآيَاتِ الَّتِي كَتَبَ اللهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى لِمُوسَى فِي الْأَلْوَاحِ أَنِ اعْبُدْنِي، وَلَا تُشْرِكْ بِي شَيْئًا، وَلَا تَحْلِفْ بِاسْمِي كَاذِبًا، فَإِنِّي لَا أُزَكِّي وَلَا أُطَهِّرُ مَنْ حَلَفَ بِاسْمِي كَاذِبًا، وَاشْكُرْ لِي وَلِوَالِدَيْكَ أَنْسَأْ لَكَ فِي أَجَلِكَ، وَأَقِيكَ الْمَتَالِفَ، وَلَا تَسْرِقْ، وَلَا تَزْنِ، فَأَحْجُبَ عَنْكَ نُورَ وَجْهِي، وَتُغْلَقُ عَنْ دُعَائِكَ أَبْوَابُ سَمَاوَاتِي، وَلَا تَغْدِرْ بِحَلِيلِ جَارِكَ، وَأَحَبَّ لِلنَّاسِ مَا تُحِبُّ لِنَفْسِكَ، وَلَا تَشْهَدْ بِمَا لَمْ يَعِهِ سَمْعُكَ، وَيَفْقَهْ قَلْبُكَ، فَإِنِّي وَاقِفٌ أَهْلَ الشَّهَادَاتِ عَلَى شَهَادَاتِهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، ثُمَّ سَائِلُهُمْ عَنْهَا وَلَا تَذْبَحْ لِغَيْرِي فَإِنَّهُ لَا يَصعَدُ إِلَيَّ مِنْ قُرْبَانِ أَهْلِ الْأَرْضِ إِلَّا مَا ذُكِرَ عَلَيْهِ اسْمِي

4517- Ebû Harze bildiriyor: Yüce Allah'ın, Hz. Mûsa'ya levhalarda yazdığı on âyet şöyleydi: "Kulum! Bana hiçbir şeyi ortak koşma. Benim adıma yalan yeminler etme. Zira benim adıma yalan yemin edeni günahlarından temizleyip arındırmam. Bana ve anne babana şükret ki ömrünü uzatayım, seni helak olmaktan koruyayım. Hırsızlık yapma. Zina etme. Bunu yaparsan yüzümün nurunu sana göstermem ve dualarına karşı göklerimin kapılarını kapalı tutarım. Komşuna, karısıyla ihanet etme. Kendin için neyi istiyorsan diğer insanlar için de aynısını iste. İşitmediğin ve anlamadığm şeyler konusunda şahitlik etme. Zira kıyamet gününde herkesi yaptığı şahitlikten hesaba çekeceğim. Benden başkası adına kurban

[1] İsnâdı zayıftır.

kesme. Zira yeryüzünden bana ancak benim adım anılarak kesilen kurbanlar çıkar."[1]

Halîmî der ki: "Zararı dokunan yalan, haksız yere başkasına onu kötü çıkaracak şekilde dil uzatma gibi yalanlardır. Zina iftirası bu baptandır ki Yüce Allah böylesi bir iftirayı atan kişinin cezalandırılmasını emretmiştir. Mal konusunda veya boşanma konusunda veya köle azadı konusunda veya öldürmeler konusunda yalan şahitlik de bunlardandır. Böylesi bir konuda yalan söylediği, kişinin aleyhinde şahitlik ederek zarar verdiği, hakimin güvenilir kişiler için tanıdığı şahitlik konumuna kendini yerleştirdiği için günaha girmiştir. Yalan şahitlikle ayrıca Allah'a karşı da cüretkâr davranmış olmaktadır. Zira Allah adına insanlar arasında adaletle hüküm veren hakim onun şahitliğine dayanarak bir konuda hüküm verecektir."[2]

٤٥١٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو صَالِحِ بْنُ أَبِي طَاهِرٍ الْعَنْبَرِيُّ، أنا جَدِّي يَحْيَى بْنُ مَنْصُورٍ، نا أَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْفَضْلِ، نا أَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ، نا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، نا اللَّيْثُ، عَنِ ابْنِ الْهَادِّ، عَنْ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " مِنَ الْكَبَائِرِ شَتْمُ الرَّجُلِ وَالِدَيْهِ "، فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ هَلْ يَشْتُمُ الرَّجُلُ وَالِدَيْهِ؟ قَالَ: " نَعَمْ، يَسُبُّ أَبَا الرَّجُلِ فَيَسُبُّ أَبَاهُ وَيَسُبُّ أُمَّهُ فَيَسُبُّ أُمَّهَ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصحِيحِ، عَنْ قُتَيْبَةَ

4518- Abdullah b. Amr b. el-Âs der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kişinin, anne babasına dil uzatması büyük günahlardandır"* buyurdu. "Ey Allah'ın Resûlü! Kişi anne babasına dil uzatır mı ki?" denilince de: *"Evet! Kişi birinin babasına dil uzatınca karşı taraf da onun babasına dil uzatacaktır. Kişi birinin annesine dil uzatınca karşı taraf da onun annesine dil uzatacaktır"* buyurdu.

Müslim, *Sahîh*'de Kuteybe'den rivayet etti.[3]

---

[1] İsnâdı ceyyiddir. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (3/551).

[2] Halîmî, *el-Minhâc* (3/7-8).

[3] Müslim, *îmân* (146) ve Buhârî, *edeb* (7/69).

٤٥١٩ - أَخْبَرَنَا الْأُسْتَاذُ أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ فُورَكٍ، أنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ الْأَصْبَهَانِيُّ، نا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ نا أَبُو دَاوُدَ نا شُعْبَةُ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ يَعْنِي ابْنَ أَبِي بَكْرٍ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: سُئِلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَنْ الْكَبَائِرِ، فَقَالَ: " الْإِشْرَاكُ بِاللهِ، وَعُقُوقُ الْوَالِدَيْنِ، وَقَتْلُ النَّفْسِ، وَشَهَادَةُ الزُّورِ - أَوْ قَالَ: قَوْلُ الزُّورِ - " أَخْرَجَاهُ فِي الصحِيحِ، مِنْ حَدِيثِ شُعْبَةَ

4519- Enes der ki: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) büyük günahların hangileri olduğu sorulunca: *"Allah'a şirk koşmak, anne babaya asi olmak, (haksız yere) cana kıymak ve yalancı şahitliktir (veya yalan söylemektir)"* buyurdu.[1]

Buhârî ile Müslim, *Sahîh*'de Şu'be'den rivayet ettiler.[2]

٤٥٢٠ - فَرَوَيْنَا عَنْ حَبِيبِ بْنِ النُّعْمَانِ الْأَسَدِيِّ، عَنْ خُرَيْمِ بْنِ فَاتِكٍ، قَالَ: صَلَّى رَسُولُ اللهِ ﷺ صَلَاةَ الصبْحِ، فَلَمَّا انْصرَفَ قَامَ قَائِمًا، فَقَالَ: " عَدَلَتْ شَهَادَةُ الزُّورِ بِالشِّرْكِ بِاللهِ " - ثَلَاثَ مَرَّاتٍ -، ثُمَّ تَلَا هَذِهِ الْآيَةَ: ﴿فَاجْتَنِبُوا الرِّجْسَ مِنَ الْأَوْثَانِ وَاجْتَنِبُوا قَوْلَ الزُّورِ حُنَفَاءَ لِلَّهِ غَيْرَ مُشْرِكِينَ بِهِ﴾ [الحج: ٣١]. أَخْبَرَنَاهُ أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ بْنُ يَعْقُوبَ، نا أَحْمَدُ بْنُ حَازِمِ بْنِ أَبِي غَرْزَةَ، أنا مُحَمَّدٌ، وَيَعْلَى ابْنَا عُبَيْدٍ، عَنْ سُفْيَانَ بْنِ زِيَادٍ الْعُصْفُرِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ حَبِيبٍ فَذَكَرَهُ

4520- Hureym b. Fâtik der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sabah namazını kıldırıp bitirdikten sonra ayaktayken üç defa: *"Yalan yere şahitlik Allah'a şirk koşmakla eş tutulmuştur"* buyurdu ve: ***"Pis putlardan sakının; yalan sözden kaçının. Allah için, ona şirk koşmayan hanifler olun"***[3] âyetlerini okudu.[4]

---

[1] İsnâdı sahih, ravileri güvenilirdir.

[2] Buhârî, *edeb* (7/71) ve Müslim, *imân* (146).

[3] Hac Sur. 30, 31

[4] İsnâdı sahihtir. Ebû Dâvud 4/23-24 (3599) ve Tirmizî 4/547 (2300).

٤٥٢١ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يَحْيَى السُّكَّرِيُّ، أنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، نا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، نا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أنا الثَّوْرِيُّ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ بَهْدَلَةَ، عَنْ وَائِلِ بْنِ رَبِيعَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللهِ، يَقُولُ: " عَدَلَتْ شَهَادَةُ الزُّورِ الشِّرْكَ بِاللهِ " ثُمَّ قَرَأَ هَذِهِ الْآيَةَ: " ﴿فَاجْتَنِبُوا الرِّجْسَ مِنَ الْأَوْثَانِ وَاجْتَنِبُوا قَوْلَ الزُّورِ﴾ [الحج: ٣٠]

4521- Vâil b. Rabîa der ki: Abdullah (b. Mes'ûd)'un: "Yalan yere şahitlik Allah'a şirk koşmakla eş tutulmuştur" dedikten sonra: *"Pis putlardan sakının; yalan sözden kaçının"*[1] âyetini okuduğunu işittim.[2]

Halîmî der ki: "İlim talep etme dışında birilerine yaranma babında övme de kınanmış hasletlerden biridir. Zira sadece ilim öğrenme konusunda haset ile övmeye müsamaha gösteren rivayet vardır."[3]

Beyhakî der ki: "Halîmî'nin sözü ettiği söz konusu rivayet de zayıf kanallarla rivayet edilir."

٤٥٢٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ دَاوُدَ الْعَلَوِيُّ، أنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ دَلُّوَيْهِ الدَّقَّاقُ، نا مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ السُّلَمِيُّ، نا حَفْصُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، نا الْحَسَنُ بْنُ دِينَارٍ، عَنْ خَصِيبِ بْنِ جَحْدَرٍ، عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ سَالِمٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ غُنْمٍ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَيْسَ مِنْ خُلُقِ الْمُؤْمِنِ التَّمَلُّقُ، وَلَا الْحَسَدُ إِلَّا فِي طَلَبِ الْعِلْمِ ". " الْحَسَنُ بْنُ دِينَارٍ ضَعِيفٌ بِمَرَّةٍ، وَكَذَلِكَ خَصِيبُ بْنُ جَحْدَرٍ وَاللهُ أَعْلَمُ وَرُوِيَ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ ضَعِيفٍ "

4522- Muâz b. Cebel'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesallem): *"İlim talep etme konusunda hariç birilerine haset etme ve yaranma müminin ahlâkından değildir"* buyurmuştur.[4]

---

[1] Hac Sur. 30, 31

[2] Ravileri güvenilirdir. Abdurrezzâk, *Musannef* 8/327 (15395), Taberânî, *M. el-Kebîr* 9/114 (8569), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (7/257) ve İbn Cerîr, *Tefsîr* (17/154) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (6/45).

[3] Halîmî, *el-Minhâc* (3/8).

[4] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (2/712) Bak: İbn Hacer, *Lisân* (2/204), Zehebî, *Mîzân* (1/488), İbnu'l-Cevzî, *el-Mevdûât* (1/219) ve Suyûtî, *el-Leâliu'l-Masnû'a* (1/197).

Hasan b. Dînar zayıf biridir. Husayb b. Cahder de aynı şekilde zayıf biridir. Doğrusunu Allah bilir. Zayıf olan başka bir kanalla da rivayet edilmiştir.

٤٥٢٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ دَاوُدَ الرَّزَّازُ، أنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الشَّافِعِيُّ، نا مُعَاذُ بْنُ الْمُثَنَّى، نا عِمْرَانُ بْنُ الْحُصَيْنِ، نا ابْنُ عُلَاثَةَ، عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا مَلَقَ، وَلَا حَسَدَ إِلَّا فِي طَلَبِ الْعِلْمِ "

4523- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "*İlim talep etme konusunda hariç birilerine yaranma veya haset etme (İslam'da) yoktur*" buyurmuştur.[1]

Halîmî der ki: "Birilerine yaranma için övme; değersiz, rezil kişilerin özelliklerindendir. Kişi böylesi bir şey yaptığı zaman hem kendi değerini düşürür, hem de insanların gözünde bir değeri kalmaz. Kişinin kendi kendini bu şekilde zillete düşürme hakkı olmadığı gibi başkalarının da onun değerini düşürme hakkı yoktur. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Övücüleri gördüğünüz zaman yüzlerine toprak saçın"* buyurduğu bildirilmiştir. Bunlar karşı tarafı aldatmak için genelde yalan sözlerle onları övüp duran kişilerdir. Böylesi övgülerde bulunan kişinin yüzüne toprak saçıldığı zaman övülen kişi aldanmaktan korunduğu gibi öven kişi de onu aldatmaktan umut keser."[2]

٤٥٢٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو بَكْرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، أنا الْحُسَيْنُ بْنُ سُفْيَانَ، نا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، نا عَبْدِ اللهِ الْأَشْجَعِيُّ، عَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ، عَنِ الْأَعْمَشِ، وَمَنْصُورٌ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ هَمَّامِ بْنِ الْحَارِثِ، عَنِ الْمِقْدَادِ بْنِ الْأَسْوَدِ، قَالَ: " أَمَرَنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا رَأَيْنَا الْمَدَّاحِينَ أَنْ نَحْثُوا فِي وُجُوهِهُمُ التُّرَابَ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصحِيحِ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ

---

[1] İsnâdı güçlü değildir. Hatîb, *el-Câmi'* 2/140 (1433) ile *Târîh* (13/275), İbn Adiy, *el-Kâmil* (6/2227) ve İbnu'l-Cevzî, *el-Mevdûât* (1/219) Bak: Suyûtî, *el-Leâliu'l-Masnû'a* (1/197).

[2] Halîmî, *el-Minhâc* (3/8).

4524- Mikdâd b. el-Esved der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) insanları övüp duran kişileri gördüğümüz zaman yüzlerine toprak saçmamızı emretti."

Müslim, *Sahîh*'de Osmân b. Ebî Şeybe'den rivayet etti.[1]

٤٥٢٥ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ، نا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ الْحَضْرَمِيُّ، نا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ، قَالَ: مَدَحَ رَجُلٌ ابْنَ عُمَرَ فَحَثَى التُّرَابَ نَحْوَ فِيهِ، وَقَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِذَا رَأَيْتُمُ الْمَدَّاحِينَ فَاحْثُوا فِي وُجُوهِهِمُ التُّرَابَ "

4525- Atâ b. Ebî Rebâh der ki: Adamın biri İbn Ömer'i övünce yüzüne toprak saçtı ve: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *«Övücüleri gördüğünüz zaman yüzlerine toprak saçın»* buyurdu" dedi.[2]

٤٥٢٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُؤَمَّلِ بْنِ الْحَسَنِ، نا الْفَضْلُ بْنُ مُحَمَّدٍ، نا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ، نا إِسْمَاعِيلُ بْنُ زَكَرِيَّا، عَنْ يَزِيدَ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ أَبِي مُوسَى، قَالَ سَمِعَ النَّبِيُّ ﷺ رَجُلٌ يُثْنِي عَلَى رَجُلٍ، وَيُطْرِيهِ فِي الْمِدْحَةِ، فَقَالَ: " لَقَدْ أَهْلَكْتُمْ - أَوْ قَطَعْتُمْ - ظَهْرَ الرَّجُلِ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصحِيحِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الصَّبَّاحِ

4526- Ebû Mûsa der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) birinin başka birini överek yumuşatmaya çalıştığını işitince: *"Adamı helak ettiniz"* veya *"Adamın belini kırdınız"* buyurdu.

Buhârî, *Sahîh*'de Muhammed b. es-Sabbâh'tan rivayet etti.[3]

---

[1] Müslim, *zühd* (3/2297).

[2] Ravileri güvenilirdir. Ahmed, *Müsned* (2/94), Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred* (340), Taberânî, *M. el-Kebîr* 12/434 (13589), İbn Hibbân, *Sahîh* (7/510), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (9/7-8) ve İbnu'l-Ca'd, *Müsned* 2/1159 (3466).

[3] Buhârî, *şehâdât* (3/158), *edeb* (7/87) ve Müslim, *zühd* (67).

٤٥٢٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ إِسْحَاقَ الْخُرَاسَانِيُّ، بِبَغْدَادَ، نا يَحْيَى بْنُ جَعْفَرِ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، نا عَلِيُّ بْنُ عَاصِمٍ، نا خَالِدٌ الْحَذَّاءُ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ عِصمَةَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، نا أَبِي، نا يَحْيَى بْنِ يَحْيَى، أنا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ، عَنْ خَالِدٍ الْحَذَّاءِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: مَدَحَ رَجُلٌ رَجُلًا عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " وَيْحَكَ، قَطَعْتَ عُنُقَ أَخِيكَ مِرَارًا إِذَا كَانَ أَحَدُكُمْ مَادِحًا أَخَاهُ لَا مَحَالَةَ، فَلْيَقُلْ أَحْسِبُ فُلَانًا وَاللهُ حَسِيبُهُ، وَلَا أُزَكِّي عَلَى اللهِ أَحَدًا أَحْسِبُهُ إِنْ كَانَ يَعْلَمُ كَذَا وَكَذَا " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصحِيحِ، عَنْ يَحْيَى بْنِ يَحْيَى. وَأَخْرَجَاهُ مِنْ حَدِيثِ شُعْبَةَ، عَنْ خَالِدٍ. وَفِي رِوَايَةِ عَلِيٍّ: " لَوْ سَمِعَهَا مَا أَفْلَحَ بَعْدَهَا أَبَدًا، قَالَ: فَلْيَقُلْ أَحْسِبُ فُلَانًا كَذَا وَكَذَا إِذَا عَلِمَ مِنْهُ ذَلِكَ وَاللهُ أَعْلَمُ بِهِ وَلَا أُزَكِّي عَلَى اللهِ أَحَدًا "

4527- Abdurrahman b. Ebî Bekre, babasından bildiriyor: Adamın biri Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında bir adamı övünce Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bir kaç defa: *"Yazık sana! Kardeşinin boynunu kestin!"* buyurup şöyle devam etti: *"Biriniz mutlaka kardeşini övecekse ve söylediği gibi olduğuna gerçekten inanıyorsa «Kimseyi Allah'a karşı temize çıkaramam ue en iyisini Allah bilir, ama onun şöyle şöyle olduğunu düşünüyorum» desin."*[1]

Müslim, *Sahîh*'de Yahya b. Yahya'dan[2] ve Buhârî ile Müslim, Şu'be kanalıyla Hâlid'den rivayet ettiler.[3]

Ali (b. Âsım) bunu: *"Şâyet kardeşin bunları duysaydı asla iflah olmazdı. Söyleyeceğin şeyin onda olduğunu düşünüyorsan «Kimseyi Allah'a karşı temize çıkaramam ve en iyisini Allah bilir, ama onun şöyle şöyle olduğunu düşünüyorum» de"* lafzıyla rivayet etmiştir.

٤٥٢٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ الْمُنَادِي، نا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ مَعْبَدٍ الْجُهَنِيِّ،

---

[1] Sahih hadistir.

[2] Müslim, *zühd* (65).

[3] Buhârî, *edeb* (7/87) ve Müslim, *zühd* (66).

قَالَ: سَمِعْتُ مُعَاوِيَةَ وَكَانَ قَلِيلَ الْحَدِيثِ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، وَقَلَّمَا خَطَبَ إِلَّا ذَكَرَ هَذَا الْحَدِيثَ فِي خُطْبَتِهِ، سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ، يَقُولُ: " إِنَّ هَذَا الْمَالَ حُلْوَةٌ خَضِرَةٌ، فَمَنْ أَخَذَهُ بِحَقِّهِ بَارَكَ اللهُ لَهُ فِيهِ، وَمَنْ يُرِدِ اللهُ بِهِ خَيْرًا يُفَقِّهْهُ فِي الدِّينِ، وَإِيَّاكُمْ وَالْمَدْحَ فَإِنَّهُ مِنَ الذَّبْحِ "

4528- Ma'bed el-Cuhenî der ki: Muâviye, Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) çok nadir hadis aktarırdı. Ancak Cuma günlerinde devamlı olarak Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) naklen şu sözleri söylerdi: *"Dünya malı tatlı ve çekicidir. Kişinin helal yoldan kazandığı malı Yüce Allah bereketli kılar. Yüce Allah kime hayır dilerse onu dinde fakîh kılar. Birbirinizi gereksiz yere övmekten sakının. Zira böylesi övmeler kişiyi boğazlamak gibidir."*[1]

٤٥٢٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنِ أَبِي عَمْرٍو، نا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، نا حُمَيْدُ بْنُ عَيَّاشٍ الرَّمْلِيُّ، نا مُؤَمَّلٌ، نا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، نا حُمَيْدٌ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: قَالَ رَجُلٌ لِلنَّبِيِّ ﷺ: يَا خَيْرَنَا، وَابْنَ خَيْرِنَا، وَيَا سَيِّدَنَا، وَابْنَ سَيِّدِنَا، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " قُولُوا بِقَوْلِكُمْ، وَلَا يَسْتَجْرِيَنَّكُمُ الشَّيْطَانُ، أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، وَرَسُولُ اللهِ، وَوَاللهِ مَا أُحِبُّ أَنْ تَرْفَعُونِي فَوْقَ مَا رَفَعَنِيَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ "

4529- Enes der ki: Adamın biri Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey en hayırlımız ve en hayırlımız olanın oğlu! Ey efendimiz ve efendimiz olanın oğlu!" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "*Siz diyeceğinizi deyin, ama şeytan sizi kendine kaptırmasın. Ben, Abdullah'ın oğlu Muhammed'im ve Allah'ın Resûlüyüm! Vallahi beni Allah'ın yükselttiği makamdan daha yükseğe çıkarmanızı istemem*" buyurdu.[2]

٤٥٣٠ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، نا تَمْتَامٌ، وَالْحَسَنُ بْنُ سَعِيدٍ الْمُوصِلِيُّ، لَفْظُهُ قَالَ: نا غَسَّانُ بْنُ الرَّبِيعِ، نا ثَابِتٌ يَعْنِي ابْنَ زَيْدٍ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ أَبِي هِنْدَ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ: أَنَّهُ دَخَلَ عَلَى عُمَرَ حِينَ طُعِنَ، فَقَالَ: أَبْشِرْ يَا أَمِيرَ

---

[1] İsnâdı hasendir. İbn Mâce 2/1232 (3743).

[2] İsnâdı sahihtir. Ahmed, *Müsned* (3/153, 241, 249) ve Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve* (5/498).

الْمُؤْمِنِينَ، أَسْلَمْتَ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ حِينَ كَفَرَ النَّاسُ، وَقَاتَلْتَ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ حِينَ خَذَلَهُ النَّاسُ، وَتُوُفِّيَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَهُوَ عَنْكَ رَاضٍ، وَلَمْ يَخْتَلِفْ فِي خِلَافَتِكَ رَجُلَانِ، وَقُتِلْتَ شَهِيدًا، فَقَالَ عُمَرُ: " أَعِدْ " فَأَعَدْتُ، فَقَالَ عُمَرُ: " الْمَغْرُورُ مَنْ غَرَرْتُمُوهُ، وَلَوْ أَنَّ لِيَ مَا عَلَى ظَهْرِهَا مِنْ بَيْضَاءَ وَصفْرَاءَ لَافْتَدَيْتُ بِهِ مِنْ هَوْلِ الْمُطَّلَعِ "

4530- İbn Abbâs bildiriyor: Saldırıya uğrayıp yaralandığı zaman Ömer'in yanına girdim ve: "Ey müminlerin emiri! Sevin! İnsanlar inkar ederken sen Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile müslüman oldun. İnsanlar onu yüzüstü bırakırken sen Resûlullah'ın (sallallahu alayhi vesellam) yanında savaştın. Hz. Peygamber (sallallahu alayhi vesellam) vefat ettiğinde de senden razıydı. Senin hilafetin döneminde iki kişi arasında bile ihtilaf çıkmadı ve (ölürsen) şehit olarak öleceksin" dedim. Ömer: "Söylediklerini tekrar et" deyince, tekrarladım. Bunun üzerine: "Mağrur kişi, sizin (fazla överek) kandırdığınız kişidir. Dünya dolusu kadar altın ve gümüşüm olsa, ruhun çıkışının dehşetinden kurtulmak için onları feda ederdim" dedi.[1]

٤٥٣١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ اللهِ الْبَيْهَقِيُّ، أنا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ الْبَيْهَقِيُّ، نا دَاوُدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، نا أَحْمَدُ بْنُ زَنْجَوَيْهِ، نا النَّضْرُ بْنُ شُمَيْلٍ، أنا شُعْبَةُ، عَنْ قَيْسِ بْنِ مُسْلِمٍ، قَالَ: سَمِعْتُ طَارِقَ بْنَ شِهَابٍ، قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللهِ: " إِنَّ الرَّجُلَ لَيَكُونُ لَهُ إِلَى الرَّجُلِ حَاجَةٌ فَيَلْقَاهُ فَيَقُولُ: إِنَّكَ ذَيْتَ، وَذَيْتَ فَعَسَى أَنْ لَا تَحَلَّى مِنْ حَاجَتِهِ بِشَيْءٍ، فَيَرْجِعُ وَقَدْ سَخِطَ اللهُ عَلَيْهِ وَمَا مَعَهُ مِنْ دِينِهِ مِنْ شَيْءٍ "

4531- Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: Bazen kişinin birinde bir ihtiyacı olur ve yanına gidip: "Sen şöylesin! Sen böylesin!" diyerek onu övmeye başlar. Belki de ihtiyacı olan şeyden hiçbir şey elde edemez, ama geriye döndüğünde dininden geriye bir şey kalmamış olur.[2]

---

[1] Ravileri güvenilirdir, ancak Ğassân b. Rabî'nin hakkında tenkitler vardır. Hatîb, *Târîh* (7/325).

[2] Ebû Abdillah el-Beyhakî'yi tanımıyoruz. Diğer ravileri ise güvenilirdir. Taberânî, *M. el-Kebîr* 9/112 (8562, 8563), Hâkim, *Müstedrek* (4/437), İbnu'l-Mübârek, *Zühd* (382) ve Hennâd, *Zühd* 2/555-556 (1153).

٤٥٣٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ، نا مُحَمَّدُ بْنُ عِيسَى بْنِ حَيَّانَ الْمَدَائِنِيُّ، نا الْحَسَنُ بْنُ قُتَيْبَةَ، نا يُونُسُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ، أَخِي الْأَسْوَدِ بْنِ يَزِيدَ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ مِنَ الْبَيَانِ سِحْرًا، فَإِذَا طَلَبَ أَحَدُكُمْ مِنْ أَخِيهِ حَاجَةً، فَلَا يَبْدَأْ بِالْمَدْحِ فَيَقْطَعَ ظَهْرَهُ "

4532- İbn Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Bazı edebi sözler sihir etkisi yapar. Biriniz kardeşinden bir şey isteyeceği zaman söze onu överek başlamasın. Zira bu şekilde onun belini kırmış (yok demesinin önünü kesmiş) olur."*[1]

٤٥٣٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، أنا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ بْنِ مَزِيدٍ، نا أَبِي، قَالَ: سَمِعْتُ الْأَوْزَاعِيَّ، يَقُولُ: " إِذَا أَثْنَى رَجُلٌ عَلَى رَجُلٍ فِي وَجْهِهِ، فَلْيَقُلِ: اللهُمَّ أَنْتَ أَعْلَمُ بِي مِنْ نَفْسِي، وَأَنَا أَعْلَمُ بِنَفْسِي مِنَ النَّاسِ، اللهُمَّ لَا تُؤَاخِذْنِي بِمَا يَقُولُونَ، وَاغْفِرْ لِي مَا لَا يَعْلَمُونَ "

4533- Evzaî der ki: Kişi biri tarafından yüzüne karşı övüldüğü zaman: "Allahım! Sen beni benden daha iyi bilirsin. Sen beni insanlardan daha iyi bilirsin. Allahım! Benim için söylediklerinden dolayı beni sorumlu tutma! Benim hakkımda bilmedikleri şeylerden yana da beni bağışla" desin.[2]

٤٥٣٤ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو بَكْرِ بْنُ الْحَسَنِ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ، نا أَبُو عُتْبَةَ، نا بَقِيَّةُ، نا مُحَمَّدُ بْنُ زِيَادٍ، عَنْ بَعْضِ السَّلَفِ، أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ فِي الرَّجُلِ يُمْدَحُ فِي وَجْهِهِ، قَالَ: " التَّوْبَةُ مِنْهُ أَنْ يَقُولَ: اللهُمَّ لَا تُؤَاخِذْنِي بِمَا يَقُولُونَ، وَاغْفِرْ لِي مَا لَا يَعْلَمُونَ، وَاجْعَلْنِي خَيْرًا مِمَّا يَظُنُّونَ "

4534- Muhammed b. Ziyâd bildiriyor: Seleften biri, yüzüne karşı övülen kişiler hakkında şöyle derdi: "Böylesi birinin tövbesi «Allahım! Benim için söylediklerinden dolayı beni sorumlu tutma! Benim hakkımda bilmedikleri

---

[1] İsnâdı güçlü değildir. Taberânî, *M. el-Kebîr* 10/101, 126 (10025, 10094).

[2] İsnâdı ceyyiddir.

şeylerden yana da beni bağışla. Beni zannettiklerinden daha hayırlı kıl» demesidir."[1]

٤٥٣٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا بَكْرٍ الْإِسْمَاعِيلِيَّ، يَقُولُ: نا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الْمُقَدَّمِيُّ، نا أَبُو يَعْلَى زَكَرِيَّا بْنُ يَحْيَى السَّاجِيُّ، نا الْأَصْمَعِيُّ، قَالَ: " قِيلَ لِأَعْرَابِيٍّ: مَا أَحْسَنُ ثَنَاءِ النَّاسِ عَلَيْكَ؟ قَالَ: بَلَاءُ اللهِ عِنْدِي أَحْسَنُ مِنْ مَدْحِ الْمَادِحِينَ، وَإِنْ أَحْسَنُوا وَذُنُوبِي أَكْثَرُ مِنْ ذَمِّ الذَّامِّينَ، وَإِنْ أَكْثَرُوا فَيَا أَسَفِي فِيمَا فَرَّطْتُ، وَيَا سَوْأَتِي فِيمَا قَدَّمْتُ "

4535- Asmaî der ki: Bedevinin birine: "İnsanlar seni en güzel nasıl övmüşlerdir?" diye sorulunca şöyle dedi: "Çokça övseler de Allah'ın bana vereceği bela onların övmelerinden daha iyidir. Aynı şekilde beni çokça yerseler de günahlarım onların yermelerinden daha çoktur. Yapamadıklarım konusunda hayıflanır, günahlarımdan dolayı da üzülürüm."

٤٥٣٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، أنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، نا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، نا عَمْرُو بْنُ عَاصِمٍ، نا سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ، نا ثَابِتٌ، قَالَ: قَالَ مُطَرِّفٌ: بَيْنَا أَنَا مَعَ مَذْعُورٍ يَوْمًا إِذْ رَجُلٌ يَقُولُ: هَذَانِ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ، قَالَ: فَنَظَرَ إِلَيْهِ مَذْعُورٌ فَعَرَفْتُ الْكَرَاهَةَ فِي وَجْهِهِ، ثُمَّ رَفَعَ بَصَرَهُ إِلَى السَّمَاءِ، فَقَالَ: " اللهُمَّ تَعْلَمُنَا وَلَا يَعْلَمُنَا، اللهُمَّ تَعْلَمُنَا وَلَا يَعْلَمُنَا، اللهُمَّ تَعْلَمُنَا وَلَا يَعْلَمُنَا " - ثَلَاثًا

4536- Mutarrif der ki: Bir gün Mez'ûr ile birlikteyken adamın biri ikimiz hakkında: "Bu ikisi cennet ahalisindendir" dedi. Bu sözü üzerine Mez'ûr dönüp adama baktı ki, hoşnutsuzluğu yüzünden okunuyordu. Sonra semaya doğru baktı ve üç defa: "Allahım! Sen bizi biliyorsun, ama o bilmiyor! Allahım! Sen bizi biliyorsun, ama o bilmiyor! Allahım! Sen bizi biliyorsun, ama o bilmiyor!" dedi.[2]

٤٥٣٧ - أخبرنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ، ثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ الْأَصْبَهَانِيُّ، ثنا أَبُو مَسْعُودٍ أَحْمَدُ بْنُ الْفُرَاتِ، ثنا يَعْلَى بْنُ عُبَيْدٍ الطَّنَافِسِيُّ، ثنا الْأَعْمَشُ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي

---

[1] İbn Hacer, *Fethu'l-Bâri* (10/478).

[2] Ravileri güvenilirdir. Fesevî, *Ma'rife* (2/92).

هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " تَجِدُ مِنْ شِرَارِ النَّاسِ ذَا الْوَجْهَيْنِ ". قَالَ الْأَعْمَشُ: " الَّذِي يَأْتِي هَؤُلَاءِ بِوَجْهٍ، وَهَؤُلَاءِ بِوَجْهٍ ". رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصحِيحِ، عَنْ عُمَرَ بْنِ حَفْصٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ الْأَعْمَشِ

4537- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İnsanları en kötülerinin her topluluğa karşı farklı bir yüzle (tavırla) yaklaşan ikiyüzlü kişiler olduğunu görürsün"* buyurmuştur.

Buhârî, *Sahîh*'de A'meş'ten rivayet etti.[1]

٤٥٣٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ الْفَقِيهُ، نا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ، نا الْقَعْنَبِيُّ، فِيمَا قَرَأَ عَلَى مَالِكٍ. قَالَ: وَنا عَلِيُّ بْنُ عِيسَى، نا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو الْجُرَشِيُّ، وَمُوسَى بْنُ مُحَمَّدٍ الذُّهْلِيُّ، نا يَحْيَى بْنِ يَحْيَى، قَالَ: قَرَأْتُ عَلَى مَالِكٍ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " إِنَّ مِنْ شَرِّ النَّاسِ ذَا الْوَجْهَيْنِ الَّذِي يَأْتِي هَؤُلَاءِ بِوَجْهٍ، وَهَؤُلَاءِ بِوَجْهٍ ". رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصحِيحِ، عَنْ يَحْيَى بْنِ يَحْيَى

4538- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İnsanları en kötüleri, her topluluğa karşı farklı bir yüzle (tavırla) yaklaşan ikiyüzlü kişilerdir"* buyurmuştur.[2]

Müslim, *Sahîh*'de Yahya b. Yahya'dan rivayet etti.[3]

٤٥٣٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو بَكْرٍ الْقَاضِي، وَأَبُو عَبْدِ اللهِ السُّوسِيُّ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، نا أَبُو أُمَيَّةَ الطَّرَسُوسِيُّ، نا مَنْصُورُ بْنُ سَلَامَةَ الْخُزَاعِيُّ، نا سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَجْلَانَ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ سَلْمَانَ الْأَغَرِّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " لَا يَنْبَغِي لِذِي الْوَجْهَيْنِ أَنْ يَكُونَ أَمِينًا "

---

[1] Buhârî, *edeb* (7(87) ile *menâkib* (4/154) ve Müslim, *birr* (100).

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] Müslim, *birr* (98, 99) ve Buhârî, *ahkâm* (8/115).

وَرَوَيْنَا، عَنْ عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " مَنْ كَانَ ذَا وَجْهَيْنِ فِي الدُّنْيَا كَانَ لَهُ لِسَانَانِ مِنْ نَارٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ "

4539- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İkiyüzlü olan kişiler güvenilir olamaz"* buyurmuştur.[1]

Ammâr b. Yâsir'den bize bildirildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Dünyada ikiyüzlü olan kişilerin kıyamet gününde ateşten iki dili olur"* buyurmuştur.

٤٥٤٠ - أَخْبَرَنَاهُ أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مَحْمُودٍ الْأَصْبَهَانِيُّ، أنا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ شَوْكَرٍ الشَّاهِدُ، بِبَغْدَادَ، نا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ، نا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، نا شَرِيكٌ، عَنِ الرُّكَيْنِ بْنِ الرَّبِيعِ الْفَزَارِيِّ، عَنْ نُعَيْمِ بْنِ حَنْظَلَةَ، عَنْ عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ كَانَ ذَا وَجْهَيْنِ فِي الدُّنْيَا جَعَلَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ لَهُ لِسَانَيْنِ مِنْ نَارٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ "

4540- Ammâr b. Yâsir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Dünyada ikiyüzlü olan kişilere Yüce Allah kıyamet gününde ateşten iki dil verir"* buyurmuştur.[2]

٤٥٤١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ حَامِدٍ الْبَزَّازُ، نا الْحَسَنُ بْنُ الْحُسَيْنِ، نا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، نا عَلِيُّ بْنُ عَثَّامٍ، عَنِ الْفُضَيْلِ بْنِ عِيَاضٍ، قَالَ: " مَا دَخَلَ عَلَيَّ أَحَدٌ إِلَّا خِفْتُ أَنْ أَتَصَنَّعَ لَهُ أَوْ يَتَصَنَّعَ لِي "

4541- Fudayl b. İyâd der ki: "Ne zaman biri yanıma girse bana karşı yapmacık davranmasından veya benim ona karşı yapmacık davranmamdan endişe etmişimdir."

٤٥٤٢ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الْأُشْنَانِيُّ، أنا أَبُو الْحَسَنِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدُوسٍ الطَّرَائِفِيُّ، نا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ، نا عَلِيُّ بْنُ الْمَدِينِيِّ، نا

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Ahmed, *Müsned* (2/298, 365), Buhârî, *Edebü'l-Müfred* (133), Beyhakî, *Sünen* (10/246) ve İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu's-Samt* (283).

[2] İsnâdında tanımadığımız ravi vardır. Hasen bir hadistir. Ebû Dâvud 5/191 (4783).

مُعَاذُ بْنُ هِشَامٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا تَقُولُوا لِلْمُنَافِقِ سَيِّدُنَا، فَإِنْ يَكُ سَيِّدَكُمْ فَقَدْ أَسْخَطْتُمْ رَبَّكُمْ عَزَّ وَجَلَّ ". رَوَاهُ عُقْبَةُ الْأَصَمُّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ بُرَيْدَةَ، وَقَالَ فِي مَتْنِهِ: " إِذَا قَالَ الرَّجُلُ لِلْمُنَافِقِ يَا سَيِّدَنَا فَقَدْ أَغْضَبَ رَبَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى "

4542- Abdullah b. Bureyde'nin, babasından bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Münafık birine "Efendimiz" demeyin. Zira (gün gelir) efendiniz olursa Rabbinizi öfkelendirmiş olursunuz."*[1]

Ukbe el-Asam, Abdullah b. Bureyde'den bunu: *"Kişi münafık birine "Ey efendimiz" dediği zaman Rabbini öfkelendirmiş olur"* lafzıyla rivayet etmiştir.

٤٥٤٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ سَعِيدٍ الرَّازِيُّ إِمْلَاءً، نا أَبُو زُرْعَةَ الرَّازِيُّ، نا عِيسَى بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْقُرَشِيُّ، نا الْمُعَافَى بْنُ عِمْرَانَ الْمُوصِلِيُّ، نا سَابِقٌ وَهُوَ ابْنُ عَبْدِ اللهِ الرَّقِّيُّ، عَنْ أَبِي خَلَفٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ يَغْضَبُ إِذَا مُدِحَ الْفَاسِقُ فِي الْأَرْضِ "

4543- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yüce Allah yeryüzünde fasık birinin övülmesine öfkelenir"* buyurmuştur.[2]

٤٥٤٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو جَعْفَرٍ أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الْحَافِظُ، نا يَعْقُوبُ بْنُ إِسْحَاقَ الْهَمْدَانِيُّ، نا رَبَاحُ بْنُ الْجَرَّاحِ، نا سَابِقٌ الْبَرْبَرِيُّ، عَنْ أَبِي خَلَفٍ، خَادِمِ أَنَسٍ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِذَا مُدِحَ الْفَاسِقُ غَضِبَ الرَّبُّ، وَاهْتَزَّ لَهُ الْعَرْشُ "

4544- Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Fasık biri övüldüğü zaman Rab öfkelenir, Arş sarsılır"* buyurmuştur.[3]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud 5/257 (4977).

[2] İsnâdı zayıftır. Ebû Nuaym, *Ahbâru Isbehân* (2(277), İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu's-Samt* (230) ve İbn Adiy, *el-Kâmil* (3/1307) Bak: İbn Hacer, *Lisân* (3/3) ile *Fethu'l-Bârî* (10/478) ve Zehebî, *Mîzân* (2/109).

[3] İsnâdı zayıftır. Hatîb, *Târîh* (7/298), İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu's-Samt* (229) ve İbn Adiy, *el-Kâmil* (3/1307).

آثَارٌ وَحِكَايَاتٌ فِي فَضْلِ الصِّدْقِ، وَذَمِّ الْكَذِبِ سِوَى مَا مَضَى

Doğruluğun Fazileti ve Yalanın Yerilmesi Konusunda Başka Rivayetler

٤٥٤٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْبَيْهَقِيُّ، نا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ الْبَيْهَقِيُّ، نا حُمَيْدُ بْنُ زَنْجَوَيْهِ، نا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ، نا الْأَوْزَاعِيُّ، نا حَسَّانُ بْنُ عَطِيَّةَ، قَالَ: قَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ: " لَا تَجِدُ الْمُؤْمِنَ كَذَّابًا "

4545- Ömer b. el-Hattâb: "Mümin birinin yalancı olduğunu göremezsin" demiştir.[1]

٤٥٤٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصرِ بْنُ قَتَادَةَ، أنا أَبُو عَمْرٍو السُّلَمِيُّ، نا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْبُوشَنْجِيُّ، نا ابْنُ بُكَيْرٍ، نا مَالِكٌ، عَنْ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ دَلَّافٍ، عَنْ أَبِيهِ: أَنَّ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، قَالَ: " لَا تَنْظُرُوا إِلَى صلَاةِ أَحَدٍ، وَلَا إِلَى صِيَامِهِ، وَلَكِنِ انْظُرُوا إِلَى مَنْ إِذَا حَدَّثَ صَدَقَ، وَإِذَا ائْتُمِنَ أَدَّى، وَإِذَا أَشْفَى وَرَعَ "

وَبِهَذَا الْإِسْنَادِ، قَالَ: نا مَالِكٌ، أَنَّهُ بَلَغَهُ أَنَّهُ قِيلَ لِلُقْمَانَ الْحَكِيمِ مَا بَلَغَ بِكَ مَا نَرَى؟، قَالَ مَالِكٌ: " يُرِيدُونَ الْفَضْلَ "، قَالَ: صِدْقُ الْحَدِيثِ، وَأَدَاءُ الْأَمَانَةِ، وَتَرْكُ مَا لَا يَعْنِينِي "

4546- Ömer b. Abdirrahman b. Dellâf'ın babasından bildirdiğine göre Ömer b. el-Hattâb şöyle demiştir: "Birine değer biçerken namazı ile orucuna bakmayın. Ancak konuşurken doğruyu söyleyip söylemediğine, verilen emanete vefa gösterip göstermediğine ve günah karşısında Allah'tan korkup korkmadığına bakın."[2]

Aynı isnâdla Mâlik şunu bildirmiştir: Lokmân Hekim'e: "Fazilet bakımından bu dereceye nasıl ulaştın?" diye sorulunca: "Sadece doğruları

---

[1] Beyhakî'nin hocası dışında ravileri güvenilirdir. Beyhakî'nin hocasını tanımıyoruz. Hassân da Ömer'i işitmiş değildir. İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu's-Samt* (492, 526).

[2] İsnâdında tanımadığımız ravi vardır. Ebû Nuaym, *Hilye* (3/27).

söyleyerek, emanetleri (yerine) iade ederek ve beni ilgilendirmeyen şeylerden uzak durarak" dedi.[1]

٤٥٤٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ عَبْدَانَ، أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْحَاقَ الْحَرْبِيُّ، نا شُرَيْحٌ، نا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ السَّرِيِّ، عَنِ ابْنِ عَجْلَانَ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: " إِنَّ الرَّجُلَ لَيُحْرَمُ قِيَامَ اللَّيْلِ، وَصِيَامَ النَّهَارِ بِالْكَذْبَةِ يَكْذِبُهَا "

4547- Enes der ki: "Bazen kişi söylediği bir yalandan dolayı gece namazından ve gündüz orucundan mahrum bırakılır."

٤٥٤٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أنا أَبُو سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ الْقَطَّانُ، نا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ السَّقَطِيُّ، نا أَبُو حَفْصٍ الصَّفَّارُ، نا عَبْدُ الْوَارِثِ، نا يُونُسُ، عَنِ الْحَسَنِ: " أَنَّ لُقْمَانَ قَالَ لِابْنِهِ: يَا بُنَيَّ حَمَلْتُ الْجَنْدَلَ وَالْحَدِيدَ وَكُلَّ شَيْءٍ ثَقِيلٍ، فَلَمْ أَجِدْ شَيْئًا هُوَ أَثْقَلَ مِنْ جَارِ السَّوْءِ، وَذُقْتُ الْمَرَارَ، فَلَمْ أَذُقْ شَيْئًا هُوَ أَمَرُّ مِنَ الْفَقْرِ. يَا بُنَيَّ لَا تُرْسِلْ رَسُولَكَ جَاهِلًا، فَإِنْ لَمْ تَجِدْ حَكِيمًا، فَكُنْ رَسُولَ نَفْسِكَ. يَا بُنَيَّ إِيَّاكَ وَالْكَذِبَ، فَإِنَّهُ شَهِيٌّ كَلَحْمِ الْعُصفُورِ عَمَّا قَلِيلٍ يَقْلِي صَاحِبَهُ. يَا بُنَيَّ احْضُرِ الْجَنَائِزَ، وَلَا تَحْضُرِ الْعُرْسَ، فَإِنَّ الْجَنَائِزَ تُذَكِّرُكَ الْآخِرَةَ، وَالْعُرْسَ يُشْجِيكَ الدُّنْيَا. يَا بُنَيَّ لَا تَأْكُلْ شِبَعًا عَلَى شِبَعٍ، فَإِنَّكَ إِنْ تُلْقِهِ لِلْكَلْبِ خَيْرٌ مِنْ أَنْ تَأْكُلَهُ. يَا بُنَيَّ لَا تَكُنْ حُلْوًا فَتُبْلَعَ، وَلَا مُرًّا فَتُلْفَظَ "

4548- Hasan(-ı Basrî) der ki: Lokmân Hekim, oğluna şöyle dedi: "Evladım! Kaya, demir ve her türlü ağır yük taşıdım, ama kötü komşudan daha ağır bir yükün olmadığını gördüm. Çok acılar tattım, ama fakirlikten daha acı bir şey görmedim. Evladım! Elçi olarak cahil birini gönderme. Bu yönde bilge birini bulamazsan kendi elçiliğini yine kendin yap. Evladım! Yalandan sakın! Serçe eti gibi lezzetli olsa da kişiyi doyurmaz. Evladım! Cenazelere katıl, ama düğünlere katılma. Zira cenaze sana âhireti hatırlatırken, düğün seni dünyaya bağlar. Evladım! Tokken yemek yeme! Tokken yiyeceğin yemeği köpeğe atman senin yemenden daha hayırlıdır. Evladım! Çok tatlı olursan yutulur, çok acı olursan da tükürülürsün."[2]

---

[1] İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu's-Samt* (116) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (5/514).

[2] İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (13/215), Hüseyn el-Mervezî, *Zevâidü'z-Zühd* (991), Ebû

٤٥٤٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أنا أَبُو عَمْرِو بْنُ السَّمَّاكِ، نا حَنْبَلُ بْنُ إِسْحَاقَ، نا وَهْبُ بْنُ بَقِيَّةَ، نا خَالِدٌ، عَنْ بَيَانٍ، عَنْ عَامِرٍ، قَالَ: " مَنْ كَذَبَ فَهُوَ مُنَافِقٌ "، ثُمَّ قَالَ: " لَا أَدْرِي أَيُّهُمَا أَبْعَدَ غَوْرًا فِي النَّارِ الْكَذِبُ، أَمِ الشُّحُّ "

4549- Beyân bildiriyor: Âmir(-i Şa'bî): "Yalan söyleyen kişi münafık olur" dedi. Sonra: "Yalanın mı, yoksa cimriliğin mi cehennem ateşinde daha derinde olacağını bilmiyorum" dedi.[1]

٤٥٥٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، أنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، نا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، نا أَبُو بَكْرٍ الْحُمَيْدِيُّ، نا سُفْيَانُ، عَنْ مُطَرِّفِ بْنِ طَرِيفٍ - أَوْ أَخْبَرَتْهُ عَنْهُ -، قَالَ: " مَا أُحِبُّ أَنِّي كَذَبْتُ وَأَنَّ لِيَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا " قَالَ سُفْيَانُ يَقُولُ: " مَا أُحِبُّ أَنِّي تَعَرَّضْتُ لِسُخْطِ اللهِ "

4550- Süfyân bildiriyor: Mutarrif b. Tarîf: "Bir yalana karşılık içindekilerle birlikte dünyanın benim olmasını istemem" dedi. Burada Mutarrif, Allah'ın öfkesine maruz kalmak istemediğini belirtmiştir.[2]

٤٥٥١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، نا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، نا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أنا مَعْمَرٌ، عَنْ عَاصِمٍ الْأَحْوَلِ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا الْعَالِيَةِ، يَقُولُ: " أَنْتُمْ أَكْثَرُ صِيَامًا وَصَلَاةً مِمَّنْ كَانَ قَبْلَكُمْ، وَلَكِنَّ الْكَذِبَ قَدْ جَرَى عَلَى أَلْسِنَتِكُمْ "

4551- Âsım el-Ahvel der ki: Ebu'l-Âliye'nin: "Siz öncekilerden daha çok namaz kılıp oruç tutuyorsunuz, ancak yalan dilinizden düşmüyor" dediğini işittim.[3]

٤٥٥٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أنا أَبُو سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ الْقَطَّانُ، نا الْحَارِثُ بْنُ مُحَمَّدٍ، نا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَدَائِنِيُّ، عَنِ الْهِلَالِيِّ، قَالَ: قَالَ

Nuaym, *Hilye* (3/337), İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu's-Samt* (541), Hattâbî, *el-Uzle* (s. 94) ve Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (6/515).

[1] İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu's-Samt* (542, 543) ve Gazâlî, *İhyâu Ulûmuddîn* (3/134).

[2] İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu's-Samt* (497).

[3] Ravileri güvenilirdir. Abdurrezzâk, *Musannef* 11/160 (20199).

الْأَحْنَفُ بْنُ قَيْسٍ: " لَيْسَ لِلْكَذُوبِ مِرَّةٌ، وَلَا لِلْبَخِيلِ حَيَاءٌ، وَلَا لِحَاسِدٍ رَاحَةٌ، وَلَا لِسَيِّئِ الْخُلُقِ سُؤْدَدٌ، وَلَا لِمُلُوكٍ وَفَاءٌ "

4552- Ahnef b. Kays der ki: "Yalancı olanın mertliği, cimri olanın utanması, hasetçinin rahatlığı, kötü ahlâk sahibinin saygınlığı ve yöneticinin vefası yoktur."[1]

٤٥٥٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ، أنا أَبُو سَهْلٍ، نا الْحَارِثُ، نا أَبُو الْحَسَنِ الْمَدَايِنِيُّ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ عُثْمَانَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ، قَالَ: قَالَ الْأَحْنَفُ لِابْنِهِ: " اتَّخِذِ الْكَذِبَ كَنْزًا أَيْ لَا تَكْذِبْ أَبَدًا اكْنُزْهُ، فَلَا يَظْهَرْ مِنْكَ "

4553- Ali b. Zeyd der ki: Ahnef b. Kays, oğluna: "Yalana hazinenmiş gibi davranıp onu sakla ve asla kullanma" dedi.[2]

٤٥٥٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَالِينِيُّ، نا أَبُو أَحْمَدَ بْنِ عَدِيٍّ الْحَافِظُ، نا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ، نا أَحْمَدُ بْنُ حَرْبٍ، نا أَبُو ضَمْرَةَ، أَخْبَرَنِي صَالِحُ بْنُ حَسَّانَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ كَعْبٍ الْقُرَظِيِّ، أَنَّهُ قَالَ: " لَا يَكْذِبُ الْكَاذِبُ إِلَّا مِنْ مَهَانَةِ نَفْسِهِ عَلَيْهِ "

4554- Muhammed b. Ka'b el-Kurazî der ki: "Kişi ancak kendini değersiz gördüğü için yalan söyler."[3]

٤٥٥٥ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ، أنا أَبُو أَحْمَدَ، نا كَهْمَسُ بْنُ مَعْمَرٍ الْجَوْهَرِيُّ، نا أَبُو أُمَيَّةَ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، نا مَنْصُورُ بْنُ سَلَمَةَ، نا شَبِيبُ بْنُ شَيْبَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ سِيرِينَ، يَقُولُ: " الْكَلَامُ أَوْسَعُ مِنْ أَنْ يَكْذِبَ ظَرِيفٌ "

4555- Şebîb b. Şeybe der ki: Muhammed b. Sîrîn'in: "Dil, imalarla yalan söylemeye gerek bıraktırmayacak kadar geniştir" dediğini îşittim.[4]

---

[1] Ahmed, *Zühd* (s. 236).

[2] İsnâdmda kopukluk vardır.

[3] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (1/49) ve İbn Hibbân, *Ravdatu'l-Ukalâ* (s. 52).

[4] İbn Adiy'in hocasını tanımıyoruz. Diğer ravileri güvenilirdir. İbn Adiy, *el-Kâmil* (1/49), İbn Hibbân, *Ravdatu'l-Ukalâ* (s. 56) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (2/264).

٤٥٥٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أنا حَاجِبُ بْنُ أَحْمَدَ، نا مُحَمَّدُ بْنُ حَمَّادٍ الْأَبْيُورْدِيُّ، نا أَيُّوبُ بْنُ سُوَيْدٍ الرَّمْلِيُّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ شَوْذَبٍ، عَنْ مَطَرٍ الْوَرَّاقِ، قَالَ: " خَصلَتَانِ إِذَا كَانَا فِي عَبْدٍ كَانَ سَائِرُ عَمَلِهِ تَبَعًا لَهُمَا حُسْنُ: الصلَاةِ، وَصِدْقُ الْحَدِيثِ "

4556- Matar el-Verrâk der ki: "Bir kulda iki özellik bulunduğu zaman diğer tüm amelleri bu ikisine tâbi olur. Bunlar da gereği gibi namaz kılma ile doğru sözlü olmaktır."[1]

٤٥٥٧ - حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ السُّلَمِيُّ، أنا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الرَّازِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ نَصرٍ الصَّائِغَ، نا مُرْدَوَيْهِ الصَّائِغُ، قَالَ: سَمِعْتُ الْفُضَيْلَ، يَقُولُ: " لَمْ يَتَزَيَّنِ النَّاسُ بِشَيْءٍ أَفْضَلَ مِنَ الصِّدْقِ، وَطَلَبِ الْحَلَالِ "

4557- Murdeveyh es-Sâiğ der ki: Fudayl'ın: "İnsanların kendilerini güzelleştirmek için bulabilecekleri en iyi süs, doğruluk ile helalin peşinde olmaktır" dediğini işittim.[2]

٤٥٥٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا مُكْرَمُ بْنُ أَحْمَدَ الْقَاضِي، نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْهَيْثَمِ الْبَلَدِيُّ، نا الْحَسَنُ بْنُ أَبَانَ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ أَبِي رَوَّادٍ، قَالَ: " إِبْرَارُ الدُّنْيَا الْكَذِبُ، وَقِلَّةُ الْحَيَاءِ مَنْ طَلَبَ الدُّنْيَا بِغَيْرِهِمَا فَقَدْ أَخْطَأَ الطَّرِيقَ وَالْمَطْلَبَ، وَإِبْرَارُ الْآخِرَةِ الْحَيَاءُ وَالصِّدْقُ، فَمَنْ طَلَبَ الْآخِرَةَ بِغَيْرِهِمَا قَدْ أَخْطَأَ الطَّرِيقَ وَالْمَطْلَبَ "

4558- Abdulazîz b. Ebî Revvâd der ki: "Dünyanın peşine düşme, yalan ve hayâsızlıkla olur. Bu ikisi dışında bir şeyle dünyanın peşinden gitmek isteyen kişi, yolu da hedefi de şaşırır. Âhiretin peşinde olma ise, hayâ ve doğrulukla olur. Bu ikisi dışında bir şeyle âhireti arayan kişi, yolu da hedefi de şaşırır."[3]

٤٥٥٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ، أنا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ الْإِسْفَرَايِينِيُّ، أنا أَبُو عُثْمَانَ سَعِيدُ بْنُ عُثْمَانَ الْحَنَّاطُ، قَالَ: سَمِعْتُ سَرِيًّا السَّقَطِيَّ، يَقُولُ:

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Ebû Nuaym, *Hilye* (3/20).

[2] İsnâdı ceyyiddir. Sülemî, *Tabakâtu's-Sûfiyye* (s. 10).

[3] Hatîb, *Târîh* (7/287).

" أَرْبَعٌ مَنْ أُعْطِيَهُنَّ فَقَدْ أُعْطِيَ خَيْرَيِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ: صِدْقُ الْحَدِيثِ، وَحِفْظُ الْأَمَانَةِ، وَعَفَافُ الطُّعْمَةِ، وَحُسْنُ الْخَلِيقَةِ ". وَقَدْ رُوِيَ فِي مَعْنَاهُ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو، مَرْفُوعًا قَدْ مَضَى ذِكْرُهُ فِي هَذَا الْجزء

4559- Seriy es-Sakatî der ki: "Dört haslet verilen kişiye dünya ve âhiretin tüm hayırları verilmiş demektir. Bunlar da; doğru sözlülük, emanete vefa, helal lokma ve güzel ahlâktır."[1]

Aynısı Abdullah b. Amr kanalıyla merfû olarak da rivayet edilmiştir ve daha önce zikredilmişti.[2]

٤٥٦٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: سَمِعْتُ بُكَيْرَ بْنَ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَدَّادِ الصُّوفِيَّ، بِمَكَّةَ، نا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الْفَزَارِيُّ، نا عَبْدُ اللهِ بْنُ خُبَيْقٍ، قَالَ يُوسُفُ بْنُ أَسْبَاطَ: " يُرْزَقُ الصدُوقُ ثَلَاثَ خِصَالٍ: الْحَلَاوَةُ، وَالْمَلَاحَةُ، وَالْمَهَابَةُ "

4560- Yûsuf b. Esbât der ki: "Doğru sözlü olan kişiye tatlılık, zarafet ve saygınlık olmak üzere üç özellik ihsan edilir."[3]

٤٥٦١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ صَالِحِ بْنِ هَانِئٍ، يَقُولُ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ نُعَيْمٍ الْمَدِينِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا هَمَّامٍ، يَقُولُ: سَمِعْتُ الْأَشْجَعِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ سُفْيَانَ، يَقُولُ: " إِنِّي لَأَظُنُّ لَوْ أَنَّ رَجُلًا هَمَّ بِالْكَذِبِ يُعْرَفُ ذَلِكَ فِي وَجْهِهِ ". قَالَ الْأَشْجَعِيُّ: " وَكَانَ سُفْيَانُ لَا يَخْفَى عَلَى حَالٍ عَلَيْهِ حَالُ مَنْ يُذَاكِرُهُ الْحَدِيثَ "

4561- Eşcaî der ki: Süfyân'ın: "Kişi yalan söylemek istediği zaman bunun yüzünden belli olacağını düşünüyorum" dediğini işittim. Bundan dolayıdır ki Süfyân, kendisiyle hadis konusunda tartışanların tavırlarından ne yapmak istediklerini anlardı.

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Sülemî, *Tabakâtu's-Sûfiyye* (s. 51).

[2] 3632. hadiste geçti.

[3] Ebû Nuaym, *Hilye* (10/170).

٤٥٦٢ - أَخْبَرَنَا الْفَقِيهُ أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ بَكْرٍ الطُّوسِيُّ رَحِمَهُ اللهُ، أنا أَبُو بِشْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَاضِرٍ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ السِّرَاجُ، قَالَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ سَهْلِ بْنِ عَسْكَرٍ، يَقُولُ: سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ الْمَدِينِيِّ، يَقُولُ: " لَا أُشَبِّهُ الْكَذِبَ إِلَّا بِثَوْبٍ خَلَقٍ لَا يُنْتَفَعُ بِهِ "

4562- Muhammed b. Sehl b. Asker der ki: Ali b. el-Medînî'nin: "Yalanı hiçbir işe yaramayan eski bir giysiye benzetirim" dediğini işittim.

٤٥٦٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، نا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ، نا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصنْعَانِيُّ، أنا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، نا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنِ الْحَسَنِ، أَنَّهُ تَلَا: ﴿وَلَكُمُ الْوَيْلُ مِمَّا تَصِفُونَ﴾ [الأنبياء: ١٨] فَقَالَ: " هِيَ وَاللهِ لِكُلِّ وَاصِفٍ كَذِبًا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ "

4563- Eyyûb (es-Sahtiyânî) bildiriyor: Hasan(-ı Basrî): *"Yakıştırdıklarınızdan ötürü yazıklar olsun size"*[1] buyruğunu açıklarken: "Vallahi bu hitap kıyamet gününe dek her türlü yalan yakıştırmada bulunanlar içindir" demiştir.[2]

٤٥٦٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا أَبُو عُمَرَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَاحِدِ الزَّاهِدُ، نا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى ثَعْلَبٍ، قَالَ: " قَالَ بَعْضُ الْعُقَلَاءِ: إِنَّمَا يَكْذِبُ الْإِنْسَانُ لِيَصدُقْ، فَلْيَصدُقْ وَلْيَسْتَرِحْ "

4564- Ahmed b. Yahya Sa'leb der ki: Bîlge adamlardan biri: "Kişi kendisine inanılması için yalan söyler. O zaman doğruyu söyleyip rahatlasın" demiştir.

٤٥٦٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا بَكْرٍ الْمُقْرِئَ الطِّرَازِيَّ، يَقُولُ: أَنْشَدَنَا الْوَزِيرُ أَبُو مُزَاحِمٍ الْخَاقَانِيُّ مُوسَى بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ خَاقَانَ لِنَفْسِهِ:

الصِّدْقُ حُلْوٌ وَهُوَ الْمُرُّ ... وَالصِّدْقُ لَا يَتْرُكُهُ الْحُرُّ

جَوْهَرَةُ الصِّدْقِ لَهَا زِينَةٌ ... يَحْسُدُهَا الْيَاقُوتُ وَالدُّرُّ.

---

[1] Enbiyâ Sur. 18

[2] Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (5/620) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (13/506-507).

4565- Ebû Bekr el-Mukrî et-Tirâzî der ki: Vezir Ebû Muzâhim el-Hâkâtî Mûsa b. Abdillah b. Hâkân bize şöyle bir şiirini okudu:

"Doğruluk tatlıdır, aynı anda acıdır
Hür kişinin elden bırakmayacağıdır
Doğruluğun öyle bir cevheri var ki
Ona yakut ve inciler bile gıpta eder."

٤٥٦٦ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أنا أَبُو أَحْمَدَ بْنِ عَدِيٍّ الْحَافِظُ، قَالَ: أَنْشَدَنَا حَمْزَةُ بْنُ شِهَابٍ، قَالَ: أَنْشَدَنِي أَبِي، قَالَ: أَنْشَدَنِي أَحْمَدُ بْنُ بَحْرٍ فَذَكَرَ الْبَيْتَيْنِ

4566- Hamza b. Şihâb, babasından bildiriyor: "Ahmed b. Bahr bana şu şiiri okudu..." Sonrasında ravi bir önceki iki beyti aktarır.

٤٥٦٧ - سَمِعْتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا نَصرٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْقَيْسِيُّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا جَعْفَرٍ الْمَرْوَزِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ الْحَكَمِ الْمَرْوَزِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا رَوْحٍ حَاتِمَ بْنَ يُوسُفَ، يَقُولُ: أَتَيْتُ بَابَ الْفُضَيْلِ بْنِ عِيَاضٍ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ، فَقُلْتُ: يَا أَبَا عَلِيٍّ مَعِيَ خَمْسَةُ أَحَادِيثَ، إِنْ رَأَيْتَ أَنْ تَأْذَنَ لِيَ، فَأَقْرَأَ عَلَيْكَ فَقَالَ لِيَ: " اقْرَأْ " فَقَرَأْتُ فَإِذَا هُوَ سِتَّةٌ، فَقَالَ لِيَ: " أُفٍّ قُمْ يَا بُنَيَّ تَعَلَّمِ الصِّدْقَ، ثُمَّ اكْتُبِ الْحَدِيثَ "

4567- Ebû Ravh Hâtim b. Yûsuf der ki: Fudayl b. İyâd'ın kapısına gelip selam verdim ve: "Ey Ebû Ali! Beş hadisim var, eğer izin verirsen sana bunları okumak istiyorum" dedim. "Oku" deyince de okudum. Ancak beş tane değil de altı tane çıkınca bana: "Of! Kalk git evladım! Önce doğru sözlü olmayı öğren, sonra hadis yaz" dedi.

فَصلٌ فِي فَضْلِ السُّكُوتِ عَنْ كُلِّ مَا لَا يَعْنِيهِ، وَتَرْكِ الْخَوْضِ فِيهِ

Kişinin Kendisini İlgilendirmeyen Konulara Girmeyip Susmasmın Fazileti

٤٥٦٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ بِشْرَانَ الْعَدْلُ، بِبَغْدَادَ، أنا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ الْبَخْتَرِيِّ الرَّزَّازُ، نا سَعْدَانُ بْنُ نَصرٍ، نا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ

عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، عَنْ نَافِعِ بْنِ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ، عَنْ أَبِي شُرَيْحٍ الْخُزَاعِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُحْسِنْ إِلَى جَارِهِ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيَقُلْ خَيْرًا أَوْ لِيَصمُتْ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصحِيحِ، عَنْ زُهَيْرٍ، وَابْنُ نُمَيْرٍ، عَنْ سُفْيَانَ

4568- Ebû Şurayh el-Huzâî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Allah'a ve âhiret gününe iman eden kişi, misafirini iyi ağırlasın. Allah'a ve âhiret gününe iman eden kişi, komşusuna iyi davransın. Allah'a ve âhiret gününe iman eden kişi, ya hayır söylesin ya da sussun."*

Müslim, *Sahîh*'de Züheyr ve İbn Numeyr kanalıyla Süfyân'dan rivayet etti.[1]

٤٥٦٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا مُحَمَّدُ بْنُ مُؤَمَّلِ بْنِ حَسَنِ بْنِ عِيسَى بْنِ مَاسَرْجِسَ، نا الْفَضْلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الشَّعْرَانِيُّ، نا الشَّيْخُ الصَّالِحُ الْمُقَدَّمِيُّ، نا عُمَرُ بْنُ عَلِيٍّ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " مَنْ يَضْمَنُ لِي مَا بَيْنَ لَحْيَيْهِ، وَمَا بَيْنَ رِجْلَيْهِ أَضْمَنْ لَهُ الْجَنَّةَ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصحِيحِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ الْمُقَدَّمِيِّ

4569- Sehl b. Sa'd'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İki çenesinin arası (dili) ile iki bacağının arasındakinden (cinsel organından) yana bana güvence verene, ben de cennet konusunda güvence veririm"* buyurmuştur.

Buhârî, *Sahîh*'de Muhammed b. Ebî Bekr el-Mukaddemî'den rivayet etti.[2]

٤٥٧٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصمُّ، نا الْعَبَّاسُ يَعْنِي ابْنَ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ، نا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدٍ، نا دَاوُدُ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ أَكْثَرَ مَا يَدْخُلُ النَّارَ مِنَ النَّاسِ الْأَجْوَفَانِ " قِيلَ: يَا رَسُولَ اللهِ وَمَا

---

[1] Müslim, *îmân* (77).

[2] Buhârî, *rikâk* (7/184) ile *hudûd* (8/20).

الْأَجْوَفَانِ؟ قَالَ: " الْفَرْجُ، وَالْفَمُ، أَتَدْرُونَ مَا أَكْثَرُ مَا يُدْخِلُ النَّاسَ الْجَنَّةَ؟ تَقْوَى اللهِ، وَحُسْنُ الْخُلُقِ "

4570- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İnsanın cehenneme gitmesine en çok sebep olan şey, ikisinin de içinde boşluk bulunan iki şeydir"* buyurdu. Ashâb: "Ey Allah'ın Resûlü! İkisinin de içinde boşluk bulunan bu iki şey nedir?" diye sorulunca: *"Cinsel organ ile ağızdır"* buyurdu ve şöyle devam etti: *"Kişinin cennete girmesine en çok sebep olan şeyin ne olduğunu biliyor musunuz? Takva ile güzel ahlâktır."*[1]

٤٥٧١ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، نا ابْنُ نَاجِيَةَ، نا أَبُو هَمَّامٍ، نا الْمُغِيرَةُ بْنُ صَقْلَابَ، حَدَّثَنِي مَعْقِلُ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ ضَمِنَ لِي مَا بَيْنَ لَحْيَيْهِ وَرِجْلَيْهِ ضَمِنْتُ لَهُ الْجَنَّةَ، وَمَا مِنْ صدَقَةٍ أَحَبُّ إِلَى اللهِ عَزَّ وَجَلَّ مِنْ قَوْلٍ "

4571- Câbir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"İki çenesinin arası (dili) ile iki bacağının arasındakinden (cinsel organından) yana bana güvence verene ben de cennet konusunda güvence veririm. Allah katında (hayırlı) bir sözden daha güzel bir sadaka yoktur."*[2]

٤٥٧٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ، نا الْحَسَنُ بْنُ مُكْرَمٍ، نا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ، حَدَّثَنِي ابْنُ شِهَابٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَاعِزٍ، عَنْ سُفْيَانَ بْنِ عَبْدِ اللهِ الثَّقَفِيِّ، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ مُرْنِي بِأَمْرٍ اعْتَصِمُ بِهِ فِي الْإِسْلَامِ، قَالَ: " قُلْ: آمَنْتُ بِاللهِ، ثُمَّ اسْتَقِمْ " قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ مَا أَخْوَفُ مَا تَخَافُ عَلَيَّ؟ قَالَ: " هَذَا " وَأَخَذَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بِطَرَفِ لِسَانِ نَفْسِهِ. وَهَكَذَا رَوَاهُ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعْدٍ، ابْنُهُ يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، وَأَبُو الْوَلِيدِ الطَّيَالِسِيُّ، وَيَحْيَى بْنُ يَحْيَى، وَالْحَسَنُ بْنُ مُوسَى الْأَشْيَبُ، وَغَيْرُهُمْ

---

[1] İsnâdı zayıftır. Tirmizî 4/383 (2004) ve İbn Mâce 2/1418 (4246).

[2] İsnâdı zayıftır. Ebû Ya'lâ, *Müsned* 3/381 (1855), Taberânî, *es-Sağîr* (1/267) ve Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (10/300).

4572- Süfyân b. Abdillah es-Sekafî der ki: "Ey Allah'ın Resûlü! İslam konusunda bana, kendisine tutunabileceğim bir şey söyle" dediğimde, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah'a iman ettim, de sonra dosdoğru ol"* buyurdu. Ona: "Ey Allah'ın Resûlü! Benim için en çok korktuğun şey nedir?" diye sorduğumda Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kendi dilinin ucunu tuttu ve: *"Budur"* buyurdu.[1]

Başka kanallarla bu hadisin aynısı rivayet edilmiştir.[2]

٤٥٧٣ - وَرُوِيَ عَنْ أَبِي دَاوُدَ الطَّيَالِسِيِّ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعْدٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَاعِزٍ الْعَامِرِيِّ، عَنْ سُفْيَانَ بْنِ عَبْدِ اللهِ الثَّقَفِيِّ، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ أَخْبِرْنِي بِأَمْرٍ اعْتَصِمُ بِهِ؟، قَالَ: " قُلْ: آمَنْتُ بِاللهِ، ثُمَّ اسْتَقِمْ " قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ مَا أَكْثَرُ مَا تَخَافُ عَلَيَّ؟ قَالَ: فَأَشَارَ بِيَدِهِ إِلَى لِسَانِ نَفْسِهِ. أَخْبَرَنَاهُ أَبُو بَكْرِ بْنِ فُورَكٍ رَحِمَهُ اللهُ، أنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ الْأَصْبَهَانِيُّ، نا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، نا أَبُو دَاوُدَ، نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ، فَذَكَرَهُ. قَالَ الشَّيْخُ أَحْمَدُ: " هَكَذَا وَجَدْتُهُ فِي كِتَابِي بِخَطِّ الْأُورَسْتَانِيِّ رَحِمَهُ اللهُ، وَالْمَحْفُوظُ عَنْ إِبْرَاهِيمَ رِوَايَةُ الْجَمَاعَةِ، فَأَمَّا مِنْ جِهَةِ غَيْرِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعْدٍ، فَالْمَحْفُوظُ رِوَايَةُ مَنْ رَوَاهُ عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَامِرٍ "

4573- Süfyân b. Abdillah es-Sekafî der ki: "Ey Allah'ın Resûlü! Bana, kendisine tutunabileceğim bir şey söyle" dediğimde, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah'a iman ettim, de sonra dosdoğru ol"* buyurdu. Ona: "Ey Allah'ın Resûlü! Benim için en çok korktuğun şey nedir?" diye sorduğumda Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kendi diline işaret etti.[3]

Beyhakî der ki: "Elimdeki nüshada hadisi merhum Urastânî'nin kendi el yazısıyla bu şekilde buldum. Mahfûz olanı ise çoğunluk tarafından İbrâhîm'den yapılan rivayettir. İbrâhîm'den başkasından rivayet edilmesi konusunda ise mahfuz olanı Zührî kanalıyla Abdurrahman b. Mâiz'den yapılan rivayettir."↓

---

[1] Ravileri güvenilirdir. İbn Mâce 2/1314 (3972).

[2] Taberânî, *M. el-Kebîr* 7/78 (6396).

[3] Ravileri güvenilirdir. İbn Mende, *Kitâbu'l-Îmân* 1/387 (141).

٤٥٧٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصرٍ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ عُمَرَ بْنِ قَتَادَةَ، أنا أَبُو مُحَمَّدٍ أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ الْبَغْدَادِيُّ الْهَرَوِيُّ، أنا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى، نا أَبُو الْيَمَانِ، أَخْبَرَنِي شُعَيْبٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَاعِزٍ: أَنَّ سُفْيَانَ بْنَ عَبْدِ اللهِ الثَّقَفِيَّ، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ حَدِّثْنِي بِأَمْرٍ اعْتَصِمُ بِهِ. فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " قُلِ: اللهُ رَبِّي، ثُمَّ اسْتَقِمْ " قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ فَمَا أَكْثَرُ مَا تَخَافُ عَلَيَّ؟ قَالَ: فَأَخَذَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بِلِسَانِ نَفْسِهِ ثُمَّ قَالَ: " هَذَا ". هَكَذَا رَوَاهُ شُعَيْبُ بْنُ أَبِي حَمْزَةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ وَكَذَلِكَ رَوَاهُ عَبْدُ اللهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ،

4574- Süfyân b. Abdillah es-Sekafî der ki: "Ey Allah'ın Resûlü! Bana, kendisine tutunabileceğim bir şey söyle" dediğimde, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Rabbim Allah'tır, de sonra dosdoğru ol"* buyurdu. Ona: "Ey Allah'ın Resûlü! Benim için en çok korktuğun şey nedir?" diye sorduğumda Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kendi dilini tuttu ve: *"Budur"* buyurdu.[1]

Şuayb b. Ebî Hamza bunu Zührî'den bu şekilde rîvayet etmiştir. Abdullah b. el-Mübârek de Ma'mer kanalıyla Zührî'den bu şekilde rivayet etmiştir.

٤٥٧٥ - أَخْبَرَنَاهُ الْإِمَامُ أَبُو عُثْمَانَ، نا زَاهِرُ بْنُ أَحْمَدَ الْفَقِيهُ، أنا أَحْمَدُ بْنُ مُعَاذٍ، نا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحُسَيْنِ، نا ابْنُ الْمُبَارَكِ، أنا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَاعِزٍ، عَنْ سُفْيَانَ بْنِ عَبْدِ اللهِ، فَذَكَرَهُ بِمِثْلِ حَدِيثِ شُعَيْبٍ غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: " مَا أَخْوَفُ مَا أَتَخَوَّفُ عَلَيَّ؟ ". وَبَلَغَنِي أَنَّ النُّعْمَانَ بْنَ رَاشِدٍ رَوَاهُ أَيْضًا، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَاعِزٍ. كَمَا رَوَاهُ شُعَيْبٌ، وَمَعْمَرٌ، وَرَوَاهُ عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ فَأَرْسَلَهُ

4575- Başka bir kanalla Süfyân b. Abdillah es-Sekafî'den Şuayb'ın rivayetinin aynısıyla bildirilir, ancak burada Süfyân'ın "Korkmam veya sakınmam gereken şey nedir?" dediği zikredilir.[2]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Beyhakî, *Âdâb* (s. 157).

[2] Ravileri güvenilirdir. Tirmizî 4/607 (2410).

Bana bildirildiğine göre Nu'mân b. Râşid de bunu Zührî kanalıyla Abdurrahman b. Mâiz'den; Abdurrezzâk ise, Ma'mer'den mürsel olarak rivayet etmiştir.

٤٥٧٦ - أَخْبَرَنَاهُ أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ الْحَمِيدِ الصنْعَانِيُّ، بِمَكَّةَ، أنا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ: أَنَّ سُفْيَانَ بْنَ عَبْدِ اللهِ الثَّقَفِيَّ، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ حَدِّثْنِي بِحَدِيثٍ اعْتَصِمُ بِهِ.، قَالَ: " قُلْ: آمَنْتُ بِاللهِ، ثُمَّ اسْتَقِمْ "، قَالَ: قُلْتُ: مَا أَخْوَفُ مَا يُتَخَوَّفُ بِهِ عَلَيَّ؟، قَالَ: فَأَخَذَ بِلِسَانِ نَفْسِهِ، ثُمَّ قَالَ: " هَذَا ". وَكَذَلِكَ رَوَاهُ مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الذُّهْلِيُّ، وَأَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ السُّلَمِيُّ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ، مُرْسَلًا. وَرَوَاهُ ابْنُ وَهْبٍ، عَنْ يُونُسَ بْنِ يَزِيدَ الْأَيْلِيِّ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ مَحْمُودِ بْنِ أَبِي سُوَيْدٍ

4576- Süfyân b. Abdillah es-Sekafî der ki: "Ey Allah'ın Resûlü! Bana, kendisine tutunabileceğim bir şey söyle" dediğimde, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah'a iman ettim, de sonra dosdoğru ol"* buyurdu. Ona: "En çok korkmam gereken şey nedir?" diye sorduğumda Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kendi dilini tuttu ve: *"Budur"* buyurdu.[1]

Muhammed b. Yahya ez-Zühelî ve Ahmed b. Yûsuf es-Sülemî de bu şekilde Abdurrezzâk'tan mürsel olarak rivayet etmişlerdir.

٤٥٧٧ - وَقَالَ ابْنُ وَهْبٍ: عَنْهُ مَرَّةً مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي سُوَيْدٍ: أَنَّ جَدَّهُ سُفْيَانَ بْنَ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: فَذَكَرَ الْحَدِيثَ. أَخْبَرَنَاهُ أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ فَارِسٍ الْفَارِسِيُّ، أنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْأَصْبَهَانِيُّ، نا مُحَمَّدُ بْنُ سُلَيْمَانَ بْنِ فَارِسٍ، نا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْبُخَارِيُّ، قَالَ: قَالَ لَنَا أَحْمَدُ: عَنِ ابْنِ وَهْبٍ، فَذَكَرَهُ. بَلَغَنِي عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى الذُّهْلِيِّ، أَنَّهُ قَالَ الْمَحْفُوظُ عِنْدَنَا مَا رَوَاهُ مَعْمَرٌ وَشُعَيْبٌ وَالنُّعْمَانُ بْنُ رَاشِدٍ، وَلَا أَظُنُّ حَدِيثَ يُونُسَ مَحْفُوظًا لِاجْتِمَاعِ مَعْمَرٍ وَشُعَيْبٍ وَالنُّعْمَانِ عَلَى خِلَافِهِ، قَالَ: وَفِي حَدِيثِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعْدٍ دَلَالَةٌ أَنَّهُ بِرِوَايَتِهِمْ أَشْبَهُ مِنْهُ بِرِوَايَةِ يُونُسَ وَرُوِيَ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ عَنْ سُفْيَانَ الثَّقَفِيِّ

[1] Ravileri güvenilirdir. Abdurrezzâk, *Musannef* 11/128 (20110).

4577- Bana bildirilene göre Muhammed b. Yahya ez-Zühelî şöyle demiştir: Bizde mahfuz olan Ma'mer, Şuayb ve Nu'mân b. Râşid'in rivayet ettikleridir. Ma'mer, Şuayb ve Nu'mân'ın ittifakla rivayet etikleri hadis dururken mahfuz olan rivayetin Yûnus tarafından yapılan rivayet olacağını düşünmüyorum. İbrâhîm b. Sa'd'ın rivayeti de Yûnus'un rivayetinden çok diğer üçünün rivayetine benzemektedir. Başka yollarla da Süfyân es-Sekafî'den rivayet edilmiştir.↓

٤٥٧٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ الْخَرَقِيُّ، نا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ، نا هِلَالُ بْنُ الْعَلَاءِ، نا ابْنُ نُفَيْلٍ، قَالَ: نا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ، نا جَعْفَرٌ الْبَالِسِيُّ، نا النُّفَيْلِيُّ، نا هُشَيْمٌ، عَنْ يَعْلَى بْنِ عَطَاءٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ سُفْيَانَ الثَّقَفِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ مُرْنِي بِأَمْرٍ فِي الْإِسْلَامِ لَا أَسْأَلُ عَنْهُ أَحَدًا بَعْدَكَ. قَالَ: قُلْ: آمَنْتُ بِاللهِ، ثُمَّ اسْتَقِمْ " قَالَ: قُلْتُ: ثُمَّ مَاذَا اتَّقِي؟ قَالَ: فَأَوْمَى إِلَى لِسَانِهِ. وَرَوَاهُ هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ سُفْيَانَ بْنِ عَبْدِ اللهِ الثَّقَفِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فِي الْإِيمَانِ دُونَ مَا بَعْدَهُ فِي حِفْظِ اللِّسَانِ وَمِنْ ذَلِكَ الْوَجْهِ. أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصحِيحِ

4578- Abdullah b. Süfyân es-Sekafî, babasından bildiriyor: "Ey Allah'ın Resûlü! İslam konusunda bana öyle bir söz söyle ki senden sonra bu konuda kimseye bir şey sormayayım" dediğimde, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah'a iman ettim, de sonra dosdoğru ol"* buyurdu. Ona: "Ey Allah'ın Resûlü! Neyden sakınmam gerekir?" diye sorduğumda eliyle diline işaret etti.[1]

Başka bir kanalla dil ile ilgili olan kısmı olmadan rivayet edilmiştir. Bunu da Müslim, *Sahîh*'de rivayet etti.[2]

٤٥٧٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ جَنَاحُ بْنُ نَذِيرِ بْنِ جَنَاحٍ، أنا أَبُو جَعْفَرِ بْنِ دُحَيْمٍ، نا أَحْمَدُ بْنُ حَازِمِ بْنِ أَبِي غَرْزَةَ، نا أَبُو نُعَيْمٍ الْفَضْلُ بْنُ دُكَيْنٍ، نا عَمْرُو بْنُ عَبْدِ اللهِ النَّخَعِيُّ أَبُو مُعَاوِيَةَ، نا أَبُو عَمْرٍو الشَّيْبَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنِي صَاحِبُ هَذِهِ الدَّارِ يَعْنِي عَبْدَ اللهِ بْنَ

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Ahmed, *Müsned* (4/384-385), İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu's-Samt* (1) ve Hatîb, *Târîh* (2/370).

[2] Müslim, *îmân* (62).

مَسْعُودٍ، قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ: أَيُّ الْعَمَلِ أَفْضَلُ؟، قَالَ: " الصلَاةُ عَلَى مِيقَاتِهَا " قَالَ: قُلْتُ: ثُمَّ مَاذَا يَا رَسُولَ اللهِ؟ قَالَ: " ثُمَّ بِرُّ الْوَالِدَيْنِ " قَالَ: قُلْتُ: ثُمَّ مَاذَا يَا رَسُولَ اللهِ؟ قَالَ: " أَنْ يَسْلَمَ النَّاسُ مِنْ لِسَانِكَ " قَالَ: ثُمَّ سَكَتَ وَلَوِ اسْتَزَدْتُهُ لَزَادَنِي. وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ بْنُ نَظِيفٍ الْمِصرِيُّ، بِمَكَّةَ، نا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي الْمَوْتِ، نا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، نا أَبُو نُعَيْمٍ، نا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَمْرُو بْنُ عَبْدِ اللهِ النَّخَعِيُّ فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ مِثْلَهُ غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ أَيُّ الْأَعْمَالِ أَفْضَلُ؟

4579- Abdullah b. Mes'ûd der ki: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "En üstün amel hangisidir?" diye sorduğumda: *"Zamanında kılınan namazdır"* buyurdu. "Ey Allah'ın Resûlü! Sonra hangisi?" diye sorduğumda: *"Anne babaya iyi davranmaktır"* buyurdu. "Ey Allah'ın Resûlü! Sonra hangisi?" diye sorduğumda: *"İnsanların senin dilinden yana selamette olmasıdır"* buyurdu. Sonra sustu ki sonra geleni sorsaydım yine bana cevabını verirdi.[1]

Başka bir kanalla aynısı "Ey Allah'ın Resûlü! En üstün ameller hangisidir?" lafzıyla rivayet edilmiştir.

٤٥٨٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْفَحَّامُ، نا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الذُّهْلِيُّ، نا عَاصِمُ بْنُ عَلِيٍّ، نا قَيْسُ بْنُ الرَّبِيعِ، نا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَقِيلٍ، عَنْ مُحَرَّرٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ نَبِيَّ اللهِ ﷺ، قَالَ: " مَنْ لَقِيَ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ وَلَمْ يَعْمَلْ سِتَّ خِلَالٍ دَخَلَ الْجَنَّةَ: مَنْ لَقِيَ اللهَ تَعَالَى وَلَمْ يُشْرِكْ بِهِ شَيْئًا، وَلَمْ يَسْرِقْ، وَلَمْ يَزْنِ، وَلَمْ يَرْمِ مُحْصَنَةً، وَلَمْ يَعْصِ ذَا أَمْرٍ قَالَ بِالْحَسَنِ سَكَتَ أَوْ نَطَقَ ".

4580- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Altı şeyi yapmamış bir şekilde Allah'ın huzuruna çıkan kişi cennete girer. Bunlar da; Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmaması, hırsızlık yapmaması, zina etmemesi, iffetli kadına zina iftirasında bulunmaması, yöneticinin emrine karşı gelmemesi ve bir konuda ya hayırlı olanı söylemesi ya da susmasıdır."*

---

[1] Ravileri sika olan sahih bir hadistir. Taberânî, *M. el-Kebîr* 10/22-23 (9802) ve Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (10/301).

٤٥٨١ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ بْنِ حَفْصٍ التَّاجِرُ، نا السَّرِيُّ بْنُ خُزَيْمَةَ، نا أَبُو نُعَيْمٍ، نا عِيسَى بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، حَدَّثَنِي طَلْحَةُ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْسَجٍ، عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ، قَالَ: جَاءَ أَعْرَابِيٌّ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ عَلِّمْنِي عَمَلًا يُدْخِلُنِي الْجَنَّةَ. فَذَكَرَ الْحَدِيثَ فِي أَمْرِهِ إِيَّاهُ بِالْإِعْتَاقِ، وَفَكِّ الرَّقَبَةِ، وَالْمِنْحَةِ، وَغَيْرِ ذَلِكَ، ثُمَّ قَالَ: " فَإِنْ لَمْ تُطِقْ ذَلِكَ فَكُفَّ لِسَانَكَ إِلَّا مِنْ خَيْرٍ "

4581- Berâ b. Âzib der ki: "Bedevinin biri Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) geldi ve: "Ey Allah'ım Resûlü! Beni cennete sokacak bir amel öğret" dedi..." Sonrasında ravi Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ona köle azat etme, birinin azat edilmesinde yardımcı olma, birine bağışta bulunma ve benzeri şeyleri söyledikten sonra sonunda da: *"Şâyet bunların hiç birini yapamıyorsan hayırlı konular dışında dilini tut"* buyurduğunu zikreder.[1]

٤٥٨٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْفَتْحِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي الْفَوَارِسِ الْحَافِظُ، بِبَغْدَادَ، أنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الشَّافِعِيُّ، نا عُبَيْدُ بْنُ عَبْدِ الْوَاحِدِ، نا ابْنُ أَبِي مَرْيَمَ، نا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، ح وَأَخْبَرَنَا الْأُسْتَاذُ أَبُو إِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ رَحِمَهُ اللهُ، أنا بِشْرُ بْنُ أَحْمَدَ، نا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُسْتَفَاضِ الْفِرْيَابِيُّ، نا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ الْبَلْخِيُّ، نا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، أنا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ زَحْرٍ، عَنْ عَلِيِّ ابْنِ يَزِيدَ، عَنِ الْقَاسِمِ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ، قَالَ: قُلْتُ: يَا نَبِيَّ اللهِ مَا النَّجَاةُ؟، قَالَ: " أَمْلِكْ عَلَيْكَ لِسَانَكَ، وَلْيَسَعْكَ بَيْتُكَ، وَلْتَبْكِ عَلَى خَطِيئَتِكَ ". " لَفْظُ حَدِيثِ ابْنِ الْمُبَارَكِ ". وَفِي رِوَايَةِ ابْنِ أَبِي مَرْيَمَ قَالَ: لَقِيتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَوْمًا، فَقُلْتُ: مَا النَّجَاةُ؟ فَقَالَ: " يَا عُقْبَةُ أَمْلِكْ عَلَيْكَ لِسَانَكَ، وَلْيَسَعْكَ بَيْتُكَ، وَابْكِ عَلَى خَطِيئَتِكَ "

4582- Ukbe b. Âmir der ki: "Ey Allah'ın Resûlü! Kurtuluş yolumuz nedir?" diye sorduğumda, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Diline sahip ol, (fitne zamanlarında) evinde durmayı bil ve günahlarına ağla"* buyurdu.[2]

---

[1] İsnâdı sahihtir. 30. Şube'de zikredilmişti.

[2] İsnâdı zayıf olan hasen bir hadistir. Tirmizî 4/605 (2406).

Lafız İbnu'l-Mübârek'in lafzıdır. İbn Ebî Meryem ise hadisi şu şekilde nakleder: Bir gün Resûlullah'la (sallallahu aleyhi vesellem) karşılaştığımda ona: "Kurtuluş yolumuz nedir?" diye sordum. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Ukbe! Diline sahip ol, (fitne zamanlarında) evinde durmayı bil ve günahlarına ağla"* buyurdu.

٤٥٨٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو قُتَيْبَةَ مُسْلِمُ بْنُ الْفَضْلِ الْأَدَمِيُّ، بِمَكَّةَ، نا خَلَفُ بْنُ عَمْرٍو، نا الْمُعَافَى بْنُ سُلَيْمَانَ، نا مُوسَى بْنُ أَعْيَنَ، عَنْ خَالِدِ بْنِ أَبِي يَزِيدَ وَهُوَ أَبُو عَبْدِ الرَّحِيمِ، عَنْ عَبْدِ الْوَهَّابِ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ حَبِيبٍ الْمُحَارِبِيِّ، عَنْ أَسْوَدَ بْنِ أَصرَمَ، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ أَوْصِنِي، قَالَ: " هَلْ تَمْلِكُ لِسَانَكَ؟ "، قُلْتُ: فَمَا أَمْلِكُ إِذَا لَمْ أَمْلِكْ لِسَانِي، قَالَ: " فَهَلْ تَمْلِكُ يَدَكَ؟ " قُلْتُ: فَمَا أَمْلِكُ إِذَا لَمْ أَمْلِكْ يَدَيَّ؟ قَالَ: " فَلَا تَقُلْ بِلِسَانِكَ إِلَّا مَعْرُوفًا، وَلَا تَبْسُطْ يَدَكَ إِلَّا إِلَى خَيْرٍ ". وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، نا خَلَفُ بْنُ عَمْرٍو الْعُكْبَرِيُّ، فَذَكَرَهُ. تَابَعَهُ صدَقَةُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الدِّمَشْقِيُّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَلِيٍّ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ حَبِيبٍ

4583- Esved b. Asram der ki: "Ey Allah'ın Resûlü! Bana nasihatte bulun" dediğimde: *"Diline sahip olabiliyor musun?"* diye sordu. "Dilime sahip olamayacaksam neye sahip olacağım?" dedim. *"Eline sahip olabiliyor musun?"* diye sorunca: "Elime sahip olamayacaksam neye sahip olacağım?" dedim. Bunun üzerine: *"Dilinle hayırdan başka bir şeyi söyleme! Elini de hayırlı olan şeyler dışında da hiçbir şeye uzatma"* buyurdu.[1]

Başka bir kanalla bu hadisin aynısı rivayet edilmiştir.

Sadaka b. Abdillah ed-Dimaşkî de Abdullah b. Ali b. Süleyman b. Habîb'den rivayet ederek mutâbaât etmiştir.

٤٥٨٤ - حَدَّثَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، إِمْلَاءً فِي مَسْجِدِ الرَّصَافَةِ، أنا أَبُو مُحَمَّدٍ دَعْلَجُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ دَعْلَجٍ، نا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ سُلَيْمَانَ، نا عَوْنُ بْنُ سَلَامٍ الْقُرَشِيُّ، ح

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Taberânî, *M. el-Kebîr* 1/281 (817), Buhârî, *Târîh* (1/1/399), İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu's-Samt* (5), Kâdı Vekî', *Ahbaru'l-Kudât* (3/212) ve Ebû Nuaym, *Ahbâru Isbehân* (2/179).

وَأَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ سَلْمٍ الْهَمْدَانِيُّ، بِهَا نا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، نا أَبُو بَكْرٍ مُوسَى بْنُ إِسْحَاقَ الْأَنْصَارِيُّ، نا عَوْنُ بْنُ سَلَامٍ، نا أَبُو بَكْرٍ النَّهْشَلِيُّ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ شَقِيقٍ، قَالَ: أَتَى عَبْدُ اللهِ عَلَى الصفَا وَفِي رِوَايَةِ ابْنِ بِشْرَانَ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ: أَنَّهُ لَبَّى عَلَى الصفَا، ثُمَّ قَالَ: يَا لِسَانُ قُلْ خَيْرًا تَغْنَمْ أَوِ اصمُتْ تَسْلَمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَنْدَمَ، قَالُوا: يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ هَذَا شَيْءٌ تَقُولُهُ أَوْ سَمِعْتَهُ قَالَ: لَا، بَلْ، سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ، يَقُولُ: " إِنَّ أَكْثَرَ خَطَايَا ابْنِ آدَمَ فِي لِسَانِهِ " تَابَعَهُ يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، عَنْ أَبِي بَكْرٍ النَّهْشَلِيِّ

4584- Şakîk der ki: Safâ'da Abdullah'ın yanına geldim. Abdullah (b. Mes'ûd) telbiyeden sonra: "Ey dil! Pişman olmadan önce ya hayır söyle kazançlı çık ya da sus ve (günahlardan yana) selamette kal" dedi. Ona: "Ey Ebû Abdirrahman! Bunu kendinden mi söylüyorsun, yoksa Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) mı işittin?" diye sorulunca: "Hayır, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): «*Âdem oğlunun günahlarının çoğu dilinden dolayıdır*» buyurduğunu işittim" dedi.[1]

Yahya b. Yahya bunu Ebû Bekr en-Nehşelî'den rivayet ederek mutâbaât etmiştir.

٤٥٨٥ - أَخْبَرَنَا هِلَالُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، أنا الْحُسَيْنُ بْنُ يَحْيَى بْنِ عَيَّاشٍ، نا أَبُو الْأَشْعَثِ، نا حَزْمٌ، قَالَ: سَمِعْتُ الْحَسَنَ، يَقُولُ: بَلَغَنَا، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " رَحِمَ اللهُ عَبْدًا تَكَلَّمَ فَغَنِمَ، أَوْ سَكَتَ فَسَلِمَ "

4585- Hasan(-ı Basrî) der ki: Bize bildirildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Konuşunca (hayırlı bir şey söyleyip) kazanan veya susup da (günaha girmekten) kurtulan kişiden Yüce Allah rahmetini esirgemesin"* buyurmuştur.[2]

---

[1] İsnâdı hasendir. Taberânî, *M. el-Kebîr* 10/243 (10446), Ebû Nuaym, *Hilye* (4/107), Beyhakî, *Âdâb* 400 (158), İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu's-Samt* (18), Hatîb, *el-Fakîh ve'l-Mütefakkih* (2/148) ve İbnu'l-Cevzî, *İlel* (2/101).

[2] İsnâdı mürsel, ravileri güvenilirdir. Hasen bir hadistir. İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu's-Samt* (41), Hennâd, *Zühd* 2/535 (1106), Ahmed, *Zühd* (s. 277) ve Suyûtî, *Hüsnü's-Semt fi's-Samt* (30).

٤٥٨٦ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ صَالِحٍ، أنا الْحُمَيْدِيُّ، نا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: سَمِعَتْنِي عَائِشَةُ وَأَنَا أَتَكَلَّمُ بَعْدَ الْعِشَاءِ، فَقَالَتْ: " مَا هَذَا السَّمَرُ يَا عُرْوَةُ؟ مَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ نَائِمًا قَبْلَهَا، وَلَا مُتَحَدِّثًا بَعْدَهَا إِمَّا نَائِمًا، فَيَسْلَمُ وَإِمَّا مُصَلِّيًا فَيَغْنَمُ "

4586- Hişâm b. Urve, babasından bildiriyor: Hz. Âişe, Urve'nin yatsı namazından sonra sohbet ettiğini duyunca ona şöyle dedi: "Uy Urve! Bu saatte bu sohbet de ne oluyor? Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yatsı namazından önce uyuduğunu ya da bu namazdan sonra oturup sohbet ettiğini asla görmedim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bu namazdan sonra ya vaktini namazla geçirip hayırlar elde eder, ya da uyuyup günahlardan yana selamette kalırdı."[1]

٤٥٨٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ، نا بَحْرُ بْنُ نَصرٍ، نا ابْنُ وَهْبٍ، حَدَّثَنِي مُعَاوِيَةُ، عَنْ أَبِي حَمْزَةَ، عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَتْ: " مَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ نَائِمًا قَبْلَ الْعِشَاءِ، وَلَا لَاغِيًا بَعْدَهَا إِمَّا ذَاكِرًا فَيَغْنَمُ، وَإِمَّا نَائِمًا فَيَسْلَمُ "

4587- Hz. Âişe der ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yatsı namazından önce uyuduğunu ya da bu namazdan sonra da oturup sohbet ettiğini asla görmedim. Bu namazdan sonra ya vaktini zikirle geçirip hayırlar elde eder, ya da uyuyup günahlardan yana güvende kalırdı."[2]

٤٥٨٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أنا أَبُو الْحَسَنِ الطَّرَائِفِيُّ، نا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ، ثنا هَارُونُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَمَّالُ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي فُدَيْكٍ، عَنْ عُمَرَ بْنِ حَفْصٍ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَسْلَمَ فَلْيَلْزَمِ الصمْتَ "

---

[1] İsnâdında tanımadığımız ravi vardır. Abdurrezzâk, *Musannef* (2137).

[2] Ravileri güvenilirdir, ancak isnâdında kopukluk vardır. Ebû Ya'lâ, *Müsned* 8/288 (4878) ve Beyhakî, *Sünen* (1/452) Bak: Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (1/314).

4588- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Selamette kalmak isteyen kişi, suskun kalmalıdır"* buyurmuştur.[1]

٤٥٨٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ بَالَوَيْهِ، نا أَبُو عَبْدِ اللهِ عَيَّاشُ بْنُ تَمِيمٍ السُّكَّرِيُّ، بِبَغْدَادَ، نا أَبُو طَالِبٍ عَبْدُ الْجَبَّارِ بْنُ عَاصِمٍ، نا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ عُمَارَةَ بْنِ غَزِيَّةَ الْأَنْصَارِيِّ، عَنِ ابْنِ شُبْرُمَةَ، أَنَّهُ سَمِعَهُ وَهُوَ يُحَدِّثُ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " ثَلَاثَ مِرَارٍ رَحِمَ اللهُ امْرَأً تَكَلَّمَ فَغَنِمَ، أَوْ سَكَتَ فَسَلِمَ ". وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، نا عَيَّاشُ بْنُ تَمِيمٍ السُّكَّرِيُّ، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ عَنِ ابْنِ شُبْرُمَةَ أَنَّهُ سَمِعَهُ وَهُوَ يُحَدِّثُ

4589- Enes b. Mâlik der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) üç defa: *"Konuşunca (hayırlı bir şey söyleyip) kazanan veya susup da (günaha girmekten) kurtulan kişiden Yüce Allah rahmetini esirgemesin"* buyurdu.[2]

Ali b. Ahmed b. Abdân, Ahmed b. Ubeyd'den, o da Ayyâş b. Temîm es-Sükkerî'den aynısını aynı isnâdla bildirir, ancak İbn Şübrüme'den, bunu rivayet ederken işittiğini zikreder.

٤٥٩٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أنا أَبُو عَمْرِو بْنِ السَّمَّاكِ، نا حَنْبَلُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنِي أَبُو عَبْدِ اللهِ يَعْنِي أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، نا سُفْيَانُ، قَالَ: أَبْصَرُوا ابْنَ عَبَّاسٍ وَهُوَ يَقُولُ: " يَا لِسَانُ قُلْ خَيْرًا تَغْنَمْ، أَوِ اسْكُتْ عَنِ شَرٍّ تَسْلَمْ قَبْلَ أَنْ تَنْدَمَ "

4590- Süfyân der ki: İbn Abbâs'ı: "Ey dîl! Pişman olmadan önce ya hayır söyle kazançlı çık ya da kötü bir şey söylemeyip sus ve selamette kal" derken görmüşlerdir.[3]

---

[1] İsnâdı zayıftır. Ebû Ya'lâ, *Müsned* 6/290 (3607) Bak: Suyûtî, *Hüsnü's-Semt fi's-Samt* (2).

[2] Ravileri güvenilir olan hasen bir hadistir. Hatîb, *Târîh* (12/278-279) Bak: Suyûtî, *Hüsnü's-Semt fi's-Samt* (21).

[3] Ravileri güvenilirdir. İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu's-Samt* (45, 579), Suyûtî, *Hüsnü's-Semt fi's-Samt* (33), Ahmed, *Zühd* (s. 89, 188), İbnu'l-Mübârek, *Zühd* 125-126 (370), İbn Ebî Âsım, *Zühd* (17) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (1/328).

٤٥٩١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الْمُقْرِئُ، نا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، نا الْحَسَنُ بْنُ سَهْلٍ الْمُحَوِّزِ، وَمُوسَى بْنُ هَارُونَ، قَالَ: نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحَجَّاجِ السَّامِيُّ، نا بَشَّارُ بْنُ الْحَكَمِ الضَّبِّيُّ، نا ثَابِتٌ، عَنْ أَنَسٍ: أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ لَقِيَ أَبَا ذَرٍّ، فَقَالَ: " يَا أَبَا ذَرٍّ، أَلَا أَدُلُّكَ عَلَى خَصْلَتَيْنِ هُمَا أَخَفُّ عَلَى الظَّهْرِ، وَأَثْقَلُ فِي الْمِيزَانِ مِنْ غَيْرِهِمَا؟ " قَالَ: بَلَى يَا رَسُول اللهِ، قَالَ: " عَلَيْكَ بِحُسْنِ الْخُلُقِ، وَطُولِ الصَّمْتِ، وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ، مَا عَمِلَ الْخَلَائِقُ بِمِثْلِهِمَا " وَقَالَ: " الْخَصْلَةُ الْوَاحِدَةُ الصَّالِحَةُ تَكُونُ فِي الرَّجُلِ، فَيُصْلِحُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ لَهُ بِهَا عَمَلَهُ كُلَّهُ، وَطَهُورُ الرَّجُلِ وَصَلَاتُهُ يُكَفِّرُ اللهُ بِطَهُورِهِ ذُنُوبَهُ، وَيُبْقِي صَلَاتَهُ لَهُ نافِلَةً "

4591- Enes bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ebû Zer ile karşılaşınca ona: *"Ey Ebû Zer! Yapılması kolay, Mîzan'da da diğer şeylerden daha ağır basacak olan iki haslet söyleyeyim mi?"* buyurdu. Ebû Zer: "Ey Allah'ın Resûlü! Tabi ki söyle" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Güzel bir ahlâkın olsun ve çokça suskun kal. Muhammed'in canı elinde olana yemin olsun ki hiç kimse bunlardan daha güzel bir amelle huzura çıkamaz"* buyurdu. Sonra şöyle buyurdu: *"Kişide bir tane hayırlı haslet varsa Yüce Allah bununla diğer tüm amellerini hayırlı kılar. Mesela kişinin abdesti ve namazı konusunda, Yüce Allah abdestiyle kişinin günahlarını temizlerken, kıldığı namaz da yanına kâr kalır."*[1]

٤٥٩٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ الْفَضْلِ السَّامِرِيُّ، بِبَغْدَادَ، نا الْحَسَنُ بْنُ عَرَفَةَ، نا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ السَّعْدِيُّ الْبَصْرِيُّ، نا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ جُرَيْجٍ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ اللَّيْثِيِّ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَذَكَرَ الْحَدِيثَ بِطُولِهِ إِلَى أَنْ قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ، أَوْصِنِي. قَالَ: " أَوْصَيْتُكَ بِتَقْوَى اللهِ عَزَّ وَجَلَّ، فَإِنَّهُ أَزْيَنُ لِأَمْرِكَ كُلِّهِ " قُلْتُ: زِدْنِي. قَالَ: " عَلَيْكَ بِتِلَاوَةِ الْقُرْآنِ، وَذِكْرِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ، فَإِنَّهُ ذِكْرٌ لَكَ فِي السَّمَاءِ وَنُورٌ لَكَ فِي الْأَرْضِ " قُلْتُ: زِدْنِي، قَالَ: " عَلَيْكَ بِطُولِ

---

[1] İsnâdı çok zayıftır. Farklı kanal ve lafızlarla Ebû Ya'lâ, *Müsned* 7/52, 53 (3297, 3298), İbn Adiy, *el-Kâmil* (2/456), İbn Ebî Âsım, *Zühd* (2), İbn Hibbân, *el-Mecrûhîn* (1/181-182), Bezzâr, *Müsned* 1/133-134 (253), İbn Hacer, *el-Lisân* (2/16), Suyûtî, *Hüsnü's-Semt fi's-Samt* (22) ve Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (1/225).

الصَّمْتِ، فَإِنَّهُ مَطْرَدَةٌ لِلشَّيْطَانِ، وَعَوْنٌ لَكَ عَلَى أَمْرِ دِينِكَ " قُلْتُ: زِدْنِي. قَالَ: إِيَّاكَ وَكَثْرَةَ الضَّحِكِ، فَإِنَّهُ يُمِيتُ الْقَلْبَ، وَيَذْهَبُ بِنُورِ الْوَجْهِ " قُلْتُ: زِدْنِي. قَالَ: " قُلِ الْحَقَّ، وَإِنْ كَانَ مُرًّا " قُلْتُ: زِدْنِي. قَالَ: " لَا تَخَفْ فِي اللهِ لَوْمَةَ لَائِمٍ " قُلْتُ: زِدْنِي. قَالَ: " لِيَحْجِزْكَ عَنِ النَّاسِ مَا تَعْلَمُ مِنْ نَفْسِكَ "

4592- Ebû Zer der ki: "Resûlullah'ın (sallallahu alayhi vesellem) yanına girdim..." Sonrasında ravi hadisi uzunca aktarıp şöyle der: "Ey Allah'ın Resûlü! Bana nasihat ver" dediğimde: *"Allah'a karşı takvalı olmanı öğütlüyorum. Zira takva tüm işlerini güzelleştirir"* buyurdu. "Bir nasihat daha ver" dediğimde: *"Kur'ân'ı okumaktan ve Allah'ı zikretmekten geri durma. Zira bu, semada hayırla anılmana, yeryüzünde de senin için bir nura vesile olur"* buyurdu. "Bir nasihat daha ver" dediğimde: *"Çokça suskun kal. Bunu yapman şeytanı senden uzaklaştırır ve dinini yaşamana da yardımcı olur"* buyurdu. "Bir nasihat daha ver" dediğimde: *"Çokça gülmekten sakın! Zira çok gülmek, kalbi öldürür ve yüzün nurunu söndürür"* buyurdu. "Bir nasihat daha ver" dediğimde: *"Acı da olsa sadece hak olanı söyle"* buyurdu. "Bir nasihat daha ver" dediğimde: *"Allah yolunda hiç kimsenin kınamasına aldırma"* buyurdu. "Bir nasihat daha ver" dediğimde: *"Kendin hakkında bildiklerin seni insanlardan uzaklaştırmasın"* buyurdu.[1]

٤٥٩٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْمُقْرِئُ، أنا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، نا عَبْدُ اللهِ بْنَ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، نا أَبُو بَكْرِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، نا يَزِيدُ بْنُ الْمِقْدَامِ بْنُ شُرَيْحٍ، عَنْ أَبِيهِ الْمِقْدَامِ، عَنْ أَبِيهِ شُرَيْحٍ، عَنْ جَدِّهِ هَانِئِ بْنِ شُرَيْحٍ، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ، أَخْبِرْنِي بِشَيْءٍ يُوجِبُ لِيَ الْجَنَّةَ، قَالَ: " عَلَيْكَ بِحُسْنِ الْكَلَامِ، وَبَذْلِ الطَّعَامِ "

4593- Hâni b. Şurayh der ki: "Ey Allah'ın Resûlü! Cenneti bana vacip kılacak bir şey söyle" dediğimde: *"Güzel sözler söylemeye ve yemek ikramında bulunmaya çalış"* buyurdu.[2]

---

[1] İsnâdı zayftır. Taberânî, *M. el-Kebîr* 2/157-158 (1651), Ebû Nuaym, *Hilye* (1/166-169), İbn Hibbân, *el-Mecrûhîn* (2/95-96, 99) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (2/681).

[2] Ravileri sika olan sahih bir hadistir. Buhârî, *Edebü'l-Müfred* (811), İbn Hibbân, *Sahîh* 1/356-357 (490), Hâkim, *Müstedrek* (1/23) ve İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu's-Samt* (303).

٤٥٩٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مَحْمَشٍ الْفَقِيهُ، أنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْفَضْلِ الْفَحَّامُ، نا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الذُّهْلِيُّ، نا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ، نا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ، نا مُطْعَمُ بْنُ الْمِقْدَامِ، عَنْ نُصَيْحٍ الْعَنْسِيِّ، عَنْ رَكْبٍ الْمِصْرِيِّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " طُوبَى لِمَنْ عَمِلَ بِعِلْمِهِ، وَأَنْفَقَ الْفَضْلَ مِنْ مَالِهِ، وَأَمْسَكَ الْفَضْلَ مِنْ قَوْلِهِ "

4594- Rekb el-Mısrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"İlmiyle amel eden, ihtiyaçtan fazla olan malını infak eden ve gereğinden fazla konuşmayan kişiye ne mutlu!"*[1]

٤٥٩٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنِ فُورَكٍ، أنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، نا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، نا أَبُو دَاوُدَ، نا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ بَكْرٍ الْمَرْوَزِيُّ، نا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنُ وَاقِدٍ الْحَرَّانِيُّ، نا حَمَّادٌ، عَنْ أَبِي الصَّهْبَاءِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، رَفَعَهُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " إِذَا أَصْبَحَ ابْنُ آدَمَ، فَإِنَّ كُلَّ شَيْءٍ مِنَ الْجَسَدِ يُكَفِّرُ اللِّسَانَ يَقُولُ: اتَّقِ اللهَ فِينَا، فَإِنَّكَ إِنِ اسْتَقَمْتَ اسْتَقَمْنَا، وَإِنِ اعْوَجَجْتَ اعْوَجَجْنَا "، وَفِي رِوَايَةِ أَبِي بَكْرٍ: قَالَ حَمَّادٌ: وَلَا أَعْلَمُهُ إِلَّا مَرْفُوعًا، قَالَ: " الْأَعْضَاءُ تُكَفِّرُ اللِّسَانَ تَقُولُ اتَّقِ اللهَ فِينَا فَإِنَّكَ إِنِ اسْتَقَمْتَ اسْتَقَمْنَا وَإِنِ اعْوَجَجْتَ اعْوَجَجْنَا "

4595- Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Sabah olduğu zaman bedenin uzuvları dile yalvararak: «Hakkımızda Allah'tan kork! Sen doğru olursan biz de doğru oluruz. Sen yoldan çıkarsan biz de yoldan çıkarız» der."*[2]

Başka bir kanalla Ebû Bekr'den *"Bedenin uzuvları dile yalvararak: «Hakkımızda Allah'tan kork! Sen doğru olursan biz de doğru oluruz. Sen yoldan çıkarsan biz de yoldan çıkarız» der"* lafzıyla rivayet edilmiştir.

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Ebî Âsım, *Zühd* 56 (108), Taberânî, *M. el-Kebîr* 5/69 (4616) ve Beyhakî, *Sünen* (4/182).

[2] İsnâdı hasendir. Tirmizî, *zühd* (4/605-606).

٤٥٩٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، أنا مُوسَى بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ حَبَّانَ، نا عَبْدِ الصَّمَدِ بْنِ عَبْدِ الْوَارِثِ، نا أَبِي، نا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ الدَّرَاوَرْدِيُّ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ أَبِيهِ: أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ، اطَّلَعَ عَلَى أَبِي بَكْرٍ وَهُوَ يَمُدُّ لِسَانَهُ، قَالَ: مَا تَصْنَعُ يَا خَلِيفَةَ رَسُولِ اللهِ؟ قَالَ: إِنَّ هَذَا الَّذِي أَوْرَدَنِي الْمَوَارِدَ، إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " لَيْسَ شَيْءٌ مِنَ الْجَسَدِ إِلَّا يَشْكُو ذَرَبَ اللِّسَانِ عَلَى حِدَّتِهِ "

4596- Zeyd b. Eslem, babasından bildiriyor: Ömer b. el-Hattâb, Ebû Bekr'in dilini uzatıp dışarıya çıkardığını gördü. Ona: "Ey Resûlullah'ın halifesi! Ne yapıyorsun?" diye sorunca Ebû Bekr şu karşılığı verdi: "Beni istemediğim birçok olayla karşı karşıya bırakan budur (dilimdir)! Hz. Peygamber de (sallallahu aleyhi vasellem): *«Bedendeki her bir uzuv dilin keskinliğinden şikâyet eder»* buyurmuştur."[1]

٤٥٩٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْعَلَوِيُّ، أنا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَعْدٍ الشَّعْرَانِيُّ، نا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُنْذِرِ بْنِ سَعِيدٍ شُكْرٌ، وَأَبُو بَكْرٍ الْقُرَشِيُّ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُمَرَ، نا أَبُو جَعْفَرِ بْنِ أَبِي فَاطِمَةَ، نا أَسَدُ بْنُ مُوسَى، نا جَرِيرُ بْنُ حَازِمٍ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " الْبَلَاءُ مُوَكَّلٌ بِالْقَوْلِ " " قَالَ أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ تَفَرَّدَ بِهِ أَبُو جَعْفَرِ بْنِ أَبِي فَاطِمَةَ الْمِصْرِيُّ قَالَ الشَّيْخُ أَحْمَدُ وَيُرْوَى مِنْ وَجْهٍ آخَرَ كَمَا "

4597- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Felaketler kişinin sözüne bağlıdırlar"* buyurmuştur.[2]

Ebû Abdillah el-Hâfız der ki: "Ebû Câfer b. Ebî Fâtıma el-Mısrî bunu rivayette tek kalmıştır."

Beyhakî der ki: "Bir sonraki rivayette başka bir kanalla rivayet edilmiştir."

---

[1] Ravileri sika olan sahih bir hadistir. Ebû Ya'lâ, *Müsned* 1/17 (5), İbnu's-Sünnî, *Amelü'l-Yevm ve'l-Leyle* (7) ve İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu's-Samt* (13).

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu's-Samt* (288).

٤٥٩٨ - أَخْبَرَنَا كَامِلُ بْنُ أَحْمَدَ الْمُسْتَمْلِي، أنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَحْمَدَ الْجُرْجَانِيُّ، نا أَبُو الْأَزْهَرِ جُمَاهِرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدِّمَشْقِيُّ، نا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ، نا مُحَمَّدُ بْنُ عِيسَى بْنِ سُمَيْعٍ، نا ابْنُ أَبِي الزُّعَيْزِعَةِ وَهُوَ مُحَمَّدٌ، نا عَطَاءُ بْنُ أَبِي رَبَاحٍ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ، أَنَّهُ قَالَ: إِنِّي لَا أَقُولُ، وَلَا أَسْرِقُ، وَلَا أَشْرَبُ الْخَمْرَ، قِيلَ لِمَ؟ قَالَ: لِأَنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " الْبَلَاءُ مُوَكَّلٌ بِالْقَوْلِ مَا قَالَ عَبْدٌ بِشَيْءٍ لَا أَفْعَلُهُ، إِلَّا تَرَكَ الشَّيْطَانُ كُلَّ شَيْءٍ مِنَ الْأَشْيَاءِ، فَوَلِعَ بِذَلِكَ مِنْهُ حَتَّى يُؤَثِّمَهُ "

4598- Atâ b. Ebî Rebâh bildiriyor: Ebu'd-Derdâ: "Hırsızlık yapmayacağım ya da içki içmeyeceğim gibi şeyler demem" dedi. Ona: "Neden?" diye sorulunca; "Çünkü Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): «*Felaketler kişinin sözüne bağlıdırlar. Kişi bir şeyi yapmayacağını söylediği zaman şeytan diğer tüm işlerini bırakıp onu o konuda günaha sokmak için uğraşır*» buyurduğunu işittim" dedi.[1]

٤٥٩٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْفَتْحِ هِلَالُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، أنا الْحُسَيْنُ بْنُ يَحْيَى بْنِ عَيَّاشٍ، نا عَلِيُّ بْنُ إِشْكَابَ، نا عَمْرُو بْنُ مُحَمَّدٍ الْبَصْرِيُّ، نا زَكَرِيَّا بْنُ سَلَامٍ، عَنِ الْمُنْذِرِ بْنِ بِلَالٍ، عَنْ أَبِي جُحَيْفَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَيُّ الْأَعْمَالِ أَحَبُّ إِلَى اللهِ؟ " قَالَ: فَسَكَتُوا، فَلَمْ يُجِبْهُ أَحَدٌ، قَالَ: " هُوَ حِفْظُ اللِّسَانِ "

4599- Ebû Cuhayfe der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah'ın en sevdiği ameller hangileridir?"* diye sorunca dinleyen herkes susup bir cevap vermedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Dile sahip olmaktır"* buyurdu.[2]

٤٦٠٠ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى الصَّيْدَلَانِيُّ، نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَبِي طَالِبٍ، نا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ شَقِيقٍ، نا عَلِيُّ بْنُ حَفْصٍ الْمَدَائِنِيُّ، نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ حَاطِبٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ دِينَارٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (6/2211), Ebu'ş-Şeyh, *el-Emsâl* 87 (50), Hatîb, *Târîh* (7/389) ve İbnu'l-Cevzî, *el-Mevdûât* (2/83-84).

[2] İsnâdı zayıftır. Münzirî, *et-Terğîb* (3/252) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (2/682).

اللهِ ﷺ : " لَا تُكْثِرُوا الْكَلَامَ بِغَيْرِ ذِكْرِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ، فَإِنَّ كَثْرَةَ الْكَلَامِ بِغَيْرِ ذِكْرِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ قَسْوَةُ الْقَلْبِ، وَإِنَّ أَبْعَدَ النَّاسِ مِنَ اللهِ الْقَلْبُ الْقَاسِي "

4600- İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Allah'ı zikretme dışında fazla konuşmayın. Zira içinde Allah'ın zikredilmediği fazla konuşmalar kalbi katılaştırır. Allah'a en uzak insanlar da kalpleri katı insanlardır."*[1]

٤٦٠١ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْخَرَمِيُّ، أنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الضُّبَعِيُّ، نا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ، أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، نا عَلِيُّ بْنُ حَفْصٍ، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ مِثْلَهُ

4601- Başka bir kanalla yukarıdaki hadisin aynısı rivayet edilmiştir.[2]

٤٦٠٢ - حَدَّثَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدٍ السَّرَّاجُ، أنا أَبُو الْحَسَنِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدُوسٍ الطَّرَائِفِيُّ، نا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ، نا عَبْدُ اللهِ بْنُ صَالِحٍ، حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، عَنْ هِشَامِ بْنِ حَسَّانَ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " مَقَامُ الرَّجُلِ لِلصَّمْتِ أَفْضَلُ مِنْ عِبَادَةِ سِتِّينَ سَنَةً "

4602- İmrân b. Husayn'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kişinin, yerinde bir anlık suskunluğu, altmış yıllık ibadetten daha üstündür"* buyurmuştur.[3]

٤٦٠٣ - حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو بَكْرِ بْنِ إِسْحَاقَ، أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سُلَيْمَانَ الْوَاسِطِيُّ، وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، نا الْبَاغَنْدِيُّ مُحَمَّدُ بْنُ سُلَيْمَانَ، نا مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ بْنِ خُنَيْسٍ الْمَكِّيُّ قَالَ: دَخَلْنَا عَلَى سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ بِمَكَّةَ نَعُودُهُ فِي دَارِ الْعَطَّارِينَ، فَدَخَلَ عَلَيْهِ سَعِيدُ بْنُ حَسَّانَ الْمَخْزُومِيُّ يَعُودُهُ،

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Tirmizî, *zühd* (4/607-608).

[2] İsnâdı hasendir. Tirmizî 4/607 (2411).

[3] Ravileri güvenilirdir, ancak isnâdında kopukluk vardır. Tebrîzî, *Mişkâtü'l-Mesâbîh* 3/1364 (4865), Dârimî, *cihâd* (598), Hâkim, *Müstedrek* (2/68), Taberânî, *M. el-Kebîr* 18/168 (377), Bezzâr, *Müsned* (1666) ve Beyhakî, *Sünen* (9/161).

فَقَالَ لَهُ سُفْيَانُ الْحَدِيثُ الَّذِي كُنْتَ حَدَّثْتَنِيهِ، عَنْ أُمِّ صَالِحٍ ارْدُدْهُ عَلَيَّ، فَقَالَ: حَدَّثَتْنِي أُمُّ صَالِحٍ بِنْتُ صَالِحٍ، عَنْ صَفِيَّةَ بِنْتِ شَيْبَةَ، عَنْ أُمِّ حَبِيبَةَ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " كَلَامُ ابْنِ آدَمَ كُلُّهُ عَلَيْهِ لَا لَهُ إِلَّا أَمْرًا بِمَعْرُوفٍ، أَوْ نَهْيًا عَنْ مُنْكَرٍ، أَوْ ذَكَرَ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ "، فَقَالَ مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ: " مَا أَشَدَّ هَذَا الْحَدِيثَ ". فَقَالَ سُفْيَانُ: " وَمَا شِدَّةُ هَذَا الْحَدِيثِ، إِنَّمَا جَاءَتْ بِهِ امْرَأَةٌ عَنِ امْرَأَةٍ هَذَا فِي كِتَابِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ الَّذِي أَرْسَلَ بِهِ نَبِيَّكُمْ ﷺ: أَمَا سَمِعْتَ اللهَ يَقُولُ: ﴿لَا خَيْرَ فِي كَثِيرٍ مِنْ نَجْوَاهُمْ﴾ [النساء: ١١٤] إِلَّا مَنْ أَمَرَ بِصَدَقَةٍ أَوْ مَعْرُوفٍ أَوْ إِصْلَاحٍ بَيْنَ النَّاسِ فَهُوَ هَذَا بِعَيْنِهِ أَوَ مَا سَمِعْتَ قَوْلَ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ يَقُولُ: ﴿يَوْمَ يَقُومُ الرُّوحُ وَالْمَلَائِكَةُ صَفًّا لَا يَتَكَلَّمُونَ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ الرَّحْمَنُ وَقَالَ صَوَابًا﴾ [النبأ: ٣٨] فَهُوَ هَذَا بِعَيْنِهِ. أَوَمَا سَمِعْتَ اللهَ يَقُولُ: ﴿وَالْعَصْرِ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ، وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ﴾ [العصر: ٢] فَهُوَ هَذَا بِعَيْنِهِ دَخَلَ لَفْظُ حَدِيثِ أَحَدِهِمَا فِي حَدِيثِ الْآخَرِ "

4603- Muhammed b. Yezîd b. Huneys el-Mekkî der ki: Mekke'de hasta olan Süfyân es-Sevrî'nin Attarlar mahallesinde bulunan evine ziyaretine gittik. Saîd b. Hassân el-Mahzûmî de ziyaretine gelince Süfyân ona: "Ümmü Sâlih'ten bana nakletmiş olduğun hadisi bir daha anlatsana" dedi. Saîd şöyle dedi: "Ümmü Sâlih binti Sâlih'in Safiyye binti Şeybe kanalıyla onun Ümmü Habibe'den bildirdiğine göre "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *«İyiliği emredip kötülükten menetme veya Allah'ı zikretme konusunda söylediği sözler hariç, insanın söylediği her bir söz aleyhinedir»* buyurmuştur."

"Ne kadar da ağır bir sözmüş" dediğimde de Süfyân şu karşılığı verdi: "Bir kadının yine bir kadından naklen aktardığı bir söz neden bu kadar ağır olsun ki? Oysa aynısı Yüce Allah'ın Peygamberinize (sallallahu aleyhi vesellem) gönderdiği Kitâb'ta da bulunmakta. Yüce Allah'ın: *"Bir sadaka vermeyi ya da iyilik yapmayı ya da insanların arasını düzeltmeyi emredenleri hariç, onların aralarındaki gizli konuşmaların çoğunda hiçbir hayır yoktur"*[1] buyurduğunu işîtmez misin? Bu âyet de işte tam da bunu anlatmaktadır.

---

[1] Nisâ Sur. 114

Yine Yüce Allah'ın: *"Ruh'un ve meleklerin saf duracakları gün Allah'a hitap edemeyeceklerdir. Sadece Rahmân'ın izin verdiği ve doğru söyleyen kimseler konuşabilecektir"*[1] buyurduğunu işitmez misin? Bu âyet de bunu anlatmaktadır. Yine Yüce Allah'ın: *"Andolsun zamana ki, insan gerçekten ziyan içindedir. Ancak, iman edip de sâlih ameller işleyenler, birbirlerine hakkı tavsiye edenler, birbirlerine sabrı tavsiye edenler başka (Onlar ziyanda değillerdir)"*[2] buyurduğunu işitmez misin? Bu âyet de bunu anlatmaktadır."[3]

İki kanalın lafızları karışmıştır.

٤٦٠٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ الْخَرَقِيُّ، بِبَغْدَادَ، أنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الشَّافِعِيُّ، نا مُحَمَّدُ بْنُ غَالِبٍ، حَدَّثَنِي عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ النُّعْمَانِ، نا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ دِينَارٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " إِنَّ أَحَدَكُمْ يَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ رِضْوَانِ اللهِ مَا يُلْقِي لَهَا بَالًا يَرْفَعُهُ اللهُ بِهَا دَرَجَاتٍ، وَإِنَّ الْعَبْدَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ سَخَطِ اللهِ مَا يُلْقِي لَهَا بَالًا، فَهُوَ يَهْوِي بِهَا فِي جَهَنَّمَ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدِ اللهِ

4604- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kişi bazen önemsemediği, ancak Allah'ın razı olacağı bir söz söyler de bu söze karşılık Yüce Allah onun derecesini yükseltir. Yine kul bazen önemsemediği, ancak Allah'ın sevmeyeceği bir söz söyler de bu söze karşılık cehennem çukuruna düşer."*

Buhârî, *Sahîh*'de başka bir kanalla Abdurrahman b. Abdillah'tan rivayet etti.[4]

---

[1] Nebe Sur. 38

[2] Asr Sur. 1-3

[3] İsnâdında tanınmayan ravi vardır. Zayıf bir hadistir. Hâkim, *Müstedrek* (2/512-513) ve İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu's-Samt* (14).

[4] Buhârî, *rikâk* (7/185).

٤٦٠٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو بَكْرِ بْنِ إِسْحَاقَ، وَعَلِيُّ بْنُ حَمْشَاذَ، قَالَا: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ الْقَاضِي، قَالَ: نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ حَمْزَةَ، أنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَازِمٍ، وَعَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو الْحُسَيْنِ الْحَجَّاجِيُّ، أنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، نا ابْنُ أَبِي عُمَرَ، نا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ الدَّرَاوَرْدِيُّ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ الْهَادِّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عِيسَى بْنِ طَلْحَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " إِنَّ الْعَبْدَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مَا يَتَبَيَّنُ فِيهَا يَهْوِي بِهَا فِي النَّارِ بُعْدَ مَا بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ، عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَرَ

4605- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kul bazen doğruluğundan emin olmadığı bir sözü söyler de bunan dolayı cehennemde doğu ile batı arasındaki mesafe kadar bir derinliğe düşer"* buyurmuştur.[1]

Müslim, İbn Ebî Ömer'den rivayet etti.[2]

٤٦٠٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا أَبُو النَّضْرِ الْفَقِيهُ، نا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ، نا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ، نا ابْنُ الدَّرَاوَرْدِيِّ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ عَلْقَمَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، عَنْ بِلَالِ بْنِ الْحَارِثِ، أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: " إِنَّ أَحَدَكُمْ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ رِضْوَانِ اللهِ مَا يَظُنُّ أَنْ تَبْلُغَ مَا بَلَغَتْ، فَيَكْتُبُ اللهُ بِهَا رِضْوَانَهُ إِلَى يَوْمِ يَلْقَاهُ، وَإِنَّ أَحَدَكُمْ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ سَخَطِ اللهِ، وَمَا يَظُنُّ أَنْ تَبْلُغَ مَا بَلَغَتْ فَيَكْتُبُ اللهُ بِهَا سَخَطَهُ إِلَى يَوْمِ يَلْقَاهُ "

4606- Bilâl b. el-Hâris der ki: Resûlullah'ın (sallallahu alayhi vesellam) şöyle buyurduğunu işittim: *"Biriniz bazen basit gördüğü, ancak Allah'ın razı olacağı bir söz söyler de bu söze karşılık Yüce Allah o kişiden (kıyamette) huzura çıkana dek razı olduğunu yazar. Yine biriniz bazen basit gördüğü ancak Allah'ın sevmeyeceği bir söz söyler de bu söze karşılık Yüce Allah o kişiye (kıyamette) huzura çıkana dek öfke duyduğunu yazar."*[3]

---

[1] Ravileri sika olan sahih bir hadistir.

[2] Müslim, *zühd* (49, 50) ve Buhârî, *rikâk* (7/184).

[3] İsnâdı sahih ravileri güvenilirdir. Tirmizî 4/559 (2319) ve İbn Mâce 2/1312-1313

٤٦٠٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو سَعِيدِ بْنِ أَبِي عَمْرٍو، نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نا أَبُو أُمَيَّةَ الطَّرَسُوسِيُّ، نا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍو، نا أَبُو إِسْحَاقَ الْفَزَارِيُّ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ، عَنْ مَيْمُونِ بْنِ أَبِي شَبِيبٍ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ، قَالَ: كُنَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ، فَأَصَابَ النَّاسَ رِيحٌ، فَتَقَطَّعُوا فَضَرَبْتُ بِبَصَرِي، فَإِذَا أَنَا قَرِيبُ النَّاسِ مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَقُلْتُ: لَأَغْتَنِمَنَّ خَلْوَتَهُ الْيَوْمَ فَدَنَوْتُ مِنْهُ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ، أَخْبِرْنِي بِعَمَلٍ يُقَرِّبُنِي أَوْ قَالَ: يُدْخِلُنِي الْجَنَّةَ، وَيُبَاعِدُنِي مِنَ النَّارِ، قَالَ:" لَقَدْ سَأَلْتَ عَنْ عَظِيمٍ، وَإِنَّهُ لَيَسِيرٌ عَلَى مَنْ يَسَّرَهُ اللهُ عَلَيْهِ: تَعْبُدُ اللهَ وَلَا تُشْرِكْ بِهِ شَيْئًا، وَتُقِيمُ الصَّلَاةَ الْمَكْتُوبَةَ، وَتُؤْتِي الزَّكَاةَ الْمَفْرُوضَةَ، وَتَحُجُّ الْبَيْتَ، وَتَصُومُ رَمَضَانَ، وَإِنْ شِئْتَ أَنْبَأْتُكَ بِأَبْوَابِ الْخَيْرِ" قُلْتُ: أَجَلْ يَا رَسُولَ اللهِ، قَالَ:" الصَّوْمُ جُنَّةٌ، وَالصَّدَقَةُ تُكَفِّرُ الْخَطِيئَةَ، وَقِيَامُ اللَّيْلِ فِي جَوْفِ اللَّيْلِ يُبْتَغَى بِهِ وَجْهُ اللهِ"، ثُمَّ قَرَأَ الْآيَةَ: ﴿تَتَجَافَى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ﴾ [السجدة: ١٦] ثُمَّ قَالَ:" إِنْ شِئْتَ أَنْبَأْتُكَ بِرَأْسِ الْأَمْرِ وَعَمُودِهِ وَذِرْوَةِ سَنَامِهِ" قُلْتُ: أَجَلْ يَا رَسُولَ اللهِ، قَالَ: أَمَّا رَأْسُ الْأَمْرِ فَالْإِسْلَامُ، وَأَمَّا عَمُودُهُ فَالصَّلَاةُ، وَأَمَّا ذِرْوَةُ سَنَامِهِ فَالْجِهَادُ، وَإِنْ شِئْتَ أَنْبَأْتُكَ بِأَمْلَكِ النَّاسِ مِنْ ذَلِكَ كُلِّهِ" فَأَقْبَلَ رَجُلَانِ فَخَشِيتُ أَنْ يَشْغَلَاهُ عَنِّي، قُلْتُ: مَا هُوَ يَا رَسُولَ اللهِ، بِأَبِي وَأُمِّي؟ فَأَشَارَ بِأُصْبُعِهِ إِلَى فِيهِ، فَقُلْتُ: وَإِنَا لَنُؤَاخَذُ بِكُلِّ مَا نَتَكَلَّمُ بِهِ، قَالَ:" ثَكِلَتْكَ أُمُّكَ يَا مُعَاذُ، وَهَلْ يَكُبُّ النَّاسَ عَلَى مَنَاخِرِهِمْ فِي جَهَنَّمَ إِلَّا حَصَائِدُ أَلْسِنَتِهِمْ، وَهَلْ تَتَكَلَّمُ إِلَّا بِمَا عَلَيْكَ أَوْ لَكَ"، وَنا أَبُو أُمَيَّةَ، نا سُلَيْمَانُ بْنُ يَحْيَى، عَنْ ثَعْلَبَةَ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي صُعَيرٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، عَنِ الْحَكَمِ، عَنْ مَيْمُونِ بْنِ أَبِي شَبِيبٍ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ نَحْوَهُ، وَرَوَيْنَاهُ مِنْ حَدِيثِ أَبِي وَائِلٍ، وَعُرْوَةَ بْنِ النَّزَّالِ، أَوِ النَّزَّالِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ مُعَاذٍ، وَرَوَاهُ أَيْضًا مُبَارَكُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ مَسْرُوقٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَيُّوبَ بْنِ جَرِيرٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ غُنْمٍ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ

4607- Muâz b. Cebel der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte Tebûk savaşındayken yolda şiddetli bir rüzgara yakalandık ve herkes bir tarafa dağıldı. Etrafıma baktığımda Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) herkesten

(3969).

daha yakın olduğumu gördüm. Kendi kendime: "Bu gün onu yalnız bulmuşken bu fırsatı değerlendireceğim" dedim ve ona yaklaştım. "Ey Allah'ın Resûlü! Beni, cennete yaklaştıracak (veya cennete sokacak) bir amel söyle" dediğimde Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bana çok büyük olan bir şeyi sordun. Ancak Yüce Allah'ın kolaylaştırdığı kişiler için pek kolay olan bir şeydir! Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmazsın. Farz namazları kılar, farz kılınan zekatı verir, farz kılınan haccı ifa eder ve Ramazan orucunu tutarsın"* buyurdu ve: *"Sana hayır kapılarını da bildirmemi ister misin?"* diye sordu. "Ey Allah'ın Resûlü! Tabi ki isterim" dediğimde, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bil ki oruç (kişiyi günahlara karşı koruyan) bir kalkandır. Verilen sadaka ve Allah rızası için kılınan gece namazı da, kişinin günahlarına kefaret olur"* buyurdu.

Sonrasında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Onlar, korkarak ve ümid ederek Rablerine ibadet etmek için yataklarından kalkarlar. Kendilerine rızık olarak verdiğimiz şeylerden de Allah için harcarlar"***[1] âyetini okudu ve: *"Sana bu işin temelini, direklerini ve zirvesini de söyleyeyim mi?"* diye sordu. Ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Tabi ki söyle!" dediğimde, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu işin temeli İslam, direkleri namaz, zirvesi de cihaddır"* buyurdu ve: *"İstersen kendisiyle bütün bunlara sahip olabileceğin şeyi de söyleyeyim"* buyurdu. O sırada iki adam karşıdan gelince Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) benden meşgul etmelerinden korktum ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Anam babam sana feda olsun! Bu şey nedir?" dedim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) eliyle dilini gösterdi. Ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Konuştuğumuz her şeyden sorumlu tutulacak mıyız?" diye sorduğumda, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Muâz! Annen sensiz kalsın emi! İnsanları yüzüstü (cehenneme) düşürecek olan şey söylemiş oldukları şeylerden başka bir şey midir? Konuştukların ya aleyhine ya da lehine olan şeylerden başka bir şey midir?"* karşılığını verdi."[2]

Başka bir kanalla bu hadisin aynısı rivayet edilmiştir.[3]

---

[1] Secde Sur. 16

[2] Ravileri güvenilir olan hasen bir hadistir. Hâkim, *Müstedrek* (2/412-413), Hennâd, *Zühd* 2/529-530 (1090), Taberânî, *M. el-Kebîr* 20/143 (292) ve İbn Cerîr, *Tefsîr* (21/102).

[3] Beyhakî, *Sünen* (9/20) ve İbn Cerîr, *Tefsîr* (21/102-103).

Başka bir kanalla aynısı bildirilmiştir.[1]

Başka bir kanalla aynısı bildirilmiştir.[2]

٤٦٠٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ، أنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، نا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، نا أَبُو دَاوُدَ، نا مُحَمَّدُ بْنُ رَاشِدٍ، عَنْ مَكْحُولٍ: أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: فِي هَذَا الْحَدِيثِ لِمُعَاذٍ: " إِنَّكَ مَا كُنْتَ سَاكِتًا فأنت سالما فَإِذَا تَكَلَّمْتَ فَلَكَ أَوْ عَلَيْكَ "

4608- Mekhûl'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem) bu (bir önceki) hadiste Muâz'a: *"Sustuğun sürece selamettesin demektir. Konuştuğunda ise ya lehine ya da aleyhinedir"* buyurmuştur.[3]

٤٦٠٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَاضِي، وَأَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، مِنْ أَصْلِهِ نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نا أَبُو أُمَيَّةَ الطَّرَسُوسِيُّ، نا الْحَسَنُ بْنُ بِشْرٍ الْكُوفِيُّ، نا الْحَكَمُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ سَمُرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ لِلشَّيْطَانِ كُحْلًا وَلَعُوقًا، فَإِذَا كَحَلَ الْإِنْسَانُ مِنْ كُحْلِهِ ثَقُلَتْ عَيْنَاهُ، فَإِذَا أَلْعَقَهُ مِنْ لَعُوقِهِ ذَرِبَ لِسَانُهُ بِالشَّرِّ "

4609- Semure'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellam) şöyle buyurmuştur: *"Şeytanın sürmesi ve yalama şekeri vardır. Bu sürmesinden insana sürdüğü zaman uykusu gelir. Yalama şekerinden verdiği zaman da kötü şeyler konuşmaya başlar."*[4]

٤٦١٠ - حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ كَامِلُ بْنُ أَحْمَدَ الْمُسْتَمْلِي، أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ صُبَيْحٍ، مِنْ كِتَابِهِ، نا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ خُزَيْمَةَ، نا أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ التِّرْمِذِيُّ، نا أَحْمَدُ بْنُ مُصْعَبٍ، نا عُمَرُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ أَيُّوبَ بْنِ سَيَّارٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ قَالَ: جَاءَ الْعَبَّاسُ بْنُ الْمُطَّلِبِ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ وَعَلَيْهِ ثِيَابٌ

---

[1] İbn Mâce 2/1314-1315 (3973) ve Tirmizî 5/11-12 (2616).

[2] Taberânî, *M. el-Kebîr* 20/73-74 (137) Bak: Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (10/300).

[3] Ravileri güvenilirdir, ancak isnâdında kopukluk vardır. Tayâlisî, *Müsned* (s. 77).

[4] İsnâdı zayıftır. Taberânî, *M. el-Kebîr* 7/249-250 (6855), Ebû Nuaym, *Ahbâru Isbehân* (2/203) ve İbn Adiy, *el-Kâmil* (3/1210).

بِيضٌ، فَلَمَّا نَظَرَ إِلَيْهِ تَبَسَّمَ فَقَالَ الْعَبَّاسُ: يَا رَسُولَ اللهِ، مَا الْجَمَالُ؟ قَالَ: " صَوَابُ الْقَوْلِ بِالْحَقِّ " قَالَ: فَمَا الْكَمَالُ؟ قَالَ: " حُسْنُ الْفِعَالِ بِالصِّدْقِ " تَفَرَّدَ بِهِ عُمَرُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ وَلَيْسَ بِالْقَوِيِّ

4610- Câbir b. Abdillah der ki: Abbâs b. el-Muttalib, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldi. Üzerinde ise beyaz giysiler vardı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onu görünce gülümsedi. Abbâs: "Ey Allah'ın Resûlü! Güzellik (cemal) nedir?" diye sorunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hak ve doğru olan sözleri söylemektir"* buyurdu. Abbâs: "Kemal nedir?" diye sorunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Samimiyetle güzel amellerde bulunmaktır"* buyurdu.[1]

Rivayette güçlü biri olmayan Ömer b. İbrâhîm bunu rivayette tek kalmıştır.

٤٦١١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ، نا مُحَمَّدٌ هُوَ الصَّنْعَانِيُّ، نا عَارِمُ بْنُ الْفَضْلِ، نا مُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: وَحَدَّثَ أَبِي: أَنَّ أَنَسًا حَدَّثَ، عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ لَيْلَةَ أُسْرِيَ بِهِ، قَالَ: " رَأَيْتُ أَقْوَامًا تُقْرَضُ شِفَاهُهُمْ بِمَقَارِيضَ مِنْ نَارٍ - أَوْ قَالَ: مِنْ حَدِيدٍ - قَالَ: فَقُلْتُ: مَنْ هَؤُلَاءِ يَا جِبْرِيلُ؟ قَالَ: هَؤُلَاءِ خُطَبَاءُ مِنْ أُمَّتِكَ "

4611- Enes bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) İsra (Mirac) gecesini anlatırken şöyle buyurdu: *"Dudakları ateşten (veya demirden) makaslarla kesilen kişiler gördüm. «Ey Cebrâil! Bunlar kim?» diye sorduğumda: «Bunlar ümmetinden hatiplerdir» dedi."*[2]

٤٦١٢ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أنا أَبُو طَاهِرٍ الْمُحَمَّدُ آبَادِي، نا الْبُوشَنْجِيُّ يَعْنِي أَبَا عَبْدِ اللهِ، نا النَّضْرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْمِنْهَالِ، نا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللهِ، عَنِ الْمُغِيرَةِ، خَتَنِ مَالِكِ بْنِ دِينَارٍ عَنْ مَالِكِ بْنِ دِينَارٍ، عَنْ أَنَسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ

---

[1] İsnâdı çok zayıftır. Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs* 2/121 (2633) ve Ebû Nuaym, *Ahbâru Isbehân* (2/86-87).

[2] Ravileri güvenilir olan sahih bir hadistir. Ebû Ya'lâ, *Müsned* 7/118 (4069) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (8/172).

ﷺ: " أَتَيْتُ عَلَى سَمَاءِ الدُّنْيَا لَيْلَةَ أُسْرِيَ بِي، فَإِذَا فِيهَا رِجَالٌ تُقْطَعُ أَلْسِنَتُهُمْ وَشِفَاهُهُمْ بِمَقَارِضَ مِنْ نارٍ، فَقُلْتُ: يَا جِبْرِيلُ مَنْ هَؤُلَاءِ؟ قَالَ: خُطَبَاءُ أُمَّتِكَ "

4612- Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"İsra (Mirac) gecesi götürüldüğümde dünya semasına ulaşınca orada dilleri ve dudakları ateşten makaslarla kesilen adamlar gördüm. «Ey Cebrâil! Bunlar kim?» diye sorduğumda: «Bunlar ümmetinin hatipleridir» dedi."*[1]

٤٦١٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ عَبْدَانَ، أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، نا تَمْتَامٌ، نا مُسْلِمٌ، نا صَدَقَةُ، عَنْ مَالِكِ بْنِ دِينَارٍ، عَنْ ثُمَامَةَ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَنَسٍ، عَنْ أَنَسٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " أَتَيْتُ لَيْلَةَ أُسْرِيَ بِيَ عَلَى قَوْمٍ تُقْرَصُ شِفَاهُهُمْ بِمَقَارِيضَ مِنْ نارٍ فَقُلْتُ: مَنْ هَؤُلَاءِ يَا جِبْرِيلُ؟، فَقَالَ: هَؤُلَاءِ خُطَبَاءُ أُمَّتِكَ الَّذِينَ يَقُولُونَ مَا لَا يَفْعَلُونَ، وَيَقْرَؤُنَ كِتَابَ اللهِ وَلَا يَعْمَلُونَ بِهِ "

4613- Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"İsra (Mirac) gecesi götürüldüğümde dudakları ateşten makaslarla kesilen kişilerin yanına geldim. «Ey Cebrâil! Bunlar kim?» diye sorduğumda: «Bunlar ümmetinden hatiplerdir. Yapmadıkları şeyleri söyler, Allah'ın Kitâb'ını okur, ama onunla amel etmezlerdi» dedi."*[2]

٤٦١٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَلِيٍّ الْخَسْرُوجَرْدِيُّ، نا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْإِسْمَاعِيلِيُّ، نا عَلِيُّ بْنُ رَوْحٍ، نا أَبُو بُجَيْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ جَابِرٍ، نا الْمُحَارِبِيُّ، أنا سُفْيَانُ، عَنْ خَالِدِ بْنِ سَلَمَةَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَرَرْتُ لَيْلَةَ أُسْرِيَ بِيَ عَلَى قَوْمٍ تُقْرَضُ شِفَاهُهُمْ بِمَقَارِيضَ مِنْ نارٍ فَقُلْتُ: مَنْ هَؤُلَاءِ؟ قَالَ: هَؤُلَاءِ قَوْمٌ خُطَبَاءُ مِنْ أَهْلِ الدُّنْيَا كَانُوا يَأْمُرُونَ النَّاسَ، وَيَنْسَوْنَ أَنْفُسَهُمْ " وَكَذَلِكَ رَوَاهُ عَلِيُّ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَنَسٍ

4614- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"İsra (Mirac) gecesi götürüldüğümde dudakları ateşten*

---

[1] İsnâdı hasendir. Ebû Ya'lâ, *Müsned* 7/180 (4160) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (8/43-44).

[2] Ravileri güvenilirdir. Münzirî, *et-Terğîb* (3/135).

makaslarla kesilen kişilerle karşılaştım. Yanımdakine: «Bunlar kim?» diye sorduğumda: «Bunlar yeryüzünden bazı hatiplerdir. İnsanlara amellerde bulunmayı söyler, ama kendilerini unuturlardı» dedi."[1]

Ali b. Zeyd de bunu Enes'ten bu şekilde rivayet etmiştir.[2]

٤٦١٥ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، نا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، نا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَفَّانَ، نا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ مُجَالِدٍ قَالَ: سَمِعْتُ عَامِرًا يَقُولُ: " مَا خَطَبَ خَطِيبٌ فِي الدُّنْيَا إِلَّا سَيَعْرِضُ اللهُ عَلَيْهِ خُطْبَتَهُ مَا أَرَادَ بِهَا "

4615- Mücâlid der ki: Âmir(-i Şa'bî)'nin: "Dünyada konuşma yapan her bir kişiyi Yüce Allah bu konuşmayı ne maksatla yaptığından yana hesaba çekecektir" dediğini işittim.[3]

٤٦١٦ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، أنا أَبُو سَعِيدِ بْنِ الْأَعْرَابِيِّ، نا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ الدَّقِيقِيُّ، نا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، نا دَاوُدُ بْنُ أَبِي هِنْدَ، ح قَالَ: وأنا أَبُو سَعِيدٍ، نا الْحَضْرَمِيُّ، نا عَبَّاسٌ النَّرْسِيُّ، نا وُهَيْبُ بْنُ خَالِدٍ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ أَبِي هِنْدَ، عَنْ مَكْحُولٍ، عَنْ أَبِي ثَعْلَبَةَ الْخُشَنِيِّ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " إِنَّ أَحَبَّكُمْ إِلَيَّ وَأَقْرَبَكُمْ مِنِّي أَحَاسِنُكُمْ أَخْلَاقًا، وَإِنَّ أَبْغَضَكُمْ إِلَيَّ وَأَبْعَدَكُمْ مِنِّي فِي الْآخِرَةِ مَسَاوِيكُمْ أَخْلَاقًا الثَّرْثَارُونَ الْمُتَشَدِّقُونَ الْمُتَفَيْهِقُونَ "

4616- Ebû Sa'lebe el-Huşenî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"İçinizden en çok sevdiğim ve bana en yakın olanlar ahlâkı en güzel olanlarınızdır. İçinizden en sevmediğim ve bana en uzak olanlar ahlâkı kötü, geveze, kibirli ve boşboğaz olanlarınızdır."*[4]

---

[1] İsnâdı hasendir.

[2] Ahmed, *Müsned* 3/120, 180, 231, 239), Ebû Ya'lâ, *Müsned* 7/69, 72 (3992, 3996), Bağavî, *Şerhu's-Sünne* 4/353 (4159), Hatîb, *Târîh* (6/199, 12/47), İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu's-Samt* (512), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (14/308) ve İbnu'l-Mübârek, *Zühd* (819).

[3] Ravileri güvenilirdir. İbnu'l-Mübârek, *Zühd* 44 (136), Ebû Nuaym, *Hilye* (4/312) ve İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu's-Samt* (513).

[4] Ravileri güvenilirdir, ancak isnâdında kopukluk vardır. Ahmed, *Müsned* (4/194), Taberânî, *M. el-Kebîr* 22/221 (588), Beyhakî, *Sünen* (10/194), Ebû Nuaym, *Hilye* (3/97,

٤٦١٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أنا أَبُو بَكْرٍ الْفَحَّامُ، نا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، نا أَبُو نُعَيْمٍ، نا الْبَرَاءُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْقَاصُّ، حَدَّثَنِي عَبْدُ اللهِ بْنُ شَقِيقٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، رَفَعَهُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ: " أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِشِرَارِ هَذِهِ الْأُمَّةِ الثَّرْثَارُونَ الْمُتَشَدِّقُونَ الْمُتَفَيْهِقُونَ، أَفَلَا أُنَبِّئُكُمْ بِخِيَارِهِمْ أَحَاسِنُهُمْ أَخْلَاقًا "،

4617- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Bu ümmetin en kötülerinin kimler olduğunu size söyleyeyim mi? Bunlar geveze, kibirli ve boşboğaz olanlardır. En iyilerinin de kimler olduğunu söyleyeyim mi? Bunlar da ahlâkı en güzel olanlardır."*[1]

٤٦١٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نا الْحَسَنُ بْنُ مُكْرَمٍ، نا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، سُرَيْجُ بْنُ النُّعْمَانِ، أنا نافِعُ بْنُ عُمَرَ الْجُمَحِيُّ، عَنْ بِشْرِ بْنِ عَاصِمِ بْنِ سُفْيَانَ الثَّقَفِيِّ وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ، نا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُؤَدِّبُ، نا نافِعُ بْنُ عُمَرَ، عَنْ بِشْرِ بْنِ عَاصِمٍ اللَّيْثِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ - قَالَ: وَفِي رِوَايَةِ يَزِيدَ وَشُرَيْحٍ قَالَ نافِعٌ أُرَاهُ رَفَعَهُ - قَالَ: " إِنَّ اللهَ يُبْغِضُ الْبَلِيغَ مِنَ الرِّجَالِ الَّذِي يَتَخَلَّلُ بِلِسَانِهِ، كَمَا تَتَخَلَّلُ الْبَقَرَةُ بِلِسَانِهَا " وَفِي رِوَايَةِ يَزِيدَ، وَشُرَيْحٍ تَخَلُّلَ الْبَقَرَةِ بِلِسَانِهَا رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانَ الْعَوَقِيِّ، عَنْ نافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ مَرْفُوعًا

4618- Abdullah b. Amr'ın —Yezîd ile Şurayh'ın rivayetinde: İbn Ömer'in— bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Yüce Allah, ineğin diliyle otları ayırıp yemesi gibi dilini eğip bükerek edebi bir şekilde konuşmaya çalışanları sevmez."*[2]

Yezîd ile Şurayh'ın rivayetinde: *"İneğin diliyle otları seçmesi gibi"* lafzı geçmiştir.

5/188), Bağavî, *Şerhu's-Sünne* 12/366-367 (3395), Hennâd, *Zühd* 2/593 (1255) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (8/327).

[1] İsnâdı zayıftır. Ahmed, *Müsned* (2/369), Beyhakî, *Sünen* (10/194) ile *Âdâb* (427), Zehebî, *Mîzân* (1/301), İbn Adiy, *el-Kâmil* (2/481) ve Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred* (1308).

[2] İsnâdı hasendir. Beyhakî, *Âdâb* (428).

Başka bir kanalla da İbn Ömer'den merfû olarak rivayet edilmiştir.[1]

٤٦١٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرٍ كَامِلُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْمُسْتَمْلِي، أَخْبَرَنِي أَبُو إِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَحْمَدَ الرَّازِيُّ إِمْلَاءً مِنْ كِتَابِهِ نا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُسَيَّبِ الْأُرْغِيَانِيُّ، نا مُحَمَّدُ بْنُ هَاشِمٍ الْبَعْلَبَكِّيُّ، نا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، نا صَدَقَةُ بْنُ خَالِدٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ وَاقِدٍ، عَنْ بُسْرِ بْنِ عُبَيْدِ اللهِ، عَنْ وَاثِلَةَ، قَالَ: بَيْنَمَا نَحْنُ عِنْدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ إِذْ أَقْبَلَ رَجُلٌ عَلَيْهِ شَارَةٌ حَسَنَةٌ، مَا أَدْرِي مَا رَأَيْتُ رَجُلًا أَبْهَى لِعَيْنِي مِنْهُ فَجَعَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ لَا يَتَكَلَّمُ كَلَامًا، إِلَّا أَحَبَّ الرَّجُلُ أَنْ يَعْلُوَ كَلَامُهُ كَلَامَ رَسُولِ اللهِ ﷺ، ثُمَّ قَامَ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ اللهَ لَا يُحِبُّ هَذَا وَحِزْبَهُ يَلْوُونَ بِأَلْسِنَتِهِمْ لِلنَّاسِ لَيَّ الْبَقَرَةِ لِسَانَهَا بِالرَّاعِي كَذَلِكَ يَلْوِي اللهُ وُجُوهَهُمْ وَأَلْسِنَتَهُمْ فِي النَّارِ "

4619- Vâsile der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanındayken çok güzel görünüşlü bir adam geldi ki onun gibi gösterişli birini daha önce gördüğümü hatırlamıyorum. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ne zaman konuşmak istese, adam o konuda söze giriyor ve sesini Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sesinden daha yüksek tutuyordu. Adam kalkıp gidince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yüce Allah bu ve bunun gibi kişileri sevmez. İneğin diliyle otları seçip yemesi gibi (güzel konuşmak için) dillerini eğip bükerler. Yüce Allah da cehennem ateşinin içinde yüzlerini ve dillerini bu şekilde eğip bükecektir"* buyurdu.[2]

٤٦٢٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أنا أَبُو بَكْرِ بْنِ دَاسَةَ، نا أَبُو دَاوُدَ، نا ابْنُ السَّرْحِ، نا ابْنُ وَهْبٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنِ الضَّحَّاكِ بْنِ شُرَحْبِيلَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ تَعَلَّمَ صَرْفَ الْكَلَامِ لِيَسْبِيَ بِهِ قُلُوبَ الرِّجَالِ أَوِ النَّاسِ، لَمْ يَقْبَلِ اللهُ مِنْهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ صَرْفًا وَلَا عَدْلًا "

4620- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Edebi konuşmayı insanların gönüllerini cezbetmek için*

---

[1] Ebû Dâvud 5/274 (5050) ve Tirmizî 5/141 (2853).

[2] Ravileri güvenilirdir. Taberânî, *M. el-Kebîr* 22/70 (170).

öğrenen kişiden Yüce Allah kıyamet gününde farz olsun nafile olsun hiçbir ibadeti kabul etmez."[1]

٤٦٢١ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أنا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، نا أَبُو دَاوُدَ، نا سُلَيْمَانُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ الْبَهْرَانِيُّ، أَنَّهُ قَرَأَ فِي أَصْلِ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عَيَّاشٍ، وَحَدَّثَهُ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ ابْنُهُ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثَنِي ضَمْضَمٌ، عَنْ شُرَيْحِ بْنِ عُبَيْدٍ، نا أَبُو ظَبْيَةَ، أَنَّ عَمْرَو بْنَ الْعَاصِ قَالَ يَوْمًا وَقَامَ رَجُلٌ فَأَكْثَرَ الْقَوْلَ، فَقَالَ عَمْرٌو: لَوْ قَصَدَ فِي قَوْلِهِ لَكَانَ خَيْرًا لَهُ، سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " لَقَدْ رَأَيْتُ أَوْ أُمِرْتُ أَنْ أَتَجَوَّزَ فِي الْقَوْلِ، فَإِنَّ الْجَوَازَ فِي الْقَوْلِ هُوَ خَيْرٌ "

4621- Ebû Zabye bildiriyor: Bir gün adamın biri bir konuda gereğinden fazla konuşunca Amr b. el-Âs kalktı ve şöyle dedi: "Şâyet daha kısa ve öz konuşsaydı kendisi için daha hayırlı olurdu. Zira Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): «*Kısa ve öz konuşmam emredildi. Kısa ve öz konuşmak, kişi için daha hayırlıdır*» buyurduğunu işittim."[2]

٤٦٢٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، أنا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ دُحَيْمٍ، نا أَحْمَدُ بْنُ حَازِمِ بْنِ أَبِي غَرْزَةَ، أنا يَعْلَى بْنُ عُبَيْدٍ، نا أَبُو حَيَّانَ، عَنْ مُجَمِّعٍ التَّيْمِيِّ قَالَ: كَانَ لِعُمَرَ بْنِ سَعْدٍ إِلَى أَبِيهِ حَاجَةٌ، فَقَدَّمَ بَيْنَ يَدَيْ حَاجَتِهِ كَلَامًا مِمَّا يُحَدِّثُ النَّاسُ وَيُوَصِّلُونَ، لَمَّا يَكُنْ سَمِعَهُ مِنْهُ فِيمَا مَضَى، فَلَمَّا فَرَغَ قَالَ: يَا بُنَيَّ، قَدْ فَرَغْتَ مِنْ كَلَامِكَ؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: مَا كُنْتُ مِنْ حَاجَتِكَ أَبْعَدَ، وَلَا كُنْتُ فِيكَ أَزْهَدَ مِنِّي مُنْذُ سَمِعْتُ كَلَامَكَ هَذَا، سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ يَقُولُ: " سَيَكُونُ قَوْمٌ يَأْكُلُونَ أَلْسِنَتَهُمْ كَمَا يَأْكُلُ الْبَقَرُ مِنَ الْأَرْضِ "

4622- Mucemmi' et-Teymî der ki: Ömer b. Sa'd'ın, babası (Sa'd) ile bir işi vardı. Ancak bu işini dile getirmeden önce herkesin yaptığı gibi yine bu ihtiyacına yönelik giriş babından babası Sa'd'ın daha önce duymadığı şeyler söyledi. Sözünü bitirince, Sa'd: "Evladım! Sözünü bitirdin mi?" diye sordu. Ömer: "Evet, bitirdim" karşılığını verince Sa'd şöyle dedi: "Bu ihtiyacını

---

[1] İsnâdı hasendir. Ebû Dâvud 5/274 (5006).

[2] İsnâdı zayıftır. Ebû Dâvud 5/275-276 (5008).

karşılamam çok uzak değildi. Ancak bu sözlerini işittikten sonra bu ihtiyacını karşılamam çok uzak oldu. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): «*Öyle topluluklar olacak ki ineğin otu yemesi gibi dillerini olur olmaz sözlere dolayacaklardır*» buyurduğunu işittim."[1]

٤٦٢٣ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أنا أَبُو عَبْدِ اللهِ بْنُ يَعْقُوبَ، نا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، أنا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ، أنا مِسْعَرٌ، عَنْ أَبِي عَلْقَمَةَ، قَالَ مِسْعَرٌ: أُرَاهُ عَنْ عَبْدِ اللهِ قَالَ: " لَيَأْتِيَنَّ عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ يَأْكُلُونَ فِيهِ بِأَلْسِنَتِهِمْ، كَمَا تَأْكُلُ الْبَقَرَةُ بِأَلْسِنَتِهَا " " هَذَا مَوْقُوفٌ "

4623- Abdullah der ki: "İnsanlara öyle bir zaman gelecek ki ineğin diliyle yemesi gibi onlar da dilleriyle (insanların mallarını) yiyeceklerdir."[2]

Mevkûf bir rivayettir.

٤٦٢٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا الْحَسَنِ أَحْمَدَ بْنَ مُحَمَّدٍ الْعَنَزِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ عُثْمَانَ بْنَ سَعِيدٍ الدَّارِمِيَّ يَقُولُ: سَمِعْتُ نُعَيْمَ بْنَ حَمَّادٍ يَقُولُ: سَمِعْتُ ابْنَ الْمُبَارَكِ يَقُولُ: " أَدْرَكْتُ أَصْحَابَنَا يَقْطَعُونَ الْكَلَامَ " يُرِيدُ أَنَّهُمْ كَانُوا يَخَافُونَ حَدِيثَ النَّبِيِّ ﷺ يَكُونُ قَوْمٌ يَأْكُلُونَ بِأَلْسِنَتِهِمْ

4624- Nuaym b. Hammâd der ki: İbnu'l-Mübârek'in: "Hocalarımızın sözlerini kısa kestiklerini görürdüm" dediğini işittim. İbnu'l-Mübârek, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) "*Öyle topluluklar olacak ki ineğin otu yemesi gibi dillerini olur olmaz sözlere dolayacaklardır*" buyruğundan çekindikleri için böyle yaptıklarını söylemek istemiştir.[3]

٤٦٢٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، أنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، نا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، نا ابْنُ عُثْمَانَ، نا عُمَرُ بْنُ عَلِيٍّ، أنا عَبْدُ رَبِّ بْنِ هِلَالِ بْنِ أَبِي هِلَالٍ، قَالَ: أَنْبَأَنِي مَيْمُونُ بْنُ مِهْرَانَ قَالَ: إِنِّي لَعِنْدَ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ إِذْ فُتِحَ لَهُ مَنْطِقٌ حَسَنٌ، حَتَّى رَقَّ لَهُ

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Bezzâr, *Müsned* (2/448), Ebu'ş-Şeyh, *Emsâl* (292), Ahmed, *Müsned* (1/175-176, 184).

[2] İsnâdı sahih, ravileri güvenilirdir.

[3] Ravileri güvenilirdir.

أَصْحَابُهُ، قَالَ: فَفَطِنَ لِرَجُلٍ مِنْهُمْ وَهُوَ يَحْذِفُ دَمْعَتَهُ، قَالَ: فَقَطَعَ مَنْطِقَهُ، قَالَ مَيْمُونٌ، فَقُلْتُ لَهُ: امْضِ فِي مَنْطِقِكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، فَإِنِّي أَرْجُو أَنْ يَمُنَّ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ بِهِ عَلَى مَنْ سَمِعَهُ، وَانْتَهَى إِلَيْهِ، فَقَالَ بِيَدِهِ: " إِلَيْكَ عَنِّي، فَإِنَّ الْقَوْلَ فِتْنَةٌ، وَالْفِعَالَ أَوْلَى بِالْمَرْءِ مِنَ الْقَوْلِ "

4625- Meymûn b. Mihrân der ki: Ben yanındayken Ömer b. Abdilazîz'in konuşmaya başladı. O kadar güzel konuşuyordu ki orada bulunan kişilerin kalpleri yumuşamaya başladı. Ömer içlerinden birinin yaşlarını sildiğini görünce konuşmasını kesti. Ona: "Ey müminlerin emiri! Konuşmana devam et! Belki de Yüce Allah bu sözleri duyan veya bu sözlerin kendisine ulaştığı kişilere bunları faydalı kılar" dediğimde eliyle "Benden uzak dur!" anlamında işarette bulundu ve: "Sözler fitnedir. Kişi için sözden çok amel gereklidir" dedi.[1]

٤٦٢٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أنا أَبُو بَكْرٍ الْفَحَّامُ، نا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ حَمْزَةَ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ، عَنِ الْعُلَا، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " إِنَّ اللهَ لَا يُحِبُّ قِيلَ وَقَالَ، وَكَثْرَةَ السُّؤَالِ، وَإِضَاعَةَ الْمَالِ " أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَأَخْرَجَهُ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ وَهَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ مُسْلِمٍ

4626- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yüce Allah dedikoduyu, gereğinden çok soru sormayı ve malın israf edilmesini sevmez"* buyurmuştur.[2]

Müslim, *Sahîh*'de Ebû Sâlih kanalıyla Ebû Hureyre'den rivayet etti.[3]

Buhârî ile Müslim, Muğîre b. Şu'be hadisinden Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) rivayet ettiler.[1]

---

[1] İsnâdında tanımadığımız ravi vardır. Fesevî, *Ma'rife* (1/595) Bak: İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye* (9/224).

[2] Ravileri sika olan sahih bir hadistir.

[3] Müslim, *ukdiya* (10).

Bu hadisin de Müslim'in şartlarına göre isnâdı sahihtir.

٤٦٢٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، نا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، نا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أنا مَعْمَرٌ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي وَرَّادٌ، قَالَ: كَتَبَ مُعَاوِيَةُ إِلَى الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ: أَنِ اكْتُبْ إِلَيَّ بِشَيْءٍ مِنْ حَدِيثِ رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَكَتَبَ إِلَيْهِ إِنِّي " سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَتَعَوَّذُ مِنْ ثَلَاثَةٍ: مِنْ عُقُوقِ الْأُمَّهَاتِ، وَمِنْ وَأْدِ الْبَنَاتِ، وَمِنْ مَنْعَ وَهَاتِ. وَسَمِعْتُهُ يَنْهَى عَنْ ثَلَاثَةٍ: قِيلَ وَقَالَ، وَإِضَاعَةِ الْمَالِ، وَكَثْرَةِ السُّؤَالِ. قَالَ: وَسَمِعْتُهُ يَقُولُ: " اللهُمَّ لَا مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ، وَلَا مُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ، وَلَا رَادَّ لِمَا قَضَيْتَ، وَلَا يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ "

4627- Verrâd der ki: Muâviye, Muğîre b. Şu'be'ye: "Bana Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hadislerinden bir şeyler yaz" diye mektup yazınca, Muğîre ona şöyle yazdı: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), annelere kötü davranmaktan, kızları diri diri gömmekten ve vermeden sadece almaktan olmak üzere üç şeyden Allah'a sığındığını işittim. Yine Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) dedikodu, mal israfı ve çokça soru sorma olmak üzere üç şeyi yasakladığını işittim. Yine: *«Allahım! Vermek istediğine engel olacak, vermek istemediğine verebilecek, takdirine karşı çıkacak yoktur ve senin inâyetin olmadıktan sonra kimsenin varlığı kendisine bir fayda getiremez»* dediğini işittim."[2]

٤٦٢٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنِ قَتَادَةَ، أنا أَبُو عَلِيٍّ الرَّفَّا، نا أَبُو مُحَمَّدٍ زَكَرِيَّا بْنُ دَاوُدَ الْخَفَّافُ، نا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ عِصْمَةَ، نا أَبِي، نا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، أنا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْعَوَّامِ بْنِ جُوَيْرِيَةَ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ أَنَسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَرْبَعٌ لَا يُصَبْنَ إِلَّا بِعُجْبٍ: الصَّمْتُ وَهُوَ أَوَّلُ الْعِبَادَةِ، وَالتَّوَاضُعُ، وَذِكْرُ اللهِ، وَقِلَّةُ الشَّيْءِ "

4628- Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kişi dört hasleti kendinde taşıyorsa haline şaşılmalıdır. Bunlardan*

---

[1] Buhârî, *zekât* (2/131), *istikrâd* (3/87) ve *i'tisâm* (8/142) ve Müslim, *ukdiya* (12, 13, 14).

[2] İsnâdı sahih ravileri güvenilirdir. Taberânî, *M. el-Kebîr* 20/386-387 (909, 910) ve Abdurrezzâk, *Musannef* 10/440 (19638).

biri suskunluktur ki ibadetin başıdır. Diğeri tevazudur. Diğeri Yüce Allah'ı zikretmektir. Bir diğeri de az mala sahip olmaktır."[1]

٤٦٢٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ عِصْمَةَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، نا أَبِي، نا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، وَأَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْفَارِسِيُّ، أنا أَبُو عَمْرِو بْنِ مَطَرَ، نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَلِيٍّ، نا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، أنا عَبْدُ اللهِ بْنُ لَهِيعَةَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحُبُلِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ صَمَتَ نَجَا "

4629- Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Susan kurtulur"* buyurmuştur.[2]

Başka bir kanalla aynısı rivayet edilmiştir.

٤٦٣٠ - رَوَاهُ إِسْحَاقُ الْحَنْظَلِيُّ، عَنْ يَحْيَى بْنِ يَحْيَى، أَخْبَرَنَاهُ أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، أنا أَبُو مُحَمَّدٍ السَّمَدِيُّ، نا السَّرَّاحُ، نا إِسْحَاقُ، أنا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ نَحْوَهُ

4630- Başka bir kanalla yukarıdaki hadisin aynısı rivayet edilmiştir.[3]

٤٦٣١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا أَبُو جَعْفَرٍ أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الْحَافِظُ، بِهَمْدَانَ، نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحُسَيْنِ، نا عُثْمَانُ بْنُ صَالِحٍ، حَدَّثَنِي عَبْدُ اللهِ بْنُ لَهِيعَةَ، حَدَّثَنِي دَرَّاجٌ، عَنِ ابْنِ حُجَيْرَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " إِذَا رَأَيْتُمُ الْعَبْدَ يُعْطَى زُهْدًا فِي الدُّنْيَا وَقِلَّةَ مَنْطِقٍ، فَاقْتَرِبُوا مِنْهُ، فَإِنَّهُ يُلْقِي الْحِكْمَةَ "

4631- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Dünyaya karşı zahid olan ve az konuşan birini*

---

[1] Uydurma hadistir. Hâkim, *Müstedrek* (4/311), Beyhakî, *Âdâb* 160 (406), Taberânî, *M. el-Kebîr* 1/256 (741) ve İbn Adiy, *el-Kâmil* (2/697) Bak: Suyûtî, *Hüsnü's-Semt* (26) ve Münzirî, *et-Terğîb* (3/534-535).

[2] İsnâdı hasendir. Tirmizî 4/660 (2501).

[3] Ravileri güvenilirdir.

gördüğünüzde ona yakın olmaya çalışın. Zira öylesi kişilere hikmetli sözler söylemek ilham edilir."[1]

٤٦٣٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ، الْفَقِيهُ، أنا أَبُو بَكْرِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ الْقَطَّانُ، نا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ السُّلَمِيُّ، نا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أنا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ حُسَيْنٍ، وَأَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ، أنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْفَحَّامُ، نا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الذُّهْلِيُّ، نا عَفَّانُ بْنُ مُسْلِمٍ، نا وُهَيْبٌ، نا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ حُسَيْنٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ مِنْ حُسْنِ إِسْلَامِ الْمَرْءِ تَرْكُهُ مَا لَا يَعْنِيهِ " هَذَا مُرْسَلٌ

4632- Ali b. Hüseyn'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kişinin kendisini ilgilendirmeyen şeyi terk etmesi, iyi bir Müslüman olmasındandır"* buyurmuştur.[2]

٤٦٣٣ - وَقَدْ أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، وَأَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ رَجَا الْأَدِيبُ مِنْ أَصْلِ سَمَاعِهِ، وَأَبُو الْقَاسِمِ عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ الطُّهْمَانِيُّ، قَالُوا: نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ الْبَيْرُوتِيُّ، نا أَبِي، أنا الْأَوْزَاعِيُّ، أَخْبَرَنِي قُرَّةُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مِنْ حُسْنِ إِسْلَامِ الْمَرْءِ تَرْكُهُ مَا لَا يَعْنِيهِ " إِسْنَادُ الْأَوَّلِ أَصَحُّ

4633- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kişinin kendisini ilgilendirmeyen şeyi terk etmesi, iyi bir Müslüman olmasındandır"* buyurmuştur.[3]

Önceki rivayetin isnâdı daha sahihtir.

٤٦٣٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أنا أَبُو بَكْرٍ الْفَحَّامُ، نا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، نا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، نا سُفْيَانُ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُرَحْبِيلَ قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللهِ بْنُ مَسْعُودٍ: " إِنَّ طُولَ الصَّلَاةِ، وَقِصَرَ الْخُطْبَةِ مَئِنَّةٌ مِنْ فِقْهِ الرَّجُلِ يَقُولُ عَلَامَةٌ "

---

[1] İsnâdı zayıftır. Ebû Nuaym, *Hilye* (7/317) ve Deylemî, *Müsnedu'l-Firdevs* 1/260 (1012).

[2] Ravileri güvenilir, mürsel bir hadistir. Tirmizî 4/558 (2318).

[3] Ravileri güvenilirdir, ancak Ebu'l-Kâsım et-Tahmânî'yi tanımıyoruz. Tirmizî 4/558 (2317) ve İbn Mâce 2/1315-1316 (3976).

4634- Abdullah b. Mes'ûd der ki: "Namazı uzun, hutbeyi kısa tutmak kişinin fakih biri olduğunun göstergesidir."[1]

٤٦٣٥ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، نا عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ بْنُ بَيَانٍ الْمُقْرِئُ، نا شُرَيْحُ بْنُ يُونُسَ، ح وأنا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُقْبَةَ الشَّيْبَانِيُّ، نا أَحْمَدُ بْنُ مُوسَى الْحَمَّارُ، نا شُرَيْحُ بْنُ يُونُسَ، نا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ الْجَرِّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ وَاصِلِ بْنِ حَيَّانَ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ قَالَ: خَطَبَنَا عَمَّارٌ، فَأَبْلَغَ وَأَوْجَزَ، فَلَمَّا نَزَلَ قُلْنَا: يَا أَبَا الْيَقْظَانِ، لَقَدْ أَبْلَغْتَ وَأَوْجَزْتَ، فَلَوْ كُنْتَ نَفَّسْتَ، فَقَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " إِنَّ طُولَ صَلَاةِ الرَّجُلِ، وَقِصَرَ خُطْبَتِهِ مَئِنَّةٌ مِنْ فِقْهِهِ، فَأَطِيلُوا الصَّلَاةَ وَأَقْصِرُوا الْخُطْبَةَ، فَإِنَّ مِنَ الْبَيَانِ سِحْرًا " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ شُرَيْحِ بْنِ يُونُسَ لَفْظُهُمَا سَوَاءٌ

4635- Ebû Vâil der ki: Ammâr bize kısa ve öz bir hutbe verdi. İndiğinde ona: "Ey Ebu'l-Yakzân! Kısa ve öz olan bir hutbe verdin, biraz daha uzun tutsaydın olmaz mıydı?" dediğimizde şu karşılığı verdi: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): «*Kişinin namazı uzun, hutbeyi kısa tutması onun fakih biri olduğunun göstergesidir. Bazı sözlerin de sihir etkisi vardır*» buyurduğunu işittim."

Müslim, *Sahîh*'de Şurayh b. Yûnus kanalıyla rivayet etti.[2]

Her iki kanalın da lafzı aynıdır.

٤٦٣٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أنا أَبُو الْحَسَنِ الطَّرَائِفِيُّ، نا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ، نا الْقَعْنَبِيُّ، فِيمَا قَرَأَ عَلَى مَالِكٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ أَبِيهِ: أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ دَخَلَ عَلَى أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ وَهُوَ يَجْبِذُ لِسَانَهُ، فَقَالَ عُمَرُ: مَهْ، يَغْفِرُ اللهُ لَكَ، فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: " هَذَا أَوْرَدَنِي الْمَوَارِدَ "

4636- Zeyd b. Eslem, babasından bildiriyor: Ömer b. el-Hattâb, Ebû Bekr'in yanına girdiğinde Ebû Bekr dilini çekiyordu. Ömer ona: "Sakin ol!

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Beyhakî, *Sünen* (3/208) ve Taberânî, *M. el-Kebîr* 9/345 (9493) Bak: Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (2/190).

[2] Müslim, *cumu'a* (47).

Allah seni bağışlasın!" deyince, Ebû Bekr: "Beni (istemediğim) birçok olayla karşı karşıya bırakan budur (dilimdir)!" karşılığını verdi.[1]

٤٦٣٧ - قَالَ: وَفِيمَا قَرَأَ عَلَى مَالِكٍ أَنَّهُ بَلَغَهُ: أَنَّ عَائِشَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ ﷺ كَانَتْ تُرْسِلُ إِلَى بَعْضِ أَهْلِهَا بَعْدَ الْعَتَمَةِ فَتَقُولُ: " أَلَا تُرِيحُونَ كُتَّابَكُمْ "

4637- Mâlik bildiriyor: Hz. Âişe akrabalarından bazılarına yatsı namazından sonra haber gönderip: "Katiplerinizi (hafaza meleklerini) biraz dinlendirin" derdi.[2]

٤٦٣٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، نا أَبُو بَكْرٍ الْفَحَّامُ، نا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، نا سَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ، نا أَبُو عَامِرٍ صَالِحُ بْنُ رُسْتُمٍ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ هِلَالٍ، عَنِ الْأَحْنَفِ قَالَ: جَلَسْتُ إِلَى أَبِي ذَرٍّ وَهُوَ يُسَبِّحُ فَأَقْبَلَ عَلَيَّ فَقَالَ: " إِمْلَاءُ الْخَيْرِ عَلَى خَيْرٍ أَلَيْسَ خَيْرًا؟ " قَالَ: قُلْتُ: بَلَى أَصْلَحَكَ اللهُ، ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَى تَسْبِيحِهِ، ثُمَّ قَالَ: " وَالسُّكُوتُ خَيْرٌ مِنْ إِمْلَاءِ الشَّرِّ أَلَيْسَ كَذَلِكَ؟ " قُلْتُ: بَلَى. ثُمَّ قَالَ: " وَجَلِيسُ الصَّالِحِ خَيْرٌ مِنَ الْوَحْدَةِ أَلَيْسَ كَذَلِكَ؟ " قُلْتُ: بَلَى. قَالَ: " وَالْوَحْدَةُ خَيْرٌ مِنْ جَلِيسِ السَّوْءِ أَلَيْسَ كَذَلِكَ؟ " قُلْتُ: بَلَى

4638- Ahnef der ki: Tesbih eden Ebû Zer'in yanında oturdum. Bir ara bana döndü ve: "Hayırlı bir konuda hayırlı bir şeyi söylemek hayır değil midir?" dedi. "Allah sana afiyet versin, öyledir" karşılığını verdim. Sonra tesbihe geri döndü. Bir ara bana yine: "Susmak da kötü bir şeyi konuşmaktan daha hayırlıdır, değil mi?" deyince, ben: "Tabi ki öyledir" karşılığını verdim. Sonra: "Sâlih bir arkadaşla oturmak, yalnız başına oturmaktan daha hayırlıdır, değil mi?" deyince, ben: "Tabi ki öyledir" karşılığını verdim. Sonra: "Yalnız başına kalmak, kötü bir arkadaşla oturmaktan daha hayırlıdır, değil mi?" deyince, ben: "Tabi ki öyledir" karşılığını verdim.[3]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Mâlik, *Muvattâ* (s. 988), Ebû Nuaym, *Hilye* (1/33), Abdullah b. Ahmed, *Zevâidu'z-Zühd* (s. 112), İbn Ebî Âsım, *Zühd* (18, 19, 22) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (9/66).

[2] Ravileri güvenilirdir. Mâlik, *Muvattâ* (2/987).

[3] İsnâdı salihtir. İbn Hibbân, *Ravdatu'l-Ukalâ* (s. 101), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (13/341),

٤٦٣٩ - وَحَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ الْفَقِيهُ، نا مُحَمَّدُ بْنُ الْهَيْثَمِ الْقَاضِي، نا الْهَيْثَمُ بْنُ جَمِيلٍ الْأَنْطَاكِيُّ، نا شَرِيكٌ، عَنْ أَبِي الْمُحَجَّلِ، عَنْ صَدَقَةَ بْنِ أَبِي عِمْرَانَ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حِطَّانَ قَالَ: لَقِيتُ أَبَا ذَرٍّ فَوَجَدْتُهُ فِي الْمَسْجِدِ مُحْتَبِيًا بِكِسَاءٍ أَسْوَدَ وَحْدَهُ، فَقَالَ: يَا أَبَا ذَرٍّ، مَا هَذِهِ الْوَحْدَةُ؟ فَقَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " الْوَحْدَةُ خَيْرٌ مِنْ جَلِيسِ السَّوْءِ، وَالْجَلِيسُ الصَّالِحُ خَيْرٌ مِنَ الْوَحْدَةِ، وَإِمْلَاءُ الْخَيْرِ خَيْرٌ مِنَ السُّكُوتِ، وَالسُّكُوتُ خَيْرٌ مِنْ إِمْلَاءِ الشَّرِّ "

4639- İmrân b. Hittân der ki: Ebû Zer'le Mescid'de karşılaştığımda siyah giysisine sarılmış Mescid'de tek başına oturuyordu. Ona: "Ey Ebû Zer! Neden böyle yalnız başınasın?" dediğimde, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *«Yalnız kalmak, kötü biriyle oturmaktan daha hayırlıdır. Sâlih bir arkadaşla oturmak, yalnız kalmaktan daha hayırlıdır. Güzel bir söz söylemek susmaktan, susmak da kötü bir şeyi konuşmaktan daha hayırlıdır»* buyurduğunu işittim" karşılığını verdi.[1]

٤٦٤٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أنا أَبُو طَاهِرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ الْمُحَمَّدُ آبَادِي، نا الْفَضْلُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، نا عُبَيْدُ اللهِ الْعَائِشِيُّ، نا دُوَيْرُ بْنُ مُجَاشِعٍ، عَنْ غَالِبٍ الْقَطَّانِ، عَنْ مَالِكِ بْنِ دِينَارٍ، عَنِ الْأَحْنَفِ بْنِ قَيْسٍ قَالَ: قَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ: " مَنْ كَثُرَ ضَحِكُهُ قَلَّتْ هَيْبَتُهُ، وَمَنْ كَثُرَ مِزَاحُهُ اسْتُخِفَّ بِهِ، وَمَنْ أَكْثَرَ مِنْ شَيْءٍ عُرِفَ بِهِ، وَمَنْ كَثُرَ كَلَامُهُ كَثُرَ سَقَطُهُ، وَمَنْ كَثُرَ سَقَطُهُ قَلَّ حَيَاؤُهُ، وَمَنْ قَلَّ حَيَاؤُهُ قَلَّ وَرَعُهُ، وَمَنْ قَلَّ وَرَعُهُ مَاتَ قَلْبُهُ "

4640- Ömer b. el-Hattâb der ki: "Gülmesi çok olanın saygınlığı az olur. Çokça şakalaşan kişi hafife alınır. Bir şeyi çokça yapan kişi o şeyle tanınır. Konuşması çok olanın yanlışları da çok olur. Yanlışı çok olanın hayâsı az olur. Hayâsı az olanın günah korkusu (verası) az olur. Günah korkusu az olanın da kalbi ölür."[2]

Hattâbî, *el-Uzle* (s. 59) ve İbn Ebî Âsım, *Zühd* (65).

[1] İsnâdı hasendir. Hâkim, *Müstedrek* (3/343-344), Dûlâbî, *el-Kunâ* (2/107) ve Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs* 4/434 (7262).

[2] Ravi Duveyr'i tanımıyoruz. Diğer ravileri ise güvenilirdir. Hatîb, *el-Câmi'* 1/404 (953),

٤٦٤١ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أنا أَبُو بَكْرٍ الْفَحَّامُ، نا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، نا عُثْمَانُ بْنُ صَالِحٍ، نا ابْنُ وَهْبٍ، عَنْ يُونُسَ بْنِ يَزِيدَ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، حَدَّثَنِي عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عَبْدِ اللهِ: أَنَّهُ بَلَغَهُ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ كَانَ يَقُولُ: " لَا تَعْتَرِضْ فِيمَا لَا يَعْنِيكَ، وَاعْتَزِلْ عَدُوَّكَ، وَاحْتَفِظْ مِنْ خَلِيلٍ إِلَّا الْأَمِينَ، فَإِنَّ الْأَمِينَ مِنَ الْقَوْمِ لَا يَعْدِلُهُ شَيْءٌ، وَلَا تَصْحَبِ الْفَاجِرَ لِيُعَلِّمَكَ مِنْ فُجُورِهِ، وَلَا تُفْشِ إِلَيْهِ سِرَّكَ، وَاسْتَبْشِرْ فِي أَمْرِكَ الَّذِينَ يَخَافُونَ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ "

4641- Ubeydullah b. Abdillah der ki: Bana bildirildiğine göre Ömer b. el-Hattâb şöyle derdi: "Seni ilgilendirmeyen konulara girme. Düşmanımdan uzak dur. Emin olanları dışmda birlikte olduğun kimselerden yana dikkatli ol. Zira bir toplulukta emin olan kişinin dengi olabilecek başka biri yoktur. Günahkar olanlardan arkadaş edinme ki sana da günahkar olmayı öğretir. Böylesi kişilere de sırrını açma. İşlerinde de sadece Yüce Allah'tan korkanlarla istişarede bulun."[1]

٤٦٤٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا عَلِيُّ بْنُ حَمْشَاذَ، نا إِسْحَاقُ بْنُ الْحَسَنِ بْنُ مَيْمُونٍ، نا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ يُونُسَ بْنِ عُبَيْدٍ: أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: " بِحَسْبِ الْمُؤْمِنُ مِنَ الْغَيِّ أَنْ يُؤْذِيَ جَلِيسَهُ فِيمَا لَا يَعْنِيهِ، وَأَنْ يَجِدَ عَلَى النَّاسِ بِمَا يَأْتِي، وَأَنْ يَظْهَرَ لَهُ مِنَ النَّاسِ مَا يَخْفَى عَلَيْهِ مِنْ نَفْسِهِ "

4642- Ömer b. el-Hattâb der ki: "Kendisini ilgilendirmeyen konulara girip yanında oturan kişiye eziyet vermesi, kendi de yaptığı halde bazı konularda insanları kınaması ve kendi kusurlarını görmeyip başkalarının kusurlarını görmesi zulüm olarak kişiye yeter."

İbn Hibbân, *Ravdatu'l-Ukalâ* (s. 80) ve İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu's-Samt* (53, 394)

[1] Ebû Bekr el-Fehhâm dışındaki ravileri güvenilirdir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* 8/384, 385, 13/265), Ebû Nuaym, *Hilye* (1/55), İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu's-Samt* (120, 121), İbn Ebî Âsım, *Zühd* (91), İbnu'l-Mübârek, *Zühd* 391 (1399), Hattâbî, *el-Uzle* (s. 58) ve Abdurrezzâk, *Musannef* 11/308 (20618).

٤٦٤٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا أَبُو الْعَبَّاسِ الْمَحْبُوبِيُّ، نا سَعِيدُ بْنُ مَسْعُودٍ، نا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أنا سُلَيْمَانُ التَّيْمِيُّ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ، عَنْ عُمَرَ قَالَ: " بِحَسْبِ الْمُؤْمِنُ مِنَ الْكَذِبِ أَنْ يُحَدِّثَ بِكُلِّ مَا سَمِعَ "

4643- Ömer (b. el-Hattâb) der ki: "İşittiği her şeyi başkalarına aktarması mümine yalan olarak yeter."[1]

٤٦٤٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْفَحَّامُ، نا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الذُّهْلِيُّ، نا أَبُو الْوَلِيدِ، نا قَيْسٌ، عَنْ أَبِي حُصَيْنٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ وَثَّابٍ، عَنْ مَسْرُوقٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ هُوَ ابْنُ مَسْعُودٍ قَالَ: " إِيَّاكُمْ وَفُضُولَ الْكَلَامِ بِحَسْبِ الرَّجُلِ أَنْ يَبْلُغَ حَاجَتَهُ "

4644- Abdullah b. Mes'ûd der ki: "Fazla konuşmaktan sakının! Kişiye ihtiyacı kadarıyla konuşması yeterli olur."[2]

٤٦٤٥ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ، أنا أَبُو بَكْرٍ الْفَحَّامُ، نا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، نا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍو، نا زَائِدَةُ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ، حَدَّثَنِي آلُ عَبْدِ اللهِ: أَنَّ عَبْدَ اللهِ، أَوْصَى ابْنَهُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ، فَقَالَ: " أُوصِيكَ بِاتِّقَاءِ اللهِ، وَلْيَسَعْكَ بَيْتُكَ، وَابْكِ مِنْ خَطِيئَتِكَ، وَأَمْلِكْ عَلَيْكَ لِسَانَكَ "

4645- Abdulmelik b. Umeyr, Abdullah ailesinden birinden bildiriyor: Abdullah (b. Mes'ûd), oğlu Abdurrahman'a: "Allah'a karşı takvalı olmanı öğütlüyorum. (Fitne zamanlarında) evinde durmayı bil. Günahlarına ağla ve dilini sahip ol" şeklinde nasihatte bulundu.[3]

٤٦٤٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الْمِهْرَجَانِيُّ، نا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، نا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، نا ابْنِ بُكَيْرٍ، نا مَالِكٌ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ: أَنَّ

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Müslim, *mukaddime* (1/11).

[2] Ravileri güvenilirdir. İbn Ebî Âsım, Zühd (64), İbnu'l-Mübârek, *Zühd* 127 (376) ve İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu's-Samt* (77) Bak: Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (10/303).

[3] İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (13/289), Taberânî, *M. el-Kebîr* 9/164 (8753), İbn Ebî Âsım, *Zühd* 30 (35), Ahmed, *Zühd* (s. 156), İbnu'l-Mübârek, *Zühd* 42 (130), Vekî', *Zühd* (256), Ebû Nuaym, *Hilye* (1/135, 2/9), 8/175) ve Hennâd, *Zühd* 1/267 (461), 2/545 (1127).

عَبْدَ اللهِ بْنَ مَسْعُودٍ قَالَ لِإِنْسَانٍ: " إِنَّكَ فِي زَمَانٍ قَلِيلٍ قُرَّاؤُهُ، كَثِيرٌ فُقَهَاؤُهُ، يُحْفَظُ فِيهِ حُدُودُ الْقُرْآنِ، وَيُضَيَّعُ فِيهِ حُرُوفُهُ، قَلِيلٌ مَنْ يَسْأَلُ، كَثِيرٌ مَنْ يُعْطِي، يُطِيلُونَ الصَّلَاةَ فِيهِ، وَيَقْصِرُونَ فِيهِ الْخُطْبَةَ، يُبْدُونَ فِيهِ بِأَعْمَالِهِمْ قَبْلَ أَهْوَائِهِمْ، وَسَيَأْتِي عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ كَثِيرٌ قُرَّاؤُهُ، قَلِيلٌ فُقَهَاؤُهُ، يُحْفَظُ فِيهِ حُرُوفُ الْقُرْآنِ، وَيُضَيَّعُ حُدُودُهُ كَثِيرٌ مَنْ يَسْأَلُ، قَلِيلٌ مَنْ يُعْطِي يُطِيلُونَ فِيهِ الْخُطْبَةَ، وَيَقْصِرُونَ فِيهِ الصَّلَاةَ يُبْدُونَ أَهْوَاءَهُمْ قَبْلَ أَعْمَالِهِمْ "

4646- Yahya b. Saîd bildiriyor: Abdullah b. Mes'ûd, adamın birine şöyle dedi: "Kurrâsı (Kur'ân okuyucuları) az fakihi çok, Kur'ân'ın buyruklarının yerine getirilip okunuşunun üzerine fazla düşülmeyen, el açanı az vereni çok olan, namazları uzun, hutbeleri kısa tutulan, arzulardan çok amellerin öne çıktığı bir zamanda yaşıyorsun.

İnsanlara öyle bir zaman gelecek ki kurrâsı çok fakihi az olacak, Kur'ân'ın okunuşuna önem verilip buyrukları heba edilecek, el açanı çok vereni az olacak, namazları kısa hutbeleri uzun tutulacak ve amellerden çok arzular öne çıkacaktır."[1]

٤٦٤٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أنا أَبُو بَكْرٍ الْفَحَّامُ، نا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الذُّهْلِيُّ، نا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ الْكَرِيمِ الصَّنْعَانِيُّ، نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عُقَيْلٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ وَهْبِ بْنِ مُنَبِّهٍ قَالَ: كَانَ ابْنُ عَبَّاسٍ جَالِسًا فِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَمَعَهُ وَهْبُ بْنُ مُنَبِّهٍ، فَنَهَضَ ابْنُ عَبَّاسٍ يَتَهَادَى عَلَى عَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ، وَعِكْرِمَةَ، فَلَمَّا دَنَا مِنْ بَابِ الْمَسْجِدِ، إِذَا هُوَ بِقَوْمٍ يَتَجَادَلُونَ قَدْ عَلَتْ أَصْوَاتُهُمْ، فَوَقَفَ ابْنُ عَبَّاسٍ عَلَيْهِمْ وَقَالَ لِعِكْرِمَةَ: " ادْعُ لِي ابْنَ مُنَبِّهٍ "، فَدَعَاهُ، فَقَالَ لَهُ ابْنُ عَبَّاسٍ: " حَدِّثْ هَؤُلَاءِ حَدِيثَ الْفَتَى "، قَالَ: نَعَمْ. قَالَ: لَمَّا اشْتَدَّ الْجِدَالُ بَيْنَ أَيُّوبَ وَأَصْحَابِهِ، قَالَ: فَتًى مَعَهُمْ لِأَصْحَابِ أَيُّوبَ فِي الْجِدَالِ قَوْلًا شَدِيدًا، ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَى أَيُّوبَ، فَقَالَ: " وَأَنْتَ يَا أَيُّوبُ قَدْ كَانَ فِي عَظَمَةِ اللهِ وَجَلَالِ اللهِ، وَذِكْرِ الْمَوْتِ مَا يَكِلُّ لِسَانَكَ، وَيَكْسِرُ قَلْبَكَ، وَيَقْطَعُ حُجَّتَكَ، أَلَمْ تَعْلَمْ يَا أَيُّوبُ أَنَّ عِبَادًا أَسْكَتَتْهُمْ خَشْيَةُ لِلَّهِ عَنِ الْكَلَامِ مِنْ غَيْرِ عِيٍّ وَلَا بَكَمٍ، وَإِنَّهُمْ لَهُمُ الْفُصَحَاءُ الطُّلَقَاءُ الْأَلِبَّاءُ الْعَالِمُونَ بِاللهِ وَبِآيَاتِهِ لَكِنَّهُمْ إِذَا ذَكَرُوا عَظَمَةَ اللهِ انْقَطَعَتْ أَلْسِنَتُهُمْ، وَانْكَسَرَتْ قُلُوبُهُمْ،

---

[1] Beyhakî'nin hocasını tanımıyoruz, diğer ravileri ise güvenilirdir. Mâlik, *Muvattâ* (1/173).

وَطَاشَتْ أَحْلَامُهُمْ وَعُقُولُهُمْ فَرَقًا مِنَ اللهِ وَهَيْبَةً لَهُ، فَإِذَا اسْتَفَاقُوا مِنْ تِلْكَ اسْتَبَقُوا إِلَى اللهِ بِالْأَعْمَالِ الزَّكِيَّةِ وَالنِّيَّةِ الصَّادِقَةِ، يَعُدُّونَ أَنْفُسَهُمْ مَعَ الظَّالِمِينَ وَإِنَّهُمْ لَأَبْرَارٌ بُرَآءُ، وَمَعَ الْمُقَصِّرِينَ الْمُقْطَعِينَ، وَإِنَّهُمْ لَأَكْيَاسٌ أَتْقِيَاءُ، وَلَكِنَّهُمْ لَا يَسْتَكْثِرُونَ لِلَّهِ الْكَثِيرَ، وَلَا يَرْضَوْنَ لَهُ بِالْقَلِيلِ وَلَا يُدِلُّونَ لَهُ بِالْأَعْمَالِ، فَهُمْ حَيْثُ مَا أَلْفَيْتَهُمْ مُهْتَمُّونَ مُشْفِقُونَ خَائِفُونَ وَجِلُونَ"

4647- İbrâhîm b. Ukayl, babasından bildiriyor: İbn Abbâs, Mescid-i Haram'da Vehb b. Münebbih ile birlikteydi. Bir ara kalkıp Atâ b. Ebî Rebâh ile İkrime'nin yanına gitmek istedi. Mescid'in kapısına ulaştığında yüksek sesle tartışan birkaç kişiyle karşılaştı. İbn Abbâs yanlarında durdu ve İkrime'ye: "Bana Vehb b. Münebbih'i çağır" dedi. Vehb gelince İbn Abbâs ona: "Şunlara gencin hikayesini anlat" dedi. Vehb: "Olur" karşılığını verip şöyle anlattı: "Eyyûb ile arkadaşları arasında tartışma alevlenince yanlarında bulunan genç biri tartışmada Eyyûb'un arkadaşlarına ağır sözler söyledi. Sonra Eyyûb'e dönüp şöyle dedi: "Ey Eyyûb! Sana gelince, Yüce Allah'ın azameti ve ölüm karşısında dilin tutulur, kalbin parça parça olur, bahanelerin tükenirdi. Ey Eyyûb! Bazı kulların, dilsiz ve aciz olmadıkları halde Allah korkusundan dolayı konuşmadıklarını bilmiyor musun? Bunlar Allah'ı ve âyetlerini çok iyi bilen, fasih ve edebi bir dile sahip olan kişilerdir. Ancak Yüce Allah'ın azametini hatırladıkları zaman dilleri tutulur, kalpleri parça parça olur, Allah'tan olan korkuları ve O'na saygılarından dolayı da akılları başlarından giderdi. Kendilerine geldiklerinde ise Allah için samimi niyetlerle güzel amellerde bulunmak için hemen harekete geçerlerdi. İnsanların en iyilerinden olmalarına rağmen kendilerini zâlimlerden, takva ve akıl sahibi olmalarına rağmen kendilerini Allah'a karşı kusurlu ve günahkar sayarlardı. Ne kadar fazla amelde bulunurlarsa bulunsunlar Allah için bunu az görür ve bu azla yetinmezlerdi. Yaptıkları amellerle Allah'a karşı şımarmazlardı. Onları her dem üzüntülü, endişeli, korku içinde ve boyun eğmiş olarak görürsün."[1]

---

[1] Ebû Bekr el-Fehhâm dışında ravileri güvenilirdir.

٤٦٤٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْفَحَّامُ، نا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، نا أَبُو نُعَيْمٍ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، نا أَبُو سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ الْقَطَّانُ، نا الْحَارِثُ بْنُ مُحَمَّدٍ، نا الْفَضْلُ بْنُ دُكَيْنٍ أَبُو نُعَيْمٍ، نا سُفْيَانُ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ دِينَارٍ قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ عُمَرَ يَقُولُ: " إِنَّ حَقَّ مَا طَهَّرَ الْإِنْسَانُ لِسَانَهُ "

4648- Abdullah b. Dînâr der ki: İbn Ömer'in: "İnsanın en çok temiz tutması gereken şey dilidir" dediğini işittim.[1]

٤٦٤٩ - سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا عَمْرِو بْنِ مَطَرٍ، يَقُولُ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ الْمُنْذِرِ، يَقُولُ: سَمِعْتُ يُوسُفَ بْنَ مُسْلِمٍ، يَقُولُ: نا عَلِيَّ بْنَ بَكَّارٍ، عَنِ ابْنِ عَوْنٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللهِ يَعْنِي ابْنَ مَسْعُودٍ: " وَالَّذِي لَا إِلَهَ غَيْرُهُ، مَا شَيْءٌ أَحَقُّ بِطُولِ السِّجْنِ مِنَ اللِّسَانِ "

4649- Abdullah b. Mes'ûd der ki: "Kendisinden başka ilah olmayana yemin olsun ki en çok (ağızda) hapis tutulması gereken şey dildir."[2]

٤٦٥٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، نا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، نا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَوْنٍ، عَنْ عَطَاءٍ الْوَاسِطِيِّ، عَنْ أَنَسٍ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أنا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو الرَّزَّازُ، نا أَحْمَدُ بْنُ الْوَلِيدِ الْفَحَّامُ، نا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ عَطَاءٍ، نا ابْنُ عَوْنٍ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنْ رَجُلٍ، مِنْ أَهْلِ الْبَصْرَةِ، قَالَ: قَالَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ: " لَا يَتَّقِي اللهَ عَبْدٌ حَقَّ تُقَاتِهِ حَتَّى يَخْزِنَ مِنْ لِسَانِهِ " لَفْظُهُمَا سَوَاءٌ وَرُوِيَ ذَلِكَ مَرْفُوعًا

4650- Enes b. Mâlik der ki: "Kişi dilini tutmadıkça Allah'tan gerektiği gibi kormuş olmaz."[1]

---

[1] Ebû Bekr el-Fehhâm dışında ravileri güvenilirdir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (9/66), İbn Ebî Âsım, *Zühd* (26), Ebû Nuaym, *Hilye* (1/309) ve İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu's-Samt* (99).

[2] İsnâdında kopukluk vardır. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (9/65), İbn Ebî Âsım, *Zühd* (23, 25), Vekî', *Zühd* (285), Hennâd, *Zühd* 2/532 (1095), İbnu'l-Mübârek, *Zühd* 129 (384), Taberânî, *M. el-Kebîr* 9/169 (8744-8747), Fesevî, *Ma'rife* (3/189), İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu's-Samt* (16-17), Ahmed, *Zühd* (s. 162), İbn Hibbân, *Ravdatu'l-Ukalâ* (s. 48) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (1/134).

Her iki kanalın lafzı aynıdır. Bir sonraki hadiste merfû olarak rivayet edilmiştir.

٤٦٥١ - أَخْبَرَنَاهُ أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا أَبُو بَكْرِ بْنِ إِسْحَاقَ، أنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ سُلَيْمَانَ، نا سُفْيَانُ بْنُ بِشْرٍ الْكُوفِيُّ، نا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ، عَنِ ابْنِ عَوْنٍ، عَنْ عَطَاءٍ الْبَزَّازُ، عَنْ أَنَسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا يُصِيبُ أَحَدُكُمْ حَقِيقَةَ الْإِيمَانِ حَتَّى يَخْزِنَ لِسَانَهُ " وَرُوِيَ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ مَرْفُوعًا عَنْ أَنَسٍ

4651- Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Biriniz dilini tutmadıkça imanın hakikatine ulaşamaz"* buyurmuştur.[2]

Başka bir kanalla Enes'ten merfû olarak rivayet edilmiştir.

٤٦٥٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، وَأَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَغَيْرُهُمَا، نا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ، نا أَبُو عُتْبَةَ أَحْمَدُ بْنُ الْفَرَجِ الْحِجَازِيُّ، نا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ، نا إِسْمَاعِيلُ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا يَسْتَكْمِلُ أَحَدُكُمْ حَقِيقَةَ الْإِيمَانِ حَتَّى يَخْزِنَ مِنْ لِسَانِهِ " قَالَ الشَّيْخُ أَحْمَدُ: إِسْمَاعِيلُ هَذَا هُوَ ابْنُ عَيَّاشٍ، وَعَطَاءٌ هُوَ ابْنُ عَجْلَانَ "، فِيمَا حَدَّثَنَا السُّلَمِيُّ، عَنِ الْأَصَمِّ، وَلَيْسَا بِالْقَوِيَّيْنِ، وَرَوَاهُ أَيْضًا مَرْوَانُ الْفَزَارِيُّ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ عَجْلَانَ

4652- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Biriniz dilini tutmadıkça imanın hakikatini elde edemez"* buyurmuştur.[3]

Beyhakî der ki: "Sülemî'nin Esam'dan bize bildirdiğine göre İsmâil, İsmâîl b. Ayyâş'tır. Atâ da Atâ b. Aclân'dır ve ikisi de rivayette güçlü değildir. Başka bir kanalla da aynısı rivayet edilmiştir."

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (13/364), Abdullah b. Ahmed, *Zevâidu'z-Zühd* (s. 210), İbn Ebî Âsım, *Zühd* (28), Hennâd, *Zühd* 2//532 (1096) ve İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu's-Samt* (17).

[2] İsnâdı zayıftır.

[3] İsnâdı güçlü değildir. Taberânî, *M. es-Sağîr* (2/72) Bak: Münzirî, *et-Terğîb* (3/526).

٤٦٥٣ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمِهْرَجَانِيُّ بْنُ السَّقَّا، نا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ يُوسُفَ، نا أَحْمَدُ بْنُ عُثْمَانَ، نا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، نا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ يُونُسَ بْنِ عُبَيْدٍ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ هِلَالٍ، قَالَ: قَالَ لِي عَبْدُ اللهِ بْنُ عَمْرٍو: " ذَرْ مَا لَسْتَ مِنْهُ فِي شَيْءٍ، وَلَا تَنْطِقْ فِيمَا لَا يَعْنِيكَ، وَاخْزِنْ لِسَانَكَ كَمَا تَخْزِنُ دَرَاهِمَكَ "

4653- Humeyd b. Hilâl der ki: Abdullah b. Amr bana: "Sana faydası olmayan şeyleri bırak. Seni ilgilendirmeyen konularda konuşma. Dirhemlerine sahip çıktığın gibi diline de sahip çık" dedi.[1]

٤٦٥٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ، نا أَبُو الدَّرْدَاءِ، أنا عُتْبَةُ بْنُ السَّكَنِ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ السَّلَامِيِّ، رَفَعَهُ إِلَى حُذَيْفَةَ بْنِ الْيَمَانِ قَالَ: " إِنَّ الْكَلَامَ بِسَبْعَةِ أَغْلَاقٍ إِذَا خَرَجَ مِنْهُ كُتِبَ، وَإِذَا لَمْ يَخْرُجْ لَمْ يُكْتَبِ الْقَلْبُ وَاللهَاةُ وَاللِّسَانُ وَالْحَنَكَيْنِ وَالشَّفَتَيْنِ "

4654- Huzeyfe b. el-Yemân der ki: "Sözün yedi kılıfı vardır. Bunlara rağmen çıktığı zaman yazılır, çıkamadığı zaman da yazılmaz. Bu yedi kılıf da kalp, küçük dil, dil, iki yanak ile iki dudaktır."[2]

٤٦٥٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أنا أَبُو عَمْرٍو السُّلَمِيُّ، نا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، نا ابْنُ بُكَيْرٍ، نا مَالِكٌ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ: " أَنَّ امْرَأَةً كَانَتْ عِنْدَ عَائِشَةَ وَمَعَهَا نِسْوَةٌ، فَقَالَتِ امْرَأَةٌ مِنْهُنَّ: وَاللهِ لَأَدْخُلَنَّ الْجَنَّةَ فَقَدْ أَسْلَمْتُ، وَمَا زَنَيْتُ يَوْمًا، وَمَا سَرَقْتُ، فَأَتَيْتُ فِي الْمَنَامِ، فَقِيلَ لَهَا: أَنْتِ الْمُتَأَلِّيَةُ لَتَدْخُلِنَّ الْجَنَّةَ كَيْفَ وَأَنْتِ تَبْخَلِينَ بِمَا يَعْنِيكِ، وَتَتَكَلَّمِينَ فِيمَا لَا يَعْنِيكِ؟ فَلَمَّا أَصْبَحَتِ الْمَرْأَةُ دَخَلَتْ عَلَى عَائِشَةَ، فَأَخْبَرَتْهَا بِمَا رَأَتْ، وَقَالَتِ: اجْمَعِي النِّسْوَةَ اللَّاتِي كُنَّ عِنْدَكِ حِينَ قُلْتِ مَا قُلْتِ. فَأَرْسَلَتْ إِلَيْهِنَّ عَائِشَةُ فَجِئْنَ، فَحَدَّثَتْهُنَّ الْمَرْأَةُ بِمَا رَأَتْ فِي الْمَنَامِ "

---

[1] Beyhakî'nin hocası dışında ravileri güvenilirdir. İbn Hibbân, *Ravdatu'l-Ukalâ* (s. 55), İbnu'l-Mübârek, *Zühd* 30 (89), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (31/352), Hennâd, *Zühd* 2/534 (1101), İbn Ebî Âsım, *Zühd* (41), İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu's-Samt* (24) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (1/288).

[2] İsnâdı zayıftır.

4655- Ebû Seleme b. Abdirrahman bildiriyor: Hz. Âişe'nin yanında birkaç kadın vardı. İçlerinden bir kadın: "Vallahi cennete gireceğim. Zira müslüman oldum, zina etmedim, hırsızlık yapmadım" dedi. Bunun üzerine kadın rüyasında birinin yanma gelip: "Sen cennete gireceğine dair yeminler ediyorsun. Seni ilgilendiren konularda sessiz kalıp seni ilgilendirmeyen konularda konuşurken bu nasıl olacak?" dedi. Sabah olunca bu kadın Hz. Âişe'nin yamna gelip rüyasını anlattı ve: "O sözü söylediğimde burada bulunan kadınları bir araya topla" dedi. Hz. Âişe haber gönderip o kadınları toplayınca da kadın rüyasında gördüklerini onlara da anlattı.[1]

٤٦٥٦ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أنا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ، نا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ زِيَادٍ، نا طَالُوتُ، نا عِصَامُ بْنُ طَلِيقٍ، نا سَعِيدٌ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قُتِلَ رَجُلٌ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ شَهِيدًا، فَبَكَتْ بَاكِيَةٌ، فَقَالَتْ: وَاشَهِيدَاهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَا يُدْرِيكِ أَنَّهُ شَهِيدٌ فَلَعَلَّهُ كَانَ يَتَكَلَّمُ فِيمَا لَا يَعْنِيهِ، أَوْ يَبْخَلُ بِفَضْلِ مَا يَعْنِيهِ "، وَرُوِيَ فِي مَعْنَاهُ عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَنَسٍ، وَقِيلَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي سُفْيَانَ، عَنْ أَنَسٍ، وَهُوَ مَذْكُورٌ فِي بَابِ السَّخَاءِ

4656- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah'a (sallellahu aleyhi vesellem) zamanında adamın biri şehit düşünce kadının biri arkasından: "Ah benim şehidim!" diyerek ağlamaya başladı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bunu duyunca: *"Şehit olduğunu nereden biliyorsun? Belki de kendisini ilgilendirmeyen konularda konuşuyor ve konuşması gereken yerlerde sessiz kalıyordu?"* buyurdu.[2]

Başka bir kanalla Enes'ten rivayet edilmiştir[3] ve cömertlik konusu içinde zikredilecektir.

٤٦٥٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ الْمُقْرِئُ، أنا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، نا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، نا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، نا السَّرِيُّ بْنُ يَحْيَى، نا بَكْرُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْمُزَنِيُّ، قَالَ:

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Münzirî, *et-Terğîb* (3/541-543).

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (5/2008) Bak: Münzirî, *et-Terğîb* (3/541).

[3] Tirmizî 4/558 (2316).

خَرَجَ جُنْدُبُ بْنُ عَبْدِ اللهِ وَخَرَجَ مَعَهُ رِجَالٌ مِنْ إِخْوَانِهِ يُشَيِّعُونَهُ حَتَّى إِذَا بَلَغَ حِصْنَ الْمَسَاكِينِ، قَالُوا لَهُ: أَوْصِنَا، قَالَ: " أَلَا لَا تُدْخِلُوا هَذَا خَبِيثًا؟ وَأَوَى بِيَدِهِ إِلَى فِيهِ، وَلَا تُخْرِجُوا مِنْهُ خَبِيثًا، فَإِنَّ أَوَّلَ مَا يُنْتِنُ مِنَ الْإِنْسَانِ بَطْنُهُ أَلَا وَلَا يَحُولَنَّ بَيْنَ أَحَدِكُمْ وَبَيْنَ الْجَنَّةِ بَعْدَمَا أَبْصَرَ بَابَهَا مِلْءُ كَفٍّ مِنْ دَمِ مُسْلِمٍ أَهْرَاقَهُ "

4657- Bekr b. Abdillah el-Müzenî der ki: Cundub b. Abdillah yola çıkmak istediği zaman onu uğurlamak için kardeşlerinden birkaç kişi de yanında çıktı. Mesâkin denilen burcun yanına ulaştıklarında ona: "Bize nasihatte bulun" dediler. Cundub eliyle ağzına işaret ederek şöyle dedi: "Bundan içeriye pis şeyler sokmayın. İçinden pis olan şeyler de çıkarmayın. İnsan bedeninde ilk kokan şey de midedir. Cennetin kapısını gördükten sonra haksız yere bir avuç da olsa döktüğünüz müslüman birinin kanı cennete girmenize engel olmasın."[1]

٤٦٥٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْمُحَمَّدَ آبَادِيُّ، نا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، نا يَعْلَى، عَنْ حَارِثَةَ بْنِ أَبِي الرِّجَالِ، عَنْ عَمْرَةَ قَالَتْ: قَالَتْ لِي عَائِشَةُ: " يَا بُنَيَّةُ لَا تَكَلَّمِي بِالشَّيْءِ الَّذِي إِذَا عُرِفْتِ بِهِ تَعَذَّرْتِ، فَإِنَّهُ لَا يُتَعَذَّرُ إِلَّا مِنَ الْقَبِيحِ "

4658- Amre der ki: Hz. Âişe bana şöyle dedi: "Kızım! Sonradan mazeretler sunup özür dileyeceğin sözler söyleme. Zira kişi ancak çirkin olan bir şey için özür diler."[2]

٤٦٥٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الطَّاهِرِ الْفَقِيهُ، أنا أَبُو عُثْمَانَ الْبَصْرِيُّ، نا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، نا يَعْلَى بْنُ عُبَيْدٍ، نا سُفْيَانُ، عَنْ عَاصِمٍ، عَنْ ذَكْوَانَ، عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: " يَتَوَضَّأُ أَحَدُكُمْ مِنَ الطَّعَامِ الطَّيِّبِ يَأْكُلُهُ، وَلَا يَتَوَضَّأُ مِنَ الْكَلِمَةِ الْعَوْرَاءِ يَقُولُهَا "

4659- Hz. Âişe der ki: "Temiz olan bir şeyi yediğiniz için abdest alıyorsunuz da çirkin bir söz söylediğiniz için abdest almıyorsunuz."[3]

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] İsnâdı zayıftır.

[3] İsnâdı sahih, ravileri güvenilirdir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (1/134), İbn Ebî Âsım, *Zühd* (115, 124) ve İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu's-Samt* (662).

٤٦٦٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أنا أَبُو سَعِيدٍ أَحْمَدُ بْنُ يَعْقُوبَ الثَّقَفِيُّ، نا الْحَسَنُ بْنُ الْمُثَنَّى بْنُ مُعَاذٍ الْعَنْبَرِيُّ، نا عَفَّانُ، نا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، أنا ثَابِتٌ، أَنَّ بَنِي أَنَسٍ، قَالُوا لِأَنَسٍ: أَلَا تَحَدِّثُنَا كَمَا يُحَدِّثُ غُرَبَاءَ النَّاسِ، قَالَ: " أَيْ بَنِيَّ، إِنَّهُ مَنْ يُكْثِرْ يَهْجُرْ "

4660- Sâbit bildiriyor: Enes'e: "Diğerlerinin hadis rivayet ettiği kadar neden sen de rivayette bulunmuyorsun?" denilince: "Evladım! İnsan ne kadar çok konuşursa hatası da o kadar çok olur" karşılığını verdi.[1]

٤٦٦١ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ الْمَوْصِلِيُّ، نا أَبُو عُثْمَانَ الْبَصْرِيُّ، نا أَبُو أَحْمَدَ الْفَرَّا، أنا يَعْلَى بْنُ عُبَيْدٍ، نا الْأَعْمَشُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ سَلَمَةَ، قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللهِ: " مَا مِنْ مُسْلِمَيْنِ عَلَى الْأَرْضِ إِلَّا بَيْنَهُمَا سِتْرٌ مِنَ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ، فَإِذَا قَالَ أَحَدُهُمَا لِلْآخَرِ هُجْرًا هَتَكَ سُتْرَةَ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ "

4661- Abdullah der ki: "Yeryüzünde her iki müslüman arasında Yüce Allah'ın koymuş olduğu bir örtü vardır. Bu müslümanlardan biri diğerine kötü bir söz söylediği zaman da aradaki bu örtüyü yırtıp atmış olur."[2]

٤٦٦٢ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو بَكْرٍ الْقَاضِي، نا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ، نا أَبُو جَعْفَرٍ أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ الْحَارِثِيُّ، نا حُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ، عَنْ زَائِدَةَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي زِيَادٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ سَلَمَةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَا مِنْ مُسْلِمَيْنِ إِلَّا وَبَيْنَهُمَا سِتْرٌ مِنَ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ، فَإِذَا قَالَ أَحَدُهُمَا لِصَاحِبِهِ كَلِمَةَ هَجْرٍ خَرَقَ سِتْرَ اللهِ " قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ: " وَنا مَرَّةً أُخْرَى مَوْقُوفًا " قَالَ الشَّيْخُ أَحْمَدُ: الصَّوَابُ مَوْقُوفٌ كَمَا رَوَاهُ الْأَعْمَشُ وَاللهُ أَعْلَمُ

4662- Abdullah'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Her iki müslüman arasında Yüce Allah'ın koymuş olduğu bir örtü vardır. Bu müslümanlardan biri diğerine kötü bir söz söylediği zaman da aradaki bu örtüyü yırtıp atmış olur."*[3]

---

[1] Ebû Saîd es-Sekafî dışında ravileri güvenilirdir.

[2] Ravileri güvenilirdir.

[3] İsnâdı zayıftır. Taberânî, *M. el-Kebîr* 10/276-277 (10544) ve Bezzâr, *Müsned* 2/436

Ebû Câfer der ki: "Bazen Abdullah bunu mevkûf olarak rivayet etti."

Beyhakî der ki: "Doğrusu A'meş'in rivayet ettiği gibi mevkûf olmasıdır."

٤٦٦٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أنا أَبُو عَمْرِو بْنِ السَّمَّاكِ، نا حَنْبَلُ بْنُ إِسْحَاقَ، نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ نَصْرٍ، نا أَبُو عَلِيٍّ الْفَزَارِيُّ، قَالَ: قَالَ وَبَرَةُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ: أَوْصَانِي ابْنُ عَبَّاسٍ بِكَلِمَاتٍ لَهُنَّ أَحْسَنُ مِنَ الدُّهْمِ الْمُوقَفَةِ، قَالَ لِي: " يَا وَبَرَةُ، لَا تَعَرَّضْ فِيمَا لَا يَعْنِيكَ، فَإِنَّ ذَلِكَ أَفْضَلُ، وَلَا آمَنُ عَلَيْكَ الْوِزْرَ، وَدَعْ كَثِيرًا مِمَّا يَعْنِيكَ حَتَّى تَرَى لَهُ مَوْضِعًا، فَرُبَّ مُتَكَلِّفٍ بِحَقٍّ تَقِيٍّ قَدْ تَكَلَّمَ فِي الْأَمْرِ بِعَيْنِهِ فِي غَيْرِ مَوْضِعِهِ، فَعَطِبَ وَلَا تُمَارِيَنَّ حَلِيمًا، وَلَا سَفِيهًا، فَإِنَّ الْحَلِيمَ يَقْلِيكَ، وَإِنَّ السَّفِيهَ يُرْدِيكَ، وَاذْكُرْ أَخَاكَ إِذَا تَوَارَى عَنْكَ بِكُلِّ مَا تُحِبُّ أَنْ يَذْكُرَكَ بِهِ إِذَا تَوَارَيْتَ عَنْهُ، وَدَعْهُ مِنْ كُلِّ مَا تُحِبُّ أَنْ يَدَعَكَ مِنْهُ، وَاعْمَلْ عَمَلَ رَجُلٍ يَعْلَمُ أَنَّهُ مَجْزِيٌّ بِالْحَسَنَاتِ مَأْخُوذٌ بِالسَّيِّئَاتِ "

4663- Vebere b. Abdirrahman der ki: İbn Abbâs bana öyle sözlerle nasihatte bulundu ki bunlardan her biri benim için yağız atlardan daha iyidir. Bana dedi ki: "Ey Vebere! Senin ilgilendirmeyen konularda konuşma. Bu, senin için daha iyi ve günaha bulaşmaman için daha güvenilirdir. Seni ilgilendiren çoğu konuda da gerekli olmadıktan sonra konuşma. Zira kendisini ilgilendiren konularda hakkı söylemek isteyen nice takvalı kişi, münasip olan yerde konuşmadığı için sıkıntıya maruz kalmıştır. Ağırbaşlı olan kişi ile de sefih olan kişi ile de çekişme. Zira ağırbaşlı olan kişiyle çekiştiğin zaman sana darılır. Sefih olan kişiyle çekiştiğin zaman da seni küçük düşürür. Kardeşini gıyabında, seni gıyabında nasıl anmasını istersen öyle an, gıyabında senin hakkında söylemesi hoşuna gitmeyecek şeyleri sen de onun gıyabında söyleme. Yaptığı iyiliklerin mükâfatını, yaptığı kötülüklerin de cezasını alacağını bilen kişi gibi davranış sergile."[1]

٤٦٦٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو الطَّيِّبِ طَاهِرُ بْنُ أَحْمَدَ الْبَيْهَقِيُّ سَحَابَادَ، ثنا خَالِي الْفَضْلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الشَّعْرَانِيُّ، نا عُبَيْدُ اللهِ الْعَايِشِيُّ، نا ابْنُ مُجَاشِعٍ، عَنْ

(2047).

[1] İsnâdında tanımadığımız ravi vardır. İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu's-Samt* (114).

غَالِبٍ الْقَطَّانُ، عَنْ مَالِكِ بْنِ دِينَارٍ، عَنِ الْأَحْنَفِ بْنِ قَيْسٍ قَالَ: قَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ: " مَنْ كَثُرَ ضَحِكُهُ قَلَّتْ هَيْبَتُهُ، وَمَنْ كَثُرَ مِزَاحُهُ اسْتُخِفَّ بِهِ، وَمَنْ أَكْثَرَ مِنْ شَيْءٍ عُرِفَ بِهِ، وَمَنْ كَثُرَ كَلَامُهُ كَثُرَ سَقَطُهُ، وَمَنْ كَثُرَ سَقَطُهُ قَلَّ حَيَاؤُهُ، وَمَنْ قَلَّ حَيَاؤُهُ قَلَّ وَرَعُهُ، وَمَنْ قَلَّ وَرَعُهُ مَاتَ قَلْبُهُ "

4664- Hz. Ömer der ki: "Gülmesi çok olanın saygınlığı az olur. Çokça şakalaşan kişi hafife alınır. Bir şeyi çokça yapan kişi o şeyle tanınır. Konuşması çok olanın yanlışları da çok olur. Yanlışı çok olanın hayâsı az olur. Hayâsı az olanın günah korkusu (verası) az olur. Günah korkusu az olanın da kalbi ölür."[1]

٤٦٦٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أنا عَمْرُو بْنُ السَّمَّاكِ، نا حَنْبَلُ بْنُ إِسْحَاقَ، نا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، نا شُعْبَةُ، نا قَتَادَةُ، قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا الطُّفَيْلِ عَنْ حَدِيثٍ، فَقَالَ: " لِكُلِّ مَقَامٍ مَقَالٌ "

4665- Katâde der ki: Ebu't-Tufeyl'e bir hadisi sorduğumda: "Her bir durumun ayrı bir sözü vardır" dedi.[2]

٤٦٦٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أنا أَبُو بَكْرٍ الْفَحَّامُ، نا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، نا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ، عَنْ سُفْيَانَ، قَالَ: قَالَ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ: " مَنْ لَمْ يَعُدَّ كَلَامَهُ مِنْ عَمَلِهِ كَثُرَتْ خَطَايَاهُ، وَمَنْ عَمِلَ بِغَيْرِ عِلْمٍ كَانَ مَا يُفْسِدُ أَكْثَرَ مِمَّا يُصْلِحُ "

4666- Ömer b. Abdilazîz der ki: "Konuşmasını da amelinden saymayan kişinin hataları çok olur. İlimsiz amel edenin bozduğu düzelttiğinden çok olur."[3]

٤٦٦٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أنا إِسْمَاعِيلُ الصَّفَّارُ، نا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الْوَرَّاقُ، نا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، نا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، نا أَيُّوبُ، قَالَ: سَمِعْتُ الْحَسَنَ وَتَلَا

---

[1] İsnâdında tanımadığımız ravi vardır. 4640. hadiste zikredilmiştir.

[2] İsnâdı ceyyiddir.

[3] Ebû Bekr el-Fehhâm dışında ravileri güvenilirdir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (13/470), İbnu'l-Mübârek, *Zühd* 129 (383), İbn Ebî Âsım, *Zühd* (61), Ahmed, *Zühd* (s. 298), Abdullah b. Ahmed, *Zevâidu'z-Zühd* (s. 291), Ebû Nuaym, *Hilye* (5/290) ve İbn Sa'd, *Tabakât* (5/372).

هَذِهِ الْآيَةَ: ﴿وَلَكُمُ الْوَيْلُ مِمَّا تَصِفُونَ﴾ [الأنبياء: ١٨]، قَالَ: " هِيَ وَاللهِ لِكُلِّ وَاصِفٍ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ "

4667- Eyyûb der ki: Hasan(-ı Basrî)'nin *"Yakıştırdıklarınızdan ötürü yazıklar olsun size"*[1] âyetini okuduktan sonra: "Vallahi bu hitap kıyamet gününe dek her türlü yakıştırmada bulunanlar içindir" dediğini işittim.[2]

٤٦٦٨ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أنا أَبُو الْحَسَنِ الطَّرَائِفِيُّ، نا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: نا الْقَعْنَبِيُّ، فِيمَا قَرَأَ عَلَى مَالِكٍ، وَأَنَّهُ بَلَغَهُ " أَنَّ عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ كَانَ يَقُولُ: لَا تُكْثِرُوا الْكَلَامَ بِغَيْرِ ذِكْرِ اللهِ فَتَقْسُوا قُلُوبُكُمْ، فَإِنَّ الْقَلْبَ الْقَاسِيَ بَعِيدٌ مِنَ اللهِ، وَلَكِنْ لَا تَعْلَمُونَ، وَلَا تَنْظُرُونَ فِي ذُنُوبِ النَّاسِ كَأَنَّكُمْ أَرْبَابٌ، انْظُرُوا فِيهَا كَأَنَّكُمْ عُبَيْدٌ، فَإِنَّمَا النَّاسُ مُبْتَلًى وَمُعَافًى، فَارْحَمُوا أَهْلَ الْبَلَاءِ وَاحْمَدُوا اللهَ عَلَى الْعَافِيَةِ "

4668- Mâlik bildiriyor: İsa b. Meryem söyle derdi: "Allah'ı zikretme dışında çokça konuşmayın. Zira kalpleriniz katılaşır. Katı kalp de haberiniz olmadan sizi Allah'tan uzaklaştırır. İnsanların günahlarına onların rableriymişsiniz gibi değil, sizin de kul olduğunuzu bilerek yaklaşın. İnsanlardan kimileri sıkıntıda, kimileri de afiyettedir. Sıkıntıda olanlara merhamet edin ve afiyetiniz için de Allah'a hamd edin."[3]

٤٦٦٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ نُصَيْرٍ، نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ نَصْرٍ، حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: سَأَلْتُ إِبْرَاهِيمَ بْنَ أَدْهَمَ عَنِ الْعِبَادَةِ، فَقَالَ: " رَأْسُ الْعِبَادَةِ التَّفَكُّرُ وَالصَّمْتُ إِلَّا مِنْ ذِكْرِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ، وَلَقَدْ بَلَغَنِي حَرْفٌ عَنْ لُقْمَانَ قَالَ: قِيلَ لَهُ: يَا لُقْمَانُ مَا بَلَغَ مِنْ حِكْمَتِكَ؟ قَالَ: لَا أَسْأَلُ عَمَّا قَدْ كُفِيتُ، وَلَا أَتَكَلَّفُ مَا لَا يَعْنِينِي، ثُمَّ قَالَ: يَا ابْنَ بَشَّارٍ، إِنَّمَا يَنْبَغِي لِلْعَبْدِ أَنْ يَصْمُتَ أَوْ يَتَكَلَّمَ بِمَا يَنْتَفِعُ بِهِ مِنْ مَوْعِظَةٍ أَوْ تَنْبِيهٍ أَوْ تَخْوِيفٍ أَوْ تَحْذِيرٍ "

---

[1] Enbiyâ Sur. 18

[2] İsnâdı sahihtir. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (5/620).

[3] Ravileri güvenilirdir. Mâlik, *Muvattâ* (2/986), İbnu'l-Mübârek, *Zühd* 44 (135), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (11/548, 13/193), İbn Ebî, Âsım, *Zühd* (53, 60), Hennâd, *Zühd* 2/542-543 (1122), Ahmed, *Zühd* (s. 56) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (6/58) Bak: Münzirî, *et-Terğîb* (3/538).

4669- İbrâhîm b. Beşşâr der ki: İbrâhîm b. Ehem'e ibadet hakkmda soru sorduğumda şöyle dedi: "İbadetin başı tefekkür ve Allah'ı zikretme dışında suskun durmaktır. Zira bana ulaşana göre Lokmân Hekîm'e: "Ey Lokmân! Böylesi bir hikmete nasıl sahip oldun?" diye sorulduğunda: "Yeterince bilgili olduğum konularda soru sormayarak ve beni ilgilendirmeyen konulara bulaşmayarak!" demiştir. Ey İbn Beşşâr! Kulun ya susması veya konuşacaksa hem kendisine, hem de karşıdakine faydası olacak öğüt verme, uyarma, korkutma, sakındırma gibi konularda konuşması lazımdır."[1]

٤٦٧٠ - أَخْبَرَنَاهُ أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أنا أَبُو بَكْرِ بْنِ مَحْمَوَيْهَ الْعَسْكَرِيُّ، نا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ، نا آدَمُ، نا شُعْبَةُ، نا سَيَّارٌ أَبُو الْحَكَمِ قَالَ: " قِيلَ لِلُقْمَانَ مَا حِكْمَتُكَ؟ قَالَ: لَا أَسْأَلُ عَمَّا قَدْ كُفِيتُ، وَلَا أَتَكَلَّفُ مَا لَا يَعْنِينِي "

4670- Seyyâr Ebu'l-Hakem der ki: Lokmân Hekîm'e: "Ey Lokmân! Böylesi bir hikmete nasıl sahip oldun?" diye sorulduğunda: "Yeterince bilgili olduğum konularda soru sormayarak ve beni ilgilendirmeyen konulara bulaşmayarak!" demiştir.[2]

٤٦٧١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ بَالَوَيْهِ، نا إِسْحَاقُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ مَيْمُونٍ، نا عَفَّانُ، نا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، نا ثَابِتٌ، عَنْ أَنَسٍ: " أَنَّ لُقْمَانَ كَانَ عِنْدَ دَاوُدَ وَهُوَ يَسْرُدُ الدِّرْعَ، فَجَعَلَ يَفْتِلُهُ هَكَذَا بِيَدِهِ، فَجَعَلَ لُقْمَانُ يَتَعَجَّبُ وَيُرِيدُ أَنْ يَسْأَلَهُ فَتَمْنَعُهُ حِكْمَتُهُ أَنْ يَسْأَلَ، فَلَمَّا فَرَغَ مِنْهَا ضَمَّهَا عَلَى نَفْسِهِ وَقَالَ: نِعْمَ دِرْعُ الْحَرْبِ هَذِهِ فَقَالَ لُقْمَانُ إِنَّ الصَّمْتَ مِنَ الْحِكَمِ، وَقَلِيلٌ فَاعِلُهُ كُنْتُ أُرِيدُ أَنْ أَسْأَلَكَ، فَسَكَتُّ حَتَّى كَفَيْتَنِي " هَذَا هُوَ الصَّحِيحُ عَنْ أَنَسٍ: " أَنَّ لُقْمَانَ قَالَ: الصَّمْتُ حِكَمٌ وَقَلِيلٌ فَاعِلُهُ "

4671- Enes bildiriyor: Lokmân, Hz. Dâvud'un yanında duruyordu. Hz. Dâvud da eliyle şu şekilde zırhı örüyordu. Lokmân hayretler içindeydi ve ördüğünün ne olduğunu sormak istiyordu. Ancak hikmeti buna engel

---

[1] İsnâdı salihtir. Ebû Nuaym, *Hilye* (8/17).

[2] Ravileri güvenilirdir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (13/214-215) ve İbnu'l-Ca'd, *Müsned* 2/728 (1804).

oluyordu. Hz. Dâvud örme işini bitirince zırhı kendine doğru çekti ve: "Bu, savaş zırhıdır" dedi. Lokmân da: "Susmak hikmettendir ve bunu çok az kişi başarabilir. Ben sana bunu sormak istiyordum, ancak sustum. Sonunda sen ne olduğunu söyleyip bu yükten beni kurtardın" dedi.[1]

٤٦٧٢ - وَقَدْ أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أنا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ، نا السَّاجِيُّ، نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ غَسَّانَ، نا أَبُو عَاصِمٍ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ سَعْدٍ الْكَاتِبِ، عَنْ أَنَسٍ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ، قَالَ: " الصَّمْتُ حِكَمٌ وَقَلِيلٌ فَاعِلُهُ " " غَلَطَ فِي هَذَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ هَذَا وَالصَّحِيحُ رِوَايَةُ ثَابِتٍ "

4672- Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Susmada hikmetler vardır, ancak yapanı azdır"* buyurmuştur.[2]

Osmân b. Saîd bu rivayette hata yapmıştır, doğrusu Sâbit'ten gelen rivayettir.

٤٦٧٣ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، نا وَالِدِي، نا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُسَيَّبِ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ خُبَيْقٍ، يَقُولُ: سَمِعْتُ وُهَيْبَ بْنَ الْهُذَيْلِ، يَقُولُ: سَمِعْتُ يُوسُفَ بْنَ أَسْبَاطٍ، يَقُولُ: سَمِعْتُ: " مَكَثَ الْحَسَنُ ثَلَاثِينَ سَنَةً لَمْ يَضْحَكْ وَأَرْبَعِينَ سَنَةً لَمْ يَمْزَحْ " قَالَ وَقَالَ الْحَسَنُ: " لَقَدْ أَدْرَكْتُ أَقْوَامًا مَا أَنَا عِنْدَهُمْ إِلَّا لِصٌّ "

4673- Yûsuf b. Esbât der ki: Hasan(-ı Basrî) otuz yıl boyunca gülmedi, kırk yıl boyunca da şakalaşmadı. Hasan: "Öyle kişilere yetiştim ki ben onların yanında bir haydut gibi duruyorum" demiştir.[3]

٤٦٧٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْفَحَّامُ، نا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الذُّهْلِيُّ، نا عَفَّانُ بْنُ مُسْلِمٍ، نا أَبُو الْأَشْهَبِ، نا الْحَسَنُ قَالَ: " كُنَّا فِي أَقْوَامٍ يُنْفِقُونَ أَوْرَاقَهُمْ وَيُخَزِّنُونَ أَلْسِنَتُهُمْ، وَإِنَّا بَقِينَا فِي أَقْوَامٍ يُرْسِلُونَ أَلْسِنَتُهُمْ، وَيُخَزِّنُونَ أَوْرَاقَهُمْ"

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Hâkim, *Müstedrek* (2/422-423) ve İbn Hibbân, *Ravdatu'l-Ukalâ* (s. 41) Bak: Suyûtî, *Hüsnü's-Semt* (41 (18).

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (5/1816) Bak: Suyûtî, *Hüsnü's-Semt* (19).

[3] İsnâdında tanımadığımız ravi vardır. Ebû Nuaym, *Hilye* (8/239-240).

4674- Hasan(-ı Basrî) der ki: "Paralarını dağıtıp dillerini tutan kişilerin içinde yaşıyorduk. Şimdi ise dillerini salıp paralarını tutan kişilerin içindeyiz."[1]

٤٦٧٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أنا أَبُو بَكْرٍ الْفَحَّامُ، نا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، نا عَفَّانُ بْنُ مُسْلِمٍ، نا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، نا الْمُعَلَّى بْنُ زِيَادٍ، قَالَ: قَالَ مُوَرِّقٌ الْعِجْلِيُّ: " أَمْرٌ أَنَا فِي طَلَبِهِ مُنْذُ عِشْرِينَ سَنَةً لَمْ أَقْدِرْ عَلَيْهِ وَلَسْتُ بِتَارِكٍ طَلَبَهُ أَبَدًا " قَالُوا: وَمَا هُوَ يَا أَبَا الْمُعْتَمِرِ؟ قَالَ: " الصَّمْتُ عَمَّا لَا يَعْنِينِي "

4675- Muallâ b. Ziyâd der ki: Muvarrik el-Iclî: "Yirmi yıldan beri bir şeyin peşindeyim, ancak henüz yapamadım ve yapana kadar da peşini bırakacak değilim" dedi. Ona: "Ey Ebu'l-Mu'temir! Bu şey nedir?" diye sorulunca da: "Beni ilgilendirmeyen konularda susmaktır" karşılığını verdi.[2]

٤٦٧٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَهْلٍ مُحَمَّدُ بْنُ نَصْرَوَيْهِ الْمَرْوَزِيُّ، أنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ خَنْبٍ، نا أَبُو بَكْرٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُبَيْدٍ الْقُرَشِيُّ، حَدَّثَنِي إِسْحَاقُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، نا جَرِيرٌ، عَنْ أَبِي حَيَّانَ التَّيْمِيِّ، قَالَ: " كَانَ يُقَالُ يَنْبَغِي لِلْعَاقِلِ أَنْ يَكُونَ أَحْفَظَ لِلِسَانِهِ مِنْهُ مَوْضِعَ قَدَمِهِ "

4676- Ebû Hayyân et-Teymî der ki: "Akıllı olan kişinin diline, adımını atacağı yerden daha çok dikkat etmesi gerektiği söylenirdi."[3]

٤٦٧٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أنا أَبُو سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ الْقَطَّانُ، نا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَرَجِ الْأَزْرَقُ، نا مُحَمَّدُ بْنُ كُنَاسَةَ، نا عُمَرُ بْنُ ذَرٍّ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: " إِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ عِنْدَ لِسَانِ كُلِّ قَائِلٍ، فَلْيَنْظُرْ عَبْدٌ مَاذَا يَقُولُ "

4677- Ömer b. Zer, babasından bildiriyor: "Yüce Allah, kişinin her söylediğini bilir. Bunun için kişi ne konuştuğuna dikkat etmelidir."[1]

---

[1] Ebû Bekr el-Fehhâm dışında ravileri güvenilirdir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (13/505-506).

[2] İsnâdı hasen, ravileri güvenilirdir. İbn Sa'd, *Tabakât* (7/213), İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu's-Samt* (118, 580), Ahmed, *Zühd* (s. 304, 305) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (2/235) Bak: Suyûtî, *Hüsnü's-Semt* (70).

[3] Ravileri güvenilirdir. İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu's-Samt* (32).

٤٦٧٨ - وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَرَجِ، نا أَبُو نُعَيْمٍ، نا عُمَرُ بْنُ ذَرٍّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ عِنْدَ لِسَانِ كُلِّ قَائِلٍ، فَلْيَتَّقِ عَبْدٌ رَبَّهُ وَلْيَنْظُرْ مَاذَا يَقُولُ " كَذَا قَالَ: وَهُوَ مُنْقَطِعٌ

4678- Ömer b. Zer'in, babasından bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yüce Allah, kişinin her söylediğini bilir. Bunun için kişi Rabbinden korkmalı ve ne konuştuğuna dikkat etmelidir"* buyurmuştur.[2]

İsnâdında kopukluk vardır.

٤٦٧٩ - حَدَّثَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْإِمَامُ، إِمْلَاءً أنا أَبُو بَكْرٍ الْفَحَّامُ، نا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، نا حَمَّادُ بْنُ مَسْعَدَةَ، عَنْ أَبِي الْأَشْهَبِ، عَنِ الْحَسَنِ قَالَ: " كَانُوا يَقُولُونَ: لِسَانُ الْحَكِيمِ مِنْ وَرَاءِ قَلْبِهِ، فَإِنْ كَانَ لَهُ تَكَلَّمَ بِهِ، وَإِنْ كَانَ عَلَيْهِ أَمْسَكَ، وَإِنَّ قَلْبَ الْجَاهِلِ عَلَى طَرَفِ لِسَانِهِ لَا يَرْجِعُ إِلَى قَلْبِهِ مَا جَاءَ عَلَى لِسَانِهِ تَكَلَّمَ بِهِ "

4679- Hasan(-ı Basrî) der ki: Hocalarımız şöyle derdi: "Bilgenin dili kalbinin arkasındadır. Şâyet lehine olacaksa konuşur, aleyhine olacaksa da dilini tutar. Cahilin kalbi ise dilinin ucundadır. Konuşacağı zaman kalbine danışmaz, diline ne gelirse söyler."[3]

٤٦٨٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أنا أَبُو بَكْرٍ الْفَحَّامُ، نا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، نا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ، نا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ بَكْرِ بْنِ مَاعِزٍ ، قَالَ: قَالَ لِيَ الرَّبِيعُ بْنُ خُثَيْمٍ: " اخْزِنْ لِسَانَكَ إِلَّا مَا لَكَ وَلَا عَلَيْكَ "

4680- Bekr b. Mâiz der ki: Rabi' b. Huseym bana: "Lehine olmayan, aleyhine olan konularda dilini tut" dedi.[4]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Hatîb, *Târîh* (9/39).

[2] Ravileri güvenilir olan mürsel bir hadistir. Hatîb, *Târîh* (9/39), Ebû Nuaym, *Hilye* (8/352, 9/44), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (13/233-234) ve İbnu'l-Mübârek, *Zühd* 125 (367).

[3] Ravileri güvenilirdir. Ahmed, *Zühd* (271), İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu's-Samt* (424), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (13/38-39) ve İbnu'l-Mübârek, *Zühd* 131 (390).

[4] Ravileri güvenilirdir. İbnu'l-Mübârek, *Zühd* (32), İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu's-Samt* (30), Abdullah b. Ahmed, *Zevâidu'z-Zühd* (s. 333), İbn Ebî Âsım, *Zühd* (38), Fesevî, *Ma'rife* (2/566) ve İbn Sa'd, *Tabakât* (6/183).

٤٦٨١ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أنا أَبُو بَكْرٍ الْفَحَّامُ، نا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، نا سَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ حَسَّانٍ، عَنْ مُحَمَّدٍ، قَالَ: قَالَ الرَّبِيعُ بْنُ خُثَيْمٍ: " أَقِلُّوا الْكَلَامَ إِلَّا مِنْ تِسْعٍ سُبْحَانَ اللهِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ، وَاللهُ أَكْبَرُ، وَقِرَاءَةُ الْقُرْآنِ، وَأَمْرٌ بِمَعْرُوفٍ، وَنَهْيٌ عَنْ مُنْكَرٍ، وَمَسْأَلَةُ خَيْرٍ، وَاسْتِعَاذَةٌ مِنْ شَرٍّ "

4681- Rabi' b. Huseym der ki: "Tesbih (Sübhânallah), tahmîd (Elhamdulillah), tehlîl (Lâ ilâhe illallah), tekbîr (Allahu Ekber), Kur'ân okuma, iyiliği emretme, kötülükten menetme, hayırlı bir şeyi dileme ve kötü bir şeyden Allah'a sığınma olmak üzere dokuz şey dışında çok az konuşun."[1]

٤٦٨٢ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مَحْمَشٍ الزِّيَادِيُّ، أنا أَبُو عُثْمَانَ عَمْرُو بْنُ عَبْدِ اللهِ الْبَصْرِيُّ، نا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، أنا أَبُو نُعَيْمٍ، نا سُفْيَانُ، عَنْ بَشِيرِ بْنِ دَعْلُوقٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ، قَالَ: " أَخْبَرَنِي مَنْ صَحِبَ الرَّبِيعَ بْنَ خُثَيْمٍ عِشْرِينَ عَامًا مَا سَمِعَ مِنْهُ كَلِمَةً تُعَابُ "

4682- İbrâhîm et-Teymî der ki: "Rabî' b. Huseym'e yirmi yıl boyunca arkadaşlık eden birinin bana bildirdiğine göre bu süre zarfında ondan kınanacak tek bir kelime bile işitmemiştir."[2]

٤٦٨٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، نا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، نا قَبِيصَةُ، نا سُفْيَانُ، عَنْ رَجُلٍ، مِنْ بَنِي تَيْمِ اللهِ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: جَالَسْتُ الرَّبِيعَ بْنَ خُثَيْمٍ سَنَتَيْنِ فَمَا سَأَلَنِي عَنْ شَيْءٍ مِمَّا فِيهِ النَّاسُ، إِلَّا أَنَّهُ قَالَ مَرَّةً: " أُمُّكَ حَيَّةٌ؟ كَمْ لَكُمْ مِنْ مَسْجِدٍ؟ "

4683- Süfyân, Teymullah oğullarından bir adamdan, o da babasından bildiriyor: Rabî' b. Huseym ile yirmi yıl arkadaşlık ettim. İki kez dışında

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Hennâd, *Zühd* (1108, 1109), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (13/397-398), Ebû Nuaym, *Hilye* (2/109), İbnu'l-Mübârek, *Zühd* (33), Ahmed, *Zühd* (s. 332), İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu's-Samt* (87) ve İbn Sa'd, *Tabakât* (6/190).

[2] İsnâdı sahihtir. Ahmed, *Zühd* (337), Fesevî, *Ma'rife* (2/563), İbn Sa'd, *Tabakât* (6/185) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (13/400-4012).

dünyayı ilgilendiren bir şey hakkında soru sorduğunu hiç işitmedim. Bu ikisinden birinde de bana: "Annen hayatta mı?" diye sormuştu. İkincisinde ise: "Kaç mescidiniz var?" diye sormuştu.[1]

٤٦٨٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا أَبُو نَصْرٍ السِّنْدِيُّ، نا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّامِيُّ، نا أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ، نا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ، عَنْ أَبِي حَيَّانَ التَّيْمِيُّ، قَالَ: مَا سَمِعْتُ الرَّبِيعَ بْنَ خُثَيْمٍ ، يَذْكُرُ مِنْ أَمْرِ الدُّنْيَا شَيْئًا، إِلَّا أَنَّهُ قَالَ يَوْمًا: " كَمْ فِي التَّيْمِ مِنْ مَسْجِدٍ؟"

4684- Ebû Hayyân et-Teymî der ki: "Rabî' b. Huseym'in dünyayı ilgilendiren bir şey hakkında soru sorduğunu hiç işitmedim. Sadece bir gün bana: "Teym kabilesinde kaç mescid var?" diye sormuştu.[2]

٤٦٨٥ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ الْفَضْلِ، أنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، نا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، نا ابْنُ عُثْمَانَ، أنا عَبْدُ اللهِ هُوَ ابْنُ الْمُبَارَكِ، أنا عِيسَى بْنُ عُمَرَ، قَالَ: كَأَنَّهُمْ ذَكَرُوا عِنْدَ الرَّبِيعِ بْنِ خُثَيْمٍ شَيْئًا مِنْ أَمْرِ النَّاسِ، فَقَالَ الرَّبِيعُ: " ذِكْرُ اللهِ خَيْرٌ مِنْ ذِكْرِ الرِّجَالِ "

4685- İsa b. Ömer der ki: Rabî' Huseym'in yanında bazı kişiler anılınca: "Allah'ı zikretmek başkalarını zikretmekten daha hayırlıdır" dedi.[3]

٤٦٨٦ - قَالَ: وَأَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، أنا يُونُسُ بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، نا بَكْرُ بْنُ مَاعِزٍ: أَنَّ رَبِيعَ بْنَ خَيْثَمٍ، أَتَتْهُ ابْنَةٌ لَهُ فَقَالَتْ: يَا أَبَتَاهُ، أَذْهَبُ أَلْعَبُ؟ فَلَمَّا أَكْثَرَتْ عَلَيْهِ، قَالَ لَهُ بَعْضُ جُلَسَائِهِ: لَوْ أَمَرْتَهَا فَذَهَبَتْ، فَقَالَ: " لَا تُكْتَبُ عَلَيَّ الْيَوْمَ إِنْ شَاءَ اللهُ أَنْ أَمَرَهَا تَلْعَبُ "

4686- Bekr b. Mâiz bildiriyor: Rabî' b. Huseym'in yanına küçük kızlarından biri geldi ve: "Babacığım, gidip oynayabilir miyim?" dedi. Kızı bunu birçok defa söyleyince yanında oturanlardan biri: "Oynamak için

---

[1] İsnâdında meçhul ravi vardır. Fesevî, *Ma'rife* (2/563), İbn Sa'd, *Tabakât* (6/191), Hennâd, *Zühd* 2/537 (1111) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (2/110).

[2] İsnâdı sahihtir. Ahmed, *Zühd* (s. 336), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (13/395), İbn Sa'd, *Tabakât* (6/183), Hennâd, *Zühd* 2/538 (1114) ve İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu's-Samt* (416).

[3] İsnâdı salihtir. Fesevî, *Ma'rife* (2/569).

gitmesine izin verseydin ya" dedi. Rabî': "İnşallah bu gün gidip oynamasına izin vermem, amel defterime yazılmayacaktır" karşılığını verdi.[1]

٤٦٨٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ، الْفَقِيهُ، أنا أَبُو عُثْمَانَ الْبَصْرِيُّ، نا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، نا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَةَ بْنَ سُلَيْمَانَ الْكِلَابِيَّ يَقُولُ: " جَالَسْتُ حَسَنَ بْنَ صَالِحِ بْنِ حَيٍّ عِشْرِينَ سَنَةً، مَا سَمِعْتُ كَلِمَةً أَظُنُّ عَلَيْهِ فِيهَا جُنَاحٌ "

4687- Abde b. Süleyman el-Kilâbî der ki: "Yirmi yıl boyunca Hasan b. Sâlih b. Hay'ın meclisinde bulundum. Bu süre zarfında sakıncası olacak tek bir kelime dahi söylediğini işitmedim."[2]

٤٦٨٨ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ، أنا أَبُو عُثْمَانَ الْبَصْرِيُّ، نا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، أنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ رُسْتُمَ، عَنْ خَارِجَةَ قَالَ: " صَحِبْتُ ابْنَ عَوْنٍ أَرْبَعًا وَعِشْرِينَ سَنَةً، مَا سَمِعْتُ مِنْهُ كَلِمَةً أَظُنُّ عَلَيْهِ فِيهَا جُنَاحٌ "

4688- Hârice der ki: "Yirmi dört yıl boyunca Hasan b. Sâlih b. Hay'a arkadaşlık ettim. Bu süre zarfında sakıncası olacak tek bir kelime dahi söylediğini işitmedim."[3]

٤٦٨٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، الْفَقِيهُ، نا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الْمُفِيدُ، حَدَّثَنِي خَالِدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ خُلْدٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عُبَيْدٍ الْقَاسِمَ بْنَ سَلَامٍ، يَقُولُ: سَمِعْتُ يَحْيَى بْنَ سَعِيدٍ يَقُولُ: " مَا سَادَّ ابْنُ عَوْنٍ النَّاسَ أَنْ كَانَ أَزْهَدَهُمْ فِي الدُّنْيَا، وَلَقَدْ كَانَ سُلَيْمَانُ التَّيْمِيُّ أَتْرَكُ لِلدُّنْيَا مِنْهُ، وَلَقَدْ سَقَطَ لَهُ بَيْتٌ، فَمَا رَفَعَهُ حَتَّى مَاتَ، وَلَكِنْ سَادَ ابْنُ عَوْنٍ النَّاسَ بِضَبْطِهِ هَذَا اللِّسَانَ "

4689- Yahya b. Saîd der ki: "İbn Avn dünyaya karşı insanların en zahitlerinden biri olduğu için önderlerinden biri olmuştur. Süleyman et-Teymî ise ondan da daha zahit biriydi. Odalarından birinin tavanı çökmüştü

---

[1] Ravileri güvenilirdir. İbnu'l-Mübârek, *Zühd* 126 (371), İbn Sa'd, *Tabakât* (6/188), Abdullah b. Ahmed, *Zevâidu'z-Zühd* (s. 331) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (2/155).

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] İsnâdı zayıftır. Ebû Nuaym, *Hilye* (3/37), İbn Hibbân, *Ravdatu'l-Ukalâ* (s. 50-51) ve İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu's-Samt* (747).

de ölene kadar onu onarmamıştı. Ancak İbn Avn'ın insanların önderi olması zahitliğiyle değil, diline sahip olmasıyladır."[1]

٤٦٩٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، الْفَقِيهُ، أنا أَبُو عَلِيٍّ الصَّوَّافُ، نا أَحْمَدُ بْنُ الْمُغَلِّسِ، قَالَ: سَمِعْتُ أَحْمَدَ بْنَ حَنْبَلٍ، يَقُولُ: شُعَيْبُ بْنُ حَرْبٍ، يَقُولُ: " جَالَسْتُ عَبْدَ الْعَزِيزِ بْنَ أَبِي رَوَّادٍ أَكْثَرَ مِنْ خَمْسِمِائَةِ مَجْلِسٍ، فَمَا أَحْسِبُ أَنَّ صَاحِبَ الشِّمَالِ كَتَبَ عَلَيْهِ شَيْئًا " وَرَوَاهُ أَيْضًا أَبُو سَهْلٍ الْمَدَائِنِيُّ، عَنْ شُعَيْبِ بْنِ حَرْبٍ

4690- Şuayb b. Harb der ki: "Abdulazîz b. Ebî Revvâd'ın yanında beş yüz defadan daha fazla oturdum. Sanırım bu süre zarfında sol tarafındaki melek aleyhinde bir şey yazmamıştır."[2]

Başka bir kanalla aynısı rivayet edilmiştir.

٤٦٩١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أنا أَبُو عَمْرِو بْنُ السَّمَّاكِ، نا حَنْبَلُ بْنُ إِسْحَاقَ، نا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، نا لَيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي جَعْفَرٍ، عَنْ أَبِي جَلْدَةَ قَالَ: " أَدْرَكْتُ النَّاسَ وَهُمْ يَعْمَلُونَ وَلَا يَقُولُونَ، وَهُمُ الْيَوْمَ يَقُولُونَ وَلَا يَعْمَلُونَ "

4691- Ebû Celde der ki: "Konuşmayıp amel eden insanlara yetiştim. Şimdi ise insanlar konuşuyor, ama amel etmiyorlar."[3]

٤٦٩٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أنا أَبُو الْحَسَنِ الطَّرَائِفِيُّ، نا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ، نا الْقَعْنَبِيُّ، فِيمَا قَرَأَ عَلَى مَالِكٍ، أَنَّهُ بَلَغَهُ: أَنَّ الْقَاسِمَ بْنَ مُحَمَّدٍ كَانَ يَقُولُ: " أَدْرَكْتُ النَّاسَ وَمَا يُعْجَبُونَ بِالْقَوْلِ "، قَالَ مَالِكٌ: " يُرِيدُ الْعَمَلَ، إِنَّمَا يُنْظَرُ إِلَى عَمَلِهِ، وَلَا يُنْظَرُ إِلَى قَوْلِهِ "

4692- Mâlik bildiriyor: Kâsım b. Muhammed: "Sözlere değer vermeyen insanlara yetiştim" demiştir. Kâsım burada insanların kişinin sözüne değil ameline itibar ettiklerini kastetmiştir. [4]

---

[1] Beyhakî'nin hocası Ebu'l-Hasan'ı tanımıyoruz. *Hilye* (3/37-38).

[2] İsnâdı zayıftır.

[3] İsnâdı sahihtir. İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu's-Samt* (682).

[4] İsnâdı sahihtir. İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu's-Samt* (638).

٤٦٩٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي عَلِيُّ بْنُ عِيسَى، نا أَبُو عَمْرٍو الْجُرَشِيُّ، نا أَبُو يُونُسَ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الْجُمَحِيُّ، نا مُطَرِّفُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، عَنْ مَالِكٍ قَالَ: " بَلَغَنِي أَنَّ فِي حُكْمِ آلِ دَاوُدَ عَلَى الْعَاقِلِ ثَلَاثًا: يَكُفُّ لِسَانَهُ، وَيَعْرِفُ أَهْلَ زَمَانِهِ، وَيُقْبِلُ عَلَى شَأْنِهِ"

4693- Mâlik der ki: Bana ulaşana göre Hz. Dâvud ailesine verilen Hikmet'te şöyle yazılıdır: "Akıllı olan kişinin diline sahip olması, zamanının insanlarını iyi tanıması ve kendi işine bakması olmak üzere üç şeyi yapması gerekir."[1]

٤٦٩٤ - حَدَّثَنَا الْإِمَامُ أَبُو الطَّيِّبِ سَهْلُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سُلَيْمَانَ رَحِمَهُ اللهُ، أنا أَبُو عَلِيٍّ الرَّفَا، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا الْعَبَّاسِ الْفَضْلَ بْنَ عُبَيْدِ اللهِ الْيَشْكُرِيَّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا يَزِيدَ فَيْضَ بْنَ يَزِيدَ الرَّقِّيَّ قَالَ: سَمِعْتُ الْفُضَيْلَ بْنَ عِيَاضٍ يَقُولُ: " الْمُؤْمِنُ قَلِيلُ الْكَلَامِ، كَثِيرُ الْعَمَلِ، وَالْمُنَافِقُ كَثِيرُ الْكَلَامِ، قَلِيلُ الْعَمَلِ "

4694- Fudayl b. İyâd der ki: "Müminin konuşması az, ameli ise çoktur. Münafığın ise konuşması çok, ameli azdır."[2]

٤٦٩٥ - سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا سَعِيدِ بْنَ رُمَيْحٍ الْحَاطِبَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ زَكَرِيَّا السَّاجِيَّ يَقُولُ: نا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ بْنِ حَسَّانَ، نا الْمِنْهَالُ بْنُ عِيسَى، أنا غَالِبٌ، عَنِ الْحَسَنِ قَالَ: " فَضْلُ الْكَلَامِ عَلَى الْفِعَالِ عَابٌ، وَفَضْلُ الْفِعَالِ عَلَى الْكَلَامِ مَكْرُمَةٌ "

4695- Hasan der ki: "Kişide sözün amelden fazla olması kusur, amelin sözden daha fazla olması ise itibardır."[3]

٤٦٩٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا بَكْرٍ الرَّازِيَّ يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيَّ يَقُولُ: " فَضْلُ الْمَقَالِ عَلَى الْفِعَالِ مَنْقَصَةٌ، وَفَضْلُ الْفِعَالِ عَلَى الْمَقَالِ مَكْرُمَةٌ "

---

[1] Ravileri güvenilirdir. İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu's-Samt* (31).

[2] Ebû Nuaym, *Hilye* (8/98).

[3] Ebû Nuaym, *Hilye* (2/156).

4696- Ebû Bekr er-Râzî der ki: Ebû Ali er-Rûzbârî'nin: "Kişide sözün amelden fazla olması kusur, amelin sözden daha fazla olması ise itibardır" dediğini işittim.[1]

٤٦٩٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا أَبُو عَمْرِو بْنُ السَّمَّاكِ، نا الْحَسَنُ بْنُ عَمْرٍو، قَالَ: سَمِعْتُ بِشْرَ بْنَ الْحَارِثِ الْحَافِي يَقُولُ: " الصَّبْرُ هُوَ الصَّمْتُ، أَوِ الصَّمْتُ هُوَ الصَّبْرُ، وَلَا يَكُونُ الْمُتَكَلِّمُ أَوْرَعَ مِنَ الصَّامِتِ، إِلَّا رَجُلٌ عَالِمٌ يَتَكَلَّمُ فِي مَوَاضِعِهِ، وَيَسْكُتُ فِي مَوْضِعِهِ "

4697- Bişr b. el-Hâris el-Hâfî der ki: "Sabır susmak demektir. Aynı zamanda susma da sabır demektir. Yerinde konuşup yerinden susan âlim dışında konuşan kişi susan kişiden daha çok vera sahibi olamaz."[2]

٤٦٩٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، أنا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الرَّازِيُّ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ السِّرَاجُ، قَالَ: سَمِعْتُ أَحْمَدَ بْنَ الْفَتْحِ يَقُولُ: سَمِعْتُ بِشْرَ بْنَ الْحَارِثِ الْحَافِي يَقُولُ: " إِذَا أَعْجَبَكَ الْكَلَامُ فَاصْمُتْ، وَإِذَا أَعْجَبَكَ الصَّمْتُ فَتَكَلَّمْ "

4698- Bişr b. el-Hâris el-Hâfî der ki: "Konuşmak hoşuna gittiği zaman sus! Susmak hoşuna gittiği zaman da konuş!"[3]

٤٦٩٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، أنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الرَّازِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَحْمَدَ بْنَ سَالِمٍ، يَقُولُ: سَمِعْتُ سَهْلَ بْنَ عَبْدِ اللهِ يَقُولُ: " أَهْلُ الْمَعْرِفَةِ بِاللهِ سَكَتُوا بِعِلْمٍ، وَتَكَلَّمُوا بِإِذْنٍ، فَسَقَطَ عَنْهُمْ فُضُولُ الْكَلَامِ "

4699- Sehl b. Abdillah der ki: "Marifet ehli olanlar bilerek susar, izinle de konuşur. Bundan dolayı da gereğinden fazla konuşmazlar."

---

[1] Sülemî, *Tabakâtu's-Sûfiyye* (s. 357).

[2] Ravileri güvenilirdir. İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu's-Samt* (62).

[3] Ebû Nuaym, *Hilye* (8/347).

٤٧٠٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، نا أَبُو بَكْرٍ الْفَحَّامُ، نا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، نا سَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ، نا سَلَامُ بْنُ أَبِي مُطِيعٍ، عَنْ يُونُسَ قَالَ: " رَحِمَ اللهُ الْحَسَنَ، إِنِّي لَأَحْسِبُ الْحَسَنَ تَكَلَّمَ حِسْبَةً، وَرَحِمَ اللهُ مُحَمَّدًا - يَعْنِي ابْنَ سِيرِينَ - إِنِّي لَأَحْسِبُ مُحَمَّدًا سَكَتَ حِسْبَةً"

4700- Yûnus der ki: "Yüce Allah, Hasan'a merhamet etsin. Sanırım karşılığını Allah'tan bekleyerek konuşurdu. Yüce Allah, Muhammed b. Sîrîn'e de merhamet etsin. O da sanırım karşılığını Allah'tan bekleyerek susardı."

٤٧٠١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو الْفَضْلِ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، نا مُحَمَّدُ بْنُ نُعَيْمٍ، نا بِشْرُ بْنُ الْحَكَمِ، عَنْ سُفْيَانَ بْنِ عُيَيْنَةَ قَالَ: كَانَ يُقَالُ: الصَّمْتُ زَيْنٌ لِلْعَالِمِ، وَسِتْرٌ لِلْجَاهِلِ،

4701- Süfyân b. Uyeyne der ki: "Denilir ki, suskunluk âlimin süsü, cahilin ise (cehaletini gizleyen) örtüsüdür."[1]

٤٧٠٢ - سَمِعْتُ أَبَا سَعِيدٍ عَبْدَ الْمَلِكِ بْنَ أَبِي عُثْمَانَ الزَّاهِدَ يَقُولُ: سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ الْحَسَنِ الْفَقِيهَ يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبِي يَقُولُ: قِيلَ لِلشِّبْلِيِّ: يَا أَبَا بَكْرٍ، أَوْصِنِي، قَالَ: " كَلَامُكَ كِتَابُكَ إِلَى رَبِّكَ، فَانْظُرْ مَاذَا تُمْلِي فِيهِ "

4702- Ali b. Hasan el-Fakîh, babasından bildiriyor: Şiblî'ye: "Ey Ebû Bekr! Bize nasihat et" denilince: ", Allah'a gönderilmiş bir mektup gibidir. Onun için bu mektubun içinde neler yazdıracağına dikkat et" dedi.

٤٧٠٣ - سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيَّ يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا نَصْرٍ عَبْدَ اللهِ بْنَ عَلِيٍّ يَقُولُ: سَمِعْتُ أَحْمَدَ بْنَ عَطَاءٍ يَقُولُ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ الْحَسَنِ يَقُولُ: قَالَ سَهْلُ بْنُ عَبْدِ اللهِ: " مَنْ ظَنَّ حُرِمَ الْيَقِينَ، وَمَنْ تَكَلَّمَ فِيمَا لَا يَعْنِيهِ حُرِمَ الصِّدْقَ، وَمَنْ شَغَلَ جَوَارِحَهُ بِغَيْرِ مَا أَمَرَهُ اللهُ بِهِ حُرِمَ الْوَرَعَ "

4703- Sehl b. Abdillah der ki: "Zan ile hareket eden, yakînden mahrum olur. Kendisini ilgilendirmeyen konularda konuşan kişi, doğruluktan

---

[1] Ebû Nuaym, *Hilye* (7/82).

mahrum olur. Bedenini Allah'ın emrettiği şeylerin dışında kullanan kişi de veradan mahrum olur."[1]

٤٧٠٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ جَدِّي، يَقُولُ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ عَلِيٍّ النَّسَوِيَّ، يَقُولُ: " كَلَامُ الرَّجُلِ فِيمَا لَا يَعْنِيهِ يُورِثُهُ فِعْلَ مَا لَا يَعْنِيهِ، وَفِعْلُهُ مَا لَا يَعْنِيهِ يُسْقِطُهُ عَنْ دَرَجَاتِ مَا يَعْنِيهِ "

4704- Muhammed b. Ali en-Nesevî der ki: "Kişinin kendisini ilgilendirmeyen konularda konuşması, kendisini ilgilendirmeyen işlere bulaşmasına sebep olur. Kişinin kendisini ilgilendirmeyen işlere bulaşması da kendisini ilgilendiren konuların değerini azaltır."

٤٧٠٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ قَالَ: سَمِعْتُ وَالِدِي يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا الْعَبَّاسِ السِّرَاجَ يَقُولُ: سَمِعْتُ إِسْمَاعِيلَ بْنَ أَبِي الْحَارِثِ، يَقُولُ: سَمِعْتُ يَعْقُوبَ ابْنَ أَخِي مَعْرُوفٍ يَقُولُ: قَالَ مَعْرُوفٌ الْكَرْخِيُّ: " كَلَامُ الْعَبْدِ فِيمَا لَا يَعْنِيهِ خُذْلَانٌ مِنَ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ لَهُ "

4705- Ma'rûf el-Kerhî der ki: "Kulun, kendisini ilgilendirmeyen konularda konuşması, Yüce Allah tarafından hüsrana uğraması demektir."[2]

٤٧٠٦ - حَدَّثَنَا أَبُو سَعْدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْخَلِيلِ الْمَالِينِيُّ، أنا أَبُو الْحُسَيْنِ إِسْمَاعِيلُ بْنُ عُمَرَ بْنِ كَامِلٍ، نا أَحْمَدُ بْنُ مَرْوَانَ، أَوْ قَالَ هَارُونُ، نا أَحْمَدُ بْنُ خَالِدٍ الْآجُرِّيُّ قَالَ: سَمِعْتُ مَعْرُوفًا الْكَرْخِيَّ يَقُولُ: " كَلَامُ الرَّجُلِ فِيمَا لَا يَعْنِيهِ مَقْتٌ مِنَ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ "

4706- Ma'rûf el-Kerhî der ki: "Kulun, kendisini ilgilendirmeyen konularda konuşması, Yüce Allah'ın öfkesine uğraması demektir."[3]

٤٧٠٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ جَعْفَرِ بْنِ مَطَرٍ، يَقُولُ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ جَعْفَرِ بْنِ رَمِيسٍ، يَقُولُ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ شُجَاعٍ الثَّلْجِيَّ،

---

[1] Sülemî, *Tabakâtu's-Sûfiyye* (s. 210) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (10/186).

[2] Ebû Nuaym, *Hilye* (8/361).

[3] İsnâdında tanımadığımız ravi vardır.

يَقُولُ: قَالَ لِي مَعْرُوفٌ الْكَرْخِيُّ: " احْفَظْ لِسَانَكَ مِنَ الْمَدْحِ، كَمَا تَحْفَظُ لِسَانَكَ مِنَ الذَّمِّ "

4707- Ma'rûf el-Kerhî der ki: "Dilini yermekten koruduğun gibi övmekten de koru."[1]

٤٧٠٨ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا الْقَاسِمِ النَّصْرَ أَبَاذِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا جَعْفَرٍ أَحْمَدَ بْنَ مُحَمَّدِ بْنِ سَلَامَةَ الطَّحَاوِيَّ، بِمِصْرَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ أَبِي عِمْرَانَ، يَقُولُ: قَالَ لِي مَعْرُوفٌ الْكَرْخِيُّ: " احْفَظْ لِسَانَكَ مِنَ الْمَدْحِ، كَمَا تَحْفَظُ لِسَانَكَ مِنَ الذَّمِّ "

4708- Ma'rûf el-Kerhî der ki: "Dilini yermekten koruduğun gibi övmekten de koru."

٤٧٠٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ سَعِيدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الشُّعَيْبِيُّ، نا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَارِثِ، أنا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ يُونُسَ، نا إِسْحَاقُ بْنُ أَبِي إِسْرَائِيلَ، نا مَعْنُ بْنُ عِيسَى قَالَ: " قِيلَ لِزَاهِبٍ: مَا لَكَ لَا تَتَكَلَّمُ؟ قَالَ: لِسَانِي سَبُعٌ، إِنْ أَرْسَلْتُهُ أَكَلَنِي "

4709- Ma'n b. İsa der ki: Zahid birine: "Neden konuşmuyorsun?" diye sorulunca: "Dilim aslan gibidir. Serbest bırakmam halinde beni yer" dedi.[2]

٤٧١٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ، نا سَعِيدُ بْنُ عُثْمَانَ، نا عَلِيُّ بْنُ عَيَّاشٍ، نا الْيَمَانُ بْنُ عَدِيٍّ قَالَ: كَانَ عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي زَكَرِيَّا عَابِدَ الشَّامِ فَكَانَ يَقُولُ: " مَا عَالَجْتُ مِنَ الْعِبَادَةِ شَيْئًا أَشَدَّ مِنَ السُّكُوتِ "

4710- Yemân b. Adiy der ki: Şam âbidlerinden biri olan Abdullah b. Ebî Zekeriyâ: "Susmaktan daha zor bir ibadetle karşılaşmış değilim" derdi.[3]

٤٧١١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الْفَقِيهُ الْإِمَامُ الشَّاشِيُّ، نا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي دَاوُدَ، نا كَثِيرُ بْنُ عُبَيْدٍ، نا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ، عَنْ أَرْطَأَةَ بْنِ

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu's-Samt* (39).

[3] İsnâdı zayıftır. Zehebî, *Siyer* (5/286) ve İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu's-Samt* (570).

الْمُنْذِرِ قَالَ: " آيَةُ الْمُتَكَلِّفِ ثَلَاثٌ: يَتَكَلَّمُ فِيمَا لَا يَعْلَمُ، وَيُنَازِعُ مَنْ فَوْقَهُ، وَيَتَعَاطَى مَا لَا يَنَالُ "

4711- Ertaa b. el-Münzir der ki: "Kendisini ilgilendirmeyen işlere karışan kişinin üç özelliği vardır. Biri, bilgisi olmayan konularda konuşmasıdır. Diğeri, kendisinden daha üstte olan kişilerle çekişmesidir. Bir diğeri de, elde edemeyeceği şeylerin peşinde koşmasıdır."[1]

٤٧١٢ - حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ مَنْصُورٍ السُّنِّيُّ الْأَدِيبُ الْبَيْهَقِيُّ، نا الْإِمَامُ أَبُو سَهْلٍ مُحَمَّدُ بْنُ سُلَيْمَانَ، نا أَبُو مُحَمَّدٍ الدَّسْتُوَائِيُّ، أنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ، حَدَّثَنِي يُوسُفُ بْنُ تَمِيمٍ، حَدَّثَنِي الصَّلْتُ بْنُ مَسْعُودٍ الْحِجَازِيُّ، نا أَحْمَدُ بْنُ سَوِيَّةَ، نا سُلَيْمَانُ أَبُو صَالِحٍ، عَنِ الْمُبَارَكِ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ عَيَّاشٍ قَالَ: " اجْتَمَعَتْ أَرْبَعَةُ مُلُوكٍ: مَلِكُ الرُّومِ، وَمَلِكُ فَارِسَ، وَمَلِكُ الصِّينِ، وَمَلِكُ الْهِنْدِ، فَتَكَلَّمُوا بِأَرْبَعِ كَلِمَاتٍ، كَأَنَّهُمْ رَمَوْهَا عَنْ قَوْسٍ وَاحِدَةٍ، قَالَ مَلِكُ الرُّومِ: إِذَا قُلْتُ الْكَلِمَةَ مَلَكَتْنِي، وَإِذَا لَمْ أَقُلْهَا مَلَكْتُهَا، وَقَالَ مَلِكُ فَارِسَ: أَنَا عَلَى مَا لَمْ أَقُلْ أَقْدَرُ مِنِّي عَلَى مَا قُلْتُ، وَقَالَ الثَّالِثُ: أَنَا لَمْ أَنْدَمْ عَلَى مَا لَمْ أَقُلْ، وَقَدْ نَدِمْتُ عَلَى مَا قُلْتُ كَثِيرًا، وَقَالَ الرَّابِعُ: عَجِبْتُ لِمَنْ يَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ إِنْ وَقَفَتْ عَلَيْهِ ضَرَّتْهُ، وَإِنْ تَجَاوَزَتْهُ لَمْ تَنْفَعْهُ "

4712- Ebû Bekr b. Ayyâş der ki: Rum, Pers, Çin ve Hint kralları bir araya geldi. Her biri birer tane olmak üzere dört söz söylediler ki bu sözler sanki aynı yaydan çıkmış gibiydiler. Rum kralı: "Söylediğim zaman söz bana hâkim olur, ancak söylemediğim zaman ben söze hâkim olurum" dedi. Pers kralı: "Söylemediğim söz üzerindeki hakimiyetim söylediğim söz üzerindeki hakimiyetimden daha fazladır" dedi. Üçüncü kral: "Söylemediğim sözden dolayı hiç pişman olmadım, ama söylediğim sözlerden dolayı pişman olduğum çok olmuştur" dedi. Dördüncü kral da: "Söylediği sözden sorumlu tutulsa zararını görecek, sorumlu tutulmaması halinde de bir faydası olmayacak kişiye şaşıyorum" dedi.[2]

---

[1] Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (7/209).

[2] Ebû Nuaym, *Hilye* (8/170) ve İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbü's-Samt* (65) Bak: Suyûtî, *Hüsnü's-Samt* (59).

٤٧١٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ طَلْحَةُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الصَّقْرِ، بِبَغْدَادَ، نا شَاكِرُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْمِصِّيصِيُّ، نا عِمْرَانُ بْنُ مُوسَى قَالَ: سَمِعْتُ أَحْمَدَ بْنَ الْحَسَنِ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا الْعَتَاهِيَةِ، يُنْشِدُ هَذِهِ الْأَبْيَاتِ:"

إِنْ كَانَ يُعْجِبُكَ السُّكُوتُ فَإِنَّهُ ... قَدْ كَانَ يُعْجِبُ قَبْلَكَ الْأَخْيَارَا

وَلَئِنْ نَدِمْتَ عَلَى سُكُوتِكَ مَرَّةً ... فَلَقَدْ نَدِمْتَ عَلَى الْكَلَامِ مِرَارَا

إِنَّ السُّكُوتَ سَلَامَةٌ وَلَرُبَّمَا ... زَرَعَ الْكَلَامُ عَدَاوَةً وَضِرَارَا

وَإِذَا تَقَرَّبَ خَاسِرٌ مِنْ خَاسِرٍ ... زَادَا بِذَاكَ خَسَارَةً وَتَبَارَا"

4713- Ahmed b. el-Hasan der ki: Ebu'l-Atâhiye'nin şu beyitleri okuduğunu işittim:

"Susmak hoşuna gidiyorsa bil ki
Senden önceki seçkinlerin de hoşuna gidiyordu
Bir defa pişman olsan da susmana
Pek çok defa pişman oldun konuşmana
Susmak hatalardan selamettir
Oysa konuşmak düşmanlığı ekecektir
Zararda olan zararda olanın yanma geldiği zaman
Bununla zarar ve hüsranları daha da artacaktır."[1]

٤٧١٤ - سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيَّ يَقُولُ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ اللهِ بْنِ شَاذَانَ يَقُولُ: سَمِعْتُ جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ الْخَوَّاصَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ الْجُنَيْدَ يَقُولُ: " مُكَابَدَةُ الصَّمْتِ أَحْسَنُ مِنْ قَوْلِ الْحَقِّ، وَمُكَابَدَةُ الْعُزْلَةِ أَيْسَرُ مِنْ مُدَارَاةِ الْخُلْطَةِ، وَالصَّبْرُ عَلَى الشَّهَوَاتِ أَيْسَرُ عَلَى قُلُوبِ الْأَبْرَارِ مِنْ طَلَبِهَا "

4714- Câfer b. Muhammed el-Havvâs der ki: Cüneyd'in şöyle dediğini işittim: "Susmanın sıkıntısına katlanmak, hak da olsa bir sözü söylemekten daha iyidir. Yalnızlığın zahmetini çekmek, insanları idare etmekten daha

[1] İbn Hibbân, *Ravdatu'l-Ukalâ* (s. 43).

kolaydır. İyilerin kalpleri için nefsi arzulara sabretmek, onların peşine düşmekten daha hafiftir."[1]

٤٧١٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، أنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، نا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنِي سَعِيدُ بْنُ أَسَدٍ، وَأَبُو عُمَيْرٍ، نا ضَمْرَةُ، عَنِ ابْنِ أَبِي جُمْلَةَ قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ أَبِي زَكَرِيَّا قَالَ: عَالَجْتُ الصَّمْتَ عِشْرِينَ سَنَةً قَبْلَ أَنْ أَقْدِرَ مِنْهُ عَلَى مَا أُرِيدُ قَالَ: وَكَانَ لَا يَغْتَابُ فِي مَجْلِسِهِ أَحَدٌ، وَيَقُولُ: " إِنْ ذَكَرْتُمُ اللهَ أَعَنَّاكُمْ ، وَإِنْ ذَكَرْتُمُ النَّاسَ تَرَكْنَاكُمْ"

4715- İbn Ebî Cumle der ki: Abdullah b. Ebî Zekeriyâ'nın: "Yirmi yıl boyunca çalışıp çabaladım da sonunda dilime hâkim olabilmeyi başarabildim" dediğini işittim. Abdullah meclisinde kimselerin gıybetini yapmaz ve: "Şâyet Yüce Allah'ı zikredecek olursanız biz de size bu konuda yardımcı oluruz. Ancak insanlar hakkında konuşacaksanız sizleri kendi halinize bırakırız" derdi.[2]

٤٧١٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، أنا أَبُو عُثْمَانَ سَعِيدُ بْنُ عُثْمَانَ الْخَنَّاطُ، نا عَلِيُّ بْنُ عِيسَى الْبَزَّارُ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، نا عُمَرُ بْنُ جَرِيرٍ الْبَجَلِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا طَالِبٍ الْقَاصَّ يَقُولُ: " كَانَ يُقَالُ: جَوَامِعُ الْبِرِّ فِي طُولِ الْفِكْرَةِ، وَالصَّمْتُ سَلَامَةٌ، وَالْخَوْضُ فِي الْبَاطِلِ حَسْرَةٌ وَنَدَامَةٌ "

4716- Ebû Tâlib el-Kâss der ki: "Denilirdi ki, uzun tefekkür her türlü iyiliği içinde barındırır. Suskunluk kişi için selamettir. Batıl olan bir şeye dalmak da kişi için hüsran ve pişmanlığa sebep olur."[3]

٤٧١٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنِي أَبُو الْحُسَيْنِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْغَزَّالُ، نا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الذَّهَبِيُّ، حَدَّثَنِي حَبِيبُ بْنُ بِشْرٍ قَالَ: سَمِعْتُ

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] Ravileri güvenilirdir. Fesevî, *Ma'rife* (2/379), Ebû Nuaym, *Hilye* (5/149) ve İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu's-Samt* (556) Bak: Suyûtî, *Hüsnü's-Semt* (69).

[3] **İsnâdı zayıftır.**

الْأَصْمَعِيَّ يَقُولُ: " كَانَ يُقَالُ: النَّاسُ غَانِمٌ وَسَالِمٌ وَشَاجِبٌ. فَالْغَانِمُ: مَنْ قَالَ خَيْرًا فَغَنِمَ، وَالسَّالِمُ: مَنْ سَكَتَ سَلِمَ، وَالشَّاجِبُ: مَنْ قَالَ شَرًّا فَشَجَبَ أَهْلَكَ نَفْسَهُ "

4717- Asmaî der ki: "Denilirdi ki insanlar; kazançlı, sâlim ve helak olmuş olmak üzere üç çeşittir. Kazançlı olan kişi hayır olan şeyi söyleyip kazançlı çıkan kişidir. Sâlim olan kişi susup selamette kalan kişidir. Helak olan kişi ise kötü olan şeyi söyleyip kendini helak eden kişidir."

٤٧١٨ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، أنا أَبُو الْحَسَنِ الْكَارِزِيُّ، أنا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، عَنْ عَلِيٍّ، عَنْ أَبِي عُبَيْدٍ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا النَّضْرِ يُحَدِّثُ، عَنْ شَيْبَانَ، عَنْ آدَمَ بْنِ عَلِيٍّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَخَا بِلَالٍ مُؤَذِّنِ رَسُولِ اللهِ ﷺ، يَقُولُ: " النَّاسُ ثَلَاثَةُ أَثْلَاثٍ: فَسَالِمٌ، وَغَانِمٌ، وَشَاجِبٌ، فَالسَّالِمُ السَّاكِتُ، وَالْغَانِمُ الَّذِي يَأْمُرُ بِالْخَيْرِ، وَيَنْهَى عَنِ الْمُنْكَرِ، وَالشَّاجِبُ النَّاطِقُ بِالْخَنَا، وَالْمُعِينُ عَلَى الظُّلْمِ " قَالَ أَبُو عُبَيْدٍ: " هَكَذَا فِي الْحَدِيثِ، وَالشَّاجِبُ الْآثِمُ الْهَالِكُ، وَهُوَ يَرْجِعُ إِلَى هَذَا "

4718- Âdem b. Ali der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) müezzini Bilâl'ın kardeşinin şöyle dediğini işittim: "İnsanlar; sâlim, kazançlı ve helak olmuş olmak üzere üç sınıftır. Sâlim olan kişi, susmasını bilen kişidir. Kazançlı olan kişi, iyi olanı emredip kötü olandan meneden kişidir. Helak olan kişi, haince şeyler söyleyen ve zulme yardımcı olan kişidir."[1]

Ebû Ubeyd der ki: "Rivayet bu şekildedir. *Şâcib* ifadesi günahkar, helak olmuş anlamındadır ve metinde zikredilen anlamı da verir."

٤٧١٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، ثنا عُثْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ السَّمَّاكِ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ عَمْرٍو، قَالَ: سَمِعْتُ بِشْرًا يَقُولُ: عَسَاكَ أَنْ لَا تُؤْذِيَ جَلِيسَكَ وَأَنْتَ تُؤْذِي الْكِرَامَ يَعْنِي الْمَلَائِكَةَ،

4719- Hasan b. Amr der ki: Bişr'in: "(Amellerini yazan) meleklere eziyet ediyorken yanında oturan kişiye nasıl eziyet etmeyesin" dediğini işittim.[2]

---

[1] Sülemî dışında ravileri güvenilirdir. Ahmed, *Zühd* (s. 206) ve Ebû Ubeyd, *Ğarîbu'l-Hadîs* (4/455) Bak: İbn Hacer, *İsâbe* (1/404).

[2] **Ravileri güvenilirdir.**

٤٧٢٠ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ، أَنَا عُثْمَانُ، قَالَ: وَقَالَ الْمَرْوَزِيُّ: حَدَّثَنِي أَبُو الْفَتْحِ السِّمْسَارُ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا نَصْرٍ يَعْنِي بِشْرَ بْنَ الْحَارِثِ يَقُولُ: سَمِعْتُ مَنْصُورًا يَقُولُ: " لَمَّا خَلَقَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ آدَمَ، قَالَ: إِنِّي جَاعِلٌ بِفِيكَ طَبَقًا، فَإِذَا عَرَضَ لَكَ أَمْرٌ لَا يَحِلُّ أَنْ تَنْطِقَ فِيهِ فَأَطْبِقْهُ، وَإِنِّي جَاعِلٌ لِبَصَرِكَ طَبَقًا، فَإِذَا عَرَضَ لَكَ أَمْرٌ لَا يَحِلُّ أَنْ تَنْظُرَ فِيهِ فَأَطْبِقْهُ، وَإِنِّي جَاعِلٌ لِفَرْجِكَ سِتْرًا فَلَا تَكْشِفْهُ عَلَى مَا لَا يَحِلُّ لَكَ "

4720- Bişr b. el-Hâris der ki: Mansûr'un şöyle dediğini işittim: "Yüce Allah, Hz. Âdem'i yarattığı zaman ona: «Ağzını kapaklı yaptım. Konuşman helal olmayan bir konuyla karşılaştığın zaman onu kapat. Gözlerini de kapaklı yaptım. Bakman helal olmayan bir şeyle karşılaştığı zaman onları kapat. Avret yerlerini de örtüyle örttüm. Sana helal olmayan kişilerin önünde bu örtünü açma» buyurdu."[1]

٤٧٢١ - أَخْبَرَنَا أَبُو حَازِمٍ الْحَافِظُ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا بَكْرٍ مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ اللهِ الْوَاعِظَ بِهَرَاةَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ الْحَسَنَ بْنَ عَلُّوَيَةَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ يَحْيَى بْنَ مُعَاذٍ الرَّازِيَّ يَقُولُ: " الْقَلْبُ بَابُ السَّكِينَةِ، وَاللِّسَانُ بَابُ الْقَلْبِ، فَإِذَا ضَاعَ الْبَابُ دَخَلَ مَنْ أَرَادَ، وَخَرَجَ مَنْ أَرَادَ "

4721- Yahya b. Muâz er-Râzî der ki: "Kalp sükunetin kapısı, dil de kalbin kapısıdır. Bu kapı kaybolduğu zaman isteyen girer, isteyen de çıkar."

٤٧٢٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا بَكْرٍ مُحَمَّدَ بْنَ جَعْفَرِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ مُوسَى الْمُزَكِّي يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا النَّضْرِ بَكْرَ بْنَ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ بْنِ خُزَيْمَةَ يَقُولُ: نا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ قَالَ: سَمِعْتُ الْحُسَيْنَ بْنَ مَنْصُورٍ يَقُولُ: قَالَ حَفْصُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ: كَانَ شَابٌّ يَأْتِي سَعِيدَ بْنَ أَبِي عَرُوبَةَ، وَأَعْجَبَهُ وَأُشْرِبَ قَلْبُهُ حُبَّ الْفَتَى، وَكَانَ يَجْلِسُ مَعَ النَّاسِ، فَيَقُومُ وَيَذْهَبُ لَا يَسْأَلُهُ عَنْ شَيْءٍ، قَالَ: فَتَقَدَّمَ إِلَيْهِ يَوْمًا فَأَقْبَلَ عَلَيْهِ سَعِيدٌ وَهَشَّ لَهُ، فَقَالَ: يَا أَبَا النَّضْرِ، الْقَرْعَةُ إِذَا أُخِذَتْ مِنَ الْمَبْطَخَةِ تُدَكَّى؟ فَذُهِبَ بِسَعِيدٍ، وَكَانَ إِذَا ضَحِكَ اشْتَدَّ ضَحِكُهُ، فَأَخَذَ يَمْسَحُ يَدَيْهِ وَيَضْحَكُ وَيَقُولُ:"

---

[1] İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu's-Samt* (616).

لِسَانُ الْفَتَى نِصْفٌ وَنِصْفٌ فُؤَادُهُ فَلَمْ يَبْقَ إِلَّا صُورَةُ اللَّحْمِ وَالدَّمِ
وَكَائِنْ تَرَى مِنْ سَاكِتٍ لَكَ مُعْجِبٍ زِيَادَتُهُ أَوْ نَقْصُهُ فِي التَّكَلُّمِ"

4722- Hafs b. Abdirrahman der ki: Gencin biri Saîd b. Ebî Arûbe'nin yanma gidip gelirdi. Saîd de bu genci çok sevmiş ve kalbine girmişti. Genç gelip diğerleriyle birlikte oturur ve Saîd'e bir şey sormadan kalkıp giderdi. Bir gün genç, Saîd'in yanına yaklaşınca Saîd de ona doğru dönüp gülümsedi. Genç ona: "Ey Ebu'n-Nadr! Kavun, tarlasından koparılırsa kesilir değil mi?" deyince Saîd'i bir gülme tuttu ki güldüğü zaman da kahkaha atardı. Sonrasında Saîd gülerek ellerini çırptı ve şu şiiri okudu:

"Gencin yarısı dili, diğer yarısı da kalbidir
Geriye kalan et ve kandan başka bir şey midir?
Kişiyi susarken gördüğünde beğenirsin de
Eksikliği ve fazlalığı, konuşunca belli olur."[1]

٤٧٢٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا الْعَبَّاسِ الثَّقَفِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ سَهْلَ بْنَ عَلِيٍّ، يَقُولُ: نا عَبْدُ السَّلَامِ بْنُ صَالِحٍ، قَالَ: سَمِعَ ابْنُ الْمُبَارَكِ، رَجُلًا يَتَكَلَّمُ بِمَا لَا يَعْنِيهِ، فَقَالَ:"

احْفَظْ لِسَانَكَ إِنَّ اللِّسَانَ سَرِيعٌ إِلَى الْمَرْءِ فِي قَتْلِهِ
وَإِنَّ اللِّسَانَ بَرِيدُ الْفُؤَادِ يَدُلُّ الرِّجَالَ عَلَى عَقْلِهِ"

4723- Abdusselâm b. Sâlih der ki: İbnu'l-Mübârek, bir adamın kendisini ilgilendirmeyen konuda konuştuğunu duyunca şöyle dedi:

"Diline sahip ol ki, dili kişinin
Kendisini ölüme çabuk götürür
Dil kalbin sözcüsü gibidir
Kişinin aklının göstergesidir."[2]

---

[1] İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu's-Samt* (66).

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu's-Samt* (695) ve İbn Hibbân, *Ravdatu'l-Ukalâ* (s.

٤٧٢٤ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: سَمِعْتُ إِسْمَاعِيلَ بْنَ أَحْمَدَ الْجُرْجَانِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ الْمُسَيَّبِ، يَقُولُ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ خُبَيْقٍ، قَالَ: سَمِعْتُ يُوسُفَ بْنَ أَسْبَاطٍ، يَقُولُ: قَالَ سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ: " يَا شُعَيْبُ، لَا تَتَكَلَّمْ بِلِسَانِكَ مَا يَكْسِرُ أَسْنَانَكَ "

4724- Yûsuf b. Esbât der ki: Süfyân es-Sevrî, Şuayb'a: "Ey Şuayb! Dişlerinin kırılmasına sebep olacak sözler söyleme" dedi.[1]

٤٧٢٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أنا أَبُو عَمْرِو بْنُ السَّمَّاكِ، نا حَنْبَلُ بْنُ إِسْحَاقَ، نا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، نا أَبُو هِلَالٍ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ أَبِي هِنْدَ قَالَ إِيَاسُ بْنُ مُعَاوِيَةَ: " كُلُّ مَنْ لَمْ يَعْرِفْ عَيْبَهُ فَهُوَ أَحْمَقُ " قِيلَ لَهُ: يَا أَبَا وَاثِلَةَ، فَمَا عَيْبُكَ؟ قَالَ: " كَثْرَةُ الْكَلَامِ "

4725- Dâvud b. Ebî Hind der ki: İyâs b. Muâviye: "Kendi kusurlarını bilmeyen her bir kişi ahmaktır" dedi. Ona: "Ey Ebû Vâsile! Senin kusurun nedir?" diye sorulunca: "Çok konuşmaktır" dedi.[2]

٤٧٢٦ - قَالَ: وَنا حَنْبَلٌ، نا حُمَيْدِيٌّ، نا سُفْيَانُ، عَنْ عَمْرٍو، قَالَ: قَالَ عَمْرُو بْنُ الْعَاصِ: " إِنَّ الْكَلَامَ إِذَا كَثُرَ، فَإِنَّمَا هُوَ بِمَنْزِلَةِ الْعُطَاسِ لَا تدْرِي أَسَمِعْتَ أَوَّلَهُ أَوْ آخِرَهُ "

4726- Amr b. el-Âs der ki: "Konuşma fazla olduğu zaman aksırık hükmünde olur ve başını mı, sonunu mu dinledin bilemezsin."[3]

٤٧٢٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ، أنا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْفَقِيهُ، بِهَمَذَانَ، أنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ الْمُهَلَّبِ، أنا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ خُنَيْسٍ، نا مُوسَى بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ عَطَاءٍ، نا عَبْدُ اللهِ بْنُ خَلَفٍ الْجُذَامِيُّ، عَنْ أَيُّوبَ الْحِمْيَرِيِّ، قَالَ: قَالَ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ لِمُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ: أَيُّ الْخِصَالِ أَوْضَعُ لِلْمَرْءِ؟ قَالَ: " كَثْرَةُ كَلَامِهِ، وَإِذَاعَتُهُ أَسْرَارَهُ، وَثِقَتُهُ بِكُلِّ أَحَدٍ "

---

42).

[1] Ravileri güvenilirdir. Şuayb, İbn Harb Ebû Sâlih el-Medâinî'dir.

[2] Ravileri güvenilirdir. Ebû Nuaym, *Hilye* (3/124) ve Mizzî, *Tehzîbu'l-Kemâl* (3/436).

[3] İsnâdında kopukluk vardır.

4727- Eyyûb el-Himyerî der ki: Ömer b. Abdilazîz, Muhammed b. el-Münkedir'e: "Kişinin en çok değerini düşüren hasletler nedir?" diye sorunca: "Çokça konuşması, sırlarını başkalarına anlatması ve herkese güvenmesidir" dedi.

٤٧٢٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا أَبُو إِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى، نا أَبُو سَعِيدٍ الْحَسَنُ بْنُ الْأَزْهَرِ بْنِ الْحَارِثِ، نا عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ الذُّهْلِيُّ، نا يَعْلَى بْنُ عُبَيْدٍ الطَّنَافِسِيُّ، قَالَ: دَخَلْنَا عَلَى مُحَمَّدِ بْنِ سُوقَةَ، فَقَالَ: يَا ابْنَ أَخِي، أُحَدِّثُكُمْ بِحَدِيثٍ لَعَلَّهُ يَنْفَعُكُمْ فَقَدْ نَفَعَنِي، قَالَ لَنَا عَطَاءُ بْنُ أَبِي رَبَاحٍ: " إِنَّ مَنْ قَبْلَكُمْ كَانُوا يَعُدُّونَ فُضُولَ الْكَلَامِ مَا عَدَا كِتَابَ اللهِ، أَوْ أَمْرًا بِمَعْرُوفٍ، أَوْ نَهْيًا عَنْ مُنْكَرٍ، أَوْ أَنْ تَنْطِقَ فِي مَعِيشَتِكَ الَّتِي لَا بُدَّ لَكَ مِنْهَا، أَتَذْكُرُونَ أَنَّ عَلَيْكُمْ حَافِظِينَ كِرَامًا كَاتِبِينَ، عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ قَعِيدٌ مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ أَمَا يَسْتَحْيِي أَحَدُكُمْ لَوْ نُشِرَتْ صَحِيفَتُهُ الَّتِي أَمْلَى صَدْرَ نَهَارِهِ وَلَيْسَ فِيهَا شَيْءٌ مِنْ أَمْرِ آخِرَتِهِ "

4728- Ya'lâ b. Ubeyd et-Tanâfisî der ki: Muhammed b. Sûka'nın yanına girdiğimizde şöyle dedi: "Yeğenim! Size bir söz aktarayım, Yüce Allah bana faydalı kıldığı gibi belki onu size de faydalı kılar. Atâ b. Ebî Rebâh bize şöyle dedi: "Sizden öncekiler fazladan konuşmayı sevmezlerdi. Üç yer dışında konuşmayı da fazladan konuşma olarak sayarlardı. Bunlardan biri Yüce Allah'ın Kitâb'ını okumalarıdır. Diğeri iyiliği emredip kötülükten sakındırmalarıdır. Bir diğeri de zaruri olan bir ihtiyaçlarını dile getirmeleridir. Yüce Allah'ın *"Hâlbuki üzerinizde muhakkak bekçiler, değerli yazıcılar vardır"*[1] buyruğu ile *"İki melek (insanın) sağında ve solunda otururak yaptıklarını yazmaktadırlar. İnsan hiçbir söz söylemez ki, yanında gözetleyen yazmaya hazır bir melek bulunmasın"*[2] buyruğunu bilmiyor musunuz? Gün sonunda birinizin sahifesi önüne açıldığı zaman âhiretiyle ilgili olmayan şeylerle dolu olduğunu görse bundan utanmaz mı?"[3]

---

[1] İnfitâr Sur. 10-11

[2] Kâf Sur. 17-18

[3] İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (13/572-573) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (3/314-315, 5/3-4) Bak: Mizzî, *Tehzîbu'l-Kemâl* (2/934) ve Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (2/683).

٤٧٢٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ السُّكَّرِيُّ، بِبَغْدَادَ، أنا أَبُو بَكْرٍ الشَّافِعِيُّ، نا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْأَزْهَرَ، نا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْغَلَابِيُّ قَالَ: حَدَّثَنِي بَعْضُ أَصْحَابِ ابْنِ أَبِي عُيَيْنَةَ، قَالَ: كُنَّا عِنْدَهُ فَجَاءَ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ بَغْدَادَ، فَقَالَ لَهُ: كَيْفَ أَبُوكَ؟ كَيْفَ حَالُهُ؟ إِنِّي لَأُكْثِرُ ذِكْرَهُ، فَلَمَّا قَامَ، قَالَ لِأَصْحَابِ الْحَدِيثِ: " انْظُرُوا إِلَى فَضْلِ الْقَوْلِ، قُلْتُ لَهُ: " إِنِّي لَأُكْثِرُ ذِكْرَهُ وَمَا أُكْثِرُ ذِكْرَهُ "

4729- Ebû Abdirrahman el-Ğalâbî, İbn Ebî Uyeyne'nin öğrencilerinden birinden bildiriyor: İbn Ebî Uyeyne'nin yanmdayken Bağdat ahalisinden bir adam geldi. İbn Ebî Uyeyne adama: "Baban nasıl? Hali nasıl? Onu çokça anıyorum" dedi. Adam kalkıp gittikten sonra da oradakilere: "Nasıl gereksiz konuştuğuma bakın! Adamı çokça anmadığım halde onu çokça andığımı söyledim" dedi.[1]

٤٧٣٠ - قَالَ: وَنا الْغَلَابِيُّ، حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثَنِي عَبْدُ اللهِ بْنُ ثَعْلَبَةَ الْحَنَفِيُّ، قَالَ: ذَاكَرْتُ مُحَمَّدَ بْنَ مُسْلِمٍ الطَّائِفِيَّ فُضُولَ النَّظَرِ، فَقَالَ: مَا أَدْرِي غَيْرَ أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنُ الْمُبَارَكِ حَدَّثَنِي، قَالَ: حَدَّثَنِي عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ مُجَاهِدٍ: " أَنَّهُمْ بَنَوْا غُرْفَةً فِي دَارِهِمْ مُقَابِلَ مَنْ دَخَلَ مِنْ بَابِ الدَّارِ، فَمَكَثَ ثَلَاثَ عَشْرَةَ سَنَةً أَوْ أَرْبَعَ عَشْرَةَ سَنَةً فَرَفَعَ أَبِي رَأْسَهُ، فَقَالَ: مَتَى أَحْدَثْتُمْ هَذِهِ الْغُرْفَةَ "

4730- Abdullah b. Sa'lebe el-Hanefî der ki: Muhammed b. Müslim ile gereksiz bakışlar konusunu müzakere ettim. Muhammed bana şöyle dedi: "Bu konuyu bilmiyorum, ancak Abdullah b. el-Mübârek'in bana bildirdiğine göre Abdulvehhâb b. Mücâhid şöyle demiştir: "Dış kapının tam karşısında bir oda yapmıştık. Aradan on üç veya on dört yıl geçtikten sonra bir ara babam başını kaldırdı ve: «Bu odayı ne zaman yaptınız?» dedi."[2]

٤٧٣١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أنا الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ، نا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ عَبْدِ الْجَبَّارِ بْنِ النَّضْرِ

---

[1] İsnâdı sahih, ravileri güvenilirdir.

[2] İsnâdı zayıftır.

السُّلَمِيِّ قَالَ: مَرَّ حَسَّانُ بْنُ أَبِي سِنَانٍ بِغَرْفَةٍ، فَقَالَ: " مَتَى بُنِيَتْ هَذِهِ؟ " ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَى نَفْسِهِ، فَقَالَ: " تَسْأَلِينَ عَمَّا لَا يَعْنِيكِ لَأُعَاقِبَنَّكِ بِصَوْمِ سَنَةٍ فَصَامَهَا "

4731- Abdulcebbâr b. Nasr es-Sülemî der ki: Hassân b. Ebî Sinân bir evin yanından geçerken: "Bu ev ne zaman yapıldı?" diye sordu. Sonra kendi kendine: "Seni ilgilendirmeyen şeyleri neden soruyorsun? Seni bir yıllık oruçla cezalandırıyorum" dedi ve bir yıl boyunca oruç tuttu.[1]

٤٧٣٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: وَفِيمَا ذَكَرَ شَيْخُنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ، نا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنِي أَبُو حَفْصٍ مَوْلَى بَنِي هَاشِمٍ، عَنْ أَبِي زَيْدٍ مُحَمَّدِ بْنِ حَسَّانَ، قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ الْمُبَارَكِ، يَقُولُ:"

اغْتَنِمْ رَكْعَتَيْنِ زُلْفَى إِلَى اللهِ ... إِذَا كُنْتَ فَارِغًا مُسْتَرِيحَا

وَإِذَا مَا هَمَمْتَ بِالنُّطْقِ فِي الْبَاطِلِ ... فَاجْعَلْ مَكَانَهُ تَسْبِيحَا

فَاغْتِنَامُ السُّكُوتِ أَفْضَلُ مِنْ خَوْضٍ ... وَإِنْ كُنْتَ فِي الْحَدِيثِ فَصِيحَا"

4732- Ebû Zeyd Muhammed b. Hassân der ki: İbnu'l-Mübârek'in şöyle dediğini işittim:

"Boş ve rahat olduğun zamanları
Allah'a iki rekat kılarak değerlendir
Yanlış bir şeyi söylemek istediğinde
Allah'ı tesbih et onun yerine
Çok güzel konuşuyor olsan da susman
Daha kazançlıdır konuşmaya dalmandan."[2]

٤٧٣٣ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أَخْبَرَنِي أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ دَاوُدَ بْنِ سُلَيْمَانَ الزَّاهِدُ، حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ الْوَاحِدِ الْعَبْسِيُّ، نا وُرَيْزَةُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْحِمْصِيُّ، حَدَّثَنِي عَبْدُ اللهِ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْخَوَارِزْمِيُّ، قَالَ: كَانَ عَبْدُ اللهِ بْنُ الْمُبَارَكِ

---

[1] İsnâdında tanımadığımız ravi vardır. Ebû Nuaym, *Hilye* (3/115).

[2] İsnâdı makbuldür. İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu's-Samt* (659).

كَثِيرًا مَا يَتَمَثَّلُ بِأَبْيَاتِ حُمَيْدٍ النَّحْوِيِّ: اغْتَنِمْ رَكْعَتَيْنِ، فَذَكَرَ الْأَبْيَاتِ الثَّلَاثَةَ غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: "بِالْحَدِيثِ فَصِيحًا"

4733- Abdullah b. Abdilvehhâb b. Muhammed el-Havârizmî der ki: Abdullah b. el-Mübârek, Humeyd en-Nahvî'nin şu beyitlerini çokça zikrederdi:

"Boş ve rahat olduğun zamanları

Allah'a iki rekat kılarak değerlendir..."

Sonrasında ravi bir önceki üç beyiti zikreder.

٤٧٣٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَنْشَدَنِي أَبُو الْقَاسِمِ عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْقَاضِي، قَالَ: أَنْشَدَنِي أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ قَاضِي الرَّمْلَةَ، قَالَ: أَنْشَدَنِي مَنْصُورُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْفَقِيهُ لِنَفْسِهِ:"

الْخَيْرُ أَجْمَعُ فِي السُّكُوتِ ... وَفِي مُلَازَمَةَ الْبُيُوتِ

فَإِذَا تَأَتَّى ذَا وَذَلِكَ ... فَاقْتَنِعْ بِأَقَلِّ قُوتِ"

4734- Remle kadısı Ebu'l-Hasan Ali b. Muhammed der ki: Fakîh Mansûr b. İsmâîl kendi için bana şu beyiti okudu:

"Tüm hayırlar susmaktadır

Ve evinde durmaktadır

Şunun bunun yanına gideceksen de

Sana yetecek kadar konuşmaya bak."[1]

فَصْلٌ

Bölüm

Halîmî der ki: "Müslümanın yapması gerekenlerden biri de laf atma, çirkin ve yalan sözler içeren şiirlerden de uzak durmaktır. İçinde böylesi ifadeler bulunmayan şiirler ise diğer sözler hükmündedir ve kişinin bunlardan da

[1] Hâkim'in hocasını ve onun da hocasını tanımıyoruz. Suyûtî, *Hüsnü's-Semt* (88).

gereğinden fazla okumaması gerekir. Bu şekilde böylesi şiirler kişiyi Kur'ân okuma veya Yüce Allah'ı zikretme gibi yapması öncelikli olan şeylerden alıkoymamış olur."[1]

٤٧٣٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو، نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، نا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَأَنْ يَمْتَلِئَ جَوْفُ الرَّجُلِ قِيحًا، خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَمْتَلِئَ شِعْرًا " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَبِي كُرَيْبٍ، عَنْ أَبِي مُعَاوِيَةَ، وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْأَشَجِّ، عَنْ وَكِيعٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ وَزَادَ فِيهِ قِيحًا يُرِيهُ، وَأَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ، عَنِ الْأَعْمَشِ

4735- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kişinin içinin irinle dolması, şiirle dolu olmasından daha iyidir"* buyurmuştur.[2]

Müslim, *Sahîh*'de Ebû Muâviye ve A'meş'ten *"Bolca irin"* lafzıyla rivayet etti.[3]

Buhârî başka bir kanalla A'meş'ten rivayet etti.[4]

٤٧٣٦ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِانَ، أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، نا زَكَرِيَّا السَّاجِيُّ، نا الْحَارِثِيُّ، نا أَبُو هِلَالٍ الرَّاسِبِيُّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " مَنْ قَالَ: فِي الْإِسْلَامِ شِعْرًا مُقْذِعًا، فَلِسَانُهُ هَدَرٌ "

4736- Abdullah b. Bureyde'nin, babasından bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İçinde çirkin ifadelerin bulunduğu şiir okuyan müslümanın diline gelecek zarardan kimse sorumlu tutulmaz"* buyurmuştur.[5]

---

[1] Bkz: Halîmî, *el-Minhâc* (9/10).

[2] İsnâdı zayıf olan sahih bir hadistir.

[3] Müslim, *şiir* (7).

[4] Buhârî, *edeb* (7/109).

[5] İsnâdında tanımadığımız ravi vardır. Bezzâr, *Müsned* 2/452 (2092).Bak: Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (8/123), İbnu'l-Esîr, *en-Nihâye* (4/29) ve Zemahşerî, *el-Fâik* (3/169).

٤٧٣٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، أنا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أنا قَزْعَةُ بْنُ سُوَيْدٍ الْبَاهِلِيُّ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ مَخْلَدٍ، عَنْ أَبِي الْأَشْعَثِ الصَّنْعَانِيِّ، عَنْ شَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ قَرَضَ بِبَيْتِ شِعْرٍ بَعْدَ عِشَاءِ الْآخِرَةِ، لَمْ يُقْبَلْ لَهُ الصَّلَاةُ تِلْكَ اللَّيْلَةَ "

وَكَذَلِكَ رَوَاهُ عَبْدُ الْقُدُّوسِ بْنُ حَبِيبٍ، عَنْ أَبِي الْأَشْعَثِ وَرُوِّينَا، عَنْ عَائِشَةَ أَنَّهَا قَالَتْ: " كَانَ الشِّعْرُ أَبْغَضَ الْحَدِيثِ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ "، قَالَ الشَّيْخُ أَحْمَدُ: " وَقَدْ رُوِّينَا فِيمَا يُبَاحُ مِنَ الشِّعْرِ، وَيُكْرَهُ بَعْضُ مَا بَلَغَنَا فِي الْجُزْءِ السَّادِسِ وَالسَّابِعِ مِنْ كِتَابِ الشَّهَادَاتِ مِنْ كِتَابِ السُّنَنِ مَنْ أَحَبَّ الْوُقُوفَ عَلَيْهِ رَجَعَ إِلَيْهِ إِنْ شَاءَ اللهُ "

4737- Şeddâd b. Evs'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kişi yatsı namazından sonra bir beyit şiir okursa artık o gece kılacağı namaz kabul olunmaz"* buyurmuştur.[1]

Başka bir kanalla bu hadisin aynısı rivayet edilmiştir.[2]

Bize bildirildiğine göre Hz. Âişe: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) en sevmediği sözler şiirdi" demiştir.[3]

Beyhakî der ki: "Caiz olan ve caiz olmayan şiirler konusunda gelen rivayetleri *es-Sünenü'l-Kübrâ*'da 6. ve 9. ciltlerde zikrettik. Konu hakkında malumat sahibi olmak isteyenler oraya başvurabilir."[4]

٤٧٣٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، نا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، نا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أنا مَعْمَرٌ، عَنْ قَتَادَةَ قَالَ: " لَمَّا هَبَطَ إِبْلِيسُ، قَالَ: أَيْ رَبِّ قَدْ لَعَنْتَهُ فَمَا عَمَلُهُ؟ قَالَ: السِّحْرُ، فَمَا قُرْآنُهُ؟ قَالَ: الشِّعْرُ، قَالَ: فَمَا كِتَابُهُ؟ قَالَ: الْوَشْمُ،

---

[1] İsnâdı çok zayıftır. Ahmed, *Müsned* (4/125), Taberânî, *M. el-Kebîr* 7/335 (7133), Bezzâr, *Müsned* 2/453-454 (2094), Ukaylî, *ed-Duafâ* (3/339) ve İbnu'l-Cevzî, *el-Mevdûât* (1/261). Bak: Zehebî, *Mîzân* (2/357), İbn Hacer, *Lisân* (3/221) ve Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (8/122).

[2] İbnu'l-Ca'd, *Müsned* 2/1188 (3585), Zehebî, *Mîzân* (2/643) ve İbn Hacer, *Lisân* (4/46).

[3] Beyhakî, *Sünen* (10/245), Tayâlisî, *Müsned* (s. 209) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (8/543).

[4] Beyhakî, *Sünen* (10/237-245).

قَالَ: فَمَا طَعَامُهُ؟ قَالَ: كُلُّ مَيْتَةٍ، وَمَا لَمْ يُذْكَرِ اسْمُ اللهِ عَلَيْهِ، قَالَ: فَمَا شَرَابُهُ؟ قَالَ: كُلُّ مُسْكِرٍ، قَالَ: فَأَيْنَ مَسْكَنُهُ؟ قَالَ: الْحَمَّامُ، قَالَ: فَأَيْنَ مَجْلِسُهُ؟، قَالَ: الْأَسْوَاقُ، قَالَ: فَمَا صَوْتُهُ؟ قَالَ: الْمِزْمَارُ، قَالَ: فَمَا مَصَائِدُهُ؟ قَالَ: النِّسَاءُ "

4738- Katâde der ki: İblîs yeryüzüne indirilince, (Âdem): "Ey Rabbim! Ona lanet ettin, onun ameli nedir?" diye sordu. Yüce Allah: "Sihirdir" buyurdu. "Onun okuyacağı şey nedir?" diye sorunca, Allah: "Şiirdir" buyurdu. "Kitabı nedir?" diye sorunca: "Dövmelerdir" buyurdu. "Yemeği nedir?" diye sorunca: "Leşler ve Allah'ın adı anılmayan her şeydir" buyurdu. "İçeceği nedir?" diye sorunca: "Sarhoşluk veren her şeydir" buyurdu. "Onun meskeni neresidir?" diye sorunca: "Hamamlardır" buyurdu. "Meclisi neredediir?" diye sorunca: "Çarşılardır" buyurdu. "Sesi nedir?" diye sorunca: "Müziktir" buyurdu. "Tuzakları nedir?" diye sorunca: "Kadınlardır" buyurdu.[1]

٤٧٣٩ - وَبِإِسْنَادِهِ، قَالَ: أنا مَعْمَرٌ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ عُثْمَانَ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " إِنَّ أَرْبَى الرِّبَا شَتْمُ الْأَعْرَاضِ، وَأَشَدُّ الشَّتْمِ الْهِجَاءُ وَالرِّوَايَةُ أَحَدُ الشَّاتِمِينَ "

4739- Muhammed b. Abdillah b. Amr b. Osmân'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "*Faizin en büyüğü, başkalarının onuruna dil uzatmaktır. En ağır dil uzatma da hicivle (şiirle) yapılanıdır. Bunu başkalarına aktaran kişi de dil uzatanlardan biridir.*"[2]

٤٧٤٠ - وَبِإِسْنَادِهِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ قَتَادَةَ: أَنَّ رَجُلًا هَجَا قَوْمًا فِي زَمَانَ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، فَجَاءَ الرَّجُلُ فَاسْتَأْذَنَ عَلَيْهِ عُمَرُ، فَقَالَ عُمَرُ: " لَكُمْ لِسَانُهُ "، ثُمَّ دَعَا الرَّجُلَ، فَقَالَ: " إِيَّاكُمْ أَنْ تَعَرَّضُوا لَهُ بِالَّذِي قُلْتُ: فَإِنِّي إِنَّمَا قُلْتُ لَكَ عِنْدَ النَّاسِ كَيْمَا لَا يَعُودَ

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Abdurrezzâk, *Musannef* 11/268 (20511) ve Âcurrî, *Tahrîmu'n-Nerd ve'ş-Şatranc* (s. 391).

[2] Ravileri güvenilir olan mürsel bir hadistir. Abdurrezzâk, *Musannef* 11/176 (20252) ve Beyhakî, *Sünen* (10/241).

4740- Katâde bildiriyor: Ömer b. el-Hattâb'ın hilafeti döneminde bir adam kabilenin birini hicvedip dil uzattı. Kabileden bir adam da Hz. Ömer'e geldi ve adama haddini bildirmek üzere izin istedi. Hz. Ömer: "Adamın dili sizindir!" dedi. Daha sonra izin isteyen bu adamı yanına çağırdı ve: "Sakın dediğim şeyi yapmaya kalkışma! Ben o sözü insanların önünde söyledim ki adam bir daha aynı şeyi yapmasın" dedi.[1]

٤٧٤١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا أَحْمَدُ بْنُ كَامِلٍ، أنا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ مُحَمَّدٍ، نا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ عَبْدِ الْوَارِثِ، نا شُعْبَةُ، عَنْ عَوْنٍ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا رَجَاءٍ قَالَ: " كَانَ عُمَرُ وَعُثْمَانُ يُعَاقِبَانِ عَلَى الْهِجَاءِ "

4741- Ebû Recâ der ki: "Hz. Ömer ile Osmân şiirle hicveden kişileri cezalandırırlardı."[2]

٤٧٤٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنِ قَتَادَةَ، نا أَبُو عَلِيٍّ حَامِدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرَّفَّا، نا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ، نا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُوسَى، أنا شَيْبَانُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ، عَنْ يُوسُفَ بْنِ مَاهَكٍ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ، قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ أَعْظَمَ النَّاسِ عِنْدَ اللهِ فِرْيَةً رَجُلٌ هَجَا رَجُلًا فَهَجَا الْقَبِيلَةَ بِأَسْرِهَا، وَنَفَى رَجُلًا مِنْ أَبِيهِ وَرَمَى أُمَّهُ "

4742- Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Allah katında en büyük iftiracılar birini (şiirle) hicvederken kabilesinin tümünü hicveden veya birinin başka bir babadan olduğunu söyleyen veya birinin annesine iftirada bulunan kişilerdir."*[3]

---

[1] İsnâdı sahihtir. Abdurrezzâk, *Musannef* 11/177-178 (20257).

[2] Ravileri güvenilirdir.

[3] İsnâdı zayıf olan sahih bir hadistir. İbn Mâce 2/1237 (3761).

فَصْلٌ

Bölüm

Müslümanın yapması gerekenlerden biri de dilini şarkılardan uzak tutmasıdır. Yüce Allah bu yönde: *"İnsanlardan öylesi vardır ki, bilgisizce Allah yolundan saptırmak ve o yolu eğlenceye almak için, eğlencelik asılsız ve faydasız sözleri satın alır. İşte onlar için aşağılayıcı bir azap vardır"*[1] buyurmuştur.

٤٧٤٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أنا الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ، أنا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي الدُّنْيَا، نا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ، حَدَّثَنِي صَفْوَانُ بْنُ عِيسَى، عَنْ حُمَيْدٍ الْخَرَّاطِ، عَنْ عَمَّارِ بْنِ أَبِي مُعَاوِيَةَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ أَبِي الصَّهْبَاءِ قَالَ: سَأَلْتُ عَبْدَ اللهِ بْنُ مَسْعُودٍ عَنْ قَوْلِهِ: ﴿وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْتَرِي لَهْوَ الْحَدِيثِ﴾ [لقمان: ٦]، قَالَ: " وَاللهِ الْغِنَاءُ " " وَرُوِّينَاهُ فِي كِتَابِ السُّنَنِ عَالِيًا "، وَرُوِّينَا عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّهُ قَالَ: " الْغِنَاءُ وَأَشْبَاهُهُ "

4743- Ebu's-Sahbâ der ki: Abdullah b. Mes'ûd'a *"İnsanlardan öylesi vardır ki, bilgisizce Allah yolundan saptırmak ve o yolu eğlenceye almak için, eğlencelik asılsız ve faydasız sözleri satın alır"*[2] buyruğunu sorduğumda: "Vallahi bundan kasıt şarkılardır" dedi.[3]

es-Sünenü'l-Kübrâ'da âli bir isnâdla aynısını zikrettik.

Yine bize bildirildiğine göre İbn Abbâs: "Bundan kasıt şarkı ve benzeri şeylerdir" demiştir.[4]

---

[1] Lokmân Sur. 6

[2] Lokmân Sur. 6

[3] İsnâdı hasendir. Hâkim, *Müstedrek* (2/411), Beyhakî, *Sünen* (10/223), İbn Cerîr, *Tefsîr* (21/61) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (6/309) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (6/505).

[4] Beyhakî, *Sünen* (10/223), Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred* (786, 1265), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (16/309), İbn Cerîr, *Tefsîr* (21/61) ve Âcurrî, *Tahrîmu'n-Nerd ve'ş-Şatranc* (s. 366). Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (6/504)

٤٧٤٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أنا الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ، نا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، نا أَبُو خَيْثَمَةَ، وَعُبَيْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ، أنا غُنْدَرٌ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنِ الْحَكَمِ، عَنْ حَمَّادٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللهِ بْنُ مَسْعُودٍ: " الْغِنَاءُ يُنْبِتُ النِّفَاقَ فِي الْقَلْبِ

4744- Abdullah b. Mes'ûd: "Şarkılar, kalpte nifak bitirir" demiştir.[1]

٤٧٤٥ - " قَالَ: وَنا أَبُو خَيْثَمَةَ، نا ابْنُ مَهْدِيٍّ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ حَمَّادٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ، مِثْلَهُ وَقَدْ رُوِيَ هَذَا مُسْنَدًا بِإِسْنَادٍ غَيْرِ قَوِيٍّ

4745- Başka bir kanalla Abdullah'tan aynısı rivayet edilmiştir.[2]

Güçlü olmayan bir isnâdla müsned olarak da rivayet edilmiştir.

٤٧٤٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا عَلِيُّ بْنُ حَمْشَاذَ، نا مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحٍ الْأَشَجُّ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أنا أَبُو عَلِيٍّ الرَّفَّا، نا مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحٍ الْأَشَجُّ، نا عَبْدُ اللهِ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ أَبِي رَوَّادٍ، نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ طَهْمَانَ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " الْغِنَاءُ يُنْبِتُ النِّفَاقَ فِي الْقَلْبِ، كَمَا يُنْبِتُ الْمَاءُ الزَّرْعَ "

4746- Câbir b. Abdillah'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Suyun otu bitirmesi gibi şarkı da kalpte nifak bitirir"* buyurmuştur.[3]

٤٧٤٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، نا الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ، نا ابْنُ أَبِي الدُّنْيَا، نا أَبُو خَيْثَمَةَ، نا جَرِيرٌ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ أَبِي مَعْمَرٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: " إِذَا رَكِبَ الرَّجُلُ الدَّابَّةَ، وَلَمْ يُسَمِّ رَدِفَهُ الشَّيْطَانُ، فَقَالَ: تَغَنَّهْ، فَإِنْ كَانَ لَا يُحْسِنُ، قَالَ: لَهُ تَمَنَّهْ "

4747- Abdullah b. Mes'ûd der ki: Kişi bineğine bindiğinde Allah'ın adını anmadığı zaman şeytan da arkasına biner ve yolda ona: "Şarkı söyle" der. Şâyet güzel söyleyemiyorsa da ona: "Hayallere dal" der.[4]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Beyhakî, *Sünen* (10/223) ve İbn Ebi'd-Dünyâ, *Zemmü'l-Melâhî* (12) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (6/505).

[2] Ravileri güvenilirdir. Beyhakî, *Sünen* (10/223).

[3] İsnâdı zayıftır.

[4] İsnâdı sahih, ravileri ise güvenilirdir. Abdurrezzâk, *Musannef* 10/397 (19481), Beyhakî,

٤٧٤٨ - قَالَ: وَنا أَبُو خَيْثَمَةَ، نا بِشْرُ بْنُ السَّرِيِّ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ الْمَاجِشُونِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ دِينَارٍ قَالَ: مَرَّ ابْنُ عُمَرَ بِجَارِيَةٍ صَغِيرَةٍ تُغَنِّي، فَقَالَ: " لَوْ تَرَكَ الشَّيْطَانُ أَحَدًا لَتَرَكَ هَذِهِ "

4748- Abdullah b. Dînâr der ki: İbn Ömer, şarkı söyleyen küçük bir kızla karşılaşınca: "Şeytan birini rahat bırakacak olsaydı bu kızı bırakırdı" dedi.[1]

٤٧٤٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أنا إِسْمَاعِيلَ الصَّفَّارُ، نا الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَفَّانَ، نا ابْنُ نُمَيْرٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللهِ: " لَا أُلْفِيَنَّ أَحَدَكُمْ يَسْتَلْقِي عَلَى ظَهْرِهِ، ثُمَّ يَرْفَعُ إِحْدَى رِجْلَيْهِ عَلَى الْأُخْرَى، ثُمَّ يَرْفَعُ عَقِيرَتَهُ الْغِنَاءُ وَيَدَعُ الْقُرْآنَ "

4749- A'meş'in bildirdiğine göre Abdullah şöyle demiştir: "İçinizden hiç kimseyi Kur'ân okumak dururken sırtüstü uzanmış, bir ayağını üzerine atmış bir şekilde yüksek sesle şarkı söylerken görmeyeyim."[2]

٤٧٥٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، نا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عِيسَى بْنِ مَاتِي الْكُوفِيُّ، نا أَحْمَدُ بْنُ حَازِمِ بْنِ أَبِي غَرْزَةَ، أنا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُوسَى، عَنْ إِسْرَائِيلَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ، فِي قَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْتَرِي لَهْوَ الْحَدِيثِ﴾ [لقمان: ٦] قَالَ: " رَجُلٌ يَشْتَرِي جَارِيَةً تُغَنِّيهِ لَيْلًا أَوْ نَهَارًا "

4750- İsrâil, babasından bildiriyor: İbn Mes'ûd, ***"İnsanlardan öylesi vardır ki, bilgisizce Allah yolundan saptırmak ve o yolu eğlenceye almak için, eğlencelik asılsız ve faydasız sözleri satın alır"***[3] âyetini açıklarken: "Kişinin gece veya gündüz vakitlerinde kendisine şarkı söylemesi için cariye satın almasıdır" dedi.[4]

Sünen (5/252), Taberânî, *M. el-Kebîr* 9/170 (8781) ve İbn Ebi'd-Dünyâ, *Zemmü'l-Melâhî* (14) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (6/506).

[1] İsnâdı sahih, ravileri güvenilirdir. Beyhakî, *Sünen* (10/223), İbn Ebi'd-Dünyâ, *Zemmü'l-Melâhî* (16), Buhârî, *Edebü'l-Müfred* (784) ve Âcurrî, *Tahrîmu'n-Nerd ve'ş-Şatranc* (s. 385).

[2] Ravileri güvenilirdir.

[3] Lokmân Sur. 6

[4] İsnâdı zayıftır. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (6/508).

٤٧٥١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أنا الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ، نا ابْنُ أَبِي الدُّنْيَا، نا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ، حَدَّثَنِي عَبْدُ اللهِ بْنُ دَاوُدَ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ سَلْمَانَ، عَنِ الشَّعْبِيِّ: " لُعِنَ الْمُغَنِّي وَالْمُغَنَّى لَهُ "

4751- Şa'bî der ki: "Şarkı söyleyene de, kendisine şarkı söylenene de lanet edilmiştir."[1]

٤٧٥٢ - قَالَ: وأنا الْحُسَيْنُ، نا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنِي أَبِي، وَأَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، نا مَرْوَانُ بْنُ شُجَاعٍ، عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ الْجَزَرِيِّ قَالَ: " إِذَا رَأَيْتُمُ الرَّجُلَ قَدْ هَجَرَ الْمَسْجِدَ، وَعَكَفَ عَلَى الْغِنَاءِ وَالشَّرَابِ، فَلَا تَسْأَلُوا عَنْهُ "

4752- Abdülkerîm el-Cezerî der ki: "Mescidden uzaklaşıp kendini şarkılara ve içkiye veren kişileri arayıp sormayın."[2]

٤٧٥٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أنا الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ، نا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، نا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنُ كَثِيرٍ، نا أَبُو إِسْحَاقَ الطَّلَقَانِيُّ، عَنِ الْفَضْلِ بْنِ مُوسَى، عَنْ دَاوُدَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ خَالِدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ قَالَ: كُنَّا فِي عَسْكَرِ سُلَيْمَانَ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ، فَسَمِعَ غِنَاءً مِنَ اللَّيْلِ، فَأَرْسَلَ إِلَيْهِمْ بُكْرَةً، فَجِيءَ بِهِمْ، فَقَالَ: إِنَّ الْفَرَسَ لَتَصْهِلُ فَيَسُوقُ لَهُ الرَّمَكَةُ، وَإِنَّ الْفَحْلَ لَيَخْطِرُ فَتَضْبَعُ لَهُ النَّاقَةُ، وَإِنَّ التَّيْسَ لينب فَتَسْتَحْرِمُ بِهِ الْعَنْزُ، وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَتَغَنَّى، فَتَشْتَاقُ إِلَيْهِ الْمَرْأَةُ، ثُمَّ قَالَ: اخْصُوهُمْ، فَقَالَ: عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ: " هَذَا مَثَلَةٌ وَلَا يَحِلُّ " فَخَلَّى سَبِيلَهُمْ

4753- Hâlid b. Abdirrahman der ki: Bizler Süleyman b. Abdilmelik'in karargahındayken o, gece vakti şarkı sesleri işitti. Süleyman sabah erkenden birilerini gönderip şarkı söyleyenleri yanına getirtti. Onlara: "Aygır kişnediği zaman kısrak kendini korumaya alır. Erkek deve böğürdüğü zaman dişi deve ona diklenir. Teke de dişisine sıçradığı zaman dişi ondan kaçmaya çalışır. Erkek ise şarkı söylediği zaman kadın onu arzular" dedi ve

---

[1] Ravileri güvenilirdir. İbn Ebi'd-Dünyâ, *Zemmü'l-Melâhî* (18).

[2] Ravileri güvenilirdir.

hadım edilmeleri emrini verdi. Ömer b. Abdilazîz: "Bu, (savaştaki) müsle gibidir ve caiz değildir" deyince Süleyman onları bıraktı.[1]

٤٧٥٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أنا الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ، نا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنِي الْحُصَيْنُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ قَالَ: قَالَ الْفُضَيْلُ بْنُ عِيَاضٍ: " الْغِنَاءُ رُقْيَةُ الزِّنَى "

4754- Fudayl b. İyâd der ki: "Şarkı zinanın tılsımıdır."[2]

٤٧٥٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ، أنا الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ، نا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرَّفَدِيُّ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ اللَّيْثِيِّ قَالَ: قَالَ يَزِيدُ بْنُ الْوَلِيدِ النَّاقِصُ: " يَا بَنِي أُمَيَّةَ، إِيَّاكُمْ وَالْغِنَاءَ، فَإِنَّهُ يُنْقِصُ الْحَيَاءَ، وَيَزِيدُ فِي الشَّهْوَةِ، وَيَهْدِمُ الْمُرُوءَةَ، وَإِنَّهُ لَيَنُوبُ عَنِ الْخَمْرِ، وَيَفْعَلُ مَا يَفْعَلُ السُّكْرُ، فَإِنْ كُنْتُمْ لَا بُدَّ فَاعِلِينَ، فَجَنِّبُوهُ النِّسَاءَ إِنَّ الْغِنَاءَ دَاعِيَةُ الزِّنَى "

4755- Ebû Osmân el-Leysî der ki: Yezîd b. Velîd en-Nâkid şöyle dedi: "Ey Umeyye oğulları! Şarkılardan uzak durun! Zira bunlar, kişinin hayâsını azaltırken şehvetini arttırır. Kişinin mertliğini yıkar, içkinin yerini tutar ve sarhoşluk etkisi yapar. İlla şarkı söyleyecekseniz kadınlardan uzak söyleyin. Zira şarkı zina çağrısı gibidir."[3]

٤٧٥٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أنا ابْنُ صَفْوَانَ، نا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ الْأَزْدِيُّ قَالَ: " نَزَلَ الْحِطَّةَ رَجُلٌ مِنَ الْعَرَبِ وَمَعَهُ ابْنَتُهُ مُلَيْكَةُ، فَلَمَّا جَنَّهُ اللَّيْلُ سَمِعَ غِنَاءً، فَقَالَ لِصَاحِبِ الْمَنْزِلِ: كُفَّ هَذَا عَنِّي قَالَ لَهُ: وَمَا تَكْرَهُ مِنْ ذَلِكَ فَقَالَ: إِنَّ الْغِنَاءَ زَائِدَةُ مِنْ زَائِدَةِ الْفُجُورِ، وَلَا أُحِبُّ أَنْ تَسْمَعَهُ هَذِهِ - يَعْنِي ابْنَتَهُ -، فَإِنْ كَفَفْتَهُ وَإِلَّا خَرَجْتُ عَنْكَ

---

[1] Hakîm et-Tirmizî, *el-Menhiyyât* (s. 54).

[2] İsnâdında tanımadığımız ravi vardır. İbn Ebi'd-Dünyâ, *Zemmü'l-Melâhî* (21) ve Âcurrî, *Tahrîmu'n-Nerd ve'ş-Şatranc* (s. 396).

[3] İbn Ebi'd-Dünyâ, *Zemmü'l-Melâhî* (22), Âcurrî, *Tahrîmu'n-Nerd ve'ş-Şatranc* (s. 397), İbnu'l-Cevzî, *Telbîsu İblîs* (s. 235) ve Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (6/506).

قَالَ الشَّيْخُ أَحْمَدُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ: " تَرْكُ الْغِنَاءِ وَالْإِعْرَاضُ، عَنِ اسْتِمَاعِهِ خَيْرٌ لِمَا ذَهَبَ إِلَيْهِ هَؤُلَاءِ السَّلَفُ رَحِمَهُمُ اللهُ، ثُمَّ إِنْ كَانَ شِعْرًا مَحْظُورًا فَهُوَ حَرَامٌ وَذَلِكَ بِأَنْ يَكُونَ مَقُولًا فِي جِنْسٍ غَيْرِ حَلَالٍ كَالْغِلْمَانَ أَوْ فِي غَيْرِ مَحْرَمِهِ مِنْ جِنْسٍ حَلَالٍ "، قَالَ الْحَلِيمِيُّ رَحِمَهُ اللهُ: " وَإِنَّمَا حُرِّمَ ذَلِكَ لِمَا فِيهِ مِنَ الْإِغْرَاءِ بِالْحَرَامِ فَدَخَلَ فِي قَوْلُهُ تَعَالَى: ﴿وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ﴾ [المائدة: ٢]

4756- Muhammed b. Fudayl el-Ezdî der ki: Araplardan bir adam kızıyla birlikte bir handa konakladı. Gece olunca şarkı sesi işitti. Han sahibine: "Şu şarkıları sustur" dedi. Han sahibi: "Neyinden rahatsız oluyorsun?" diye sorunca, adam: "Şarkı günaha kışkırtan şeylerden biridir ve şu kızımın böylesi şeyleri duymasını istemem. Şâyet susturmazsan da yanından çıkıp gideceğim" dedi.

Beyhakî der ki: "Selefin de düşündüğü gibi şarkı söylemeyi ve dinlemeyi bırakmak kişi için daha hayırlıdır. Oğlanlar gibi kişiye helal olmayan cinse yönelik sözleri içeriyorsa veya helal cinse yönelik olup mahremi olmayan birine karşı söyleniyorsa haramdır."

Halîmî der ki: "Bunun haram kılınması, kişiyi haram olan şeylere kışkırtmasından dolayıdır. Bu kışkırtmadan dolayı da *"Günah ve düşmanlık üzere yardımlaşmayın"*[1] âyetinin hükmü içine girmiştir."[2]

٤٧٥٧ - وَإِنْ كَانَ الْغِنَاءُ بِشِعْرٍ قِيلَ فِي الجِنْسِ الْمُحَلَّلِ إِلَّا عَيْنٍ خَاصَّةٍ فَلَا بَأْسَ فَقَدْ رُوِّينَا، عَنْ عَائِشَةَ قَالَ: دَخَلَ أَبُو بَكْرٍ وَعِنْدِي جَارِيَتَانَ مِنْ جَوَارِي الْأَنْصَارِ يُغَنِّيَانَ بِمَا تَنَاوَلْتِ الْأَنْصَارُ يَوْمَ بُعَاثٍ، قَالَتْ: وَلَيْسَتَا بِمُغَنِّيَتَيْنِ، فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: أَمَزْمُورُ الشَّيْطَانَ فِي بَيْتِ رَسُولِ اللهِ ﷺ، وَذَلِكَ يَوْمَ عِيدٍ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " يَا أَبَا بَكْرٍ، إِنَّ لِكُلِّ قَوْمٍ عِيدًا وَهَذَا عِيدُنَا " أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ بْنُ يَعْقُوبَ، نا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ، نا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، فَذَكَرَهُ أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ أَبِي أُسَامَةَ

---

[1] Mâide Sur. 2

[2] Halîmî, *el-Minhâc* (3/16).

4757- Ancak helal olan cinse özel günlerde söylenen şiirli şarkının bir sakıncası olmaz. Bu yönde bize bildirildiğine göre Hz. Âişe şöyle demiştir: Bir bayram gününde Ebû Bekr yanıma girdiğinde yanımda Ensar'dan iki kız Buas savaşlarında Ensar'ın kahramanlıklarını anlatan şiirlerle şarkı söylüyordu ve şarkıcı da değillerdi. Ebû Bekr: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) evinde şeytan müziği mi!" diye çıkışınca, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Ebû Bekr! Her topluluğun bir bayramı vardır. Bu gün de bizim bayramımızdır"* buyurdu.[1]

Buhârî ile Müslim, *Sahîh*'de Ebû Usâme'den rivayet ettiler.[2]

٤٧٥٨ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو إِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْقَارِي، نا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ، نا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ الْخَبَائِرِيُّ، نا عَبْدُ اللهِ بْنُ حُمَيْدٍ قَالَ: سَأَلَ أَبِي الزُّهْرِيَّ وَأَنَا أَسْمَعُ، هَلْ كَانَ مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ رُخْصَةٌ فِي الْغِنَاءِ، فَقَالَ الزُّهْرِيُّ: نَعَمْ" خَرَجَ رَسُولُ اللهِ ﷺ، فَإِذَا هُوَ بِجَارِيَةٍ فِي يَدِهَا دُفٌّ تُغَنِّي، فَلَمَّا رَأَتْ رَسُولَ اللهِ ﷺ تَخَوَّفَتْ وَأَشْفَقَتْ وَأَنْشَأَتْ تَقُولُ:

يَا أَيُّهَا الرَّكَبُ الْمُحَوِّلُ رَحْلَهُ هَلَّا نَزَلْتَ بِدَارِ عَبْدِ مَنَافِ

ثَكِلَتْكَ أُمُّكَ لَوْ نَزَلْتَ بِدَارِهِمْ مَنَعُوكَ مِنْ ضَيْمٍ وَمِنْ أَقْرَافِ

4758- Abdullah b. Humeyd der ki: Benim de bulunduğum bir ortamda babam, Zührî'ye: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şarkıya yönelik herhangi bir ruhsatı var mıydı?" diye sordu. Zührî: "Evet!" dedi ve şöyle devam etti:

Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) dışarıdayken elinde defle şarkı söyleyen bir kızla karşılaştı. Kız Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) görünce endişeye kapıldı ve şöyle demeye başladı:

"Ey bineklerini sürüp giden kervan
Abdimenaf'ın topraklarında mola verdin mi?
Annen sensiz kala! Mola verseydin ya orada

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Buhârî, *îdeyn* (2/3) ile *menâkib* (4/266) ve Müslim, *salâtu'l-îdeyn* (16).

Korurlardı seni zulme ve haksızlığa karşı."[1]

Sahabeden çok kişinin şiir terennüm ettiği yönünde bize rivayetler gelmiştir. Bunlar da okunması helal olan şiirlerdir ve sadece bazı zamanlarda yapılmıştır. Ancak bunu gelenek ve meslek haline getiren, okuması için yanına gelinen ve bu işle tanınan kişi hakkında Şâfiî: "Böylesi kişilerin şahitliği geçerli değildir" demiştir. Çünkü bu tür bir faaliyet de batıla benzeyen ve hoş görülmeyen eğlence türlerindendir. Böyle bir şey yapan kişi de sefih ve mürüvvetsiz biri olarak sayılır. Söylediği şey tam olarak haramdan sayılmasa da kendi adına böylesi bir şeye razı olan kişi değersiz biridir.[2]

Beyhakî der ki: "Kişi şarkı söylemeden sadece müzik âleti çalsa yine de bu caiz değildir. Zira şarkı söylemeden sadece müzik âleti çalmanın caiz olmadığı yönünde rivayetler vardır. Bu konuda Halîmî[3] ve başkaları da aynı şeyi söylemişlerdir."

٤٧٥٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، وَأَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، أنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ الْحَكَمِ، أنا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي مُعَاوِيَةُ بْنُ صَالِحٍ، عَنْ حَاتِمٍ، عَنْ مَالِكِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ غُنْمٍ الْأَشْعَرِيِّ، عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: " لَيَشْرَبَنَّ أُنَاسٌ مِنْ أُمَّتِي الْخَمْرَ، يُسَمُّونَهَا بِغَيْرِ اسْمِهَا، وَيُضْرَبُ عَلَى رُءُوسِهِمُ الْمَعَازِفُ، يَخْسِفُ اللهُ بِهِمُ الْأَرْضَ، وَيَجْعَلُ مِنْهُمْ قِرَدَةً وَخَنَازِيرَ "

وَرُوِّينَا فِي هَذَا الْمَعْنَى، عَنْ عَطِيَّةَ بْنِ قَيْسٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ غُنْمٍ، عَنْ أَبِي عَامِرٍ أَوْ أَبِي مَالِكٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: " لَيَكُونَنَّ فِي أُمَّتِي أَقْوَامٌ يَسْتَحِلُّونَ الْحَرِيرَ وَالْخَمْرَ وَالْمَعَازِفَ، ثُمَّ ذَكَرَ مَا يَكُونُ عَلَى بَعْضِهِمْ مِنَ الْمَقْتِ، وَعَلَى بَعْضِهِمْ مِنَ الْمَسْخِ " وَمِنْ ذَلِكَ الْوَجْهِ أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ

فَرُوِّينَا عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: " إِنَّ اللهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْخَمْرَ وَالْمَيْسِرَ وَالْكُوبَةَ " وَهِيَ الطَّبْلُ، وَرُوِيَ ذَلِكَ فِي حَدِيثِ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو، وَزَادَ

---

[1] Raviler güvenilir olan mürsel bir hadistir.

[2] Beyhakî, *Sünen* (10/223) ile *Âdâb* (334) ve Şâfiî, *Ümm* (6/209).

[3] Halîmî, *el-Minhâc* (3/16-17).

فِيهِ فهي القنين وَهُوَ الْعُودُ، قَالَ ابْنُ الْأَعْرَابِيِّ: " التَّقنِينُ: الضَّرْبُ بِالْقنِّينِ وَهُوَ الطُّنْبُورُ بِالْحَبَشِيَّةِ "

وَرُوِّينَا عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو، مِنْ قَوْلِهِ: " إِنَّ اللهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى إِنَّ اللهَ أَنْزَلَ الْحَقَّ لِيُذْهِبَ بِهِ الْبَاطِلَ، وَيُبْطِلَ بِهِ اللَّعِبَ، الزفن وَالزَّمَّارَاتِ وَالْمَزَاهِرَ وَالْكِنَّارَاتِ، وَالْمَزَاهِرُ الْعِيدَانُ الَّتِي يُضْرَبُ بِهَا، وَيُقَالُ فِي الْكِنَّارَاتِ: هِيَ الدُّفُوفُ " وَقَالَ ابْنُ الْأَعْرَابِيِّ: " يُقَالُ فِي الْكُوبَةِ: هِيَ الطَّبْلُ، وَيُقَالُ: هِيَ النَّرْدُ، وَيُقَالُ: هِيَ الْبَرْبَطُ، وَذَلِكَ فِيمَا قَرَأْتُهُ فِي كِتَابِ الْغَرِيبَيْنِ

4759- Abdurrahman b. Ğunm el-Eş'arî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "*Ümmetimden bazıları içkiyi başka isimler altında içecek, yanlarında müzikler çalınacaktır. Yüce Allah bunları yerin dibine geçirip maymun ve domuzlara çevirecektir.*"[1]

Bu konuda Ebû Âmir veya Ebû Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ümmetimin içinde (çeşitli yollarla) ipeği, içkiyi ve müziği helal sayan kişiler çıkacaktır"* buyurmuş, sonra da böyle kişilerin başlarına gelecek cezaları, suretlerinin başka şeylere çevrilmesi konularını rivayet etti.

Buhârî, *Sahîh*'de rivayet etti.[2]

İbn Abbâs'tan da bize bildirildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yüce Allah sizlere içkiyi, kumarı ve davulu haram kıldı"* buyurmuştur.[3]

Aynısını Abdullah b. Amr da rivayet etmiş, Ancak metinde geçen *"Kûba"* lafzının anlamını "Ud" anlamına gelen "*Kanîn*" şeklinde açıklamıştır.

İbnu'l-A'râbî ise der ki: "*Kanîn* ifadesi Habeşlilerin dilinde tamburdur."

Yine bize bildirildiğine göre Abdullah b. Amr şöyle demiştir: "Yüce Allah batılı yok etmek ve dans, kaval, kopuz, def gibi müzik aletleri ile oyunları ortadan kaldırmak için hakkı indirmiştir."[1]

---

[1] İsnâdı hasendir. Ebû Dâvud 4/91-92 (3688) ve İbn Mâce 2/1333 (4020).

[2] Buhârî, *eşribe* (6/243).

[3] Ebû Dâvud 4/96-97 (3696).

Mezâhir ifadesi için davul çalmada kullanılan sopa olduğu da söylenmiştir. *Kinnârât* ifadesi def anlamındadır.

İbnu'l-A'râbî der ki: "*Kitabu'l-Ğaribeyn*'de okuduğumu göre *kûba* için kimisi davul, kimisi tavla, kimisi de kopuz demiştir."

٤٧٦٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنِي أَبُو مُسْلِمٍ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مِهْرَانَ الْحَافِظُ الزَّاهِدُ، حَدَّثَنِي أَبُو الْفَضْلِ الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ قُتَيْبَةَ، نا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْرَائِيلَ، صَاحِبُ اللِّوَا، نا عَمْرُو بْنُ أَبِي عُثْمَانَ الرَّقِّيُّ، نا أَبُو الْمَلِيحِ الْحَسَنُ بْنُ عُمَرَ، عَنْ مَيْمُونِ بْنِ مِهْرَانَ، عَنْ نافِعٍ قَالَ: كُنْتُ مَعَ ابْنِ عُمَرَ فِي سَفَرٍ، فَسَمِعَ صَوْتَ مِزْمَارٍ، فَوَضَعَ يَدَيْهِ عَلَى أُذُنَيْهِ، وَتَنَحَّى حَيْثُ لَا يَسْمَعُ، وَقَالَ: " هَكَذَا كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ، يَصْنَعُ إِذَا سَمِعَ مِثْلَ هَذَا " تَابَعَهُ عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ الرَّقِّيُّ، عَنْ أَبِي الْمَلِيحِ، فَرُوِّينَا مِنْ حَدِيثِ سُلَيْمَانَ بْنِ مُوسَى، وَالْمُطْعِمِ بْنِ الْمِقْدَامِ، عَنْ نافِعٍ وَقَالَ: ذَكَرْنَا الرُّخْصَةَ فِي الضَّرْبِ بِالدُّفُوفِ لِلنِّكَاحِ

4760- Nâfi' der ki: İbn Ömer bile bir yolculuktayken uzaktan bir kaval sesi işitti. Bunun üzerine kulaklarını elleriyle kapatıp sesi işitmeyecek bir yere kadar çekildi ve: "Resûlullah da (sallallahu aleyhi vesellem) böylesi bir şeyi işittiği zaman böyle yapardı" dedi.[2]

Abdullah b. Câfer er-Rakîy de bunu Ebu'l-Melîh'ten rivayet ederek mutabaât etmiştir.

Süleyman b. Mûsa ve Mut'im b. el-Mikdâm da bu yönde Nâfi'den rivayette bulunmuş ve evlenme merasimlerinde def çalma konusunda ruhsat verildiğini zikretmişlerdir.[3]

Halîmî der ki: "Defin evlilik merasimlerinde çalınışı ile şarkı söylerken çalınışı nasıl farklı oluyorsa davulun da şarkı söylerken çalınışı ile savaş esnasında veya hacıların konaklaması ve yola çıkması için veya bayramları

---

[1] Beyhakî, *Sünen* (10/222), İbn Ebi'd-Dünyâ, *Zemmü'l-Melâhî* (58) ve Âcurrî, *Tahrîmu'n-Nerd ve'ş-Şatranc* (s. 198-199).

[2] İsnâdında tanımadığımız ravi vardır. Ebû Dâvud 5/223 (4926).

[3] Ebû Dâvud 5/222 (4924, 4925).

haber verme için çalınışı farklıdır. Zira birisi eğlence amaçlı çalınırken diğerinde eğlence amacı yoktur. Yasaklanan çalgı ise sırf eğlenmek için çalınandır. Doğrusunu da Allah bilir. Bunun yanında davul çalma helal olsa nasıl sadece erkeklere helal oluyorsa, def çalma sadece kadınlara helaldir. Çünkü def çalma işi kadınlara has olan bir şeydir."[1]

Halîmî der ki: "El çırpma (alkış) ise erkeklere kerih görülmüştür. Zira bu da kadınlara has olan bir harekettir. Erkeklerin de kadınlara benzemesi yasaklanmıştır. Erkeklerin ipekli ve zafiranlı giysiler giymesi de bu açıdan erkeklere yasaklanmıştır. Erkeklerin oynamasının ise kişiyi kadına benzetecek hareket ve tavırları içermiyorsa bir sakıncası olmaz."[2]

Rivayet edildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Zeyd'e: *"Sen bizim azatlımızsın"* buyurunca, Zeyd sevinçten bir ayağını kaldırıp diğerinin üzerinde sıçrayarak oynamaya başlamıştır. Câfer'e de: *"Sen beden olarak da huy olarak da bana benziyorsun"* buyurunca o da Zeyd gibi oynamaya başlamıştır. Hz. Ali de: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana: «*Sen bendensin, ben de sendenim*» buyurunca oynamaya başladım" demiştir."[3]

Halîmî der ki: "Sopa vurma ise şiirin vezni ve temposuna yöneliktir ve bir eğlencesi yoktur. Zira tek başına sopa vurulması durumunda bize vereceği herhangi bir zevk yoktur ve rağbet edilen bir şey değildir. Bir çalgı aletine vurulan sopalar (*mizher*) ise bunlardan farklıdır. Beraberinde şarkı söylenmese de eğlence ile müzik amaçlıdır ve kulağa hoş gelen sesler verir. Değnekle yastığa ve sopayla leğene vurmada da amaç eğlence ise aynı hükümdedir."[4]

Halîmî der ki: "İçeriği helal veya haram olsun Allah'a yaklaşma veya akrabalık bağlarını güçlendirme amacı olmayan her türlü şarkı batıldır. Şarkıların genel özelliği budur. Ancak batıl olarak isimlendirilen her şey aynı

---

[1] Halîmî, *el-Minhâc* (3/19).

[2] Halîmî, *el-Minhâc* (3/17).

[3] Beyhakî, *Sünen* (10/226).

[4] Halîmî, *el-Minhâc* (3/18).

zamanda haram değildir. Topuz oyunu batıl bir oyun olsa da mekruh değildir. Güreş için de aynı şey geçerlidir."[1]

Halîmî bu konuda gerekli açıklamaları yaptıktan sonra şöyle devam eder: "Mubah olan şarkılar hayırlı amaç için kullanıldığında batıl olmaktan çıkarlar. Örneğin yalnızlık hissi olan ve bu yüzden sıkıntılar yaşayan kişi için doktor bu sıkıntıdan kurtulması için kırlara çıkıp şarkı söylemesini tavsiye edebilir. Kişi bunu yaptığı zaman da daralan içi ferahlayacak sıkıntısı gidecektir. Böylesi bir durumda şarkı söyleme batıl olma hükmünden çıkar, doğru olan bir davranış olarak isimlendirilir. Örneğin kervan develerini süren kişinin söylediği sözler de bir tür şarkıdır. Ancak yol boyunca binekleri coşturma amacıyla yapıldığı için batıl olma hükmünden çıkmıştır. Binekler için öylesi bir durum varken insanın sıkıntısını giderip içini ferahlatmak için söylenmesi doğaldır ki batıl olmayacaktır."[2]

Beyhakî der ki: "Âbidlerden biri de Allah'a yönelik korku, ümit, sevgi ve endişe gibi durumları ağır bir şekilde yaşadığı zaman içinde bulunduğu duruma uygun bir şekilde şarkı söyleyebilir. Akıbetine yönelik olan aşırı korkusundan dolayı veya boşuna geçirdiği günlere üzüntüsünden dolayı veya Yüce Allah'ın âhirette kendisi için hazırladığı mükafatlara özleminden dolayı veya çektiği sıkıntılardan yana kendisine vaad edilen şeylere sevincinden dolayı şarkı söyleyebilir ve bu söylediği içinde bulunduğu durumu daha da pekiştirebilir. Ya da söylediğiyle içindeki korku, ümit, sevgi ve endişe dengelenebilir. Bu durumda yine Allah'a itaat etmeye muvaffak kılınmasının sevincini veya kötü bir akıbete maruz kalmanın korkusunu veya ibadetlerdeki kusurunu yansıtacak şeyler terennüm edebilir. Bu ümmetin seleflerinden bazıları bunu yapmış ve zikredilen amaçlar dışında olmadığı sürece bunu yapmakta da herhangi bir sakınca görmemişlerdir."

٤٧٦١ - قَالَ الشَّيْخُ: وَفِيمَا قَرَأْتُ عَلَى أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ السُّلَمِيِّ رَحِمَهُ اللهُ، قَالَ: سَأَلْتُ الْإِمَامَ أَبَا سَهْلٍ مُحَمَّدَ بْنَ سُلَيْمَانَ، عَنِ السَّمَاعِ، فَقَالَ: "

---

[1] Halîmî, *el-Minhâc* (3/18).

[2] Halîmî, *el-Minhâc* (3/20).

يُسْتَحَبُّ ذَلِكَ لِأَهْلِ الْحَقَائِقِ، وَمُبَاحٌ ذَلِكَ لِأَهْلِ الْوَرَعِ، وَيُكْرَهُ ذَلِكَ لِلْفُسَّاقِ، وَمَنْ يَسْمَعُهُ تطرباً "

4761- Beyhakî der ki: Ebû Abdirrahman Muhammed b. el-Hüseyn es-Sülemî'nin huzurunda şu rivayeti okudum: "İmam Ebû Sehl Muhammed b. Süleyman'a semah konusuna sorduğumda: "Hakikat ehli için müstehap, vera ehli için mubahken, fasıklar ve keyif ehli için ise mekruh görülmüştür" dedi."[1]

٤٧٦٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أنا أَبُو عَمْرِو بْنُ مَطَرٍ، نا أَبُو حَفْصٍ الْمُسْتَمْلِي عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ الْهَمْدَانِيُّ، نا أَبُو كُرَيْبٍ، عَنْ مُحَمَّدٍ وَهُوَ ابْنُ إِسْحَاقَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ وَهُوَ ابْنُ الْمُثَنَّى بْنِ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، عَنْ عَمِّهِ ثُمَامَةَ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَنَسٍ، قَالَ: سَمِعْتُ جَدِّي أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ، يَقُولُ: كَانَ الْبَرَاءُ بْنُ مَالِكٍ رَجُلًا حَسَنَ الصَّوْتِ، وَكَانَ يَرْجُزُ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ فِي بَعْضِ أَسْفَارِهِ، فَبَيْنَا هُوَ يَرْجُزُ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ إِذْ قَارَبَ النِّسَاءَ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِيَّاكَ وَالْقَوَارِيرَ، إِيَّاكَ وَالْقَوَارِيرَ " قَالَ: فَأَمْسَكَ، قَالَ مُحَمَّدٌ: " فَكَرِهَ أَنْ يَسْمَعَ النِّسَاءُ الصَّوْتَ "، قَالَ أَبُو حَفْصٍ: " هَذَا حَدِيثٌ جَلِيلٌ "

4762- Enes b. Mâlik der ki: Berâ b. Mâlik'in güzel bir sesi vardı ve yolculuklarında Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) eşlik eder, sesiyle develeri coştururdu. Kadınların bulunduğu develere yaklaştığı zaman da Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona: *"Cam şişelere dikkat et! Cam şişelere dikkat et!"* der, o da sesini keserdi.[2]

Ravi Muhammed der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kadınların onun sesini duymalarını istemezdi."

Ebû Hafs der ki: "Çok anlamlı bir hadistir."

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] İsnâdında tanımadığımız ravi vardır. Ebû Nuaym, *Hilye* (1/350) ve Hâkim, *Müstedrek* (3/291).

فَصْلٌ

Bölüm

Halîmî der ki: "Kişinin dilini tutması gereken konulardan biri de atalarla, özellikle de Cahiliye atalarıyla övünme ve onları yüceltmedir ki bunu yapmak helal değildir. Zira Yüce Allah: *"Ey insanlar! Şüphe yok ki, biz sizi bir erkek ve bir dişiden yarattık ve birbirinizi tanımanız için sizi boylara ve kabilelere ayırdık. Allah katında en değerli olanınız, O'na karşı gelmekten en çok sakınanınızdır"*[1] buyurmuştur. Bu âyetle Yüce Allah tüm insanların aynı anne babadan geldiğini, birbirlerine üstünlüklerinin ancak takvada olduğunu belirtmiş, birbirlerine karşı övünmemelerinin bir anlamının olmadığını bildirmiştir."[2]

٤٧٦٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مَحْمَشٍ الْفَقِيهُ، نا أَبُو طَاهِرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ الْمُحَمَّدُ آبَادِيُّ، نا أَبُو قِلَابَةَ، نا حَفْصُ بْنُ هِشَامِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ قَدْ أَذْهَبَ عَنْكُمْ عَيْبَةَ الْجَاهِلِيَّةِ، وَالْفَخْرَ بِالْآبَاءِ، مُؤْمِنٌ تَقِيٌّ، وَفَاجِرٌ شَقِيٌّ، النَّاسُ بَنُو آدَمَ، خَلْقُ اللهِ مِنْ تُرَابٍ، لَيَنْتَهِيَنَّ أَقْوَامٌ عَنْ فَخْرِهِمْ بِآبَائِهِمْ فِي الْجَاهِلِيَّةِ، أَوْ لَيَكُونُنَّ أَهْوَنَ عَلَى اللهِ مِنَ الْجِعْلَانِ الَّتِي تَدْفَعُ النَّتْنَ "

4763- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Yüce Allah sizden Cahiliye kibri ile atalarla övünme kusurlarını gidermiştir. İnsanlar iki çeşittir. Kişi ya takva sahibi bir mümindir ya da günahkar bir şakidir. Tüm insanlar Âdem'in çocuklarıdır. Yüce Allah da Âdem'i topraktan yaratmıştır. Bundan dolayı bazıları ya Cahiliye'deki atalarıyla övünmekten artık vazgeçer ya da Allah katında dışkı yuvarlayan bok böceğinden daha değersiz olurlar."*[3]

---

[1] Hucurât Sur. 13

[2] Halîmî, *el-Minhâc* (3/11).

[3] Ravileri güvenilirdir. Beyhakî, *Sünen* (10/232) ile *Âdâb* (461) ve Ahmed, *Müsned* (2/361).

٤٧٦٤ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ، نا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ، نا قَبِيصَةُ بْنُ عُقْبَةَ، نا سُفْيَانُ، عَنْ هِشَامِ بْنِ سَعْدٍ، عَنِ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " إِنَّ اللهَ قَدْ أَذْهَبَ عَنْكُمْ عَيْبَةَ الْجَاهِلِيَّةِ وَفَخْرَهَا بِالْآبَاءِ، النَّاسُ بَنُو آدَمَ، وَآدَمُ مِنْ تُرَابٍ، مُؤْمِنٌ تَقِيٌّ، وَفَاجِرٌ شَقِيٌّ، لَيَنْتَهِيَنَّ أَقْوَامٌ يَفْخَرُونَ بِرِجَالٍ، إِنَّمَا هُمْ فَحْمٌ مِنْ فَحْمِ جَهَنَّمَ، أَوْ لَيَكُونُنَّ أَهْوَنَ عَلَى اللهِ مِنَ الْجِعْلَانِ الَّتِي تُدْفَعُ "

4764- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Yüce Allah Cahiliye döneminin kibri ile atalarla övünme geleneğini sizden giderdi. Artık insanlar ya takvalı bir mümin ya da bedbaht (cehennemlik) bir günahkar olmak üzere iki sınıftır. Bütün insanlar Âdem'in oğullarıdır. Âdem de topraktan yaratılmıştır. Bundan dolayı bazıları ya artık cehennem kömürü olmuş kişilerle övünmekten vazgeçer ya da Allah katında dışkı yuvarlayan bok böceğinden daha değersiz olurlar."*[1]

٤٧٦٥ - وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أنا أَبُو الْقَاسِمِ الطَّبَرَانِيُّ، نا ابْنُ أَبِي مَرْيَمَ، نا الْفِرْيَابِيُّ، نا سُفْيَانُ، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ وَمَعْنَاهُ

4765- Başka bir kanalla bir önceki hadisin aynısı rivayet edilmiştir.[2]

٤٧٦٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَالِبٍ عُمَرُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعِيدٍ الْوِقَاجِيُّ الْبَغْدَادِيُّ، بِمَكَّةَ، أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنِ سَاسِي، ثنا أَبُو مُسْلِمٍ، ثنا حَجَّاجٌ، ثنا هِشَامٌ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " لَا تَفْتَخِرُوا بِآبَائِكُمُ الَّذِينَ مَاتُوا فِي الْجَاهِلِيَّةِ، فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، لَمَا يَدَّحْرَجُ الْجُعَلُ بِأَنْفِهِ خَيْرٌ مِنْ آبَائِكُمُ الَّذِينَ مَاتُوا فِي الْجَاهِلِيَّةِ " تَابَعَهُ أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ، عَنْ هِشَامٍ

4766- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Cahiliye döneminde ölen atalarınızla övünmeyin. Canım elinde*

---

[1] İsnâdı hasendir. Ebû Dâvud 5/339-340 (5116) ve Tirmizî 5/734, 735 (3955, 3956).

[2] İsnâdı zayıftır, ancak başka kanallarıyla sahih bir hadistir. Ebû Nuaym, *Ahbâru Isbehân* (2/60).

olana yemin olsun ki bok böceğinin burnuyla yuvarladığı şey Cahiliye'de ölen atalarınızdan daha hayırlıdır."[1]

Ebû Dâvud et-Tayâlisî bunu Hişâm'dan rivayet ederek mutabaât etmiştir.

٤٧٦٧ - أَخْبَرَنِي أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ الْفَقِيهُ، أنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْحَاقَ الْحَرْبِيُّ، ثنا بِشْرُ بْنُ آدَمَ، ثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، ثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ دِينَارٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: خَطَبَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَوْمَ فَتْحِ مَكَّةَ، فَقَالَ: " أَمَّا بَعْدُ، أَيُّهَا النَّاسُ، فَإِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ قَدْ أَذْهَبَ عَنْكُمْ عَيْبَةَ الْجَاهِلِيَّةِ، وَتَعَاظُمَهَا بِآبَائِهَا، فَالنَّاسُ رَجُلَانِ: مُؤْمِنٌ تَقِيٌّ كَرِيمٌ، وَفَاجِرٌ شَقِيٌّ مَهِينٌ، وَالنَّاسُ كُلُّهُمْ بَنُو آدَمَ، وَخَلَقَ اللهُ آدَمَ مِنْ تُرَابٍ "

4767- İbn Ömer der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Mekke'nin fethinde bir hutbe verdi ve şöyle buyurdu: *"Ey insanlar! Yüce Allah Cahiliye döneminin kibri ile atalarla övünme âdetini sizden giderdi. İnsanlar iki çeşittir. Kişi ya takva sahibi ve değerli bir mümindir ya da günahkar ve değersiz bir şakidir. Tüm insanlar Âdem'in çocuklarıdır. Yüce Allah da Âdem'i topraktan yaratmıştır."*[2]

٤٧٦٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّنْعَانِيُّ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ قَتَادَةَ، وَعَلِيِّ بْنِ زَيْدِ بْنِ جُدْعَانَ، قَالَا: كَانَ بَيْنَ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ وَسَلْمَانَ الْفَارِسِيِّ شَيْءٌ، فَقَالَ سَعْدٌ وَهُمْ فِي مَجْلِسٍ: انْتَسِبْ يَا فُلَانُ، فَانْتَسَبَ، ثُمَّ قَالَ لِلْآخَرِ: انْتَسِبْ، ثُمَّ قَالَ لِلْآخَرِ حَتَّى بَلَغَ سَلْمَانَ، فَقَالَ: انْتَسِبْ يَا سَلْمَانُ، قَالَ: " مَا أَعْرِفُ لِي أَبًا فِي الْإِسْلَامِ، وَلَكِنَّ سَلْمَانَ ابْنُ الْإِسْلَامِ، فَنَمَى ذَلِكَ إِلَى عُمَرَ، فَقَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ لِسَعْدٍ وَلَقِيَهُ: " انْتَسِبْ يَا سَعْدُ "، فَقَالَ: أَنْشُدُكَ اللهَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، قَالَ: فَكَأَنَّهُ عَرَفَ، فَأَبَى أَنْ يَدَعَهُ حَتَّى انْتَسَبَ، ثُمَّ قَالَ لِلْآخَرِ حَتَّى بَلَغَ سَلْمَانَ، فَقَالَ: انْتَسِبْ يَا سَلْمَانُ، فَقَالَ: أَنْعَمَ اللهُ عَلَيَّ بِالْإِسْلَامِ، فَأَنَا سَلْمَانُ ابْنُ الْإِسْلَامِ، فَقَالَ عُمَرُ: " قَدْ عَلِمَتْ قُرَيْشٌ أَنَّ الْخَطَّابَ كَانَ أَعَزَّهُمْ فِي

---

[1] İsnâdı zayıftır. Taberânî, *M. el-Kebîr* 11/317-318 (11861, 11862) ile *M. es-Sağîr* 3/274 (2599) Bak: Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (8/85).

[2] İsnâdı zayıftır. Tirmizî 5/389 (3270).

الْجَاهِلِيَّةِ، وَإِنَّ عُمَرَ ابْنُ الْإِسْلَامِ أَخٌ لِسَلْمَانَ ابْنِ الْإِسْلَامِ، أَمَا وَاللهِ، لَوْلَا لَعَاقَبْتُكَ عُقُوبَةً يَسْمَعُ بِهَا أَهْلُ الْأَمْصَارِ، أَوَ مَا عَلِمْتَ؟ أَوَ مَا سَمِعْتَ أَنَّ رَجُلًا انْتَمَى إِلَى تِسْعَةِ آبَاءٍ فِي الْجَاهِلِيَّةِ فَكَانَ عَاشِرُهُمْ فِي النَّارِ، وَانْتَمَى رَجُلٌ إِلَى رَجُلٍ فِي الْإِسْلَامِ وَتَرَكَ مَا فَوْقَ ذَلِكَ، وَكَانَ مَعَهُ فِي الْجَنَّةِ "

4768- Katâde ve Ali b. Zeyd b. Cud'ân anlatıyor: Sa'd b. Ebî Vakkâs ve Selmân el-Fârisî arasında bir sorun vardı. İkisi aynı mecliste iken Sa'd oradakilerden birine: "Ey filan! Soyunu söyle" dedi. Adam kimlerden olduğunu söyledi. Sa'd daha sonra diğerine aynı şeyi söyledi ve bu şekilde sıra Selmân'a geldi. Selmân'a: "Ey Selmân! Sen soyunu söyle" deyince, Selmân: "Müslüman olduktan sonra kendime bir soy tanımıyorum. Ama ben İslam'ın oğlu Selmân'ın" karşılığını verdi.

Aralarında geçen bu olay Hz. Ömer'e ulaştı. Daha sonraları Ömer, Sa'd ile karşılaşınca: "Ey Sa'd! Soyunu söyle" dedi. Sa'd, onun neden böyle dediğini anladığı için: "Ey müminlerin emiri! Allah aşkına benden bunu isteme" karşılığını verdi. Ancak Ömer ısrar edince Sa'd soyunu söyledi. Ömer daha sonra oradakilerden her birinden aynı şeyi istedi. Sıra Selmân'a gelince: "Ey Selmân! Sen soyunu söyle" dedi. Selmân: "Yüce Allah beni İslam diniyle şereflendirdi. Ben İslam'ın oğlu Selmân'ım" karşılığını verdi.

Bunun üzerine Ömer şöyle dedi: "Cahiliye'de Hattâb'ın en saygın kişilerden biri olduğunu Kureyşliler bilir. Ömer ise İslam'ın oğludur ve İslam'ın oğlu olan Selmân'ın da kardeşidir. (Ey Sa'd!) Vallahi böyle olmasaydı diğer tüm şehirlerde bulunanların da haberi olacak şekilde seni cezalandırırdım! Zamanında bir adamın soyunu Cahiliye'den dokuz ataya dayandırdığı için kendisi de onuncuları olarak cehenneme girdiğini, birinin de soyunu sadece İslam dönemindeki babasına dayandırıp geriye kalanları bıraktığı için babasıyla birlikte cennete girdiğini bilmiyor musun?"[1]

---

[1] İsnâdı zayıftır. Abdurrezzâk, *Musannef* 11/438-439 (20942).

٤٧٦٩ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، ثنا ابْنُ أَبِي قُمَاشٍ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ حَاتِمٍ الطَّوِيلُ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ عَيَّاشٍ، عَنْ حُمَيْدٍ الْكِنْدِيِّ، عَنْ عُبَادَةَ بْنِ نَسِيٍّ، عَنْ أَبِي رَيْحَانَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " مَنِ انْتَسَبَ إِلَى تِسْعَةِ آبَاءٍ كُفَّارٍ يُرِيدُ بِهِمْ عِزًّا وَشَرَفًا فَهُوَ عَاشِرُهُمْ فِي النَّارِ "

4769- Ebû Reyhâne'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Asaletini ve şerefini göstermek amacıyla soyunu kafir olan dokuz ataya dayandıran kişi, kendisi de onuncuları olacak şekilde cehenneme girer"* buyurmuştur.[1]

٤٧٧٠ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدَانَ، أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ الْفَضْلِ الْبَلْخِيُّ، ثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ نُمَيْرٍ، ثنا يَزِيدُ بْنُ أَبِي زِيَادِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ قَالَ: انْتَسَبَ - أَوْ قَالَ: اسْتَبَّ - رَجُلَانِ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَقَالَ أَحَدُهُمَا: أَنَا فُلَانُ ابْنُ فُلَانٍ، أَنَا فُلَانُ ابْنُ فُلَانٍ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " انْتَسِبْ - أَوْ قَالَ: اسْتَبَّ - رَجُلَانِ عَلَى عَهْدِ مُوسَى، فَقَالَ أَحَدُهُمَا: أَنَا فُلَانُ ابْنُ فُلَانٍ إِلَى تِسْعَةٍ مَا أَنْتَ لَا أُمَّ لَكَ؟ قَالَ: أَنَا فُلَانُ بْنُ فُلَانٍ ابْنُ الْإِسْلَامِ، فَأَوْحَى اللهُ إِلَيْهِ: يَا مُوسَى، هَذَانِ الْمُنْتَسِبَانِ - أَوْ قَالَ: الْمُتَسَابَّانِ - أَمَّا أَنْتَ أَيُّهَا الْمُعْتَزِي - أَوِ الْمُنْتَسِبُ - إِلَى تِسْعَةِ آبَاءٍ فِي النَّارِ، فَأَنْتَ عَاشِرُهُمْ فِي النَّارِ، وَأَمَّا أَنْتَ أَيُّهَا الْمُنْتَسِبُ إِلَى اثْنَيْنِ فَأَنْتَ ثَالِثُهُمَا فِي الْجَنَّةِ " وَقِيلَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ مُعَاذٍ

4770- Ubey b. Ka'b der ki: Resûlullah (sallallahu alayhi vesellam) zamanında iki adam karşılıklı birbirlerine dil uzattılar veya atalarını saydılar. Biri: "Ben filanın oğlu filanım! Ben filanın oğlu filanım!" deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Hz. Mûsa zamanında iki adam karşılıklı soylarını saymaya (veya birbirlerine dil uzatmaya) başladılar. Biri: «Ben filanın oğlu filanım...» diyerek atalarından dokuz kişiyi saydı ve diğerine: «Annesiz kalasıca! Sen soyunu say bakalım» dedi. Diğeri: «Ben müslümanlardan filanın oğlu filanım!» karşılığını verdi. Bunun üzerine Yüce Allah, Mûsa'ya şöyle vahyetti: "Kendini dokuz*

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Ahmed, *Müsned* (4/134), Ebû Ya'lâ, *Müsned* 3/28 (1439) ve Ebû Nuaym, *Ahbâru Isbehân* (1/325) Bak: Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (8/85).

ataya nisbet eden kişi, sen cehennem ateşinde onların onuncusu olacaksın. Kendini sadece anne babasına nisbet eden kişi, sen de kendini nisbet ettiğin kişilerin üçüncüsü olarak cennette olacaksın."[1]

Abdurrahman b. Ebî Leyla kanalıyla Muâz'dan da rivayet edilmiştir.↓

٤٧٧١ - حَدَّثَنَاهُ الْإِمَامُ أَبُو الطَّيِّبِ سَهْلُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سُلَيْمَانَ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ زِيَادٍ، وأنا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمَدِينِيُّ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْحَنْظَلِيُّ، أَخْبَرَنَا جَرِيرٌ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ، عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ قَالَ: " انْتَسَبَ رَجُلَانِ فِي بَنِي إِسْرَائِيلَ عَلَى عَهْدِ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ، أَحَدُهُمَا كَافِرٌ وَالْآخَرُ مُسْلِمٌ، فَانْتَسَبَ الْكَافِرُ إِلَى تِسْعَةِ آبَاءٍ، فَقَالَ الْمُسْلِمُ: أَنَا فُلَانُ بْنُ فُلَانٍ ، وَأَنَا بَرِيءٌ مِمَّا سِوَاهُمْ، فَخَرَجَ مُنَادِي مُوسَى يُنَادِي: أَيُّهَا الْمُنْتَسِبَانِ، قَدْ قُضِيَ بَيْنَكُمَا، ثُمَّ قَالَ: أَيُّهَا الْكَافِرُ، أَمَّا أَنْتَ فَانْتَسَبْتَ إِلَى تِسْعَةِ آبَاءٍ كُفَّارٍ، وَأَنْتَ عَاشِرُهُمْ فِي النَّارِ، وَأَمَّا أَنْتَ أَيُّهَا الْمُسْلِمُ، فَقَصُرْتَ عَلَى أَبَوَيْنِ مُسْلِمَيْنِ وَبَرِئْتَ مِمَّنْ سِوَاهُمْ فَأَنْتَ مِنْ أَهْلِ الْإِسْلَامِ، وَبَرِئْتَ مِمَّنْ سِوَاهُمْ "

4771- Muâz b. Cebel'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Hz. Mûsa zamanında İsrail oğullarından biri kafir biri de müslüman olan iki adam karşılıklı soylarını saymaya başladılar. Müşrik olan atalarından dokuz kişiyi saydı. Müslüman olan kişi: «Ben filanın oğlu filanım! Geriye kalanlardan da uzağım» karşılığını verdi. Bunun üzerine Mûsa'nın münadisi çıkıp şöyle bir çağrı yaptı: "Ey birbirlerine soylarını sayanlar! Aranızda hüküm verildi. Ey kafir! Kendini kafir olan dokuz ataya nisbet ettin. Bundan dolayı cehennem ateşinde onların onuncusu olacaksın. Ey müslüman! Sen de kendini sadece müslüman olan anne babana nisbet edip gerisini bıraktın. Sen de müslümanlardan birisin ve diğerlerinden uzaksın."*[2]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Abdullah b. Ahmed, *Zevâidü'z-Zühd* (5/128), Abd b. Humeyd, *el-Müntehab* (179) ve Nesâî, *Amelu'l-Yevm ve'l-Leyle* (391) Bak. Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (8/85).

[2] Ravileri güvenilirdir, ancak isnâdında kopukluk vardır. Taberânî, *M. el-Kebîr* 20/139-140 (284, 285) ve Ahmed, *Müsned* (5/241) Bak: Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (8/85-86).

٤٧٧٢ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، ثنا أَبُو شُعَيْبٍ الْحَرَّانِيُّ، حَدَّثَنِي أَحْمَدُ بْنُ أَبِي شُعَيْبٍ، ثنا مُوسَى بْنُ أَعْيَنَ، عَنْ خَالِدِ بْنِ يَزِيدَ، ثنا أَبُو عَبْدِ الْمَلِكِ، عَنِ الْقَاسِمِ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ قَالَ: عَيَّرَ أَبُو ذَرٍّ بِلَالًا بِأُمِّهِ، فَقَالَ: يَا ابْنَ السَّوْدَاءِ، وَإِنَّ بِلَالًا أَتَى رَسُولَ اللهِ ﷺ، فَأَخْبَرَهُ فَغَضِبَ، فَجَاءَ أَبُو ذَرٍّ وَلَمْ يَشْعُرْ، فَأَعْرَضَ عَنْهُ النَّبِيُّ ﷺ، فَقَالَ: مَا أَعْرَضَكَ عَنِّي إِلَّا شَيْءٌ بَلَغَكَ يَا رَسُولَ اللهِ، قَالَ: " أَنْتَ الَّذِي تُعَيِّرُ بِلَالًا بِأُمِّهِ؟ " قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " وَالَّذِي أَنْزَلَ الْكِتَابَ عَلَى مُحَمَّدٍ - أَوْ مَا شَاءَ اللهُ أَنْ يَحْلِفَ - مَا لِأَحَدٍ عَلَى أَحَدٍ فَضْلٌ إِلَّا بِعَمَلٍ، إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا كَطَفِّ الصَّاعِ "

4772- Ebû Umâme der ki: Ebû Zer: "Ey siyah kadının oğlu!" diyerek Bilâl'i annesinden dolayı aşağıladı. Bilâl, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gidip bunu anlatınca Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) buna çok kızdı. Ebû Zer, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gelince de ona yüz vermedi. Ebû Zer sebebini bilmediği için de: "Ey Allah'ın Resûlü! Mutlaka yaptığım bir şeyden dolayı benden yüz çevirdin" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Annesinden dolayı Bilâl'ı aşağılıyor musun?"* deyip şöyle devam etti: *"Kitâb'ı Muhammed'e indirene yemin olsun ki amelden başka birinizin diğerinden herhangi bir üstünlüğü yoktur ve aynı ölçekten dökülmüş gibisinizdir."*[1]

٤٧٧٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو مُحَمَّدٍ ابْنُ بِنْتِ أَحْمَدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ ابْنِ بِنْتِ نَصْرِ بْنِ زِيَادٍ، حَدَّثَنِي جَدِّي، حَدَّثَنِي نَصْرُ بْنُ زِيَادٍ الْقَاضِي، ثنا سَلْمُ بْنُ سَالِمٍ، عَنْ شَيْخٍ، مِنْ بَنِي لَيْثٍ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ النَّهْدِيِّ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " يَا أَبَا أُمَامَةَ، مَا أَنَا وَأَمَةٌ سَفْعَاءُ الْخَدَّيْنِ، سَفْعَاءُ الْمِعْصَمَيْنِ، آمَنَتْ بِرَبِّهَا، وَتَحَنَّنَتْ عَلَى وَلَدِهَا إِلَّا كَهَاتَيْنِ - وَفَرَّقَ بَيْنَ السَّبَّابَةِ وَالْوُسْطَى - وَاللهُ أَذْهَبَ فَخْرَ الْجَاهِلِيَّةِ وَتَكَبُّرَهَا بِآبَائِهَا، كُلُّكُمْ لِآدَمَ وَحَوَّاءَ كَطَفِّ الصَّاعِ بِالصَّاعِ، وَإِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللهِ أَتْقَاكُمْ، فَمَنْ أَتَاكُمْ تَرْضَوْنَ دِينَهُ وَأَمَانَتَهُ فَزَوِّجُوهُ " سَلْمُ بْنُ سَالِمٍ الْبَلْخِيُّ غَيْرُ قَوِيٍّ، وَقَدْ رَوَاهُ عَنْ رَجُلٍ مَجْهُولٍ

[1] İsnâdı zayıftır.

4773- Ebû Umâme der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Ebû Umâme! Benimle Rabbine iman edip çocuklarına şefkat gösteren siyah yanaklı, siyah kollu kadın şu ikisi gibiyiz"* buyurdu ve işaret parmağı ile yanındaki parmağı ayırıp gösterdi. Sonra şöyle devam etti: *"Yüce Allah Cahiliye döneminin kibri ile atalarla övünme âdetini sizden giderdi. Hepiniz Âdem ile Havva'nın çocuklarısınız ve bir ölçekten diğerine dökülmüş gibisiniz. Allah katında en değerliniz O'na karşı gelmekten en çok sakınanızdır. Dini ve güvenilirliği konusunda razı olacağınız biri sizden kız istediği zaman ona kız verin."*[1]

Sâlim b. Sâlim el-Belhî rivayette güçlü biri değildir ve bunu meçhul birinden de rivayet etmiştir.

٤٧٧٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ ثَابِتٍ الصَّيْدَلَانِيُّ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ بْنِ جَابِرٍ السَّقَطِيُّ، ثنا الْعَلَاءُ بْنُ مَسْلَمَةَ الْهُذَلِيُّ الْبَصْرِيُّ، ثنا شَبِيبٌ أَبُو قِلَابَةَ، عَنِ الْجُرَيْرِيِّ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ قَالَ: خَطَبَنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي وَسَطِ أَيَّامِ التَّشْرِيقِ خُطْبَةَ الْوَدَاعِ، فَقَالَ: " يَا أَيُّهَا النَّاسُ، إِنَّ رَبَّكُمْ وَاحِدٌ، وَإِنَّ أَبَاكُمْ وَاحِدٌ، أَلَا لَا فَضْلَ لِعَرَبِيٍّ عَلَى عَجَمِيٍّ، وَلَا لِعَجَمِيٍّ عَلَى عَرَبِيٍّ، وَلَا لِأَحْمَرَ عَلَى أَسْوَدَ، وَلَا أَسْوَدَ عَلَى أَحْمَرَ، إِلَّا بِالتَّقْوَى، إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللهِ أَتْقَاكُمْ، أَلَا هَلْ بَلَّغْتُ؟ "، قَالُوا: بَلَى يَا رَسُولَ اللهِ، قَالَ: " فَلْيُبَلِّغِ الشَّاهِدُ الْغَائِبَ " ثُمَّ ذَكَرَ الْحَدِيثَ فِي تَحْرِيمِ الدِّمَاءِ وَالْأَمْوَالِ وَالْأَعْرَاضِ، فِي هَذَا الْإِسْنَادِ بَعْضُ مَنْ يُجْهَلُ

4774- Câbir b. Abdillah der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Vedâ haccında Teşrîk günlerinin ortasında bizlere bir hutbe verdi. Hutbesinde: *"Ey insanlar! Bilin ki Rabbiniz birdir! Babanız da birdir. Bilmelisiniz ki takvadan başka Arabın Arap olmayana, Arap olmayanın Arap olana, siyah tenlinin esmere, esmerin de siyah tenliye herhangi bir üstünlüğü yoktur. Allah katında en değerliniz O'na karşı gelmekten en çok sakınanızdır"* buyurdu ve: *"Tebliğimi yaptım mı?"* diye sordu. Müslümanlar: "Evet, ettin ey Allah'ın Resûlü!" dediklerinde,

---

[1] İsnâdı zayıftır. Taberânî, *M. el-Kebîr* 8/245 (7836) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (7/579).

Allah Resûlü (sallallahu alayhi vesellem): *"O zaman burada bulunanlar bunları burada olmayanlara iletsin"* buyurdu...[1]

Sonrasında ravi Resûlullah'tan (sallallahu alayhi vesellem) naklen kan, mal ve onurların kutsallığıyla ilgili sözlerini aktarır.

İsnâdında durumu meçhul olan ravi vardır.

٤٧٧٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ الْفَرَّاءُ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ الْمَخْزُومِيُّ، بِالْمَدِينَةِ، قَالَ: حَدَّثَتْنِي أُمُّ سَلَمَةَ بِنْتُ الْعَلَاءِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَعْقُوبَ، عَنْ أَبِيهَا، عَنْ جَدِّهَا أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " إِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقُولُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ: أَمَرْتُكُمْ فَضَيَّعْتُمْ مَا عَهِدْتُ إِلَيْكُمْ فِيهِ، وَرَفَعْتُمْ أَنْسَابَكُمْ، فَالْيَوْمَ أَرْفَعُ نَسَبِي وَأَضَعُ أَنْسَابَكُمْ، أَيْنَ الْمُتَّقُونَ؟ أَيْنَ الْمُتَّقُونَ؟ إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللهِ أَتْقَاكُمْ "

4775- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kıyamet gününde Yüce Allah şöyle buyurur: "Sizlere emirler verdim. Ancak sizler bana verdiğiniz sözleri heba ettiniz ve kendi soylarınızı üstün tuttunuz. Bugün de kendi kıldığım bağları yüceltip üstün tuttuğunuz soylarınızı alçaltacağım. Muttakiler nerede? Nerede takva sahipleri? Allah katında en değerliniz, O'na karşı gelmekten en çok sakınanızdır."*[2]

٤٧٧٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أنا أَبُو عُثْمَانَ عَمْرُو بْنُ عَبْدِ اللهِ الْبَصْرِيُّ، ثنا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْقَاسِمِ الْأَسَدِيُّ، وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَحْمَدَ الْحَفِيدُ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ نُفَيْرٍ، ثنا أَبُو غَسَّانَ النَّهْدِيُّ، قَالَا: ثنا طَلْحَةُ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّهُ تَلَا قَوْلَ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللهِ أَتْقَاكُمْ﴾ [الحجرات: ١٣]، قَالَ: " إِنَّ اللهَ يَقُولُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ، جَعَلْتُ نَسَبًا وَجَعَلْتُمْ نَسَبًا، فَجَعَلْتُ أَكْرَمَكُمْ أَتْقَاكُمْ،

---

[1] İsnâdında tanımadığımız ravi vardır. Münzirî, *et-Terğîb* (3/612-613) ve Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (7/579).

[2] İsnâdı çok zayıftır. Hâkim, *Müstedrek* (2/463-464) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (7/579).

وَأَبَيْتُمْ إِلَّا أَنْ تَقُولُوا: فُلَانُ ابْنُ فُلَانٍ أَكْرَمُ مِنْ فُلَانِ ابْنِ فُلَانٍ، وَإِنِّي أَرْفَعُ الْيَوْمَ نَسَبِي، وَأَضَعُ أَنْسَابَكُمْ، أَيْنَ الْمُتَّقُونَ؟ " زَادَ النَّهْدِيُّ فِي رِوَايَةٍ: قَالَ طَلْحَةُ: فَقَالَ لِي عَطَاءٌ: يَا طَلْحَةُ، مَا أَكْثَرَ الْأَسْمَاءِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، عَلَى اسْمِي وَاسْمِكَ، فَإِذَا دُعِيَ فَلَا يَقُومُ إِلَّا مَنْ عَفَا ، هَذَا هُوَ الْمَحْفُوظُ بِهَذَا الْإِسْنَادِ مَوْقُوفٌ،

4776- Atâ b. Ebî Rebâh bildiriyor: Ebû Hureyre *"Allah katında en değerliniz, O'na karşı gelmekten en çok sakınanızdır"*[1] âyetini okudu ve şöyle dedi: "Kıyamet gününde Yüce Allah şöyle buyurur: "Ey insanlar! Ben sizlere bir bağ kıldım, ancak sizler kendi soylarınızdan olan bağları öne çıkardınız. En değerlinizi en takvalı olanınız kılmışken siz «Filanın oğlu filan, falanın oğlu falandan daha değerlidir» demeyi tercih ettiniz. Bugün de kendi kıldığım bağları yüceltip üstün tuttuğunuz soylarınızı alçaltacağım. Muttakiler nerede?"[2]

Ebû Ğassân en-Nehdî ise rivayetinde Talha'dan naklen şu eklemeyi de yapar: Atâ bana: "Ey Talha! Kıyamet gününde senin isminle benim ismimde olanlar ne çok olacak! Ancak «Muttakiler nerede?» çağırısı yapıldığında ancak affedilmiş olanlar ayağa kalkacaktır" dedi.

Mahfûz olanı da bu isnâdla bu şekilde mevkûf olarak rivayet edilenidir.

٤٧٧٧ - وَقَدْ أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا أَبُو زَكَرِيَّا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدٍ الْعَنْبَرِيُّ، ثنا أَبُو عَلِيٍّ الْحُسَيْنُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْفُضَيْلِ الْبَلْخِيُّ، ثنا مُجَاهِدُ بْنُ مُوسَى، ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنْ طَلْحَةَ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ عَطَاءٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " يَقُولُ اللهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَيُّهَا النَّاسُ " فَذَكَرَهُ إِلَى قَوْلِهِ: " أَيْنَ الْمُتَّقُونَ؟ " قَالَ: فَلَا يَقُومُ إِلَّا مَنْ عَفَا

4777- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Kıyamet gününde Yüce Allah buyurur ki: "Ey insanlar..."* Sonrasında ravi bir

---

[1] Hucurât Sur. 13

[2] İsnâdı zayıftır. Hâkim, *Müstedrek* (2/464) ve Beyhakî, *Zühd* (759).

öncekinin aynısını aktarıp şöyle devam eder: *"Sonra Yüce Allah: «Muttakiler nerede?» diye seslenir. Bu çağrı üzerine sadece affedilenler ayağa kalkar."*[1]

٤٧٧٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، ثنا سَعْدَانُ بْنُ نَصْرٍ، ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي يَزِيدَ، سَمِعَ ابْنَ عَبَّاسٍ يَقُولُ: " ثَلَاثٌ خِلَالٌ مِنْ خِلَالِ الْجَاهِلِيَّةِ الطَّعْنُ فِي الْأَنْسَابِ، وَالنِّيَاحَةُ " وَنَسِيَ الثَّالِثَةَ، قَالَ سُفْيَانُ: " يَقُولُونَ إِنَّهَا الِاسْتِسْقَاءُ بِالْأَنْوَاءِ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْمَدِينِيِّ، عَنْ سُفْيَانَ

4778- Abdullah b. Ebî Yezîd bildiriyor: İbn Abbâs'ın şöyle dediğini işittim: "Üç şey Cahiliye adetlerindendîr. Biri soylara dil uzatmaktır. Diğeri ölü arkasından feryat edip ağlamaktır ..." Ravi üçüncüsünü unutmuştur.

Süfyân der ki: "Üçüncüsünün yıldızlardan yağmur bekleme olduğu söylenmiştir."

Buhârî, *Sahîh*'de Ali b. el-Medînî kanalıyla Süfyân'dan rivayet etti.[2]

٤٧٧٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ سِنَانٍ، ثنا أَبُو عَامِرٍ الْعَقَدِيُّ، وأنا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أنا أَبُو جَعْفَرٍ الرَّزَّازُ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ يَزِيدَ الرِّيَاحِيُّ، ثنا أَبُو عَامِرٍ، ثنا عَلِيُّ بْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ سَلَامٍ، عَنْ أَبِي سَلَامٍ قَالَ: قَالَ أَبُو مَالِكٍ الْأَشْعَرِيُّ: إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " إِنَّ فِي أُمَّتِي أَرْبَعًا مِنْ أَمْرِ الْجَاهِلِيَّةِ، لَيْسُوا بِتَارِكِيهِنَّ الْفَخْرَ فِي الْأَحْسَابِ، وَالطَّعْنَ فِي الْأَنْسَابِ، وَالِاسْتِسْقَاءَ بِالنُّجُومِ، وَالنِّيَاحَةَ عَلَى الْمَيِّتِ، كَأَنَّ النَّائِحَةَ، إِنْ لَمْ تَتُبْ قَبْلَ أَنْ تَمُوتَ، فَإِنَّهَا تَقُومُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَيْهَا سِرْبَالٌ أَوْ سَرَاوِيلُ مِنْ قَطِرَانٍ - وَفِي رِوَايَةِ الْقَزَّازِ: سَرَابِيلُ مِنْ قَطِرَانٍ -، ثُمَّ يَغْلِي عَلَيْهَا دُرُوعُهَا مِنْ لَهَبِ النَّارِ ". أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ حَدِيثِ أَبَانَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ

4779- Ebû Mâlik el-Eş'arî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Dört şey Cahiliye âdetlerindendir ve ümmetimden*

---

[1] İsnâdı zayıftır. Münzirî, *et-Terğîb* (3/613) ve Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (7/580).

[2] Buhârî, *menâkib* (5/238).

eksik olmazlar. Bunlar asaletle övünme, neseplere dil uzatma, yıldızlardan yağmur isteme ve ölülerin arkasından feryat edip ağlamaktır. Ölü arkasında bu şekilde ağlayan da tövbe etmeden ölmesi halinde kıyamet gününde üzerinde katrandan bir gömlek (veya şalvarla) diriltilir ve giysileri üzerindeyken cehennem aleviyle yanar."[1]

Müslim, Ebân kanalıyla Yahya b. Ebî Kesîr'den rivayet etti.[2]

Diğer insanlar içinden Hâşim oğullarının seçilmesi konusunda gelen hadisin asaletle övünmeden sayılıp sayılmayacağı konusunda Hâlîmî şöyle demiştir: "Bu hadiste asaletle övünme değil, zikredilen sınıfların konumlarına dair bilgi vardır. Örneğin biri: "Babam fakih biriydi" dediği zaman bununla babasıyla övünmüş olmaz, babasının diğer insanlardan farkını belirtmiş olur. Aynı şekilde kişi bunu diyerek şükür babından Yüce Allah'ın hem kendisine, hem de babasına ihsan ettiği nimete işaret de etmiş olabilir. Bu da onların herhangi bir yönüyle övünme anlamına gelmez."[3]

٤٧٨٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ، أنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، ثنا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، ثنا أَبُو دَاوُدَ، ثنا شُعْبَةُ، وَالْمَسْعُودِيُّ، عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ مَرْثَدٍ الْحَضْرَمِيِّ، عَنْ أَبِي الرَّبِيعِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " أَرْبَعٌ مِنْ أَمْرِ الْجَاهِلِيَّةِ لَنْ يَدَعَهُنَّ النَّاسُ: الطَّعْنُ فِي الْأَنْسَابِ، وَالنِّيَاحَةُ عَلَى الْمَيِّتِ، وَالْأَنْوَاءُ، وَالْإِعْدَاءُ؛ أُجْرِبَ بَعِيرٌ فَأَجْرَبَ مِائَةً، فَمَنْ أَجْرَبَ الْبَعِيرَ الْأَوَّلَ؟ " وَقَفَهُ جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ، عَنْ مِسْعَرٍ، عَنْ عَلْقَمَةَ

4780- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Dört şey Cahiliye âdetlerindendir ve insanlar (müslümanlar) bunları bırakmazlar. Bunlardan biri, neseplere dil uzatmadır. Diğeri, ölülerin arkasından feryat edip ağlamadır. Diğeri, uyuzluk konusudur ki bir deve uyuz olduğu zaman yüz tanesine bulaştırır. İnsanlar ilk deveyi kimin uyuz ettiğini sorup dururlar. Bir diğeri de, yağmuru yıldızlardan bilmektir."*[4]

---

[1] İsnâdı ilk kanalla zayıf, ikinci kanalla sahih olan sahih bir hadistir.

[2] Müslim, *cenâiz* (29).

[3] Halîmî, *el-Minhâc* (3/11).

[4] Ravileri güvenilir olan hasen bir hadistir. Tirmizî 3/325 (1001).

Câfer b. Avn bunu Mis'ar kanalıyla Alkame'den mevkûf olarak rivayet etmiştir.

٤٧٨١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْفَتْحِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي الْفَوَارِسِ الْحَافِظُ، بِبَغْدَادَ، وأنا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ الْأَنْبَارِيُّ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بن أَبِي الْعَوَّامِ الرِّيَاحِيِّ، ثنا أَبِي ثنا الْحَارِثُ بْنُ النُّعْمَانِ، ثنا أَبُو زُرْعَةَ الْحَجْرِيُّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي أَيُّوبَ، عَنِ ابْنِ عَجْلَانَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " خَمْسٌ هُنَّ قَوَاصِمُ الظَّهْرِ: عُقُوقُ الْوَالِدَيْنِ، وَالْمَرْأَةُ يَأْتَمِنُهَا زَوْجُهَا تَخُونُهُ، وَالْإِمامُ يُطِيعُهُ النَّاسُ وَيَعْصِي اللهَ عَزَّ وَجَلَّ، وَرَجُلٌ وَعَدَ عَنْ نَفْسِهِ خَيْرًا فَأَخْلَفَ، وَاعْتِرَاضُ الْمَرْءِ فِي أَنْسَابِ النَّاسِ "

4781- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kişinin belini kıran beş şey vardır. Bunlardan biri, anne babaya asi olmaktır. Diğeri, kadının kendisine güvenen kocasına ihanet etmesidir. Diğeri, yöneticinin, insanlar kendisine itaat ederken kendisinin Yüce Allah'a isyan etmesidir. Diğeri, kişinin iyilik yapmaya söz verip de bundan caymasıdır. Bir diğeri de başkalarının soyuna dil uzatmaktır."*[1]

٤٧٨٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثنا أَبُو الطَّيِّبِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْمُبَارَكِ، ثنا أَبُو إِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْبَزَّارُ شَرِيكُ مُحَمَّدِ بْنِ نَصْرٍ، ثنا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، ثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ لَهِيعَةَ، عَنِ الْحَارِثِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ رَبَاحٍ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " لَيْسَ لِأَحَدٍ عَلَى أَحَدٍ فَضْلٌ إِلَّا بِالدِّينِ أَوْ عَمَلٍ صَالِحٍ، حَسْبُ الرَّجُلِ أَنْ يَكُونَ فَاحِشًا بَذِيًّا بَخِيلًا جَبَانًا "

4782- Ukbe b. Âmir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu alayhi vasellam) şöyle buyurmuştur: *"Dindarlığı ve güzel amelleri dışında kişinin başkalarına karşı herhangi bir üstünlüğü yoktur. Ağzı bozuk, kaba, cimri ve korkak olması kişiye (kötülük olarak) yeterlidir."*[2]

---

[1] Ravileri güvenilir olan hasen bir hadistir. Suyûtî, *el-Câmiu's-Sağîr* (8393).

[2] İsnâdında tanımadığımız ravi vardır. Münzirî, *et-Terğîb* (3/612).

٤٧٨٣ - أَخْبَرَنَا ابْنُ عَبْدَانَ، أنا ابْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، ثنا مُوسَى بْنُ هَارُونَ الطُّوسِيُّ، ثنا يَحْيَى بْنُ إِسْحَاقَ السَّيْلَحِينِيُّ، ثنا ابْنُ لَهِيعَةَ، عَنِ الْحَارِثِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ رَبَاحٍ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَنْسَابُكُمْ هَذِهِ لَيْسَتْ بِمَسَبَّةٍ عَلَى أَحَدِكُمْ، كُلُّكُمْ بَنُو آدَمَ، لَيْسَ لِأَحَدٍ عَلَى أَحَدٍ فَضْلٌ، إِلَّا بِالدِّينِ أَوْ تَقْوَى، وَكَفَى بِالرَّجُلِ أَنْ يَكُونَ بَذِيًّا فَاحِشًا بَخِيلًا "

4783- Ukbe b. Âmir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"İçinizden hiç kimsenin başkasının soyuna sövme hakkı yoktur. Hepiniz Âdem'in çocuklarısınız. Dindarlığı veya takvası dışında kişinin başkalarına karşı herhangi bir üstünlüğü yoktur. Kaba, ağzı bozuk ve cimri olması kişiye (kötülük olarak) yeterlidir."*[1]

٤٧٨٤ - أَنْشَدَنَا الْأُسْتَاذُ أَبُو إِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، أَنْشَدَنَا أَبُو بَكْرٍ الْإِسْمَاعِيلِيُّ، أَنْشَدَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ الْمَرْزُبَانِ، أَنْشَدَنِي الْفَضْلُ بْنُ أَبِي طَاهِرٍ لِنَفْسِهِ:"

حَسْبُ الْفَتَى أَنْ يَكُونَ ذَا حَسَبٍ ... فِي نَفْسِهِ لَيْسَ نَسَبُهُ حَسَبُهْ

لَيْسَ الَّذِي يَبْتَدِي بِهِ نَسَبًا ... كَمَنْ إِلَيْهِ قَدِ انْتَهَى نَسَبُهْ"

4784- Ebû Bekr b. el-Merzubân bildiriyor: Fudayl b. Ebî Tâhir kendisine ait şöyle bir şiir okudu:

"Kendinden bir asalete sahip olmaktır güzel olan
Kişinin soyunu bir yerlere dayandırması değil
Nesebi kendisiyle başlayan kişi ile
Nesebin kendisine dayandırıldığı kişi bir değil."

٤٧٨٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، ثنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْفَارِسِيُّ، أنا أَبُو عَمْرُو بْنُ مَطَرٍ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَلِيٍّ، ثنا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، أنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ عَمْرٍو قَالَ: كَانَ بَيْنَ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ، وَبَيْنَ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ كَلَامٌ فِي الْوَهَطِ، فَسَبَّهُ الْمُغِيرَةُ، فَقَالَ

---

[1] İbn Lehîa dışında ravileri güvenilirdir ve sahih bir hadistir. Ahmed, *Müsned* (4/145, 158), İbn Cerîr, *Tefsîr* (26/140), Tahâvî, *Şerh Müşkili'l-Âsâr* (4/365) ve Taberânî, *M. el-Kebîr* 17/295 (814) Bak: Münzirî, *et-Terğîb* (3/612) ve Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (7/179).

عَمْرٌو: يَا آلَ هَصِيصٍ، أَيَسُبُّنِي ابْنُ شُعْبَةَ؟ قَالَ ابْنُهُ عَبْدُ اللهِ: " إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ، دَعَوْتَ بِدَعْوَى الْقَبَائِلِ، وَقَدْ نَهَى رَسُولُ اللهِ ﷺ عَنْ دَعْوَى الْقَبَائِلِ فَاعْتِقْ ثَلَاثِينَ رَقَبَةً، قَالَ الشَّيْخُ أَحْمَدُ: " وَمِمَّا يَدْخُلُ فِي هَذَا الْبَابِ "

4785- Süfyân b. Uyeyne bildiriyor: Amr b. el-Âs ile Muğîre b. Şu'be arasında Vahat'ta ağız dalaşı olmuştu. Muğîre ona sövünce Amr: "Ey Hasîs ailesi! İbn Şu'be'nin bana sövmesine izin mi vereceksiniz!" diye bağırdı. Bunun üzerine oğlu Abdullah ona: "İnnâ lillah ve innâ ileyhi râciûn! Asabiyet çağrısı mı yapıyorsun? Oysa Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) asabiyet çağrılarını yasaklamıştı. Otuz köle azat et" dedi.[1]

Beyhakî der ki: "Sonraki rivayetler de bu başlık altında zikredilebilir."

٤٧٨٦ - مَا أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ الْفَقِيهُ، أنا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ، أنا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ، ح، وأَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أنا أَبُو عَمْرِو بْنُ مَطَرٍ، أنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ شَرِيكٍ الْكُوفِيُّ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَمْرٍو الْفُقَيْمِيِّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَيْسَ الْمُؤْمِنُ بِالطَّعَّانِ وَلَا اللَّعَّانِ، وَلَا الْفَاحِشِ الْبَذِيءِ " وَفِي رِوَايَةِ قَتَادَةَ: " وَلَا الْفَاحِشِ وَلَا الْبَذِيءِ "

4786- Abdullah (b. Mes'ûd)un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Mümin; başkalarına dil uzatan, lanet eden, çirkin sözler söyleyen kaba biri değildir"* buyurmuştur.[2]

Katâde'nin rivayetinde *"Çirkin sözler söyleyen ve kaba biri değildir"* şeklinde geçer.

٤٧٨٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي الْمَعْرُوفِ، أنا أَبُو سَهْلٍ الْإِسْفَرَايِينِيُّ، أنا أَبُو جَعْفَرٍ الْحَذَّاءُ، ثنا عَلِيُّ بْنُ الْمَدِينِيِّ، ثنا عَبَّادُ بْنُ الْعَوَّامِ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ عَلْقَمَةَ،

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] Ravileri güvenilirdir. Tirmizî 4/350 (1977).

عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَيْسَ الْمُؤْمِنُ بِاللَّعَّانِ، وَلَا الطَّعَّانِ، وَلَا الْفَاحِشِ، وَلَا الْبَذِيءِ "

4787- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Mümin; başkalarına lanet eden, dil uzatan, kaba davranan ve çirkin sözler söyleyen biri değildir"* buyurmuştur.[1]

٤٧٨٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ، وَأَبُو الْحَسَنِ بْنُ أَبِي عَلِيٍّ السَّقَّا، ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثنا الرَّبِيعُ بْنُ سُلَيْمَانَ، ثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ، عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " لَا يَنْبَغِي لِصِدِّيقٍ أَنْ يَكُونَ لَعَّانًا " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ هَارُونَ بْنِ سَعِيدٍ، عَنِ ابْنِ وَهْبٍ وَقَالَ مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ: عَنِ الْعَلَاءِ فِي هَذَا الْحَدِيثِ: " لَا يَنْبَغِي لِلْمُؤْمِنِ أَنْ يَكُونَ لَعَّانًا "

4788- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Doğru sözlü olan birinin lanet eden biri olmaması gerekir"* buyurmuştur.[2]

Müslim, *Sahîh*'de Hârun b. Saîd kanalıyla İbn Vehb'den rivayet etti.[3]

Başka bir kanalla *"Mümin birinin lanet eden biri olmaması gerekir"* lafzıyla rivayet edilmiştir.

٤٧٨٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أنا مَعْمَرٌ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ قَالَ: كَانَ عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ مَرْوَانَ يُرْسِلُ إِلَى أُمِّ الدَّرْدَاءِ، فَتَبِيتُ عِنْدَ نِسَائِهِ، وَيُسَائِلُهَا عَنِ الشَّيْءِ، فَقَامَ لَيْلَةً فَدَعَا خَادِمَهُ، فَأَبْطَأَتْ عَلَيْهِ، فَلَعَنَهَا، فَقَالَتْ: لَا تَلْعَنْ، فَإِنَّ أَبَا الدَّرْدَاءِ حَدَّثَنِي، أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " إِنَّ اللَّعَّانَيْنِ لَا يَكُونُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ شُفَعَاءَ، وَلَا شُهَدَاءَ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ

---

[1] Beyhakî'nin hocası dışında ravileri güvenilirdir.

[2] Sahih bir hadistir.

[3] Müslim, *birr* (84).

4789- Zeyd b. Eslem der ki: Abdulmelik b. Mervân bazı şeyleri sormak için Ümmü'd-Derdâ'yı yanına çağırırdı. Ümmü'd-Derdâ da geldiğinde onun hanımlarının yanında kalırdı. Bir gece Abdulmelik cariyesini çağırdı. Cariye gelmekte gecikince Abdulmelik ona lanet etti. Bunun üzerine Ümmü'd-Derdâ ona şöyle dedi: "Lanet etme! Ebu'd-Derdâ'nın bana bildirdiğine göre Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): «*Lanet edenler, kıyamet günü şahit de şefaatçi de olamazlar*» buyurduğunu işitmiştir."[1]

Müslim, *Sahîh*'de İshâk b. İbrâhîm kanalıyla Abdurrezzâk'tan rivayet etti.[2]

٤٧٩٠ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ بِشْرَانَ، أنا إِسْمَاعِيلُ الصَّفَّارُ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أنا مَعْمَرٌ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ، عَنْ ثَابِتِ بْنِ الضَّحَّاكِ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " لَا نَذْرَ فِيمَا لَا يَمْلِكُ، وَلَعْنُ الْمُؤْمِنِ كَقَتْلِهِ، وَمَنْ قَتَلَ نَفْسَهُ فِي الدُّنْيَا بِشَيْءٍ عُذِّبَ بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَمَنْ حَلَفَ بِمِلَّةٍ غَيْرِ الْإِسْلَامِ كَاذِبًا فَهُوَ كَمَا قَالَ، وَمَنْ قَالَ لِمُؤْمِنٍ: يَا كَافِرُ فَهُوَ كَقَتْلِهِ "، قَالَ: وَأَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ، عَنْ ثَابِتِ بْنِ الضَّحَّاكِ، رَفَعَهُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ، فَذَكَرَهُ بِمَعْنَاهُ غَيْرَ أَنَّهُ لَمْ يَذْكُرِ النَّذْرَ، أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ أَيُّوبَ، وَيَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ

4790- Sâbit b. ed-Dahhâk'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kişi sahip olmadığı bir mala yönelik adakta bulunamaz. Mümine lanet okumak onu öldürmek gibidir. Kişi dünyadayken bir şeyle kendini öldürdüğü zaman kıyamet gününde cezasını aynı şeyle çeker. İslam dininden başka bir din üzerine yalan yere yemin eden kişi, o dinden biri sayılır. Mümin birine kafir demek onu öldürmek gibidir."*[3]

Başka bir kanalla bu hadisin aynısı adak kısmı olmadan rivayet edilmiştir.

---

[1] İsnâdı sahih, ravileri güvenilirdir.

[2] Müslim, *birr* 85).

[3] İsnâdı sahihtir.

Buhârî ile Müslim, *Sahîh*'de Eyyûb ve Yahya b. Ebî Kesîr'den rivayet ettiler.[1]

٤٧٩١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، بِبَغْدَادَ، أنا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عِيسَى بْنِ عَبْدَكٍ الرَّازِيُّ، ثنا أَبُو عَامِرٍ عَمْرُو بْنُ تَمِيمٍ، ثنا ابْنُ الْأَصْبَهَانِيِّ، ثنا يَزِيدُ بْنُ الْمِقْدَامِ بْنِ شُرَيْحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: مَرَّ النَّبِيُّ ﷺ بِأَبِي بَكْرٍ وَهُوَ يَلْعَنُ بَعْضَ رَقِيقِهِ، فَالْتَفَتَ إِلَيْهِ، فَقَالَ: " لَعَّانِينَ وَصِدِّيقِينَ؟ كَلَّا وَرَبِّ الْكَعْبَةِ " قَالَ: فَأَعْتَقَ أَبُو بَكْرٍ يَوْمَئِذٍ بَعْضَ رَقِيقِهِ، ثُمَّ جَاءَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ، فَقَالَ: لَا أَعُودُ

4791- Hz. Âişe der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), kölelerinden birine lanet eden Ebû Bekr ile karşılaşınca ona doğru bakıp: *"Hem lanet okuyan, hem de sıddîk biri mi? Kâbe'nin Rabbine andolsun ki bu olamaz"* buyurdu. Bunun üzerine o gün Ebû Bekr kölelerinden bazılarını azat etti. Sonra Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gelip: "Bir daha yapmayacağım" dedi.[2]

٤٧٩٢ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ الْفَقِيهُ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ مُكْرَمٍ الْبَزَّارُ، ثنا عُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ، ثنا كَثِيرُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ سَالِمٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا يَنْبَغِي لِلْمُسْلِمِ أَنْ يَكُونَ لَعَّانًا " وَقَالَ سَالِمٌ: " وَمَا سَمِعْتُ ابْنَ عُمَرَ لَعَنَ شَيْئًا قَطُّ "

4792- İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Müslüman birinin lanet eden biri olmaması gerekir"* buyurmuştur.[3]

Sâlim der ki: "Bundandır (babam) İbn Ömer'in bir şeye lanet ettiğini duymuş değilim."

---

[1] Buhârî, *edeb* (7/84, 97) ve Müslim, *îmân* (177),

[2] İsnâdmda tanımadığımız bir ravi vardır. Diğer ravileri ise güvenilirdir. Buhârî, *Edebü'l-Müfred* (319) ve İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu's-Samt* (693).

[3] Ravileri güvenilirdir. Tirmizî 4/371 (2019).

٤٧٩٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أنا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ: أَرَادَ ابْنُ عُمَرَ: أَنْ يَلْعَنَ خَادِمًا، فَقَالَ: " اللهُمَّ الْعَ. " فَلَمْ يُتِمَّهَا وَقَالَ: " إِنَّ هَذِهِ الْكَلِمَةَ مَا أُحِبُّ أَنْ أَقُولَهَا "

4793- Zührî der ki: İbn Ömer hizmetçilerinden birine lanet etmek istedi. Ancak "Allahım! La..." deyip tamamlamadan kesti ve: "Bu sözü söylemeyi sevmiyorum!" dedi.[1]

٤٧٩٤ - وَبِهَذَا الْإِسْنَادِ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَالِمٍ قَالَ: " مَا لَعَنَ ابْنُ عُمَرَ خَادِمًا لَهُ قَطُّ، إِلَّا وَاحِدًا فَأَعْتَقَهُ "

4794- Sâlim der ki: "İbn Ömer biri hariç, hiçbir kölesine lanet okumuş değildir. Lanet okuduğu bu köleyi de bundan dolayı azat etti."[2]

٤٧٩٥ - وَعَنِ الزُّهْرِيِّ، سَمِعْتُهُ، يَقُولُ: " كَانُوا يَضْرِبُونَ رَقِيقَهُمْ، وَلَا يَلْعَنُونَهُمْ "

4795- Zührî der ki: Sâlim'in: "Öncekiler kölelerini döverlerdi, ancak onlara lanet okumazlardı" dediğini işittim.[3]

٤٧٩٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أنا إِسْمَاعِيلُ الصَّفَّارُ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أنا مَعْمَرٌ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي ظَبْيَانَ، أَنَّ حُذَيْفَةَ قَالَ: " مَا تَلَاعَنَ قَوْمٌ إِلَّا حَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ "

4796- Huzeyfe: "Karşılıklı lanetleşen her bir topluluk azabı hak etmiş olur" demiştir.[4]

٤٧٩٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا عَلِيُّ بْنُ حَمْشَاذَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ، أنا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ح وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدَانَ، أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، ثنا أَبُو مُسْلِمٍ إِبْرَاهِيمُ بْنُ

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Abdurrezzâk, *Musannef* 10/413 (19533).

[2] İsnâdı sahihtir. Abdurrezzâk, *Musannef* 10/413 (19534).

[3] İsnâdı sahihtir. Abdurrezzâk, *Musannef* 10/413 (19529).

[4] Ravileri güvenilirdir. Abdurrezzâk, *Musannef* 10/413 (19535), Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred* (318), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (15/87), Ebû Nuaym, *Hilye* (1/279) ve Hennâd, *Zühd* 2/613 (1317).

عَبْدِ اللهِ، ثنا مُسْلِمٌ، ثنا هِشَامٌ، ثنا قَتَادَةُ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " لَا تَلَاعَنُوا بِلَعْنَةِ اللهِ، وَلَا بِغَضَبِ اللهِ، وَلَا بِالنَّارِ " لَفْظُهُمَا سَوَاءٌ

4797- Semure b. Cundub'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Birbirinize Allah'ın laneti, gazabı ve cehennem ateşiyle beddua okumayın"* buyurmuştur.[1]

Her iki kanalın lafzı aynıdır.

٤٧٩٨ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ، أنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، ثنا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، ثنا أَبُو دَاوُدَ، ثنا حَمَّادٌ يَعْنِي ابْنَ سَلَمَةَ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ سَمُرَةَ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " لَا تَلَاعَنُوا بِلَعْنَةِ اللهِ، وَلَا بِغَضَبِ اللهِ، وَلَا بِالنَّارِ "

4798- Semure'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Birbirinize Allah'ın laneti, gazabı ve cehennem ateşiyle beddua okumayın"* buyurmuştur.[2]

٤٧٩٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أنا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، ثنا أَبُو دَاوُدَ ثنا أَحْمَدُ بْنُ صَالِحٍ، ثنا يَحْيَى بْنُ حَسَّانَ، ثنا الْوَلِيدُ بْنُ رَبَاحٍ قَالَ: سَمِعْتُ نِمْرَانَ، يَذْكُرُ، عَنْ أُمِّ الدَّرْدَاءِ، قَالَتْ: سَمِعْتُ أَبَا الدَّرْدَاءِ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا لَعَنْ شَيْئًا صَعِدْتِ اللَّعْنَةُ إِلَى السَّمَاءِ، فَتُغْلَقُ أَبْوَابُ السَّمَاءِ دُونَهَا، ثُمَّ تَهْبِطُ إِلَى الْأَرْضِ فَتُغْلَقُ أَبْوَابُهَا دُونَهَا، ثُمَّ تَأْخُذُ يَمِنًا وَشِمَالًا، فَإِذَا لَمْ تَجِدْ مَسَاغًا رَجَعَتْ إِلَى الَّذِي لَعَنَ، فَإِنْ كَانَ لِذَلِكَ أَهْلًا وَإِلَّا رَجَعَتْ إِلَى قَائِلِهَا " قَالَ أَبُو دَاوُدَ: " وَقَالَ مَرْوَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ هُوَ رَبَاحُ بْنُ الْوَلِيدِ سَمِعَ مِنْهُ، وَذَكَرَ أَنَّ يَحْيَى بْنَ حَسَّانَ وَهِمَ فِيهِ "، " وَفِي هَذَا الْمَعْنَى حَدِيثُ أَبِي الْعَالِيَةِ، وَذَلِكَ مَذْكُورٌ فِي فَصْلِ كَرَاهِيَةِ سَبِّ الرِّيحِ "

4799- Ebu'd-Derdâ'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kul bir şeye lanet ettiği zaman bu laneti semaya yükselir, ancak semanın kapıları bu lanetin yüzüne kapanır. Bu lanet sonra yere iner, ancak*

---

[1] Ravileri güvenilir olan sahih bir hadistir. Ebû Dâvud 5/211 (4906) ve Tirmizî 4/350 (1976).

[2] İsnâdı sahihtir. Tayâlisî, *Müsned* (s. 123).

yerin de kapıları yüzüne kapanır. Sonra bu lanet sağa veya sola doğru gitmek ister, ancak gidecek yer bulamayınca, kendisine lanet okunan şey bu laneti gerçekten hak ediyorsa ona gider. Hak etmiyorsa da lanet, okuyana geri döner."[1]

Ebû Dâvud der ki: "Mervân b. Muhammed hadisin senedinde bulunan Velîd b. Rebâh'm aslında Rebâh b. el-Velîd olduğunu ve bunu Nimrân'dan işittiğini söylemiştir. Yahya b. Hassân da (Velîd b. Rebâh diyerek) hata yapmıştır."

Ebu'l-Âliye'nin de bu yönde bir rivayeti vardır ve rüzgara sövmenin mekruh olması konusu içinde zikredilmiştir.

٤٨٠٠ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، أنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ الْحَارِثِيُّ، ثنا حُسَيْنُ الْجُعْفِيُّ، عَنْ عُمَرَ بْنِ ذَرٍّ، عَنِ الْعَيْزَارِ بْنِ جَرْوَلٍ الْحَضْرَمِيِّ، قَالَ: كَانَ مِنَّا رَجُلٌ يُقَالُ لَهُ أَبُو عُمَيْرٍ قَالَ: وَكَانَ مُوَاخِيًا لِعَبْدِ اللهِ، فَكَانَ عَبْدُ اللهِ يَأْتِيهِ فِي مَنْزِلِهِ، فَأَتَاهُ مَرَّةً، فَلَمْ يُوَافِقْهُ فِي الْمَنْزِلِ، فَدَخَلَ عَلَى امْرَأَتِهِ، قَالَ: فَبَيْنَمَا هُوَ عِنْدَهَا إِذَا أَرْسَلَتْ خَادِمَتَهَا فِي حَاجَةٍ، فَأَبْطَأَتْ عَلَيْهَا، فَقَالَتْ: قَدْ أَبْطَأَتْ لَعَنَهَا اللهُ، قَالَ: فَخَرَجَ عَبْدُ اللهِ فَجَلَسَ عَلَى الْبَابِ، قَالَ: فَجَاءَ أَبُو عُمَيْرٍ، فَقَالَ لِعَبْدِ اللهِ: أَلَا دَخَلْتَ عَلَى أَهْلِ أَخِيكَ؟ قَالَ: فَقَالَ: لَقَدْ فَعَلْتُ، وَلَكِنَّهَا أَرْسَلَتِ الْخَادِمَ فِي حَاجَةٍ فَأَبْطَأَتْ عَلَيْهَا فَلَعَنَتْهَا، وَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ، يَقُولُ: " إِذَا خَرَجَتِ اللَّعْنَةُ مِنْ فِي صَاحِبِهَا نَظَرَتْ، فَإِنْ وَجَدَتْ مَسْلَكًا فِي الَّذِي وُجِّهَتْ إِلَيْهِ، وَإِلَّا عَادَتْ إِلَى الَّذِي خَرَجَتْ مِنْهُ، وَإِنِّي كَرِهْتُ أَنْ أَكُونَ كَسَبِيلِ اللَّعْنَةِ "

4800- Ayzâr b. Cervel el-Hadramî anlatıyor: Kabilemizden Ebû Umeyr adında bir adam vardı. Bu kişi kardeşleşmede Abdullah'ı kendine kardeş edinmişti. Abdullah da ara sıra evine ziyaretine gelirdi. Bir defasında yanına gelince onu evde bulamadı. Bunun üzerine karısının yanına girip oturdu. Abdullah kadının yanında otururken kadın cariyesini bir iş için gönderdi. Cariye geç kalınca: "Geç kaldı! Allah ona lanet etsin!" demeye başladı. Bunun üzerine Abdullah çıkıp kapıda oturdu.

---

[1] İsnâdı hasendir. Ebû Dâvud 5/210-211 (4905).

Ebû Umeyr gelip de onu kapıda görünce: "Kardeşinin ailesinin yanına girseydin ya" dedi. Abdullah şu karşılığı verdi: "Girmiştim. Ancak karın cariyesini bir yere gönderdi, geç kalınca da ona lanet okudu. Oysa Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): «*Lanet kişiden çıktığı zaman edilen kişiye gitmek için yol arar. Şâyet ona gidecek bir yol bulamazsa eden kişiye geri döner*» buyurduğunu işittim. Ben de böylesi lanetin yolunda durmak istemedim."[1]

٤٨٠١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثنا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ الْقَاضِي، ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، وَعَارِمٌ، ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ، عَنْ أَبِي الْمُهَلَّبِ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ فِي سَفَرٍ، فَسَمِعَ لَعْنَةً، فَقَالَ: " مَا هَذِهِ؟ "، قَالُوا: هَذِهِ فُلَانَةُ لَعَنَتْ رَاحِلَتَهَا، فَقَالَ: " ضَعُوا عَنْهَا فَإِنَّهَا مَلْعُونَةٌ " قَالَ: " كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَيْهَا نَاقَةً وَرْقَاءَ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَبِي الرَّبِيعِ، عَنْ حَمَّادٍ وَرَوَاهُ الثَّقَفِيُّ، وَغَيْرُهُ، عَنْ أَيُّوبَ، قَالَ: فَكَانَ لَا يَأْوِيهَا أَحَدٌ، وَفِي رِوَايَةِ أَبِي بَرْزَةَ الْأَسْلَمِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فِي هَذِهِ الْقِصَّةِ: " لَا يُصَاحِبُنَا نَاقَةٌ عَلَيْهَا لَعْنَةُ اللهِ " أَوْ كَمَا قَالَ

4801- İmrân b. Husayn bildiriyor: Yolculuklarından birinde Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) birinin lanet okuduğunu işitti. *"Bu ne?"* diye sorunca: "Filan kadın bineğine lanet etti" dediler. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"O zaman ona yük vurmayın, zira lanetlenmiştir"* buyurdu. Kül renginde olan bu dişi deveyi şu an görür gibiyim.[2]

Müslim, *Sahîh*'de Ebu'r-Rabî kanalıyla Hammâd'dan rivayet etti.[3]

Sekafî ve başkaları Eyyûb'den rivayet ederken "Bu deveye kimseler dokunmazdı" dediğini de zikreder.

Ebû Berze rivayet ederken Resûlullah'ın (sallallahu alayhi vesellem): *"Allah'ın lanetini yemiş bir deve bizimle yolculuk etmesin"* buyurduğunu aktarır.↓

---

[1] İsnâdı hasendir. Ahmed, *Müsned* (1/408, 425)Bak: Münzirî, *et-Terğîb* (3/473) ve Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (8/74).

[2] Sahih bir hadistir.

[3] Müslim, *birr* (80-81).

٤٨٠٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثنا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ الْحَافِظُ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ السَّعْدِيُّ، أنا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أنا سُلَيْمَانُ التَّيْمِيُّ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ، عَنْ أَبِي بَرْزَةَ: أَنَّ جَارِيَةً بَيْنَمَا هِيَ عَلَى رَاحِلَةٍ أَوْ بَعِيرٍ عَلَيْهَا بَعْضُ مَتَاعِ الْقَوْمِ بَيْنَ جَبَلَيْنِ، فَتَضَايَقَ بِهَا الْجَبَلُ، فَأَتَى رَسُولُ اللهِ ﷺ عَلَيْهَا، فَلَمَّا أَبْصَرَتْهُ جَعَلَتْ تَقُولُ: حَلِ اللهُمَّ الْعَنْهَا، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ صَاحِبُ الْجَارِيَةِ؟ لَا يَصْحَبُنَا رَاحِلَةٌ أَوْ بَعِيرٌ عَلَيْهَا لَعْنَةٌ مِنَ اللهِ " أَوْ كَمَا قَالَ، أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ أَوْجُهٍ، عَنْ سُلَيْمَانَ التَّيْمِيِّ

4802- Ebû Berze bildiriyor: Cariyenin biri, üzerinde yolcuların eşyalarının da bulunduğu erkek veya dişi deve üzerindeyken dar bir geçide ulaştı. Yol daralmışken arkadan Resûlullah da (sallallahu aleyhi vesellem) yetişti. Cariye, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) geldiğini görünce devesine: "Allahım! Sen buna lanet et" demeye başladı. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu cariyenin sahibi kim? Üzerinde Allah'ın laneti bulunan bir binek (veya deve) bize eşlik etmesin"* buyurdu.[1]

Müslim, *Sahîh*'de farklı kanallarla Süleyman et-Teymî'den rivayet etti.[2]

٤٨٠٣ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي الْمَعْرُوفِ، أنا أَبُو سَهْلٍ الْإِسْفَرَايِينِيُّ، أنا أَبُو جَعْفَرٍ الْحَذَّاءُ، أنا عَلِيُّ بْنُ الْمَدِينِيِّ، ثنا جَرِيرُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ، عَنْ لَيْثٍ، عَنِ ابْنِ عَطِيَّةَ قَالَ: كَانَ عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي الْهُذَيْلِ " إِذَا لَعَنَ شَاةً لَمْ يَشْرَبْ مِنْ لَبَنِهَا، وَإِذَا لَعَنَ دَجَاجَةً لَمْ يَأْكُلْ مِنْ بَيْضِهَا "

4803- İbn Atiyye der ki: "Abdullah b. Ebi'l-Huzeyl, lanet ettiği koyunun sütünden içmez, lanet ettiği tavuğun yumurtasından da yemezdi."[3]

٤٨٠٤ - وَحَدَّثَنَا عَلِيٌّ، ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مَالِكٍ النُّكْرِيِّ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا الْجَوْزَاءِ يَقُولُ: " مَا لَعَنْتُ شَيْئًا قَطُّ، وَلَا أَكَلْتُ شَيْئًا مَلْعُونًا قَطُّ، وَلَا آذَيْتُ أَحَدًا قَطُّ "

---

[1] Sahih bir hadistir.

[2] Müslim, *birr* (82, 83).

[3] İsnâdı zayıftır.

4804- Amr b. Mâlik en-Nukrî der ki: Ebu'l-Cevzâ'nın: "Hiçbir şeye lanet etmiş değilim. Lanet edilmiş hiçbir şeyden yemiş değilim. Hiç kimseyi de rahatsız etmiş değilim" dediğini işittim.[1]

٤٨٠٥ - حَدَّثَنَا أَبُو حَازِمٍ الْحَافِظُ، أنا أَبُو عَمْرٍو إِسْمَاعِيلُ بْنُ نُجَيْدٍ السُّلَمِيُّ، ثنا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْبُوشَنْجِيُّ، ثنا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ بُكَيْرٍ، حَدَّثَنِي بَكْرُ بْنُ مُضَرٍ، عَنِ ابْنِ الْهَادِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ دِينَارٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ أَنَّهُ قَالَ:" يَا مَعْشَرَ النِّسَاءِ، تَصَدَّقْنَ وَلَوْ مِنْ حُلِيِّكُنَّ، أَكْثِرْنَ الِاسْتِغْفَارَ، فَإِنِّي رَأَيْتُكُنَّ أَكْثَرَ أَهْلِ النَّارِ"، فَقَالَتِ امْرَأَةٌ مِنْهُنَّ جَزْلَةٌ: وَمَا لَنَا يَا رَسُولَ اللهِ أَكْثَرُ أَهْلِ النَّارِ؟ فَقَالَ:" تُكْثِرْنَ اللَّعْنَ، وَتَكْفُرْنَ الْعَشِيرَ، وَمَا مِنْ نَاقِصَاتِ عَقْلٍ وَدِينٍ أَغْلَبُ لِذِي لُبٍّ مِنْكُنَّ" فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللهِ، وَمَا نُقْصَانُ الْعَقْلِ وَالدِّينِ؟ قَالَ:" شَهَادَةُ امْرَأَتَيْنِ تَعْدِلُ شَهَادَةَ رَجُلٍ، فَهَذَا نُقْصَانُ الْعَقْلِ، وَتَمْكُثُ اللَّيَالِي لَا تُصَلِّي وَتُفْطِرُ فِي رَمَضَانَ، فَهَذَا نُقْصَانُ الدِّينِ" رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَبِي الطَّاهِرِ، عَنِ ابْنِ وَهْبٍ، عَنْ بَكْرِ بْنِ مُضَرَ

4805- İbn Ömer bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey kadınlar! Takılarınızdan olsa dahi sadaka verin. Çokça bağışlanma dileyin. Zira cehennem ahalisinin çoğunun sizlerden oluştuğunu gördüm"* buyurdu. Aklı başında kadınlardan biri: "Ey Allah'ın Resûlü! Neyimiz var ki cehennem ahalisinin çoğunu oluşturuyoruz?" diye sorunca, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Çünkü çokça lanet ediyor ve kocalarınıza karşı nankörlük ediyorsunuz. Dini ve aklı noksan olmasına rağmen akıllı birine (erkeğe) sizden daha çok baskın çıkanını da görmedim"* buyurdu. Kadın: "Ey Allah'ın Resûlü! Akıl ve dinde noksanlıktan kastın nedir?" diye sorunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Akıl bakımından noksanlık, iki kadının şahitliğinin bir erkeğin şahitliğine denk sayılmasıdır. Din bakımından noksanlık ise, kadının (hayız ve doğumdan dolayı) çoğu günlerini namazsız geçirmesi, Ramazan'da orucunu yemesidir"* buyurdu.[2]

---

[1] İsnâdı ceyyiddir. İbn Sa'd, *Tabakât* (2247), Zehebî, *Siyer* (4/371), Ebû Nuaym, *Hilye* (3/78-79) ve İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu's-Samt* (680).

[2] **İsnâdı sahihtir.**

Müslim, *Sahîh*'de Ebu't-Tâhir — İbn Vehb — Bekr b. Mudar kanalıyla rivayet etti.[1]

٤٨٠٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ، ثنا بَحْرُ بْنُ نَصْرٍ، ثنا ابْنُ وَهْبٍ، حَدَّثَنِي سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ، وَعَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ الدَّرَاوَرْدِيُّ، وَمُسْلِمٌ الزَّنْجِيُّ، عَنْ صَالِحِ بْنِ كَيْسَانَ: أَنَّ الدِّيكَ صَرَخَ مَرَّةً مِنْ عِنْدِ النَّبِيِّ ﷺ فَسَبَّهُ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا تَسُبُّوا الدِّيكَ، فَإِنَّهُ يَدْعُو إِلَى الصَّلَاةِ " " هَذَا مُنْقَطِعٌ، وَاخْتُلِفَ فِيهِ عَلَى صَالِحِ بْنِ كَيْسَانَ "

4806- Sâlih b. Keysân der ki: Bir defasında Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında horoz ötünce adamın biri ona sövdü. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Horoza sövmeyin! Zira insanları (uyandırıp) namaza çağırıyor"* buyurdu.[2]

İsnâdında kopukluk vardır (mürseldir). Ayrıca ravi zincirinde Sâlih b. Keysân merkezli bir ihtilaf mevcuttur.↓

٤٨٠٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ جَنَاحُ بْنُ نَذِيرٍ، ثنا أَبُو جَعْفَرِ بْنِ دُحَيْمٍ، ثنا أَبُو عَمْرٍو، وَأَحْمَدُ بْنُ حَازِمٍ، ثنا سُوَيْدُ بْنُ سُلَيْمَانَ، ثنا مُسْلِمُ بْنُ خَالِدٍ، ح وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ نَصْرٍ، ثنا صَالِحُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا مُسْلِمٌ، عَنْ صَالِحِ بْنِ كَيْسَانَ، عَنْ عَوْنِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُتْبَةَ بْنِ مَسْعُودٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِيهِ مَسْعُودٍ: أَنَّ دِيكًا صَرَخَ مَرَّةً وَعِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ ناسٌ، فَقَالَ رَجُلٌ مِنْهُمْ: اللهُمَّ الْعَنْهُ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " لَا تَلْعَنْهُ أَوْ لَا تَسُبَّهُ فَإِنَّهُ يَدْعُو إِلَى الصَّلَاةِ " وَفِي حَدِيثِ جَنَاحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، أَنَّ دِيكًا صَاحَ عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ، فَقَالَ رَجُلٌ...

4807- İbn Mes'ûd der ki: Bir defasında Resûlullah'ın (sallallahu alayhi vesallem) yanında horoz ötünce adamın biri: "Allahım! Ona lanet et!" dedi. Hz.

---

[1] Müslim, *îmân* (1/87).

[2] İsnâdında kopukluk vardır.

Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Horoza lanet etmeyin ve sövmeyin! Zira insanları (uyandırıp) namaza çağırıyor"* buyurdu.[1]

Cenâh'ın, babası kanalıyla dedesinden olan rivayeti: "Bir horoz Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında ötünce adamın biri şöyle dedi..." şeklindedir.

٤٨٠٨ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أنا مَعْمَرٌ، عَنْ صَالِحِ بْنِ كَيْسَانَ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عُتْبَةَ، عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ الْجُهَنِيِّ قَالَ: لَعَنَ رَجُلٌ دِيكًا عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " لَا تَلْعَنْهُ، فَإِنَّهُ يَدْعُو إِلَى الصَّلَاةِ "

4808- Zeyd b. Hâlid el-Cühenî der ki: Adamın biri Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanında horoza lanet edince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ona lanet etme! Zira insanları (uyandırıp) namaza çağırıyor"* buyurdu.[2]

٤٨٠٩ - وَأَخْبَرَنَا الْأُسْتَاذُ أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ، أنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، ثنا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، ثنا أَبُو دَاوُدَ ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ صَالِحِ بْنِ كَيْسَانَ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ الْجُهَنِيِّ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " لَا تَسُبُّوا الدِّيكَ، فَإِنَّهُ يَدْعُو إِلَى الصَّلَاةِ " قَالَ: وَقَالَ أَبُو دَاوُدَ مَرَّةً، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ، عَنْ صَالِحٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: وَهَذَا أَثْبَتُ عِنْدِي

4809- Zeyd b. Hâlid el-Cühenî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem): *"Horoza lanet etmeyin! Zira insanları (uyandırıp) namaza çağırır"* buyurmuştur.[3]

---

[1] İsnâdında bir sakınca yoktur. Bezzâr, *Müsned* 2/433 (2040), Taberânî, *M. el-Kebîr* 10/18-19 (9796) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (4/268) Bak: Münzirî, *et-Terğîb* (3/474) ve Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (8/77).

[2] İsnâdı sahih, ravileri güvenilirdir. Ahmed, *Müsned* (4/115), Abdurrezzâk, *Musannef* 11/262 (20498), Taberânî, *M. el-Kebîr* 5/275 (5208) ve Bağavî, *Şerhu's-Sünne* 12/169 (3269).

[3] Ravileri güvenilir olan sahih bir hadistir. Ebû Dâvud 5/331 (5101).

Ebû Dâvud başka bir defasında bunu Abdulazîz — Sâlih — Abdullah b. Ebî Katâde — Ebû Katâde kanalıyla zikretmiş ve: "Bu (ravi zinciri), bana göre daha sağlamdır" demiştir.

٤٨١٠ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو بَكْرِ بْنُ الْحَسَنِ، ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، ثنا أَبُو عُتْبَةَ، ثنا بَقِيَّةُ، ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ ابْنِ أَبِي سَلَمَةَ الْمَاجِشُونُ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، ثنا أَبُو عُمَرَ بْنُ مَطَرٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ، ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ يَعْنِي ابْنَ أَبِي سَلَمَةَ الْمَاجِشُونَ، فَذَكَرَهُ بِالْإِسْنَادِ الْأَوَّلِ، غَيْرَ أَنَّهُمَا قَالَا: نَهَى رَسُولُ اللهِ ﷺ عَنْ سَبِّ الدِّيكِ، وَقَالَ: " إِنَّهُ يُوقِظُ لِلصَّلَاةِ "، وَفِي رِوَايَةِ ابْنِ نَصْرٍ " يُؤَذِّنُ بِالصَّلَاةِ "

4810- Başka bir kanalla aynısı: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) horoza sövülmesini yasakladı ve: *«İnsanları namaza uyandırır»* buyurdu" lafzıyla rivayet edilmiştir.[1]

İbn Nasr'ın rivayetinde *"Namaz çağırısı yapar"* lafzıyla rivayet edilmiştir.

٤٨١١ - وَرُوِيَ أَيْضًا عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ صَالِحِ بْنِ كَيْسَانَ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُتْبَةَ، عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " لَا تَسُبُّوا الدِّيكَ، فَإِنَّهُ يُؤَذِّنُ لِلصَّلَاةِ "، أَخْبَرَنَاهُ أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أنا أَبُو عَمْرُو بْنُ مَطَرٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ، ثنا الْحُسَيْنُ بْنُ حُرَيْثٍ، ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، فَذَكَرَهُ

4811- Başka bir kanalla Zeyd b. Hâlid'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Horoza sövmeyin! Zira namaz çağrısı yapar"* buyurmuştur..[2]

٤٨١٢ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، ثنا عُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ، ثنا الْحَجَبِيُّ، ثنا عَلِيُّ بْنُ أَبِي عَلِيٍّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ جَابِرٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ لِلَّهِ دِيكًا رِجْلَاهُ فِي النُّجُومِ وَعُنُقُهُ تَحْتَ الْعَرْشِ مُنْطَوِيَةٌ، فَإِذَا كَانَ هَنَةً مِنَ اللَّيْلِ صَاحَ: سُبُّوحٌ قُدُّوسٌ، فَصَاحَتِ الدِّيَكَةُ " قَالَ الشَّيْخُ: " تَفَرَّدَ بِإِسْنَادِهِ هَذَا عَلِيُّ بْنُ

---

[1] İsnâdı zayıftır. Ahmed, *Müsned* (5/193), Taberânî, *M. el-Kebîr* 5/275 (5209), İbnu'l-Ca'd, *Müsned* 2/1033 (2999) ve Bağavî, *Şerhu's-Sünne* 12/169 (3270).

[2] Ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud 5/331 (5101).

أَبِي عَلِيٍّ اللهَبِيُّ وَكَانَ ضَعِيفًا " وَرُوِيَ عَنْ زَهْدَمِ بْنِ الْحَارِثِ، عَنِ الْعُرْسِ بْنِ عَمِيرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَتَمُّ مِنْهُ

4812- Câbir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Yüce Allah'ın, ayakları yerde başı ise Arş'ın altında eğilmiş olan bir horozu vardır. Gecenin bitimine az kala da «Subbûhun! Kuddûsun!» diye seslenir. Onun bu seslenmesiyle de yeryüzündeki horozlar ötmeye başlar."*[1]

Beyhakî der ki: "Ali b. Ali el-Lehebî bunu rivayette tek kalmıştır ve zayıf biridir."

Başka bir kanalla daha uzun bir metinle rivayet edilmiştir.[2]

٤٨١٣ - وَأَخْبَرَنَا ابْنُ عَبْدِانَ، أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، ثنا عُبَيْدُ بْنُ شَرِيكٍ، ثنا نُعَيْمُ بْنُ حَمَّادٍ أَبُو عَبْدِ اللهِ، بِدِمَشْقَ، ثنا عَلِيُّ بْنُ أَبِي عَلِيٍّ اللهَبِيُّ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ قَالَ: " أَمَرَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بِاتِّخَاذِ الدِّيكِ الْأَبْيَضِ " " هَذَا بِهَذَا الْإِسْنَادِ مُنْكَرٌ تَفَرَّدَ بِهِ اللهَبِيُّ، وَرَوَى فِيهِ بِإِسْنَادٍ مُرْسَلٍ وَهُوَ بِهِ أَشْبَهُ "

4813- Câbir b. Abdillah der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) beyaz horoz beslenmesini emretti."[3]

Bu isnâdla münker bir hadistir. Ali b. Ali el-Lehebî bunu rivayette tek kalmıştır. Benzeri mürsel bir isnâdla da rivayet edilmiştir.

٤٨١٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ عَبْدُ اللهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الْمِهْرَجَانِيُّ، أنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَلِيٍّ الذُّهْلِيُّ، ثنا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، أنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ عُمَرَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، أَنَّ

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Hacer, *Lisân* (4/245-246), Zehebî, *Mîzân* (3/148), İbn Hibbân, *el-Mecrûhîn* (3/105), İbn Adiy, *el-Kâmil* (5/1830), Ukaylî, *ed-Duafâ* (3/241) ve İbnu'l-Cevzî, *el-Mevdûât* (3/6-7).

[2] İbn Adiy, *el-Kâmil* (7/2696-2697) ve İbnu'l-Cevzî, *el-Mevdûât* (3/7).

[3] İsnâdı zayıftır.

رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " إِنَّ الدِّيَكَةَ تُؤَذِّنُ بِالصَّلَاةِ، مَنِ اتَّخَذَ دِيكًا أَبْيَضَ حُفِظَ مِنْ ثَلَاثَةٍ: مِنْ شَرِّ كُلِّ شَيْطَانٍ وَسَاحِرٍ وَكَاهِنٍ "

4814- Abdullah b. Ömer b. el-Hattâb'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesallem) şöyle buyurmuştur: *"Horozlar namaz vakti için öter. Beyaz horoz edinen kişi de şeytan, büyücü ve kahin olmak üzere üç kişinin şerrinden korunur."*[1]

٤٨١٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثنا سَعْدُ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَاضِي بَيْرُوتَ، ثنا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ نَجْدَةَ، ثنا الْوَلِيدُ، ثنا سَعِيدُ بْنُ بَشِيرٍ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: ذَكَرَ النَّبِيُّ ﷺ الْبَرَاغِيثَ، فَقَالَ: " إِنَّهَا لَتُوقِظُ لِلصَّلَاةِ "

4815- Enes b. Mâlik der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) pirelerden bahsetti ve: *"Kişiyi namaza kaldırırlar"* buyurdu.[2]

٤٨١٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ بْنُ شَاذَانَ، أنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، ثنا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، ثنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، ثنا صَفْوَانُ بْنُ عِيسَى، عَنْ سُوَيْدِ بْنِ أَبِي حَاتِمٍ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: لَعَنَ رَجُلٌ بَرْغُوثًا عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " لَا تَلْعَنْهُ، فَإِنَّهُ أَيْقَظَ نَبِيًّا مِنَ الْأَنْبِيَاءِ لِلصَّلَاةِ "

4816- Enes b. Mâlik der ki: Adamın biri Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında pireye lanet edince Allah Resûlü (sallallahu alayhi vesellam): *"Ona lanet etme! Zira peygamberlerden birini namaza kaldırmıştı"* buyurdu.[3]

٤٨١٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أنا أَبُو الْحُسَيْنِ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مِشْكَالٍ، ثنا أَبُو عِمْرَانَ مُوسَى بْنُ هَارُونَ بِبَغْدَادَ، ثنا أَبُو الْحَجَّاجِ النَّصْرُ بْنُ طَاهِرٍ، بِالْبَصْرَةِ سَنَةَ سِتٍّ وَثَلَاثِينَ، قَالَ: سَمِعْتُ سُوَيْدًا، سَنَةَ خَمْسٍ وَسِتِّينَ يَعْنِي سُوَيْدَ بْنَ إِبْرَاهِيمَ، أنا حَاتِمٌ،

---

[1] Beyhakî'nin hocası ve onun da hocasını tanımıyoruz. Diğer ravileri güvenilirdir.

[2] İsnâdı zayıftır. Sehavî, *Mekâsidu'l-Hasene* (s. 461).

[3] İsnâdı zayıftır. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred* (123/), Bezzâr, *Müsned* (2/434) ve Ebû Ya'lâ, *Müsned* 5/333 (204), 5/429 (3120) Bak: İbn Hacer, *el-Metâlibu'l-Âliye* 2/444 (2699) ve Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (8/77).

صَاحِبُ الطَّعَامِ يَقُولُ: سَمِعْتُ قَتَادَةَ، يُحَدِّثُ، عَنْ أَنَسٍ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ سَمِعَ رَجُلًا يَسُبُّ بُرْغُوثًا، فَقَالَ: " لَا تَسُبَّهُ، فَإِنَّهُ نَبَّهَ نَبِيًّا مِنَ الْأَنْبِيَاءِ لِصَلَاةِ الْفَجْرِ " قَالَ أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ الْحَافِظُ فِيمَا أَخْبَرَنَا الْمَالِينِيُّ، عَنْهُ عُقَيْبَ هَذَا الْحَدِيثِ، هَذَا يُعْرَفُ بِصَفْوَانَ بْنِ عِيسَى، عَنْ سُوَيْدِ أَبِي حَاتِمٍ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: وَحَدَّثَ بِهِ عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ كما حَدَّثَ بِهِ سَعِيدُ بْنُ بَشِيرٍ

4817- Enes bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) adamın birinin pireye sövdüğünü işitince: *"Ona lanet etme! Zira peygamberlerden birini sabah namazına kaldırmıştı"* buyurdu.[1]

Ebû Ahmed b. Adiy der ki: Mâlînî bu hadisin akabinde bize şöyle dedi: "Bu hadis Safvân b. İsa — Süveyd b. Ebî Hâtim — Katâde — Enes — Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kanalıyla bilinir. Saîd b. Beşîr'in rivayet ettiği gibi Katâde kanalıyla Enes'ten de rivayet edilmiştir.

٤٨١٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أنا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ الْفَقِيهُ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْهَيْثَمِ بْنِ حَمَّادٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ، عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ، عَنْ حَسَّانَ: " أَنَّ رَجُلًا كَانَ عَلَى حِمَارٍ فَعَثَرَ بِهِ، فَقَالَ: تَعِسْتَ، فَقَالَ صَاحِبُ الْيَمِينِ: مَا هِيَ بِحَسَنَةٍ فَأَكْتُبُهَا، وَقَالَ صَاحِبُ الشِّمَالِ: مَا هِيَ بِسَيِّئَةٍ فَأَكْتُبُهَا، فَأُوحِيَ أَوْ نُودِيَ أَنَّ مَا تَرَكَ صَاحِبُ الْيَمِينِ فَاكْتُبْهُ "

4818- Hassân bildiriyor: Adamın biri merkebinin üzerindeyken merkep tökezleyince: "Hay aksi!" dedi. Adamın sağ tarafında bulunan melek: "Bu sözü iyi bir şey değil ki yazayım" derken, sol tarafındaki melek de: "Bu söz kötü bir söz değil ki kayda geçeyim" dedi. Bunun üzerine sol taraftaki meleğe: "Sağ taraftaki meleğin yazmadığını sen yaz" diye vahyedildi veya seslenildi.[2]

---

[1] İsnâdı çok zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (3/1257-1258).

[2] İsnâdı güçlü değildir. İbnu'l-Mübârek, *Zühd* 358 (1013) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (2/76).

٤٨١٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مَرْزُوقٍ، ثنا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، ثنا شُعْبَةُ، عَنْ عَاصِمٍ، عَنْ أَبِي تَمِيمَةَ الْعَجَمِيِّ، عَنْ رَدِيفِ النَّبِيِّ ﷺ، أَوْ عَنْ رَجُلٍ، رَدِيفِ النَّبِيِّ ﷺ، أَنَّهُ كَانَ رَدِيفَ النَّبِيِّ ﷺ عَلَى حِمَارٍ، فَعَثَرَ الْحِمَارُ، فَقَالَ: تَعِسَ الشَّيْطَانُ، فَقَالَ: " لَا تَقُلْ: تَعِسَ الشَّيْطَانُ، فَإِنَّكَ إِذَا قُلْتَ: تَعِسَ الشَّيْطَانُ، تَعَاظَمَ وَقَالَ: بِعَيْنَيَّ صَرَعْتُهُ، وَلَكِنْ قُلْ: بِسْمِ اللهِ، يَتَصَاغَرُ حَتَّى يَكُونَ أَصْغَرَ مِنْ ذُبَابٍ "

4819- Ebû Temîme el-Acemî, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bineğinin arkasında bulunan bir adamdan bildiriyor: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) merkebinin arkasına binmiştim. Bir ara merkep tökezleyince: "Hay aksi Şeytan!" dedim. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Hay aksi Şeytan, deme. Böyle dersen Şeytan (bu kendisinin yaptırdığını düşünüp) büyüklenir. Bunun yerine: «Bismillah!» de. Bunu dediğin zaman Şeytan küçüle küçüle sinekten daha küçük hale gelir."*[1]

٤٨٢٠ - وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِانَ، أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، ثنا الْبَاغَنْدِيُّ، ثنا خَلَّادٌ، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ عَاصِمٍ الْأَحْوَلِ، عَنْ أَبِي تَمِيمَةَ، عَنْ رَدِيفِ النَّبِيِّ ﷺ، أَنَّهُ عَثَرَ حِمَارُهُ، فَقَالَ: تَعِسَ الشَّيْطَانُ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا تَقُلْ: تَعِسَ الشَّيْطَانُ، فَإِنَّهُ يَتَعَاظَمُ حَتَّى يَصِيرَ مِثْلَ الْجَبَلِ وَيَقُولُ: بِقُوَّتِي صَرَعْتُ، وَإِذَا قَالَ: بِسْمِ اللهِ، تَصَاغَرَ حَتَّى يَكُونَ مِثْلَ الذُّبَابِ "

4820- Ebû Temîme, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bineğinin arkasında bulunan bir adamdan bildiriyor: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) merkebinin arkasına binmişken merkep tökezleyince: "Hay aksi Şeytan!" dedim. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Hay aksi Şeytan, deme. Böyle dersen Şeytan büyür, dağ kadar olur ve: "Onu gücümle tökezlettim!" demeye başlar. Bunun yerine: "Bismillah!" dersen Şeytan küçüle küçüle sinek kadar olur."*[2]

---

[1] Ravileri güvenilir olan sahih bir hadistir. Ebû Dâvud 5/260 (4982).

[2] Ravileri güvenilirdir. Ahmed, *Müsned* (5/365) ve Tahâvî, *Şerh Müşkili'l-Âsâr* (1/159).

٤٨٢١ - وَرَوَاهُ مَعْمَرُ بْنُ رَاشِدٍ، عَنْ عَاصِمٍ، عَنْ أَبِي تَمِيمَةَ الْهُجَيْمِيِّ، عَنْ مَنْ، كَانَ رَدِيفَ رَسُولِ اللهِ ﷺ، قَالَ: كُنْتُ رِدْفَهُ عَلَى حِمَارٍ، فَعَثَرَ الْحِمَارُ، فَقُلْتُ: تَعِسَ الشَّيْطَانُ، فَقَالَ: " لَا تَقُلْ: تَعِسَ الشَّيْطَانُ، فَإِنَّكَ إِذَا قُلْتَ: تَعِسَ الشَّيْطَانُ تَعَاظَمَ فِي نَفْسِهِ وَقَالَ: صَرَعْتُهُ بِعِزَّتِي، وَإِذَا قُلْتَ: بِسْمِ اللهِ، تَصَاغَرَتْ إِلَيْهِ نَفْسُهُ حَتَّى يَكُونَ أَصْغَرَ مِنَ الذُّبَابِ " أَخْبَرَنَاهُ أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّغَانِيُّ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ فَذَكَرَهُ

4821- Başka bir kanalla bunu Ebû Temîme, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bineğinin arkasında bulunan bir adamdan bildiriyor: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) merkebinin arkasına binmişken merkep tökezleyince: "Hay aksi Şeytan!" dedim. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Hay aksi Şeytan, deme. Hay aksi Şeytan, dediğin zaman Şeytan büyüklenir ve: «Onu gücümle tökezlettim!» demeye başlar. Bunun yerine: «Bismillah!» dersen Şeytan küçüle küçüle sinekten daha küçük hale gelir."*[1]

٤٨٢٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أنا أَبُو الْحُسَيْنِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ الْجَوْزِيُّ، ثنا ابْنُ أَبِي الدُّنْيَا، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ شَقِيقٍ، أنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْأَشْعَثِ، قَالَ: سَمِعْتُ فُضَيْلَ بْنَ عِيَاضٍ، كَانَ يَقُولُ: " مَا أَحَدٌ يَسُبُّ شَيْئًا مِنَ الدُّنْيَا دَابَّةً وَلَا غَيْرَهَا فَيَقُولُ: أَخْزَاكَ اللهُ وَلَعَنَكَ اللهُ إِلَّا قَالَتْ: أَخْزَى اللهُ أَعْصَانَا لِلَّهِ ". قَالَ فُضَيْلٌ: " وَابْنُ آدَمَ أَعْصَى وَأَظْلَمُ "

4822- İbrâhîm b. el-Eş'as der ki: Fudayl b. İyâd'ın şöyle dediğini işittim: Kişi, hayvan veya benzeri dünyalık herhangi bir şeye: "Allah seni rezil etsin! Allah sana lanet etsin!" dediği zaman bu şey de mutlaka ona: "Allah ikimizden Allah'a en çok isyan edeni rezil etsin!" karşılığını verir. İnsan oğlu da ikisi içinde en isyankâr olanıdır.[2]

---

[1] İsnâdı sahihtir. Abdurrezzâk, *Musannef* 11/424 (20899) ve Ahmed, *Müsned* (5/59).

[2] İsnâdına bir sakınca yoktur. İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu's-Samt* (387).

٤٨٢٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، ثنا أَبُو عُتْبَةَ، ثنا بَقِيَّةُ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ، عَنِ الْمُهَاجِرِ بْنِ حَبِيبٍ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ، قَالَ: " مَا لَعَنَ الْأَرْضَ أَحَدٌ قَطُّ إِلَّا قَالَتْ: لَعَنَ اللهُ أَعْصَانَا "

4823- Ebu'd-Derdâ der ki: "Kişi dünyaya lanet ettiği zaman dünya da ona: «Allah ikimizden Allah'a en çok isyankâr olana lanet etsin!» karşılığını verir."[1]

٤٨٢٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ طَلْحَةُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الصَّقْرِ الْبَغْدَادِيُّ بِهَا، أنا أَحْمَدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ يَحْيَى الْأَدَمِيُّ، ثنا عَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ، ثنا الْهَيْثَمُ بْنُ خَارِجَةَ، ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ عُتْبَةَ، عَنْ يُونُسَ بْنِ مَيْسَرَةَ بْنِ حَلْبَسٍ، عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ الْخَوْلَانِيِّ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " لَوْ غُفِرَ لَكُمْ مَا تَأْتُونَ إِلَى الْبَهَائِمِ لَغُفِرَ لَكُمْ كَثِيرًا "

4824- Ebu'd-Derdâ'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yüce Allah hayvanlara yaptıklarınızı bağışlayacak olsaydı, çok şeyinizi bağışlamak durumunda kalırdı"* buyurmuştur.[2]

٤٨٢٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ حَيَّانَ الْقَاضِي، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مِهْرَانَ، ثنا الْمُسَيَّبُ بْنُ وَاضِحٍ، قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللهِ بْنُ الْمُبَارَكِ: " كَمْ مِنْ مَرْكُوبٍ خَيْرٍ مِنْ رَاكِبِهِ وَأَطْوَعَ لِلَّهِ وَأَكْثَرَ ذِكْرًا "

4825- Abdullah b. el-Mübârek der ki: "Üzerine binilen nice binek vardır ki üzerine binen kişiden daha hayırlıdır ve Allah'a daha çok itaat edip O'nu daha fazla zikretmektedir."[3]

٤٨٢٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ بْنِ نَظِيفٍ، بِمَكَّةَ، ثنا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ أَحْمَدَ التِّنِّيسِيُّ، قَدِمَ عَلَيْنَا إِمْلَاءً، ثنا الْحُسَيْنُ بْنُ عَنْبَرٍ الْوَشَّاءُ، ثنا شُرَيْحُ بْنُ يُونُسَ، ثنا عَبْدُ الْمَجِيدِ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ أَبِي رَوَّادٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ صَدَقَةَ بْنِ بَشَّارٍ، قَالَ: "

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] İsnâdı hasendir. Ahmed, *Müsned* (6/441-442) Bak: İbn Hacer, *el-Metâlibu'l-Âliye* (2/157).

[3] İsnâdı zayıftır.

كَانَ دَاوُدُ عَلَيْهِ السَّلَامُ فِي مِحْرَابِهِ أَوْ نَظَرَ إِلَى دُودَةٍ صَغِيرَةٍ، فَتَعَجَّبَ مِنْ خَلْقِهَا وَانْطَقَهَا اللهُ تَعَالَى فَقَالَتْ: يَا دَاوُدُ أَنَا عَلَى صِغَرِي أَطْوَعُ مِنْكَ عَلَى كِبَرِكَ "

4826- Sadaka b. Beşşâr der ki: "Hz Dâvud mihrabındayken küçük bir kurtçuk gördü. Onun yaratılışına şaşırınca Yüce Allah o kurtçuğu dile getirdi, kurtçuk da: «Ey Dâvud! Bu küçüklüğüme rağmen büyük olan senden daha çok Allah'ı zikrediyorum» dedi."[1]

٤٨٢٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ بْنُ يَعْقُوبَ، ثنا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، عَنْ عَبْدِ الْوَهَّابِ بْنِ عَطَاءٍ، فِي قَوْلِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنْزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَى﴾ [البقرة: ١٥٩] قَالَ: سَمِعْتُ الْكَلْبِيَّ، يَقُولُ: " هُمُ الْيَهُودُ "، قَالَ: " وَمَنْ لَعَنَ شَيْئًا لَيْسَ هُوَ بِأَهْلٍ رَجَعَتِ اللَّعْنَةُ عَلَى يَهُودِيٍّ، فَذَلِكَ قَوْلُهُ تَعَالَى: ﴿وَيَلْعَنُهُمُ اللَّاعِنُونَ﴾ [البقرة: ١٥٩] "

4827- Abdulvehhâb b. Atâ bildiriyor: *"İndirdiğimiz apaçık delilleri ve hidâyetin kendisi olan âyetleri insanlar için biz kitapta açıkladıktan sonra gizleyenler var ya"*[2] âyeti konusunda Kelbî'nin: "Bunlar Yahudilerdir" dediğini işittim. Yine şöyle dedi: "Kişi hak etmeyen bir şeye lanet ettiği zaman bu lanet bir Yahudinin üzerine gider. İşte: *"Lanet edebilecek olanlar da lanet ederler"*[3] buyruğundan kasıt da budur."[4]

Beyhakî der ki: "Kelbî bunu sağlam ve fakih birinden naklen söylediyse lanete yönelik böylesi bir ruhsat, dili lanete alışık olmayan ve kasıtsız bir şekilde lanet edenler içindir. Yüce Allah rahmetiyle günahlarımızı bağışlasın."

٤٨٢٨ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ الدَّهَّانُ، أنا الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ هَارُونَ، أنا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ نَصْرٍ اللَّبَّادُ، أنا يُوسُفُ بْنُ بِلَالٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مَرْوَانَ، قَالَ: وَأَخْبَرَنِي الْكَلْبِيُّ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ - يَعْنِي فِي هَذِهِ الْآيَةِ بِوَجْهٍ آخَرَ -

---

[1] İsnâdı zayıftır. 4260. hadiste geçti.

[2] Bakara Sur. 159

[3] Bakara Sur. 159

[4] İsnâdı zayıftır. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (1/391).

قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللهِ بْنُ مَسْعُودٍ: " هُوَ الرَّجُلُ يَلْعَنُ صَاحِبَهُ فِي أَمْرٍ يَرَى أَنَّهُ قَدْ أَتَى إِلَيْهِ فَيَلْعَنُهُ عَلَيْهِ، قَالَ: فَتَرْتَفِعُ اللَّعْنَةُ فِي السَّمَاءِ سَرِيحًا - يَعْنِي سَرِيعًا -، فَلَا تَجِدُ صَاحِبَهَا الَّتِي قِيلَتْ لَهُ أَهْلًا، فَتَرْجِعُ إِلَى الَّذِي تَكَلَّمَ بِهَا فَلَا تَجِدُهُ لَهَا أَهْلًا، فَتَنْطَلِقُ فَتَقَعُ عَلَى الْيَهُودِ فَهُوَ قَوْلُهُ: ﴿وَيَلْعَنُهُمُ اللَّاعِنُونَ﴾ [البقرة: ١٥٩] فَمَنْ تَابَ مِنْهُمُ ارْتَفَعَتْ عَنْهُمُ اللَّعْنَةُ وَكَانَتْ فِيمَنْ بَقِيَ مِنَ الْيَهُودِ، وَهُوَ قَوْلُهُ: ﴿إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا﴾ [البقرة: ١٦٠] " الْآيَةَ

4828- Kelbî'nin, Ebû Sâlih'ten naklen bildirdiğine göre İbn Mes'ûd bu âyeti açıklarken şöyle demiştir: "Bir kişi hak ettiğini düşünerek birine lanet ettiği zaman bu lanet hızla semaya çıkar. Ancak kendisine edildiği kişiyi bulamayınca bunu edene geri döner. Döndüğünde laneti eden kişinin de bunu hak etmediğini görünce gidip bir Yahudinin üzerine düşer. İşte: *"Lanet edebilecek olanlar da lanet ederler"*[1] buyruğundan kasıt da budur. Ancak onlardan tövbe edenlerin (müslüman olanların) üzerinden bu lanet kalkar ve diğer Yahudilerin üzerine gider. *"Ancak tövbe edip durumlarını düzeltenler ve gerçeği açıkça ortaya koyanlar (lânetlenmekten) kurtulmuşlardır"*[2] âyeti de bunu ifade etmektedir."[3]

فَصْلٌ

Bölüm

Kişinin diline hakim olması gereken konulardan biri de babaların (ataların) üzerine yemin etmektir. Zira Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Babalarınızın ve tağutların üzerine yemin etmeyin!"* buyurmuştur. Başka bir rivayette: *"Annelerinizin ve putlarınızın da üzerine yemin etmeyin. Allah'tan başka kimsenin adı üzerine yemin etmeyin ve ancak doğruyu söylüyorsanız bu yemini edin"* şeklinde aktarılır.[4]

---

[1] Bakara Sur. 159

[2] Bakara Sur. 160

[3] İsnâdı çok zayıftır ve tanımadığımız ravileri vardır. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (1/391-392).

[4] Müslim, *îmân* (6).

Bu konudaki rivayetleri de *es-Sünenü'l-Kübrâ*'da zikretmiştik.[1]

٤٨٢٩ - حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْعَلَوِيُّ إِمْلَاءً وَأَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ قِرَاءَةً، أنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَطَّانُ، ثنا أَبُو الْأَزْهَرِ أَحْمَدُ بْنُ الْأَزْهَرِ، ثنا رَوْحُ بْنُ عُبَادَةَ، ثنا شُعْبَةُ، ثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ دِينَارٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: كَانَتْ قُرَيْشٌ تَحْلِفُ بِآبَائِهَا، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ كَانَ حَالِفًا فَلَا يَحْلِفْ إِلَّا بِاللهِ ". أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ، مِنْ حَدِيثِ عَبْدِ اللهِ بْنِ دِينَارٍ

4829- İbn Ömer der ki: Kureyşliler atalarının üzerine yemin ederlerdi. Bu konuda Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kişi yemin edecekse sadece Allah'ın adı üzerine yemin etsin"* buyurdu.[2]

Buhârî ile Müslim, *Sahîh*'de Abdullah b. Dînâr'dan rivayet ettiler.

فَصْلٌ

Bölüm

Halîmî der ki: "Bu konuda içinde zikredilmesi gereken başka bir şey de kişinin zamanının çoğunu Arap olmayanların kitaplarını okumaya, araştırmaya, ezberlemeye, içindekileri aktarmaya ve başkalarıyla birlikte içeriklerini müzakere etmeye ayırmamasıdır. Yüce Allah: *"İnsanlardan öylesi vardır ki, bilgisizce Allah yolundan saptırmak ve o yolu eğlenceye almak için, eğlencelik asılsız ve faydasız sözleri satın alır"*[3] buyurur.

Bu âyetin Nadr b. el-Hâris hakkında nazil olduğu söylenir. Zira Nadr, Arap olmayanlar hakkında rivayetleri içeren kitaplar satın alır ve Araplara: "Muhammed sizlere Âd ve Semûd hakkında bilgiler veriyor. Ben de size Rüstem ve İsfendiyar hakkında bilgi veriyorum" derdi."[4]

---

[1] Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ* (10/26-74).

[2] Ravileri güvenilir olan sahih bir hadistir. Buhârî, *menâkib* (4/235) ile *tevhîd* (8/170) ve Müslim, *îmân* (4).

[3] Lokmân Sur. 6

[4] Hâlîmî, *el-Minhâc* (3/14).

٤٨٣٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ الدَّهَّانُ، أنا الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ هَارُونَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ نَصْرٍ، ثنا يُوسُفُ بْنُ بِلَالٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مَرْوَانَ، عَنِ الْكَلْبِيِّ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، فِي قَوْلِهِ: ﴿وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْتَرِي لَهْوَ الْحَدِيثِ﴾ [لقمان: ٦]- يَعْنِي بَاطِلَ الْحَدِيثِ بِالْقُرْآنِ -، قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: " وَهُوَ النَّضْرُ بْنُ الْحَارِثِ بْنِ عَلْقَمَةَ، يَشْتَرِي أَحَادِيثَ الْأَعَاجِمِ وَصَنِيعَهُمْ فِي دَهْرِهِمْ، فَرَوَاهُ مِنْ حَدِيثِ الرُّومِ وَفَارِسَ وَرُسْتُمَ وَاسْفَنْدِيَارَ وَالْقُرُونِ الْمَاضِيَةِ، وَكَانَ يَكْتُبُ الْكُتُبَ مِنَ الْحِيرَةِ وَالشَّامِ، وَيُكَذِّبُ بِالْقُرْآنِ، فَأَعْرَضَ عَنْهُ فَلَمْ يُؤْمِنْ بِهِ "

4830- Kelbî bildiriyor: Ebû Sâlih, *"İnsanlardan öylesi vardır ki, bilgisizce Allah yolundan saptırmak ve o yolu eğlenceye almak için, eğlencelik asılsız ve faydasız sözleri satın alır"*[1] âyetini açıklarken: "Âyet, Kur'ân'ı bırakıp batıl olan sözleri satın alan kişilerden bahsetmektedir" dedi. İbn Abbâs ise şöyle demiştir: "Bunu yapan kişi Nadr b. el-Hâris b. Alkame'dir. Arap olmayan toplulukların tarihini anlatan kitaplar satın alır, Rumların, Perslerin, Rüstem, İsfendiyar ve geçmiş zamanların hikayelerini anlatırdı. Nadr, Kur'ân'a iman etmeyip onu inkar etmiş ve Hire ile Şamlıların eski kitaplarından hikayeler yazmıştır."[2]

Halîmî bu konu hakkında gerekli açıklamaları yaptıktan sonra Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) Arap olmayanlara benzemeyi yasaklayan pek çok rivayeti buna delil olarak zikreder. Yine bazı cahillerin Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) naklen "Adil kral Anuşirvân zamanında doğdum" gibi aslı olmayan rivayetlerden bahseder. Hocamız Hafız Ebû Abdillah da bu hadisin batıl olduğunu dile getirmiştir. Yine salih kullardan biri Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) rüyasında görüp Ebû Abdillah'ın bu konuda dediklerini zikretmiş, Resûlullah da (sallallahu aleyhi vesellem) "Bu sözü kesinlikle söylemedim" diyerek bu konuda Ebû Abdillah'ın dediğini onaylamış ve bu sözün batıl olduğunu dile getirmiştir.

---

[1] Lokmân Sur. 6

[2] İsnâdı çok zayıftır. İsnâdındaki birçok raviyi tanımıyoruz. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (6/503).

Halîmî der ki: "Resûlullah (sellallahu aleyhi vesellem) böylesi bir sözü söylemiş olsa dahi o kralın adil biri olduğunu ifade edip bunu vurgulamak için değil ona nisbet edilen bu sıfatı belirtmek için söylemiştir. Çünkü Persler Anuşirvan'ı "Adil kral" olarak isimlendirirlerdi ve bu kral bu sıfatla bilinirdi. Oysa adalet hükümde olur ve hüküm de ancak Allah'ındır."[1]

٤٨٣١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّنْعَانِيُّ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنِ ابْنِ طَاوُسٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: " إِنَّ قَوْمًا يَحْسِبُونَ أَبَا جَادٍ، وَيَنْظُرُونَ فِي النُّجُومِ وَلَا أَرَى لِمَنْ فَعَلَ ذَلِكَ مِنْ خَلَاقٍ"

4831- İbn Abbâs der ki: "Bazıları ebced hesapları yapıp yıldız falına bakıyorlar. Böyle kişilerin İslam'dan bir nasiplerinin olduğunu düşünmüyorum."[2]

٤٨٣٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، أنا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْبِرْتِيُّ، ثنا مُسْلِمٌ، ثنا الْحَارِثُ يَعْنِي ابْنَ عُبَيْدٍ، ثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْأَخْنَسِ، عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، عَنْ يُوسُفَ بْنِ مَاهَكَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ تَعَلَّمَ عِلْمًا مِنَ النُّجُومِ تَعَلَّمَ شُعْبَةً مِنَ السِّحْرِ "

4832- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sellallahu aleyhi vesellem): *"Yıldız ilminden (falından) bir şeyler öğrenen kişi, sihirden bir şeyler öğrenmiş olur"* buyurmuştur.[3]

٤٨٣٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أنا أَبُو حَامِدِ بْنُ بِلَالٍ، ثنا الزَّعْفَرَانِيُّ يَعْنِي الْحَسَنَ بْنَ مُحَمَّدٍ، ثنا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، ثنا عُقْبَةُ الْأَصَمُّ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: " نَهَى رَسُولُ اللهِ ﷺ عَنِ النَّظَرِ فِي النُّجُومِ "

---

[1] Bkz: Halîmî, *el-Minhâc* (3/14-15).

[2] Ravileri güvenilirdir. Abdurrezzâk, *Musannef* 11/26 (19805), Beyhakî, *Sünen* (8/139) ile *Âdâb* (467), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (8/414) ve İbn Abdilber, *Câmiu Beyâni'l-İlm* (2/39).

[3] Ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud 4/226-227 (3905) ve İbn Mâce 2/1228 (3726).

4833- Ebû Hureyre der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yıldız falına bakmayı yasakladı."[1]

٤٨٣٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو، أنا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ مِهْرَانَ الْأَصْبَهَانِيُّ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ، حَدَّثَنِي عَمْرُو بْنُ قَيْسٍ السَّكُونِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ، يَقُولُ: مِنْ أَشْرَاطِ السَّاعَةِ أَنْ يَظْهَرَ الْقَوْلُ وَيُخْزَنَ الْفِعْلُ، وَمِنْ أَشْرَاطِ السَّاعَةِ أَنْ تُرْفَعَ الْأَشْرَارُ، وَتُوضَعَ الْأَخْيَارُ، وَإِنَّ مِنْ أَشْرَاطِ السَّاعَةِ أَنْ يُقْرَأَ مُشاة عَلَى رُءُوسِ الْمَلَإِ لَا يَضُرُّ ، قِيلَ: يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ، كَيْفَ بِمَا جَاءَ مِنْ حَدِيثِ رَسُولِ اللهِ ﷺ؟ قَالَ: " مَا جَاءَكُمْ عَنْ مَنْ تَأْمَنُونَهُ عَلَى نَفْسِهِ وَدِينِهِ فَخُذُوا بِهِ، وَعَلَيْكُمْ بِالْقُرْآنِ فَإِنَّهُ عَنْهُ تُسْأَلُونَ، وَبِهِ تُجْزَوْنَ، وَكَفَى بِهِ وَاعِظًا لِمَنْ عَقِلَ "، وَقِيلَ: يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ، فَمَا مُشاة؟ قَالَ: مَا اسْتُكْتِبَ مِنْ غَيْرِ كِتَابِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ

4834- Amr b. Kays es-Sekûnî der ki: Amr b. el-Âs'ın şöyle dediğini işittim: "Kıyametin alametlerinden biri, sözlerin amellerden daha çok olmasıdır. Diğeri, kötülere değer verilip iyilerin değersiz görülmesidir. Bir diğeri, seçkinlerin yanında hiçbir zararı dokunmayan *Muşât*'ın okunmasıdır." Ona: "Ey Ebû Abdirrahman! Bu yönde Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) gelen hadisler konusunda ne dersin?" diye sorulunca: "Dini ve karakteri konusunda güvenilir bulduğunuz kişilerden gelen rivayetleri kabul edin. Ancak siz Kur'ân'a tutunun! Zira ondan sorumlu tutulacak, onunla yaptıklarınızın karşılığını alacaksınız. Düşünenler için de öğüt olarak Kur'ân yeterlidir" dedi. Ona: "Ey Ebû Abdirrahman! Muşât nedir?" diye sorulunca da: "Allah'ın Kitâb'ı dışında başka kitaplardan yazılan şeylerdir" dedi.[2]

٤٨٣٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، نا أَبُو الْحَسَنِ الْكَارِزِيُّ، أنا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، قَالَ: قَالَ أَبُو عُبَيْدٍ: سَأَلْتُ رَجُلًا مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ بِالْكُتُبِ الْأُولَى قَدْ عَرَفَهَا وَقَرَأَهَا

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (5/1916), Zehebî, *Mîzân* (3/86), İbn Hibbân, *el-Mecrûhîn* (2/188-189) ve Ukaylî, *ed-Du'afâ* (3/353).

[2] İsnâdında bir sakınca yoktur.

عَنِ مُشاة، فَقَالَ: " إِنَّ الْأَحْبَارَ وَالرُّهْبَانَ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ بَعْدَ مُوسَى وَضَعُوا كِتَابًا فِيمَا بَيْنَهُمْ عَلَى مَا أَرَادُوا بَيْنَهُمْ مِنْ غَيْرِ كِتَابِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ، فَسَمَّوْهُ الْمُشاة كَأَنَّهُمْ يَعْنِي أَنَّهُمْ أَدْخَلُوا فِيهِ مَا شَاءُوا، وَحَرَّفُوا فِيهِ مَا شَاءُوا عَلَى خِلَافِ كِتَابِ اللهِ تَبَارَكَ تَعَالَى ". قَالَ أَبُو عُبَيْدٍ: " فَبِهَذَا عَرَفْتُ تَأْوِيلَ حَدِيثِ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو أَنَّهُ إِنَّمَا كَرِهَ الْأَخْذَ عَنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لِذَلِكَ الْمَعْنَى، وَقَدْ كَانَ عِنْدَهُ كُتُبٌ وَقَعَتْ يَوْمَ الْيَرْمُوكِ فَأَظُنُّهُ قَالَ هَذَا لِمَعْرِفَتِهِ بِمَا فِيهَا "

4835- Ebû Ubeyd der ki: Eski (kutsal) kitapları bilen ve okumuş biri olan âlim birine Muşât'ı sorduğumda şöyle dedi: "İsrail oğullarının âlim ve hahamları Hz. Mûsa'dan sonra Allah'ın kitabını bırakıp kendi aralarında bir kitap yazdılar. İçine kendi istedikleri şeyleri yazdıkları ve Allah'ın kitabından istedikleri yerleri değiştirdikleri için de ona *Muşât* adını koydular."

Ebû Ubeyd der ki: "Adamın verdiği bu bilgiyle Abdullah b. Amr'ın (bir önceki rivayette geçen) sözünü anlayabildim. Yermûk savaşında Ehl-i kitabın kitaplarından bazıları eline geçmişti ve içinde neler yazdığını biliyordu. Bundan dolayıdır ki Ehl-i kitaptan olanlardan bu yönde bir şeyler öğrenilmesini hoş görmüyordu."

٤٨٣٦ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ غَالِبِ بْنِ حَرْبٍ، ثنا أَبُو حُذَيْفَةَ، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ جَابِرٍ الْجُعْفِيِّ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ ثَابِتٍ ، قَالَ: دَخَلَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ بِكِتَابٍ فِيهِ مَوَاضِعُ مِنَ التَّوْرَاةِ، فَقَالَ: هَذِهِ كُتُبٌ أَصَبْتُهَا مَعَ رَجُلٍ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ أَعْرِضُهَا عَلَيْكَ، فَتَغَيَّرَ وَجْهُ رَسُولِ اللهِ ﷺ تَغَيُّرًا شَدِيدًا لَمْ أَرَ مِثْلَهُ قَطُّ، فَقَالَ عَبْدُ اللهِ بْنُ الْحَارِثِ لِعُمَرَ: أَمَا تَرَى وَجْهَ رَسُولِ اللهِ ﷺ؟ فَقَالَ عُمَرُ: رَضِيتُ بِاللهِ رَبًّا، وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا، وَبِمُحَمَّدٍ نَبِيًّا، فَسُرِّيَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " لَوْ نَزَلَ مُوسَى فَاتَّبَعْتُمُوهُ وَتَرَكْتُمُونِي لَضَلَلْتُمْ، أَنَا حَظُّكُمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَأَنْتُمْ حَظِّي مِنَ الْأُمَمِ "

4836- Abdullah b. Sâbit der ki: Ömer b. el-Hattâb, içinde Tevrat'tan bazı konuların bulunduğu bir kitapla Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına girdi

ve: "Bu kitabı Ehl-i kitaptan bir adamdan aldım. Sana okumak için de getirdim" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bunu duyunca yüzünün rengi değişti ki daha önce yüzünün renginin bu şekilde değiştiğini hiç görmemiştim. Abdullah b. el-Hâris, Ömer'e: "Resûlullah'ın renginin attığını görmüyor musun?" deyince, Ömer: "Rab olarak Allah'a, din olarak İslam'a, Resûl olarak da Muhammed'e razı oldum" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kendine geldi ve: *"Hz Mûsa şu an aranıza gelse ve beni bırakıp ona tâbi olsanız sapıtmış olurdunuz. Peygamberler içinden sizin payınız benim. Ümmetler içinden de benim payım sizlersiniz"* buyurdu.[1]

٤٨٣٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ الْحَمِيدِ الصَّنْعَانِيُّ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ، أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ، مَرَّ بِرَجُلٍ يَقْرَأُ كِتَابًا، فَاسْتَمَعَهُ سَاعَةً فَاسْتَحْسَنَهُ، فَقَالَ لِلرَّجُلِ: اكْتُبْ لِي مِنْ هَذَا الْكِتَابِ، قَالَ: نَعَمْ، فَاشْتَرَى أَدِيمًا فَهَيَّأَهُ، ثُمَّ جَابَهُ إِلَيْهِ، فَنَسَخَ لَهُ فِي ظَهْرِهِ وَبَطْنِهِ، ثُمَّ أَتَى بِهِ النَّبِيَّ ﷺ، فَجَعَلَ يَقْرَأُهُ عَلَيْهِ، وَجَعَلَ وَجْهُ رَسُولِ اللهِ ﷺ يَتَلَوَّنُ، فَضَرَبَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ بِيَدِهِ الْكِتَابَ، وَقَالَ: ثَكِلَتْكَ أُمُّكَ يَا ابْنَ الْخَطَّابِ، أَلَا تَرَى وَجْهَ رَسُولِ اللهِ ﷺ مُنْذُ الْيَوْمَ وَأَنْتَ تَقْرَأُ عَلَيْهِ هَذَا الْكِتَابَ؟ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ عِنْدَ ذَلِكَ: " إِنَّمَا بُعِثْتُ فَاتِحًا وَخَاتَمًا، وَأُعْطِيتُ جَوَامِعَ الْكَلِمِ وَفَوَاتِحَهُ ". " وَاخْتُصِرَ لِي الْحَدِيثُ اخْتِصَارًا، فَلَا يَهْلِكَنَّكُمُ الْمُتَهَوِّكُونَ "

4837- Ebû Kılâbe bildiriyor: Ömer b. el-Hattâb kitap okuyan bir adama rastladı. Az durup dinleyince adamın okudukları hoşuna gitti. Adama: "Bu kitaptan birazını bana da yazar mısın?" diye sorunca, adam: "Yazarım" dedi. Hz. Ömer gidip bir deri parçası satın aldı ve yazı için düzenledi. Adama getirince de önlü arkalı deri parçasını yazıp doldurdu. Sonrasında Hz. Ömer bunu Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) getirdi ve ona okumaya başladı. Hz. Ömer okudukça Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yüzü renkten renge girdi. Bunun üzerine Ensar'dan bir adam o deri parçasına eliyle vurdu

---

[1] İsnâdı zayıftır, bir yönüyle de hasen hadistir. Ahmed, *Müsned* (3/470-471, 4/265-266), İbn Abdilber, *Câmiu Beyâni'l-İlm* (2/42) ve Hatîb, *el-Câmi'* 2/113 (1339).

ve: "Annen sensiz kalsın emi, ey İbnu'l-Hattâb! Sen bu yazıyı okudukça Resûlullah'ın yüzünün renginin attığını görmüyor musun!" diye çıkıştı. O zaman Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yüce Allah beni peygamberlerin (yaratılışta) ilki ve (gönderilişte) sonuncusu yaptı. Bana özlü ve bitirici sözler söylemeyi bahşetti. Dikkat edin de müşrikler helakinize sebep olmasın!"* buyurdu.[1]

٤٨٣٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا الْإِمَامُ أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ الضُّبَعِيُّ، أنا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ هَارُونَ الْعُودِيُّ، ثنا الشَّاذَكُونِيُّ، ثنا يُوسُفُ بْنُ خَالِدٍ، ثنا أَبُو النَّضْرِ بْنُ عَبْدِ اللهِ، أَنَّهُ سَمِعَ خَلَّادَ بْنَ السَّائِبِ، يُحَدِّثُ بِهِ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ عَنْ تَعْلِيمِ التَّوْرَاةِ، قَالَ: " لَا تَتَعَلَّمْهَا وَآمِنْ بِهَا، وَتَعَلَّمُوا مَا أُنْزِلَ إِلَيْكُمْ وَآمَنُوا بِهِ ". " يُوسُفُ بْنُ خَالِدٍ غَيْرُهُ أَوْثَقُ مِنْهُ "

4838- Ömer b. el-Hattâb der ki: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) Tevrat'ın öğrenilmesini sorduğumda: *"Tevrat'a (Allah'tan indirildiğine) iman et, ama onu öğrenme. Size indirileni (Kur'ân'ı) öğrenin ve ona iman edin"* buyurdu.[2]

Başkaları Yûsuf b. Hâlid'den daha sağlamdır.

٤٨٣٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثنا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّنْعَانِيُّ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ح، وَأَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ، أَخْبَرَنِي أَبُو مُحَمَّدٍ أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْمُزَنِيُّ، أنا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى، ثنا أَبُو الْيَمَانِ، أَخْبَرَنِي شُعَيْبٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، أَخْبَرَنِي عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عَبْدِ اللهِ، أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ عَبَّاسٍ، قَالَ: " يَا مَعْشَرَ الْمُسْلِمِينَ، كَيْفَ تَسْأَلُونَ أَهْلَ الْكِتَابِ عَنْ شَيْءٍ وَكِتَابُكُمُ الَّذِي أَنْزَلَ اللهُ عَلَى رَسُولِهِ أَحْدَثُ الْأَخْبَارِ بِاللهِ، تَعْرِفُونَهُ مَحْضًا لَمْ يُشَبْ، وَقَدْ حَدَّثَكُمُ اللهُ أَنَّ أَهْلَ الْكِتَابِ قَدْ بَدَّلُوا مِنْ كُتُبِ اللهِ وَغَيَّرُوا وَكَتَبُوا بِأَيْدِيهِمُ الْكُتُبَ وَقَالُوا: هَذَا مِنْ عِنْدِ اللهِ لِيَشْتَرُوا بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا، أَفَلَا يَنْهَاكُمْ مَا جَاءَكُمْ مِنَ الْعِلْمِ عَنْ مَسْأَلَتِهِمْ؟ فَلَا وَاللهِ مَا رَأَيْنَا رَجُلًا مِنْهُمْ

---

[1] Hâkim'in hocası dışında ravileri güvenilir olan mürsel bir hadistir. Abdurrezzâk, *Musannef* 11/111 (20062).

[2] İsnâdı çok zayıftır.

قَطُّ يَسْأَلُكُمْ عَنِ الَّذِي أُنْزِلَ عَلَيْكُمْ " " لَفْظُ حَدِيثِ شُعَيْبٍ ". وَرَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَبِي الْيَمَانِ

4839- Ubeydullah b. Abdillah'ın bildirdiğine göre Abdullah b. Abbâs şöyle demiştir: "Ey müslümanlar! Yüce Allah'ın Kitab'ı (Kur'ân) saf bir şekilde ellerinizdeyken, nazil olmasının üzerinden henüz fazla vakit geçmemişken, Yüce Allah'tan en son haberleri getirmişken nasıl olur da bazı konuları Ehl-i Kitaptan olanlara sorarsınız? Oysa Yüce Allah, Ehl-i kitabın ellerindeki kitabı kendi elleriyle yazdığını ve: «Bu, Allah katından inmiştir» dediklerini, az bir bedel karşılığında nazil olan hak kitabı değiştirip tahrif ettiklerini bildirmiştir. Yüce Allah tarafından gönderilen Kitap, din konusunda onlara bir şey sormanızı yasaklamış değil midir? Oysa vallahi dininiz konusunda onlardan hiçbirinin size bir şey sorduğunu görmüş değiliz."[1]

Lafız Şuayb'ın lafzıdır.

Buhârî, *Sahîh*'de Ebu'l-Yemân'dan rivayet etti.[2]

٤٨٤٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّنْعَانِيُّ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، أَنَّ حَفْصَةَ جَاءَتْ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ بِكِتَابٍ مِنْ قَصَصِ يُوسُفَ فِي كَتِفٍ، فَجَعَلَتْ تَقْرَأُ عَلَيْهِ، وَالنَّبِيُّ ﷺ يَتَلَوَّنُ وَجْهُهُ، فَقَالَ: " وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَوْ أَتَاكُمْ يُوسُفُ وَأَنَا بَيْنَكُمْ فَاتَّبَعْتُمُوهُ وَتَرَكْتُمُونِي لَضَلَلْتُمْ "

4840- Zührî bildiriyor: Hz. Hafsa kürek kemiği üzerine yazılan ve Hz. Yûsuf'un kıssasını anlatan bir yazı getirip Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) okumaya başladı. O okurken Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yüzü de renkten renge giriyordu. Sonunda: *"Canım elinde olana yemin olsun ki ben aranızdayken Yûsuf peygamber gelse ve siz beni bırakıp ona tabi olsanız doğru yoldan sapmış olurdunuz"* buyurdu.[3]

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Buhârî, *i'tisâm* (8/160) ile *tevhîd* (8/208).

[3] Ravileri güvenilirdir, ancak Zührî ile Hafsa arasında kopukluk vardır. Abdurrezzâk,

٤٨٤١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ الْحَمِيدِ الصَّنْعَانِيُّ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أنا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: أَخْبَرَنِي ابْنُ أَبِي نَمْلَةَ الْأَنْصَارِيُّ، أَنَّ أَبَا نَمْلَةَ، أَخْبَرَهُ، أَنَّهُ بَيْنَا هُوَ جَالِسٌ عِنْدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ جَاءَهُ رَجُلٌ مِنَ الْيَهُودِ، وَمُرَّ بِجَنَازَةٍ، فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ هَلْ تَكَلَّمُ هَذِهِ الْجَنَازَةُ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " اللهُ أَعْلَمُ " فَقَالَ الْيَهُودُ: إِنَّهَا تَتَكَلَّمُ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَا حَدَّثَكُمْ فَلَا تُصَدِّقُوهُمْ وَلَا تُكَذِّبُوهُمْ، وَقُولُوا: آمَنَّا بِاللهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ، فَإِنْ كَانَ بَاطِلًا لَمْ تُصَدِّقُوهُ، وَإِنْ كَانَ حَقًّا لَمْ تُكَذِّبُوهُ "

4841- İbn Ebî Nemle el-Ensârî, babası Ebû Nemle'den bildiriyor: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına otururken yanına Yahudilerden bir adam geldi. O sırada oradan bir cenaze geçti. Yahudi: "Ey Muhammed! Bu cenaze (kabirde) konuşur mu?" diye sorunca, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yüce Allah daha iyi bilir"* karşılığını verdi. Yahudi: "Kesinlikle konuşur!" deyince de Resûlullah (sallallahu aleyhi vesallem) şöyle buyurdu: *"Ehl-i kitaptan olanların söylediklerini ne yalanlayın, ne de doğrulayın. «Biz Allah'a, kitaplarına ve peygamberlerine inanırız» deyin. Bu şekilde söyledikleri söz batıl ise onaylamamış, hak ise de yalanlamamış olursunuz."*[1]

٤٨٤٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو بَكْرِ بْنُ عَبْدِ اللهِ، أنا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، ثنا عُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ عَنِ ابْنِ الْمُبَارَكِ، ثنا يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: كَانَ أَهْلُ الْكِتَابِ يَقْرَءُونَ التَّوْرَاةَ بِالْعِبْرَانِيَّةِ فَيُفَسِّرُونَهَا بِالْعَرَبِيَّةِ لِأَهْلِ الْإِسْلَامِ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا تُصَدِّقُوا أَهْلَ الْكِتَابِ وَلَا تُكَذِّبُوهُمْ، وَقُولُوا: آمَنَّا بِاللهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْكُمْ، وَإِلَهُنَا وَإِلَهُكُمْ وَاحِدٌ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ ". رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ بَشَّارٍ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عُمَرَ

4842- Ebû Hureyre der ki: Ehl-i kitaptan olanlar Tevrat'ı müslümanlara İbranice okur, ama açıklamasını Arapçayla yaparlardı. Bu konuda Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ehl-i kitaptan olanların söylediklerini ne*

Musannef 11/110 (20061) ve Herevî, *Zemmü'l-Kelâm* (3/64/1-2).

[1] Ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud 4/59 (3644).

yalanlayın, ne de doğrulayın. «Biz Allah'a, bize indirilene ve size de indirilene inanırız. Sizin ilahınızla bizim ilahımız birdir. Biz O'na teslim olanlarız» deyin" buyurdu.[1]

Buhârî, *Sahîh*'de Muhammed b. Beşşâr kanalıyla Osmân b. Ömer'den rivayet etti.[2]

٤٨٤٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أنا أَبُو عَمْرِو بْنُ السَّمَّاكِ، ثنا حَنْبَلُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا عَفَّانُ، ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، أنا عَطَاءُ بْنُ السَّائِبِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ حَبِيبٍ، أَنَّ ابْنَ عُمَرَ، قَالَ لِمَمْلُوكِهِ: " أَفِيكَ خَيْرٌ حَتَّى أُعْتِقَكَ؟ " قَالَ: أَلَا أُخْبِرُكَ بِمَثَلٍ ضَرَبَهُ أَوْ قَالَهُ كِسْرَى؟ فَقَالَ لَهُ: " أَلَا أَرَانِي أُرِيدُ أَنْ أُعْتِقَكَ وَتُخْبِرُنِي عَنْ كِسْرَى، وَاللهِ لَا أُعْتِقُكَ "

4843- Abdullah b. Habîb bildiriyor: İbn Ömer kölesine: "Varsa hayırlı bir şeyin söyle de seni azat edeyim" deyince, kölesi: "Kisrâ'nın verdiği bir örneği sana söyleyeyim mi?" karşılığını verdi. Bunun üzerine İbn Ömer: "Ben seni azat etmek istiyorum, sen ise bana Kisrâ'dan bir şeyler aktaracaksın. Vallahi seni azat etmeyeceğim" dedi.[3]

فَصْلٌ فِي حِفْظِ الْمِنْطَقِ وَمَا فِيهِ مِنَ الْأَدَبِ

Konuşma Âdâbı

٤٨٤٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو زَكَرِيَّا يَحْيَى بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثنا يَحْيَى بْنُ نَصْرٍ، ثنا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي يُونُسُ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ بْنِ سَهْلِ بْنِ حُنَيْفٍ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " لَا يَقُولَنَّ أَحَدُكُمْ: خَبُثَتْ نَفْسِي، وَلْيَقُلْ: لَقِسَتْ نَفْسِي ". رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَبِي الطَّاهِرِ وَحَرْمَلَةَ، عَنِ ابْنِ وَهْبٍ. وَأَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ، مِنْ حَدِيثِ ابْنِ الْمُبَارَكِ، عَنْ يُونُسَ

---

[1] Sahih bir hadistir.

[2] Buhârî, *tefsîr* (5/150), *i'tisâm* (8/160) ile *tevhîd* (8/213).

[3] Ravileri güvenilirdir.

4844- Ebû Umâme b. Sehl b. Huneyf'in, babasından bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "*İçinizden kimse: «İçim pis oldu» demesin. Bunun yerine: «İçim kötüleşti» desin.*"[1]

Müslim, *Sahîh*'de Ebu't-Tâhir ve Harmele kanalıyla İbn Vehb'den rivayet etti.[2]

Buhârî de İbnu'l-Mübârek kanalıyla Yûnus'tan rivayet etti.[3]

٤٨٤٥ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، ثنا عَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ بِشْرٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " لَا يَقُولَنَّ أَحَدُكُمْ: خَبُثَتْ نَفْسِي، وَلْيَقُلْ: لَقِسَتْ نَفْسِي "

4845- Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "*İçinizden kimse: «İçim pis oldu» demesin. Bunun yerine: «İçim kötüleşti» desin.*"[4]

٤٨٤٦ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أنا أَبُو بَكْرٍ الْقَطَّانُ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَلَا لَا يَقُولَنَّ أَحَدُكُمْ: خَبُثَتْ نَفْسِي، وَلْيَقُلْ: لَقِسَتْ نَفْسِي ". رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يُوسُفَ الْفِرْيَابِيِّ. وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ، مِنْ حَدِيثِ هِشَامٍ

4846- Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "*İçinizden kimse: «İçim pis oldu» demesin. Bunun yerine: «İçim kötüleşti» desin.*"

Buhârî, *Sahîh*'de Muhammed b. Yûsuf el-Firyâbî'den[5] ve Müslim Hişâm'dan rivayet etti.[6]

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim, *edeb* (17).

[3] Buhârî, *edeb* (7/115).

[4] Ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud 5/258 (4979).

[5] Buhârî, *edeb* (7/115).

[6] Müslim, *edeb* (16).

٤٨٤٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثنا أَبُو عُمَرَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَاحِدِ الزَّاهِدُ، صَاحِبُ ثَعْلَبٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي ثَعْلَبٌ، قَالَ: وَأَخْبَرَنِي أَبُو نَصْرٍ، عَنِ الْأَصْمَعِيِّ، قَالَ: الْعَرَبُ تَقُولُ: لَقِسَتْ نَفْسِي - أَيْ وَعِثَتْ - وَمِنْهُ النَّهْيُ عَنْهُ: لَا يَقُولَنَّ أَحَدُكُمْ: وَعِثَتْ نَفْسِي، وَلَكِنْ يَقُولُ: لَقِسَتْ نَفْسِي " قَالَ: وأنا ثَعْلَبٌ، عَنِ ابْنِ الْأَعْرَابِيِّ، قَالَ: الْعَرَبُ تَقُولُ: لَقِسَتْ نَفْسِي - أَيْ ضَاقَتْ -

4847- Asmaî der ki: "Araplar mide bulantısını ifade etmek için *«Lakiset nefsî»* derler. Bundan dolayı «İçim bulandı» demek yerine "İçin kötü oldu" denmesi emredilmiştir."[1]

İbnu'l-A'râbî der ki: "Araplar iç daralması ve iç sıkıntısını ifade etmek için *«Lakiset nefsî»* ifadesini kullanırlar."[2]

٤٨٤٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، ثنا أَبُو بَكْرٍ الْقَطَّانُ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ، ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أنا مَعْمَرٌ، عَنْ هَمَّامِ بْنِ مُنَبِّهٍ، قَالَ: هَذَا مَا أنا أَبُو هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا يَقُولَنَّ أَحَدُكُمْ لِلْعِنَبِ: الْكَرْمُ، إِنَّمَا الْكَرْمُ الرَّجُلُ الْمُسْلِمُ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ رَافِعٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ، وَأَخْرَجَاهُ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ الْمُسَيِّبِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ

4848- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"İçinizden kimse üzüme (şarabı çağrıştıracak şekilde) «kerm» demesin. Zira «kerm (cömertlik)» Müslüman kişinin vasıflarındandır."*[3]

Müslim, *Sahîh*'de Muhammed b. Râfi' kanalıyla Abdurrezzâk'tan[4] ve Buhârî ile Müslim, İbnu'l-Müseyyeb kanalıyla Ebû Hureyre'den rivayet ettiler.[5]

---

[1] İbnu'l-Esîr, *en-Nihâye* (4/263) ve Zemahşerî, *el-Fâik* (3/325).

[2] Beyhakî, *Âdâb* (s. 170).

[3] İsnâdı sahihtir.

[4] Müslim, *edeb* (10).

[5] Buhârî, *edeb* (7/115) ve Müslim, *edeb* (7).

٤٨٤٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ الْمُزَكِّي، أنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثنا بَحْرُ بْنُ نَصْرٍ، ثنا ابْنُ وَهْبٍ، أنا اللَّيْثُ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ رَبِيعَةَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ: " لَا يَقُولَنَّ أَحَدُكُمْ: الْكَرْمُ، فَإِنَّمَا الْكَرْمُ الرَّجُلُ الْمُسْلِمُ، وَلَكِنْ قُولُوا: حَدَائِقُ الْأَعْنَابِ "

4849- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"İçinizden kimse üzüme (şarabı çağrıştıracak şekilde) «kerm» demesin. Zira «kerm (cömertlik)» Müslüman kişinin vasıflarındandır. Onun yerine «üzüm bağı» deyin."*[1]

٤٨٥٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا أَبُو عَمْرٍو عُثْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ الدَّقَّاقُ، وَأَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ الْوَرَّاقُ، قَالَ: ثنا الْحَسَنُ بْنُ مُكْرَمٍ الْبَزَّازُ، ثنا عُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ، ثنا شُعْبَةُ، عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ، عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ وَائِلٍ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " لَا تَقُولُوا: الْكَرْمُ، وَلَكِنْ قُولُوا: الْعِنَبُ وَالْحَبَلَةُ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ. عَنْ زُهَيْرِ بْنِ حَرْبٍ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عُمَرَ

4850- Alkame b. Vâil'in, babasından bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellam) şöyle buyurmuştur: *"Üzüme (şarabı çağrıştıracak şekilde) «kerm» demesin. Onun yerine «üzüm bağı» veya «asma dalı» deyin."*

Müslim, *Sahîh*'de Züheyr b. Harb kanalıyla Osmân b. Ömer'den rivayet etti.[2]

٤٨٥١ - حَدَّثَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ مَخْلَدٍ الْمُفِيدُ، بِبَغْدَادَ، ثنا أَبُو حَفْصٍ عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ الزَّيَّاتِ، ثنا أَبُو عَبْدِ اللهِ أَحْمَدُ بْنُ أَبِي عَوْفٍ الْبَيْرُونِيُّ، ثنا مُسْلِمُ بْنُ أَبِي مُسْلِمٍ الْجَرْمِيُّ، ثنا مَخْلَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، عَنْ هِشَامِ بْنِ حَسَّانَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " لَا يَقُولَنَّ أَحَدُكُمْ: زَرَعْتُ وَلْيَقُلْ: حَرَثْتُ " قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: إِلَى قَوْلِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿أَأَنْتُمْ تَزْرَعُونَهُ أَمْ نَحْنُ الزَّارِعُونَ﴾ [الواقعة: ٦٤]

---

[1] İsnâdı sahihtir. Ebû Dâvud 5/255 (4974).

[2] Müslim, *edeb* (12).

4851- Ebû Hureyre bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"(Ekinler için) onları biz bitirdik demeyin, sadece biz ektik deyin"* buyurdu. Bunun da dayanağı Yüce Allah'ın: ***"Onu siz mi bitiriyorsunuz, yoksa bitiren biz miyiz?"***[1] buyruğudur.[2]

٤٨٥٢ - وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، ثنا خَلَفُ بْنُ عَمْرِو بْنِ الْهَيْثَمِ بَيَّاعُ الطَّعَامِ أَبُو الْقَاسِمِ، أنا مُسْلِمُ بْنُ أَبِي مُسْلِمٍ الْجَرْمِيُّ، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ

4852- Başka bîr kanalla bir öncekinin aynısı bildirilmiştir.[3]

٤٨٥٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أنا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، ثنا أَبُو دَاوُدَ، ثنا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ، ثنا حَمَّادٌ، عَنْ أَيُّوبَ، وَحَبِيبِ بْنِ الشَّهِيدِ، وَهِشَامٍ، عَنْ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " لَا يَقُولَنَّ أَحَدُكُمْ: عَبْدِي وَأَمَتِي، وَلَا يَقُولَنَّ الْمَمْلُوكُ: رَبِّي وَرَبَّتِي، وَلْيَقُلِ الْمَالِكُ: فَتَايَ وَفَتَاتِي، وَلْيَقُلِ الْمَمْلُوكُ: سَيِّدِي وَسَيِّدَتِي، فَإِنَّكُمُ الْمَمْلُوكُونَ وَالرَّبُّ اللهُ جَلَّ ثَنَاؤُهُ " مُخَرَّجٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ هَمَّامِ بْنِ مُنَبِّهٍ، وَأَبِي صَالِحٍ وَغَيْرِهِمَا، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ

4853- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Hiç kimse kölesi veya cariyesi için «Kulum» demesin. Köle de erkek veya kadın olan sahibi için «Rabbim» demesin. Efendi kölesine «Oğlum veya kızım» desin. Köle de sahibine «Efendim» desin. Zira hepiniz kulsunuz ve Rabbiniz de Yüce Allah'tır."*

Buhârî ile Müslim farklı kanallarla Ebû Hureyre'den rivayet etti.[4]

٤٨٥٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ عمرويه البزار ببغداد حدثنا محمد بن إسحاق الصغاني حدثنا الحسن بن موسى الْأَشْيَبِ، ثنا

---

[1] Vâkı'a Sur. 64

[2] Ravileri güvenilirdir. İbn Cerîr, *Tefsîr* (27/198), Bezzâr, *Müsned* (2/96), Ebû Nuaym, *Hilye* (8/267) ve Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (8/23).

[3] İsnâdı sahih, ravileri güvenilirdir. Sehmî, *Târîhu Cürcân* (s. 411).

[4] Buhârî, *itk* (3/124) ve Müslim, *edeb* (14, 15).

عُقْبَةُ الْأَصَمُّ، ثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِذَا قَالَ الرَّجُلُ لِلْمُنَافِقِ: يَا سَيِّدِي، فَقَدْ بَاءَ بِغَضَبِ رَبِّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى ".

وَقَدْ رُوِّينَا، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ بُرَيْدَةَ، فِي هَذَا الْمَعْنَى فِي الْجُزْءِ الْأَوَّلِ مِنْ هَذَا الْبَابِ

ومما يَدْخُلُ فِي هَذَا الْبَابِ مَا رُوِّينَا فِي كِتَابِ السُّنَنِ وَغَيْرِهِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: " لَا تَقُولُوا: مَا شَاءَ اللهُ وَيَشَاءُ فُلَانٌ، وَلَكِنْ قُولُوا: مَا شَاءَ اللهُ ثُمَّ شَاءَ فُلَانٌ "

وَالَّذِي رُوِّينَا أَيْضًا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّ خَطِيبًا خَطَبَ عِنْدَهُ فَقَالَ: مَنْ يُطِعِ اللهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ رَشَدَ، وَمَنْ يَعْصِهِمَا فَقَدْ غَوَى، فَقَالَ: " بِئْسَ الْخَطِيبُ أَنْتَ، قُلْ: مَنْ يَعْصِ اللهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ غَوَى "

وَرُوِّينَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ " كَرِهَ قِيلَ وَقَالَ "

وَرُوِّينَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ فِي زَعَمَ: " بِئْسَ مَطِيَّةُ الرَّجُلِ ".

4854- Abdullah b. Bureyde'nin, babasından bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kişi münafık birine «Efendimiz» dediği zaman Rabbini öfkelendirmiş olur"* buyurmuştur.

Bu bölümün başlarında Katâde kanalıyla Abdullah b. Bureyde'den benzeri bir hadis zikretmiştik.[1]

es-Sünenü'l-Kübrâ ve başka yerlerde zikrettiğimiz Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah'ın ve filanın dilediği gibi olsun, demeyin, bunun yerine: «Önce Allah'ın, sonra filanın dilediği gibi olsun» deyin"* buyruğu da bu konu içine girmektedir.[2]

Bu konu içinde zikredilmesi gereken rivayetlerden biri de şöyledir: Adamın biri Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında bir konuşma yaptı. Konuşmasında: "Allah'a ve Resûl'üne itaat eden doğru yolu bulmuş, onlara

---

[1] 4542. hadiste geçti.

[2] Ebû Dâvud 5/259 (4980).

isyan eden de yoldan çıkmış olur" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ne kötü bir hatipsin! «Allah'a ve Resûlüne isyan eden yoldan çıkmış olur» de!"* diye çıkıştı.[1]

Yine bize bildirildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) dedikoduyu hoş görmemiştir.[2]

Yine bize bildirildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) "(Falanca şöyle) iddia etti" ifadesi için *"Kişinin (konuşmasında) en kötü araçlardandır"* buyurmuştur.[3]

Bu rivayette de müslüman kişinin bir şeyleri anlatırken süslü sözlerden uzak durması ve bu konuda diline sahip olması gerektiğine işaret de vardır.

٤٨٥٥ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، ثنا أَبُو مُسْلِمٍ، ثنا حَجَّاجٌ، ثنا حَمَّادٌ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، " أَنَّ أُمَّ عَاصِمٍ كَانَتْ تُسَمَّى عَاصِيَةً، فَسَمَّاهَا النَّبِيُّ ﷺ جَمِيلَةً " أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ، عَنْ حَمَّادِ بْنِ سَلَمَةَ، وَقِيلَ هَذَا فِي الْحَدِيثِ: أَنَّ بنتا لِعُمَرَ

4855- İbn Ömer bildiriyor: "Ümmü Âsım'ın daha önceki adı (isyankâr anlamında) «Âsiye» idi. Ancak Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona «Cemile» ismini taktı."

Müslim, başka bir kanalla Hammâd b. Seleme'den rivayet etti.[4]

Başka bir rivayette "Ömer'in kızlarından birinin..." şeklinde geçer.

٤٨٥٦ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ حَيَّانَ التَّمَّارُ، ثنا عَمْرُو بْنُ مَرْزُوقٍ، أنا عِمْرَانُ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ زُرَارَةَ، عَنْ سَعْدِ بْنِ هِشَامٍ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: سَمِعَ النَّبِيُّ ﷺ رَجُلًا يُقَالُ لَهُ شِهَابٌ قَالَ: " بَلْ أَنْتَ هِشَامٌ إِنَّ شِهَابًا اسْمُ شَيْطَانٍ "

---

[1] Ebû Dâvud, *salât* (1099) ile *edeb* (4981) ve Nesâî, *nikâh* (6/90).

[2] Beyhakî, *Sünen* (6/63).

[3] Ebû Dâvud 5/254 (4972).

[4] Müslim, *edeb* (14, 15).

4856- Hz. Âişe der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) adamın birine "Şihâb" denildiğini işitince: *"Adın Hişâm olsun, çünkü Şihâb şeytan ismidir"* buyurdu.[1]

٤٨٥٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّنْعَانِيُّ، ثنا ابْنُ نُمَيْرٍ، ثنا عَبْدَةُ، عَنْ هِشَامٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، " أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ مَرَّ بِأَرْضٍ تُسَمَّى عُذْرَةَ فَسَمَّاهَا خُضْرَةَ "

4857- Hz. Âişe bildiriyor: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) (kıraç anlamında) «*Uzretun*» diye isimlendirilen bir arazinin yanından geçerken adını (verimli anlamında) «*Hudratun*» olarak değiştirdi."[2]

٤٨٥٨ - أَخْبَرَنَا ابْنُ فُورَكٍ، أنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، ثنا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، ثنا أَبُو دَاوُدَ، ثنا الْأَسْوَدُ بْنُ شَيْبَانَ، حَدَّثَنِي خَالِدُ بْنُ سُمَيْرٍ، حَدَّثَنِي بَشِيرُ بْنُ نَهِيكٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي بَشِيرُ رَسُولِ اللهِ ﷺ بَشِيرُ ابْنُ الْخَصَاصِيَةِ، " سَمَّاهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ بَشِيرًا، وَكَانَ اسْمُهُ قَبْلَ ذَلِكَ زَحْمٌ "

4858- Beşîr b. Nehîk der ki: "Beşîr b. el-Hasâsiyye'nin bana bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onun (sıkıntı, zorluk anlamında olan) «Zahm» ismini «Beşîr» olarak değiştirmiştir."[3]

٤٨٥٩ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَبِي بَكْرٍ الْأَهْوَازِيُّ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، ثنا تَمْتَامٌ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ سِنَانٍ، ثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْحَارِثِ بْنِ أَبْزَى الْمَكِّيُّ، قَالَ: أَخْبَرَتْنِي أُمِّي رَايِطَةُ بِنْتُ مُسْلِمٍ، عَنْ أَبِيهَا، قَالَ: شَهِدْتُ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ حُنَيْنًا فَقَالَ لِي: " مَا اسْمُكَ؟ " قُلْتُ: اسْمِي غُرَابٌ، قَالَ: " أَنْتَ مُسْلِمٌ "

4859- Râyita binti Müslim, babasmdan bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte Huneyn savaşında bulundum. Hz. Peygamber (sallallahu alayhi

---

[1] İsnâdı hasendir. Ebû Dâvud, *edeb* (5/241).

[2] Ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud, *edeb* (5/242).

[3] İsnâdı sahihtir. Tayâlisî, *Müsned* (s.153), Buhârî, *Edebü'l-Müfred* (577, 829, 830), Beyhakî, *Sünen* (4/80) ve Taberânî, *M. el-Kebîr* 2/43 (1230).

vesellem) bana: *"Adın ne?"* diye sorunca: "Ğurâb (=karga)" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Senin adın Müslim olsun"* buyurdu.[1]

Beyhakî der ki: "Çirkin isimlerin güzel isimlerle değiştirilmesi konusunda pek çok rivayet vardır. Ancak zikrettiğimiz rivayetler başlığın maksadının anlaşılması için yeterlidir. Muvaffakiyet de Allah'tandır."

فَصْلٌ فِي حِفْظِ اللِّسَانِ عَنِ الْمُفَاخَرَةِ بِالْجِمَاعِ، وَذِكْرُ مَا يَكُونُ مِنَ الرَّجُلِ وَامْرَأَتِهِ

Cinsellikle Övünmeme ve Karı Koca Arasında Geçenlerin Gizli Kalması

٤٨٦٠ - ثنا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ، أنا أَبُو سَعِيدِ بْنِ الْأَعْرَابِيِّ، ثنا الزَّعْفَرَانِيُّ، ثنا مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ، عَنْ عُمَرَ بْنِ حَمْزَةَ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ سَعْدٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ، يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ أَعْظَمَ الْأَمَانَةِ عِنْدَ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ الرَّجُلُ يُفْضِي إِلَى امْرَأَتِهِ، وَتُفْضِي إِلَيْهِ، ثُمَّ يُفْشِي سِرَّهَا ". رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، عَنْ مَرْوَانَ

4860- Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kıyamet gününde Yüce Allah'ın huzurunda emanete ihanetin en büyüğü, kişinin, karısıyla haşır neşir olduktan sonra sırrını (aralarında geçenleri) ifşa etmesidir."*[2]

Müslim, *Sahîh*'de Ebû Bekr b. Ebî Şeybe kanalıyla Mervân'dan rivayet etti.[3]

٤٨٦١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أنا أَبُو عَمْرِو بْنُ السَّمَّاكِ، ثنا حَنْبَلُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ عِيسَى الْمِصْرِيُّ، ثنا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ وَهْبٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ الْحَارِثِ، عَنْ أَبِي السَّمْحِ، عَنْ أَبِي الْهَيْثَمِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " السِّبَاعُ حَرَامٌ ".

---

[1] İsnâdında bir sakınca yoktur. Ebû Dâvud, *edeb* (5/241).

[2] İsnâdı zayıftır.

[3] Müslim, *nikâh* (124, 132).

قَالَ حَنْبَلٌ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللهِ يَعْنِي أَحْمَدَ بْنَ حَنْبَلٍ: ابْنُ لَهِيعَةَ يَقُولُ: " السِّبَاعُ: يَعْنِي الْمُفَاخَرَةَ بِالْجِمَاعِ "

4861- Ebû Saîd'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Cinsellikle övünmek haramdır"* buyurmuştur.[1]

Ahmed b. Hanbel'in bildirdiğine göre İbn Lehîa hadisteki *"Sibâ"* ifadesi için: "Cinsel ilişkiyle, cinsel güçle övünmektir" demiştir.

فَصْلٌ فِي حِفْظِ اللِّسَانِ عِنْدَ هُبُوبِ الرِّيَاحِ

Esen Rüzgara Dil Uzatmamak

٤٨٦٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ إِسْحَاقُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يُوسُفَ، ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، أنا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ، ثنا أَبِي بِالسُّوسِ، قَالَ: سَمِعْتُ الْأَوْزَاعِيَّ، يَقُولُ: قَالَ: حَدَّثَنِي الزُّهْرِيُّ، حَدَّثَنِي الزُّرَقِيُّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: أَخَذَتِ النَّاسَ رِيحٌ بِطَرِيقِ مَكَّةَ، وَعُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ حَاجٌّ، فَاشْتَدَّتْ عَلَيْهِمْ، فَقَالَ عُمَرُ لِمَنْ حَوْلَهُ: مِمَّا الرِّيحُ؟ فَلَمْ يُرْجِعُوا إِلَيْهِ شَيْئًا، قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: فَبَلَغَنِي الَّذِي سَأَلَ عُمَرُ عَنْهُ مِنْ ذَلِكَ، فَاسْتَحْثَثْتُ رَاحِلَتِي حَتَّى أَدْرَكْتُهُ، قُلْتُ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، بَلَغَنِي أَنَّكَ سَأَلْتَ عَنِ الرِّيحِ، وَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " الرِّيحُ رُوحُ مِنْ رُوحِ اللهِ، تَأْتِي بِالرَّحْمَةِ وَتَأْتِي بِالْعَذَابِ فَلَا تَسُبُّوهَا، وَسَلُوا اللهَ مِنْ خَيْرِهَا، وَاسْتَعِيذُوا بِاللهِ مِنْ شَرِّهَا "

4862- Ebû Hureyre anlatıyor: Ömer b. el-Hattâb'ın imamlığında hac için yoldayken Mekke yakınlarında Müslümanlar şiddetli bir rüzgara yakalandı. Hz. Ömer yanındakilere: "Rüzgar hakkında kim bizlere bilgi verir?" deyince cevap veren olmadı. Hz. Ömer'in bunu sorduğunu haber aldığımda bineğimi hızlıca sürüp yanına varıp şöyle dedim: "Ey müminlerin emiri! Rüzgarı sormuşsun. Bu konuda Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Rüzgar, Yüce Allah'ın esintilerinden bir esintidir. Bazen*

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (3/980), Ahmed, *Müsned* (3/29), Ebû Ya'lâ, *Müsned* 2/529 (1396), Beyhakî, *Sünen* (7/194), Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs* 2/347 (3573) ve Dûlâbî, *el-Kuna* (2/157).

rahmet bazen de azap getirir. Bu nedenle rüzgarla karşılaştığınız zaman onu kötülemeyin. Yüce Allah'tan hayrını dileyin ve şerrinden de O'na sığının."[1]

٤٨٦٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَطَّانُ، ثنا عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ الْهِلَالِيُّ، ثنا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْجُدِّيُّ، ثنا شُعْبَةُ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ كُهَيْلٍ، عَنِ ابْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبْزَى، وَعَنْ أَبِيهِ، قَالَ: هَاجَتِ الرِّيحُ عَلَى عَهْدِ أَبِي، فَسَبَّهَا إِنْسَانٌ، فَقَالَ أَبِي: " لَا تَسُبُّوا الرِّيحَ، وَلَكِنْ قُولُوا: نَسْأَلُ اللهَ خَيْرَهَا، وَخَيْرَ مَا فِيهَا، وَخَيْرَ مَا أُرْسِلَتْ بِهِ، وَنَتَعَوَّذُ بِاللهِ مِنْ شَرِّهَا وَشَرِّ مَا فِيهَا، وَشَرِّ مَا أُرْسِلَتْ بِهِ ". " هَذَا مَوْقُوفٌ ". فَرَوَاهُ حَبِيبُ بْنُ أَبِي ثَابِتٍ، عَنْ زِرٍّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبْزَى مَرْفُوعًا

وَقَدْ رُوِّينَاهُ فِي حَدِيثِ عَطَاءٍ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا عَصَفَتِ الرِّيحُ قَالَ: " اللهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ خَيْرَهَا، وَخَيْرَ مَا فِيهَا، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهَا وَشَرِّ مَا فِيهَا، وَشَرِّ مَا أُرْسِلَتْ بِهِ "

4863- İbn Abdirrahman b. Ebzâ bildiriyor: Zamanında rüzgar esince adamın biri rüzgara sövdü. Babam da ona şöyle dedi: "Rüzgara sövmek yerine «Allah'tan bu rüzgarın hayırlarını, getirdiği ve gönderildiği şeylerin hayırlısını dileriz. Bu rüzgarın şerrinden, getirdiği ve gönderildiği şeylerin de şerrinden Allah'a sığınırız» deyin."[2]

Mevkûf bir hadistir. Başka bir kanalla merfû olarak da rivayet edilmiştir.[3]

Atâ'dan bize bildirildiğine göre Hz. Âişe şöyle demiştir: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) rüzgar estiği zaman: "*Allahım! Senden bu rüzgarın hayırlarını ve getirdiği şeylerin hayırlısını dileriz. Bu rüzgarın şerrinden ve gönderildiği şeylerin de şerrinden sana sığınırız*" derdi.[4]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. İbn Mâce 2/228 (3727).

[2] Ravileri güvenilirdir. Nesâî, *Amelu'l-Yevm ve'l-Leyle* (937, 938, 939), Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred* (719) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (10/217).

[3] Tirmizî 4/521 (2252).

[4] Müslim, *istiskâ* (15),

٤٨٦٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، ثنا أَبُو دَاوُدَ، ثنا زَيْدُ بْنُ أَخْزَمَ الطَّائِيُّ، ثنا بِشْرُ بْنُ عُمَرَ ح، وَأَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الزَّاهِدُ، أَنَا أَبُو سَهْلٍ بِشْرُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ بِشْرٍ الْفَقِيهُ، ثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَيَّارٍ الْفَرْهَاذَانِيُّ، ثنا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ سَعِيدٍ أَبُو قُدَامَةَ، ثنا بِشْرُ بْنُ عُمَرَ، ثنا أَبَانُ بْنُ يَزِيدَ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ رَجُلًا لَعَنَ الرِّيحَ، فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ ﷺ: " لَا تَلْعَنِ الرِّيحَ فَإِنَّهَا مَأْمُورَةٌ، وَإِنَّ مَنْ لَعَنَ شَيْئًا لَيْسَ لَهُ بِأَهْلٍ رَجَعَتِ اللَّعْنَةُ عَلَيْهِ ". كَذَا رَوَاهُ بِشْرُ بْنُ عُمَرَ موصولا.

4864- Abdullah b. Abbâs bildiriyor: Adamın biri rüzgara lanet edince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Rüzgara lanet etme! Zira rüzgar emirle hareket eder. Kişi hak etmeyen bir şeye lanet ettiği zaman da bu lanet kendisine geri döner"* buyurdu.[1]

Bişr b. Ömer mevsûl olarak bu şekilde rivayet etmiştir.

٤٨٦٥ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أنا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، ثنا أَبُو دَاوُدَ، ثنا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، فَذَكَرَهُ. وَقَالَ: عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ، أَنَّ رَجُلًا نَازَعَتْهُ الرِّيحُ رِدَاءَهُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَلَعَنَهَا، فَذَكَرَ الْحَدِيثَ مُرْسَلًا

4865- Ebu'l-Âliye bildiriyor: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zamanında esen bir rüzgar adamın birinin giysisini üzerinden uçurunca rüzgara lanet etti..." Sonrasında ravi bir önceki hadisi mürsel olarak aktarır.[2]

٤٨٦٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أنا أَبُو الْعَبَّاسِ بْنُ مِيكَالَ، أنا عَبْدَانُ الْحَافِظُ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ نُمَيْرٍ، ثنا أَبِي، ثنا هِشَامُ بْنُ سَعْدِ بْنِ رَبِيعَةَ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا تَسُبُّوا الدَّهْرَ، قَالَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: أَنَا الدَّهْرُ، الْأَيَّامَ وَاللَّيَالِيَ أُجَدِّدُهَا وَأُبْلِيهَا، وَآتِي بِمُلُوكٍ بَعْدَ مُلُوكٍ "

4866- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Zamana sövmeyin. Zira Yüce Allah: «Zaman (dehr) denilen*

---

[1] Ebû Dâvud 5/212 (4908) ve Tirmizî 4/350-351 (1978).

[2] İsnâdı sahihtir. Ebû Dâvud, *edeb* (5/212).

benim. Gündüzler ve geceler benim tasarrufumdadır. Onları yenileyip eskitir, sultanların yerine başka sultanlar getiririm» buyurur."[1]

فَصْلٌ فِي الْمِزَاحِ

Şakalaşma

قَدْ رُوِّينَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قِيلَ لَهُ: إِنَّكَ تُدَاعِبُنَا؟ فَقَالَ: " إِنِّي لَا أَقُولُ إِلَّا حَقًّا " وَرُوِّينَا مِنْ مَدَاعَبَتِهِ قَوْلُهُ لِلصَّبِيِّ: " أَبَا عُمَيْرٍ، مَا فَعَلَ النُّغَيْرُ " وَقَوْلُهُ لِأَنَسٍ: " يَا ذَا الْأُذُنَيْنِ " وَقَوْلُهُ لِزَاهِرٍ حِينَ احْتَضَنَهُ مِنْ خَلْفِهِ: " مَنْ يَشْتَرِي هَذَا الْعَبْدَ " وَقَوْلُهُ لِلَّذِي اسْتَحْمَلَهُ: " إِنَّا حَامِلُوكَ عَلَى وَلَدِ نَاقَةٍ " فَقَالَ: مَا أَصْنَعُ بِوَلَدِ نَاقَةٍ؟ فَقَالَ: " وَهَلْ تَلِدُ الْإِبِلَ إِلَّا النُّوقُ " وَقَدْ ذَكَرْنَا جَمِيعَ ذَلِكَ فِي كِتَابِ السُّنَنِ فِي آخِرِ كِتَابِ الشَّهَادَاتِ، وَأَمَّا الْمِزَاحُ الَّذِي لَا يَكُونُ حَقًّا

Bize bildirildiğine göre Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Bizimle şaka mı yapıyorsun?" denilince: *"Ama sadece doğruları söylüyorum"* buyurmuştur.[2]

Yine bize bildirildiğine göre küçük çocukla şakalaşırken ona: *"Ebû Umeyr! Küçük kuşuna ne oldu?"* buyurmuştur.[3]

Yine Enes'e: *"Ey iki kulaklı!"* diye seslenmiştir.[4]

Yine arkadan sarıldığı Zâhir için: *"Bu köleyi kim satın alır?"* buyurmuştur.[5]

Yine bize bildirildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kendine binek deve getiren kişiye: *"Ben de seni bir deve yavrusuna bindireceğim"* buyurmuş,

---

[1] İsnâdı hasendir. Ahmed, *Müsned* (2/491, 496, 499), Hatîb, *Târîh* (3/308, 7/334), Ebû Nuaym, *Ahbâr Isbehân* (1/120) ile *Hilye* (8/257-258).

[2] Tirmizî 4/357 (1990).

[3] Buhârî, *edeb* (7/102, 119) ve Müslim, *edeb* (30).

[4] Ebû Dâvud 5/272 (5002) ve Tirmizî 4/358 (1992).

[5] Abdurrezzâk, *Musannef* 10/454-455 (19688), Tirmizî, *Şemâil* (s. 155-156), Ahmed, *Müsned* (3/161) ve Beyhakî, *Sünen* (10/248) ile *Âdâb* (448).

bu kişi: "Deve yavrusunu ne yapayım?" deyince de Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Develerin bütün doğurdukları yavru değil midir?"* buyurmuştur.[1]

Bu yöndeki bütün rivayetleri *es-Sünenü'l-Kübrâ*'nın sonlarında şahadetler bölümü içinde zikretmiştik.[2]

٤٨٦٧ - فَقَدْ رُوِّينَا عَنْ أَبِي أُمَامَةَ فِيهِ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " أَنَا زَعِيمٌ بِبَيْتٍ فِي وَسَطِ الْجَنَّةِ لِمَنْ تَرَكَ الْكَذِبَ، وَإِنْ كَانَ مَازِحًا ". أَخْبَرَنَاهُ أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ الصَّفَّارُ، ثنا أَبُو دَاوُدَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ الدِّمَشْقِيُّ، ثنا أَبُو كَعْبٍ أَيُّوبُ بْنُ مُحَمَّدٍ السَّعْدِيُّ، حَدَّثَنِي سُلَيْمَانُ بْنُ حَبِيبٍ الْمُحَارِبِيُّ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ فَذَكَرَهُ

وَرَوَى عَلِيٌّ، وَعَبْدُ اللهِ بْنُ مَسْعُودٍ، قَالَ أَحَدُهُمَا: " لَا يَبْلُغُ عَبْدٌ حَقِيقَةَ الْإِيمَانِ حَتَّى يَدَعَ الْمِرَاءَ وَهُوَ مُحِقٌّ، وَحَتَّى يَدَعَ الْكَذِبَ فِي الْمُمَازَحَةِ وَلَوْ شَاءَ لَغَلَبَ " وَقَالَ الْآخَرُ: " لَا يَذُوقُ عَبْدٌ حَقِيقَةَ الْإِيمَانِ حَتَّى يَدَعَ الْكَذِبَ فِي الْمِزَاحِ، وَحَتَّى يَدَعَ الْمِرَاءَ وَهُوَ مُحِقٌّ يَعْلَمُ أَنَّهُ فِيهِ صَادِقٌ، وَذَكَرَ مَعَهُمَا غَيْرَهُمَا "

وَرُوِّينَا عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ: " مَنْ كَثُرَ مِزَاحُهُ اسْتُخِفَّ بِهِ "

4867- Gerçekleri yansıtmayan şakalar konusunda ise Ebû Umâme'den bize bildirildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Şaka da olsa yalan söylemekten kaçınanlar için cennettin ortasında bir ev verilmesine kefilim"* buyurmuştur.[3]

Hz. Ali ile Abdullah b. Mes'ûd'dan bildirildiğine göre ikisinden biri: "Kişi hakkı da olsa çekişmeyi bırakmadıktan sonra, yine şakadan da olsa ve istese baskın gelecek olmasına rağmen yalan söylemeyi bırakmadıktan sonra imanın hakikatine varamaz" demiştir.[4]

---

[1] Ebû Dâvud 5/270-271 (4998) ve Tirmizî 4/357 (1991).

[2] Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ* (10/248-249).

[3] İsnâdı hasen, ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud 5/150 (4800).

[4] Ahmed, *Zühd* (s. 266) ve İbn Edi'd-Dünyâ, *Kitâbu's-Samt* (395).

Diğeri de: "Kul, şakalaşırken olsa dahi yalanı bırakmadıkça ve haklı olduğunu bilmesine rağmen çekişmeyi terk etmedikçe imanın tadına varamaz" demiştir ve bunların yanında başka şeyleri de rivayet etti.[1]

Yine bize bildirildiğine göre Ömer b. el-Hattâb: "Şakalaşması çok olanın değeri az olur" demiştir.[2]

٤٨٦٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أنا أَبُو عَمْرِو بْنُ السَّمَّاكِ، ثنا حَنْبَلُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا الْحُمَيْدِيُّ، ثنا سُفْيَانُ، عَنِ الْمُنْكَدِرِ، قَالَ: قَالَتْ لِي أُمِّي: " لَا تُمَازِحِ الصِّبْيَانَ فَتَهُونَ عَلَيْهِمْ ".

4868- Münkedir der ki: Annem bana: "Çocuklarla şakalaşma ki gözlerinde saygınlığın azalır" dedi.[3]

٤٨٦٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدَ بْنَ يَعْقُوبَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ الْوَهَّابِ، يَقُولُ: ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أنا أَبُو عُثْمَانَ عَمْرُو بْنُ عَبْدِ اللهِ الْبَصْرِيُّ، أنا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ قَالَ: سَمِعْتُ جَعْفَرَ بْنَ عَوْنٍ، يَقُولُ: سَمِعْتُ مِسْعَرَ بْنَ كِدَامٍ، يَقُولُ لِابْنِهِ كِدَامٍ:

إِنِّي نَحَلْتُكَ يَا بُنَيَّ نَصِيحَتِي ... فَاسْمَعْ لِقَوْلِ أَبٍ عَلَيْكَ شَفِيقِ

أَمَّا الْمُزَاحَةَ وَالْمِرَاءَ فَدَعْهُمَا ... خُلُقَانِ لَا أَرْضَاهُمَا لِصَدِيقِ

إِنِّي بَلَوْتُهُمَا فَلَمْ أَحْمَدْهُمَا ... لِمُجَاوِرٍ جَارًا وَلَا لِرَفِيقِ

وَالْجَهْلُ يُزْرِي بِالْفَتَى فِي قَوْمِهِ ... وَعُرُوقُهُ فِي النَّاسِ أَيُّ عُرُوقِ

4869- Câfer b. Avn der ki: Mis'ar b. Kidâm'ın, oğlu Kidâm'a şöyle dediğini işittim:

"Ey Kidâm! Sana bir öğütte bulunacağım

Şefkatli bir babanın bu sözünü dinle

---

[1] Merfû olarak Ahmed, *Müsned* (2/352, 364).

[2] İbn Edi'd-Dünyâ, *Kitâbu's-Samt* (394).

[3] Ravileri güvenilirdir. İbn Edi'd-Dünyâ, *Kitâbu's-Samt* (392) ve İbn Hibbân, *Ravdatu'l-Ukalâ* (s. 80).

Şakalaşmaktan ve çekişmekten uzak dur
Bunlar arkadaşımda dahi istemediğim huylardır
Bunları ben de denedim ve hiç sevmedim
Ne komşuma, ne arkadaşıma tavsiye ederim
Cehalet, kabilesinde değerini düşürürken kişinin
Kökleri de insanlarda derinlerdedir."[1]

٤٨٧٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أنا أَبُو حَامِدِ بْنُ بِلَالٍ، ثنا أَبُو الْأَزْهَرِ، ثنا يَحْيَى بْنُ أَبِي الْحَجَّاجِ، ثنا عِيسَى بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، أَنَّ عُمَرَ بْنَ عَبْدِ الْعَزِيزِ، كَتَبَ إِلَى عَدِيِّ بْنِ أَرْطَأَةَ: " أَنِ انْهَ مَنْ قِبَلَكَ عَنِ الْمِزَاحِ فَإِنَّهُ يَذْهَبُ بِالْمُرُوءَةِ، وَيُوغِرُ الصَّدْرَ "

4870- Abdulazîz bildiriyor: Ömer b. Abdilazîz, Adiy b. Ertaa'ya: "Çevrende olanlarla şakalaşmaktan uzak tut. Zira yapanın değerini düşürürken, kendisine yapılanın içinde öfke doğurur" şeklinde bir mektup yazdı.[2]

٤٨٧١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا أَبُو حَامِدٍ الْمُقْرِئُ، ثنا أَبُو عِيسَى التِّرْمِذِيُّ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّوْرَقِيُّ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْأَسَدِيُّ، ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي رَوَّادٍ، أَنَّ قَوْمًا صَحِبُوا عُمَرَ بْنَ عَبْدِ الْعَزِيزِ فَقَالَ: " عَلَيْكُمْ بِتَقْوَى اللهِ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَإِيَّاكُمْ وَالْمِزْحَةَ، فَإِنَّهَا تَجُرُّ الْقُبْحَ، وَتُورِثُ الضَّغِينَةَ، تَجَالَسُوا بِالْقُرْآنِ، وَتَحَدَّثُوا بِهِ، فَإِنْ ثَقُلَ عَلَيْكُمْ، فَحَدِيثٌ مِنْ حَدِيثِ الرِّجَالِ حُسَنٌ، سِيرُوا بِسْمِ اللهِ "

4871- Abdulazîz b. Ebî Revvâd bildiriyor: Ömer b. Abdilazîz yolculukta arkadaşı olan bir topluluğa şöyle dedi: "Tek ve ortaksız olan Allah'tan sakının! Şakalaşmaktan uzak durun. Zira şakalaşma kişileri çirkin şeylere ve kalplerde kine sebep olur. Oturduğunuzda Kur'ân'ı zikredip onu konuşun.

---

[1] İsnâdı sahihtir. İbn Edi'd-Dünyâ, *Kitâbu's-Samt* (393), İbn Hibbân, *Ravdatu'l-Ukalâ* (s. 78, 79) ve Fesevî, *Ma'rife* (2/681).

[2] İsnâdı zayıftır.

Şâyet sıkılırsanız da içinizden biri güzel bir konu açıp konuşsun. Şimdi Allah'ın adıyla yola devam edin."[1]

٤٨٧٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي دَارِمٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ حَبِيبٍ، ثنا عَوْنُ بْنُ سَلَامٍ، أنا عَنْبَسَةُ الْعَابِدُ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، قَالَ: " إِيَّاكُمْ وَالْمِزَاحُ فَإِنَّهُ يَذْهَبُ بِبَهَاءِ الرَّجُلِ، وَيُطْفِئُ نُورَهُ "

4872- Câfer b. Muhammed der ki: "Şakalaşmaktan uzak durun! Zira kişinin heybetini giderip nurunu söndürür."[2]

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Edi'd-Dünyâ, *Kitâbu's-Samt* (396, 651).

[2] Ravileri güvenilirdir.

الْخَامِسُ وَالثَّلَاثُونَ مِنْ شُعَبِ الْإِيمَانِ وَهُوَ بَابٌ فِي الْأَمَانَاتِ وَمَا يَجِبُ مِنْ أَدَائِهَا إِلَى أَهْلِهَا

35. Şube

Emanetler ve Emaneti Sahibine İade Etmenin Gerekliliği

Yüce Allah: *"Hiç şüphesiz Allah size, emanetleri ehline teslim etmenizi emreder"*[1] buyurmaktadır. Yine: *"Eğer birbirinize güvenirseniz kendisine güvenilen kimse emanetini (borcunu) ödesin"*[2] buyurmaktadır. Yine Yüce Allah: *"Şüphesiz biz emaneti göklere, yere ve dağlara teklif ettik de onlar onu yüklenmek istemediler, ondan çekindiler"*[3] buyurmaktadır. Yani bunlarda hayat ve akıl olmadığı için onları bununla mükellef kılmadı. En doğrusunu Allah bilir.[4]

Sonra Yüce Allah: *"Çünkü o çok zalimdir, çok cahildir"*[5] buyurmuştur. Bu da konuya giriş mahiyetindedir. Zira kişi cahil olmasının yanında yapması gerekenler konusunda da bilgisiz olabilir. Bu durumda kendi nefsine zulmeder, verilen emirlere muhalif davranır ve yasaklanan şeyleri yapar. Âyet böylesi bir kişinin durumuna dikkat çekmektedir.

Yine Yüce Allah: *"Allah'a ve Peygamber'e hainlik etmeyin. Bile bile kendi emanetlerinize de hainlik etmeyin"*[6] buyurmaktadır.

٤٨٧٣ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ بِشْرَانَ، أنا أَبُو جَعْفَرٍ الرَّزَّازُ، ثنا عَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا طَلْقُ بْنُ غَنَّامٍ النَّخَعِيُّ، نا شَرِيكٌ، وَقَيْسٌ، عَنْ أَبِي حُصَينٍ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " أَدِّ الْأَمَانَةَ إِلَى مَنِ ائْتَمَنَكَ، وَلَا تَخُنْ مَنْ خَانَكَ ". قَالَ أَبُو الْفَضْلِ: قُلْتُ لِطَلْقٍ: اكْتُبْ شَرِيكًا، وَدَعْ قَيْسًا؟، قَالَ: " أَنْتَ أَعْلَمُ "

---

[1] Nisâ Sur. 58

[2] Bakara Sur. 283

[3] Ahzâb Sur. 72

[4] Halîmî, *el-Minhâc* (3/25).

[5] Ahzâb Sur. 72

[6] Enfâl Sur. 27

4873- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Emaneti sahibine teslim et ve sana ihanet eden birine sen de ihanet etme"* buyurmuştur.[1]

Ebu'l-Fadl (Abbâs b. Muhammed ed-Dûrî) der ki: Talk'a: "Şerîk'i yazıp Kays'ı yazma" dediğimde: "Sen daha iyi bilirsin" karşılığını verdi.

٤٨٧٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ إِسْحَاقُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يُوسُفَ السُّوسِيُّ، أنا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ الْبَغْدَادِيُّ، أنا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، ثنا عَارِمٌ، ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الشَّافِعِيُّ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ بِشْرِ بْنِ مَطَرٍ، ثنا عَبْدُ الْأَعْلَى بْنُ حَمَّادٍ، وَأَبُو نَصْرٍ التَّمَّارُ، ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ أَبِي هِنْدَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " ثَلَاثَةٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ فَهُوَ مُنَافِقٌ، وَإِنْ صَامَ وَصَلَّى وَزَعَمَ أَنَّهُ مُسْلِمٌ: إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ، وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ، وَإِذَا ائْتُمِنَ خَانَ ". وَقَالَ عَارِمٌ فِي رِوَايَتِهِ: " من إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ ". رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَبِي نَصْرٍ التَّمَّارُ، وَعَبْدِ الْأَعْلَى بْنِ حَمَّادٍ، وَأَخْرَجَاهُ مِنْ حَدِيثِ مَالِكِ بْنِ عَامِرٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ

4874- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem): *"Üç şey bir kişide bulunduğu zaman oruç tutup namaz kılsa da, Müslüman olduğunu söylese de münafık biridir. Bu üç şey de kişinin konuşurken yalan söylemesi, verdiği sözde durmaması ve emanete ihanet etmesidir"* buyurmuştur.[2]

Ârim'in rivayetinde: *"Bunlar da konuşurken yalan söyleyen kişi..."* şeklindedir.

Müslim bunu *Sahîh*'te Ebû Nasr et-Temmâr ile Abdu'l-A'lâ b. Hammâd kanalıyla rivayet etti.[3]

Buhârî ve Müslim bunu Mâlik b. Âmir — Ebû Hureyre kanalıyla rivayet ettiler.[1]

---

[1] Ravileri güvenilirdir ve hasen bir hadistir. Ebû Dâvud 3/508 (3535) ve Tirmizî 3/564 (1264).

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] Müslim 1/79 (110).

٤٨٧٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ، ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، أنا سَعِيدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْجَرْمِيُّ، ثنا الْقَاسِمُ بْنُ مَالِكٍ الْمُزَنِيُّ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ، عَنْ ثَوْبَانَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا إِيمَانَ لِمَنْ لَا أَمَانَةَ لَهُ، وَلَا صَلَاةَ لِمَنْ لَا وَضُوءَ لَهُ ".

4875- Sevbân der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Emânete riayet etmeyen kimsenin imanı ve abdesti olmayan kimsenin namazı yoktur"* buyurdu.[2]

٤٨٧٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ بْنُ حَبِيبٍ، مِنْ أَصْلِهِ، أنا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، ثنا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ، ثنا سَعِيدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْجَرْمِيُّ، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ

4876- Başka bir kanalla bu hadisin aynısı rivayet olunmuştur.[3]

٤٨٧٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرٍ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ قَتَادَةَ، أنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ حُمَيْرَوَيْهِ، أنا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، أنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، ثنا يَعْقُوبُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ عَمْرِو بْنِ أَبِي عَمْرٍو، عَنِ الْمُطَّلِبِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ حَنْطَبٍ، عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " اضْمَنُوا لِي سِتًّا مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَضْمَنُ لَكُمُ الْجَنَّةَ: أَدُّوا إِذَا ائْتُمِنْتُمْ، وَأَوْفُوا إِذَا عَاهَدْتُمْ، وَاصْدُقُوا إِذَا حَدَّثْتُمْ، وَاحْفَظُوا فُرُوجَكُمْ، وَغُضُّوا أَبْصَارَكُمْ، وَكُفُّوا أَيْدِيَكُمْ "

4877- Ubâde b. es-Sâmit'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Altı konuda bana güvence verin, ben de cennete gireceğinize dair güvence vereyim. Size verilen emaneti iade edin; verdiğiniz sözleri tutun; konuştuğunuz zaman doğruyu konuşun; cinsel organınızı zinadan koruyun; gözlerinizi haramdan sakının; ellerinizi haramdan çekin."*[4]

٤٨٧٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثنا بَكْرُ بْنُ سَهْلٍ الدِّمْيَاطِيُّ، ثنا شُعَيْبُ بْنُ يَحْيَى، عَنِ ابْنِ لَهِيعَةَ، عَنِ الْحَارِثِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ

---

[1] Buhârî, *îman* (1/14) ve Müslim 1/78 (108).

[2] İsnâdı hasendir. Sehmî, *Târihu Cürcân* (sh. 105).

[3] İsnâdı hasendir.

[4] Ravileri güvenilirdir. Ancak Muttalib ve Ubâde b. es-Sâmit arasında kopukluk vardır.

بْنِ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " أَرْبَعٌ إِذَا كُنَّ فِيكَ فَلَا عَلَيْكَ مَا فَاتَكَ مِنَ الدُّنْيَا: حِفْظُ أَمَانَةٍ، وَصِدْقُ حَدِيثٍ، وَحُسْنُ خَلِيقَةٍ، وَعِفَّةُ طُعْمَةٍ "

4878- Abdullah b. Ömer'in bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "*Dört şey sende varsa dünyada kaybettiklerine üzülme. Bunlar; emaneti muhafaza etme, doğru sözlü olma, güzel bir ahlak sahibi olma ve helal olan şeyleri yemedir.*"[1]

٤٨٧٩ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ دِينَارٍ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْكَرَابِيسِيُّ وَهُوَ نَيْسَابُورِيٌّ، ثنا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، أنا عَبْدُ اللهِ بْنُ لَهِيعَةَ، عَنِ الْحَارِثِ بْنِ يَزِيدَ، عَنِ ابْنِ حُجَيْرَةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: " أَرْبَعٌ إِذَا كُنَّ فِيكَ فَلَا عَلَيْكَ مَا فَاتَكَ مِنَ الدُّنْيَا: حِفْظُ أَمَانَةٍ، وَصِدْقُ حَدِيثٍ، وَحُسْنُ خَلِيقَةٍ، وَعِفَّةُ طُعْمَةٍ ". هَذَا الْإِسْنَادُ أَتَمُّ وَأَصَحُّ وَقَدْ رَوَيْنَاهُ فِي بَابِ حُسْنِ الْخُلُقِ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو

4879- Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "*Dört şey sende varsa dünyada kaybettiklerine üzülme. Bunlar emaneti muhafaza etme, doğru sözlü olma, güzel bir ahlak sahibi olma ve helal olan şeyleri yemedir.*"[2]

Bu isnâd (bir öncekinden) daha uzun ve daha sahihtir. Güzel ahlak bölümünde bunu başka bir yolla Abdullah b. Amr kanalıyla zikrettik.

٤٨٨٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أنا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ أَيُّوبَ الطُّوسِيُّ، ثنا أَبُو خَالِدٍ الْعُقَيْلِيُّ، بِمَكَّةَ، ثنا مُعَاذُ بْنُ أَسَدٍ، قَالَ: سَمِعْتُ الْفُضَيْلَ بْنَ عِيَاضٍ، يَقُولُ: " أَصْلُ الْإِيمَانِ عِنْدَنَا وَفَرْعُهُ وَدَاخِلَهُ وَخَارِجَهُ بَعْدَ الشَّهَادَةِ بِالتَّوْحِيدِ، وَبَعْدَ الشَّهَادَةِ لِلنَّبِيِّ ﷺ بِالْبَلَاغِ، وَبَعْدَ أَدَاءِ الْفَرَائِضِ، صِدْقُ الْحَدِيثِ، وَحِفْظُ الْأَمَانَةِ، وَتَرْكُ الْخِيَانَةِ، وَوَفَاءٌ بِالْعَهْدِ، وَصِلَةُ الرَّحِمِ، وَالنَّصِيحَةُ لِجَمِيعِ الْمُسْلِمِينَ ". قَالَ مُعَاذٌ: قُلْتُ: يَا أَبَا عَلِيٍّ، مِنْ

---

[1] İsnâdı zayıftır. Ancak hasen hadistir. Hâkim, *Müstedrek* (4/314).

[2] İsnâdı hasendir. Ancak isnâdında tanımadığım bir ravi vardır. 4463. hadiste tahrici yapılmıştır.

رَأْيِكَ تَقُولُهُ أَوْ سَمِعْتَهُ؟ قَالَ: " لَا، بَلْ سَمِعْنَاهُ وَتَعَلَّمْنَاهُ مِنْ أَصْحَابِنَا، وَلَوْ لَمْ أَجِدْهُ عَنْ أَهْلِ الثِّقَةِ وَالْفَضْلِ لَمْ أَتَكَلَّمْ بِهِ "، قَالَ مُعَاذٌ: " وَكَانَتْ سَبْعًا فَنَسِيتُ وَاحِدَةً

4880- Muâz b. Esed der ki: Fudayl b. İyâd'ın: "Bize göre Allah'tan başka ilah olmadığına, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) elçisi olduğuna iman edip farz ibadetleri eda etmekten sonra imanın gövdesi, dalları, içi ve dışı, doğru sözlü olma, emaneti muhafaza etme, hıyaneti terk etme, verilen sözü tutma, akrabalık bağlarını gözetme ve bütün müslümanlara karşı samimi olmaktır" dediğini işittim. Kendisine: "Ey Ebû Ali! Bu kendi görüşün müdür, yoksa bunu birinden mi işittin?" dediğimde: "Hayır, biz bunu dostlarımızdan işittik ve öğrendik. Eğer bunu güvenilir ve faziletli kişilerin yanında bulmasaydım anlatmazdım" karşılığını verdi. Bunlar yedi tane idi, ancak ben bir tanesini unuttum.

Müminin imanı gereği ifa etmesi gereken ibadet ve emirler, kendi nefsine karşı, anne babasına karşı, çocuklarına karşı, yardım ve nasihat bakımından müslüman kardeşine karşı, bir konuda kendisine istişare edene karşı, yanında bir emanet bırakana karşı yerine getirmesi gereken haklar bu konuya dahildir. Yine yetim malından veya malı üzerinde tasarruf hakkı elinden alınmış kişilerden sorumlu tutulması durumunda ya da kölelerine karşı veya kendisi köle ise efendilerine karşı yerine getirmesi gereken haklar da bu konu içindedir. Yine yöneticinin halka karşı, halkın da yöneticiye karşı yerine getirmesi gereken haklar bu yöndedir. Emaneti sahibine verme konusu da tüm bu konular için geçerlidir.

٤٨٨١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَخْتَوَيْهِ، ثنا الْحَارِثُ بْنُ أَبِي أُسَامَةَ، ثنا أَبُو النَّضْرِ، ح، قَالَ: وأنا أَبُو الْوَلِيدِ، أنا مُوسَى بْنُ سَهْلٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ رُمْحٍ، ح قَالَ: وأنا أَبُو عَبْدِ اللهِ الشَّيْبَانِيُّ، وَاللَّفْظُ لَهُ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ شَاذَانَ، وَأَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ، أنا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، قَالُوا: ثنا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: " أَلَا كُلُّكُمْ رَاعٍ وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، فَالْأَمِيرُ الَّذِي عَلَى النَّاسِ رَاعٍ وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، وَالرَّجُلُ رَاعٍ عَلَى أَهْلِ بَيْتِهِ وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْهُمْ، وَالْمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ عَلَى بَيْتِ بَعْلِهَا وَوَلَدِهِ وَهِيَ مَسْئُولَةٌ عَنْهُمْ، وَالْعَبْدُ رَاعٍ عَلَى مَالِ سَيِّدِهِ وَهُوَ مَسْئُولٌ

عَنْهُ، أَلَا فَكُلُّكُمْ رَاعٍ وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ ". رَوَاهُ مُسْلِمٌ، عَنْ قُتَيْبَةَ بْنِ سَعِيدٍ، وَمُحَمَّدِ بْنِ رُمْحٍ

فَرُوِّينَاهُ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فِي خُطْبَتِهِ بِعَرَفَاتَ: " اتَّقُوا اللهَ فِي النِّسَاءِ، فَإِنَّهُنَّ عَوَانٍ عِنْدَكُمْ، اتَّخَذْتُمُوهُنَّ بِأَمَانَةِ اللهِ، وَاسْتَحْلَلْتُمْ فُرُوجَهُنَّ بِكَلِمَةِ اللهِ ". فَيُحْتَمَلُ أَنْ يَكُونَ مَعْنَاهُ اتَّخَذْتُمُوهُنَّ عَلَى شَرْطِ اللهِ، وَهُوَ قَوْلُهُ: ﴿فَإِمْسَاكٌ بِمَعْرُوفٍ أَوْ تَسْرِيحٌ بِإِحْسَانٍ﴾ [البقرة: ٢٢٩]

4881- İbn Ömer'in bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu alayhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Dikkat edin! Hepiniz çobansınız ve hepiniz güttüğünüzden sorumlusunuz. İnsanların idaresini üstlenen çobandır ve idaresi altında olanlardan sorumludur. Erkek, evinin halkının çobanıdır ve onlardan sorumludur. Kadın, kocasının evinin ve çocuğunun çobanıdır ve onlardan sorumludur. Köle efendisinin malının çobanıdır ve ondan sorumludur. Dikkat edin! Hepiniz çobansınız ve hepiniz güttüğünüzden sorumlusunuz."*[1]

Müslim bunu Kuteybe b. Saîd ile Muhammed b. Rumh kanalıyla rivayet etmiştir.[2]

Câbir b. Abdillah'tan bize bildirilene göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem), Arafat'taki hutbesinde şöyle buyurmuştur: *"Kadınlar hakkında Allah'tan korkunuz. Onlar, sizin yanınızda bir emanettir. Sizler onları Allah'ın emaneti olarak aldınız ve Allah'ın kelâmı ile onların cinsel organlarını kendinize helal kıldınız"* buyurmuştur. Muhtemelen burada şu kastedilmektedir: "Sizler onları Allah'ın (size) koşmuş olduğu şart üzere aldınız. Zira Yüce Allah: *"(Boşama iki defadır.) Bundan sonrası ya iyilikle tutmak ya da güzellikle salıvermektir"*[3] buyurmaktadır."[4]

٤٨٨٢ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، ثنا تَمْتَامٌ، وَخَلَفُ بْنُ عَمْرٍو، ثنا الْمُعَلَّى بْنُ مَهْدِيٍّ، ح، وَأَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أنا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ

---

[1] Bütün tarikleri ile sahih bir hadistir.

[2] Müslim 2/1459 (20).

[3] Bakara Sur. 229

[4] Buhârî, *nikah* (6/146, 152) ve Müslim (2/1459, 1460).

عَدِيٍّ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَلِيٍّ الْعُمَرِيُّ، ثنا مُعَلَّى بْنُ مَهْدِيٍّ، ثنا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، ثنا أَبُو عَامِرٍ الْخَزَّازُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، عَنْ جَابِرٍ، أَنَّ رَجُلًا قَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ مِمَّا أَضْرِبُ مِنْهُ يَتِيمِي؟ قَالَ: " مِمَّا كُنْتَ ضَارِبًا مِنْهُ وَلَدَكَ غَيْرَ وَاقٍ مَالَكَ بِمَالِهِ ". زَادَ خَلَفٌ وَالْعُمَرِيُّ: " وَلَا مُتَأَثِّلٍ مِنْ مَالِهِ مَالًا "

4882- Câbir bildiriyor: Bir adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Yanımdaki yetime hangi durumda vurabilirim?" diye sorduğunda: *"(Kendi öz) çocuğuna vurduğun durumlarda vurabilirsin. Ancak kendi malını onun malı ile koruyamazsın"* buyurdu.[1]

Halef ile Umarî: *"ve onun malıyla mal biriktiremezsin"* ziyadesinde bulunmuştur.

٤٨٨٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثنا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثنا عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ الْهِلَالِيُّ، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ الْمُلَائِيُّ، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ زِيَادِ بْنِ عِلَاقَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ جَرِيرَ بْنَ عَبْدِ اللهِ، يَقُولُ: " بَايَعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ فَاشْتَرَطَ عَلَيَّ النُّصْحَ لِكُلِّ مُسْلِمٍ ". رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَبِي نُعَيْمٍ. وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ، مِنْ حَدِيثِ ابْنِ عُيَيْنَةَ، عَنْ زِيَادٍ

4883- Cerîr b. Abdillah der ki: "Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) biat ettiğim zaman bana her müslümana karşı samimi olmamı şart koştu."[2]

Buhârî bunu *Sahîh*'te Ebû Nuaym kanalıyla[3] ve Müslim bunu İbn Uyeyne — Ziyâd kanalıyla rivayet etmiştir.[4]

٤٨٨٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَطَّانُ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ السُّلَمِيُّ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ الْفِرْيَابِيُّ، قَالَ: ذَكَرَ سُفْيَانُ، عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَزِيدَ اللَّيْثِيِّ، عَنْ تَمِيمٍ الدَّارِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّمَا الدِّينُ النَّصِيحَةُ، إِنَّمَا الدِّينُ النَّصِيحَةُ، إِنَّمَا الدِّينُ النَّصِيحَةُ "، فَقِيلَ: لِمَنْ يَا رَسُولَ اللهِ؟

---

[1] İsnâdında bir sakınca yoktur. İbn Hibbân, *Sahîh* (2048), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (6/379), Beyhakî, *Sünen* (6/4) ve İbn Cerîr, *Tefsîr* (4/260).

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] Buhârî, *şurût* (6/173).

[4] Müslim 1/75 (98) ve Buhârî, *îman* (1/20).

قَالَ: " لِلَّهِ، وَلِكِتَابِهِ، وَلِرَسُولِهِ، وَلِأَئِمَّةِ الْمُسْلِمِينَ وَعَامَّتِهِمْ ". أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، مِنْ حَدِيثِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَهْدِيٍّ، عَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ

4884- Temîm ed-Dârî der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Şüphe yok ki din samimiyettir. Şüphe yok ki din samimiyettir. Şüphe yok ki din samimiyettir"* buyurdu. Kendisine: "Ey Allah'ın Resûlü! Kime karşı?" diye sorulunca, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah'a karşı, Kitab'ına karşı, Peygamber'ine karşı, müslümanların liderlerine ve tüm müslümanlara karşı"* buyurdu.

Müslim bunu *Sahîh*'te Abdurrahman b. Mehdî — Süfyân es-Sevrî kanalıyla rivayet etmiştir.[1]

٤٨٨٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، ثنا سَعْدَانُ بْنُ نَصْرٍ، ثنا مَعْمَرٌ، عَنْ سُلَيْمَانَ الرَّقِّيِّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ بِشْرٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ السَّائِبِ، عَنْ زَاذَانَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: " الْقَتْلُ فِي سَبِيلِ اللهِ يُكَفِّرُ الذُّنُوبَ كُلَّهَا إِلَّا الْأَمَانَةَ، قَالَ: يُؤْتَى بِالْعَبْدِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَإِنْ قُتِلَ فِي سَبِيلِ اللهِ فَيُقَالُ: أَدِّ أَمَانَتَكَ، فَيَقُولُ: أَيْ رَبِّ، كَيْفَ وَقَدْ ذَهَبَتِ الدُّنْيَا؟ قَالَ: فَيُقَالُ: انْطَلِقُوا بِهِ إِلَى الْهَاوِيَةِ، فَيَنْطَلِقُ بِهِ إِلَى الْهَاوِيَةِ، وَيُمَثَّلُ لَهُ أَمَانَتُهُ كَهَيْئَتِهَا يَوْمَ دُفِعَتْ إِلَيْهِ، فَيَرَاهَا فَيَعْرِفَهَا فَيَهْوِي فِي أَثَرِهَا حَتَّى يُدْرِكَهَا، فَيَحْمِلَهَا عَلَى مَنْكِبَيْهِ حَتَّى إِذَا ظَنَّ أَنَّهُ خَارِجٌ زَلَّتْ عَنْ مَنْكِبَيْهِ، فَهُوَ يَهْوِي فِي أَثَرِهَا أَبَدَ الْآبِدِينَ، ثُمَّ قَالَ: الصَّلَاةُ أَمَانَةٌ، وَالْوُضُوءُ أَمَانَةٌ، وَالْوَزْنُ أَمَانَةٌ، وَالْكَيْلُ أَمَانَةٌ، وَأَشْيَاءُ عَدَّدَهَا، وَأَعْظَمُ ذَلِكَ الْوَدَائِعُ " فَأَتَيْتُ الْبَرَاءَ بْنَ عَازِبٍ فَقُلْتُ: أَلَا تَرَى إِلَى مَا قَالَ ابْنُ مَسْعُودٍ؟ قَالَ: كَذَا " قَالَ، صَدَقَ أَمَا سَمِعْتَ يَقُولُ اللهُ: ﴿إِنَّ اللهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَى أَهْلِهَا﴾ [النساء: ٥٨] "

4885- Abdullah b. Mes'ûd der ki: "Allah yolunda öldürülme, emanet dışında kişinin tüm günahlarına kefâret olur. Kişi Allah yolunda öldürülmüş olsa dahi kıyamet gününde huzura çıkarılır ve kendisine: «Üzerindeki emaneti teslim et» denilir. O da: «Ey Rabbim! Dünya hayatı bitmişken onu nasıl teslim edeyim?» karşılığını verince: «Bunu alıp Cehenneme götürün» denilir. Cehennemin dibinde teslim etmesi gereken

[1] Müslim 1/74, 75 (95, 96).

emanet aldığı günkü haliyle karşısına çıkınca onu tanır ve ona yetişinceye kadar ardından gider. Onu alıp Cehennemden çıkmak ister. Boynuna alıp tırmanmaya başlar. Tam çıktım diye düşünürken emanetle birlikte tekrar aşağı doğru düşer ve bu durum sonsuza kadar devam eder."

Ravi Zâzân der ki: Abdullah b. Mes'ûd: "Namaz bir emanettir, abdest bir emanettir, tartı ve ölçü bir emanettir" dedikten sonra birkaç şey daha saydı ve: "Bunların en önemlisi de; emanet olarak bırakılan şeylerdir" dedi. Berâ b. Âzib'e geldim ve: "İbn Mes'ûd'un ne dediğini işittin değil mi? O şöyle şöyle demektedir" dedim. Bunun üzerine Berâ: "Doğru söylemiş, zira Yüce Allah: *«Hiç şüphesiz Allah size, emanetleri ehline teslim etmenizi... emreder»*[1] buyurmaktadır" karşılığını verdi.[2]

٤٨٨٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الشَّافِعِيُّ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ زَكَرِيَّا الْجَوْهَرِيُّ، ثنا سُرَيْجُ بْنُ النُّعْمَانِ، ثنا سَعِيدُ بْنُ زَرْبِيٍّ، عَنْ ثَابِتٍ الْبُنَانِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " الْمُؤْمِنُ يُطْبَعُ عَلَى كُلِّ خُلُقٍ إِلَّا الْكَذِبَ، وَالْخِيَانَةَ ". " سَعِيدُ بْنُ زَرْبِيٍّ مِنَ الضُّعَفَاءِ "

4886- Abdullah b. Ebî Evfâ der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bir müminde her haslet bulunabilir. Ancak yalan ve hıyanet bulunamaz"* buyurdu.[3]

Saîd b. Zerbî zayıf kişilerdendir.

٤٨٨٧ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ بِشْرٍ أَخُو خَطَّابٍ، ثنا الْهَيْثَمُ بْنُ خَارِجَةَ، ثنا الْجَرَّاحُ بْنُ مَلِيحٍ الْبَهْرَانِيُّ، ثنا أَبُو رَافِعٍ، عَنْ قَيْسِ بْنِ سَعْدٍ، قَالَ: لَوْلَا أَنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " الْمَكْرُ وَالْخَدِيعَةُ فِي النَّارِ " لَكُنْتُ أَمْكَرَ هَذِهِ الْأُمَّةِ

4887- Kays b. Sa'd der ki: Eğer Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hile ve aldatmak ateştedir"* buyurmuş olduğunu işitmeseydim bu ümmetin en hilekarı olurdum.[1]

---

[1] Nisâ Sur. 58

[2] Ravileri güvenilirdir. Beyhakî, *Sünen* (6/288).

[3] İsnâdı zayıftır.

٤٨٨٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أنا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، ثنا أَبُو دَاوُدَ، ثنا ابْنُ الْمُثَنَّى، ثنا يَحْيَى بْنُ أَبِي بُكَيْرٍ، ثنا شَيْبَانُ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " الْمُسْتَشَارُ الْمُؤْمِنُ "

4888- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Müsteşar (herhangi bir hususta görüşü sorulan) kişi, güvenilen bir kimsedir"* buyurmuştur.[2]

٤٨٨٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ الْفَقِيهُ، ثنا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ مُحَمَّدٍ الرَّقَاشِيُّ، ثنا أَبُو وَلِيدٍ، ثنا شُعْبَةُ، عَنْ ثَابِتٍ الْبُنَانِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، وَعَنْ سُلَيْمَانَ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " لِكُلِّ غَادِرٍ لِوَاءٌ " قَالَ أَحَدُهُمَا: يُقَالُ: " هَذِهِ غَدْرَتُكَ "، وَقَالَ الْآخَرُ: " يُعْرَفُ بِهِ ". رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَبِي الْوَلِيدِ هَكَذَا

4889- Enes b. Mâlik ile Abdullah b. Mes'ûd'un bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"(Kıyamet gününde) her hainin bir sancağı olacaktır"* buyurmuştur. Enes rivayetinde: *"Kendisine: «İşte bu senin hainliğindir» denilir"* ibaresi; Süleymân el-A'meş rivayetinde ise: *"Kendisiyle bilineceği (bir sancağı olacaktır)"* ibaresi geçmiştir.

Buhârî bunu *Sahîh*'te Ebu'l-Velîd kanalıyla bu şekilde rivayet etti.[3]

٤٨٩٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أنا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمِصْرِيُّ، ثنا رَوْحُ بْنُ الْفَرَجِ، ثنا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ، حَدَّثَنِي اللَّيْثُ، عَنْ خَالِدِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي هِلَالٍ، عَنْ أَبِي الْجَهْمِ، عَنْ سُلَيْمَانَ الْكَاهِلِيِّ، عَنِ الْجُهَنِيِّ، عَنْ حُذَيْفَةَ بْنِ الْيَمَانِ أَنَّهُ قَالَ: حَدَّثَنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ حَدِيثَيْنِ، أَمَّا أَحَدُهُمَا فَقَدْ رَأَيْنَاهُ، وَأَمَّا الْآخَرُ فَنَحْنُ نَنْتَظِرُهُ، حَدَّثَنَا: " أَنَّ الْأَمَانَةَ نَزَلَتْ فِي جَذْرِ قُلُوبِ الرِّجَالِ فَعَلِمُوا مِنَ الْقُرْآنِ وَمِنَ السُّنَّةِ "، ثُمَّ حَدَّثَنَا عَنْ رَفْعِهَا: " إِنَّ الْعَبْدَ يَنَامُ النَّوْمَةَ فَتُرْفَعُ الْأَمَانَةُ مِنْ قَلْبِهِ، وَلَا يَبْقَى مِنْهَا إِلَّا مِثْلُ الْوَكْتِ، ثُمَّ

---

[1] İsnâdında bir sakınca yoktur. İbn Adiy, *el-Kâmil* (2/584).

[2] Bütün ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud 5/245 (5128), Tirmizî 5/125, 126 (2822, 2823), İbn Mâce 2/1233 (3745, 3746) ve Beyhakî, *Sünen* (10/113).

[3] Buhârî (4/71, 72) ve Müslim 2/1361 (14).

يَنَامُ النَّوْمَةَ فَتُرْفَعُ الْأَمَانَةُ مِنْ قَلْبِهِ وَلَا يَبْقَى مِنْهَا فِيهِ إِلَّا كَالْمَجْمَلِ أَوْ كَالْمَجْلِ - شَكَّ ابْنُ بُكَيْرٍ - كَجَمْرٍ دَحْرَجْتَهُ عَلَى رِجْلِكَ فَتَرَاهُ مُنْتَبِرًا وَلَيْسَ فِيهِ شَيْءٌ، فَلَبِثَ النَّاسُ بَعْدِي فِي الْأَسْوَاقِ وَلَيْسَ فِيهِمْ رَجُلٌ أَمِينٌ، حَتَّى يُقَالُ: لَقَدْ كَانَ فِي بَنِي فُلَانٍ رَجُلٌ أَمِينٌ، وَيُقَالُ لِلرَّجُلِ: مَا أَعْقَلَهُ، وَمَا أَنْصَحَهُ، وَمَا أَجْلَدَهُ، وَلَيْسَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ خَرْدَلٍ مِنَ الْإِيمَانِ "

4890- Huzeyfe b. el-Yemân der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize iki hadiseden bahsetti. Bunlardan biri gerçekleşti, diğerinin ise gerçekleşmesini bekliyoruz. Bize şöyle buyurdu: *"Emanet önce salih kişilerin kalplerinin derinliğine indirildi. Sonra onlar önce Kur'ân, sonra da sünnetten emanet konusunda bilgi edindiler."* Sonra Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellam) bu iki şeyden emanetin tekrar geri kaldırılmasından bahsederek şöyle buyurdu: *"Kul uykuya dalacak ve emanet kalbinden geri alınacak. Emanetten geriye de siyah bir nokta veya kişinin ayağına bir ateş parçası düştüğünde değdiği yerde bıraktığı kabarcık gibi basit bir iz kalacak. Kişi onun içinde bir şey var sanır, oysa içinde (yararlı) bir şey yoktur. Benden sonra (öyle bir zaman gelecek ki) çarşılarda insanlar arasında (neredeyse) emin kimse kalmayacaktır. Hatta: «Filan oğullarında emin bir kişi vardı» denilecek ve bu kişinin kalbinde hardal tanesi kadar iman olmadığı halde: «Ne kadar akıllı, ne samimi, ne kadar güçlü bir insandı» denilecektir."*[1]

Beyhakî der ki: Huzeyfe'nin bu hadisinin tahrici Sahîh'te Süleymân el-A'meş—Zeyd b. Vehb el-Cuhenî kanalıyla yapılmıştır. Buradaki hadis ise tek kanallı bir rivayettir.[2]

٤٨٩١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ سُلَيْمَانَ الْمَوْصِلِيُّ، ثنا قَاسِمُ بْنُ يَزِيدَ، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ رُفَيْعٍ، عَنْ شَدَّادِ بْنِ مُعَقِّلٍ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: " أَوَّلُ مَا تَفْقِدُونَ مِنْ دِينِكُمُ الْأَمَانَةُ، وَآخِرُ مَا تَفْقِدُونَ الصَّلَاةُ، وَسَيصلي قَوْمٌ لَا دِينَ لَهُمْ ". " هَذَا مَوْقُوفٌ، فَرُوِيَ أَيْضًا عَنْ حُذَيْفَةَ، فَرُوِيَ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ مَرْفُوعًا "

---

[1] Bu yolla tek kanallı bir hadistir. Sahih olan başka tarikleri vardır.

[2] Buhârî, *cizye* (7/188) ve Müslim 1/126, 127 (230).

4891- İbn Mes'ûd der ki: "Dininizde kaybedeceğiniz ilk şey emanettir. Son kaybedeceğiniz şey ise namazdır. (İşte o zamanlar) dini olmayan kavim bile namaz kılacaktır."[1]

Bu, mevkûf bir hadistir. Aynı şekilde Huzeyfe'nin sözü olarak ta bize rivayet olundu. Başka bir yolla da merfû olarak zikredilmiştir.

٤٨٩٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أنا أَبُو مُحَمَّدٍ دَعْلَجُ بْنِ أَحْمَدَ السِّجْزِيُّ، أنا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْبَرَاءِ، ثنا مُعَافَى بْنُ سُلَيْمَانَ، ثنا حَكِيمُ بْنُ نَافِعٍ، ثنا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ أَوَّلَ مَا يُرْفَعُ مِنَ النَّاسِ الْأَمَانَةُ، وَآخِرُ مَا يَبْقَى الصَّلَاةُ، وَرُبَّ مُصَلٍّ لَا خَيْرَ فِيهِ ". " تَفَرَّدَ حَكِيمُ بْنُ نَافِعٍ بِإِسْنَادِهِ هَذَا ". وَقَدْ رُوِيَ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ، مَرْفُوعًا

4892- Ömer b. el-Hattâb der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "*İnsanlar üzerinden kaldırılacak ilk şey emanettir. En sona kalacak olan da namazdır. Nice namaz kılan insan vardır ki onda hayır yoktur*" buyurdu.[2]

Hakîm b. Nâfi' bunu bu isnâd ile rivayette tek kalmıştır. Başka bir vecihle Sâbit kanalıyla Enes'ten merfû olarak rivayet olundu.[3]

٤٨٩٣ - وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، ثنا عُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ الضَّبِّيُّ، وَهِشَامُ بْنُ عَلِيٍّ، وَمُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الْعُودِيُّ، ثنا كَثِيرُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنِي قَزْعَةُ، ثنا دَاوُدُ بْنُ أَبِي هِنْدَ، قَالَ: لَقِيتُ شَيْخًا بِأَيْلَةَ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ، يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ أَوَّلَ مَا يُرْفَعُ مِنْ هَذِهِ الْأُمَّةِ الْحَيَاءُ وَالْأَمَانَةُ، فَسَلُوهُمَا اللهَ عَزَّ وَجَلَّ"

4893- Dâvud b. Ebî Hind der ki: Eyla'da yaşlı bir kişi bana şöyle dedi: "Ebû Hureyre'nin: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): «*Bu ümmetin üzerinden*

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] İsnâdı zayıftır. Ebû Nuaym, *Hilye* (2/174) ve Taberânî, *M. es-Sağîr* (1/138).

[3] Ebû Nuaym, *Hilye* (6/165), Harâitî, *Mekârimu'l-Ahlâk* (sh. 28), Ebû Temmâm er-Râzî, *el-Fevâid* (31/2) ve Diyâu'l-Makdisî, *el-Muhtâre* (1/495).

kaldırılacak ilk şey haya (utanma duygusu) ve emanettir. Onun için bunları Yüce Allah'tan çokça dileyin» buyurdu" dediğini işittim.[1]

٤٨٩٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثنا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ التَّاجِرُ، ثنا أَبُو حَاتِمٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِدْرِيسَ الرَّازِيُّ، ثنا أَبُو جَعْفَرٍ الْمُسْنَدِيُّ، ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، حَدَّثَنِي عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عُبَيْدِ اللهِ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ حَبِيبٍ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ الْبَاهِلِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَتُنْقَضُ عُرَى الْإِسْلَامِ عُرْوَةً عُرْوَةً، كُلَّمَا انْتَقَضَتْ عُرْوَةٌ تَشَبَّثَ النَّاسُ بِالَّتِي تَلِيهَا مِنْهُنَّ، فَأَوَّلُهُنَّ نَقْضًا الْحُكْمُ، وَآخِرُهُنَّ الصَّلَاةُ "

4894- Ebû Umâme el-Bâhilî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"İslam'ın bağları bir bir (çözülüp) bırakılacaktır. Her bir bağ (çözülüp) bırakıldığında insanlar yanındaki diğer bağa tutunacaktır. Bırakılacak olan ilk şey hükümdür. En son bırakılacak şey ise namazdır."*[2]

٤٨٩٥ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، ثنا إِبْرَاهِيمُ الْحَرْبِيُّ، ثنا عُبَيْدُ اللهِ ابْنُ عَائِشَةَ، ثنا حَمَّادٌ، عَنْ أَيُّوبَ، وَيُونُسَ بْنِ عُبَيْدٍ، عَنْ نَافِعٍ، أَنَّ ابْنَ عُمَرَ، قَالَ: " لَا تَنْظُرُوا إِلَى صَلَاةِ أَحَدٍ وَلَا صِيَامِهِ، وَانْظُرُوا إِلَى صِدْقِ حَدِيثِهِ إِذَا حَدَّثَ، وَإِلَى أَمَانَتِهِ إِذَا ائْتُمِنَ، وَإِلَى وَرَعِهِ إِذَا أَشْفَى "

4895- İbn Ömer der ki: "Kişinin namazına ve orucuna bakmaym. Kişinin konuştuğu zaman doğru konuşup konuşmadığına, kendisine verilen emanete ihanet edip etmemesine ve günahlar karşısında Allah'tan korkup korkmamasına bakın."[3]

٤٨٩٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عُمَرَ بْنِ حَفْصِ بْنِ الْحَمَامِيُّ الْمُقْرِئُ، بِبَغْدَادَ، أنا أَبُو مُحَمَّدٍ إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَلِيٍّ الْخُطَبِيُّ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عِيسَى بْنِ السَّكَنِ، ثنا

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] Hâkim'in tanımadığım hocası dışındaki ravileri güvenilirdir. Ahmed, *Müsned* (5/251), Taberânî, *M. el-Kebîr* 8/116 (7486), Hâkim, *Müstedrek* (4/92) ve İbn Hibbân, *Sahîh* 8/252, 253 (6680).

[3] Ravileri güvenilirdir.

الْحَارِثُ بْنُ مَنْصُورٍ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ الْحَنَّاطِ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: " مَنْ شَاءَ صَامَ وَصَلَّى، وَلَا دِينَ لِمَنْ لَا أَمَانَةَ لَهُ " كَذَا قَالَ: عَنْ عَائِشَةَ

4896- Hz. Âişe: "Dileyen oruç tutup namaz kılar. Ancak emanet sahibi (emîn) olmayan kişinin dini olmaz" demiştir.[1]

٤٨٩٧ - وَالْمَحْفُوظُ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ: " لَا يَغُرَّنَّكَ صَلَاةُ رَجُلٍ وَلَا صِيَامُهُ، مَنْ شَاءَ صَامَ، وَمَنْ شَاءَ صَلَّى، وَلَكِنْ لَا دِينَ لِمَنْ لَا أَمَانَةَ لَهُ " أَخْبَرَنَاهُ أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أنا إِسْمَاعِيلُ الصَّفَّارُ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أنا مَعْمَرٌ، عَنْ هِشَامٍ، فَذَكَرَهُ

4897- Ravi bunu Hz. Âişe'den bu şekilde nakletmiştir. Ancak bilinen şöyledir: Hişâm b. Urve'nin babasından bildirdiğine göre Ömer b. el-Hattâb: "Kişinin namazı ve orucu seni aldatmasın. Dileyen oruç tutar, dileyen de namaz kılar. Ancak emanet sahibi (emîn) olmayan kişinin dini de olmaz" demiştir.[2]

٤٨٩٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ دَاوُدَ بْنِ سُلَيْمَانَ الزَّاهِدُ، ثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ الْمَقْدِسِيُّ، ثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ هَانِئٍ النَّحْوِيُّ النَّيْسَابُورِيُّ، بِمَكَّةَ، ثنا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ، أَخْبَرَنِي عُمَرُ بْنُ عَطِيَّةَ، عَنْ عَمِّهِ بِلَالِ بْنِ الْحَارِثِ قَالَ: سَمِعْتُ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، يَقُولُ: " لَا يَغُرَّنَّكُمْ صَلَاةٌ وَلَا صِيَامٌ، وَلَكِنْ إِذَا حَدَّثَ صَدَقَ، وَإِذَا ائْتُمِنَ أَدَّى، وَإِذَا أَشْفَى وَرَعَ "

4898- Bilâl b. el-Hâris der ki: Hz. Ömer'in şöyle dediğini işittim: "Kişinin namazı ve orucu sizi aldatmasın. Kişinin konuştuğunda, doğru konuşup konuşmadığına, kendisine verilen emanete ihanet edip etmemesine ve günahlar karşısında Allah'tan korkup korkmamasına bakın."[3]

٤٨٩٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، ثنا سَعْدَانُ بْنُ نَصْرٍ، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ جَامِعِ بْنِ أَبِي رَاشِدٍ، عَنْ مَيْمُونِ بْنِ مِهْرَانَ، قَالَ: " ثَلَاثَةٌ يُؤَدَّيْنَ إِلَى

---

[1] İsnâdı hasendir.

[2] Ravileri güvenilirdir. Abdurrezzâk, *Musannef* (20192).

[3] Ravileri güvenilirdir.

الْبَرِّ وَالْفَاجِرِ: الرَّحِمُ تُوصَلُ كَانَتْ بَرَّةً أَوْ فَاجِرَةً، وَالْأَمَانَةُ تُؤَدَّى إِلَى الْبَرِّ وَالْفَاجِرِ، وَالْعَهْدُ يُوفَّى بِهِ لِلْبَرِّ وَالْفَاجِرِ "

4899- Meymûn b. Mihrân der ki: "Üç şey, karşıdaki kişi iyi de olsa kötü de olsa yerine getirilmelidir. Bunlardan biri; iyi de olsa kötü de olsa akraba olan kişiyle bağlar koparılmamalıdır. Diğeri; iyi de olsa kötü de olsa kişinin verdiği emanet kendisine iade edilmelidir. Üçüncüsü de; kişi iyi de olsa kötü de olsa kendisine verilen söz yerine getirilmelidir."[1]

٤٩٠٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْخَوَّاصُ، حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ نَصْرٍ، حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: سَمِعْتُ إِبْرَاهِيمَ بْنَ أَدْهَمَ، يَقُولُ: " إِذَا أَرَدْتَ أَنْ تَعْرِفَ الشَّيْءَ بِفَضْلِهِ فَاقْلِبْهُ بِضِدِّهِ، فَإِذَا أَنْتَ قَدْ عَرَفْتَ فَضْلَ مَا أُوتِيتَ "

4900- İbrâhîm b. Edhem der ki: "Eğer bir şeyin hakikatini bilmek istersen o şeyi ters çevir. Böylece onun hakikatini bilirsin."

٤٩٠١ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، أنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَفْصٍ الدَّيْنُورِيُّ، بِمَكَّةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عِمْرَانَ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ الْجَوْهَرِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ سُفْيَانَ بْنَ عُيَيْنَةَ، يَقُولُ: " مَنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ رَأْسُ مَالٍ فَلْيَتَّخِذِ الْأَمَانَةَ رَأْسَ مَالِهِ"

4901- İbrâhîm b. Saîd el-Cevherî der ki: Süfyân b. Uyeyne'nin: "Kişinin sermayesi yoksa kendisinde bulunan emaneti sermaye olarak kullanabilir" dediğini işittim.

٤٩٠٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أنا أَبُو الْحُسَيْنِ عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُعَاوِيَةَ النَّيْسَابُورِيُّ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مُسْلِمِ بْنِ وَارَةَ، ثنا حَجَّاجٌ، ثنا حَمَّادٌ، عَنْ حُمَيْدٍ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: " الْبَيْتُ الَّذِي يَكُونُ فِيهِ خِيَانَةٌ لَا يَكُونُ فِيهِ الْبَرَكَةُ ". " هَكَذَا جَاءَ مَوْقُوفًا "

4902- Humeyd'in bildirdiğine göre Enes: "İçinde hıyanet olan bir evde bereket olmaz" demiştir.

Bu şekilde mevkûf olarak zikredilmiştir.

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Ebû Nuaym, *Hilye* (4/87).

٤٩٠٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ قَاسِمُ بْنُ الْقَاسِمِ السَّيَّارِيُّ، بِمَرْوَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ حَاتِمٍ الْبَاشَانِيُّ، ثنا عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ شَقِيقٍ، ثنا الْحُسَيْنُ بْنُ وَاقِدٍ، عَنْ يَزِيدَ النَّحْوِيِّ، أَنَّ عِكْرِمَةَ، حَدَّثَهُ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: " لَمَّا قَدِمَ رَسُولُ اللهِ ﷺ الْمَدِينَةَ كَانُوا مِنْ أَخْبَثِ النَّاسِ كَيْلًا، فَأَنْزَلَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿وَيْلٌ لِلْمُطَفِّفِينَ﴾ [المطففين: ١] فَأَحْسَنُوا الْكَيْلَ بَعْدَ ذَلِكَ

4903- İbn Abbâs der ki: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem), Medine'ye geldiği zaman Medineliler ölçü ve tartı konusunda insanların en kötüleri idiler. Bunun üzerine Yüce Allah: *"Ölçüde ve tartıda hile yapanların vay hâline"*[1] âyetini indirdi. Bundan sonra da güzel bir şekilde tartmaya başladılar.[2]

٤٩٠٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُؤَمَّلِ، ثنا أَبُو عُثْمَانَ عَمْرُو بْنُ عَبْدِ اللهِ الْبَصْرِيُّ، ثنا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، ثنا يَعْلَى بْنُ عُبَيْدٍ، ثنا الْأَعْمَشُ، عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ، عَنْ كُرَيْبٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: " يَا مَعْشَرَ الْأَعَاجِمِ، إِنَّكُمْ قَدِ ابْتُلِيتُمْ بِاثْنَيْنِ بِهِمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ مِنَ الْقُرُونِ: الْمِكْيَالُ وَالْمِيزَانُ "

4904- İbn Abbâs der ki: Ey Acemler topluluğu! Sizden önceki toplumların kendisiyle helak olduğu iki şeyle sınanıyorsunuz. Bunlar ölçü ve tartıdır."[3]

٤٩٠٥ - رَوَاهُ أَبُو عَلِيٍّ الرَّحَبِيُّ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " يَا مَعْشَرَ التُّجَّارِ، إِنَّكُمْ قَدْ وَلِيتُمْ أَمْرًا هَلَكَتْ فِيهِ الْأُمَمُ السَّالِفَةُ: الْمِكْيَالُ وَالْمِيزَانُ ". أَخْبَرَنَاهُ أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، وَأَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ مُكْرَمٍ، ثنا عَلِيُّ بْنُ عَاصِمٍ، ثنا أَبُو عَلِيٍّ الرَّحَبِيُّ فَذَكَرَهُ

4905- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey tüccarlar topluluğu! Sizden öncekilerin helakine sebep teşkil eden iki işin başına getirilmiş bulunuyorsunuz. Bunlar ölçü ve tartıdır"* buyurmuştur.[1]

---

[1] Mutaffifin Sur. 1

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Mâce 2/748 (2223).

[3] İsnâdı sahihtir ve ravileri güvenilirdir.

٤٩٠٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أنا أَبُو سَهْلِ بْنُ زِيَادٍ الْقَطَّانُ، ثنا الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ حَاتِمٍ، ثنا ابْنُ حُمَيْدُ الرَّازِيُّ، ثنا ابْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ عَبْدِ الْوَهَّابِ بْنِ الْوَرْدِ، عَنْ مُحَارِبٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: " مِنْ تَضْيِيعِ الْأَمَانَةِ النَّظَرُ فِي الدُّورِ وَالْحُجَرِ "

4906- İbn Ömer: "Başkalarına ait avluları ve evleri gözetlemek, emaneti kaybetmekten sayılır" demiştir.[2]

٤٩٠٧ - حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْعَلَوِيُّ إِمْلَاءً، أنا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنُ بَالَوَيْهِ الْمُزَكِيُّ، ح، وَأَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَطَّانُ، قَالَا: ثنا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ السُّلَمِيُّ، ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، ثنا مَعْمَرٌ، عَنْ هَمَّامِ بْنِ مُنَبِّهٍ، قَالَ: هَذَا مَا ثنا أَبُو هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " اشْتَرَى رَجُلٌ مِنْ رَجُلٍ عَقَارًا، فَوَجَدَ الرَّجُلُ الَّذِي اشْتَرَى الْعَقَارَ فِي عَقَارِهِ جَرَّةً فِيهَا ذَهَبٌ، فَقَالَ لِلْبَائِعِ: - وَفِي رِوَايَةِ الْفَقِيهِ - فَقَالَ لَهُ الَّذِي اشْتَرَى الْعَقَارَ: خُذْ ذَهَبَكَ مِنِّي، أَنَا اشْتَرَيْتُ مِنْكَ الْأَرْضَ وَلَمْ أَبْتَعِ مِنْكَ الذَّهَبَ، وَقَالَ الَّذِي شَرَى الْأَرْضَ: إِنَّمَا بِعْتُكَ الْأَرْضَ وَمَا فِيهَا، فَتَحَاكَمَا إِلَى رَجُلٍ فَقَالَ الَّذِي تَحَاكَمَا إِلَيْهِ: أَلَكُمَا وَلَدٌ؟ فَقَالَ أَحَدُهُمَا: لِي غُلَامٌ، وَقَالَ الْآخَرُ: لِي جَارِيَةٌ، قَالَ: فَأَنْكِحُوا الْغُلَامَ الْجَارِيَةَ، وَأَنْفِقُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ مِنْهُ وَتَصَدَّقُوا ". رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ إِسْحَاقَ. وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ رَافِعٍ، كِلَاهُمَا عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ

4907- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "*Adamın biri birinden bir gayrimenkul satın aldı. Satın alan adam bu gayrimenkulde bir küp altın bulunca kendisinden satın aldığı adama giderek: «Altınını al! Zira ben senden altını değil sadece yeri aldım» dedi. Satan adam ise: «Ben sana yeri içindekilerle birlikte sattım» karşılığını verdi. Bir adamın huzurunda bu konuda davalaşınca da davayı gören adam: «Çocuklarınız var mı?» diye sordu. Biri: «Benim oğlum var» dedi, biri de: «Benim de bir kızım var» dedi. Bunun üzerine davayı gören adam: «O zaman bu çocuğu bu kızla evlendirin. Çıkan altını kendinize (onlara) harcayın ve sadaka olarak dağıtın" dedi.*"[3]

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] İsnâdı zayıftır.

[3] İsnâdı sahihtir.

Buhârî bunu *Sahîh*'te İshâk — Abdurrezzâk kanalıyla[1] ve Müslim bunu Muhammed b. Râfi' — Abdurrezzâk kanalıyla rivayet etmiştir.[2]

Bu hadiste nasıl emin oldukları ve kendilerinin olmayan bir şey hakkında nasıl hak iddia etmedikleri gösterilmektedir. Şeriatımıza göre de böylesi bir durumda altın, asıl sahibi ortaya çıkana kadar gayrimenkulün kendisinden alındığı adamda kalır.

٤٩٠٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، ثنا أَبُو أَحْمَدَ الْحَافِظُ، أنا أَبُو الْعَبَّاسِ الثَّقَفِيُّ، ثنا قُتَيْبَةُ، قَالَ: ثنا الْخُنَيْسِيُّ يَعْنِي مُحَمَّدَ بْنَ يَزِيدَ بْنِ خُنَيْسٍ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ أَبِي رَوَّادٍ، عَنْ نَافِعٍ، قَالَ: خَرَجَ ابْنُ عُمَرَ فِي بَعْضِ نَوَاحِي الْمَدِينَةِ وَمَعَهُ أَصْحَاب لَهُ، وَوَضَعُوا سَفْرَةً لَهُ، فَمَرَّ بِهِمْ رَاعِي غَنَمٍ، قَالَ: فَسَلَّمَ، فَقَالَ ابْنُ عُمَرَ: " هَلُمَّ يَا رَاعِي، هَلُمَّ "، فَأَصِبْ مِنْ هَذِهِ السُّفْرَةِ، فَقَالَ لَهُ: إِنِّي صَائِمٌ، فَقَالَ ابْنُ عُمَرَ: " أَتَصُومُ فِي مِثْلِ هَذَا الْيَوْمِ الْحَارِّ شَدِيدِ سُمُومُهُ وَأَنْتَ فِي هَذِهِ الْجِبَالِ تَرْعَى هَذَا الْغَنَمَ؟ " فَقَالَ لَهُ: أَيْ وَاللهِ أُبَادِرُ أَيَّامِي الْخَالِيَةَ، فَقَالَ لَهُ ابْنُ عُمَرَ وَهُوَ يُرِيدُ يَخْتَبِرُ وَرَعَهُ: " فَهَلْ لَكَ أَنْ تَبِيعَنَا شَاةً مِنْ غَنَمِكَ هَذِهِ فَنُعْطِيكَ ثَمَنَهَا وَنُعْطِيكَ مِنْ لَحْمِهَا فَتُفْطِرَ عَلَيْهِ؟ " فَقَالَ: إِنَّهَا لَيْسَتْ لِي بِغَنَمٍ، إِنَّهَا غَنَمُ سَيِّدِي، فَقَالَ لَهُ ابْنُ عُمَرَ: " فَمَا عَسَى سَيِّدُكَ فَاعِلًا إِذَا فَقَدَهَا، فَقُلْتَ: أَكَلَهَا الذِّئْبُ " فَوَلَّى الرَّاعِي عَنْهُ وَهُوَ رَافِعٌ أُصْبُعَهُ إِلَى السَّمَاءِ وَهُوَ يَقُولُ: أَيْنَ اللهُ، قَالَ: فَجَعَلَ ابْنُ عُمَرَ يُرَدِّدُ قَوْلَ الرَّاعِي وَهُوَ يَقُولُ: قَالَ الرَّاعِي: فَأَيْنَ اللهُ؟ قَالَ: فَلَمَّا قَدِمَ الْمَدِينَةَ بَعَثَ إِلَى مَوْلَاهُ فَاشْتَرَى مِنْهُ الْغَنَمَ وَالرَّاعِي فَأَعْتَقَ الرَّاعِيَ، وَوَهَبَ لَهُ الْغَنَمَ

4908- Nâfi' anlatıyor: Bir gün İbn Ömer dostlarıyla birlikte Medine'nin dışına doğru bir tarafa çıktı. Kendisine ait sofrayı açtıklarında bir çoban oradan geçip selam verince, İbn Ömer: "Gel ey çoban! Gel sen de bu sofradan kısmetini ye" dedi. Çoban: "Ben orucum" karşılığını verdi. İbn Ömer: "Böylesi sıcak ve samyeli esen bir günde bu dağda koyunları otlatırken mi oruç tutuyorsun?" deyince, çoban: "Evet vallahi boşa geçmiş günlerimi telafi etmeye çalışıyorum" cevabını verdi. İbn Ömer onun Allah'a karşı olan korkusunu öğrenmek için: "Bize koyunlarından bir koyun satar

---

[1] Buhârî, *enbiyâ* (4/150).

[2] Müslim 2/1345 (21).

mısın? Sana hem koyunun parasını, hem de kendisiyle iftar edeceğin eti veririz" deyince, çoban: "Koyunlar benim değildir, efendimindir" karşılığını verdi. İbn Ömer: "Eğer sen bunlardan bir tanesini kaybedip: «Onu kurt yedi» dersen efendin ne yapar ki!" deyince, çoban arkasını dönüp giderek ve parmağıyla gökyüzüne işaret ederek: "Ya Allah nerededir?" demeye başladı. İbn Ömer çobanın dediğini tekrar ederek: "Çoban: «Ya Allah nerededir» dedi" demeye başladı. Medine'ye geldiği zaman çobanın efendisine gelmesi için birini gönderdi. Ondan sürüyü ve çobanı satın alıp çobanı azat etti ve sürüyü kendisine verdi.[1]

٤٩٠٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُقْبَةَ الشَّيْبَانِيُّ، ثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ غَنَّامِ بْنِ حَفْصِ بْنِ غِيَاثٍ، قَالَ: وَجَدْتُ فِي كِتَابِ جَدِّي حَفْصِ بْنِ غِيَاثٍ، عَنْ مِسْعَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ مَيْسَرَةَ، عَنْ رَجُلٍ أَرَاهُ أَبَا شُعْبَةَ، عَنِ ابْنِ فَارِسٍ قَالَ: أَتَيْتُ أَبَا ذَرٍّ فَقَالَ: يَا ابْنَ أَخِي، مِثْلُكَ مِنْ قَوْمِي وَلَا أَعْرِفُهُ؟ قَالَ: شَغَلَتْنِي التِّجَارَةُ، قَالَ: " فَإِنَّمَا كُنَّا نَتَحَدَّثُ أَنَّ مِنْ نَفَرٍ لَا يُنْظَرُ إِلَيْهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ تَاجِرٌ فَاجِرٌ، وَكُنَّا نَعُدُّ الْفَاجِرَ الَّذِي يُحَلِّي السِّلْعَةَ بِمَا لَيْسَ فِيهَا "

4909- İbn Fâris der ki: Ebû Zer'in yanına gittim ve bana: "Yeğenim! Kavmimde senin gibi birisi var da ben onu tanımıyorum öyle mi" dedi. Kendisine: "Ticaret beni meşgul etti" dediğimde: "Biz eskiden facir tüccarın kıyamet gününde kendilerine rahmet bakışıyla bakılmayacağı kimselerden olduğunu konuşurduk. Ticaret malını kendisinde olmayan bir şeyle süsleyeni de facir tüccarlardan sayardık" dedi.[2]

٤٩١٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْمُقْرِئُ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، ثنا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثنا أَبُو مُوسَى، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، عَنْ مَنْصُورِ بْنِ أَبِي الْأَسْوَدِ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ مَيْسَرَةَ، عَنْ أَبِي شُعْبَةَ، عَنِ ابْنِ فَارِسٍ الْأَبْلَقِ، قَالَ: لَقِيتُ أَبَا ذَرٍّ، فَقَالَ: " مِمَّنْ أَنْتَ؟ " قُلْتُ: مِنْ بَنِي غِفَارٍ، قَالَ رَجُلٌ مِنْ قَوْمِي مِثْلُكَ لَا أَعْرِفُهُ؟ قُلْتُ: إِنَّهُ شَغَلَتْنِي التِّجَارَةُ، فَقَالَ: " لَكَ عَنْهَا غِنًى؟ " قُلْتُ: نَعَمْ، قَالَ: " دَعْهَا، فَإِنَّا كُنَّا

---

[1] İsnâdı hasendir.

[2] İsnâdında meçhul bir ravi vardır.

نَتَحَدَّثُ أَنَّ التَّاجِرَ فَاجِرٌ، وَذَلِكَ أَنَّهُ يُزَيِّنُ سِلْعَتَهُ بِمَا لَيْسَ فِيهَا ". " ابْنُ فَارِسٍ هَذَا هُوَ أَبُو فَارِسٍ الْأَبْلَقُ "

4910- İbn Fâris el-Eblak anlatıyor: Ebû Zer ile karşılaştığımda bana: "Sen kimlerdensin?" diye sordu. Kendisine: "Ben Ğifâr oğullarındanım" dediğimde: "Ben kavmimden olan senin gibi bir adamı tanımıyorum öyle mi?" deyince: "Ticaret beni meşgul etti" dedim. Ebû Zer: "Ondan kazanıyor musun?" diye sorunca: "Evet" cevabını verdim. Bunun üzerine: "Onu bırak. Biz eskiden tüccarın facir kimse olduğunu konuşurduk. Çünkü tüccar malını kendisinde olmayan şeylerle süsler" karşılığını verdi.[1]

İbn Fâris, Ebû Fâris el-Eblak'ın kendisidir.

٤٩١١ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ الْفَارِسِيُّ، أنا أَبُو إِسْحَاقَ الْأَصْفَهَانِيُّ، ثنا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ فَارِسٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْبُخَارِيُّ، قَالَ: قَالَ عَمْرُو بْنُ زُرَارَةَ: عَنِ الْقَاسِمِ، عَنْ عَبْدِ الْجَبَّارِ يَعْنِي ابْنَ الْمُغِيرَةِ، عَنْ أُمِّ كَثِيرٍ، قَالَتْ: سَمِعْتُ عَلِيًّا، فِي النَّفْخِ فِي الشَّاةِ أَيَزِيدُ فِي الْوَزْنِ أَوْ يُنْقِصُ؟ قِيلَ: " لَا "، قَالَ رَجُلٌ: يُزَيِّنُ سِلْعَتَهُ قَالَ الْبُخَارِيُّ لَا يُتَابَعُ عَلَيْهِ قَالَ الشَّيْخُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ: " حَدِيثُ أَبِي ذَرٍّ أَصَحُّ مِنْ هَذَا، هَذَا إِسْنَادٌ فِيهِ مَجْهُولُونَ "

4911- Ümmü Kesîr der ki: Hz. Ali'ye: "Koyun şişirilince ağırlığı artıp azalır mı?" diye sorulduğunu işittim. Ali: "Hayır" karşılığını verince, oradaki bir adam: "Kişi bu şekilde malını daha güzel gösterir" dedi.[2]

Buhârî: "Bu hadisin (Amr b. Zurâre'ye) mutâbaâtı yoktur" dedi.

Beyhakî der ki: "Ebû Zer'in hadisi bundan daha doğrudur. Bu isnâdda meçhul raviler vardır."

٤٩١٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثنا أَبُو بَكْرٍ إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ الْفَقِيهُ، بِالرِّيِّ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَرَجِ الْأَزْرَقُ، ثنا أَبُو النَّضْرِ هَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ، ثنا أَبُو جَعْفَرٍ الرَّازِيُّ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي مَالِكٍ، ثنا أَبُو سِنَانٍ، قَالَ: اشْتَرَيْتُ نَاقَةً مِنْ دَارِ وَاثِلَةَ بْنِ الْأَسْقَعِ، فَلَمَّا خَرَجْتُ بِهَا أَدْرَكَنِي وَاثِلَةُ وَهُوَ يَجُرُّ إِزَارَهُ، فَقَالَ: يَا أَبَا عَبْدِ اللهِ، اشْتَرَيْتَ؟

---

[1] İsnâdında meçhul bir ravi vardır. Dûlâbî, *el-Kunâ* (2/81, 82).

[2] İsnâdı güçlü değildir. Buhârî, *Târih* (3/2/107).

قُلْتُ: نَعَمْ، قَالَ: بَيَّنَ لَكَ مَا فِيهَا؟ قُلْتُ: وَمَا فِيهَا؟ إِنَّهَا لَسَمِينَةٌ ظَاهِرَةُ الصِّحَّةِ، قَالَ: أَرَدْتَ بِهَا سَفَرًا أَوْ أَرَدْتَ بِهَا لَحْمًا؟ قُلْتُ: أَرَدْتُ بِهَا الْحَجَّ، قَالَ: فَإِنَّ بِخُفِّهَا نَقْبًا، فَقَالَ صَاحِبُهَا: مَا أَرَدْتَ إِلَى هَذَا أَصْلَحَكَ اللهُ تَفْسُدُ عَلَيَّ؟ قَالَ: إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " لَا يَحِلُّ لِأَحَدٍ يَبِيعُ شَيْئًا إِلَّا بَيَّنَ فِيهِ، وَلَا يَحِلُّ لِمَنْ عَلِمَ ذَلِكَ إِلَّا بَيَّنَهُ "

4912- Ebû Sibâ' anlatıyor: Vâsile b. el-Eska'nın ailesinden bir deve satın aldım. Deveyi alıp oradan ayrıldığımda Vâsile'nin peştamalını sürüyerek bana yetişip: "Ey Ebû Abdillah! Sen bunu satın mı aldın?" diye sorunca: "Evet" dedim. Bana: "Satıcı sana devede ne olduğunu gösterdi mi?" deyince: "Nesi var ki? Açık görülmektedir ki besili bir hayvandır" dedim. Bana: "Onunla yolculuğa mı çıkmak istiyorsun? Yoksa onu et için mi aldın?" diye sordu. Kendisine: "Onu hacca gitmek için aldım" dediğimde: "Onun ayağında bir yara var" dedi. Bunun üzerine devenin sahibi: "Niçin böyle yapıyorsun? Allah seni ıslah etsin. Satışımı bozuyorsun" deyince, Vâsile şu karşılığı verdi: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): «*Satılan bir şeyin kusurunu gizlemek helal değildir. Kişinin o kusuru bilip söylememesi de caiz değildir*» buyurduğunu işittim."[1]

٤٩١٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي خَلَفُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْكَرَابِيسِيُّ بِبُخَارَى، ثنا أَبُو عَمْرٍو أَحْمَدُ بْنُ نَصْرٍ رَئِيسُ نَيْسَابُورَ، ثنا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ، ثنا زِيَادُ بْنُ الرَّبِيعِ الْيَحْمِدِيُّ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: رَأَيْتُ مُحَمَّدَ بْنَ وَاسِعٍ يَبِيعُ حِمَارًا لَهُ بِسُوقٍ مَرَّةً، فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ: يَا أَبَا عَبْدِ اللهِ، أَتَرْضَاهُ لِي؟ قَالَ: " لَوْ رَضِيتُهُ لَمْ أَبِعْهُ

4913- Ziyâd b. er-Rabî' el-Yahmidî, babasından bildiriyor: Bir gün Muhammed b. Vâsi'nin eşeğini satışa çıkardığını gördüm. Bir adam ona: "Ey Ebû Abdillah! Bu eşeği bana uygun görüyor musun (onu almama razı olur musun)?" diye sorunca: "Eğer ben ona razı olsaydım, onu satışa çıkarmazdım" karşılığını verdi.[2]

---

[1] İsnâdı zayıftır. Ahmed, *Müsned* (3/491), Hâkim, *Müstedrek* (2/9, 10), Beyhakî, *Sünen* (5/320) ve Taberânî, *M. el-Kebîr* 22/91 (217).

[2] Ebû Nuaym, *Hilye* (2/349).

٤٩١٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أنا أَبُو عَمْرِو بْنُ السَّمَّاكِ، ثنا حَنْبَلُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا غَسَّانُ بْنُ الْمُفَضَّلِ أَبُو مُعَاوِيَةَ الْغَلَابِيُّ، ثنا بِشْرُ بْنُ الْمُفَضَّلِ، قَالَ: " جَاءَتِ امْرَأَةٌ بِمِطْرَفِ خَزٍّ إِلَى يُونُسَ بْنِ عُبَيْدٍ، فَعَرَضَتْهُ عَلَيْهِ، فَنَظَرَ إِلَيْهِ فَقَالَ لَهَا: بِكَمْ؟، قَالَتْ: بِسِتِّينَ دِرْهَمًا. قَالَ: فَأَلْقَاهُ إِلَى جَارٍ لَهُ فَقَالَ: كَيْفَ تُرَامِي بِعِشْرِينَ وَمِائَةٍ؟ قَالَ: هُوَ ثَمَنُهُ أَوْ نَحْوُهُ، فَقَالَ لَهَا: انْطَلِقِي فَاسْتَأْمِرِي أَهْلَكِ فِي بَيْعِهِ بِخَمْسَةٍ وَعِشْرِينَ وَمِائَةٍ، قَالَتْ: قَدْ أَمَرُونِي أَنْ أَبِيعَهُ بِسِتِّينَ دِرْهَمًا، قَالَ: انْطَلِقِي فَاسْتَأْمِرِيهِمْ "

4914- Bişr b. el-Mufaddal der ki: Bir kadın ipek bir giysiyle Yûnus b. Ubeyd'in yanına geldi ve giysiyi kendisine satmak istedi. Yûnus giysiye baktıktan sonra kadına: "Kaça satacaksın?" diye sordu. Kadın: "Altmış dirheme" karşılığını verdi. Yûnus onu bir komşusuna gösterip: "Bunu yüz yirmi dirheme almama ne dersin?" diye sorunca, komşusu: "Bunun değeri bu kadar veya buna yakın bir şeydir" dedi. Bunun üzerine Yûnus, kadına: "Git ailene bunu yüz yirmi beş dirheme satmayı danış" deyince, kadın: "Bana onu altmış dirheme satmamı söylediler" cevabını verdi. Yûnus yine de: "Sen git onlarm fikrini sor" karşılığını verdi.[1]

٤٩١٥ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، ثنا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، أَظُنُّهُ عَنْ أَبِي بِشْرٍ، ثنا رَبِيعُ الْخَزَّازُ، قَالَ: جَاءَتِ امْرَأَةُ شَوْذَبَ بِثَوْبِ خَزٍّ، فَأَلْقَتْهُ عَلَى يُونُسَ فَقَالَتِ: اشْتَرِ هَذَا، قَالَ: " بِكَمْ؟ " قَالَتْ: بِمِائَةٍ، قَالَ: " ثَوْبُكَ خَيْرٌ مِنْ ذَلِكَ "، قَالَتْ: بِمِائَتَيْنِ، قَالَ: " ثَوْبُكَ خَيْرٌ مِنْ ذَلِكَ "، قَالَتْ: بِثَلَاثِمِائَةٍ، قَالَ: " ثَوْبُكَ خَيْرٌ مِنْ ذَلِكَ "، قَالَتْ: بِأَرْبَعِ مِائَةٍ - قَالَ أَبُو بِشْرٍ: فَأَنَا أَشُكُّ حَتَّى بَلَغَ أَرْبَعَ مِائَةٍ، أَوْ خَمْسَ مِائَةٍ - قَالَ: " هَذَا عِنْدَنَا إِنِ اشْتَرَاهُ رَجُلٌ فَوَضَعَهُ عِنْدَهُ حَتَّى جَاءَ طَالِبُ رِبْحٍ فِيهِ فَأَخَذَهُ "، قَالَتْ: خُذْهُ، قَالَ: فَلَمَّا ذَهَبَتْ أَقْبَلَ عَلَيْهِ أَصْحَابُهُ قَالُوا: يَا أَبَا عَبْدَ اللهِ، مَا كَانَ عَلَيْكَ لَوْ أَخَذْتَهُ بِمِائَةٍ؟ قَالَ: " لَا شَيْءَ، إِلَّا أَنِّي ظَنَنْتُ أَنَّهَا مَغْرُورَةٌ فَأَحْبَبْتُ أَنْ أَنْصَحَهَا "

4915- Rabî' el-Hazzâz der ki: Şevzeb'in hanımı ipek bir giysiyle Yûnus'a gelip: "Bunu benden satın al" dedi. Yûnus: "Kaça?" diye sorunca, kadm: "Yüz dirheme" karşılığını verdi. Yûnus: "Giysin bundan daha fazla eder"

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Ebû Nuaym, *Hilye* (3/15, 16).

deyince, kadın: "O zaman iki yüz dirheme" dedi. Yûnus yine: "Giysin bundan daha fazla eder" deyince, kadın: "O zaman üç yüz dirheme" dedi. Yûnus yine: "Giysin bundan daha fazla eder" deyince, kadın: "O zaman dört yüz dirheme" dedi. —Ebû Bişr: "Bu şekilde dört yüz dirheme mi, beş yüz dirheme mi yetişti şüpheye düştüm" dedi.— Bunun üzerine Yûnus: "Bu bizim yanımızda kalsın, biz onu senin adına satarız" dedi. Kâr bırakan bir müşteri gelip de satın almak isteyince kadın ona: "Al!" dedi. Adam da o fiyata aldı. Kadın gidince Yûnus'un dostları kendisine dönüp: "Ey Ebû Abdillah! Sen onu yüz dirheme satın alsaydın ne olurdu?" deyince: "Bir şey olmazdı. Ancak kadının aldanmış olduğunu anladım ve onu uyarmak istedim" karşılığını verdi.[1]

٤٩١٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أنا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ، ثنا عِمْرَانُ بْنُ مُوسَى، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي خَلَفٍ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ طَلْحَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جُحَادَةَ، قَالَ: " كَانَ زَاذَانُ يَبِيعُ الْكَرَابِيسَ، وَكَانَ إِذَا جَاءَهُ الرَّجُلُ أَرَاهُ شَرَّ الطِّرْفَيْنِ وَسَامَهُ سَوْمَةً وَاحِدَةً "

4916- Muhammed b. Cuhâde der ki: "Zazân pamuk ipliğinden dokunan ham bez satardı. Kendisine bir müşteri geldiğinde iki yüzünün de kötü yerlerini gösterir ve bir fiyat söylerdi."[2]

٤٩١٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، أنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، ثنا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، ثنا أَبُو بَكْرٍ الْحُمَيْدِيُّ، ثنا سُفْيَانُ، قَالَ: قَالَ مِسْعَرٌ: " جَاءَ مُجَمِّعُ بِشَاةٍ إِلَى السُّوقِ يَبِيعُهَا "، قَالَ: " يُخَيَّلُ لِي أَنَّ فِي لَبَنِهَا مُلُوحَةً "

4917- Mis'ar der ki: "Mucemmi' bir koyununu satmak için pazara getirmişti. Hatırladığım kadarıyla o koyunun sütünde tuzluluk vardı."[3]

---

[1] Ebû Bişr, Bekr b. Halef el-Basrî'nin kendisidir. Fesevî, *el-Ma'rifetu ve't-Târih* (2/251).

[2] Muhammed b. Ebî Halef, Muhammed b. Ahmed b. Ebî Halr es-Sülemî'dir. İbn Adiy, *el-Kâmil* (3/1091) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (4/199).

[3] Süfyân, İbn Uyeyne'nin kendisidir. Fesevî, *el-Ma'rifetu ve't-Târih* (2/283).

٤٩١٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عُثْمَانَ الْحَنَّاطُ، يَقُولُ: سَمِعْتُ ذَا النُّونِ، يَقُولُ: " ثَلَاثَةٌ مِنْ أَعْلَامِ الْخَيْرِ فِي التَّاجِرِ: تَرْكُ الذَّمِّ إِذَا اشْتَرَى، وَالْمَدْحِ إِذَا بَاعَ خَوْفًا مِنَ الْكَذِبِ، وَبَذْلُ النَّصِيحَةِ لِلْمُسْلِمِينَ حَذَرًا مِنَ الْخِيَانَةِ، وَالْوَفَاءُ فِي الْوَزْنِ إِشْفَاقًا مِنَ التَّطْفِيفِ، وَثَلَاثَةٌ مِنْ أَعْلَامِ الْخَيْرِ فِي الْمَكَاسِبِ: حِفْظُ اللِّسَانِ، وَصِدْقُ الْوَعْدِ، وَإِحْكَامِ الْعَمَلِ "

4918- Zü'n-Nûn der ki: "Üç şey hayırlı tüccarın alâmetindendir. Bunlar satın alacağı zaman malı kötülememe, satacağı zaman yalan söyleme korkusuyla malı övmeme, hainlikten sakınmak için Müslümanlara karşı samimi olmaktır ve kötü tartma korkusuyla tartıyı tam olarak yapmaktır. Üç şey de hayırlı kazancın alametindendir. Bunlar da dili korumak, sözde durmak ve işi sağlam yapmaktır."

٤٩١٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، أنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، ثنا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، ثنا حَمَّادٌ، عَنْ شُعَيْبِ بْنِ الْحَبْحَابِ، قَالَ: " أَوَّلُ مَا جَرَى بَيْنِي وَبَيْنَ أَبِي الْعَالِيَةِ، أَنَّهُ جَاءَ إِلَى السُّوقِ يَطْلُبُ ثَوْبًا، فَأَتَانِي فَأَخْرَجْتُ لَهُ ثَوْبًا صَالِحًا، وَأَخَذْتُ الدَّرَاهِمَ، فَذَهَبَ فَأَرَاهُ، فَقَالُوا: هَذَا خَيْرٌ مِنْ دَرَاهِمِكَ، قَالَ: فَجَاءَ فَقَالَ: رُدَّ عَلَيْنَا دَرَاهِمَنَا بَارَكَ اللهُ فِيكَ، فَرَدَدْتُ عَلَيْهِ الدَّرَاهِمَ، وَأَخَذْتُ الثَّوْبَ "

4919- Şuayb b. el-Habhâb der ki: Benimle Ebu'l-Âliye arasında geçen ilk olay şöyleydi. O bir giysi satın almak için çarşıya gelmişti. Bana geldi ve ona güzel bir giysi çıkarıp verdim. Kendisinden (giysinin değerince) dirhemleri aldım ve gitti. Kendisini görüyordum. Oradakiler ona: "Bu giysi verdiğin dirhemlerden daha değerlidir" deyince, geri geldi ve: "Dirhemlerimi geri ver. Allah sana bereketler ihsan etsin" dedi. Bunun üzerine dirhemlerini geri verip giysiyi geri aldım.[1]

٤٩٢٠ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، أنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، ثنا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي أُسَامَةَ الْحَلَبِيُّ، ثنا ضَمْرَةُ، عَنْ بَشِيرِ بْنِ صَالِحٍ، قَالَ: دَخَلَ ابْنُ مُحَيْرِيزٍ حَانُوتًا بِدَانِقٍ وَهُوَ يُرِيدُ أَنْ يَشْتَرِيَ ثَوْبًا، فَقَالَ رَجُلٌ لِصَاحِبِ الْحَانُوتِ: هَذَا ابْنُ

[1] Fesevî, *el-Ma'rifetu ve't-Târih* (3/23, 24).

مُحَيْرِيزٍ، فَأَحْسِنْ بَيْعَهُ، فَغَضِبَ ابْنُ مُحَيْرِيزٍ وَخَرَجَ وَقَالَ: " إِنَّا نَشْتَرِي بِأَمْوَالِنَا، وَلَسْنَا نَشْتَرِي بِدِينِنَا "

4920- Beşîr b. Sâlih der ki: İbn Muhayrîz, bir dânık[1] ile bir dükkâna girdi. Bir giysi satın almak istiyordu. Bir adam dükkân sahibine: "Bu kişi İbn Muhayrîz'dir. Ona indirimde bulun" deyince, İbn Muhayrîz öfkelenerek dükkândan çıktı ve: "Biz paramızla satın alırız, dinimizle satın almayız" dedi.[2]

٤٩٢١ - وَبِإِسْنَادِهِ قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي أُسَامَةَ، ثنا مُبَشِّرٌ، عَنْ سَلْمِ بْنِ الْعَلَاءِ، قَالَ: رَأَيْتُ ابْنَ مُحَيْرِيزٍ وَاقِفًا بِدَانِقٍ، فَسَمِعَ رَجُلًا يُسَاوِمُ وَهُوَ يَقُولُ: لَا وَاللهِ، وَبَلَى وَاللهِ، فَقَالَ: " يَا هَذَا، لَا يَكُونَنَّ اللهُ أَهْوَنَ بِضَاعِتِكَ عَلَيْكَ "

4921- Selm b. el-Alâ der ki: İbn Muhayrîz'in bir dânıkla durduğunu gördüm. O, bir kişinin pazarlık ederek: "Hayır vallahi, evet vallahi" dediğini işitince: "Ey sen! Allah senin için malından daha ucuz olmasın" dedi.

٤٩٢٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أنا أَبُو حَامِدِ بْنُ بِلَالٍ الْبَزَّازُ، ثنا يَحْيَى بْنُ الرَّبِيعِ الْمَكِّيُّ، ثنا سُفْيَانُ، عَنِ الْعَلَاءِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ مَرَّ بِرَجُلٍ يَبِيعُ طَعَامًا، فَقَالَ: " كَيْفَ تَبِيعُ؟ " فَأَخْبَرَهُ، فَأَوْحَى إِلَيْهِ أَنْ أَدْخِلْ يَدَكَ فِيهِ، فَأَدْخَلَ فَإِذَا هُوَ مَبْلُولٌ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَيْسَ مِنَّا مَنْ غَشَّنَا "

4922- Ebû Hureyre bildîriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) tahıl satan bir adamla karşılaşınca ona: *"Nasıl satıyorsun?"* diye sordu. Adam satış şeklini bildirince (Allah kendisine): "Elini tahılın içine daldır" diye vahyetti. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) elini tahılın içine daldırdığında ıslak olduğunu gördü ve: *"Bizi aldatan bizden değildir"* buyurdu.[3]

---

[1] Dirhemin altıda biri.

[2] Fesevî, *el-Ma'rifetu ve't-Târih* (2/364) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (5/138).

[3] İsnâdı hakkında bir bilgim yoktur. Ancak sahih bir hadistir. Müslim 1/199 (164).

٤٩٢٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ، أنا أَبُو حَامِدٍ، ثنا يَحْيَى، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي حَيَّانَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، مَرَّ النَّبِيُّ ﷺ بِرَجُلٍ يَبِيعُ طَعَامًا فَقَالَ: " أَوْحَى إِلَيَّ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ أَنْ أَدْخِلَ يَدَكَ فِيهِ " فَقَالَ: " مَا أَرَاكَ إِلَّا جَمَعْتَ خِيَانَةً فِي دِينِكَ، وَغِشًّا لِلْمُسْلِمِينَ "

4923- Ebû Hureyre bildiriyor: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) tahıl satan bir adamla karşılaşınca: *"Cibrîl bana: «Elini tahılın içine daldır» diye vahyetti"* buyurdu. Sonra (elini daldırınca da): *"Gördüğüm kadarıyla dininde hainlik ve Müslümanlara karşı aldatma biriktirmişsin"* buyurdu.[1]

٤٩٢٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِانَ، أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ بَكْرٍ، ثنا عَبْدُ الْأَعْلَى بْنُ حَمَّادٍ، ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ. وَحُمَيْدٌ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: " أَنَّ رَجُلًا كَانَ يَبِيعُ الْخَمْرَ فِي سَفِينَةٍ لَهُ وَمَعَهُ قِرْدٌ فِي السَّفِينَةِ، وَكَانَ يُشْرِبُ الْخَمْرَ بِالْمَاءِ، فَأَخَذَ الْقِرْدُ الْكَيْسَ فَصَعِدَ الذُّرْوَةَ وَفَتَحَ الْكَيْسَ، فَجَعَلَ يَأْخُذُ دِينَارًا وَيُلْقِيهِ فِي السَّفِينَةِ، وَدِينَارًا فِي الْبَحْرِ حَتَّى جَعَلَهُ نِصْفَيْنِ "

4924- Ebû Hureyre ile Hasan'ın bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellam) şöyle buyurmuştur: *"Adamın biri kendisine ait bir gemide sattığı şaraba su katmaktaydı. Yanında bir de bir maymun vardı. Maymun keseyi alıp geminin direğine çıktı. Keseyi açıp bitirene kadar bir dinar gemiye bir dinar denize atmaya başladı. Böylece kesedeki dinarları ikiye bölmüş oldu."*[2]

٤٩٢٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، ثنا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ، ثنا الْحُسَيْنُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْقَطَّانُ، ثنا عَامِرُ بْنُ سَيَّارٍ، ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ أَرْقَمَ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا تَشُوبُوا اللَّبَنَ لِلْبَيْعِ ". ثُمَّ ذَكَرَ حَدِيثَ الْمُحَفَّلَةِ، ثُمَّ قَالَ مَوْصُولًا بِالْحَدِيثِ " أَلَا وَإِنَّ رَجُلًا مِنْ قَبْلِكُمْ جَلَبَ خَمْرًا إِلَى قَرْيَةٍ فَشَابَهَا بِالْمَاءِ، فَأَضْعَفَ أَضْعَافًا، فَاشْتَرَى قِرْدًا فَرَكِبَ الْبَحْرَ، حَتَّى إِذَا لَجَجَ فِيهِ أَلْهَمَ اللهُ الْقِرْدَ صُرَّةَ الدَّنَانِيرِ،

---

[1] İsnâdı hakkında bir bilgim yoktur. Ancak sahih bir hadistir.

[2] Sahih hadistir ve ravileri güvenilirdir. Ahmed, *Müsned* (2/407).

فَأَخَذَهَا فَصَعِدَ الدَّقَلَ، فَفَتَحَ الصُّرَّةَ وَصَاحِبُهَا يَنْظُرُ إِلَيْهِ، فَأَخَذَ دِينَارًا فَرَمَى بِهِ فِي الْبَحْرِ، وَدِينَارًا فِي السَّفِينَةِ، حَتَّى قَسَمَهَا نِصْفَيْنِ ".

4925- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Satacağınız süte başka şeyler katmayın"* buyurdu. Ravi der ki: Sonrasında Ebû Hureyre, müşteriyi aldatmak hakkındaki hadisi aktardı ve mevsûl olarak şöyle devam etti: *"Bilmiş olun ki, sizden öncekilerden bir adam bir köye şarap getirdi ve ona şarap miktarı kadar su karıştırdı. Sonra bir maymun satın alarak deniz yolculuğuna çıktı. Denize açıldıklarında Allah'ın maymuna ilham etmesi üzerine maymun para kesesini alıp geminin direğine çıktı ve keseyi açtı. Sahibi ona bakmaktaydı. Maymun bir dinarı denize, bir dinarı geminin içine atmaya başladı. Böylece kesedeki dinarları ikiye bölmüş oldu."*[1]

Beyhakî: "Süleymân b. Erkam zayıf biridir" dedi.

٤٩٢٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْغَضَائِرِيُّ، ثنا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو الرَّزَّازُ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ مُلَاعِبِ بْنِ حَبَّانَ، ثنا صَالِحُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا يَحْيَى بْنُ كَثِيرٍ الْكَاهِلِيُّ، قَالَ صَالِحٌ وَكَانَ ثِقَةً، وَكَانَ لَا بَأْسَ بِهِ: ثنا هِشَامٌ، عَنِ ابْنِ سِيرِينَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ رَجُلًا كَانَ فِيمَنْ قَبْلَكُمْ حَمَلَ خَمْرًا، ثُمَّ جَعَلَ فِي كُلِّ زِقٍّ نِصْفًا مَاءً، ثُمَّ بَاعَهُ، فَلَمَّا جَمَعَ الثَّمَنَ جَاءَ ثَعْلَبٌ، فَأَخَذَ الْكَيْسَ وَصَعِدَ الدَّقَلَ، فَجَعَلَ يَأْخُذُ دِينَارًا فَيَرْمِي بِهِ فِي السَّفِينَةِ، وَيَأْخُذُ دِينَارًا فَيَرْمِي بِهِ فِي الْمَاءِ حَتَّى فَرَغَ مَا فِي الْكَيْسِ "

4926- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Sizden öncekilerden bir adam şarap getirmiş ve her şarap tulumunun yarısını su ile doldurmuştu. Bunları satıp parasını topladığında bir tilki gelip keseyi aldı ve (geminin) direğ(in)e çıktı. Keseyi bitirene kadar bir dinar gemiye, bir dinar denize atmaya başladı."*[2]

٤٩٢٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنُ عَبْدِ الْحَكَمِ، ثنا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي اللَّيْثُ، وَغَيْرُهُ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي جَعْفَرٍ، أَنَّ

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (3/1104).

[2] İsnâdı güçlü değildir.

صَفْوَانَ بْنَ سُلَيْمٍ، أَخْبَرَهُ، أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ مَرَّ بِإِنْسَانٍ يَحْمِلُ لَبَنًا قَدْ خَلَطَهُ بِالْمَاءِ يَبِيعُهُ، فَقَالَ لَهُ أَبُو هُرَيْرَةَ: " كَيْفَ لَكَ إِذَا قِيلَ لَكَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ: خَلِّصِ الْمَاءَ مِنَ اللَّبَنِ "

4927- Safvân b. Süleym bildiriyor: Ebû Hureyre satmak üzere süte su katan birine rastladı ve kendisine: "Kıyamet gününde sana: «Suyu sütten ayır» denildiği zaman ne yapacaksın?" dedi.[1]

٤٩٢٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْفَتْحِ هِلَالُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، أنا الْحُسَيْنُ بْنُ يَحْيَى بْنِ عَيَّاشٍ الْقَطَّانُ، ثنا أَبُو الْأَشْعَثِ، ثنا عَبْدُ الْأَعْلَى بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى، عَنْ هِشَامِ بْنِ حَسَّانَ، عَنْ وَاصِلٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ هَرِمٍ، عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ مَحْمُودٍ، وَقَالَ: كُنْتُ عِنْدَ ابْنِ عَبَّاسٍ، فَأَتَاهُ رَجُلٌ فَقَالَ: أَقْبَلْنَا حَجَّاجًا حَتَّى إِذَا كُنَّا بِالصِّفَاحِ تُوُفِّيَ صَاحِبٌ لَنَا، فَحَفَرْنَا لَهُ، فَإِذَا أَسْوَدُ قَدْ أَخَذَ اللَّحْدَ، ثُمَّ حَفَرْنَا قَبْرًا آخَرَ فَإِذَا أَسْوَدُ قَدْ أَخَذَ اللَّحْدَ كُلَّهُ، قَالَ: فَتَرَكْنَا وَأَتَيْنَاكَ نَسْأَلُكَ مَا تَأْمُرُنَا، قَالَ: " ذَاكَ عَمَلُهُ الَّذِي كَانَ يَعْمَلُ، اذْهَبُوا فَادْفِنُوهُ فِي بَعْضِهَا، وَاللهِ لَوْ حَفَرْتُمْ لَهُ الْأَرْضَ كُلَّهَا لَوَجَدْتُمْ ذَلِكَ "، قَالَ: فَأَلْقَيْنَاهُ فِي قَبْرٍ، قَالَ: فَلَمَّا قَضَيْنَا سَفَرَنَا أَتَيْنَا امْرَأَتَهُ فَسَأَلْنَاهَا عَنْهُ فَقَالَتْ: كَانَ رَجُلًا يَبِيعُ الطَّعَامَ، فَيَأْخُذُ قُوتَ أَهْلِهِ كُلَّ يَوْمٍ، ثُمَّ يَنْظُرُ مِثْلَهُ مِنْ قَصَبِ الشَّعِيرِ فَيَقْطَعُهُ فَيَخْلِطُهُ فِي طَعَامِهِمْ، وَكَانَ يَأْكُلُ مَا كَانَ يَأْخُذُ

4928- Abdulhamîd b. Mahmûd der ki: Ben İbn Abbâs'ın yanında iken bir adam kendisine gelip: "Hac için yola çıktık. Sifâh denilen yere geldiğimizde yol arkadaşlarımızdan biri vefat etti. Onu defnetmek için bir mezar açtığımızda bir karartı lahdi doldurdu. Bunun üzerine başka bir mezar açtık. Yine lahdi bir karartı doldurdu. Bunun üzerine onu bıraktık ve ne yapacağımızı sana sormaya geldik" dedi. Bunun üzerine İbn Abbâs: "O (karartı) onun amelidir. Geri gidin ve onu açtığınız mezardan birine defnedin. Vallahi onun için bütün yeryüzünü kazsanız yine aynı şeyi göreceksiniz" karşılığını verdi. Biz de onu açmış olduğumuz iki mezardan birine defnettik. Hacdan geri döndüğümüz zaman bu kişinin hanımına gidip adamın durumu hakkında sorduğumuzda: "Bu kişi tahıl satan biri idi. Her gün satacağı tahıldan ailesinin ihtiyacını kaldırır ve içine bir o kadar

[1] İsnâdı hasendir.

arpa samanı karıştırırdı. Kaldırdığını da (ailesiyle birlikte) yerdi" karşılığını verdi.[1]

٤٩٢٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أنا أَبُو الْحُسَيْنِ السِّرَاجُ، ثنا مُطَيَّنٌ، ثنا مَحْمُودُ بْنُ غَيْلَانَ، ثنا بِشْرُ بْنُ السَّرِيِّ، عَنْ مُصْعَبِ بْنِ ثَابِتٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " أَرْهِقُوا القبلة " -قَالَ أَبُو جعفر: يَعْنِي مُطَيَّنٌ، أَيِ ادْنُوا إِلَيْهَا - فَإِنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " إِنَّ اللهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى يُحِبُّ إِذَا عَمِلَ أَحَدُكُمْ عَمَلًا أَنْ يُتْقِنَهُ "

4929- Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kıbleye (yani sütreye) yaklaşın"* buyurmuştur.

Ebû Câfer (Mutayyen) bunu rivayet ettikten sonra şöyle dedi: "Kıbleye iyice yanaşın anlamındadır. Zira Allah Resûlü (sallallahu alayhi vesellem): *"Yüce Allah sizden biri bir iş yaptığı zaman onu en güzel şekilde yapmasını sever"* buyurmuştur.[2]

٤٩٣٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي دَارِمٍ الْحَافِظُ، بِالْكُوفَةِ، ثنا أَبُو الْحُسَيْنِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُسْتَلِمِ، ثنا مُصْعَبُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُصْعَبٍ الزُّبَيْرِيُّ، ثنا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ اللهَ تَعَالَى يُحِبُّ إِذَا عَمِلَ أَحَدُكُمْ عَمَلًا أَنْ يُتْقِنَهُ " كَذَا قَالَ، وَأَظُنُّهُ غَلَطًا.

4930- Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem): *"Yüce Allah sizden biri bir iş yaptığı zaman onu en güzel şekilde yapmasını sever"* buyurmuştur.[3]

Ravi böyle demiştir ve sanırım hata etmiştir.

٤٩٣١ - فَقَدْ:أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، أنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، قَالَ: وأنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ مِقْسَمٍ الْعَطَّارُ الْمُقْرِئُ، ثنا إِدْرِيسُ بْنُ عَبْدِ الْكَرِيمِ، قَالَا: ثنا مُصْعَبُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الزُّبَيْرِيُّ، حَدَّثَنِي بِشْرُ بْنُ السَّرِيِّ، عَنْ مُصْعَبِ

---

[1] İsnâdında bir sakınca yoktur.

[2] İsnâdı zayıftır. Ebû Ya'lâ, *Müsned* 8/253 (4840) ve İbn Adiy, *el-Kâmil* (2/449).

[3] İsnâdı sahihtir.

بْنِ ثَابِتٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " إِنَّ اللهَ جَلَّ وَعَزَّ يُحِبُّ إِذَا عَمِلَ أَحَدُكُمْ عَمَلًا أَنْ يُتْقِنَهُ ". قَالَ الشَّيْخُ أَحْمَدُ: " هَذَا أَصَحُّ، وَلَيْسَ لِمَالِكٍ فِيهِ أَصْلٌ، وَاللهُ أَعْلَمُ " وَرَوَاهُ أَيْضًا أَبُو الْأَزْهَرِ، عَنْ بِشْرِ بْنِ السَّرِيِّ

4931- Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yüce Allah sizden biri bir iş yaptığı zaman onu en güzel şekilde yapmasını sever"* buyurmuştur.[1]

Beyhakî der ki: Bu daha doğrudur ve isnâdında Mâlik'in yeri yoktur. En doğrusunu Allah bilir. Ebu'l-Ezher bunu Bişr b. es-Serî kanalıyla rivayet etmiştir.

٤٩٣٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحَسَنِ الْمُقْرِئُ، ثنا أَبُو أُمَيَّةَ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الطَّرَسُوسِيُّ، ثنا قُطْبَةُ بْنُ الْعَلَاءِ بْنِ الْمِنْهَالِ الْغَنَوِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: قَالَ لِي مُحَمَّدُ بْنُ سُوقَةَ: اذْهَبْ بِنَا إِلَى رَجُلٍ لَهُ فَضْلٌ فَانْطَلَقْتُ إِلَى عَاصِمِ بْنِ كُلَيْبٍ الْجَرْمِيِّ، فَكَانَ فِيمَا حَدَّثَنَا أَنْ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي كُلَيْبٌ أَنَّهُ شَهِدَ مَعَ أَبِيهِ جَنَازَةً شَهِدَهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ وَأَنَا غُلَامٌ أَعْقِلُ وَأَفْهَمُ، فَانْتَهَى بِالْجَنَازَةِ إِلَى الْقَبْرِ وَلَمْ يُمْكِنْ لَهَا، قَالَ فَجَعَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " سَوُّوا لَحْدَ هَذَا " حَتَّى ظَنَّ النَّاسُ أَنَّهُ سُنَّةٌ، فَالْتَفَتَ إِلَيْهِمْ، فَقَالَ: " أَمَا إِنَّ هَذَا لَا يَنْفَعُ الْمَيِّتَ وَلَا يَضُرُّهُ، وَلَكِنَّ اللهَ يُحِبُّ مِنَ الْعَامِلِ إِذَا عَمِلَ أَنْ يُحْسِنَ "

4932- Kutbe b. el-Alâ b. el-Minhâl el-Ğanevî, babasından bildiriyor: Muhammed b. Sûka bana: "Bizi faziletli bir adamın yanına götür" deyince, Âsım b. Kuleyb el-Cermî'nin yanına gittim. Bize anlattıkları arasında şöyle bir şey de vardı: "Babam Kuleyb bana, babasıyla birlikte bir cenazeye katıldığını anlatarak şöyle dedi: "O zaman ben çocuk idim. Ancak aklım kesiyor ve olanları anlıyordum. Cenaze mezara getirildiğinde daha mezar bitmemişti. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Lahdi güzel yapınız"* buyurmaya başladı. Hatta insanlar bunun sünnet olduğunu sanmıştı.

---

[1] İçinde Mus'ab b. Sâbit'in bulunmasından dolayı isnâdı zayıftır. Ebû Ya'lâ, *Müsned* 3497 (4386) ve İbn Adiy, *el-Kâmil* (6/2359).

Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) onlara doğru bakıp: *"Bunun ölüye bir yararı veya bir zararı olmaz. Ancak Yüce Allah bir iş yapıldığı zaman o işin en güzel şekilde yapılmasını sever"* buyurdu.[1]

[1] İsnâdı çok zayıftır ve mürsel bir hadistir.

السَّادِسُ وَالثَّلَاثُونَ مِنْ شُعَبِ الْإِيمَانِ وَهُوَ بَابٌ فِي تَحْرِيمِ النُّفُوسِ وَالْجِنَايَاتِ عَلَيْهَا

36. Şube

Cana Kıymanın ve Bir Cana Zarar Vermenin Haram Kılınması

Yüce Allah: *"Kim bir mümini kasden öldürürse cezası, içinde temelli kalacağı cehennemdir. Allah ona gazab etmiş, lanetlemiş ve büyük azab hazırlamıştır"*[1] ve: *"Kendinizi de öldürmeyin!"*[2] Yani birbirinizi öldürmeyin *"Allah size karşı gerçekten merhametlidir"*[3] buyurmaktadır. Yani Allah, size olan merhametinden dolayı birbirinizi öldürmeyi yasakladı. Sizin bu şekilde hayatta kalmanızı ve kalıcı nimete giden hayırları kazanmanız için dünya nimetlerinden faydalanmanızı istedi. Sonra: *"Kim haddi aşarak ve zulmederek bunu yaparsa, onu cehennem ateşine atacağız. Bu, Allah'a pek kolaydır"*[4] buyurdu ve haram öldürmeyi şirk ile eşit saydı. Sonra: *"Onlar, Allah ile beraber başka bir ilâha kulluk etmeyen, haksız yere, Allah'ın haram kıldığı cana kıymayan ve zina etmeyen kimselerdir. Kim bunları yaparsa ağır azaba uğrar. Kıyâmet günündeyse azâbı kat kat arttırılır ve hor hakir bir halde, ebedî olarak azapta kalır. Ancak tövbe edip de inanan ve salih amel işleyenler başka"*[5] buyurdu. Yine: *"Haklı bir sebep olmadıkça, Allah'ın, öldürülmesini haram kıldığı cana kıymayın. Kim haksız yere öldürülürse, biz onun velisine yetki vermişizdir. Ancak o da (kısas yoluyla) öldürmede meşru ölçüleri aşmasın. Çünkü kendisine yardım edilmiştir"*[6] buyurdu. Böylece öldürmeyi yasakladı ve onu zulüm olarak adlandırdı. Zulüm de çirkin ve haram bir şeydir. Sünnette aynı şekilde gelmiştir.↓

---

[1] Nisâ Sur. 93

[2] Nisâ Sur. 29

[3] Nisâ Sur. 29

[4] Nisâ Sur. 30

[5] Furkân Sur. 68- 70

[6] İsrâ Sur. 33

٤٩٣٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ جَنَاحُ بْنُ نَذِيرِ بْنِ جَنَاحٍ الْقَاضِي، بِالْكُوفَةِ، أنا أَبُو جَعْفَرِ بْنُ دُحَيْمٍ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ حَازِمِ بْنِ أَبِي غَرَزَةَ، ثنا عُثْمَانُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، ثنا جَرِيرٌ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُرَحْبِيلٍ، قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللهِ بْنُ مَسْعُودٍ: قَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللهِ، أَيُّ الذَّنْبِ أَكْبَرُ عِنْدَ اللهِ؟ قَالَ: " أَنْ تَدْعُوَ لَهُ نِدًّا وَهُوَ خَلَقَكَ ". قَالَ: ثُمَّ أَيٌّ؟ قَالَ: " أَنْ تَقْتُلَ وَلَدَكَ مَخَافَةَ أَنْ يَطْعَمَ مَعَكَ " قَالَ: ثُمَّ أَيٌّ؟ قَالَ: " أَنْ تُزَانِيَ بِحَلِيلَةِ جَارِكَ " فَأَنْزَلَ اللهُ تَصْدِيقَهَا ﴿وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللهِ إِلَهًا آخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ يَلْقَ أَثَامًا﴾ [الفرقان: ٦٨]. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، وَمُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ

وَقَدْ مَضَى حَدِيثُ أَنَسٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ سُئِلَ عَنِ الْكَبَائِرِ، فَقَالَ: " الْإِشْرَاكُ بِاللهِ، وَعُقُوقُ الْوَالِدَيْنِ، وَقَتْلُ النَّفْسِ، وَقَوْلُ الزُّورِ "

4933- Abdullah b. Mes'ûd der ki: Bir adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Allah katında en büyük günah hangisidir?" diye sorunca: *"Seni yaratmış olduğu halde kendisine ortak koşmandır"* buyurdu. Adam: "Sonra hangisidir?" dediğinde: *"Yiyeceğinden yiyip tüketeceği korkusuyla çocuğunu öldürmendir"* buyurdu. Adam: "Sonra hangisidir?" dediğinde: *"Komşunun helâlıyla zina etmendir"* buyurdu. Sonra, Allah bunu tasdik edici olarak: ***"Onlar, Allah ile beraber başka bir ilâha kulluk etmeyen, haksız yere, Allah'ın haram kıldığı cana kıymayan ve zina etmeyen kimselerdir"***[1] âyetini indirdi.[2]

Buhârî ve Müslim bunu *Sahîh*'lerinde Osmân b. Ebî Şeybe kanalıyla rivayet ettiler.[3]

Daha önce geçen Enes'in hadisinde: "Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vasellem) büyük günahlar sorulunca: *«Allah'a şirk koşmak, anne babaya asi olmak, (haksız yere) birini öldürmek ve yalancı şahitliktir»* buyurdu" şeklindedir.

---

[1] Furkân Sur. 68

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] Buhârî, *tefsîr* (5/148) ve Müslim 1/90, 91, 92 (141, 142).

٤٩٣٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ بَكْرٍ الْمَرْوَزِيُّ، ثنا يَعْلَى بْنُ عُبَيْدٍ، ثنا الْأَعْمَشُ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَقُولُوا: لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ، فَإِذَا قَالُوهَا مَنَعُوا مِنِّي دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ إِلَّا بِحَقِّهَا، وَحِسَابُهُمْ عَلَى اللهِ عَزَّ وَجَلَّ ". أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ الْأَعْمَشِ

4934- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"İnsanlarla «Lâ ilâhe illallah'» diyene kadar savaşmam emredildi. Bunu demeleri halinde hak etmedikleri sürece mallarını ve canlarını bana karşı korumuş olurlar. Kendi içlerindekilerden dolayı da hesapları Yüce Allah'a kalmıştır."*

Müslim bunu *Sahîh*'te A'meş kanalıyla rivayet etmiştir.[1]

٤٩٣٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ بَكْرٍ الْمَرْوَزِيُّ، ثنا يَعْلَى بْنُ عُبَيْدٍ، ثنا الْأَعْمَشُ، عَنْ أَبِي ظَبْيَانَ، عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ، قَالَ: بَعَثَنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ إِلَى الْحُرُقَاتِ فَنَذَرُوا بِهَا فَهُزِمُوا، فَأَدْرَكْنَا رَجُلًا مِنْهُمْ فَقَالَ: أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ، فَضَرَبْتُهُ بِالسَّيْفِ حَتَّى قَتَلْتُهُ، فَلَمَّا قَدِمْنَا عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَقَالَ: " مَنْ لَكَ بِلَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ؟ " قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ، إِنَّمَا قَالَهَا تَعَوُّذًا مِنَ الْقَتْلِ، قَالَ: " مَنْ لَكَ بِلَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ " فَمَا زَالَ يَقُولُهَا حَتَّى وَدِدْتُ أَنِّي كُنْتُ أَسْلَمْتُ يَوْمَئِذٍ أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، مِنْ حَدِيثِ الْأَعْمَشِ. وَقَالَ فِي حَدِيثِ أَبِي خَالِدٍ الْأَحْمَرِ، عَنِ الْأَعْمَشِ: " أَفَلَا شَقَقْتَ عَنْ قَلْبِهِ حَتَّى تَعْلَمَ قَالَهَا أَمْ لَا "

4935- Usâme b. Zeyd der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bizi bir ordu ile birlikte (Cuheyne kabilesinden bir kol olan) Hurukât üzerine gönderdi. Hezimete uğrayıp kaçışmaya başladıklarında onlardan birini yakaladık. Adam yakalanınca: "Allah'tan başka ilah olmadığına şahadet ederim" dedi. Ancak ben yine de kılıçla onun boynunu vurdum ve öldürdüm. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geri döndüğümüzde: *"(Kıyamet gününde bu adamın söylediği) Lâ ilâhe illallah (kelimesi) karşısında senin için (yardımcı*

[1] Müslim 1/52 (35).

olabilecek) kim vardır?" buyurdu. Ben: "Ey Allah'ın Resûlü! O bunu ölüm korkusuyla söyledi" dediğimde, yine: *"Kıyamet gününde (bu adamın söylediği) Lâ ilâhe illallah (kelimesi) karşısında senin için (yardımcı olabilecek) kim vardır?"* buyurdu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bunu o kadar tekrarladı ki, o gün Müslümanlığa yeni girmiş olmayı temenni ettim.

Müslim bunu *Sahîh*'te A'meş kanalıyla rivayet etmiştir.[1] Ebû Hâlid el-Ahmar'ın A'meş'ten olan rivayetinde ise: *"Sen onun (silah korkusuyla) söyleyip söylemediğini öğrenmek için yarıp kalbine mi baktın?"* ibaresi geçmiştir.

٤٩٣٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثنا أَبُو الْفَضْلِ الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ، وَحَاتِمُ بْنُ وَاقِدٍ الدُّورِيُّ، ثنا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أنا عَاصِمُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْعُمَرِيُّ، ح. وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا أَبُو سَعِيدٍ أَحْمَدُ بْنُ يَعْقُوبَ الثَّقَفِيُّ، وَأَبُو سَعِيدٍ عَمْرُو بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مَنْصُورٍ الْعَدْلُ، ثنا أَبُو بَكْرٍ عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ السَّدُوسِيُّ، ثنا عَاصِمُ بْنُ عَلِيٍّ، ثنا عَاصِمُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْعُمَرِيُّ، عَنْ وَاقِدٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي وَهُوَ، يَقُولُ: قَالَ عَبْدُ اللهِ هُوَ ابْنُ عُمَرَ، قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ: " أَلَا أَيُّ شَهْرٍ تَعْلَمُونَه أَعْظَمَ حُرْمَةً؟ " قَالُوا أَلَا شَهْرُنَا هَذَا، " أَلَا أَيَّ بَلَدٍ تَعْلَمُونَ أَعْظَمَ حُرْمَةً " قَالُوا: أَلَا بَلَدُنَا هَذَا، قَالَ: " أَلَا أَيَّ يَوْمٍ تَعْلَمُونَهُ أَعْظَمَ حُرْمَةً " قَالُوا: أَلَا يَوْمُنَا هَذَا، قَالَ: " فَإِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ قَدْ حَرَّمَ عَلَيْكُمْ أَمْوَالَكُمْ وَأَعْرَاضَكُمْ إِلَّا بِحَقِّهَا، كَحُرْمَةِ يَوْمِكُمْ هَذَا، فِي بَلَدِكُمْ هَذَا، فِي شَهْرِكُمْ هَذَا، أَلَا هَلْ بَلَّغْتُ " ثَلَاثًا، كُلُّ ذَلِكَ يُجِيبُونَهُ: أَلَا نَعَمْ، قَالَ: " وَيْحَكُمْ - أَوْ وَيْلَكُمْ - لَا تَرْجِعُوا بَعْدِي كُفَّارًا يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ عَلِيٍّ عَلَى لَفْظِ حَدِيثِ عَاصِمٍ، وَحَدِيثُ يَزِيدَ مِثْلُهُ غَيْرَ أَنَّهُ لَمْ يَقُلْ: أَلَا، فِي قَوْلِهِمْ: شَهْرُنَا وَبَلَدُنَا وَيَوْمُنَا، وَقَالَ: فَأَجَابُوهُ نَعَمْ، وَقَالَ: " قَدْ حَرَّمَ دِمَاءَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ إِلَّا بِحَقِّهَا ". وَعَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُثَنَّى، عَنْ يَزِيدَ بْنِ هَارُونَ وَلَمْ يَقُلْ: إِلَّا بِحَقِّهَا

4936- Abdullah b. Ömer der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Vedâ Haccı'nda şöyle buyurdu: *"Hangi ayın hürmetçe daha üstün olduğunu biliyor musunuz?"* buyurunca, halk: "İçinde bulunduğumuz bu ay değil midir?"

---

[1] Buhârî, *diyet* (8/36) ve Müslim 1/96, 97 (158, 159).

dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Peki, hangi beldenin hürmetçe daha üstün olduğunu biliyor musunuz?"* diye sorunca, halk: "Bu beldemiz değil midir?" karşılığını verdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Peki, hangi günün hürmetçe daha üstün olduğunu biliyor musunuz?"* diye sorunca, halk: "İçinde bulunduğumuz bu gün değil midir?" diye cevap verdi. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yüce Allah, sizlere, bu gününüzün, bu ayınızın, bu beldenizin haramlığı gibi meşru sebep dışında mallarınızı ve ırzlarınızı haram kılmıştır"* buyurdu. Sonra Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) üç defa: *"Tebliğ ettim mi?"* diye sordu. Her soruşunda da halk: "Evet" diye cevap veriyordu. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Dikkat edin de benden sonra küfre dönüp birbirinizin boyunlarını vurmayın"* buyurdu.[1]

Buhârî[2] bunu *Sahîh*'te Muhammed b. Abdillah — Âsım b. Ali kanalıyla Âsım ve Yezîd'in rivayetlerinde olduğu lafızla zikretmiştir. Ancak rivayetinde: *"İçinde bulunduğumuz bu ay değil midir?", "Bu beldemiz değil midir?", "İçinde bulunduğumuz bu gün değil midir?"* yerine: *"İçinde bulunduğumuz bu aydır", "Bu beldemizdir", "İçinde bulunduğumuz bu aydır"* lafzını kullanmıştır.

Yine rivayetinde: "(Her soruşunda da) halk: "Evet" diye cevap verdi" ibaresi geçmiştir. Yine rivayetinde: *"Meşru sebep dışında kanlarınızı ve mallarınızı haram kılmıştır"* lafzını kullanmıştır.

٤٩٣٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ زَيْدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الْعَلَوِيُّ، وَعَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ الْمُقْرِئُ، بِالْكُوفَةِ، نا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ دُحَيْمٍ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْحَاقَ الْقَاضِي، ثنا قَبِيصَةُ بْنُ عُقْبَةَ، عَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ، عَنْ زُبَيْدٍ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " قِتَالُ الْمُؤْمِنِ كُفْرٌ، وَسِبَابُهُ فُسُوقٌ ". أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، مِنْ حَدِيثِ الثَّوْرِيِّ، وَأَخْرَجَاهُ مِنْ أَوْجُهٍ عَنْ زُبَيْدٍ

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Buhârî, *hudûd* (8/15, 16).

4937- Abdullah b. Mes'ûd'un bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Mümin kişiyle çarpışmak küfür, ona sövmek ise fasıklıktır"* buyurmuştur.[1]

Müslim bunu *Sahîh*'te Sevrî kanalıyla[2]; Buhârî ve Müslim bunu başka yollarla Zubeyd kanalıyla rivayet ettiler.[3]

٤٩٣٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أنا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو الرَّزَّازُ، ثنا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ شَاكِرٍ، ثنا عَفَّانُ، ثنا هَمَّامٌ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ جُحَادَةَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ ثَرْوَانَ، عَنِ الْهُزَيْلِ، عَنْ أَبِي مُوسَى، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " اكْسَرُوا بِهَا قَسِيَّكُمْ - يَعْنِي فِي الْفِتْنَةِ - وَاقْطَعُوا أَوْتَارَكُمْ، وَالْزَمُوا أَجْوَافَ الْبُيُوتِ، وَكُونُوا فِيهَا كَالْخَيِّرِ مِنْ بَنِي آدَمَ "

4938- Ebû Mûsa'nın bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"(Kıyamete yakın dönemde karanlık gecenin parçaları gibi fitneler olacaktır.) İşte o zaman siz yaylarınızı kırın, kirişlerini kesin ve evlerinizde kalmaya bakın. (Eğer sizi öldürmek için evinize girilirse) Hz. Âdem'in iki oğlu arasından hayırlı olanı gibi davranın."*[4]

٤٩٣٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أنا أَبُو جَعْفَرٍ الرَّزَّازُ، ثنا جَعْفَرٌ، عَنْ عَفَّانَ، ثنا هَمَّامٌ، ثنا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو، " أَنَّ ابْنَ آدَمَ الَّذِي قَتَلَ أَخَاهُ تَقَاسَمَ أَهْلَ النَّارِ نِصْفَ عَذَابِ جَهَنَّمَ قَسَمَةً صِحَاحًا " مَوْقُوفٌ

4939- Abdullah b. Amr bildiriyor: "Kardeşini öldüren Hz. Âdem'in oğlu, cehennem ahalisi ile cehennem azabının yarısını hak edip yüklenmiştir."[5]

Mevkûf bir hadistir.

٤٩٤٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ، أنا عَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ بْنِ مَزْيَدَ، أَخْبَرَنِي أَبِي، قَالَ: سَمِعْتُ الْأَوْزَاعِيَّ، يُحَدِّثُ قَالَ: " مَنْ قُتِلَ مَظْلُومًا كَفَّرَ اللهُ عَنْهُ كُلَّ ذَنْبٍ، وَذَلِكَ فِي الْقُرْآنِ ﴿إِنِّي أُرِيدُ أَنْ تَبُوءَ بِإِثْمِي وَإِثْمِكَ﴾ [المائدة: ٢٩]

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim 1/81 (116).

[3] Buhârî, *îman* (1/17, 18) ve Müslim 1/81 (117).

[4] İsnâdı sahihtir ve ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud 4/457 (4259), İbn Mâce 2/1310 (3961) ve Tirmizî 4/490, 491 (2204).

[5] Ravileri güvenilirdir.

4940- Velîd b. Mezyed, babasından bildiriyor: Evza'î'nin şöyle dediğini işittim: "Her kim mazlum olarak öldürülürse Allah bütün günahlarını siler. Bu da Kur'ân'da: *«Ben, hem benim hem de kendi günahını yüklenip cehennemliklerden olmanı isterim»*[1] şeklinde geçmektedir.[2]

٤٩٤١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَوْفٍ، ثنا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُوسَى، ح، وَأَخْبَرَ أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أنا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ مَاتِي الْكُوفِيُّ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ حَازِمٍ، ثنا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُوسَى، وَالْأَعْمَشُ، عَنْ شَقِيقِ بْنِ سَلَمَةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " أَوَّلُ مَا يُقْضَى بَيْنَ النَّاسِ فِي الدِّمَاءِ " يَعْنِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ ". رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ مُوسَى. وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ، مِنْ حَدِيثِ شُعْبَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ

4941- Abdullah b. Mes'ûd'un bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"(Kıyamet gününde) insanlar arasında görülecek ilk davalar, kan davaları olacaktır"* buyurmuştur.

Buhârî bunu *Sahîh*'te Ubeydullah b. Mûsa kanalıyla[3] ve Müslim bunu Şu'be — A'meş kanalıyla rivayet etmiştir.[4]

٤٩٤٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ، أنا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، ثنا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، ثنا وَكِيعٌ، ثنا الْأَعْمَشُ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَوَّلُ مَا يُقْضَى بَيْنَ النَّاسِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِي الدِّمَاءِ " قَالَ أَبُو وَائِلٍ: قَالَ عَمْرُو بْنُ شُرَحْبِيلٍ: أَوَّلُ مَا يُقْضَى بَيْنَ النَّاسِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِي الدِّمَاءِ يَجِيءُ الرَّجُلُ آخِذًا بِيَدِ الرَّجُلِ فَيَقُولُ: يَا رَبِّ، هَذَا قَتَلَنِي، فَيَقُولُ: فِيمَ قَتَلْتَهُ؟ قَالَ: فَذَكَرَ الْحَدِيثَ

---

[1] Mâide Sur. 29

[2] Ravileri güvenilirdir.

[3] Buhârî, *diyet* (8/35).

[4] Buhârî, *rekâik* (7/179) ve Müslim 2/1304 (24).

قَالَ الْأَعْمَشُ: قَالَ إِبْرَاهِيمُ: قَالَ عَبْدُ اللهِ: " لَا يَزَالُ الرَّجُلُ فِي فُسْحَةٍ مِنْ دِينِهِ مَا نَقِيَتْ كَفُّهُ مِنَ الدَّمِ، فَإِذَا غَمَسَ يَدَهُ فِي الدَّمِ الْحَرَامِ نُزِعَ حَيَاؤُهُ ". هَكَذَا رَوَاهُ وَكِيعٌ، وَرَوَاهُ عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زِيَادٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ مُدْرَجًا فِي الْإِسْنَادِ الْأَوَّلِ دُونَ رِوَايَةِ إِبْرَاهِيمَ لَمْ يُذْكَرْ فِيهِ عَمْرُو بْنُ شُرَحْبِيلٍ. وَرَوَاهُ التَّيْمِيُّ، عَنِ الْأَعْمَشِ مَوْصُولًا مُسْنَدًا كَمَا

4942- Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"(Kıyamet gününde) insanlar arasında görülecek ilk davalar, kan davaları olacaktır"* buyurdu.[1]

Ebû Vâil'in bildirdiğine göre Amr b. Şurahbîl şöyle demiştir: "Kıyamet gününde insanlar arasında görülecek ilk davalar, kan davaları olacaktır. Kişi başka birini elinden tutmuş olarak (huzura) gelecek ve: «Ey Rabbim! Bu beni öldürmüştü» diyecektir. Yüce Allah: «Onu neden öldürdün?» diye soracak." Sonrasmda Amr b. Şurahbîl söz konusu hadisi zikretmiştir.[2]

A'meş'in, İbrâhîm kanalıyla bildirdiğine göre Abdullah (b. Mes'ûd): "Kişi haram kana bulaşmadıkça dininde genişlik içindedir. Elini haram kana buladığı zaman hayâsı (utanma duygusu) üzerinden çekilip alınır" dedi.[3]

Vekî' bunu bu şekilde rivayet etmiştir. Abdulvâhid b. Ziyâd bunu A'meş kanalıyla ilk isnâd da müdrec olarak zikretmiştir. Ancak İbrâhîm rivayetinde Amr b. Şurahbîl'i zikretmiş, kendisi ise zikretmemiştir.

Bir sonraki hadiste geçtiği üzere et-Teymî bunu başka bir kanalla mevsul olarak zikretmiştir.

٤٩٤٣ - أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ عُمَرَ بْنِ قَتَادَةَ، أنا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ عَبْدَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْبُوشَنْجِيُّ، ثنا عُبَيْدُ بْنُ عُبَيْدَةَ بْنِ مُرَّةَ التَّمَّارُ الْبَصْرِيُّ، ثنا الْمُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ سُلَيْمَانَ الْأَعْمَشِ، عَنْ شَقِيقِ بْنِ سَلَمَةَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُرَحْبِيلٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ، عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ قَالَ: " يَجِيءُ الرَّجُلُ آخِذًا بِيَدِ الرَّجُلِ

---

[1] Müslim 2/1304 (28)

[2] İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (9/426, 427).

[3] Taberânî, *M. el-Kebîr* 9/251 (9071) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (9/358).

فَيَقُولُ: يَا رَبِّ هَذَا قَتَلَنِي، قَالَ: لِمَ قَتَلْتَهُ؟ قَالَ: فَيَقُولُ: لِتَكُونَ الْعِزَّةُ لَكَ، قَالَ: فَيَقُولُ: فَإِنَّهَا لِي، قَالَ: وَيَجِيءُ الرَّجُلُ آخِذًا بِيَدِ الرَّجُلِ فَيَقُولُ: يَا رَبِّ قَتَلَنِي هَذَا، قَالَ: فَيَقُولُ اللهُ: لِمَ قَتَلْتَ هَذَا؟ قَالَ: فَيَقُولُ: قَتَلْتُهُ لِتَكُونَ الْعِزَّةَ لِفُلَانٍ، قَالَ: فَيَقُولُ: إِنَّهَا لَيْسَتْ لَهُ، بُؤْ بِإِثْمِهِ "

4943- Abdullah b. Mes'ûd'un bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu alayhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kişi (kıyamet gününde) başka birini elinden tutmuş olarak (huzura) gelecek ve: «Ey Rabbim! Bu beni öldürmüştü» diyecektir. Yüce Allah: «Onu neden öldürdün?» diye sorunca: «Onu, izzet sadece sana ait olsun diye öldürdüm» der. Bunun üzerine Allah: «O (izzet) zaten benimdir" buyurur. Sonra başka biri daha birini tutmuş olarak (huzura) gelir ve: «Ey Rabbim! Bu beni öldürmüştü» der. Yüce Allah yine: «Onu neden öldürdün?» diye sorunca, o da: «İzzet falancaya ait olsun diye» cevabını verir. Bunun üzerine Allah: «O (izzet) kesinlikle falancaya ait değildir. Şimdi sen onunda günahlarını yüklen» buyurur."*[1]

٤٩٤٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أنا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ عَبْدَةَ، ثنا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْبُوشَنْجِيُّ، ثنا أَبُو صَالِحٍ الْفَرَّاءُ مَحْبُوبُ بْنُ مُوسَى، أنا أَبُو إِسْحَاقَ الْفَزَارِيُّ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ شَمِرِ بْنِ عَطِيَّةَ، عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ، عَنْ أُمِّ الدَّرْدَاءِ، قَالَتْ: سَمِعْتُ أَبَا الدَّرْدَاءِ، يَقُولُ: " يَجْلِسُ الْمَقْتُولُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، فَإِذَا مَرَّ الَّذِي قَتَلَهُ قَامَ فَأَخَذَهُ، فَيَنْطَلِقُ فَيَقُولُ: يَا رَبِّ سَلْهُ لِمَ قَتَلَنِي؟ فَيَقُولُ: فِيمَ قَتَلْتَهُ؟ فَيَقُولُ: أَمَرَنِي فُلَانٌ، فَيُعَذَّبُ الْقَاتِلُ وَالْآمِرُ " " كَذَا وَجَدْتُهُ مَوْقُوفًا "

4944- Ebu'd-Derdâ der ki: Öldürülmüş kişi kıyamet gününde bir yerde oturur ve kendisini öldüren kimseyi gördüğü zaman onu elinden tutup huzura gider. Orada: "Ey Rabbim! Ona beni neden öldürdüğünü sor" der. Allah: "Onu neden öldürdün?" diye sorunca, adam: "Bunu (öldürmemi) bana filan kişi emretmişti" der. Bunun üzerine Allah katile de, bu işi yapmasını emredene de azap eder.[2]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Nesâî (7/84), Taberânî, *M. el-Kebîr* 10/119 (1075), Beyhakî, *Sünen* (8/191) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (4/147).

[2] İsnâdı hasendir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (9/358, 359).

Ben bunu bu şekilde mevkûf olarak buldum.

٤٩٤٥ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِانَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ الرَّقِّيُّ، ثنا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُوسَى، ثنا شَيْبَانُ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " وَيْلٌ لِلْعَرَبِ مِنْ شَرٍّ قَدِ اقْتَرَبَ، أَفْلَحَ مَنْ كَفَّ يَدَهُ، اقْتَرِبُوا يَا بَنِي فَرُّوخٍ إِلَى الذِّكْرِ، وَاللهِ إِنَّ مِنْكُمْ لَرِجَالًا لَوْ أَنَّ الْعِلْمَ كَانَ مُعَلَّقًا بِالثُّرَيَّا لَتَنَاوَلُوهُ "

4945- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu alayhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Yaklaşan şerden dolayı Arapların vay haline. O zaman elini (savaştan) çeken kimse kurtulmuştur. Ey Ferrûh oğulları! Haydi zikre gelin. Vallahi aranızda öyle kimseler vardır ki eğer ilim Süreyya yıldızında olsaydı, onu elde ederlerdi."*[1]

٤٩٤٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو بَكْرِ بْنُ عَبْدِ اللهِ، نا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثنا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ، وَغَيْرُهُ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُرَّةَ، عَنْ مَسْرُوقٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا يَحِلُّ دَمُ امْرِئٍ مُسْلِمٍ شَهِدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ، وَأَنِّي رَسُولُ اللهِ، إِلَّا بِإِحْدَى ثَلَاثٍ: الثَّيِّبُ الزَّانِي، وَالنَّفْسُ بِالنَّفْسِ، وَالتَّارِكُ لِدِينِهِ الْمُفَارِقُ لِلْجَمَاعَةِ ". رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ عُمَرَ بْنِ حَفْصٍ، عَنْ أَبِيهِ

4946- Abdullah (b. Mes'ûd)'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Allah'tan başka ilah olmadığına ve benim Allah'ın Resûlü olduğuma dair şahadet eden müslüman bir kişinin kanı ancak şu üç şeyden birisi ile helal olur. Bunlar evli kimsenin zina etmesi, cana karşı canın alınması ve dinini terk edip cemaatten ayrılan kimsenin öldürülmesidir."*[2]

Buhârî bunu *Sahîh*'te Ömer b. Hafs — babası kanalıyla rivayet etmiştir.[3]

٤٩٤٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثنا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُقْبَةَ الشَّيْبَانِيُّ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْحَاقَ الزُّهْرِيُّ، ثنا يَعْلَى بْنُ عُبَيْدٍ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ،

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud 4/449 (4249).

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] Buhârî, *diyet* (8/38) ve Müslim 2/1302, 1303 (25, 26).

عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَائِذٍ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " مَا مِنْ عَبْدٍ يَلْقَى اللهَ لَا يُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا، لَمْ يَتَنَدَّ بِدَمٍ حَرَامٍ، إِلَّا أُدْخِلَ الْجَنَّةَ مِنْ أَيِّ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ شَاءَ "

4947- Ukbe b. Âmir der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim Allah'a ortak koşmadan ve haram bir kana bulaşmadan huzura gelirse, dilediği kapıdan mutlaka cennete girecektir"* buyurduğunu işittim.[1]

٤٩٤٨ - حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، ثنا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ الشَّيْبَانِيُّ الْحَافِظُ، ثنا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى، ثنا أَحْمَدُ بْنُ عَمْرِو بْنُ وَاصِلٍ، ثنا فُضَيْلُ بْنُ سُلَيْمَانَ، ثنا عَائِذُ بْنُ رَبِيعَةَ بْنِ قَيْسٍ، عَنْ قُرَّةَ بْنِ دَعْمُوصٍ، قَالَ: أَلْفَيْنَا النَّبِيَّ ﷺ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ فَقُلْنَا: يَا رَسُولَ اللهِ، مَا تَعْهَدُ إِلَيْنَا؟ قَالَ: " أَعْهَدُ إِلَيْكُمْ أَنْ تُقِيمُوا الصَّلَاةَ، وَتُؤْتُوا الزَّكَاةَ، وَتَحُجُّوا الْبَيْتَ الْحَرَامَ، وَتَصُومُوا رَمَضَانَ، فَإِنَّ فِيهِ لَيْلَةً، خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ، وَتُحَرِّمُوا دَمَ الْمُسْلِمِ وَمَالَهُ وَالْمُعَاهِدِ إِلَّا بِحَقِّهِ، وَتَعْتَصِمُوا بِاللهِ وَالطَّاعَةِ "

4948- Kurre b. Da'mûs der ki: Vedâ Haccı'nda Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) etrafında toplandık ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Bize neyi vasiyet edersin?" dedik. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Namaz kılmanızı, zekat vermenizi, Beyt-i Haram'ı haccetmenizi, Ramazan orucunu tutmanızı; zira Ramazan ayında öyle bir gece vardır ki bin aydan daha hayırlıdır, Müslümanın kanını ve malını haram kılmanızı, meşru sebep olması dışında anlaşmalı olduğunuz kimsenin de kanını ve malını haram kılmanızı ve Allah'ın ipine topluca sarılmanızı vasiyet ederim"* buyurdu.[2]

٤٩٤٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَطَّانُ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ، ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أنا مَعْمَرٌ، عَنْ هَمَّامِ بْنِ مُنَبِّهٍ، قَالَ: هَذَا مَا حَدَّثَنَا أَبُو هُرَيْرَةَ، قَالَ: وَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا يُشِرْ أَحَدُكُمْ إِلَى أَخِيهِ بِالسِّلَاحِ فَإِنَّهُ لَا يَدْرِي أَحَدُكُمْ لَعَلَّ الشَّيْطَانَ أَنْ يَنْزِغَ فِي يَدِهِ فَيَقَعَ فِي حُفْرَةٍ مِنَ النَّارِ ". رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ رَافِعٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ. وَرَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، عَنْ مُحَمَّدٍ غَيْرَ مَنْسُوبٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ

---

[1] İsnâdı sahihtir ve bütün ravileri güvenilirdir. İbn Mâce 2/873 (2618).

[2] Ravileri güvenilirdir.

4949- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sizden biri (Müslüman) kardeşine silah ile işaret etmesin. Çünkü (işaret eden) kişi bilemez, belki şeytan elini kaydırır ve (işaret ettiği kimseyi vurup) cehennem çukurlarından bir çukura düşer"* buyurdu.[1]

Müslim bunu *Sahîh*'te Muhammed b. Râfi' —Abdurrezzâk kanalıyla rivayet etmiştir.[2]

Buhârî bunu Muhammed —Abdurrezzâk kanalıyla zikretmiş, Muhammed'in nisbeti konusunda herhangi bir şey belirtmemiştir.[3]

٤٩٥٠ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو أَحْمَدَ عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الْعَدْلُ، أنا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ الْحَافِظُ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ السَّعْدِيُّ، ثنا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أنا ابْنُ عَوْنٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " الْمَلَائِكَةُ تَلْعَنُ أَحَدَكُمْ إِذَا أَشَارَ إِلَى أَخِيهِ بِحَدِيدَةٍ، وَإِنْ كَانَ أَخَاهُ لِأَبِيهِ وَأُمِّهِ ". رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ هَارُونَ

4950- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sizden biri anne baba bir kardeşine olsa bile demirle işaret ederse (ona doğrultursa) melekler ona lanet ederler"* buyurdu.

Müslim bunu *Sahîh*'te Ebû Bekr b. Ebî Şeybe — Yezîd b. Hârun kanalıyla rivayet etti.[4]

٤٩٥١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ الْحَارِثِيُّ، ثنا أَبُو أُمَامَةَ، عَنْ بُرَيْدٍ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ أَبِي مُوسَى، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " إِذَا مَرَّ أَحَدُكُمْ فِي مَسْجِدِنَا أَوْ سُوقِنَا بِنَبْلٍ فَلْيُمْسِكْ عَنْ أَنْصَالِهَا لَا يُصِيبَ أَحَدًا مِنَ الْمُسْلِمِينَ أَذًى "

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim 3/2020 (126).

[3] Buhârî, *fiten* (8/90).

[4] Müslim 3/2020 (125).

4951- Ebû Mûsa bildiriyor: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sizden biri mescidimizden ve çarşımızdan (yanında) oku ile geçecek olursa, Müslümanlardan kimseye bir eziyet vermemesi için okunun demirini (eliyle) tutsun"* buyurdu.[1]

٤٩٥٢ - وَبِهَذَا الْإِسْنَادِ، عَنْ أَبِي مُوسَى، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " مَنْ حَمَلَ السِّلَاحَ عَلَيْنَا فَلَيْسَ مِنَّا ". أَخْرَجَاهُمَا فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ أَبِي أُسَامَةَ

4952- Aynı isnâd ile Ebû Mûsa, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bize silah çeken kimse bizden değildir"* buyurdu ibaresi geçmiştir.

Buhârî ve Müslim bunu *Sahîh*'lerinde Ebû Usâme kanalıyla rivayet ettiler.[2]

٤٩٥٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أنا أَبُو الْحُسَيْنِ عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَانِي، ثنا أَحْمَدُ بْنُ حَازِمِ بْنِ أَبِي عِزْوَةَ، أنا مُحَمَّدُ بْنُ كُنَاسَةَ، حَدَّثَنِي إِسْحَاقُ بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا يَزَالُ الْمَرْءُ فِي فُسْحَةٍ مِنْ دِينِهِ مَا لَمْ يُصِبْ دَمًا حَرَامًا ". أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي هَاشِمٍ، عَنْ إِسْحَاقَ

4953- İbn Ömer der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kişi haram kana bulaşmadıkça dininde genişlik içindedir"* buyurdu.[3]

Buhârî bunu *Sahîh*'te Ali b. Ebî Hâşim — İshâk kanalıyla rivayet etmiştir.[4]

٤٩٥٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرُّوذْبَارِيُّ، أنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ مَهْرَوَيْهِ بْنِ عَبَّاسِ بْنِ سِنَانٍ الرَّازِيُّ، أنا أَبُو حَاتِمٍ الرَّازِيُّ، ح، وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ حَشِيشٍ الْمُقْرِئُ، أنا أَبُو إِسْحَاقَ بْنُ أَبِي الْغَنَائِمِ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ حَازِمِ بْنِ أَبِي عِزْوَةَ، وَأَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أنا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ، قَالُوا: ثنا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُوسَى، أنا الْأَعْمَشُ،

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] Buhârî, *fiten* (8/90) ve Müslim 3/2019 (124).

[3] İsnâdı sahihtir.

[4] Buhârî, *diyet* (8/35).

عَنْ شَقِيقِ بْنِ سَلَمَةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " أَوَّلُ مَا يُقْضَى بَيْنَ النَّاسِ فِي الدِّمَاءِ " قَالَ الْحَافِظُ فِي رِوَايَتِهِ: يَعْنِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ. وَفِي رِوَايَةِ أَبِي زَكَرِيَّا: " يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِي الدِّمَاءِ " وَقَالَ فِي إِسْنَادِهِ: الدِّمَاءِ عَنْ أَبِي وَائِلٍ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ مُوسَى

4954- Abdullah b. Mes'ûd'un bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"İnsanlar arasında görülecek ilk davalar, kan davaları olacaktır"* buyurmuştur.

Hâfız rivayetinde: "*Kıyamet gününde*" ifadesini kullanmıştır. Ebû Zekeriyâ'nın rivayetinde ise ibare: "*Kıyamet gününde (insanlar arasında görülecek) ilk davalar, kan davaları olacaktır*" şeklindedir. Ebû Vâil'den gelen rivayette de *"Kan davaları"* ifadesi zikredilmiştir.

Buhârî bunu *Sahîh*'te Ubeydullah b. Mûsa kanalıyla rivayet etmiştir.[1]

٤٩٥٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أنا أَبُو جَعْفَرٍ الرَّزَّازُ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ يَزِيدَ، ثنا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، ثنا شُعْبَةُ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فِيمَا يَعْلَمُ الْأَعْمَشُ قَالَ: " أَوَّلُ مَا يُحْكَمُ بَيْنَ النَّاسِ فِي الدِّمَاءِ ". أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ أَوْجُهٍ، عَنْ شُعْبَةَ

4955- Abdullah (b. Mes'ûd)'un bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): "*(Kıyamet gününde) insanlar arasında görülecek ilk davalar, kan davaları olacaktır*" buyurmuştur.

Müslim bunu *Sahîh*'te başka yollarla Şu'be kanalıyla rivayet etmiştir.[2]

٤٩٥٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أنا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ عَبْدَةَ، ثنا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْبُوشَنْجِيُّ، ثنا الْحَكَمُ بْنُ مُوسَى، ثنا أَبُو صَالِحٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْمُهَاجِرِ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ، مَوْلَى ابْنِ عَوْفٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، لَقَتْلُ مُؤْمِنٍ أَعْظَمُ عِنْدَ اللهِ مِنْ زَوَالِ الدُّنْيَا "

---

[1] Buhârî, *diyet* (8/35).

[2] Müslim (2/1304).

4956- Abdullah (b. Mes'ûd)'un bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Canım elinde olana yemin olsun ki bir mümini öldürmek (günah olarak) Allah katında dünyanın yok olmasından daha büyüktür"* buyurmuştur.[1]

٤٩٥٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أنا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ الْحَافِظُ، ثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عَبَّادٍ الْمَكِّيُّ، ثنا حَاتِمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، عَنْ بَشِيرٍ يَعْنِي ابْنَ مُهَاجِرٍ، عَنْ ابْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " لَقَتْلُ مُؤْمِنٍ أَعْظَمُ عِنْدَ اللهِ مِنْ زَوَالِ الدُّنْيَا "

4957- İbn Bureyde'nin babasından bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bir mümini öldürmek (günah olarak) Allah katında dünyanın yok olmasından daha büyüktür"* buyurmuştur.[2]

٤٩٥٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ بْنُ حَبِيبٍ، مِنْ أَصْلِهِ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحِ بْنِ هَانِئٍ، ثنا عَبْدَانُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى الْمَرْوَزِيُّ، ثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ، ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، ثنا رَوْحُ بْنُ جَنَاحٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَزَوَالُ الدُّنْيَا أَهْوَنُ عَلَى اللهِ عَزَّ وَجَلَّ مِنْ سَفْكِ دَمِ مُسْلِمٍ بِغَيْرِ حَقٍّ"

4958- Berâ b. Âzib der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yüce Allah katında dünyanın yok olması haksız yere Müslüman bir kimsenin kanının akıtılmasından daha ehvendir"* buyurdu.[3]

٤٩٥٩ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أنا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ، ثنا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ عَبْدِ اللهِ الدِّمَشْقِيُّ، ثنا هِشَامٌ، فَذَكَرَهُ. قَالَ أَبُو أَحْمَدَ: هَكَذَا حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ، فَقَالَ رَوْحٌ: عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنِ الْبَرَاءِ، وَإِنَّمَا رَوَى رَوْحٌ، عَنْ أَبِي الْجَهْمِ الْجُوزَجَانِيِّ، عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ،

4959- Başka bir kanalla yukarıdaki hadisin aynısı rivayet edilmiştir.[4]

---

[1] İsnâdı güçlü değildir.

[2] İsnâdında bir sakınca yoktur. Nesâî (7/83) ve İbn Ebî Âsım, *Zühd* (139).

[3] İsnâdı zayıftır.

[4] İsnâdı zayıftır.

Ebû Ahmed der ki: "Abdussamed bu şekilde bunu Ravh—Mücâhid — Berâ kanalıyla rivayet etmiştir. Oysa Rahv, Ebu'l-Cehm el-Cüzcânî — Berâ b. Âzib kanalıyla rivayet etti."

٤٩٦٠ - ثَنَاهُ عَبْدَانُ يَعْنِي الْأَهْوَازِيَّ، ثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ، وَسُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ الْوَاسِطِيُّ، ثنا الْوَلِيدُ، ثنا رَوْحُ بْنُ جَنَاحٍ، عَنْ أَبِي الْجَهْمِ الْجُوزَجَانِيِّ، أَنَّ الْبَرَاءَ بْنَ عَازِبٍ، قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَزَوَالُ الدُّنْيَا جَمِيعًا أَهْوَنُ عَلَى اللهِ مِنْ دَمٍ يُسْفَكُ بِغَيْرِ حَقٍّ "

4960- Berâ b. Âzib der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah katında bütün dünyanın yok olması, haksız yere bir kimsenin kanının akıtılmasından daha ehvendir"* buyurdu.[1]

٤٩٦١ - وَحَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ السُّلَمِيُّ إِمْلَاءً، أنا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ مَنْصُورٍ، أنا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ أَبِي حَسَّانَ، ثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ، ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، ثنا رَوْحُ بْنُ جَنَاحٍ، عَنْ أَبِي الْجَهْمِ، عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَزَوَالُ الدُّنْيَا أَهْوَنُ عَلَى اللهِ مِنْ سَفْكِ دَمِ امْرِئٍ مُسْلِمٍ بِغَيْرِ حَقٍّ ". وَكَذَلِكَ رَوَاهُ مُوسَى بْنُ عَامِرٍ وَغَيْرُهُ، عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ مُسْلِمٍ

4961- Berâ b. Âzib der ki: Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem): *"Allah katında dünyanın yok olması, haksız yere Müslüman bir kimsenin kanının akıtılmasından daha ehvendir"* buyurdu.[2]

Başka bir kanalla bu hadisin aynısı rivayet edilmiştir.

٤٩٦٢ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَاضِي، ثنا أَبُو أَحْمَدَ عَبْدُ اللهِ بْنُ عَدِيٍّ الْحَافِظُ، ثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُوسَى بْنِ الصَّقْرِ السُّكَّرِيُّ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّوْرَقِيُّ، ثنا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ حَفْصِ بْنِ شَرْوَانَ، ثنا سَلَمَةُ بْنُ الْعَمَّارِ، أَبُو مُسْلِمٍ الْفَزَارِيُّ، عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ أَعَانَ عَلَى دَمِ امْرِئٍ مُسْلِمٍ بِشَطْرِ كَلِمَةٍ كُتِبَ بَيْنَ عَيْنَيْهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ: آيِسٌ مِنْ رَحْمَةِ اللهِ "

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] İçinde Revh b. Cenâh'ın bulunmasından dolayı isnadı zayıftır. İbn Mâce 2/874 (2619).

4962- İbn Ömer der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim bir mümini öldürmeye yarım kelime ile olsa bile yardımda bulunursa, kıyamet gününde alnında: «Allah'ın rahmetinden ümitsizdir» yazısı yazılır"* buyurdu.[1]

٤٩٦٣ - حَدَّثَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أنا مَعْمَرٌ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُسْلِمٍ، أَخِي الزُّهْرِيِّ، قَالَ: كُنْتُ جَالِسًا عِنْدَ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللهِ فِي نَفَرٍ مِنْ أَهْلِ الْمَدِينَةِ، فَقَالَ رَجُلٌ: ضَرَبَ الْأَمِيرُ آنِفًا رَجُلًا أَسْوَاطًا فَمَاتَ، فَقَالَ سَالِمٌ: " عَابَ اللهُ عَلَى مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ فِي نَفْسٍ كَافِرَةٍ قَتَلَهَا "

4963- Zührî'nin yeğeni Abdullah b. Müslim der ki: Sâlim b. Abdillah'ın yanında Medineli bir grupla otururken, bir adam: "Demin vali bir adamı kamçıladı ve adam öldü" deyince, Sâlim: "Yüce Allah, Hz. Mûsa'yı (kaza ile) öldürdüğü bir kafir sebebiyle azarladı" karşılığını verdi.[2]

٤٩٦٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثنا أَبُو عَلِيٍّ الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ الْحَافِظُ، أنا أَبُو يَعْلَى الْمَوْصِلِيُّ، ثنا وَاصِلُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى، وَعَبْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: سَمِعْتُ سَالِمَ بْنَ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ، يَقُولُ: يَا أَهْلَ الْعِرَاقِ، وَمَا أَسْأَلَكُمْ لِلصَّغِيرَةِ، وَأَتْرَكَكُمْ لِلْكَبِيرَةِ، سَمِعْتُ أَبِي عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " إِنَّ الْفِتْنَةَ تَجِيءُ مِنْ هَا هُنَا - وَأَوْمَأَ بِيَدِهِ نَحْوَ الْمَشْرِقِ مِنْ حَيْثُ يَطْلُعُ قَرْنَا الشَّيْطَانِ- وَأَنْتُمْ يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ، وَإِنَّمَا قَتَلَ مُوسَى الَّذِي قَتَلَ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ خَطَأً، فَقَالَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ لَهُ: ﴿وَقَتَلْتَ نَفْسًا فَنَجَّيْنَاكَ مِنَ الْغَمِّ وَفَتَنَّاكَ فُتُونًا﴾ [طه: ٤٠] ". رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ بْنِ أَبَانَ، وَوَاصِلٍ

4964- Muhammed b. Fudayl, babasından bildiriyor: Sâlim b. Abdillah b. Ömer'in şöyle dediğini işittim: "Ey Irak halkı! Ne kadar küçük günahları sorup da büyük günahları bırakıyorsunuz. Babamdan, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"İşte bu taraf fitnelerin geleceği yerdir"* — Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) böyle derken eliyle şeytanın boynuzunun

[1] Ravileri güvenilirdir. İbn Mâce 2/874 (2620).

[2] İsnâdı sahihtir ve ravileri güvenilirdir. Abdurrezzâk, *Musannef* 10/463 (19714).

çıkacağı yer olan doğu tarafını gösterdi— *"O zaman sizler birbirinizin boyunlarını vuracaksınız. Oysa Mûsa, Firavun ailesinden birini hata ile öldürdüğü halde Yüce Allah kendisine: «**Sen bir cana kıymıştın, seni üzüntüden kurtarmış ve seni birçok musibetlerle denemiştik**»*[1] *buyurmuştur."*

Müslim bunu *Sahîh*'te Abdullah b. Ömer b. Ebân ve Vâsıl kanalıyla rivayet etmiştir.[2]

٤٩٦٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أنا أَبُو جَعْفَرٍ الرَّزَّازُ، ثنا عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْوَاسِطِيُّ، ثنا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أنا زِيَادٌ الْجَصَّاصُ، ثنا الْحَسَنُ، قَالَ: لَمَّا أَحَسَّ جُنْدُبُ بِقُدُومِ عَلِيٍّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ خَرَجَ رَاجِعًا إِلَى الْمَدِينَةِ وَتَبِعَهُ بَنُو عَدِيٍّ، فَجَعَلُوا يَقُولُونَ: يَا أَبَا عَبْدِ اللهِ أَوْصِنَا رَحِمَكَ اللهُ، فَقَالَ: " اتَّقُوا اللهَ، وَاقْرَءُوا الْقُرْآنَ فَإِنَّهُ نُورُ اللَّيْلِ الْمُظْلِمِ، وَهُدَى النَّهَارِ، عَلَى مَا كَانَ مِنْ جَهْدٍ وَفَاقَةٍ، فَإِذَا عَرَضَ الْبَلَاءُ فَاجْعَلُوا أَمْوَالَكُمْ دُونَ أَنْفُسِكُمْ، فَإِذَا نَزَلَ الْبَلَاءُ فَاجْعَلُوا أَنْفُسَكُمْ دُونَ دِينِكُمْ، وَاعْلَمُوا أَنَّ الْخَائِبَ مَنْ خَابَ دِينُهُ، وَالْهَالِكَ مَنْ هَلَكَ دِينُهُ، أَلَا لَا فَقْرَ بَعْدَ الْجَنَّةِ، وَلَا غِنَى بَعْدَ النَّارِ، لَأَنَّ النَّارَ لَا يُفَكُّ أَسِيرُهَا، وَلَا يَبْرَأُ ضَرِيرُهَا، وَلَا يُطْفَأُ حَرِيقُهَا، وَإِنَّهُ لَيُحَالُ بَيْنَ الْجَنَّةِ وَبَيْنَ الْمُسْلِمِ بِمِلْءِ كَفِّ دَمٍ أَصَابَهُ مِنْ دَمِ أَخِيهِ الْمُسْلِمِ لَمَّا ذَهَبَ يَدْخُلُ مِنْ بَابٍ مِنْ أَبْوَابٍ وَجَدَهَا يُرَدُّ عَنْهَا، وَاعْلَمُوا أَنَّ الْآدَمِيَّ إِذَا مَاتَ فَدُفِنَ لَأَنْتَنَ أَوَّلَ مِنْ بَطْنِهِ، فَلَا تَجْعَلُوا مَعَ النَّتَنِ خَبَثًا، اتَّقُوا اللهَ فِي الْأَمْوَالِ وَالدِّمَاءِ، وَاجْتَنِبُوهَا " ثُمَّ سَلَّمَ وَرَكِبَ

4965- Hasan anlatıyor: Cundub, Hz. Ali'nin geldiğini haber alınca tekrar Medine'ye dönmek için çıkıp hazırlandı. Adiyoğulları ardından gelerek kendisine: "Ey Ebû Abdillah! Allah'ın rahmeti üzerine olsun. Bize vasiyette bulun" deyince şu karşılığı verdi: "Allah'tan korkun. Kur'ân okumaya devam edin. Çünkü Kur'ân karanlık gecenin nuru, gündüzün hidayetidir. Belalar indiği zaman mallarınızı kendinize kalkan yapın. Belalar indiği zaman nefislerinizi dininize kalkan yapın. Kişinin asıl zararı dininde uğradığı zarardır. Helak olan da dini hususunda helak olandır. Bilmiş olun ki cennetten sonra fakirlik, ateşten (cehennemden) sonra da zenginlik

[1] Tâha Sur. 40

[2] Müslim 3/2229, 2230 (47, 50).

yoktur. Çünkü ateş, esirini asla bırakmaz. Onun yarası iyileşmediği gibi yangını da sönmez. Eğer bir müslüman kişi bu dünyada bir Müslümanın kanını dökmüşse bu kan kıyamet gününde onunla cennet arasına girecektir. Kişi oraya hangi kapısından girmeye kalkışırsa bu kan karşısına dikilerek onu geri çevirir. Âdemoğlu vefat edip defnedildiğinde ilk önce karnı kokar. Öyleyse onu haram şeylerle beslemeyiniz. Mallarınız ve canlarınız hususunda Allah'tan korkunuz ve hiçbir müslümanın kanını akıtmayınız." Sonra selam verip (yolculuk için) bineğine bindi.[1]

٤٩٦٦ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ، ثنا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ شَاكِرٍ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الْأَسْوَدِ، ثنا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ جُنْدُبِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنِ اسْتَطَاعَ مِنْكُمْ أَنْ لَا يَحُولَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجَنَّةِ مِلْءُ كَفٍّ مِنْ دَمِ امْرِئٍ مُسْلِمٍ أَنْ يُهْرِيقَهُ كَأَنَّمَا يَذْبَحُ بِهِ دَجَاجَةً، كُلَّمَا تَعَرَّضَ لِبَابٍ مِنْ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ حَالَ اللهُ بَيْنَهُ وَبَيْنَهُ، وَمَنِ اسْتَطَاعَ أَنْ لَا يَجْعَلَ فِي بَطْنِهِ إِلَّا طَيِّبًا، فَإِنَّ أَوَّلَ مَا يُنْتِنُ مِنَ الْإِنْسَانِ بَطْنُهُ " وَكَذَلِكَ رَوَاهُ أَبُو كَامِلٍ، عَنْ أَبِي عَوَانَةَ مَرْفُوعًا، وَالصَّحِيحُ مَوْقُوفٌ

4966- Cundub b. Abdillah der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Sizden birinin cennet ile arasını ayırmamaya gücü yetiyorsa öyle yapsın. Kişi tavuk keser gibi müslüman birinin kanını akıtırsa cennet kapılarından her birine geldiğinde Allah onunla cennet arasını ayırır. Yine gücü yeten kimse de midesine haram şeyler koymasın. Zira insan (defnedildiğinde) ilk önce karnı kokar."*[2]

Başka bir kanalla bu hadisin aynısı merfû olarak rivayet edilmiştir. Ancak doğrusu mevkûf olanıdır.

٤٩٦٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، ثنا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثنا أَبُو بَكْرٍ، ثنا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُوسَى الرَّازِيُّ، ثنا عَطَاءُ بْنُ مُسْلِمٍ الْخِفَافُ، عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قُتِلَ

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] İsnâdı sahihtir ve ravileri güvenilirdir.

بِالْمَدِينَةِ قَتِيلٌ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ ﷺ، لَمْ يُعْلَمْ مَنْ قَتَلَهُ، فَصَعِدَ النَّبِيُّ ﷺ الْمِنْبَرَ فَقَالَ: " أَيُّهَا النَّاسُ، قُتِلَ قَتِيلٌ وَأَنَا فِيكُمْ، وَلَا يُعْلَمُ مَنْ قَتَلَهُ، لَوِ اجْتَمَعَ أَهْلُ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ عَلَى قَتْلِ امْرِئٍ لَعَذَّبَهُمُ اللهُ، إِلَّا أَنْ يَفْعَلَ مَا يَشَاءُ "

4967- İbn Abbâs der ki: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) zamanımda Medine'de bir kişi öldürüldü. Ancak kim tarafından öldürüldüğü anlaşılmamıştı. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) minbere çıkıp şöyle buyurdu: *"Ey insanlar! Ben daha aranızdayken biri öldürüldü ve katili bilinmemektedir. Eğer gökyüzü ve yeryüzü ahalisi birini öldürmek için bir araya gelse Allah onların tümüne azap verir. Ancak dilediğini yapması müstesnadır."*[1]

٤٩٦٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أنا أَبُو الْحَسَنِ السِّرَاجُ، ثنا مُطَيَّنٌ، ثنا الْمِقْدَامُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنِي عَمِّي الْقَاسِمُ بْنُ يَحْيَى، عَنْ أَبِي حَمْزَةَ الْأَعْوَرِ، عَنْ أَبِي الْحَكَمِ الْبَجَلِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " لَوِ اجْتَمَعَ أَهْلُ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ عَلَى قَتْلِ رَجُلٍ مُؤْمِنٍ لَكَبَّهُمُ اللهُ فِي النَّارِ "

4968- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Eğer gökyüzü ve yeryüzü ahalisi mümin birini öldürmek için bir araya gelse Allah onların tümünü yüzüstü cehenneme atar"* buyurmuştur.[2]

٤٩٦٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ الرَّمَادِيُّ، ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أنا مَعْمَرٌ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: دَخَلَ هِشَامُ بْنُ حَكِيمِ بْنِ حِزَامٍ عَلَى عُمَيْرِ بْنِ سَعْدٍ الْأَنْصَارِيِّ بِالشَّامِ، وَكَانَ عَامِلًا لِعُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، فَدَخَلَ عَلَيْهِ فَوَجَدَ عِنْدَهُ نَاسًا مِنَ الْأَنْبَاطِ مُشَمَّسِينَ، فَقَالَ: مَا بَالُ هَؤُلَاءِ؟ قَالَ: حَبَسْتُهُمْ فِي الْجِزْيَةِ، فَقَالَ هِشَامٌ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " إِنَّ الَّذِي يُعَذِّبُ النَّاسَ فِي الدُّنْيَا يُعَذِّبُهُ اللهُ فِي الْآخِرَةِ " قَالَ: فَخَلَّى عَنْهُمْ عُمَيْرٌ وَتَرَكَهُمْ. أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، مِنْ حَدِيثِ جَرِيرٍ وَغَيْرِهِ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ

---

[1] İsnâdı hasendir. Taberânî, *M. el-Kebîr* 12/133 (12681).

[2] İsnâdı zayıftır. Tirmizî 4/17 (1398).

4969- Hişâm b. Urve, babasından bildiriyor: Hişâm b. Hakîm b. Hizâm, Şam'da, Hz. Ömer'in valisi olan Umeyr b. Sa'd el-Ensârî'nin yanına girince, yanında Enbât denilen yerden olan bazı kimselerin güneşin altında bekletildiklerini gördü. Kendisine: "Bunların hali nedir?" diye sorunca, Umeyr: "Cizye sebebiyle onları beklettim" cevabını verdi. Bunun üzerine Hişâm: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *«Dünyada insanlara işkence edene Allah âhirette azab eder»* buyurduğunu işittim" deyince, Umeyr onları serbest bıraktı.

Müslim bunu *Sahîh*'te Cerîr ve başkası kanalıyla Hişâm b. Urve'den rivayet etti.[1]

٤٩٧٠ - حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْعَلَوِيُّ، أنا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ سَعْدٍ النَّسَوِيُّ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي خَيْثَمَةَ، ثنا الْقَاسِمُ بْنُ سَلَامٍ، ثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ صَالِحٍ، عَنِ اللَّيْثِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ يُونُسَ بْنِ يَزِيدَ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ عُرْوَةَ، أَنَّ عِيَاضَ بْنَ غَنْمٍ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " إِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ يُعَذِّبُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ الَّذِينَ يُعَذِّبُونَ النَّاسَ فِي الدُّنْيَا "

4970- İyâd b. Ğanm der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Dünyada insanlara işkence edenlere Yüce Allah âhirette azap verir"* buyurduğunu işittim.[2]

٤٩٧١ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ، أنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، ثنا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، ثنا أَبُو دَاوُدَ، ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، عَنْ أَبِي نَجِيحٍ، عَنْ خَالِدِ بْنِ حَكِيمٍ، عَنْ خَالِدِ بْنِ الْوَلِيدِ، قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " إِنَّ أَشَدَّ النَّاسِ عَذَابًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَشَدُّهُمْ لِلنَّاسِ عَذَابًا فِي الدُّنْيَا "

4971- Hâlid b. el-Velîd'in bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kıyamet gününde azabın en şiddetlisine maruz kalacak kimseler, dünyada iken insanlara en fazla işkence edenlerdir"* buyurmuştur.[3]

---

[1] Müslim 3/2018 (118).

[2] İsnâdı sahihtir ve ravileri güvenilirdir. Ahmed, *Müsned* (3/404).

[3] Ravileri güvenilirdir. Buhârî, *et-Târihu'l-Kebîr* (2/1/143), Ahmed, *Müsned* (4/90), Humeydî, *Müsned* 1/256 (565) ve Taberânî, *M. el-Kebîr* 4/129 (3824) ve 4/232 (4121).

٤٩٧٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ مَرْوَانَ، ثنا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أنا شَرِيكٌ، عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " صِنْفَانِ مِنْ أَهْلِ النَّارِ لَمْ أَرَهُمَا بَعْدُ: نِسَاءٌ كَاسِيَاتٌ عَارِيَاتٌ مَائِلَاتٌ " - قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ: قَالَ كَلِمَةً أُخْرَى خَفِيَتْ عَلَيَّ - عَلَى رُءُوسِهِنَّ كَأَمْثَالِ أَسْنِمَةِ الْبُخْتِ، وَرِجَالٌ مَعَهُمْ أَسْيَاطٌ كَأَذْنَابِ الْبَقَرِ يَضْرِبُونَ النَّاسَ بِهَا ". أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، مِنْ حَدِيثِ جَرِيرٍ، عَنْ سُهَيْلٍ، وَقَالَ: مُمِيلَاتٌ مَائِلَاتٌ

4972- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Cehennemliklerden daha görmediğim iki sınıf insan vardır. Bunlardan biri giyinik olduğu halde açık olan, kırıtarak yürüyen"* —Ebû Câfer: "Bir kelime daha söyledi ancak ben onu anlayamadım" dedi— *ve başlarında deve hörgücü gibi (toplanmış saçları) olan kadınlardır. Diğeri ise ellerinde sığır kuyrukları gibi kamçılar olan ve onlarla insanları döven erkeklerdir."*[1]

Müslim bunu *Sahîh*'te Cerîr — Süheyl kanalıyla zikretmiş ve rivayetinde: *"Erkekleri kendilerine meylettirmek için kırıtarak yürüyen kadınlar"* ifadesini kullanmıştır.[2]

٤٩٧٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو بَكْرِ بْنُ عَبْدِ اللهِ، أنا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ نُمَيْرٍ، ثنا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ، ثنا أَفْلَحُ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ رَافِعٍ، مَوْلَى ابْنِ سَلَمَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ، يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " يُوشِكُ إِنْ طَالَتْ بِكَ مُدَّةٌ أَنْ تَرَى قَوْمًا فِي أَيْدِيهِمْ مِثْلُ أَذْنَابِ الْبَقَرِ يَغْدُونَ فِي غَضَبِ اللهِ وَيَرُوحُونَ فِي سَخَطِهِ ". رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ نُمَيْرٍ، وَأَخْرَجَهُ مِنْ حَدِيثِ أَبِي عَامِرٍ الْعَقَدِيِّ، عَنْ أَفْلَحَ، غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: " يَغْدُونَ فِي سَخَطِ اللهِ وَيَرُوحُونَ فِي لَعْنَتِهِ"

4973- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ömrün biraz uzarsa ellerinde sığırkuyruğu gibi bir şeyler olan birtakım insanları görmen yakındır. Bu*

---

[1] Îsnâdı hasendir.

[2] Müslim 2/1680 (125), 3/2192, 2193 (52).

kimseler, Allah'ın gazabına uğrayarak sabahlar ve Allah'ın nefretine uğrayarak akşamlar" buyurdu.[1]

Müslim bunu *Sahîh*'te Muhammed b. Abdillah b. Numeyr kanalıyla rivayet etmiştir.[2]

Ayrıca Ebû Âmir el-Akadî kanalıyla Eflah'ten zikretmiş ve rivayetinde: *"Bu kimseler, Allah'ın gazabına uğrayarak sabahlar ve Allah'ın lanetine uğrayarak akşamlar"* lafzını kullanmıştır.

٤٩٧٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أنا أَبُو عَلِيٍّ الرَّفَّاءُ الْقَرَوِيُّ، أنا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، ثنا أَبُو غَسَّانَ مَالِكُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، ثنا إِسْرَائِيلُ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ شَقِيقٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَجِيبُوا الدَّاعِيَ، وَلَا تَرُدُّوا الْهَدِيَّةَ، وَلَا تَضْرِبُوا النَّاسَ وَالْمُسْلِمِينَ "

4974- Abdullah (b. Mes'ûd)'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Davete icabet edin, hediyeyi geri çevirmeyin, insanları ve müslümanları dövmeyin"* buyurmuştur.[3]

٤٩٧٥ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، ثنا الْعَوْدِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ، ثنا هُدْبَةُ، ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ مَرْثَدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، عَنْ رَجُلٍ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللهِ ﷺ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " قُسِمَتِ النَّارُ سَبْعِينَ جُزْءًا لِلْآمِرِ تِسْعَةً وَسِتِّينَ، وَلِلْقَاتِلِ جُزْءًا "

4975- Mersed b. Abdillah'ın, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından olan bir adamdan bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu alayhi vesellem): *"(Cehennem) ateş(i) yetmiş parçaya ayrıldı. Bunun altmış dokuz parçası azmettirici için ve bir parçası katil içindir"* buyurmuştur.[4]

---

[1] İsnâdı sahihtir ve ravileri güvenilirdir.

[2] Müslim 3/2193 (53).

[3] Beyhakî'nin hocası dışındaki ravileri güvenilirdir. Buhârî sh. 50 (157), Ahmed, *Müsned* (1/404, 405), Taberânî, *M. el-Kebîr* 10/242 (10444), Tahâvî, *Müşkilü'l-Âsâr* (4/148), İbn Hibbân, *Sahîh* 7/488 (5574) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (7/128).

[4] Ravileri güvenilirdir. Ahmed, *Müsned* (5/362).

٤٩٧٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أنا أَبُو عُثْمَانَ عَمْرُو بْنُ عَبْدِ اللهِ الْبَصْرِيُّ، ثنا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، أنا قُدَامَةُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ قُدَامَةَ أَبُو مُحَمَّدٍ، أَخْبَرَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَبِي الْخَصِيبِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَجْلَانَ، قَالَ: " كُنْتُ بِالْإِسْكَنْدَرِيَّةِ فَحَضَرَتْ رَجُلًا الْوَفَاةُ، لَمْ يُرَ مِنْ خَلْقِ اللهِ أَحَدٌ كَانَ أَخْشَى لِلَّهِ مِنْهُ، فَكُنَّا نُلَقِّنُهُ فَيَقْبَلُ كُلَّ مَا لَقَّنَّاهُ مِنْ: سُبْحَانَ اللهِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ، فَإِذَا جَاءَتْ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ أَبَى، فَقُلْنَا لَهُ: مَا رَأَيْنَا مِنْ خَلْقِ اللهِ أَحَدًا كَانَ أَخْشَى لِلَّهِ مِنْكَ، فَنُلَقِّنُكَ فَتُلَقَّنُ، حَتَّى إِذَا جَاءَتْ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ، قَالَ: إِنَّهُ حِيلَ بَيْنِي وَبَيْنَهَا، وَذَلِكَ أَنِّي قَتَلْتُ نَفْسًا فِي شَبِيبَتِي "

4976- Muhammed b. Aclân der ki: İskenderiye'de iken bir adamın vefatına şahit oldum. Tanıdığımız insanlar içinde Allah'tan en çok korkan ve huşû sahibi olan biriydi. Ona telkinlerde bulunuyor, o da bize karşılık veriyordu. "Sübhanallah, Elhamdülillah, de" şeklinde telkinlerde bulunduğumuzda bunu yapıyor; ancak "Lâ ilâhe illallah" demesini istediğimizde kabul etmiyordu. Ona: "Tanıdığımız insanlar içinde Allah'tan en çok korkan ve huşû sahibi olan kişi sensin. Sana ("Sübhanallah, Elhamdülillah, de" şeklinde) telkinlerde bulunduğumuzda (bunu) yapıyor ancak "Lâ ilâhe illallah" demeni istediğimizde neden demiyorsun?" diye sorduğumuzda: "Onunla aramda bir engel olduğu için diyemiyorum. Çünkü gençken birini öldürmüştüm" karşılığını verdi.[1]

٤٩٧٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثنا الرَّبِيعُ بْنُ سُلَيْمَانَ، ثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " الَّذِي يَخْنُقُ نَفْسَهُ يَخْنُقُ نَفْسَهُ فِي النَّارِ، وَالَّذِي يَقْتَحِمُ يَقْتَحِمُ فِي النَّارِ، وَالَّذِي يَطْعَنُ نَفْسَهُ يَطْعُنُ نَفْسَهُ فِي النَّارِ "

4977- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kendini boğarak öldüren kimse, kendini cehennem içinde boğar durur. Kendini bir yerden aşağıya atarak öldüren kimse kendini cehennemde atar durur. Kendine bir*

[1] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır.

âlet saplayıp öldüren kimse Cehennemde de kendine saplayıp durur" buyurmuştur.[1]

[1] İsnâdı sahihtir ve ravileri güvenilirdir. Ahmed, *Müsned* (2/435), İbn Hibbân, *Sahîh* 7/590 (5955) ve Tahâvî, *Müşkilü'l-Âsâr* (1/73).

السَّابِعُ وَالثَّلَاثُونَ مِنْ شُعَبِ الْإِيمَانِ
وَهُوَ بَابٌ فِي تَحْرِيمِ الْفُرُوجِ، وَمَا يَجِبُ مِنَ التَّعَفُّفِ عَنْهَا

37. Şube

Zinanın Haram Kılınması ve İffetli Olmanın Gerekliliği

Yüce Allah: *"Mü'min erkeklere söyle, gözlerini haramdan sakınsınlar, ırzlarını korusunlar. Bu davranış onlar için daha nezihtir. Şüphe yok ki, Allah onların yaptıklarından hakkıyla haberdardır. Mümin kadınlara da söyle, gözlerini haramdan sakınsınlar, ırzlarını korusunlar"*[1] buyurmaktadır. Sonra Yüce Allah böyle yapanları överek: *"İffetlerini korurlar. Ancak, eşlerine ya da ellerinin altında bulunanlara karşı onlar kınanmazlar. Ama kim bundan ötesini ararsa, onlar sınırı aşanlardır"*[2] buyurmaktadır. Yine: *"Zinaya yaklaşmayın. Zira o, bir hayâsızlıktır ve çok kötü bir yoldur"*[3], *"Yine onlar ki, Allah ile beraber (tuttukları) başka bir tanrıya yalvarmazlar, Allah'ın haram kıldığı cana haksız yere kıymazlar ve zina etmezler"*[4] buyurmuştur.

٤٩٧٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، أنا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ بْنِ مَزْيَدٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا الْأَوْزَاعِيُّ، حَدَّثَنِي الزُّهْرِيُّ، حَدَّثَنِي أَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، وَسَعِيدُ بْنُ الْمُسَيِّبِ، وَأَبُو بَكْرِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ هِشَامٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " لَا يَزْنِي الزَّانِي وَهُوَ حِينَ يَزْنِي مُؤْمِنٌ، وَلَا يَسْرِقُ السَّارِقُ وَهُوَ حِينَ يَسْرِقُ مُؤْمِنٌ، وَلَا يَشْرَبُ الْخَمْرَ وَهُوَ حِينَ يَشْرَبُهَا مُؤْمِنٌ، وَلَا يَنْتَهِبُ نُهْبَةً ذَاتَ شَرَفٍ يَرْفَعُ الْمُؤْمِنُونَ إِلَيْهِ فِيهَا أَبْصَارَهُمْ وَهُوَ حِينَ يَنْتَهِبُهَا مُؤْمِنٌ ". أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، مِنْ حَدِيثِ الْأَوْزَاعِيِّ، وَأَخْرَجَاهُ مِنْ أَوْجُهٍ أُخَرَ

---

[1] Nûr Sur. 30, 31

[2] Meâric Sur. 29- 31

[3] İsrâ Sur. 32

[4] Furkân Sur. 68

4978- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "*Zina eden kişi bu işi yaparken mümin biri değildir. Hırsızlık eden kişi bunu yaparken mümin biri değildir. İçki içen kişi bunu içerken mümin biri değildir. Bir kimse müminlerin gözü önünde değerli bir şeyi yağma ederken mümin biri değildir.*"

Müslim bunu *Sahîh*'te el-Evzaî kanalıyla[1] ve Buhârî ile Müslîm bunu başka yollarla da rivayet ettiler.

٤٩٧٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الصَّيْدَلَانِيُّ، أنا أَبُو الْحَسَنِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدُوسٍ، ثنا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ، ثنا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ الْمِصْرِيُّ، ثنا نَافِعُ بْنُ يَزِيدَ، حَدَّثَنِي ابْنُ الْهَادِ، أَنَّ سَعِيدَ بْنَ أَبِي سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيَّ، حَدَّثَهُ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ، يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِذَا زَنَى الرَّجُلُ خَرَجَ مِنْهُ الْإِيمَانُ فَكَانَ عَلَيْهِ كَالظُّلَّةِ، فَإِذَا انْقَلَعَ مِنْهَا رَجَعَ إِلَيْهِ الْإِيمَانُ "

4979- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "*İnsan zina edince iman kendisinden çıkarak üstünde bir gölge gibi olur. Zinadan çekilince de iman ona tekrar döner*" buyurdu.[2]

٤٩٨٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ الْأَشْنَانِيُّ، أنا أَبُو الْحَسَنِ الطَّرَائِفِيُّ، ثنا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثنا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، عَنِ الْعَوَّامِ هُوَ ابْنُ حَوْشَبٍ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُدْرِكٍ، عَنْ أَبِي زُرْعَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: " الْإِيمَانُ نَزِهٌ، فَمَنْ زَنَى فَارَقَهُ الْإِيمَانُ، فَمَنْ لَامَ نَفْسَهُ فَرَاجَعَ رَاجَعَهُ الْإِيمَانُ "

4980- Ebû Hureyre der ki: "İman kötülükle bağdaşmaz. Kim zina ederse, iman ondan ayrılır. Kim de nefsini kmayıp bundan geri dönerse, iman da kendisine geri döner."[3]

٤٩٨١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الْهَاشِمِيُّ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو الرَّزَّازُ، ح، وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أنا أَبُو سَهْلٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ

---

[1] Müslim 1/76, 77 (102).

[2] Ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud 5/66 (4690).

[3] İsnâdı sahihtir ve mevkûf bir hadistir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (11/27).

زِيَادٍ، ثنا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، أنا عَمْرُو بْنُ عَبْدِ الْغَفَّارِ، ثنا الْعَوَّامُ بْنُ حَوْشَبٍ، حَدَّثَنِي عَلِيُّ بْنُ مُدْرِكٍ، عَنْ أَبِي زُرْعَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ الْإِيمَانَ سِرْبَالٌ يُسَرْبِلُهُ اللهُ مَنْ يَشَاءُ، فَإِذَا زَنَى الْعَبْدُ نُزِعَ مِنْهُ سِرْبَالُ الْإِيمَانُ، فَإِنْ تَابَ رُدَّ عَلَيْهِ "

4981- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İman bir gömlektir ve Allah onu dilediği kimseye giydirir. Kul zina ettiği zaman o iman gömleği üzerinden çıkarılır. Eğer tövbe ederse kendisine geri verilir"* buyurmuştur.[1]

٤٩٨٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرُّوذْبَارِيُّ، أنا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ أَيُّوبَ الطُّوسِيُّ، أنا أَبُو حَاتِمٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِدْرِيسَ الرَّازِيُّ، ثنا ابْنُ أَبِي مَرْيَمَ، أنا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، أَخْبَرَنِي ابْنُ عَجْلَانَ، عَنِ الْقَعْقَاعِ، أَخْبَرَهُ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَسَأَلَهُ عَنْ قَوْلِ، رَسُولِ اللهِ ﷺ: " لَا يَزْنِي الزَّانِي وَهُوَ مُؤْمِنٌ "، فَأَيْنَ يَكُونُ الْإِيمَانُ مِنْهُ، قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: يَكُونُ هَكَذَا، وَقَالَ بِكَفَّيْهِ فَوْقَ رَأْسِهِ، فَإِنْ تَابَ وَنَزَعَ رَجَعَ إِلَيْهِ. قَالَ الشَّيْخُ أَحْمَدُ: " وَإِنَّمَا أَرَادَ وَاللهُ أَعْلَمُ قَدْرَ مَا نَقَصَ بِالزِّنَا مِنْ إِيمَانِهِ "

4982- Ka'kâ bildiriyor: Ebû Sâlih, Ebû Hureyre'ye, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Zina eden kişi bu işi yaparken mümin biri değildir"* buyruğu hakkında: "O anda iman kişinin neresinde olur?" diye sorunca, Ebû Hureyre, avuçlarıyla işaret ederek: "Başının üzerinde olur. Tövbe edip ondan ayrıldığı zaman da imanı kendisine geri döner" karşılığını verdi.[2]

٤٩٨٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ الْأَشْنَانِيُّ، أنا أَبُو الْحَسَنِ الطَّرَائِفِيُّ، ثنا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ، عَنْ أَبِي شِهَابٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّهُ كَانَ يُسَمِّي عَبِيدَهُ بِأَسْمَاءِ الْعَرَبِ: عِكْرِمَةُ وَسَمِيعٌ وَكُرَيْبٌ، وَأَنَّهُ قَالَ لَهُمْ: " تَزَوَّجُوا فَإِنَّ الْعَبْدَ إِذَا زَنَى نُزِعَ مِنْهُ نُورُ الْإِيمَانِ، فَرَدَّ اللهُ عَلَيْهِ بَعْدُ أَوْ أَمْسَكَهُ "

4983- Mücâhid bildiriyor: İbn Abbâs kölelerine İkrime, Semî', Kureyb gibi Arap isimleri takardı. (Bir gün) onlara: "Evlenin, zira kul zina ettiği

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] İsnâdı hasendir.

zaman imanın nuru ondan çekilip alınır. Daha sonra da Allah (dilerse o nuru kendisine) ya geri verir ya da vermez" dedi.[1]

٤٩٨٤ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِانَ، أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، قَالَ إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ: ثنا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثنا شَدَّادٌ عَنْ سَعِيدٍ الْجُرَيْرِيِّ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " يَا شَبَابَ قُرَيْشٍ، احْفَظُوا فُرُوجَكُمْ لَا تَزْنُوا، أَلَا مَنْ حَفِظَ اللهُ لَهُ فَرْجَهُ دَخَلَ الْجَنَّةَ "

4984- İbn Abbâs der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Kureyş gençleri! İffetinizi koruyun ve zina etmeyin. Bilmiş olun ki Allah kimin iffetini korursa o kimse cennete girer"* buyurdu.[2]

٤٩٨٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو صَالِحِ بْنُ أَبِي طَاهِرٍ الْعَنْبَرِيُّ، أنا جَدِّي يَحْيَى بْنُ مَنْصُورٍ الْقَاضِي، ثنا أَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أنا جَرِيرٌ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُرَحْبِيلٍ أَبِي مَيْسَرَةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ: أَيُّ الذَّنْبِ أَعْظَمُ؟ قَالَ: " أَنْ تَجْعَلَ لِلَّهِ نِدًّا وَهُوَ خَلَقَكَ " قُلْتُ: ثُمَّ أَيٌّ؟ قَالَ: " أَنْ تُقْتَلَ وَلَدَكَ مَخَافَةَ أَنْ يَطْعَمَ مَعَكَ " قُلْتُ: ثُمَّ أَيٌّ؟ قَالَ: " أَنَّ تُزَانِيَ حَلِيلَةَ جَارِكَ ".

4985- Abdullah b. Mes'ûd der ki: Resûlullah'a (sallallahu alayhi vesellem): "En büyük günah nedir?" diye sorduğumda: *"Seni yaratmış olmasına rağmen Allah'a şirk koşmandır"* buyurdu. "Sonra hangisidir?" dediğimde: *"Yiyeceğinden yiyip tüketeceği korkusuyla çocuğunu öldürmendir"* buyurdu. "Sonra hangisidir?" dediğimde: *"Komşunun helâliyle zina etmendir"* buyurdu.[3]

٤٩٨٦ - قَالَ: وَثنا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أنا جَرِيرٌ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُرَحْبِيلٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ، عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ مِثْلَهُ. قَالَ: " فَأَنْزَلَ اللهُ تَصْدِيقَهَا ﴿وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللهِ إِلَهًا آخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللهُ إِلَّا بِالْحَقِّ

---

[1] İsnâdı sahihtir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (11/14).

[2] Ravileri güvenilirdir. Taberânî, *M. el-Kebîr* 12/165 (12776), Hâkim, *Müstedrek* (4/358) ve Bezzâr, *Müsned* 2/149 (1401).

[3] Ravileri güvenilirdir.

وَلَا يَزْنُونَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ يَلْقَ أَثَامًا﴾ [الفرقان: ٦٨] الْآيَةَ. رَوَاهُمَا مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، وَعُثْمَانَ. وَأَخْرَجَهُمَا الْبُخَارِيُّ، فَرَوَى حَدِيثَ مَنْصُورٍ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، عَنْ جَرِيرٍ، وَحَدِيثِ الْأَعْمَشِ، عَنْ قُتَيْبَةَ، عَنْ جَرِيرٍ.

4986- Abdullah b. Mes'ûd, Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) bir önceki hadisin aynısını zikretti ve: "Sonra, Allah bunu tasdik edici olarak: *«Onlar, Allah'ın yanında başka tanrı tutup ona yalvarmazlar. Allah'ın haram kıldığı cana haksız yere kıymazlar. Zina etmezler. Bunları yapan günaha girmiş olur»*[1] âyetini indirdi" dedi.

Müslim bunları *Sahîh*'te İshâk b. İbrâhîm ve Osmân kanalıyla[2] ve Buhârî bunları başka kanallarla rivayet ettiler.[3]

٤٩٨٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْعَلَوِيُّ، أنا أَبُو الْفَضْلِ الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ قُوهِيَارَ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ رَزِينٍ السُّلَمِيُّ، ثنا حَفْصُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، ثنا سُفْيَانُ بْنُ سَعِيدٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ شَقِيقِ بْنِ سَلَمَةَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُرَحْبِيلٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ، أَنَّ رَجُلًا جَاءَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ: أَيُّ الذَّنْبِ أَكْبَرُ؟ فَذَكَرَ الْحَدِيثَ، غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: ثُمَّ مَهْ؟ وَقَالَ: فَأَنْزَلَ اللهُ تَصْدِيقًا لَهُ هَذِهِ الْآيَةَ فَذَكَرَهَا

4987- Abdullah b. Mes'ûd bildiriyor: Bir adam Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) gelip: "En büyük günah nedir?" diye sordu... Ravi der ki: Sonrasında Abdullah b. Mes'ûd: "ثُمَّ أَيٌّ" ifadesi yerine "ثُمَّ مَهْ" ifadesini kullanarak söz konusu hadisi rivayet etti ve: "Allah bunu tasdik edici olarak şu âyeti indirdi" diyerek söz konusu âyeti zikretti.[4]

---

[1] Furkân Sur. 68

[2] Müslim 1/90, 91 (141, 142).

[3] Buhârî, *tefsîr* (5/148) ve (1/34, 35).

[4] İsnâdı sahihtir. İbn Mende, *el-Îman* 2/545 (467) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (4/145).

٤٩٨٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِانَ، أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ الْقَاضِي، ثنا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللهِ، ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ أَبِي عَمْرٍو، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " لَعَنَ اللهُ مَنْ تَوَلَّى غَيْرَ مَوَالِيهِ، وَلَعَنَ اللهُ مَنْ غَيَّرَ تُخُومَ الْأَرْضِ، وَلَعَنَ اللهُ مَنْ كَمِهَ أَعْمَى عَنِ السَّبِيلِ، وَلَعَنَ اللهُ مَنْ لَعَنَ وَالِدَيْهِ، وَلَعَنَ اللهُ مَنْ ذَبَحَ لِغَيْرِ اللهِ، وَلَعَنَ اللهُ مَنْ وَقَعَ عَلَى بَهِيمَةٍ، وَلَعَنَ اللهُ مَنْ عَمِلَ عَمَلَ قَوْمِ لُوطٍ " ثَلَاثَ مَرَّاتٍ

4988- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Sahibinden başka sahip edinen köleye Allah lanet etsin. Tarlanın sınırını değiştirene Allah lanet etsin. Gözleri görmeyeni (yanlış yol göstererek) yoldan çıkarana Allah lanet etsin. Anne babasına lanet okuyana Allah lanet etsin. Allah'tan başkası için kurban kesene Allah lanet etsin. Hayvanla cinsel ilişkiye girene Allah lanet etsin. Lût kavminin yaptığını (livata) yapana Allah lanet etsin."* Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) son cümleyi üç defa tekrarladı.[1]

٤٩٨٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أنا الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ، ثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي الدُّنْيَا، أنا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ الْجُشَمِيُّ، ح، وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا مُسَدَّدٌ، ثنا عَبْدُ الْوَارِثِ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا الْقَاسِمُ بْنُ عَبْدِ الْوَاحِدِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عُقَيْلٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ مِنْ أَخْوَفِ مَا أَخَافُ عَلَى أُمَّتِي - أَوْ عَلَى هَذِهِ الْأُمَّةِ - عَمَلُ قَوْمِ لُوطٍ ". " لَفْظُ حَدِيثِ ابْنِ بِشْرَانَ، وَفِي رِوَايَةِ ابْنِ عَبْدَانَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " إِنَّ أَشَدَّ " أَوْ قَالَ: " إِنَّ أَكْثَرَ مَا أَخَافُ عَلَى أُمَّتِي عَمَلُ قَوْمِ لُوطٍ " "

4989- Câbir b. Abdillah der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ümmetim için korktuğum şeylerin en korkuncu, Lût kavminin yaptığını yapmalarıdır"* buyurdu.[2]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Ahmed, *Müsned* (1/217, 309, 317), Ebû Ya'lâ, *Müsned* 4/414, 415 (212) ve İbn Hibbân, *Sahîh* (6/298, 299).

[2] İsnâdı hasendir. Tirmizî 4/58 (1457) ve İbn Mâce 2/856 (2563).

Lafız İbn Bişrân'ın lafzıdır. İbn Abdân'ın rivayetinde: "Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *«Ümmetim için korktuğum şeylerin en şiddetlisi"* veya: *"çoğu, Lût kavminin yaptığını yapmalarıdır»* buyurdu" şeklindedir.

٤٩٩٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ الْحَمِيدِ الصَّغَانِيُّ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أنا مَعْمَرٌ، عَنْ عَاصِمٍ، عَنْ مُسْلِمِ بْنِ سَلَامٍ، عَنْ عِيسَى بْنِ حِطَّانَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ طَلْقٍ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " إِذَا قَاءَ أَحَدُكُمْ فَلْيَتَوَضَّأْ، وَلَا تَأْتُوا النِّسَاءَ فِي اسْتَاهِهِنَّ، إِنَّ اللهَ لَا يَسْتَحْيِي مِنَ الْحَقِّ "

4990- Ali b. Talk der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sizden biri kustuğu zaman abdest alsın. Kadınlara da dübürlerinden yaklaşmayın (anal ilişkiye girmeyin). Yüce Allah hakkı söylemekten çekinmez"* buyurduğunu işittim.[1]

٤٩٩١ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ، أنا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أنا مَعْمَرٌ، عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ، عَنِ الْحَارِثِ بْنِ مَخْلَدٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ الَّذِي يَأْتِي امْرَأَتَهُ فِي دُبُرِهَا لَا يَنْظُرُ اللهُ إِلَيْهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ "

4991- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hanımına dübüründen yaklaşan (anal ilişkiye giren) kişiye Allah kıyamet gününde (rahmet bakışıyla) bakmayacaktır"* buyurmuştur.[2]

٤٩٩٢ - وَبِإِسْنَادِهِ قَالَ: أنا مَعْمَرٌ، عَنِ ابْنِ خُثَيْمٍ، عَنْ صَفِيَّةَ بِنْتِ شَيْبَةَ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ، قَالَتْ: لَمَّا قَدِمَ الْمُهَاجِرُونَ الْمَدِينَةَ أَرَادُوا أَنْ يَأْتُوا النِّسَاءَ مِنْ أَدْبَارِهِنَّ فِي فُرُوجِهِنَّ، فَأَنْكَرْنَ ذَلِكَ، فَجِئْنَ إِلَى أُمِّ سَلَمَةَ فَذَكَرْنَ لَهَا ذَلِكَ، فَسَأَلَتِ النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ: " ﴿نِسَاؤُكُمْ حَرْثٌ لَكُمْ فَأْتُوا حَرْثَكُمْ أَنَّى شِئْتُمْ﴾ [البقرة: ٢٢٣] صِمَامًا وَاحِدًا "

4992- Safiyye binti Şeybe bildiriyor: Muhacirler Medine'ye geldikleri zaman kadınlarına arkadan öne yaklaşmak istediler (arkadan vajinal ilişki kurmak istediler). Biz de bunu kabul etmedik. Bunun üzerine Ümmü Seleme'ye gelip durumu anlattık. O da bu konuyu Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) sorunca: ***"Kadınlarınız sizin için bir tarladır. O halde tarlanıza***

---

[1] İsnâdı hasendir.

[2] Ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud 2/618 (2162).

dilediğiniz gibi varın"[1] *Ancak tek yerden olmak (vajinal olmak) şartıyla"* buyurdu.[2]

٤٩٩٣ - وَبِإِسْنَادِهِ قَالَ: أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ ابْنِ طَاوُسٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: سُئِلَ ابْنُ عَبَّاسٍ، عَنِ الَّذِي يَأْتِي امْرَأَتَهُ فِي دُبُرِهَا، فَقَالَ هَذَا يَسْأَلُنِي: عَنِ الْكُفْرِ ".

4993- İbn Tâvus, babasından bildiriyor: İbn Abbâs'a kadınına dübüründen (anal) yaklaşan kişinin durumu sorulunca, İbn Abbâs: "Bu kişi bana küfrü sormaktadır" karşılığını verdi.[3]

٤٩٩٤ - وَبِإِسْنَادِهِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَمَّنْ، سَمِعَ عِكْرِمَةَ، يُحَدِّثُ، أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ " ضَرَبَ رَجُلًا فِي مِثْلِ ذَلِكَ"

4994- İkrime'nin bildirdiğine göre Ömer b. el-Hattâb böylesi bir şeyden (anal ilişkiden) dolayı bir adamı dövmüştür.[4]

٤٩٩٥ - وَبِإِسْنَادِهِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ، أَنَّهُ سُئِلَ عَنْ ذَلِكَ وَقَالَ: " وَهَلْ يَفْعَلُ ذَلِكَ إِلَّا كَافِرٌ "

4995- Katâde bildiriyor: Ebu'd-Derdâ'ya bu konuda sorulunca: "Bunu kâfirden başka birisi yapar mı?" karşılığını verdi.[5]

٤٩٩٦ - وَبِإِسْنَادِهِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّهُ قَالَ: " مَنْ أَتَى ذَلِكَ فَقَدْ كَفَرَ "

4996- Ebû Hureyre: "Kim bu şekilde (kadına arkadan) yaklaşırsa küfretmiş olur" demiştir.[6]

---

[1] Bakara Sur. 223

[2] İsnâdı hasendir. Tirmizî 5/215 (2979).

[3] İsnâdı sahihtir. Abdurrezzâk, *Musannef* 11/442 (20953) ve Nesâî sh. 129 (118).

[4] İsnâdında adı belirtilmeyen bir ravi vardır. Abdurrezzâk, *Musannef* 11/442 (20954).

[5] İsnâdı sahihtir. Abdurezzâk, *Musannef* 11/443 (20957).

[6] İsnâdı hasendir. Abdurrezzâk, *Musannef* 11/444 (20958), Nesâî sh. 135, 136 (132, 133, 134, 135) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (4/252).

٤٩٩٧ - وَبِإِسْنَادِهِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ قَتَادَةَ، أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ عَمْرٍو، قَالَ: " هِيَ اللُّوطِيَّةُ الصُّغْرَى "

4997- Katâde'nin bildirdiğine göre Abdullah b. Amr bu konuda: "Bu, küçük livatadır" demiştir.[1]

٤٩٩٨ - وَبِإِسْنَادِهِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: سَأَلْتُ ابْنَ الْمُسَيِّبِ، وَأَبَا سَلَمَةَ بْنَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ ذَلِكَ " فَكَرِهَاهُ وَنَهَيَانِي عَنْهُ "

4998- Zührî der ki: "Bu konuyu İbnu'l-Müseyyeb ile Ebü Seleme b. Abdirrahmân'a sorduğumda bunu mekruh gördüler ve beni bundan nehyettiler."[2]

٤٩٩٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو مَنْصُورٍ أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الدَّامِغَانِيُّ، سَكَنَ قَرْيَةَ الْيَامِينَ بِبَيْهَقَ، أنا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ الْحَافِظُ، ثنا عَبْدَانُ، ثنا هُدْبَةُ، ثنا هَمَّامٌ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنِ الَّذِي يَأْتِي امْرَأَتَهُ فِي دُبُرِهَا، قَالَ: حَدَّثَنِي عُقْبَةُ بْنُ رَبَاحٍ، أَنَّ أَبَا الدَّرْدَاءِ، قَالَ: " لَا يَفْعَلُ ذَلِكَ إِلَّا كَافِرٌ " قَالَ:

4999- Hemmâm bildiriyor: Katâde, hanımına dübüründen (anal) yaklaşan kişi hakkında şöyle dedi: "Ukbe b. Rebâh, Ebu'd-Derdâ'nın: «Bunu kâfirden başkası yapmaz» dediğini söyledi."[3]

٥٠٠٠ - وَحَدَّثَنِي عَمْرُو بْنُ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " تِلْكَ اللُّوطِيَّةُ الصُّغْرَى "

5000- Amr b. Şuayb'ın, babasın kanalıyla dedesinden bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu, küçük livatadır"* buyurmuştur.[4]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Abdurrezzâk, *Musannef* 11/443 (20956).

[2] Ravileri güvenilirdir. Abdurrezzâk, *Musannef* 11/443 (20955).

[3] Ravileri güvenilirdir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (4/252).

[4] İsnâdı sahihtir. Ahmed, *Müsned* (2/182, 210), Tayâlisî, *Müsned* (sh. 299), Beyhakî, *Sünen* (7/198), Nesâî, sh. 126, 127 (110, 111), Bezzâr, *Müsned* (2/173) ve Buhârî, *et-Târih es-Sağîr* (sh. 114).

٥٠٠١ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أنا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ، ثنا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ عَبْدِ اللهِ الدِّمَشْقِيُّ، ثنا دُحَيْمٌ، ثنا ابْنُ أَبِي فُدَيْكٍ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ سَلَامٍ الْخُزَاعِيُّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " أَرْبَعَةٌ يُصْبِحُونَ فِي غَضَبِ اللهِ وَيُمْسُونَ فِي سَخَطِ اللهِ، أَوْ يُمْسُونَ فِي غَضَبِهِ وَيُصْبِحُونَ فِي سَخَطِهِ " - شَكَّ الْمُحَدِّثُ - قِيلَ: مَنْ هُمْ يَا رَسُولَ اللهِ؟ قَالَ: " الْمُتَشَبِّهُونَ مِنَ الرِّجَالِ بِالنِّسَاءِ، وَالْمُتَشَبِّهَاتُ مِنَ النِّسَاءِ بِالرِّجَالِ، وَالَّذِي يَأْتِي الْبَهِيمَةَ، وَالَّذِي يَأْتِي الرَّجُلَ "

5001- Ebû Hureyre bildiriyor: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Dört kişi vardır ki bunlar Allah'ın gazabıyla sabahlayıp Allah'ın öfkesiyle akşamlar"* veya: *"Allah'ın gazabıyla akşamlar ve Allah'ın öfkesiyle sabahlar"* buyurdu. — Buradaki şüphe raviye aittir— Kendisine: "Ey Allah'ın Resûlü! Bunlar kimlerdir?" diye sorulunca: *"Kadınlara benzemeye çalışan erkekler, erkeklere benzemeye çalışan kadınlar, hayvanla cinsel münasebette bulunan ve erkeklerle cinsel münasebette bulunanlardır"* buyurdu.[1]

٥٠٠٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أنا الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ، ثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي الدُّنْيَا، ثنا خَالِدُ بْنُ خِدَاشٍ، ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ الدَّرَاوَرْدِيُّ، ثنا عَمْرُو بْنُ أَبِي عَمْرٍو، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ فِيمَنْ عَمِلَ عَمَلَ قَوْمِ لُوطٍ: " يُقْتَلُ الْفَاعِلُ وَالْمَفْعُولُ بِهِ "

5002- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem), Lût kavminin ameli gibi yapanlar hakkında: *"Bu işi yapan da, yapılan da öldürülür"* buyurmuştur.[2]

٥٠٠٣ - وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنُ عَبْدَانَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ سِنِينَ أَبُو الْقَاسِمِ الْحُلِيُّ، ثنا يَزِيدُ بْنُ خَالِدِ بْنِ مَوْهَبٍ، ثنا مُفَضَّلُ بْنُ فَضَالَةَ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " اقْتُلُوا الْفَاعِلَ وَالْمَفْعُولَ بِهِ، وَالَّذِي

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (6/2233).

[2] İsnâdı hasendir. Ebû Dâvud 4/607 (4462), Tirmizî 4/57 (1456) ve İbn Mâce 2/856 (2561).

يَأْتِي الْبَهِيمَةَ ". قَالَ ابْنُ جُرَيْجٍ: وَكَانَ عَطَاءُ بْنُ أَبِي رَبَاحٍ، وَسَعِيدُ بْنُ الْمُسَيِّبِ، يَقُولَانِ: " الْفَاعِلُ وَالْمَفْعُولُ بِهِ يَعْنِي يُحَدَّانِ حَدَّ الزِّنَا "

5003- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu işi (livatayı) yapanı, yapılanı ve hayvanla ilişkide bulunanı öldürün"* buyurmuştur.[1]

İbn Cüreyc der ki: Atâ b. Ebî Rebâh ve Saîd b. el-Müseyyeb: "Livata yapanlara zina cezası gibi had uygulanır" derlerdi.

٥٠٠٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أنا الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ، ثنا ابْنُ أَبِي الدُّنْيَا، ثنا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ، ثنا غَسَّانُ بْنُ مُضَرَ، ثنا سَعِيدُ بْنُ يَزِيدَ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، أَنَّ ابْنَ عَبَّاسٍ، سُئِلَ: مَا حَدُّ اللُّوطِيِّ؟ قَالَ: " يُنْظَرُ أَعْلَى بِنَاءٍ بِالْقَرْيَةِ فَيُلْقَى مِنْهُ، ثُمَّ يُتْبَعُ بِالْحِجَارَةِ "

5004- Ebû Nadra bildiriyor: İbn Abbâs'a: "Livatanın cezası nedir?" diye sorulunca: "Köydeki en yüksek binaya çıkarılıp aşağıya atılır, sonra da taşlanır" karşılığını verdi.[2]

٥٠٠٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ، أنا الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ، ثنا ابْنُ أَبِي الدُّنْيَا، ثنا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ، ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ بَكْرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، أَنَّ خَالِدَ بْنَ الْوَلِيدِ، كَتَبَ إِلَى أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ، أَنَّهُ وَجَدَ رَجُلًا فِي بَعْضِ ضَوَاحِي الْعَرَبِ بِالْمَدِينَةِ يُنْكَحُ كَمَا تُنْكَحُ الْمَرْأَةُ، فَجَمَعَ لِذَلِكَ أَبُو بَكْرٍ أَصْحَابَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فِيهِمْ: عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ، فَقَالَ عَلِيٌّ: " إِنَّ هَذَا ذَنْبٌ لَمْ يَعْمَلْ بِهِ أُمَّةٌ إِلَّا أُمَّةٌ وَاحِدَةٌ، فَفَعَلَ اللهُ بِهِمْ مَا قَدْ عَلِمْتُمْ، أَرَى أَنْ تَحْرِقَهُ بِالنَّارِ "، فَاجْتَمَعَ رَأْيُ أَصْحَابِ رَسُولِ اللهِ ﷺ أَنْ يُحْرَقَ بِالنَّارِ، فَأَمَرَ أَبُو بَكْرٍ أَنْ يُحْرَقَ بِالنَّارِ. قَالَ: " وَقَدْ حَرَقَهُ ابْنُ الزُّبَيْرِ، وَهِشَامُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ "

5005- Muhammed b. el-Münkedir bildiriyor: Hâlid b. el-Velîd, Ebû Bekr es-Sıddîk'e, Medine çevresinde bulunan Bedevilerden bir adamın kadın gibi kullanıldığını yazdı. Bunun üzerine Ebû Bekr, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbını topladı. Bu kişilerin arasında Ali b. Ebî Tâlib de bulunmaktaydı.

---

[1] Ebû Dâvud 4/609 (4464), Tirmizî 4/56 (2564) ve İbn Mâce 2/856 (2564).

[2] Ravileri güvenilirdir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (9/529).

Ali: "Bu işi bir ümmet dışında hiçbir ümmet yapmamıştır. Allah'ın onlara ne yaptığını da bilmektesiniz. Onu ateşte yakmanız görüşündeyim" dedi. Oradakilerin hepsi de onu ateşte yakma görüşüne vardılar. Bunun üzerine Ebû Bekr yakılmasını emredince İbnu'z-Zübeyr ve Hişâm b. Abdilmelik onu yaktılar.[1]

٥٠٠٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أنا الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ، ثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا ابْنُ أَبِي زَائِدَةَ، عَنِ ابْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ يَزِيدَ بْنِ قَيْسٍ، أَنَّ عَلِيًّا، " رَجَمَ لُوطِيًّا "

5006- Yezîd b. Kays'ın bildirdiğine göre Hz. Ali bir livatacıyı taşlatmıştır.[2]

٥٠٠٧ - قَالَ: وَثَنَا سُوَيْدٌ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ صَالِحِ بْنِ كَيْسَانَ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، قَالَ: " اللُّوطِيُّ يُرْجَمُ أُحْصِنَ أَوْ لَمْ يُحْصَنْ "

5007- Sâlih b. Keysân'ın bildirdiğine göre İbn Şihâb: "Livatalık yapan kişi evli de olsa, bekar da olsa recmedilir" demiştir.[3]

٥٠٠٨ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ، أنا الْحُسَيْنُ، ثنا عَبْدُ اللهِ، ثنا عَلِيُّ بْنُ الْجَعْدِ، أنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ حَمَّادٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: " لَوْ كَانَ أَحَدٌ يَنْبَغِي لَهُ أَنْ يُرْجَمَ مَرَّتَيْنِ لَرُجِمَ اللُّوطِيُّ "

5008- İbrâhim(-i Nehaî) der ki: "Eğer (zani) kişinin iki defa recmedilmesi uygun olsaydı livatalık yapan kimse (iki defa) recmedilirdi."[4]

٥٠٠٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ، أنا الْحُسَيْنُ، ثنا عَبْدُ اللهِ، ثنا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ، ثنا هُشَيْمٌ، عَنِ الْحَسَنِ، وَمُغِيرَةَ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: " حَدُّ اللُّوطِيِّ حَدُّ الزَّانِي "

---

[1] İsnâdı sahihtir. Beyhakî, *Sünen* (8/232).

[2] İsnâdında bir sakınca yoktur. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (9/530), Abdurrezzâk, *Musannef* 7/363, 364) ve Beyhakî, *Sünen* (8/232).

[3] İsnâdında bir sakınca yoktur. Abdurrezzâk, *Musannef* 7/363 (13485) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (9/531).

[4] Ravileri güvenilirdir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (9/531).

5009- İbrâhim(-i Nehaî): "Livatalık yapan kimsenin cezası zina eden kimsenin haddi (şeri cezası) gibidir" demiştir.[1]

٥٠١٠ - قَالَ: وَحَدَّثَنِي هَيْثَمٌ، عَنْ يُونُسَ، عَنِ الْحَسَنِ، وَمُغِيرَةَ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: " إِذَا قَذَفَ الرَّجُلُ الرَّجُلَ بِعَمَلِ قَوْمِ لُوطٍ ضُرِبَ الْحَدَّ "

5010- İbrâhim(-i Nehaî): "Erkek erkekle Lût kavminin yaptığı gibi yaparsa ona had (şeri ceza) uygulanır" demiştir.[2]

٥٠١١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، ثنا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: " أَوَّلُ مَنِ اتُّهِمَ بِالْأَمْرِ الْقَبِيحِ - يَعْنِي عَمَلَ قَوْمِ لُوطٍ - اتُّهِمَ بِهِ رَجُلٌ عَلَى عَهْدِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، فَأَمَرَ بَعْضَ شَبَابِ قُرَيْشٍ أَنْ لَا يُجَالِسُوهُ "

5011- Hz. Âişe der ki: "İlk olarak Lût kavminin yaptığı o kötü şeyi yapmakla itham edilen kişi, Hz. Ömer zamanında itham edilen bir kişidir. O zaman Ömer, Kureyş gençlerine, onunla oturmamalarını emretmişti."[3]

٥٠١٢ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ بِشْرَانَ، أنا الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ، ثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا عِيسَى بْنُ عَبْدِ اللهِ التَّمِيمِيُّ، ثنا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ، عَنِ الْوَضِينِ بْنِ عَطَاءٍ، عَنْ بَعْضِ التَّابِعِينَ، قَالَ: " كَانُوا يَكْرَهُونَ أَنْ يُحِدَّ الرَّجُلُ النَّظَرَ إِلَى الْغُلَامِ الْجَمِيلِ"

5012- Vadîn b. Atâ'nın bildirdiğine göre tâbiûndan olan bir kişi: "Onlar (sahabiler) güzel yüzlü erkek çocuğuna bakışların dikilmesini hoş karşılamazlardı" demiştir.[4]

٥٠١٣ - قَالَ: وَحَدَّثَنِي عِيسَى بْنُ عَبْدِ اللهِ، أنا بَقِيَّةُ، قَالَ: قَالَ بَعْضُ التَّابِعِينَ: " مَا أَنَا بِأَخْوَفَ عَلَى الشَّابِّ النَّاسِكِ مِنْ سَبْعٍ ضَارٍّ مِنَ الْغُلَامِ الْأَمْرَدِ يُقْعَدُ إِلَيْهِ "

---

[1] Ravileri güvenilirdir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (9/530, 531) ve Beyhakî, *Sünen* (8/233).

[2] Ravileri güvenilirdir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (9/534).

[3] Bütün ravileri güvenilirdir. Abdurrezzâk, *Musannef* 11/243 (20436).

[4] İsnâdında bir sakınca yoktur.

5013- Bakiyye'nin bildirdiğine göre tâbiûndan olan bir kişi: "Ben, kendini ibadete vermiş bir genç için, zararlı bir aslandan çok, yanında oturan sakalı çıkmamış çocuktan korkarım" demiştir.[1]

٥٠١٤ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ، أنا الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ، ثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، وَسُوَيْدٌ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ هِرَاسَةَ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ صَالِحٍ، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ ذَكْوَانَ، قَالَ: " لَا تُجَالِسُوا أَوْلَادَ الْأَغْنِيَاءِ، فَإِنَّ لَهُمْ صُوَرًا كَصُوَرِ النِّسَاءِ، وَهُمْ أَشَدُّ فِتْنَةً مِنَ الْعَذَارَى "

5014- Hasan b. Zekvân der ki: "Zenginlerin çocukları ile oturmayın. Çünkü onların kadınlar gibi sûretleri vardır ve bakirelerden daha çok fitneye sebep olurlar."[2]

٥٠١٥ - أَخْبَرَنَا عَلِيٌّ، أنا الْحُسَيْنُ، ثنا عَبْدُ اللهِ، حَدَّثَنِي الْهَيْثَمُ بْنُ خَارِجَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ حِمْيَرٍ، عَنِ النَّجِيبِ بْنِ السَّرِيِّ، قَالَ: كَانَ يُقَالُ: " لَا يَبِيتُ الرَّجُلُ فِي بَيْتٍ مَعَ الْمُرْدِ"

5015- Muhammed b. Himyer der ki: Necîb b. es-Serî: "Bir erkek, sakalı çıkmamış genç çocukla bir evde gecelemesin" derdi.[3]

٥٠١٦ - أَخْبَرَنَا عَلِيٌّ، أنا الْحُسَيْنُ، أنا عَبْدُ اللهِ، ثنا الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ الْعِجْلِيُّ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّلْتِ، ثنا بِشْرُ بْنُ عُمَارَةَ، عَنْ أَبِي رَوْقٍ، عَنِ الضَّحَّاكِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، فِي قَوْلِهِ: ﴿أَتَأْتُونَ الْفَاحِشَةَ﴾ [الأعراف: ٨٠] قَالَ: " أَدْبَارِ الرِّجَالِ "

5016- Dahhâk der ki: İbn Abbâs: "(*Sizden önceki milletlerden hiçbirinin yapmadığı) fuhuşu mu yapıyorsunuz?*"[4] buyruğunu açıklarken: "Burada fuhuştan kasıt, erkeklerin erkeklerle cinsi münasebette bulunmalarıdır" dedi.[5]

---

[1] İsnâdında bir sakınca yoktur.

[2] İsnâdı zayıftır.

[3] İsnâdında bir sakınca yoktur.

[4] A'râf Sûr 80

[5] İsnâdı zayıftır.

٥٠١٧ - أَخْبَرَنَا عَلِيٌّ، أنا الْحُسَيْنُ، ثنا عَبْدُ اللهِ إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، عَنِ ابْنِ أَبِي نَجِيحٍ، ﴿أَتَأْتُونَ الْفَاحِشَةَ مَا سَبَقَكُمْ بِهَا مِنْ أَحَدٍ مِنَ الْعَالَمِينَ﴾ [الأعراف: ٨٠] قَالَ: قَالَ عَمْرُو بْنُ دِينَارٍ: " مَا نَزَا ذَكَرٌ عَلَى ذَكَرٍ حَتَّى كَانَ قَوْمُ لُوطٍ "

5017- İsmâîl b. İbrâhîm bildiriyor: İbn Ebî Necîh: *"Sizden önceki milletlerden hiçbirinin yapmadığı fuhuşu mu yapıyorsunuz?"*[1] âyetini açıklarken şöyle dedi: "Bu konuda Amr b. Dînâr: «Lût kavminde baş gösterene kadar, hiçbir erkek, erkekle cinsel ilişkiye girmemiştir» demiştir."[2]

٥٠١٨ - قَالَ: وَثَنَا عَبْدُ اللهِ، حَدَّثَنِي الْفَضْلُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنِي أَبُو قُتَيْبَةَ، عَنْ عُرْفُطٍ الْعَبْدِيِّ، قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ سِيرِينَ، يَقُولُ: " لَيْسَ شَيْءٌ مِنَ الدَّوَابِّ يَعْمَلُ عَمَلَ قَوْمِ لُوطٍ إِلَّا الْخِنْزِيرُ وَالْحِمَارُ "

5018- Urfut el-Abdî der ki: İbn Sîrîn'in: "Domuz ve merkepler dışında hiçbir hayvan Lût kavminin yaptığını yapmaz" dediğini işittim.[3]

٥٠١٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أنا الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ، ثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ يُوسُفَ، ثنا بَقِيَّةُ، أَخْبَرَنِي عُبَيْدُ بْنُ الْوَلِيدِ بْنِ أَبِي السَّائِبِ، عَنْ أَبِي سَهْلٍ، قَالَ: " سَيَكُونُ فِي هَذِهِ الْأُمَّةِ قَوْمٌ يُقَالُ لَهُمُ اللُّوطِيُّونَ، عَلَى ثَلَاثَةِ أَصْنَافٍ: صِنْفٌ يَنْظُرُونَ، وَصِنْفٌ يُصَافِحُونَ، وَصِنْفٌ يَعْمَلُونَ ذَلِكَ الْعَمَلَ "

5019- Ebû Sehl der ki: "Bu ümmetten, livatacılar denilen bir topluluk olacaktır. Bunlar üç sınıf olacaktır. Bir sınıfı yüzlere bakar, bir sınıf tokalaşırlar, bir sınıf ise livatayı bizzat yaparlar."[4]

٥٠٢٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ، أنا الْحُسَيْنُ، ثنا عَبْدُ اللهِ، ثنا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا مُسْلِمُ بْنُ خَالِدٍ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ كَثِيرٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، قَالَ: " لَوْ أَنَّ الَّذِي يَعْمَلُ ذَلِكَ الْعَمَلَ -

---

[1] A'râf Sûr 80

[2] Ravileri güvenilirdir. İbn Cerîr, *Tefsîr* (/234).

[3] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır.

[4] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır.

يَعْنِي عَمَلَ قَوْمِ لُوطٍ - اغْتَسَلَ بِكُلِّ قَطْرَةٍ مِنَ السَّمَاءِ، وَكُلِّ قَطْرَةٍ فِي الْأَرْضِ لَمْ يَزَلْ نَجِسًا"

5020- Mücâhid der ki: "O işi (yani livatayı) yapan gökteki ve yerdeki her damla suyla yıkansa bile pis kalmaya devam eder."[1]

٥٠٢١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الذُّهْلِيُّ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، قَالَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ حَاتِمِ بْنِ نُعَيْمٍ، بِمَكَّةَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ حَيَّانَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ الْمُبَارَكِ، دَخَلَ سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ الْحَمَّامَ فَدَخَلَ عَلَيْهِ غُلَامٌ صَبِيحٌ، فَقَالَ: " أَخْرِجُوهُ، فَإِنِّي أَرَى مَعَ كُلِّ امْرَأَةٍ شَيْطَانًا، وَمَعَ كُلِّ غُلَامٍ بِضْعَةَ عَشَرَ شَيْطَانًا "

5021- Abdullah b. el-Mübârek der ki: Süfyân es-Sevrî hamama girince yanma parlak yüzlü bir genç girdi. Bunun üzerine Süfyân: "Bunu çıkarın. Ben her kadınla beraber bir şeytanın olduğunu, her (parlak) gençle ise on şeytan olduğunu görüyorum" dedi.[2]

٥٠٢٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا أَبُو الْفَضْلِ الْحَسَنُ بْنُ يَعْقُوبَ الْعَدْلُ، وَأَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ دُحَيْمٍ الشَّيْبَانِيُّ، أنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْعَبْسِيُّ، ثنا وَكِيعٌ، ثنا الْأَعْمَشُ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ الْأَشْجَعِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " ثَلَاثَةٌ لَا يُكَلِّمُهُمُ اللهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَا يُزَكِّيهِمْ: شَيْخٌ زَانٍ، وَمَلِكٌ كَذَّابٌ، وَعَائِلٌ مُسْتَكْبِرٌ ". رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ

5022- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Üç kişi vardır ki Allah kıyamet gününde onlarla konuşmaz ve onları temize çıkarmaz. Bunlar; zina eden ihtiyar, yalan söyleyen devlet başkanı ve kibirli fakirdir."*

Müslim bunu *Sahîh*'te Ebû Bekr b. Ebî Şeybe kanalıyla rivayet etmiştir.[3]

---

[1] İsmâîl b. Kesîr el-Hicâzî Ebû Hişâm el-Mekkî güvenilir biridir.

[2] Muhammed b. Ahmed ez-Zühlî eğer Tâhir ez-Zühlî'nin babası Muhammed b. Ahmed b. Abdillah b. Nasr ise güvenilir biridir. Eğer değil ise onu tanımıyorum.

[3] Müslim 1/102, 103 (172).

٥٠٢٣ - حَدَّثَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، لَفْظًا، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، قِرَاءَةً، ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الْوَرَّاقُ، ثنا مُعَلَّى بْنُ أَسَدٍ، ثنا وُهَيْبٌ، عَنْ أَبِي وَاقِدٍ، عَنْ إِسْحَاقَ، مَوْلَى زَائِدَةَ، وَمُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ ثَوْبَانَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " مَنْ حَفِظَ مَا بَيْنَ لِحْيَيْهِ وَبَيْنَ رِجْلَيْهِ دَخَلَ الْجَنَّةَ "

5023- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Her kim iki çenesi ve iki bacağı arasındakini muhafaza ederse cennete girer"* buyurmuştur.[1]

٥٠٢٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُقْبَةَ الشَّيْبَانِيُّ، بِالْكُوفَةِ، ثنا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَكَمِ الْحِيرِيُّ، ثنا عَفَّانُ، عَنْ عُمَرَ بْنِ عَلِيِّ بْنِ مُقَدَّمٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا حَازِمٍ، يُحَدِّثُ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ تَوَكَّلَ لِي مَا بَيْنَ لِحْيَيْهِ وَمَا بَيْنَ رِجْلَيْهِ تَوَكَّلْتُ لَهُ الْجَنَّةَ ". رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنِ الْمُقَدَّمِيِّ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ، عَنْ عُمَرَ بْنِ عَلِيٍّ

5024- Sehl b. Sa'd der ki: Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem): *"Kim bana iki çenesi ve iki bacağı arasındaki şeyleri muhafaza etme hususunda garanti verirse ben de ona cennet hususunda garanti veririm"* buyurdu.[2]

Buhârî bunu *Sahîh*'te el-Mukaddimî Muhammed b. Ebî Bekr — Ömer b. Ali kanalıyla rivayet etmiştir.[3]

٥٠٢٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أنا أَبُو جَعْفَرٍ الرَّزَّازُ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ الْخَلِيلِ، ثنا أَبُو النَّضْرِ، ثنا الْمَسْعُودِيُّ، حَدَّثَنِي ابْنُ يَزِيدَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: سُئِلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: مَا أَكْثَرُ مَا يَلِجُ بِهِ النَّاسُ الْجَنَّةَ؟ قَالَ: " تَقْوَى اللهِ، وَحُسْنُ الْخُلُقِ " وَسُئِلَ: مَا أَكْثَرُ مَا يَلِجُ بِهِ النَّاسُ النَّارَ؟ قَالَ: " الْأَجْوَفَانِ: الْفَمُ، وَالْفَرْجُ ". " ابْنُ يَزِيدَ هَذَا هُوَ دَاوُدُ بْنُ يَزِيدَ الْأَوْدِيُّ "

---

[1] İsnâdı zayıftır. Hâkim, *Müstedrek* (4/357) ve İbn Ebi'd-Dünya, *es-Samt* (692).

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] Buhârî, *hudûd* (8/20).

5025- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "İnsanları en fazla cennete sokacak şey nedir?" diye sorulduğunda, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah korkusu ve güzel ahlaktır"* karşılığını verdi. Yine: "İnsanları en çok cehenneme sokacak şey nedir?" diye sorulunca: *"İki boşluk olan, ağız ve cinsel organdır"* buyurdu.[1]

İbn Yezîd, Dâvud b. Yezîd el-Evdî'nin kendisidir.

٥٠٢٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا أَبُو مَنْصُورٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْقَاسِمِ الْعَتَكِيُّ، ثنا أَبُو شُجَاعٍ أَحْمَدُ بْنُ مَخْلَدٍ الصَّيْدَلَانِيُّ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سُلَيْمَانَ الزَّيَّاتُ، ثنا عَبْدُ الْحَكَمِ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ وُقِيَ شَرَّ لَقْلَقِهِ، وَقَبْقَبَهِ، وَذَبْذَبِهِ، فَقَدْ وُقِيَ الشَّرَّ كُلَّهُ ". قَالَ: أَمَّا لَقْلَقُهُ: فَاللِّسَانُ، وَقَبْقَبُهُ: فَالْفَمُ، وَذَبْذَبُهُ: فَالْفَرْجُ ". قَالَ الشَّيْخُ أَحْمَدُ: " هَكَذَا وَجَدْتُهُ مَوْصُولًا بِالْحَدِيثِ، وَفِي إِسْنَادِهِ ضَعْفٌ "

5026- Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Her kim laklakının, kabkabının ve zabzabının şerrinden korunmuşsa bütün şerlerden korunmuş demektir. Laklak, dil; kabkab, ağız ve zabzab tenâsül uzvudur."*[2]

Bunu bu şekilde mevsûl olarak buldum ve isnâdında zayıflık vardır.

٥٠٢٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أنا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو الرَّزَّازُ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ هُوَ الْمِنَاوِي، ثنا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ عَطَاءٍ، أنا سُلَيْمَانُ التَّيْمِيُّ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ النَّهْدِيِّ، عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَا تَرَكْتُ بَعْدِي فِتْنَةً أَضَرَّ عَلَى الرِّجَالِ مِنَ النِّسَاءِ ". أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ سُلَيْمَانَ التَّيْمِيِّ.

5027- Usâme b. Zeyd der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Benden sonra erkeklere kadınlardan daha büyük bir fitne sebebi bırakmadım"* buyurdu.[3]

---

[1] İsnâdı zayıftır. Tirmizî 4/363 (2004) ve İbn Mâce 2/1418 (4246).

[2] İsnâdı çok zayıftır.

[3] İsnâdı sahihtir.

Buhârî ve Müslim bunu *Sahîh*'lerinde Süleymân et-Teymî kanalıyla rivayet ettiler.[1]

٥٠٢٨ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْعَلَوِيُّ، أنا أَبُو حَامِدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الْحَافِظُ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحَارِثِ الْبَغْدَادِيُّ، ثنا يَحْيَى بْنُ أَبِي بُكَيْرٍ، ثنا سُفْيَانُ بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ سُلَيْمَانَ التَّيْمِيِّ، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ، غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: " مَا خَلَّفْتُ بَعْدِي "

5028- Süleymân et-Teymî isnâdıyla birlikte bir önceki hadisin aynısını zikretti. Ancak rivayetinde: "مَا تَرَكْتُ بَعْدِي" ifadesi yerine: "مَا خَلَّفْتُ بَعْدِي" ifadesini kullanmıştır.[2]

٥٠٢٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَتَّابٍ الْعَبْدِيُّ، ثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ رَوْحٍ الْمَدَائِنِيُّ، ثنا عُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ، ثنا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي مَسْلَمَةَ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " إِنَّ الدُّنْيَا حُلْوَةٌ خَضِرَةٌ، وَإِنَّ اللهَ مُسْتَخْلِفُكُمْ فِيهَا فَيَنْظُرُ كَيْفَ تَعْمَلُونَ، فَاتَّقُوا فِتْنَةَ الدُّنْيَا، وَفِتْنَةَ النِّسَاءِ، فَإِنَّ أَوَّلَ فِتْنَةِ بَنِي إِسْرَائِيلَ كَانَتْ فِتْنَةُ النِّسَاءِ "

5029- Ebû Saîd'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Dünya, yeşil ve tatlıdır. Allah sizi dünyaya halife kıldı ve nasıl amel edeceğinize bakmaktadır. Dünyanın ve kadınların fitnesinden sakının. İsrâil oğullarının ilk fitnesi, kadınların fitnesi idi."*[3]

٥٠٣٠ - حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ مَنْصُورِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ حُمَيْدٍ السُّنِّيُّ الْبَيْهَقِيُّ، ثنا الْإِمَامُ أَبُو سَهْلٍ مُحَمَّدُ بْنُ سُلَيْمَانَ، أنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ أَبُو بَكْرٍ، ثنا بُنْدَارٌ مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ نُعَيْمٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، ثنا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي مَسْلَمَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا نَضْرَةَ، يُحَدِّثُ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " إِنَّ

---

[1] Buhârî, *nikah* (6/124) ve Müslim 3/2097, 2098 (97, 98).

[2] İsnâdı sahihtir. İbn Hibbân, *Sahîh* 7/583 (5938).

[3] Ravileri güvenilirdir. İbn Mâce 2/1325 (4000) ve Tirmizî 4/483 (2191).

الدُّنْيَا حُلْوَةٌ خَضِرَةٌ، وَإِنَّ اللهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى مُسْتَخْلِفُكُمْ فِيهَا فَيَنْظُرُ كَيْفَ تَعْمَلُونَ، فَاتَّقُوا فِتْنَةَ الدُّنْيَا، وَاتَّقُوا النِّسَاءَ، فَإِنَّ أَوَّلَ فِتْنَةِ بَنِي إِسْرَائِيلَ كَانَتِ النِّسَاءُ ". " لَفْظُ حَدِيثِ بُنْدَارٍ"

5030- Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu alayhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "*Dünya, yeşil ve tatlıdır. Yüce Allah sizi dünyaya halife kıldı ve nasıl amel edeceğinize bakmaktadır. Dünyanın ve kadınların fitnesinden sakının. İsrâil oğullarının ilk fitnesi kadınlar idi.*"[1]

Lafız Bundâr'ın lafzıdır.

٥٠٣١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، ثنا هِشَامُ بْنُ الْقَاسِمِ، ثنا شُعْبَةُ، عَنِ الْأَشْعَثِ بْنِ سُلَيْمٍ، قَالَ: سَمِعْتُ رَجَاءَ بْنَ حَيْوَةَ الْكِنْدِيَّ، قَالَ: قَالَ مُعَاذٌ: " إِنَّكُمُ ابْتُلِيتُمْ بِفِتْنَةِ الضَّرَّاءِ فَصَبَرْتُمْ، وَسَتُبْتَلَوْنَ بِفِتْنَةِ السَّرَّاءِ، وَإِنَّ أَخْوَفَ مَا أَخَافُ عَلَيْكُمْ فِتْنَةُ النِّسَاءِ "

5031- Muâz der ki: "Sıkıntı ile sınandınız ve sabrettiniz. İleride bolluk ile sınanacaksınız. Sizin adınıza en çok korktuğum fitne, kadınların fitnesidir."[2]

٥٠٣٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أنا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ الْحَافِظُ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْأَشْعَثِ، بِمِصْرَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ الدَّقِيقِيُّ، ثنا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، ثنا جَرِيرُ بْنُ عُثْمَانَ، ثنا سُلَيْمُ بْنُ عَامِرٍ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ، أَنَّ فَتًى شَابًّا أَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ، أَتَأْذَنُ لِي فِي الزِّنَا؟ قَالَ: فَصَاحَ الْقَوْمُ بِهِ وَقَالُوا: مَهْ مَهْ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَقِرُّوهُ وَادْنُهْ " فَدَنَا حَتَّى كَانَ قَرِيبًا مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَتُحِبُّهُ لِأُمِّكَ؟ " فَقَالَ: لَا يَا رَسُولَ اللهِ، جَعَلَنِي اللهُ فِدَاكَ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " وَلَا النَّاسُ يُحِبُّونَهُ لِأُمَّهَاتِهِمْ " قَالَ: " أَفَتُحِبُّهُ لِابْنَتِكَ؟ " قَالَ: لَا وَاللهِ يَا رَسُولَ اللهِ، جَعَلَنِي اللهُ فِدَاكَ، قَالَ: " وَلَا النَّاسُ يُحِبُّونَهُ لِبَنَاتِهِمْ " قَالَ: " فَتُحِبُّهُ لِأُخْتِكَ؟ " قَالَ: لَا وَاللهِ يَا رَسُولَ اللهِ، جَعَلَنِي اللهُ فِدَاكَ، قَالَ: " وَلَا النَّاسُ يُحِبُّونَهُ لِأَخَوَاتِهِمْ " - ثُمَّ ذَكَرَ

---

[1] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır. Diğer ravileri güvenilirdir. Müslim 3(2098 (99).

[2] Ravileri güvenilirdir. İbnu'l-Mübârek, *Zühd* 271, 272 (785), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (15/65), Ebû Nuaym, *Hilye* (1/236, 237) ve Beyhakî, *Zühd* (434).

الْحَدِيثَ فِي الْعَمَّةِ وَالْخَالَةِ كَذَلِكَ - قَالَ: فَقَالَ يَا رَسُولَ اللهِ، ادْعُ اللهَ لِي، قَالَ: فَوَضَعَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَدَهُ عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ: " اللهُمَّ اغْفِرْ ذَنْبَهُ، وَطَهِّرْ قَلْبَهُ، وَحَصِّنْ فَرْجَهُ " قَالَ: فَكَانَ لَا يَلْتَفِتُ إِلَى شَيْءٍ بَعْدُ

5032- Ebû Umâme bildiriyor: Genç biri Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelip: "Ey Allah'ın Resûlü! Zina etmem için bana izin ver" dedi. Oradakiler gence bağırarak: "Yavaş ol, yavaş ol" diye çıkıştılar. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Onu bırakın ve bana yaklaştırın"* buyurunca, genç Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellam) yanına kadar yaklaştı. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem), ona: *"Annenin zina etmesi hoşuna gider mi?"* buyurunca, genç: "Hayır, ey Allah'ın Resûlü! Sana kurban olayım" karşılığını verdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İnsanlar da annelerinin böyle bir şey yapmasını istemez. Kızın için böyle bir şeyden hoşlanır mısın?"* buyurunca, genç: "Hayır, vallahi sana kurban olayım ey Allah'ın Resûlü!" karşılığını verdi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"İnsanlar da kızlarının böyle bir şey yapmasını istemez. Kız kardeşin için böyle bir şeyden hoşlanır mısın?"* buyurunca, genç: "Hayır, vallahi sana kurban olayım ey Allah'ın Resûlü!" karşılığını verdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İnsanlar da kız kardeşlerinin böyle bir şey yapmasını istemez"* buyurdu.

Sonrasında ravi hala ve teyze konusunu da zikredip şöyle devam etti: "Genç: "Ey Allah'ın Resûlü! Benim için Allah'a dua et" deyince, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) elini o gencin üzerine koyarak: *"Allahım! Günahını bağışla, kalbini temizle ve iffetini koru"* diye dua etti. Daha sonra bu genç böyle bir şeyle ilgilenmedi.[1]

٥٠٣٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الْفَقِيهُ، ثنا يَعْقُوبُ بْنُ يُوسُفَ الْقَزْوِينِيُّ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ سَابَقٍ، ثنا عَمْرُو بْنُ أَبِي قَيْسٍ، عَنْ سِمَاكٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللهِ أَنْ يُشْتَرَى الثَّمَرُ حَتَّى يُطْعِمَ، وَقَالَ: " إِذَا ظَهَرَ الزِّنَا وَالرِّبَا فِي قَرْيَةٍ فَقَدْ حَلُّوا بِأَنْفُسِهِمْ كِتَابَ اللهِ "

---

[1] İsnâdı zayıftır. Ahmed, *Müsned* (5/256, 257), Taberânî, *M. el-Kebîr* 8/190, 191 (7679) ve Beyhakî, *Sünen* (9/161).

5033- İbn Abbâs der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), hurmalar olgunlaşıncaya kadar satılmasını yasakladı. Bir şehirde zina ve riba (faiz) yaygınlaşırsa, onlar Allah'ın Kitab'ını (azabını) hak etmiş olurlar."[1]

٥٠٣٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحِ بْنِ هَانِئٍ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ سَهْلِ بْنِ مَالِكٍ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْبُخَارِيُّ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّفَّارُ، ثنا أَبُو خَالِدٍ الْأَحْمَرُ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَجْلَانَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ : " الزِّنَا يُورِثُ الْفَقْرَ "

5034- İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Zina fakirlik getirir"* buyurmuştur.[2]

٥٠٣٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أنا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، ثنا حَرْمَلَةُ، ثنا ابْنُ وَهْبٍ، ثنا الْمَاضِيُ بْنُ مُحَمَّدٍ أَبُو مَسْعُودٍ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " الزِّنَا يُورِثُ الْفَقْرَ "

5035- İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Zina fakirlik getirir"* buyurmuştur.[3]

٥٠٣٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرٍو الْأَدِيبُ، أنا أَبُو بَكْرٍ الْإِسْمَاعِيلِيُّ، أَخْبَرَنِي الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ الْمُقَدَّمِيُّ، ثنا يَحْيَى بْنُ سَعْدٍ، عَنْ عَوْفٍ، ثنا أَبُو رَجَاءٍ، ثنا سَمُرَةُ بْنُ جُنْدُبٍ الْفَزَارِيُّ، فِي رُؤْيَا النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " قَالَا لِي: انْطَلِقْ، فَانْطَلَقْنَا فَأَتَيْنَا عَلَى مِثْلِ بِنَاءِ التَّنُّورِ " - قَالَ عَوْفٌ: أَحْسِبُ أَنَّهُ قَالَ -: " فَإِذَا لَغَطٌ وَأَصْوَاتٌ، فَاطَّلَعْنَا فَإِذَا فِيهِ رِجَالٌ وَنِسَاءٌ، وَإِذَا هُمْ يَأْتِيهِمُ اللهَبُ مِنْ أَسْفَلَ مِنْهُمْ، فَإِذَا أَتَاهُمْ ذَلِكَ ضَوْضَوُوا، قَالَ: قُلْتُ: مَنْ هَؤُلَاءِ؟ قَالَ: لِي انْطَلِقْ " - فَذَكَرَ الْحَدِيثَ ثُمَّ قَالَ فِي التَّفْسِيرِ: " أَمَّا الرِّجَالُ وَالنِّسَاءُ الْعُرَاةُ الَّذِينَ فِي مِثْلِ بِنَاءِ التَّنُّورِ فَإِنَّهُمُ الزُّنَاةُ وَالزَّوَانِي ". أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، مِنْ حَدِيثِ عَوْفٍ

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Hâkim, *Müstedrek* (2/37) ve Taberânî, *M. el-Kebîr* 1/178 (460)

[2] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır.

[3] İsnâdı çok zayıftır.

5036- Ebû Recâ bildiriyor: Semure b. Cundub el-Fezârî, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) rüyasını şöyle rivayet etmişti: *"Bana: «Yürü» dediler, yürüdük ve tandır gibi bir yere geldik."* —Avf der ki: Sanırım (Semure rivayetinde): *"Bir de duydum ki oradan çığlık sesleri gelmekte"* demişti— *"İçine baktığımızda, orada çıplak kadın ve erkekler olduğunu gördük. Altlarında alevler kendilerine vuruyor, alevler vurdukça da bağrışıyorlardı. «Bunlar kimlerdir?» dediğimde bana: «Sen yürü» dedi."* Sonrasında ravi söz konusu hadisi aktardı. Sonra açıklamada: *"Tandır gibi binanın içinde olan çıplak erkek ve kadınlar, zina eden erkek ve kadınlardır"* buyurdu.

Buhârî bunu *Sahîh*'te Avf kanalıyla rivayet etmiştir.[1]

٥٠٣٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو النَّضْرِ الْفَقِيهُ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ، ثنا مُسَدَّدٌ، ثنا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ، ثنا يُونُسُ بْنُ عُبَيْدٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ أَبِي زُرْعَةَ بْنِ عَمْرِو بْنِ جَرِيرٍ، عَنْ جَرِيرٍ، قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ عَنْ نَظْرَةِ الْفَجْأَةِ فَأَمَرَنِي أَنْ أَصْرِفَ بَصَرِي ". رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ قُتَيْبَةَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ زُرَيْعٍ

5037- Cerîr der ki: "Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) bir anlık (bir kadına) bakmanın hükmünü sorduğumda, gözümü hemen ondan çevirmemi emretti."

Müslim bunu *Sahîh*'te Kuteybe — Yezîd b. Zurey' kanalıyla rivayet etmiştir.[2]

٥٠٣٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُؤَمَّلِ، أنا أَبُو عُثْمَانَ عَمْرُو بْنُ عَبْدِ اللهِ الْبَصْرِيُّ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّيْدَلَانِيُّ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُوسَى ابْنُ ابْنَةِ السُّدِّيِّ، أنا شَرِيكٌ، عَنْ أَبِي رَبِيعَةَ الْإِيَادِيُّ، عَنِ ابْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ لِعَلِيٍّ: " يَا عَلِيُّ، لَا تُتْبِعِ النَّظْرَةَ النَّظْرَةَ، فَإِنَّ لَكَ الْأُولَى وَلَيْسَتْ لَكَ الْآخِرَةُ ". رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مُوسَى الْفَزَارِيِّ.

---

[1] Buhârî, *ta'bîr* (8/84- 86) ve Müslim 2/1781 (23).

[2] Müslim 2/1699 (45).

5038- İbn Bureyde'nin, babasından bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Hz. Ali'ye: *"Ey Ali! Bir bakışın peşinden ikinci defa bakma (birinci bakışına ikinci bakışını ekleme)! Çünkü birinci bakış senin, (hakkındır kasıtlı olmadığı için birinci bakışında sana bir şey yoktur) ikinci bakış ise, senin (hakkın) değildir (kendi isteğinle olduğu için ikinci bakışında sana günah vardır)"* buyurmuştur.[1]

Ebû Dâvud bunu İsmâîl b. Mûsa el-Fezârî kanalıyla rivayet etmiştir.[2]

٥٠٣٩ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحِ بْنِ هَانِئٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ نَصْرٍ، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ، وَأَبُو غَسَّانَ، ثنا شَرِيكٌ، فَذَكَرَهُ

5039- Başka bir kanalla yukarıdaki hadisin aynısı rivayet edilmiştir.[3]

٥٠٤٠ - ثنا أَبُو الْجُمَاهِرِ، ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ:" إِيَّاكُمْ وَالْجُلُوسَ بِالطُّرُقَاتِ" قَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ، مَا لَنَا بُدٌّ مِنْ مَجَالِسِنَا نَتَحَدَّثُ فِيهَا؟ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ:" إِذَا أَبَيْتُمْ فَأَعْطُوا الطَّرِيقَ حَقَّهُ" قَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ، وَمَا حَقُّهُ؟ قَالَ:" حَقُّ الطَّرِيقِ غَضُّ الْبَصَرِ، وَكَفُّ الْأَذَى، وَرَدُّ السَّلَامِ، وَالْأَمْرُ بِالْمَعْرُوفِ، وَالنَّهْيُ عَنِ الْمُنْكَرِ". رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ يَحْيَى بْنِ يَحْيَى، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ مُحَمَّدٍ. وَأَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ. قَالَ الشَّيْخُ:" فَرُوِّينَا فِي حَدِيثِ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ:" احْفَظُوا فُرُوجَكُمْ، وَغُضُّوا أَبْصَارَكُمْ" فِيمَا ضَمِنَ لَهُمْ بِهِ الْجَنَّةَ، وَلَهُ شَاهِدٌ مُرْسَلٌ"

5040- Ebû Saîd el-Hudrî bildiriyor: Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem): *"Yollarda oturmaktan sakının!"* buyurunca, ashâb: "Ey Allah'ın Resûlü! (Meselelerimizi) orada konuştuğumuz için bu bizim için kaçınılmaz bir şeydir" dedi. Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem): *"Eğer bundan vazgeçemeyecekseniz o halde yolun hakkını verin"* buyurdu. Ashâb: "Ey Allah'ın Resûlü! Yolun hakkı nedir?" diye sorunca: *"Yolun hakkı; harama bakmamak, gelip geçenleri incitmemek, selamı almak, iyiliği emredip kötülükten nehyetmektir"* buyurdu.

---

[1] İsnâdı hasendir.

[2] Ebû Dâvud 2/610 (2149) ve Tirmizî 5/101 (2777).

[3] İsnâdında biyografisini bulamadığımız Hâkim'in hocası vardır. Hâkim, *Müstedrek* (2/194) ve Beyhakî, *Sünen* (7/90).

Müslim bunu *Sahîh*'te Yahya b. Yahya — Abdulazîz b. Muhammed kanalıyla[1] ve Buhârî bunu başka bir yolla Zeyd b. Eslem kanalıyla rivayet etmiştir.[2]

Beyhakî der ki: Ubâde b. es-Sâmit'ten bize bildirilene göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem), ashâba cenneti garanti etme konusunda: *"İffetinizi koruyun ve harama bakmaktan sakının"* buyurmuştur.

Hadisin mürsel olan bir şahidi vardır.

٥٠٤١ - أَخْبَرَنَاهُ أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنِ الزُّبَيْرِ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " مَنْ ضَمِنَ لِي سِتًّا ضَمِنْتُ لَهُ الْجَنَّةَ " قَالُوا: وَمَا هِيَ يَا رَسُولَ اللهِ؟ قَالَ: " مَنْ إِذَا حَدَّثَ صَدَقَ، وَإِذَا وَعَدَ أَنْجَزَ، وَإِذَا ائْتُمِنَ أَدَّى، وَمَنْ غَضَّ بَصَرَهُ، وَحَفِظَ فَرْجَهُ، وَكَفَّ يَدَهُ - أَوْ قَالَ: نَفْسَهُ - "

5041- Zübeyr bildiriyor: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Altı konuda bana güvence verene ben de cennete gireceğine dair güvence veririm"* buyurdu. Ashâb: "Ey Allah'ın Resûlü! Bunlar nedir?" diye sorunca, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kişinin konuştuğu zaman doğruyu söylemesi, verdiği sözü yerine getirmesi, kendisine bırakılan emaneti geri vermesi, harama bakmaktan sakınması ve iffetini koruyup elini"* veya: *"dilini haramdan uzak tutmasıdır"* buyurdu.[3]

٥٠٤٢ - حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، أنا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ سَعِيدٍ الرَّازِيُّ، ثنا أَبُو زُرْعَةَ الرَّازِيُّ، ثنا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ، ثنا شَدَّادُ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا الْجُرَيْرِيُّ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " يَا شَبَابَ قُرَيْشٍ، احْفَظُوا فُرُوجَكُمْ وَلَا تَزْنُوا، أَلَا مَنْ حَفِظَ فَرْجَهُ فَلَهُ الْجَنَّةُ "

---

[1] Müslim (2/1676) ve (2/1704).

[2] Buhârî, *mezâlim* (3/103), Müslim 2/1675 (114) ve 2/1704 (3).

[3] Ravileri güvenilirdir, ancak isnâdında kopukluk vardır. Abdurrezzâk, *Musannef* 11/160, 161 (20200).

5042- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Kureyş gençleri! İffetinizi koruyun ve zina etmeyin. Bilmiş olun ki her kim iffetini korursa ona cennet vardır"* buyurmuştur.[1]

٥٠٤٣ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ، أنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، ثنا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، ثنا أَبُو دَاوُدَ، ثنا أَبُو طَلْحَةَ الْأَعْمَى، عَنْ رَجُلٍ قَدْ سَمَّاهُ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " يَا فَتَيَانَ قُرَيْشٍ، لَا تَزْنُوا، فَإِنَّهُ مَنْ سَلَّمَ اللهُ لَهُ شَبَابَهُ دَخَلَ الْجَنَّةَ "

5043- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Kureyş gençleri! Zina etmeyin. Allah kimin gençliğini (zinadan) selamette kılarsa o kimse cennete girer"* buyurmuştur.[2]

٥٠٤٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا أَبُو الْفَضْلِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أنا مَعْمَرٌ، عَنِ ابْنِ طَاوُسٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: رَأَيْتُ أَشْبَهَ بِاللَّمَمِ مِمَّا قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ اللهَ كَتَبَ عَلَى ابْنِ آدَمَ حَظَّهُ مِنَ الزِّنَا أَدْرَكَ ذَلِكَ لَا مَحَالَةَ، فَزِنَا الْعَيْنَيْنِ النَّظَرُ، وَزِنَا اللِّسَانِ النُّطْقُ، وَالنَّفْسُ تَتَمَنَّى وَتَشْتَهِي وَيُصَدِّقُ ذَلِكَ الْفَرْجُ أَوْ يُكَذِّبُهُ ". رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ مَحْمُودِ بْنِ غَيْلَانَ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ. وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ

5044- İbn Abbâs der ki: Gördüğüm kadarıyla küçük günahlara en fazla benzeyen Ebû Hureyre'nin rivayet ettiği şu hadistir: *"Yüce Allah, Âdemoğluna zinadan yana nasibini yazmıştır. Allah'ın takdir ettiği bu şey, Âdemoğlunun başına gelecektir. Bundan kaçış yoktur. Bu sebeple gözün zinası, bakmak, dilin zinası, konuşmaktır. Kalp de bunu temenni eder ve buna özlem duyar. Cinsel organ ise, bunu ya doğrular ya da yalanlar."*[3]

Buhârî bunu *Sahîh*'te Mahmud b. Ğaylân — Abdurrezzâk kanalıyla[4] ve Müslim bunu İshâk b. İbrâhîm kanalıyla rivayet etmiştir.[1]

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] İsnâdında meçhul bir ravi vardır. ed-Dûlâbî, *el-Kunâ* (2/18) ve Ebû Ya'lâ, *Müsned* 3/18, 19 (14).

[3] İsnâdı sahihtir.

[4] Buhârî, *kader* (7/214).

٥٠٤٥ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، ثنا أَبُو مُسْلِمٍ، ثنا حَجَّاجٌ، ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لِكُلِّ ابْنِ آدَمَ حَظُّهُ مِنَ الزِّنَا، فَالْعَيْنَانِ تَزْنِيَانِ وَزِنَاهُمَا النَّظَرُ، وَالْيَدَانِ تَزْنِيَانِ وَزِنَاهُمَا الْبَطْشُ، وَالرِّجْلَانِ تَزْنِيَانِ وَزِنَاهُمَا الْمَشْيُ، وَالْفَمُ يَزْنِي وَزِنَاهُ الْقُبَلُ، وَالْقَلْبُ يَهِمُّ أَوْ يَتَمَنَّى، وَيُصَدِّقُ ذَلِكَ الْفَرْجُ أَوْ يُكَذِّبُهُ ". شَهِدَ عَلَى ذَلِكَ أَبُو هُرَيْرَةَ سَمْعُهُ وَبَصَرُهُ.

5045- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Her Âdemoğlunun zinadan bir payı vardır. İki göz zina eder; onların zinası (harama) bakmaktır. İki el zina eder; onların zinası (harama) dokunmaktır. İki ayak zina eder; onların zinası (harama) yürümektir. Ağız zina eder ve onun da zinası öpmektir. Kalp de hayal kurar veya bunu temenni eder. Cinsel organ ise, bunu ya doğrular ya da yalanlar."*

Ebû Hureyre'nin kulakları ve gözleri buna şahid olmuştur. [2]

٥٠٤٦ - وَأَخْبَرَنَاهُ أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أنا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، ثنا أَبُو دَاوُدَ، ثنا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ، ثنا حَمَّادٌ، فَذَكَرَهُ، غَيْرَ أَنَّهُ لَمْ يَذْكُرْ فِي آخِرِهِ، شَهِدَ عَلَى ذَلِكَ أَبُو هُرَيْرَةَ

5046- Hammâd bir önceki hadisin aynısını rivayet etmiştir. Ancak rivayetinde: "Ebû Hureyre('nin kulakları ve gözleri) buna şahid olmuştur" lafzını zikretmemiştir.[3]

٥٠٤٧ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، ثنا أَبُو بَكْرُ بْنُ دَاسَةَ، ثنا قُتَيْبَةُ، ثنا اللَّيْثُ، عَنِ ابْنِ عَجْلَانَ، عَنِ الْقَعْقَاعِ بْنِ حَكِيمٍ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ بِهَذِهِ الْقِصَّةِ قَالَ: " وَالْأُذُنَانِ زِنَاهُمَا الِاسْتِمَاعُ "

5047- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bu konuda: *"İki kulağın zinası da (haram şeyleri) dinlemektir"* buyurmuştur.[1]

---

[1] Müslim 3/2046 (20).

[2] Müslim 3/2047 (21).

[3] Ravikleri güvenilirdir. Ebû Dâvud 2/612 (2153).

٥٠٤٨ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، ثنا ابْنُ أَبِي قُمَاشٍ، ثنا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنِ الْمُبَارَكِ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَيُّوبَ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ زَحْرٍ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ يَزِيدَ، عَنِ الْقَاسِمِ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَا مِنْ مُسْلِمٍ نَظَرَ إِلَى مَحَاسِنِ امْرَأَةٍ ثُمَّ صَرَفَ بَصَرَهُ إِلَّا أَحْدَثَ اللهُ لَهُ عِبَادَةً يَجِدُ حَلَاوَتَهَا فِي قَلْبِهِ ". وَرَوَاهُ بَعْضُهُمْ، عَنِ ابْنِ الْمُبَارَكِ فَقَالَ فِي الْحَدِيثِ " فَغَضَّ طَرْفَهُ فِي أَوَّلِ نَظْرَةٍ "

5048- Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Müslüman bir kimsenin gözü bir kadının güzelliklerine takılır ve hemen bakışını ondan çevirirse mutlaka Allah, ona tatlılığını kalbinde duyacağı bir ibadet nasip eder."*[2]

Bazı kimseler bunu İbnu'l-Mübârek kanalıyla rivayet etmiştir. Burada gözün istemeden görmesi ve bakışını ondan çevirmesi kastedilmektedir. En doğrusunu Allah bilir.

Başka biri de bunu İbnu'l-Mübârek kanalıyla zikretmiş ve rivayetinde: *"İlk bakışta bakışını ondan çevirirse"* ibaresi geçmiştir.

٥٠٤٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ دَاوُدَ الْعَلَوِيُّ رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهِ، أنا أَبُو الْأَحْرَزِ مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ بْنِ جَمِيلٍ الْأَزْدِيُّ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ الرَّحِيمِ دَنُوقَا، ثنا الْأَحْوَصُ بْنُ جَوَّابٍ، ثنا عَمَّارُ بْنُ زُرَيْقٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عِيسَى بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ يَعْمَرَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ خَبَّبَ خَادِمًا عَلَى أَهْلِهَا فَلَيْسَ مِنَّا، وَمَنْ أَفْسَدَ امْرَأَةً عَلَى زَوْجِهَا فَلَيْسَ مِنَّا "

5049- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Köleyi efendisine karşı kışkırtan kimse bizden değildir. Kadını kocasına karşı ifsad eden kimse de bizden değildir"* buyurmuştur.[3]

---

[1] İsnâdı sahihtir. Ebû Dâvud 2/612 (2154).

[2] İsnâdı zayıftır. Ahmed, *Müsned* (5/264), Taberânî, *M. el-Kebîr* 8/247 (7842) ve Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs* 4/24 (6068).

[3] Ravileri güvenilirdir. Ahmed, *Müsned* (2/397), Hatîb, *Târih* (4/286), Hâkim, *Müstedrek* (2/196) ve Beyhakî, *Sünen* (8/13).

٥٠٥٠ - وَأَخْبَرَنَا عَبْدُ الْخَالِقِ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ الْخَالِقِ الْمُؤَذِّنُ، أنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ خَنْبٍ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو ذَرٍّ بْنُ أَبِي الْحُسَيْنِ بْنِ أَبِي الْقَاسِمِ الْمُذَكِّرُ، أنا أَبُو الْفَضْلِ الْحَسَنُ بْنُ يَعْقُوبَ الْعَدْلُ، قَالَا: ثنا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، أنا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ، حَدَّثَنِي عَمَّارُ بْنُ زُرَيْقٍ، حَدَّثَنِي عَبْدُ اللهِ بْنُ عِيسَى، عَنْ عِكْرِمَةَ، مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ يَعْمَرَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " لَيْسَ مِنَّا مَنْ خَبَّبَ امْرَأَةً عَلَى زَوْجِهَا أَوْ عَبْدًا عَلَى سَيِّدِهِ "

5050- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kadını kocasına ve köleyi efendisine karşı ifsad eden kimse bizden değildir"* buyurmuştur.[1]

٥٠٥١ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أنا أَبُو الْفَضْلِ بْنُ خَمِيرَوَيْهِ، أنا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، ثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللهِ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " الْإِثْمُ جَوَازُ الْقُلُوبِ، وَمَا مِنْ نَظْرَةٍ إِلَّا وَلِلشَّيْطَانِ فِيهَا مَطْمَعٌ "

5051- Abdullah (b. Mes'ûd)'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Günah kalpleri dilim dilim doğrar! (Harama yöneltilen) her bakışta şeytanın tamahkârlığı vardır"* buyurmuştur.[2]

٥٠٥٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ، وَأَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، أنا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ عَبْدِ الْوَارِثِ، ثنا حَرْبُ بْنُ أَبِي الْعَالِيَةِ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ رَأَى امْرَأَةً فَأَعْجَبَتْهُ، فَأَتَى زَيْنَبَ فَقَضَى مِنْهَا حَاجَتَهُ، ثُمَّ قَالَ: " إِنَّ الْمَرْأَةَ تُقْبِلُ فِي صُورَةِ شَيْطَانٍ، وَتُدْبِرُ فِي صُورَةِ شَيْطَانٍ، فَإِذَا رَأَى أَحَدُكُمُ امْرَأَةً فَأَعْجَبَتْهُ فَلْيَأْتِ أَهْلَهُ، فَإِنَّ ذَلِكَ يَرُدُّ مَا فِي نَفْسِهِ ". رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ زُهَيْرِ بْنِ حَرْبٍ، عَنْ عَبْدِ الصَّمَدِ نَفْسِهِ

5052- Câbir bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir kadın gördü ve onu beğendi. Bunun üzerine Zeyneb'e gidip onda ihtiyacını giderdi. Sonra da:

---

[1] İsnâdı sahihtir. Ebû Dâvud 2/629 (2175), 5/365, 366 (5170).

[2] Ravileri güvenilirdir. Taberânî, *M. el-Kebîr* 2/16 (1531).

"Kadın şeytan sûretinde gelir ve şeytan sûretinde gider. Sizden biri bir kadın görür ve onu beğenirse kendi hanımına gitsin (ve ihtiyacını gidersin). Çünkü bu, onun nefsinde uyanan şeyi geri çevirir" buyurdu.[1]

Müslim bunu *Sahîh*'te Zuheyr b. Harb — Abdussamed kanalıyla rivayet etmiştir.[2]

٥٠٥٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الصَّائِغُ، بِالْكُوفَةِ، ثنا أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي دَارِمٍ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ حَازِمِ بْنِ أَبِي غَرَزَةَ، ثنا قَبِيصَةُ، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ سَلَامٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: رَأَى رَسُولُ اللهِ ﷺ امْرَأَةً فَأَعْجَبَتْهُ، فَأَتَى سَوْدَةَ وَهِيَ تَصْنَعُ طِيبًا وَعِنْدَهَا نِسْوَةٌ، فَأَخْلَيْنَهُ، فَقَضَى حَاجَتَهُ، ثُمَّ قَالَ: " أَيُّمَا رَجُلٍ رَأَى امْرَأَةً فَأَعْجَبَتْهُ فَلْيَأْتِ أَهْلَهُ، فَإِنَّ مَعَهَا مِثْلَ الَّذِي مَعَهَا " وَرَفَعَهُ أَيْضًا إِسْرَائِيلُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ فَرَوَاهُ يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، وَأَبُو نُعَيْمٍ كُلُّهُمْ، عَنْ سُفْيَانَ دُونَ قِصَّةِ الرُّؤْيَةِ مَوْقُوفًا عَلَى عَبْدِ اللهِ، فَرَوَاهُ يَحْيَى وَقَبِيصَةُ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ مُرْسَلًا

5053- Abdullah b. Mes'ûd der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir kadın gördü ve onu beğendi. Bunun üzerine Sevde'nin yanına gitti. Sevde koku yapmaktaydı ve yanında kadınlar vardı. Kadınlar onları yalnız bıraktı ve Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ihtiyacını giderdi. Sonra da: *"Herhangi bir erkek bir kadın görür ve onu beğenirse hanımına gitsin (ve ihtiyacını gidersin). Çünkü onda bulunanın aynısı onda da (kişinin eşinde de) vardır"* buyurdu.[3]

Başka bir kanalla merfû olarak bu hadisin aynısı rivayet edilmiştir. Yine başka bir kanalla Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kadını görmesi konusu zikredilmeksizin rivayet edilmiştir. Ayrıca başka bir kanalla mürsel olarak rivayet edilmiştir.

٥٠٥٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، ثنا الْحَارِثُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا لَيْثٌ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ أَبِي

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim 2/1021 (10).

[3] İsnâdı zayıftır. Dârimî (sh. 542).

الْخَيْرِ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " إِيَّاكُمْ وَالدُّخُولَ عَلَى النِّسَاءِ " فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ: يَا رَسُولَ اللهِ، أَفَرَأَيْتَ الْحَمْوَ؟ قَالَ: " الْحَمْوُ الْمَوْتُ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ قُتَيْبَةَ، عَنِ اللَّيْثِ. قَالَ الشَّيْخُ: قَالَ أَبُو عُبَيْدَةَ: " يَعْنِي فَلْيَمُتْ وَلَا يَفْعَلَنَّ ذَلِكَ، وَإِذَا كَانَ رَأْيُهُ هَذَا فِي أَبِ الزَّوْجِ وَهُوَ مَحْرَمٌ، فَكَيْفَ بِالْغَرِيبِ؟ "

5054- Ukbe b. Âmir bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"(Size namahrem olan) kadınların yanlarına girmekten sakının"* buyurdu. Ensâr'dan bir adam: "Ey Allah'ın Resûlü! (Yanına girdiği) kayınbirader hakkında ne buyurursunuz?" diye sorunca, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kayınbirader ölümdür"* buyurdu.[1]

Buhârî ve Müslim bunu *Sahîh*'lerinde Kuteybe — Leys kanalıyla rivayet ettiler.[2]

Beyhakî der ki: Ebû Ubeyde: "Kişi ölsün ve öyle bir şey yapmasın. Eğer Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesallem), kendisine haram olan (nikahı düşmeyen) kocanın kardeşi hakkındaki görüşü bu ise, ya yabancı birisiyle (yalnız kalması hakkındaki görüşü) ne olur" demîştir.

٥٠٥٥ - حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْعَلَوِيُّ، أنا أَبُو نَصْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ حَمْدَوَيْهِ الْمَرْوَزِيُّ، ثنا مَحْمُودُ بْنُ آدَمَ الْمَرْوَزِيُّ، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، عَنْ أَبِي مَعْبَدٍ، مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: " لَا يَخْلُوَنَّ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ، وَلَا تُسَافِرُ امْرَأَةٌ إِلَّا وَمَعَهَا ذُو مَحْرَمٍ " أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ عُيَيْنَةَ

5055- İbn Abbâs der ki: Allah Resûlü'nün (sallallehu aleyhi vesellem): *"Hiçbir erkek yabancı bir kadınla yalnız bir yerde kalmasın. Hiç bir kadın da yanında mahremi olmaksızın yolculuğa çıkmasın"* buyurduğunu işittim.

Buhârî ve Müslim bunu *Sahîh*'lerinde İbn Uyeyne kanalıyla zikretmişlerdir.[3]

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Buhârî, *nikah* (3/159) ve Müslim 2/711 (20).

[3] Buhârî, *cihad* (4/18) ve Müslim 1/978 (424).

٥٠٥٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أنا عَلِيُّ بْنُ حَمْشَاذَ الْعَدْلُ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ غَالِبِ بْنِ حَرْبٍ، ثنا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ النُّعْمَانِ، ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي مَعْبَدٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " لَا يَدْخُلْ رَجُلٌ عَلَى امْرَأَةٍ إِلَّا وَمَعَهَا ذُو مَحْرَمٍ " قَالَ: فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ، إِنَّمَا نَدْخُلُ عَلَيْهِنَّ لِيُطْعِمْنَنَا شَيْئًا؟ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " مَنْ دَخَلَ فَلْيَعْلَمْ أَنَّ اللهَ تَعَالَى مَعَهُ " قَالَ الشَّيْخُ: " هَذِهِ الزِّيَادَةُ فِي هَذَا الْحَدِيثِ لَمْ أَجِدْهَا فِي سَائِرِ الرِّوَايَاتِ "

5056- İbn Abbâs bildiriyor: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellam): *"Hiçbir erkek yanında mahremi olmayan bir kadının yanına yalnız girmesin"* buyurdu. Bir adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Biz onların yanlarına bize bir şeyler yedirmeleri için giriyoruz" dediğinde, Allah Resûlü (sallallahu alayhi vesellam): *"Giren kimse Allah'ın kendisiyle birlikte olduğunu bilsin"* karşılığını verdi.[1]

Beyhakî der ki: "Bu ziyade sadece bu hadiste vardır ve bunu başka hiçbir rivayette bulmadım."

٥٠٥٧ - وَقَدْ أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، عَنْ أَبِي مَعْبَدٍ، مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا تُسَافِرِ امْرَأَةٌ إِلَّا مَعَ مَحْرَمٍ، وَلَا يَدْخُلْ عَلَيْهَا رَجُلٌ إِلَّا وَمَعَهَا مَحْرَمٌ " فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللهِ، إِنِّي أُرِيدُ أَنْ أَخْرُجَ فِي جَيْشِ كَذَا وَكَذَا، وَامْرَأَتِي تُرِيدُ الْحَجَّ، قَالَ: " فَاخْرُجْ مَعَهَا " وَقَالَ ابْنُ الْمُنْكَدِرِ: يَا رَسُولَ اللهِ، إِنَّمَا نَدْخُلُ لِيُطْعِمْنَنَا؟ قَالَ: " فَإِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمْ فَلْيَعْلَمْ أَنَّ اللهَ يَرَاهُ " " فَهَذِهِ الزِّيَادَةُ إِنَّمَا هِيَ مِنْ جُمْلَةِ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ مُرْسَلًا "

5057- İbn Abbâs bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellam): *"Hiçbir kadın yanında mahremi olmaksızın yolculuğa çıkmasın. Hiçbir erkek de yanında mahremi olmayan bir kadının yanına yalnız girmesin"* buyurdu. Bunun üzerine bir adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben filan orduya katılmak istiyorum. Eşim de

[1] Ravileri güvenilirdir.

haccetmek istiyor" deyince, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sen de onunla birlikte git"* buyurdu.[1]

Ravi der ki: İbnu'l-Münkedir: "Ey Allah'ın Resûlü! Biz onların yanlarına bize bir şeyler yedirmeleri için giriyoruz" dediğinde, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Giren kimse Allah'ın kendisiyle birlikte olduğunu bilsin"* karşılığını verdi.

Bu cümle Muhammed b. el-Münkedir'in mürsel olarak rivayet etmiş olduğu hadisin bir ibaresidir.

٥٠٥٨ - وَقَدْ أَخْبَرَنَاهُ ابْنُ عَبْدَانَ، أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، ثنا تَمْتَامٌ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ مَخْلَدٍ الْحَضْرَمِيُّ، ثنا عَاصِمُ بْنُ هِلَالٍ، ثنا أَيُّوبُ، قَالَ: أَظُنُّهُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا تُسَافِرِ الْمَرْأَةُ إِلَّا وَمَعَهَا مَحْرَمٌ، وَلَا يُدْخَلُ عَلَيْهَا إِلَّا وَعِنْدَهَا مَحْرَمٌ " قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ، إِنَّمَا نَدْخُلُ عَلَيْهِنَّ لِيُطْعِمْنَنَا؟ قَالَ: " فَلْيَدْخُلْ أَحَدُكُمْ حِينَ يَدْخُلُ، وَلِيَعْلَمْ أَنَّ اللهَ يَرَاهُ " كَذَا فِي الْحَدِيثِ قَالَ أَظُنُّهُ

5058- Câbir b. Abdillah der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hiçbir kadın yanında mahremi olmaksızın yolculuğa çıkmasın. Yanında mahremi olmayan bir kadının yanına da girilmez"* buyurdu. Kendisine: "Ey Allah'ın Resûlü! Biz onların yanlarına bize bir şeyler yedirmeleri için giriyoruz" dediğimde, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sizden biri girdiği zaman Allah'ın kendisiyle birlikte olduğunu bilsin"* karşılığını verdi.[2]

İsnâdında bu şekilde "Sanırım Muhammed b. el-Münkedir'den" ifadesi yer almıştır.

٥٠٥٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ، أنا عَلِيُّ بْنُ حَمْشَاذَ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ الْقَاضِي، ثنا أَبُو عُمَرَ حَفْصُ بْنُ عُمَرَ، ثنا نُوحُ بْنُ قَيْسٍ، ثنا عَمْرُو بْنُ مَالِكٍ، عَنْ أَبِي الْجَوْزَاءِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: " كَانَتْ تُصَلِّي خَلْفَ رَسُولِ اللهِ ﷺ امْرَأَةٌ حَسْنَاءُ مِنْ أَحْسَنِ النَّاسِ، وَكَانَ بَعْضُ الْقَوْمِ يَسْتَقْدِمُ فِي الصَّفِّ الْأَوَّلِ كَيْلَا يَرَاهَا، وَيَسْتَأْخِرُ بَعْضُهُمْ حَتَّى يَكُونَ فِي

---

[1] Buhârî, *cezâu's-sayd* (2/219) ve Müslim 1/978 (424).

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (5/1874).

الصَّفِّ الْمُؤَخَّرِ، فَإِذَا رَكَعَ قَالَ: هَكَذَا وَنَظَرَ فِي تَحْتِ إِبْطِهِ، وَجَافَى يَدَهُ فَأَنْزَلَ اللهُ فِي شَأْنِهَا: ﴿وَلَقَدْ عَلِمْنَا الْمُسْتَقْدِمِينَ مِنْكُمْ وَلَقَدْ عَلِمْنَا الْمُسْتَأْخِرِينَ﴾ [الحجر: ٢٤] "

5059- İbn Abbâs der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) arkasında, insanların en güzellerinden olan bir kadın namaz kılardı. Bazıları bu kadını görmemek için ilk safa geçerken, bazıları da son safta yer almak maksadıyla geri kalmaya çalışır ve rükûya vardığı zaman, koltuğunun altından arkaya doğru bakardı. Bunun üzerine yüce Allah: "*Andolsun biz, sizden öne gelip geçenleri de biliriz, sonraya kalanları da*"[1] buyruğunu indirdi.[2]

٥٠٦٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثنا عَلِيُّ بْنُ حَمْشَاذَ الْعَدْلُ، أنا أَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ، ثنا أَبُو شَدَّادٍ الْحُسَيْنُ بْنُ نَصْرٍ الْخُزَاعِيُّ، وَأَفَادَنِي عَنْهُ أَحْمَدُ بْنُ سَعِيدٍ الرِّبَاطِيُّ، ثنا عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ وَاقِدٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: كُنْتُ عِنْدَ الْأَعْمَشِ وَفِي الْحَيِّ جَارِيَةٌ جَمِيلَةٌ يُقَالُ لَهَا بَهْنَانَةُ، قَالَ: جَعَلْتُ أَنْظُرُ إِلَيْهَا، فَقَالَ الْأَعْمَشُ: أَيْنَ نَظَرْتَ؟ قُلْتُ: نَظَرْتُ إِلَى بَهْنَانَةَ، قَالَ: حَدَّثَنِي سَعِيدُ بْنُ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ فِي قَوْلِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ ﴿يَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَمَا تُخْفِي الصُّدُورُ﴾ [غافر: ١٩] خَائِنَةُ الْأَعْيُنِ إِذَا أَنْتَ نَظَرْتَ إِلَيْهَا تُرِيدُ الْخِيَانَةَ، وَمَا تُخْفِي الصُّدُورُ إِذَا أَنْتَ قَدَرْتَ عَلَيْهَا أَتَزْنِي أَمْ لَا، وَاللهُ يَقْضِي بِالْحَقِّ " قَالَ أَبُو الْفَضْلِ أَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ: " سَأَلَنِي عَنْ هَذَا الْحَدِيثِ مُحَمَّدُ بْنُ مُسْلِمِ بْنِ دَارَةَ وَأَبُو حَاتِمٍ "

5060- Ali b. el-Hüseyn b. Vâkıd, babasından bildiriyor: A'meş'in yanında idim ve o mahallede kendisine Bahnâne denilen güzel bir kadın vardı. Ona bakmaya başladığımda, A'meş: "Nereye baktın?" diye sordu. Kendisine: "Bahnâne'ye baktım" dediğimde şu karşılığı verdi: "Saîd b. Cübeyr'in bana bildirdiğine göre İbn Abbâs: "*Allah, gözlerin hain bakışını ve kalplerin gizlediğini bilir*"[3] âyetini açıklarken: "Hain bakıştan kasıt, bir kadına baktığın zaman ona hıyanet edip etmeyeceğindir. Kalplerin

---

[1] Hicr Sur. 24

[2] İsnâdında bir sakınca yoktur. Tirmizî 5/296 (3122) ve İbn Mâce 1/332 (1046).

[3] Mümin Sur. 19

gizlediğinden kasıt da imkânın olduğu zaman onunla zina edip etmeyeceğindir. Allah hak ile hükmeder" demiştir.[1]

Ebû Fadl Ahmed b. Seleme: "Muhammed b. Müslim b. Dâre ve Ebû Hâtim bu hadisi bana sordular" dedi.

٥٠٦١ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، ثنا ابْنُ مِلْحَانَ، ثنا يَحْيَى هُوَ ابْنُ بُكَيْرٍ، حَدَّثَنِي اللَّيْثُ، عَنْ جَعْفَرٍ، عَنْ بَكْرِ بْنِ سَوَادَةَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ جُبَيْرٍ، أَنَّهُ حَدَّثَهُ عَبْدُ اللهِ بْنُ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ، أَنَّ أَبَا بَكْرٍ الصِّدِّيقَ، تَزَوَّجَ أَسْمَاءَ بِنْتَ عُمَيْسٍ بَعْدَ جَعْفَرِ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، فَأَقْبَلَ دَاخِلًا عَلَى أَسْمَاءَ، فَإِذَا نَفَرٌ جُلُوسٌ فِي بَيْتِهِ، فَوَجَدَ فِي نَفْسِهِ، فَرَجَعَ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: وَمَا ذَاكَ أَنْ رَأَيْتُ بَأْسًا؟ فَقَالَ نَبِيُّ اللهِ ﷺ: " بَرَّأَهَا اللهُ مِنْ ذَلِكَ " وَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا يَدْخُلَنَّ رَجُلٌ عَلَى مُغَيَّبَةٍ إِلَّا وَمَعَهُ غَيْرُهُ " قَالَ عَبْدُ اللهِ بْنُ عَمرَو: " فَمَا دَخَلْتُ بَعْدَ ذَلِكَ الْمَقَامِ عَلَى مُغَيَّبَةٍ إِلَّا مَعِي وَاحِدٌ أَوِ اثْنَانِ " تَابَعَهُ عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ، عَنْ بَكْرِ بْنِ سَوَادَةَ، وَمِنْ ذَلِكَ الْوَجْهِ أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ

5061- Abdullah b. Amr b. el-Âs bildiriyor: Ebû Bekr es-Sıddîk, Câfer b. Ebî Tâlib'den sonra Esmâ binti Umeys ile evlendi. Esmâ'nın yanına girdiği zaman bir grubun evinde oturduğunu gördü. Bu durum ağırına gitmişti. Bunun üzerine Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına dönüp: "Bu şeyin kötü olduğunu görüyorum desem" deyince, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah, (Esmâ'yı) beri kılmıştır"* buyurdu. Sonra: *"Bir adam beraberinde bir başkası olmadan, kocası evde bulunmayan bir kadının yanına girmesin"* buyurdu.[2]

Abdullah b. Ömer der ki: "Bundan sonra kocası evde bulunmayan bir kadının yanına yanımda bir veya iki kişi olmadan girmedim."

Amr b. el-Hâris bunu Bekr b. Sevâde kanalıyla rivayet etmiştir.

Müslim bunu aynı yolla aktarmıştır.

---

[1] İsnâdı hasendir. İbn Cerîr, *Tefsîr* (24/53) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (1/323).

[2] Ravileri güvenilirdir. Ahmed, *Müsned* (2/186).

٥٠٦٢ - أَخْبَرَنَاهُ أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، ثنا أَبُو طَاهِرٍ، ثنا ابْنُ وَهْبٍ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِي، أنا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، ثنا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ عِيسَى، ثنا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ، أَنَّ بَكْرَ بْنَ سَوَادَةَ، حَدَّثَهُ، أَنَّ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ جُبَيْرٍ حَدَّثَهُ، أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ حَدَّثَهُ، أَنَّ نَفَرًا مِنْ بَنِي هَاشِمٍ دَخَلُوا عَلَى أَسْمَاءَ بِنْتِ عُمَيْسٍ، فَدَخَلَ أَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ وَهِيَ تَحْتَهُ يَوْمَئِذٍ، فَرَآهُمْ، فَكَرِهَ ذَلِكَ، فَذَكَرَ ذَلِكَ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ وَقَالَ: لَمْ أَرَ إِلَّا خَيْرًا، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ قَدْ بَرَّأَهَا مِنْ ذَلِكَ " ثُمَّ قَامَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَقَالَ: " لَا يَدْخُلْ رَجُلٌ بَعْدَ يَوْمِي هَذَا عَلَى مُغَيَّبَةٍ إِلَّا وَمَعَهُ رَجُلٌ أَوِ اثْنَانِ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَبِي الطَّاهِرِ، وَهَارُونُ بْنُ مَعْرُوفٍ، عَنِ ابْنِ وَهْبٍ. وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ جُبَيْرٍ هَذَا هُوَ مَوْلَى نَافِعِ بْنِ عَمْرٍو

5062- Abdullah b. Amr b. el-Âs bildiriyor: Hâşim oğullarmdan bir grup Esmâ binti Umeys'in yanına girdiler. O sırada Ebû Bekr es-Sıddîk te yanına girdi. O zaman Esmâ, Ebû Bekr'in nikahı altında idi. Ebû Bekr onları görünce bu durumdan hoşlanmamış ve bu durumu Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) zikrederek: "Ondan (Esma'dan)hayırdan başka bir şey görmüş değilim" dedi. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yüce Allah, Esmâ'yı bundan beri kılmıştır"* buyurdu. Sonra Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem) kalkıp (hutbede): *"Bu günümden sonra bir adam beraberinde bir veya iki kişi olmadan, kocası evde bulunmayan bir kadının yanına girmesin"* buyurdu.

Müslim bunu *Sahîh*'te Ebû Tâhir kanalıyla rivayet etmiştir.[1] Hârun b. Ma'rûf ise İbn Vehb'den rivayet etmiştir. Abdurrahman b. Cübeyr, Nâfi' b. Amr'ın azatlısıdır.

٥٠٦٣ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ بْنِ جَابِرٍ، ثنا مُوسَى بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ حَبَّانَ، ثنا سَلْمُ بْنُ قُتَيْبَةَ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ أَبِي

[1] Müslim 2/1711 (22).

صَالِحٍ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: " نَهَى رَسُولُ اللهِ ﷺ أَنْ يَمْشِيَ الرَّجُلُ بَيْنَ الْمَرْأَتَيْنِ "

5063- İbn Ömer: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), bir erkeğin iki kadın arasında yürümesini yasakladı" demiştir.[1]

٥٠٦٤ - وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْوَلِيدِ بْنِ صَالِحٍ الْمُرْسِي، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ بَزِيعٍ، ثنا مُسْلِمُ بْنُ قُتَيْبَةَ، ذَكَرَهُ غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ نَهَى، وَرَوَاهُ يَعْقُوبُ بْنُ إِسْحَاقَ الْحَضْرَمِيُّ، عَنْ دَاوُدَ وَزَادَ، إِذَا اسْتَقْبَلَتَاهُ. وَرَوَاهُ يُوسُفُ بْنُ الْغرَقِ، عَنْ دَاوُدَ، إِذَا اسْتَقْبَلَتْكَ الْمَرْأَتَانِ فَلَا تَمُرَّ بَيْنَهُمَا، خُذْ يَمْنَةً أَوْ يَسَرَةً، تَفَرَّدَ بِهِ دَاوُدُ هَذَا، وَبِهِ يُعْرَفُ

5064- Müslim b. Kuteybe bir önceki hadisin aynısını rivayet etti. Ancak: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), (bir erkeğin iki kadın arasında yürümesini) yasakladı" ifadesini kullanmıştır.[2]

Yakûb b. İshâk el-Hadramî bunu Dâvud kanalıyla zikretmiş ve rivayetinde: "Karşıdan iki kadın geldiğinde (aralarından geçmesin)" ziyadesinde bulunmuştur.[3]

Yûsuf b. el-Ğarak ise bunu yine Dâvud kanalıyla zikretmiş ve rivayetinde: "Karşıdan iki kadm geldiğinde aralarından geçme. Onları sağından veya solundan geç" ziyadesinde bulunmuştur.[4] Dâvud bunu rivayette tek kalmıştır ve bu hadis kendisiyle bilinmektedir.

٥٠٦٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أنا عَلِيُّ بْنُ الْفَضْلِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عُقَيْلٍ الْخُزَاعِيُّ، أنا أَبُو شُعَيْبٍ الْحَرَّانِيُّ، ثنا عَلِيُّ بْنُ الْمَدِينِيِّ، ثنا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، ثنا ثَوْرٌ، عَنْ مَالِكِ بْنِ شُرَحْبِيلٍ قَالَ: قَالَ عُبَادَةُ بْنُ الصَّامِتِ: " أَلَسْتُمْ تَرَوْنِي هَذَا، فَإِنِّي مَا أَقُول إِلَّا رِفْدًا، وَلَا

---

[1] İsnâdı çok zayıftır. Ebû Dâvud 5/422, 423 (5273).

[2] İsnâdı çok zayıftır ve içinde bilinmeyen bir ravi vardır. Hâkim, *Müstedrek* (4/280) ve İbn Adiy, *el-Kâmil* (3/955).

[3] İbn Adiy, *el-Kâmil* (3/955).

[4] İbn Adiy, *el-Kâmil* (3/955).

آكُلُ إِلَّا مَا لُوقَ لِي، وَقَدْ مَاتَ صَاحِبِي مُنْذُ زَمَانٍ، وَمَا أُحِبُّ أَنَّ لِي مَا تَطْلُعُ عَلَيْهِ الشَّمْسُ، وَأَنِّي خَلَوْتُ بِامْرَأَةٍ لَا تَحِلُّ لِي مَخَافَةَ أَنْ تَأْتِيَ بِحَرَكَةٍ عَلَى أَنَّهُ لَا سَمْعَ لَهُ وَلَا بَصَرَ " قَوْلُهُ: " إِلَّا رِفْدًا، يُرِيدُ إِلَّا أَنْ أُرْفَدَ فَأُعَانَ عَلَى الْقِيَامِ حَتَّى أَنْهَضَ، وَقَوْلُهُ: إِلَّا مَا لُوقَ لِي، يَقُولُ: إِلَّا مَا لِينَ لِي مِنَ الطَّعَامِ حَتَّى يَصِيرَ كَالزُّبْدِ فِي لِينِهِ مِنَ الْكِبْرِ، وَقَوْلُهُ: وَقَدْ مَاتَ صَاحِبِي، وَأَنَّهُ لَا سَمْعَ لَهُ وَلَا بَصَرَ، يُرِيدُ الْفَرْجَ أَنَّهُ لَا يَقْدِرُ عَلَى شَيْءٍ وَلَا يَعْرِفُهُ، يَقُولُ: وَأَنَا مَعَ هَذَا أَكْرَهُ أَنْ أَخْلُوَ بِامْرَأَةٍ "، قَالَهُ أَبُو عُبَيْدَةَ. فِيمَا أَخْبَرَنِي السُّلَمِيُّ، أنا الْكَارِزِيُّ، أنا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ

5065- Ubâde b. es-Sâmit der ki: "İşte gördüğünüz gibiyim. Gündüz destek olarak uyumaktayım ve sadece benim için yumuşatılan şeyleri yemekteyim. İki dostum da çok zaman önce öldüler. Güneşin üzerine doğduğu her şeyin benim olması karşılığında bana haram olan bir kadınla yalnız bir yerde kalmayı istemem."[1]

Ravi der ki: Kendisi, işitmediği ve görmediği için kadmm kendisine karşı bir hareket etmesi korkusuyla onunla yalnız kalmayı istememektedir. "Gündüz destek olarak uyumaktayım" demesi, gece ibadetine kalkabilmesi için gündüz istirahatına çekilmesidir. "Sadece benim için yumuşatılan şeyleri yemekteyim" demesi, yaşlı olduğu ve katı şeyleri yiyemediği için, yemeğin kendisine yiyebileceği şekilde yağ gibi yumuşatılmasıdır. "İki dostum da öldü" demesi, işitmesinin ve görmesinin yok olmasıdır, yani cinsel organının ne bir şeye gücü yeter, ne de bir şeyi görüp veya işitip bilir. Buna rağmen kendisi: "Bir kadınla bir yerde yalnız kalmaktan hoşlanmam" demektedir.

Ebû Ubeyde bunu bu şekilde açıklamıştır.

٥٠٦٦ - أَخْبَرَنِي عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ عُمَرَ بْنِ قَتَادَةَ، أَنَّ أَبَا حَامِدٍ أَحْمَدَ بْنَ الْحُسَيْنِ الْهَمْدَانِيَّ الْقَاضِي بِبَلْخَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ حَاتِمٍ الْمَرْوَزِيُّ، ثنا عَلِيُّ بْنُ خَشْرَمٍ، أنا ابْنُ عُيَيْنَةَ، ثنا عَمْرٌو، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ عَامِرٍ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ رِفَاعَةَ الزُّرَقِيِّ، يَبْلُغُ بِهِ " أَنَّ امْرَأَةً كَانَتْ فِي

[1] İsnâdında biyografisini bulamadığım Beyhakî'nin hocası bulunmaktadır.

بَنِي إِسْرَائِيلَ، فَأَخَذَهَا الشَّيْطَانُ، فَأَلْقَى فِي قُلُوبِ أَهْلِهَا أَنَّ دَوَاءَهَا عِنْدَ رَاهِبٍ كَذَا وكذا، وَكَانَ الرَّاهِبُ فِي صَوْمَعَتِهِ، فَلَمْ يَزَالُوا يُكَلِّمُونَهُ حَتَّى قَبِلَهَا، ثُمَّ أَتَاهُ الشَّيْطَانُ فَوَسْوَسَ إِلَيْهِ حَتَّى وَقَعَ بِهَا فَأَحْبَلَهَا، ثُمَّ أَتَاهُ الشَّيْطَانُ فَقَالَ الْآنَ تَفْتَضِحُ قَاقْتُلْهَا وَادْفِنْهَا، فَإِنْ أَتَوْكَ فَقُلْ: مَاتَتْ وَدَفَنْتُهَا، قَالَ: فَقَتَلَهَا وَدَفَنَهَا، فَأَتَى أَهْلَهَا فَأَلْقَى فِي قُلُوبِهِمْ أَنَّهُ قَتَلَهَا وَدَفَنَهَا، فَأَتَوْهُ فَسَأَلُوهُ فَقَالَ: مَاتَتْ وَدَفَنْتُهَا، فَأَتَاهُ الشَّيْطَانُ فَقَالَ: أَنَا الَّذِي أَخَذْتُهَا، وَأَنَا الَّذِي أَلْقَيْتُ فِي قُلُوبِ أَهْلِهَا أَنَّ دَوَاءَهَا عِنْدَكَ، وَأَنَا الَّذِي وَسْوَسْتُ إِلَيْكَ حَتَّى قَتَلْتَهَا وَدَفَنْتَهَا، وَأَنَا الَّذِي أَلْقَيْتُ فِي قُلُوبِ أَهْلِهَا أَنَّكَ قَتَلْتَهَا وَدَفَنْتَهَا، فَأَطِعْنِي لِتَنْجُوَ، اسْجُدْ لِي سَجْدَتَيْنِ، فَفَعَلَ فَهُوَ الَّذِي قَالَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿كَمَثَلِ الشَّيْطَانِ إِذْ قَالَ لِلْإِنْسَانِ اكْفُرْ فَلَمَّا كَفَرَ قَالَ إِنِّي بَرِيءٌ مِنْكَ﴾ [الحشر: ١٦] "

5066- Ubeyd b. Rifâ ez-Zurakî hadisi Hz. Peygamber'e (sallallahu alayhi vesellem) dayandırarak şöyle dedi: *"İsrâil oğullarından bir kadın vardı. Şeytan bu kadını alarak delirtti ve ailesinin kalbine çarenin filan rahipte olduğu hissini düşürdü. Rahip manastırında idi (ve kadının kardeşleri onu rahibe getirdi. Ancak rahip bunu kabul etmemişti.) Fakat kabul edinceye kadar ona ısrarda bulundular. Kadın rahibin yanında iken şeytan geldi ve sürekli olarak onu rahibe çekici göstermeye başladı. Sonunda rahip kadınla beraber olmuştu. Kadın hamile kalınca şeytan vesvese ederek: «İşte şimdi rezil olacaksın, kadının ailesi gelmektedir, onu öldür ve göm. Ailesi gelince de: «Öldü ve onu gömdüm» de» dedi. Bunun üzerine rahip kadını öldürdü ve gömdü. Bu sefer şeytan kadının ailesine giderek kalplerine, rahibin onu öldürdüğü ve gömdüğü vesvesesini bıraktı. Kadının ailesi rahibe gelip onu sorunca, rahip: «Öldü ve onu gömdüm» karşılığını verdi. (Fakat kadının kardeşleri rahibi yakalamıştı) Şeytan rahibe gelip: «Kadını delirten de, ailesinin kalbine çarenin sende olduğu vesvesesini düşüren de benim. Aynı zamanda sana onu öldürmen ve gömmen vesvesesini düşüren de benim. Ailesinin kalbine onu öldürdüğün ve gömdüğün vesvesesini düşüren de benim. Bana itaat et kurtulursun. Bana iki secde etmen yeterlidir» dedi. Bunun üzerine rahip ona iki defa secde etti. Allah'ın: **«Münafıkların durumu tıpkı şeytanın durumu gibidir. Çünkü şeytan insana***

«İnkâr et» der. İnsan inkâr edince de: Ben senden uzağım der»[1] *buyruğu da bunu ifade etmektedir."*[2]

٥٠٦٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا أَبُو زَكَرِيَّا الْعَنْبَرِيُّ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ السَّلَامِ، ثنا إِسْحَاقُ يَعْنِي الْحَنْظَلِيَّ، أنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أنا الثَّوْرِيُّ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ السَّلُولِيِّ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، قَالَ: " كَانَ رَاهِبٌ يَتَعَبَّدُ فِي صَوْمَعَتِهِ، وَإِنَّ امْرَأَةً زَيَّنَتْ لَهُ نَفْسَهَا، فَوَقَعَ عَلَيْهَا فَحَمَلَتْ، فَجَاءَهُ الشَّيْطَانُ فَقَالَ: اقْتُلْهَا فَإِنَّهُمْ إِنْ ظَهَرُوا عَلَيْكَ افْتَضَحْتَ، فَقَتَلَهَا وَدَفَنَهَا، فَجَاءُوهُ فَأَخَذُوهُ وَذَهَبُوا بِهِ، فَبَيْنَمَا هُمْ يَمْشُونَ إِذْ جَاءَهُ الشَّيْطَانُ قَالَ: أَنَا الَّذِي زَيَّنْتُ لَكَ، فَاسْجُدْ لِي سَجْدَةً أُنْجِكَ، فَسَجَدَ لَهُ، فَأَنْزَلَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿كَمَثَلِ الشَّيْطَانِ إِذْ قَالَ لِلْإِنْسَانِ اكْفُرْ فَلَمَّا كَفَرَ قَالَ إِنِّي بَرِيءٌ مِنْكَ﴾ [الحشر: ١٦] " الْآيَةَ

5067- Ali b. Ebî Tâlib der ki: Manastırında ibadet eden bir rahip vardı. Kadın bu kişi için süslendi ve rahip onunla beraber olup kadını hamile bıraktı. Şeytan rahibe gelerek: "Onu öldür, eğer kardeşleri sana üstün gelirse rezil olursun" dedi. Bunun üzerine rahip kadını öldürdü ve defnetti. Kadının kardeşleri gelerek rahibi alıp götürdü. Onlar yürüyüp giderken şeytan geldi ve: "Kadını sana güzel gösteren bendim. Bana secde et, ben de seni bunların elinden kurtarayım" dedi. Rahip ona secde etti. Bu konuyla ilgili olarak Yüce Allah: *"Münafıkların durumu tıpkı şeytanın durumu gibidir. Çünkü şeytan insana «İnkâr et» der. İnsan inkâr edince de: Ben senden uzağım der"*[3] âyetini indirdi.[4]

٥٠٦٨ - حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثنا عَلِيُّ بْنُ حَمْشَاذَ، ثنا هِشَامُ بْنُ عَلِيٍّ السَّدُوسِيُّ، ثنا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ، ثنا دَاوُدُ بْنُ أَبِي الْفُرَاتِ، ثنا عَلِيِّ بْنِ أَحْمَرَ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّهُ تَلَا هَذِهِ الْآيَةَ: ﴿وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى﴾

---

[1] Haşr Sur. 16

[2] Biyografisini bulamadığım Muhammed b. Hâtim dışındaki ravileri güvenilirdir.

[3] Haşr Sur. 16

[4] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır. Hâkim, *Müstedrek* (2/484, 485) ve İbn Cerîr, *Tefsîr* (28/49).

[الأحزاب: ٣٣] قَالَ: " كَانَتْ فِيمَا بَيْنَ نُوحٍ وَإِدْرِيسَ أَلْفُ سَنَةٍ، وَإِنَّ بَطْنَيْنِ مِنْ وَلَدِ آدَمَ كَانَ أَحَدُهُمَا يَسْكُنُ السَّهْلَ وَالْآخَرُ الْجَبَلَ، وَكَانَ رِجَالُ الْجَبَلِ صِبَاحًا وَفِي النِّسَاءِ دَمَامَةٌ، وَكَانَتْ نِسَاءُ السَّهْلِ صِبَاحًا وَفِي الرِّجَالِ دَمَامَةٌ، وَإِنَّ إِبْلِيسَ أَتَى رَجُلًا مِنْ أَهْلِ السَّهْلِ فِي صُورَةِ غُلَامٍ دَعَاهُ، فَجَاءَ فِيهِ صَوْتٌ لَمْ يَسْمَعِ النَّاسُ مِثْلَهُ، فَاتَّخَذُوا عِيدًا يَجْتَمِعُونَ إِلَيْهِ فِي السَّنَةِ، وَإِنَّ رَجُلًا مِنْ أَهْلِ الْجَبَلِ هَجَمَ عَلَيْهِمْ وَهُمْ فِي عِيدِهِمْ، فَرَأَى النِّسَاءَ وَصَبَاحَتَهُنَّ، فَأَتَى أَصْحَابَهُ فَأَخْبَرَهُمْ بِذَلِكَ، فَتَحَوَّلُوا إِلَيْهِنَّ وَنَزَلُوا مَعَهُنَّ، فَظَهَرَتِ الْفَاحِشَةُ فِيهِنَّ، فَذَلِكَ قَوْلُ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى﴾ [الأحزاب: ٣٣] "

5068- İkrime bildiriyor: İbn Abbâs: ***"Önceki cahiliye dönemi kadınlarının açılıp saçıldığı gibi siz de açılıp saçılmayın"***[1] âyetini okudu ve şöyle dedi: "İlk cahiliye dönemi, Hz. Nûh ile İdrîs arasında olmuştur ve bin yıl sürmüştür. Hz. Âdem'in neslinden iki soydan biri düz ovada, diğeri ise dağda yaşamaktaydı. Dağdakilerin erkekleri sıhhatli, kadınları ise çirkindi. Ovadakilerin ise kadınları sıhhatli, erkekleriyse çirkindi. İblis, ovadaki erkeklerden birine genç bir oğlan suretinde göründü. Adam onu çağırınca İblis, (çobanların çaldığı kavallar gibi bir kaval alıp çalarak) kimsenin duymadığı güzellikte bir nağme ile geldi. Etrafındakiler, onun güzel nağmelerini işitince yılda bir gün yanında toplanmak üzere o günü bayram ilan ettiler. Dağda yaşayanlardan bir erkek ovadakilerin bayram kabul ettikleri bir günde onlara yaklaşıp kadınları ve güzelliklerini gördü. Sonra arkadaşlarına dönüp gördüklerini anlattı ve hepsi birden ovadakilerin yanına gidip onlara karıştılar. Böylece onlarla kötülük yayılmış oldu. Yüce Allah'ın, ***"Evlerinizde oturun. Önceki cahiliye dönemi kadınlarının açılıp saçıldığı gibi siz de açılıp saçılmayın"***[2] buyruğu buna işaret etmektedir.[3]

٥٠٦٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أنا عَلِيُّ بْنُ الْفَضْلِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عُقَيْلٍ، أنا أَبُو شُعَيْبٍ الْحَرَّانِيُّ، ثنا عَلِيُّ بْنُ الْمَدِينِيِّ، ثنا سُفْيَانُ، قَالَ: سَمِعْتُهُ عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدِ بْنِ

---

[1] Ahzâb Sur. 33

[2] Ahzâb Sur. 33

[3] İsnâdı hasendir. Hâkim, *Müstedrek* (2/548) ve İbn Cerîr, *Tefsîr* (22/4).

جُدْعَانَ، سَمِعَ سَعِيدَ بْنَ الْمُسَيِّبِ يَقُولُ: " مَا أَيِسَ الشَّيْطَانُ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا أَتَاهُ مِنْ قِبَلِ النِّسَاءِ " ثُمَّ قَالَ سَعِيدٌ وَهُوَ ابْنُ أَرْبَعٍ وَثَمَانِينَ سَنَةً: " وَقَدْ ذَهَبَتْ إِحْدَى عَيْنَيْهِ وَهُوَ يَعْشَى بِالْأُخْرَى: مَا مِنْ شَيْءٍ أَخْوَفَ عِنْدِي مِنَ النِّسَاءِ "

5069- Ali b. Zeyd b. Cud'ân bildiriyor: Saîd b. el-Müseyyeb: "Şeytan bir şeyden (kişiyi aldatmak ve saptırmaktan) ümidini kestiği zaman mutlaka o kişiye kadınlar tarafından gelir" dedi. Sonra Saîd (seksen dört yaşında, bir gözünün feri gitmiş ve diğer gözüyle az görür iken): "Benim için kadmlardan (onların fitnesinden) daha korkunç bir şey yoktur" dedi.[1]

٥٠٧٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا أَبُو الْعَبَّاسِ السَّيَّارِيُّ، ثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ عَلِيٍّ الْغَزَّالُ، ثنا عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ شَقِيقٍ، ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ، فَذَكَرَهُ غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: وَهُوَ يَعْمَشُ بِالْأُخْرَى

5070- Başka bir kanalla yukarıdaki hadisin aynısı rivayet edilmiştir.[2]

٥٠٧١ - حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، أنا جَدِّي أَبُو عَمْرٍو، ثنا مُسَدَّدُ بْنُ قَطَنٍ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثنا بِشْرُ بْنُ عُمَرَ، ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ يُونُسَ بْنِ عُبَيْدٍ قَالَ: " لَا تُجَالِسْ صَاحِبَ بِدْعَةٍ وَلَا صَاحِبَ سُلْطَانٍ، وَلَا تَخْلُوَنَّ بِامْرَأَةٍ "

وَرُوِّينَا عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، أَنَّهُ قَالَ فِي خُطْبَتِهِ بِالْجَابِيَةِ فِي رِوَايَةٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: " وَلَا يَخْلُوَنَّ أَحَدُكُمْ بِامْرَأَةٍ، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ ثَالِثُهُمَا "

5071- Yûnus b. Ubeyd der ki: "Bidat sahibi ve sultanın arkadaşı ile oturmayın. Bir kadınla da bir yerde yalnız kalmayın."[3]

Bize bildirilene göre Ömer b. el-Hattâb, Câbiye'deki hutbesinde Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) naklederek: *"Sizden biriniz bir kadınla baş başa kalmasın. Zira üçüncüleri şeytandır"* demiştir.[4]

---

[1] İsnâdı zayıftır. Ebû Nuaym, *Hilye* (2/166).

[2] İsnâdı zayıftır.

[3] Ravileri güvenilirdir. Ebû Nuaym, *Hilye* (3/21).

[4] Beyhakî, *Sünen* (7/91).

٥٠٧٢ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، ثنا الْأَسْفَاطِيُّ، ثنا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ النَّشَطِيُّ، ثنا شَدَّادُ بْنُ سَعِيدٍ أَبُو طَلْحَةَ الرَّاسِبِيُّ، عَنِ الْجُرَيْرِيِّ، عَنْ أَبِي الْعَلَاءِ، عَنْ مَعْقِلِ بْنِ يَسَارٍ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " لَأَنْ يَكُونَ فِي رَأْسِ رَجُلٍ مشطٌ مِنْ حَدِيدٍ حَتَّى يَبْلُغَ الْعَظْمَ خَيْرٌ مِنْ أَنْ تَمَسَّهُ امْرَأَةٌ لَيْسَتْ لَهُ بِمَحْرَمٍ "

5072- Ma'kil b. Yesâr der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bir erkeğin başında kemiğe ulaşan demirden bir tarak olması onun için, namahrem olan bir kadının kendisine dokunmasından daha hayırlıdır"* buyurduğunu işittim.[1]

٥٠٧٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو الْوَلِيدِ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثنا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ، عَنِ الضَّحَّاكِ بْنِ عُثْمَانَ، قَالَ: أَخْبَرَنِي زَيْدُ بْنُ أَسْلَمَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " لَا يَنْظُرِ الرَّجُلُ إِلَى عَوْرَةِ الرَّجُلِ، وَلَا الْمَرْأَةُ إِلَى عَوْرَةِ الْمَرْأَةِ، وَلَا يُفْضِي الرَّجُلُ إِلَى الرَّجُلِ فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ، وَلَا تُفْضِي الْمَرْأَةُ إِلَى الْمَرْأَةِ فِي الثَّوْبِ الْوَاحِدِ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَبِي شَيْبَةَ

5073- Abdurrahman b. Ebî Saîd'in, babasından bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Erkek erkeğin avret(yeri)ine bakmasın. Kadın da kadının avret(yeri)ine bakmasın. Erkek erkekle (aralarında bir engel olmadan) bir giysi içine girmesin (tenleri birbirine değmesin). Kadında kadınla (aralarında bir engel olmadan) bir giysi içine girmesin (tenleri birbirine değmesin)."*[2]

Müslim bunu *Sahîh*'te Ebû Şeybe kanalıyla rivayet etmiştir.[3]

٥٠٧٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، وَأَبُو عَبْدِ اللهِ الْحُسَيْنُ بْنُ عُمَرَ بْنِ بُرْهَانَ، وَأَبُو الْحُسَيْنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَطَّانُ، وَأَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يَحْيَى بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ، أنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ عَرَفَةَ، ثنا الْوَلِيدُ بْنُ بُكَيْرٍ أَبُو جَنَابٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْعَدَوِيِّ، عَنْ أَبِي سِنَانٍ الْبَصْرِيِّ، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ، عَنْ زِرِّ بْنِ حُبَيْشٍ، عَنْ

---

[1] İsnâdı zayıftır. Taberânî, *M. el-Kebîr* 20/211, 212 (486) ve Rûyânî, *Müsned* (2/227).

[2] İsnâdı hasendir.

[3] Müslim 1/266, 267 (74)

أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ قَالَ: لَنَا أَشْيَاءُ تَكُونُ فِي آخِرِ هَذِهِ الْأُمَّةِ عِنْدَ اقْتِرَابِ السَّاعَةِ، فَمِنْهَا نِكَاحُ الرَّجُلِ امْرَأَتَهُ أَوْ أَمَتَهُ فِي دُبُرِهَا، فَذَلِكَ مِمَّا حَرَّمَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ وَرَسُولُهُ ﷺ، وَيَمْقَتُ اللهُ عَلَيْهِ وَرَسُولُهُ، وَمِنْهَا نِكَاحُ الرَّجُلِ الرَّجُلَ، وَذَلِكَ مِمَّا حَرَّمَ اللهُ وَرَسُولُهُ، وَيَمْقَتُ اللهُ عَلَيْهِ وَرَسُولُهُ، وَمِنْهَا نِكَاحُ الْمَرْأَةِ الْمَرْأَةَ، وَذَلِكَ مِمَّا حَرَّمَ اللهُ وَرَسُولُهُ، وَيَمْقَتُ اللهُ وَرَسُولُهُ، وَلَيْسَ لِهَؤُلَاءِ صَلَاةٌ مَا أَقَامُوا عَلَى هَذَا حَتَّى يَتُوبُوا إِلَى اللهِ عَزَّ وَجَلَّ تَوْبَةً نَصُوحًا، قَالَ: وَقُلْتُ لِأُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ: وَمَا التَّوْبَةُ النَّصُوحُ؟ قَالَ: سَأَلْتُ عَنْ ذَلِكَ رَسُولَ اللهِ ﷺ فَقَالَ: " هُوَ النَّدَمُ عَلَى الذَّنْبِ حَتَّى يَفْرُطَ مِنْكَ، فَتَسْتَغْفِرُ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ بِنَدَامَتِكَ عِنْدَ الْحَاقَّةِ، ثُمَّ لَا تَعُودُ إِلَيْهِ أَبَدًا " إِسْنَادُهُ ضَعِيفٌ

5074- Ubey b. Ka'b der ki: Kıyamete yakın zamanda bu ümmet içinde bazı şeyler olacaktır. Bunlardan biri, kişinin hanımı veya cariyesiyle dübüründen ilişkiye girmesidir. Bu da Yüce Allah'm ve Resûlü'nün haram kıldığı bir şeydir. Bu kimseye Allah ve Resûlü buğzeder. Yine bunlardan biri, erkeğin erkekle ilişkiye girmesidir. Bu da Yüce Allah'ın ve Resûlü'nün haram kıldığı bir şeydir. Bu kimseye Allah ve Resûlü buğzeder. Yine bunlardan biri, kadının kadınla ilişkiye girmesidir. Bu da Yüce Allah'ın ve Resûlü'nün haram kıldığı bir şeydir. Bu kimseye Allah ve Resûlü buğzeder. Bu kimseler bu durumlarından geri dönüp samimi bir şekilde Allah'a tövbe etmedikçe namazları kabul olunmaz."

Ravi der ki: Ubey b. Ka'b'a: "Samimi tövbe nasıldır?" dediğimde şu karşılığı verdi: "Bunu Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) sorduğumda, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): «*Günaha pişman olup onu bırakmak, sonra pişmanlıkla Yüce Allah'tan bağışlanma dilemek ve sonra o günaha bir daha asla geri dönmemektir*» buyurdu."[1]

İsnâdı zayıftır.

٥٠٧٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ، ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثنا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، أنا أَبُو بَدْرٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ

[1] İsnâdı çok zayıftır. Hattâbî, *Ğarîbu'l-Hadis* (1/472).

خَالِدٍ الْحَذَّاءِ، عَنِ ابْنِ سِيرِينَ، عَنْ أَبِي مُوسَى قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِذَا أَتَى الرَّجُلُ الرَّجُلَ فَهُمَا زَانِيَانِ، وَإِذَا أَتَتِ الْمَرْأَةُ الْمَرْأَةَ فَهُمَا زَانِيَانِ "

5075- Ebû Mûsa'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Erkek erkekle ilişkide bulunursa her ikisi de zanidir. Kadın da kadınla ilişkide bulunursa yine her ikisi de zaniyedir"* buyurmuştur.[1]

٥٠٧٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أنا الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ، ثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي الدُّنْيَا، ثنا الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ الْعِجْلِيُّ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ، ثنا عُمَرُ بْنُ أَبِي زَائِدَةَ، عَنْ أَبِي صخرة قَالَ: " اللُّوَاطُ فِي قَوْمِ لُوطٍ فِي النِّسَاءِ قَبْلَ أَنْ يَكُونَ فِي الرِّجَالِ بِأَرْبَعِينَ سَنَةً "

5076- Ebû Sahra der ki: "Lût kavminde livatayı erkekler yapmadan kırk yıl önce kadınlar yaptılar."[2]

٥٠٧٧ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ، أنا عَبْدُ اللهِ، ثنا الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ، ثنا الْأَعْمَشُ، عَنْ أَبِي ظَبْيَانَ، عَنْ حُذَيْفَةَ قَالَ: " إِنَّمَا حَقَّ الْقَوْلُ عَلَى قَوْمِ لُوطٍ حِينَ اسْتَغْنَى النِّسَاءُ بِالنِّسَاءِ، وَالرِّجَالُ بِالرِّجَالِ "

5077- Huzeyfe der ki: "Lût kavmi hakkında azab hükmü, kadınlar kadınlarla, erkekler de erkeklerle münasebette bulunmaya başlayınca gerçekleşti."[3]

٥٠٧٨ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ، أنا الْحُسَيْنُ، ثنا عَبْدُ اللهِ، حَدَّثَنِي حُسَيْنٌ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّلْتِ، عَنْ شَيْخٍ، مِنْ بَنِي تَمِيمٍ، عَنْ عُبَيْدٍ الْمُكْتَبِ قَالَ: سَأَلْتُ الشَّعْبِيَّ عَنِ امْرَأَتَيْنِ وُجِدَتَا تُسَحِقَانِ، قَالَ: " تُعَزَّرَانِ "

5078- Ubeyd el-Mukteb der ki: Şa'bî'ye ilişki halinde bulunan iki kadının durumunu sorduğumda: "Onlara sopa vurulur" dedi.[4]

---

[1] İsnâdı hasendir.

[2] İsnâdında bir sakınca yoktur.

[3] Ravileri güvenilirdir.

[4] İsnâdında adı belirlenmeyen bir ravi vardır, diğer ravileri güvenilirdir.

٥٠٧٩ - وَبِإِسْنَادِهِ، عَنْ شَيْخٍ، مِنْ بَنِي تَمِيمٍ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِيهِ، " أَنَّهُ أُتِيَ بِامْرَأَتَيْنِ تُسَحِقَانِ فَعَزَّرَهُمَا مِائَةً مِائَةً "

5079- Câfer b. Muhammed'in bildirdiğine göre babasına birbirleriyle ilişkide bulunan iki kadın getirilince her birine yüzer sopa vurdurmuştur.[1]

٥٠٨٠ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ بِشْرَانَ، أنا الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ، ثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ بَكَّارٍ، ثنا مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ، ثنا حَفْصٌ، وَأَبُو حَفْصٍ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ، قَالَ: جَاءَتْهُ امْرَأَتَانِ قَدْ قَرَأَتَا الْقُرْآنَ فَقَالَتَا: هَلْ تَجِدُ غِشْيَانَ الْمَرْأَةِ الْمَرْأَةَ مُحَرَّمًا فِي كِتَابِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ؟ فَقَالَ لَهُمَا: " نَعَمْ، هُنَّ اللَّوَاتِي كُنَّ عَلَى عَهْدِ تُبَّعٍ، وَهُنَّ صَوَاحِبُ الرَّسِّ، وَكُلُّ نَهْرٍ وَبِئْرٍ رَسٌّ، قَالَ: يُقْطَعُ لَهُنَّ جِلْبَابٌ مِنْ نَارٍ، وَدِرْعٌ مِنْ نَارٍ، وَنِطَاقٌ مِنْ نَارٍ، وَتَاجٌ مِنْ نَارٍ، وَخُفَّانِ مِنْ نَارٍ، وَمِنْ فَوْقِ ذَلِكَ ثَوْبٌ غَلِيظٌ جَافٌّ جِلْفٌ مِنْ نَارٍ " قَالَ جَعْفَرٌ: " عَلِّمُوا هَذَا نِسَاءَكُمْ"

5080- Ebû Hafs bildiriyor: Kur'ân okuyan iki kadın Câfer b. Muhammed b. Ali'ye gelerek: "Yüce Allah'ın Kitab'mda kadının kadımla ilişkiye girmesini haram olarak buluyor musun?" diye sordu. Bunun üzerine Câfer şu karşılığı verdi: "Evet, onlar Tubba' zamanında olan lezbiyenlerdi. Onlar Ress halkıdır. Her nehir ve kuyuya ress denilir. Onlar için ateşten çarşaf biçilir. Ateşten bir zırh yapılır. Ateşten bir kemer yapılır. Ateşten bir taç ve iki ayakkabı yapılır. Bunların üzerine de kalın, sert ve kaba bir giysi biçilir." Sonra Câfer: "Bunları kadınlarınıza öğretin" dedi.[2]

٥٠٨١ - قَالَ عَبْدُ اللهِ: وَقَالَ أَبِي: أُخْبِرْتُ عَنْ عَمْرِو بْنِ هَاشِمٍ الْجَنْبِيِّ، عَنْ أَبِي حَمْزَةَ قَالَ: قُلْتُ لِمُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ: " عَذَّبَ اللهُ نِسَاءَ قَوْمِ لُوطٍ لِعَمَلِ رِجَالِهِمْ؟ قَالَ: اللهُ أَعْدَلُ مِنْ ذَلِكَ، اسْتَغْنَى الرِّجَالُ بِالرِّجَالِ، وَالنِّسَاءُ بِالنِّسَاءِ "

5081- Ebû Hamza der ki: Muhammed b. Ali'ye: "Allah, Lût kavminin kadınlarına, erkekleri sebebiyle mi azab etti?" diye sorduğumda: "Allah

---

[1] İsnâdında adı belirlenmeyen bir ravi vardır, diğer ravileri güvenilirdir.

[2] İsnâdında bir sakınca yoktur. İbn Ebi'd-Dünya, *Zemmu'l-Melâhi* (sh. 52).

böyle yapmayacak kadar adaletlidir. Erkekler erkeklerle, kadınlar da kadınlarla münasebette bulundukları için cezalandırıldılar" cevabını verdi.[1]

٥٠٨٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ، ثنا الْحُسَيْنُ، ثنا عَبْدُ اللهِ، حَدَّثَنِي عَمَّارُ بْنُ نَصْرٍ الْمَرْوَزِيُّ، ثنا عُثْمَانُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ يَعْنِي الْحَرَّانِيَّ، عَنْ عَنْبَسَةَ، عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ مَكْحُولٍ، عَنْ وَاثِلَةَ بْنِ الْأَسْقَعِ رَفَعَهُ قَالَ: " سِحَاقُ النِّسَاءِ زِنًا بَيْنَهُنَّ "

5082- Vâsile b. el-Eska'nın bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellam): *"Kadınların birbirleriyle ilişkide bulunması zinadır"* buyurmuştur.[2]

٥٠٨٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرٍ أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ أَحْمَدَ الْفَامِيُّ، أنا أَحْمَدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ يَحْيَى الْآدَمِيُّ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي الْعَوَّامِ الرِّيَاحِيُّ، ثنا سَعِيدٌ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ دَاوُدَ الْيَمَانِيِّ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، نا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ، ثنا الْحُسَيْنُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مَنْصُورٍ سَجَّادَةُ، ثنا بِشْرُ بْنُ الْوَلِيدِ، ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ الْيَمَامِيُّ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " وَالَّذِي بَعَثَنِي بِالْحَقِّ، لَا تَنْقَضِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَتَّى يَقَعَ بِهِمُ الْخَسْفُ وَالْمَسْخُ وَالْقَذْفُ " قَالَ: وَمَتَى ذَاكَ يَا رَسُولَ اللهِ؟ قَالَ: " إِذَا رَأَيْتُمُ النِّسَاءَ رَكِبْنَ السُّرُوجَ، وَكَثُرَتِ الْمَعَازِفُ، وَفَشَتْ شَهَادَاتُ الزُّورِ، وَشُرِبَتِ الْخَمْرُ لَا يُسْتَخْفَى بِهَا، وَشَرِبَ الْمُصَلُّونَ فِي آنِيَةِ أَهْلِ الشِّرْكِ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ، وَاسْتَغْنَى النِّسَاءُ بِالنِّسَاءِ، وَالرِّجَالُ بِالرِّجَالِ، فَإِذَا رَأَيْتُمْ ذَلِكَ فَاسْتَدْفِرُوا وَاسْتَعِدُّوا إِذَا هَوَى الْقَذْفُ مِنَ السَّمَاءِ " - وَفِي رِوَايَةِ الْمَالِينِيِّ: اسْتَنْفِرُوا وَاسْتَعِدُّوا - فَقَالَ بِيَدِهِ هَكَذَا، فَوَضَعَهَا عَلَى جَبْهَتِهِ يَسْتُرُ وَجْهَهُ، تَفَرَّدَ بِهِ سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ هَذَا وَهُوَ ضَعِيفٌ

5083- Ebû Hureyre bildiriyor: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellam): *"Beni hakla gönderene yemin olsun ki insanlar yere geçme, hayvana dönüştürülme ve gökten taş yağmaya maruz kalmadıkça kıyamet kopmaz"* buyurdu. Ashâb: "Ey Allah'ın Resûlü! Bu ne zaman olacak?" diye sorunca, Hz. Peygamber şöyle buyurdu: *"Kadınların eyerli hayvanlara bindiğini, şarkıcı kadınların çoğaldığını, yalancı şahitliklerde bulunulduğu, namaz kılanların müşriklerin altın ve gümüşten olan*

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] İsnâdı zayıftır. Taberânî, *M. el-Kebîr* 22/63 (153) ve İbn Adiy, *el-Kâmil* (5/1820).

kaplarından içtiklerini, erkeklerin erkeklerle kadınların da kadınlarla yetindiklerini gördüğün zaman."

Mâlînî'nin rivayetinde: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ellerini alnına koyup yüzünü kapatarak: *«İşte o zaman harekete geçin ve buna (kıyamete) hazırlıklı olun»* buyurdu" ibaresi geçmiştir.[1]

Süleymân b. Dâvud bunu rivayette tek kalmıştır ve zayıf bir hadistir.

٥٠٨٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْهَاشِمِيُّ بِبَغْدَادَ، ثنا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو الرَّزَّازُ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ غَالِبِ بْنِ حَرْبٍ، ثنا عَمْرُو بْنُ الْحُصَيْنِ النُّمَيْرِيُّ، ثنا الْفَضْلُ بْنُ عَمِيرَةَ، ثنا ثَابِتٌ، عَنْ أَنَسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِذَا اسْتَعْمَلَتْ أُمَّتِي خَمْسًا فَعَلَيْهِمُ الدَّمَارُ، إِذَا ظَهَرَ فِيهِمُ التَّلَاعُنُ، وَلُبْسُ الْحَرِيرِ، وَاتَّخَذُوا الْقَيْنَاتِ، وَشَرِبُوا الْخُمُورَ، وَاكْتَفَى الرِّجَالُ بِالرِّجَالِ، وَالنِّسَاءُ بِالنِّسَاءِ "

5084- Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Ümmetim şu beş şeyi yaptığı zaman artık helak olur. Bu zaman, aralarında lanetleşme, ipek giyme, şarkıcı kadınlar edinme, içki içme, erkeklerin erkeklerle ve kadınların kadınlarla yetindikleri yaygınlaştığı zamandır."*[2]

٥٠٨٥ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو عَلِيٍّ حَامِدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْهَرَوِيُّ، ثنا مِنْجَابُ بْنُ عَلِيٍّ الْحَافِظُ، عَلَيْهِ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ نَصْرٍ الْبُورْجَانِيُّ الشَّهِيدُ، ثنا عُمَرُ بْنُ حَفْصِ بْنِ غِيَاثٍ، ثنا الْفُضَيْلُ بْنُ عَمِيرَةَ، عَنْ ثَابِتٍ، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ مِثْلَهُ، غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: " فَعَلَيْهِمُ الدبارُ "

5085- Başka bir kanalla yukarıdaki hadisin aynısı rivayet edilmiştir.[3]

٥٠٨٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، أنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْمُؤَمَّلِ، ثنا الْفَضْلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الشَّعْرَانِيُّ، ثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ النُّفَيْلِيُّ، ثنا عَبَّادٌ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ رُوَيْمٍ، عَنْ أَنَسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِذَا اسْتَحَلَّتْ أُمَّتِي خَمْسًا فَعَلَيْهِمُ الدَّمَارُ، إِذَا ظَهَرَ

---

[1] İsnâdı zayıftır, Hâkim, *Müstedrek* (4/437).

[2] İsnâdı güçlü değildir.

[3] İsnâdı güçlü değildir.

التَّلَاعُنُ، وَشَرِبُوا الْخُمُورَ، وَلَبِسُوا الْحَرِيرَ، وَاتَّخِذُوا الْقِيَانَ، وَاكْتَفَى الرِّجَالُ بِالرِّجَالِ، وَالنِّسَاءُ بِالنِّسَاءِ " قَالَ الشَّيْخُ: " إِسْنَادُهُ وَإِسْنَادُ مَا قَبْلَهُ غَيْرُ قَوِيٍّ، غَيْرَ أَنَّهُ إِذَا ضُمَّ بَعْضُهُ إِلَى بَعْضٍ أَخَذَ قُوَّةً، وَاللهُ أَعْلَمُ "

5086- Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Ümmetim şu beş şeyi helal saydığı zaman, artık helak olur. Bunlar da aralarında lanetleşmenin ortaya çıkması, içki içilmesi, ipek giyilmesi, şarkıcı kadınlar edinilmesi, erkeklerin erkeklerle ve kadınların kadınlarla yetinmeleridir."*[1]

Beyhakî der ki: Bu ve bir önceki hadisin isnâdı zayıftır. Ancak ikisinin yanyana gelmesi sebebiyle daha güçlü olmaktadır. En doğrusunu Allah bilir.

٥٠٨٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، وَأَبُو عَبْدِ اللهِ الْحُسَيْنُ بْنُ عُمَرَ بْنِ بُرْهَانَ الْغَزَّالُ، وَأَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، وَأَبُو مُحَمَّدِ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ السُّكَّرِيُّ، نا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ عَرَفَةَ، ثنا عَلِيُّ بْنُ ثَابِتٍ الْجَزَرِيُّ، عَنْ مَسْلَمَةَ بْنِ جَعْفَرٍ، عَنْ حَسَّانَ بْنِ حُمَيْدٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " سَبْعَةٌ لَا يَنْظُرُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ إِلَيْهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَلَا يُزَكِّيهِمْ، وَلَا يَجْمَعُهُمْ مَعَ الْعَالَمِينَ، يُدْخِلُهُمُ النَّارَ أَوَّلَ الدَّاخِلِينَ إِلَّا أَنْ يَتُوبُوا، إِلَّا أَنْ يَتُوبُوا، إِلَّا أَنْ يَتُوبُوا، فَمَنْ تَابَ تَابَ اللهُ عَلَيْهِ النَّاكِحُ يَدَهُ، وَالْفَاعِلُ وَالْمَفْعُولُ بِهِ، وَالْمُدْمِنُ بِالْخَمْرِ، وَالضَّارِبُ أَبَوَيْهِ حَتَّى يَسْتَغِيثَا، وَالْمُؤْذِي جِيرَانَهُ حَتَّى يَلْعَنُوهُ، وَالنَّاكِحُ حَلِيلَةَ جَارِهِ " " تَفَرَّدَ بِهِ هَكَذَا مَسْلَمَةُ بْنُ جَعْفَرٍ هَذَا " قَالَ الْبُخَارِيُّ فِي التَّارِيخِ

قَالَ قُتَيْبَةُ عَنْ حميد هُوَ الرؤاسي، عَنْ مَسْلَمَةَ بْنِ جَعْفَرٍ، عَنْ حَسَّانَ بْنِ جَمِيلٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: " يَجِيءُ النَّاكِحُ يَدَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَيَدُهُ حُبْلَى "

5087- Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Yedi kişi vardır ki kıyamet gününde Allah onlara (rahmet bakışıyla) bakmayacak, onları temize çıkarmayacak, onları diğer insanlarla bir araya getirmeyecek ve ilk olarak onları cehenneme sokacaktır. Ancak tövbe etmeleri bunun dışındadır. Ancak tövbe etmeleri bunun dışındadır. Ancak tövbe etmeleri*

[1] İsnâdı zayıftır.

bunun dışındadır. Onlardan kim tövbe ederse, Allah onun tövbesini kabul eder (ve günahlarını bağışlar). Bunlar elini nikahlayan (mastürbasyon yapan, Lût kavmi'nin ameliyle amel edip) erkekle münasebette bulunan, bu işi kendine yaptıran, sürekli olarak içki içen, (Allah'tan) yardım istettirene kadar anne babasını döven, kendine lanet ettirene kadar komşularına eziyet eden ve komşunun helâli ile zina yapandır."[1]

Mesleme b. Câfer bunu bu şekilde rivayette tek kalmıştır.

Buhârî *Târih*'te şöyle demiştir: Kuteybe'nin, "Humeyd (er-Ruâsî) — Mesleme b. Câfer —Hassân b. Cemîl" kanalıyla Enes b. Mâlik'ten bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Elini nikahlayan (mastürbasyon yapan) kimsenin eli, kıyamet gününde hamile olarak gelecektir"* buyurmuştur.

٥٠٨٨ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصُّوفِيُّ، أنا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ، ثنا عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَبُو حَفْصٍ السُّلَمِيُّ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْمِنْهَالِ، ثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ بَكْرٍ السَّهْمِيُّ، ثنا عَبَّادُ بْنُ مَنْصُورٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فِي الَّذِي يَعْمَلُ عَمَلَ قَوْمِ لُوطٍ، وَفِي الَّذِي يُؤْتَى فِي نَفْسِهِ، وَفِي الَّذِي يَقَعُ عَلَى ذَاتِ مَحْرَمٍ، وَفِي الَّذِي يَأْتِي الْبَهِيمَةَ قَالَ: " يُقْتَلُ "

5088- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem), Lût kavmi'nin ameliyle amel eden, bu iş kendisine yapılan, mahremiyle (kendisine nikahı düşmeyen kişiyle) ilişkide bulunan ve hayvanla ilişkide bulunan kimse hakkında: *"(Bu kimse) öldürülür"* buyurmuştur.[2]

٥٠٨٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثنا عَلِيُّ بْنُ حَمْشَاذَ، ثنا الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ، ثنا بِشْرُ بْنُ الْحَكَمِ بْنِ حَبِيبِ بْنِ مِهْرَانَ، ثنا مُحْرِزُ بْنُ هَارُونَ بْنِ عَلِيِّ بْنِ مُحْرِزٍ التَّيْمِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ الْأَعْرَجَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " لَعَنَ اللهُ سَبْعَةً مِنْ خَلْقِهِ فَوْقَ سَبْعِ سَمَاوَاتٍ، فَرَدَّدَ لَعْنَتَهُ عَلَى وَاحِدَةٍ مِنْهَا ثَلَاثًا، وَلَعَنَ بَعْدُ كُلَّ وَاحِدَةٍ لَعْنَةً فَلَعْنَةً قَالَ: مَلْعُونٌ مَلْعُونٌ مَلْعُونٌ مَنْ عَمِلَ عَمَلَ قَوْمِ لُوطٍ، مَلْعُونٌ مَنْ أَتَى شَيْئًا

---

[1] İsnâdında meçhul bir ravi vardır ve zayıf bir hadistir. İbnu'l-Cevzî, *el-İlelu'l-Mütenâhiye* 2/144 (1046).

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (4/1645) ve Hâkim, *Müstedrek* (4/355).

مِنَ الْبَهَائِمِ، مَلْعُونٌ مَنْ جَمَعَ بَيْنَ امْرَأَةٍ وَابْنَتِهَا، مَلْعُونٌ مَنْ عَقَّ وَالِدَيْهِ، مَلْعُونٌ مَنْ ذَبَحَ لِغَيْرِ اللهِ، مَلْعُونٌ مَنْ غَيَّرَ حُدُودَ الْأَرْضِ، مَلْعُونٌ مَنْ تَوَلَّى غَيْرَ مَوَالِيهِ "

5089- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Yüce Allah, yarattıklarından yedi sınıf insanı yedi kat semada lanetlemiştir. Bu lanetini bir sınıfa üç defa tekrarlamış ve diğer sınıfı da birer defa lanetlemiştir. Yüce Allah şöyle buyurur: Lût kavminin yaptığını yapan melundur, melundur, melundur. Hayvanlarla cinsel ilişkide bulunan melundur. Bir kadınla kızını aynı nikah altında bulunduran melundur. Anne babasına isyan eden melundur. Allah'tan başkası için kurban kesen melundur. Allah'ın hadlerinden (şeri cezalarından) birini değiştiren melundur. Efendisinden başkasını efendi edinen melundur."*[1]

٥٠٩٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أنا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ الْحَافِظُ، قَالَ: ثنا ابْنُ قُتَيْبَةَ، وَابْنُ خُرَيْمٍ، وَالْحُسَيْنُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْقَطَّانُ قَالُوا: أنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ، ثنا رِفْدَةُ بْنُ قُضَاعَةَ، ثنا صَالِحُ بْنُ رَاشِدٍ الْقُرَشِيُّ، قَالَ: أُتِيَ الْحَجَّاجُ بْنُ يُوسُفَ بِرَجُلٍ قَدِ اغْتَصَبَ أُخْتَهُ نَفْسَهَا، فَقَالَ: احْبِسُوهُ وَسَلُوا مَنْ هَا هُنَا مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَسَأَلُوا عَبْدَ اللهِ بْنَ أَبِي مُطَرِّفٍ فَقَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " مَنْ تَخَطَّى الْحُرْمَتَيْنِ الِاثْنَتَيْنِ فَخُطُّوا وَسَطَهُ بِالسَّيْفِ " قَالَ: وَكَتَبُوا إِلَى عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبَّاسٍ يَسْأَلُونَهُ عَنْ ذَلِكَ، فَكَتَبَ إِلَيْهِمْ بِمِثْلِ قَوْلِ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي مُطَرِّفٍ أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ، ثنا أَبُو أَحْمَدَ، قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ حَمَّادٍ يَقُولُ: قَالَ الْبُخَارِيُّ: " عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي مُطَرِّفٍ لَهُ صُحْبَةٌ وَلَمْ يَصِحَّ إِسْنَادُهُ "

5090- Sâlih b. Râşid el-Kureşî der ki: (Zalim lakaplı vali) Haccâc b. Yûsuf'a, kız kardeşine tecavüz eden biri getirilince: "Onu hapsedin ve bu durumu Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından burada bulunan bir kişiye sorun" dedi. Bunun üzerine bunu Abdullah b. Ebî Mutarrif'e sordular. O da: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *«Kim iki hürmeti çiğnerse (zina yapmakla birlikte bunu kendisine nikahı düşmeyen kişiyle yaparsa) onu kılıçla ikiye ayırın»* buyurduğunu işitim" karşılığını verdi. Abdullah b. Abbâs'a bir mektup

---

[1] İsnâdı zayıftır. Hâkim, *Müstedrek* (4/356).

yazarak bu durumu sordular. O da, Abdullah b. Ebî Mutarrif'in dediği gibi bir cevap yazıp gönderdi.[1]

Ebû Sa'd'ın, Ebû Ahmed kanalıyla İbn Hammâd'dan bildirdiğine göre Buhârî: "Abdullah b. Ebî Mutarrif, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellam) sohbetlerinde bulunan bir kişidir; ancak bunun isnâdı sahih değildir" demiştir.

٥٠٩١ - وَأَمَّا الْحَدِيثُ الَّذِي: أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، وَغَيْرُهُمَا، ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، ثنا سَعِيدُ بْنُ عُفَيْرٍ، حَدَّثَنِي مَسْلَمَةُ بْنُ عُلَيٍّ الْخُشَنِيُّ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْكُوفِيِّ، عَنْ سُلَيْمَانَ الْأَعْمَشِ، عَنْ شَقِيقِ بْنِ سَلَمَةَ، عَنْ حُذَيْفَةَ بْنِ الْيَمَانِ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " يَا مَعْشَرَ الْمُسْلِمِينَ، إِيَّاكُمْ وَالزِّنَا، فَإِنَّ فِيهِ سِتَّ خِصَالٍ، ثَلَاثٌ فِي الدُّنْيَا، وَثَلَاثٌ فِي الْآخِرَةِ، فَأَمَّا الَّتِي فِي الدُّنْيَا: فَذَهَابُ الْبَهَاءِ، وَدَوَامُ الْفَقْرِ، وَقِصَرُ الْعُمُرِ، وَأَمَّا الَّتِي فِي الْآخِرَةِ: سَخَطُ اللهِ، وَسُوءُ الْحِسَابِ، وَالْخُلُودُ فِي النَّارِ " ثُمَّ تَلَا رَسُولُ اللهِ ﷺ: ﴿أَنْ سَخِطَ اللهَ عَلَيْهِمْ وَفِي الْعَذَابِ هُمْ خَالِدُونَ﴾ [المائدة: ٨٠] " فَهَذَا إِسْنَادٌ ضَعِيفٌ، مَسْلَمَةُ بْنُ عُلَيٍّ الْخُشَنِيُّ مَتْرُوكٌ، وَأَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْكُوفِيُّ مَجْهُولٌ، الْآيَةُ فِي التَّخْلِيدِ إِنَّمَا وَرَدَتْ فِي الْكُفَّارِ

5091- Huzeyfe b. el-Yemân bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "*Ey Müslümanlar topluluğu! Zinadan sakının ki, üçü dünyada diğer üçü de âhirette olmak üzere onda altı haslet vardır. Dünyada olanlar, (zina eden) kişinin güzelliğinin yok olması, fakirliğinin daim olması ve ömrünün kısa olmasıdır. Âhirette olanlar ise, Allah'ın, kendisine olan gazabı, çok kötü bir hesap görmesi ve sürekli olarak Cehennemde kalıcı olmasıdır*" buyurdu. Sonra da Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Nefislerinin onlar için (âhiret hayatları için) önceden hazırladığı şey ne kötüdür: Allah onlara gazab etmiştir ve onlar azap içinde devamlı kalıcıdırlar"***[2] âyetini okudu.[3]

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (3/1036).

[2] Mâide Sur. 80

[3] İsnâdı çok zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (6/2318) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (4/111).

Bu zayıf bir isnâddır. Mesleme b. Ali metrûk biridir. Ebû Abdurrahman el-Kûfî ise meçhul biridir. Âyetteki devamlı kalıcılıkla da kâfirler kastedilmektedir.

فَصْلٌ فِي التَّرْغِيبِ فِي النِّكَاحِ لِمَا فِيهِ مِنَ الْعَوْنِ عَلَى حِفْظِ الْفَرَجِ

İffeti Korumaya Yardımcı Olması Sebebiyle Evliliğe Teşvik

٥٠٩٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، نا أَبُو سَعِيدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الصَّبَّاحِ الزَّعْفَرَانِيُّ، ثنا أَبُو مُعَاوِيَةَ، ثنا الْأَعْمَشُ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَلْقَمَةَ، قَالَ: كُنْتُ أَمْشِي مَعَ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ فَلَقِيَهُ عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ بِمِنًى، فَجَعَلَ يُحَدِّثُهُ، فَقَالَ لَهُ عُثْمَانُ: يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ، أَلَا نُزَوِّجُكَ جَارِيَةً شَابَّةً لَعَلَّهَا تُذَكِّرُكَ بَعْضَ مَا مَضَى مِنْ زَمَانِكَ؟ فَقَالَ عَبْدُ اللهِ: أَمَا لَئِنْ قُلْتَ ذَاكَ، لَقَدْ قَالَ لَنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ: " يَا مَعْشَرَ الشَّبَابِ، مَنِ اسْتَطَاعَ مِنْكُمُ الْبَاءَةَ فَلْيَتَزَوَّجْ، فَإِنَّهُ أَغَضُّ لِلْبَصَرِ، وَأَحْصَنُ لِلْفَرْجِ، وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَعَلَيْهِ بِالصَّوْمِ، فَإِنَّ الصَّوْمَ لَهُ وِجَاءٌ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ يَحْيَى بْنِ يَحْيَى، وَغَيْرُهُ، عَنْ أَبِي مُعَاوِيَةَ، وَأَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ

5092- Alkame der ki: Abdullah b. Mes'ûd ile birlikte yürümekteydim. Osmân b. Affân, Minâ'da kendisiyle karşılaştı ve onunla konuşmaya başladı. Osmân, ona: "Ey Ebu Abdirrahman! Seni genç bir hanımla evlendirsek, olur ki sana geçen zamanından gençliğinin bir kısmını hatırlatır" dedi. Bunun üzerine Abdullah şu karşılığı verdi: "Sen böyle söylüyorsun, ama Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize: *«Ey gençler! Evlenme imkânına sahip olan ve buna gücü yeten evlensin. Çünkü evlilik, (harama bakmaktan) gözü sakındırır ve (harama düşmekten) iffeti korur. Evlenmeye gücü yetmeyen ise oruç tutsun. Çünkü oruç (harama düşmekten) bir himâyedir»* buyurmuştu."

Müslim bunu *Sahîh*'te Yahya b. Yahya kanalıyla[1]; bir başkası da Ebû Muâviye kanalıyla rivayet etmiştir.

---

[1] Müslim 2/1018, 1019 (1).

Buhârî bunu başka bir yolla zikretmiştir.[1]

٥٠٩٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ، أنا عُبَيْدُ بْنُ شَرِيكٍ، ثنا ابْنُ أَبِي مَرْيَمَ، أنا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، أنا حُمَيْدٌ الطَّوِيلُ، أَنَّهُ سَمِعَ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ: جَاءَ ثَلَاثَةُ رَهْطٍ إِلَى أَزْوَاجِ النَّبِيِّ ﷺ يَسْأَلُونَ عَنْ عِبَادَةِ النَّبِيِّ ﷺ، فَلَمَّا أُخْبِرُوا فَكَأَنَّهُمْ تَقَالُّوهَا، قَالُوا: أَيْنَ نَحْنُ مِنَ النَّبِيِّ ﷺ؟ قَدْ غَفَرَ اللهُ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَمَا تَأَخَّرَ، قَالَ أَحَدُهُمَا: أَمَّا أَنَا فَإِنِّي أُصَلِّي اللَّيْلَ أَبَدًا، وَقَالَ الْآخَرُ: إِنِّي أَصُومُ الدَّهْرَ أَبَدًا وَلَا أُفْطِرُ، وَقَالَ الْآخَرُ: أَنَا أَعْتَزِلُ النِّسَاءَ فَلَا أَتَزَوَّجُ أَبَدًا، فَجَاءَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَقَالَ: " أَنْتُمُ الَّذِينَ قُلْتُمْ كَذَا وَكَذَا؟ أَمَا وَاللهِ، إِنِّي لَأَخْشَاكُمْ لِلَّهِ، وَأَتْقَاكُمْ لَهُ، لَكِنِّي أَصُومُ وَأُفْطِرُ، وَأُصَلِّي وَأَرْقُدُ، وَأَتَزَوَّجُ النِّسَاءَ، فَمَنْ رَغِبَ عَنْ سُنَّتِي فَلَيْسَ مِنِّي " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ، وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ حَدِيثِ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ

وَرُوِّينَاهُ مَنْ وَجْهٍ آخَرَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: " مَنْ أَحَبَّ فِطْرَتِي فَلْيَسْتَنَّ بِسُنَّتِي، وَمِنْ سُنَّتِي النِّكَاحُ "

5093- Enes b. Mâlik der ki: Üç kişi Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) ibadetini sormak için Resûlullah'ın (sallallahu alayhi vesellem) eşlerinin yanına geldiler. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ibadeti hakkında kendilerine haber verilince sanki bunu az gördüler ve: "Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) nerede, biz neredeyiz? Onun geçmiş ve gelecek günahları bağışlanmıştır" dediler. Sonra içlerinden biri: "Ben ömrümün sonuna kadar, bütün gece uyumaksızın namaz kılacağım" dedi. Diğeri: "Ben de hayatım boyunca gündüzleri oruç tutacağım ve oruçsuz gün geçirmeyeceğim" dedi. Bir diğeri de: "Ben de sağ olduğum sürece kadınlardan uzak kalacak ve asla evlenmeyeceğim" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) gelince: *"Şöyle şöyle diyen sizler misiniz? Bilmiş olun ki vallahi ben Allah'tan en fazla korkanınızım ve O'na en fazla saygılı olanınızım. Ancak ben bazen oruç tutarım, bazen de tutmam. Hem namaz kılar hem uyurum. Kadınlarla da evlenirim. Sünnetime yüz çeviren benden değildir"* buyurdu.

---

[1] Buhârî, *savm* (2/228) ve Müslim 2/1019 (2).

Buhârî bunu Saîd b. Ebî Meryem kanalıyla[1] ve Müslim bunu Sâbit — Enes kanalıyla rivayet etmiştir.[2]

Başka bir yolla bize bildirilene göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesallem): *"Benim fıtratımı seven sünnetime uysun. Sünnetlerimden biri de nikahtır"* buyurmuştur.[3]

٥٠٩٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، ثنا أَبُو طَالِبٍ، ثنا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ الْحِمْصِيُّ، ح. وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، وأنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ بْنِ جَابِرٍ السَّقَطِيُّ، ثنا أَبُو طَالِبٍ عَبْدُ الْجَبَّارِ بْنُ عَاصِمٍ، ثنا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ يَحْيَى، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ مُوسَى، عَنْ مَكْحُولٍ، عَنْ خُصَيْفِ بْنِ الْحَارِثِ، عَنْ عَطِيَّةَ بْنِ بُسْرٍ الْمَازِنِيِّ، قَالَ: جَاءَ عَكَّافُ بْنُ وَدَاعَةَ الْهِلَالِيُّ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ: " يَا عَكَّافُ، أَلَكَ زَوْجَةٌ؟ " قَالَ: لَا، قَالَ: " وَلَا جَارِيَةٌ؟ " قَالَ: لَا، قَالَ: " أَنْتَ صَحِيحٌ مُوسِرٌ؟ " قَالَ: نَعَمْ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ، قَالَ: " فَأَنْتَ إِذَا مِنَ الشَّيَاطِينِ، إِمَّا أَنْ تَكُونَ مِنْ رَهْبَانِيَّةِ النَّصَارَى فَأَنْتَ مِنْهُمْ، وَإِمَّا أَنْ تَكُونَ مِنَّا فَتَصْنَعَ كَمَا نَصْنَعُ، فَإِنَّ مِنْ سُنَّتِنَا النِّكَاحَ، شِرَارُكُمْ عُزَّابُكُمْ، وَأَرَاذِلُ مَوْتَاكُمْ عُزَّابُكُمْ، أَبِالشَّيْطَانِ تَتَمَرَّسُونَ مَالَهُ فِي نَفْسِهِ، سِلَاحٌ أَبْلَغُ فِي الصَّالِحِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ، إِلَّا الْمُتَزَوِّجُونَ الْمُطَهَّرُونَ الْمُبَرَّءُونَ مِنَ الْخَنَا، وَيْحَكَ يَا عَكَّافُ تَزَوَّجْ، إِنَّهُنَّ صَوَاحِبُ دَاوُدَ، وَصَوَاحِبُ أَيُّوبَ، وَصَوَاحِبُ يُوسُفَ، وَصَوَاحِبُ كُرْسُفَ " قَالَ: فَقَالَ عَطِيَّةُ: وَمَنْ كُرْسُفُ يَا رَسُولَ اللهِ؟ فَقَالَ: " رَجُلٌ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَلَى سَاحِلٍ مِنْ سَوَاحِلِ الْبَحْرِ، يَصُومُ النَّهَارَ، وَيَقُومُ اللَّيْلَ، لَا يَفْتُرُ مِنْ صَلَاةٍ وَلَا صِيَامٍ، ثُمَّ كَفَرَ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ بِاللهِ الْعَظِيمِ فِي سَبَبِ امْرَأَةٍ عَشِقَهَا، فَتَرَكَ مَا كَانَ عَلَيْهِ مِنْ عِبَادَةِ رَبِّهِ عَزَّ وَجَلَّ، فَتَدَارَكَهُ اللهُ بِمَا سَلَفَ مِنْهُ، يَعْنِي فَتَابَ اللهُ عَلَيْهِ، وَيْحَكَ تَزَوَّجْ فَإِنَّكَ مِنَ الْمُذْنِبِينَ " قَالَ عَكَّافٌ: لَا أَتَزَوَّجُ يَا رَسُولَ اللهِ حَتَّى تُزَوِّجَنِي مَنْ شِئْتَ، فَقَالَ: " زَوَّجْتُكَ عَلَى اسْمِ اللهِ وَالْبَرَكَةِ كَرِيمَةَ بِنْتَ كُلْثُومٍ الْحِمْيَرِيِّ " لَفْظُ حَدِيثِ ابْنِ عَبْدَانَ، غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: عَطِيَّةُ بْنُ قَيْسٍ، وَإِنَّمَا عَطِيَّةُ بْنُ بُسْرٍ أَخُو عَبْدِ اللهِ بْنِ بُسْرٍ

---

[1] Buhârî, *nikah* (6/116).

[2] Müslim 2/1020 (5).

[3] Beyhakî, *Sünen* (7/78).

5094- Atiyye b. Busr el-Mâzinî der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına, Akkâf b. Vedâ'a el-Hilâlî gelince Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ona: *"Ey Akkâf! Hanımın var mı?"* diye sordu. O: "Hayır" cevabını verince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Cariyen de mi yok?"* diye sordu. O: "Cariyem de yok" cevabını verince, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Maddi durumun iyi mi?"* diye sordu. O: "Evet, Allah'a hamd olsun (iyidir)" cevabını verince, Hz. Peygamber (sallallahu alayhi vesellem) şöyle buyurdu: *"O zaman sen şeytanlardansın. Eğer Hıristiyanlardan olsaydın, onların rahiplerinden olurdun. Eğer bizden isen bizim gibi yapardın. Bizim sünnetimizden biri de nikahtır. Sizin en şerlileriniz bekarlarınızdır. En rezil ölüleriniz de bekarlarınızdır. Siz şeytanla mı aşık atıyorsunuz. Şeytanın salih insanlara karşı kadınlardan daha tehlikeli bir silahı yoktur. Ancak temiz ve hainlikten beri olan evliler bunun dışındadır. Yazık sana ey Akkâf! Kadınlar, Eyyûb, Dâvud, Yûsuf ve Kursuf'a eş olmuşlardır."*

Atiyye: "Ey Allah'ın Resûlü! Kursuf da kimdir?" diye sorunca, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Deniz sahillerinden bir sahilde gündüzleri oruç tutan ve geceleri ibadetle geçiren İsrâil oğullarından bir adamdır. Sonra aşık olduğu bir kadından dolayı Yüce Allah'a küfretti ve Allah'a ibadeti terk etti. Sonra da Allah'a tövbe etti ve Allah da tövbesini kabul etti. Yazık sana ey Akkâf, evlen yoksa yalpa yapanlardan olursun."* Akkâf: "Ey Allah'ın Resûlü! Sen istediğinle beni evlendirinceye kadar evlenmeyeceğim" deyince, Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"O zaman Allahın adı ve bereketiyle seni Kerîme binti Gülsüm el-Himyerî ile evlendiriyorum"* buyurdu.[1]

Lafız İbn Abdân'ın lafzıdır. Ancak o rivayetinde: "Atiyye b. Kays" demiştir. Çünkü Atiyye b. Busr, Abdullah b. Busr'un kardeşidir.

٥٠٩٥ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، ثنا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُوسَى، ثنا سُفْيَانُ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ أَبِي الْمُغَلِّسِ، عَنْ أَبِي نَجِيحٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ كَانَ مُوسِرًا فَلَمْ يَنْكِحْ فَلَيْسَ مِنِّي "

---

[1] İsnâdı zayıftır. Taberânî, *M. el-Kebîr* 18/85, 86 (158), İbn Hibbân, *el-Mecrûhîn* (2/307, 308), Ukaylî, *ed-Du'afâ* (3/356) ve Abdurrezzâk, *Musannef* 6/171, 172 (10387).

5095- Ebû Necîh'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Evlenmeye imkanı olduğu halde evlenmeyen kimse benden değildir"* buyurmuştur.[1]

٥٠٩٦ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْفَقِيهُ، ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ عَطَاءٍ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، فَذَكَرَهُ بِمَعْنَاهُ

5096- Başka bir kanalla yukarıdaki hadisin aynısı rivayet edilmiştir.[2]

٥٠٩٧ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ، ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، أنا مُعَلَّى بْنُ مَنْصُورٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ ثَابِتٍ، أَخْبَرَنِي هَارُونُ بْنُ رِيَابٍ، عَنْ أَبِي نَجِيحٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مِسْكِينٌ مِسْكِينٌ رَجُلٌ لَيْسَتْ لَهُ امْرَأَةٌ " قِيلَ يَا رَسُولَ اللهِ، وَإِنْ كَانَ غَنِيًّا ذَا مَالٍ؟ قَالَ: " وَإِنْ كَانَ غَنِيًّا مِنَ الْمَالِ " قَالَ: " وَمِسْكِينَةٌ مِسْكِينَةٌ امْرَأَةٌ لَيْسَ لَهَا زَوْجٌ " قِيلَ: يَا رَسُولَ اللهِ، وَإِنْ كَانَتْ غَنِيَّةً أَوْ مُكْثِرَةً مِنَ الْمَالِ؟ قَالَ: " وَإِنْ كَانَتْ " قَالَ الشَّيْخُ: " أَبُو نَجِيحٍ اسْمُهُ يَسَارٌ، وَهُوَ وَالِدُ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي نَجِيحٍ، وَهُوَ مِنَ التَّابِعِينَ، وَالْحَدِيثُ مُرْسَلٌ "

5097- Ebû Necîh der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Eşi olmayan adam yoksuldur, zavallıdır"* buyurdu. Kendisine: Ey Allah'ın Resûlü! Bu kimse mal bakımından zengin biri olsa da mı?" denilince: *"Mal bakımından zengin biri olsa da"* buyurdu. Sonra: *"Eşi olmayan kadın yoksuldur, zavallıdır"* buyurdu. Kendisine: Ey Allah'ın Resûlü! Bu kimse zengin veya çokça mal sahibi biri olsa da mı?" denilince: *"(Evet) öyle olsa da"* buyurdu.[3]

Beyhakî der ki: "Ebû Necîh'in adı Yesâr'dır ve Abdullah b. Ebî Necîh'in babasıdır. Aynı zamanda tâbiûndan bir kişidir."

Hadis mürseldir.

---

[1] İsnâdı hasendir. Ancak mürsel bir hadistir. Abdurrezzâk, *Musannef* 6/168 (10376), Taberânî, *M. el-Kebîr* 22/366, 367 (920) ve Dûlâbî, *el-Kunâ* (1/58).

[2] İsnâdı hasendir. Beyhakî, *Sünen* (7/78).

[3] İsnâdı leyindir ve mürsel bir hadistir. Saîd b. Mansûr, *Sünen* (13/1/163).

٥٠٩٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ مُوسَى الْأَشْيَبُ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ قَالَ: سَمِعْتُ سَعْدَ بْنَ أَبِي وَقَّاصٍ يَقُولُ: " لَقَدْ رَدَّ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَلَى عُثْمَانَ بْنِ مَظْعُونٍ التَّبَتُّلَ، وَلَوْ أَذِنَ لَهُ فِيهِ لَاخْتَصَيْنَا " أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، مِنْ حَدِيثِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعْدٍ

5098- Sa'd b. Ebî Vakkâs der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Osmân b. Maz'ûn'un, kadınlardan uzak durmasını kabul etmedi. Eğer kabul etseydi (biz de) kendimizi kısırlaştırırdık."[1]

Buhârî ve Müslim bunu *Sahîh*'lerinde İbrâhîm b. Sa'd kanalıyla zikretmişlerdir.[2]

٥٠٩٩ - وَأَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ الْحَافِظُ، ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَبِي الْعَبَّاسِ، ثنا خَلَفُ بْنُ خَلِيفَةَ، حَدَّثَنِي حَفْصُ ابْنُ أَخِي أَنَسٍ، عَنْ أَنَسٍ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَأْمُرُنَا بِالْبَاءَةِ وَيَنْهَانَا عَنِ التَّبَتُّلِ نَهْيًا شَدِيدًا وَيَقُولُ: " تَزَوَّجُوا الْوَدُودَ الْوَلُودَ، فَإِنِّي مُكَاثِرٌ بِكُمُ الْأُمَمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ "

5099- Enes der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize evlenmeyi emredip kadınlardan uzak durmayı şiddetle yasaklayarak: *"Sevecen ve doğurgan kadınlarla evlenin. Zira ben kıyamet gününde sizin çokluğunuzla diğer peygamberlere karşı övüneceğim"* buyururdu.[3]

Evlenmeye teşvik konusunda birçok hadisler vardır. Bunların bir kısmını *Kitâbü's-Sünen*'in nikah bölümünde ve burada zikrettik.

٥١٠٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ، ثنا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، ثنا يَعْقُوبُ بْنُ إِسْحَاقَ الْحَضْرَمِيُّ، ثنا الْخَلِيلُ بْنُ مُرَّةَ، ثنا يَزِيدُ الرَّقَاشِيُّ، عَنْ أَنَسٍ

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Buhârî, *nikah* (6/118- 119) ve Müslim 2/1020 (7).

[3] İsnâdı hasendir. Ahmed, *Müsned* (3/158), İbn Hibbân, *Sahîh* 6/134 (4017) ve Saîd b. Mansûr, *Sünen* (7/81).

بْنِ مَالِكٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِذَا تَزَوَّجَ الْعَبْدُ فَقَدْ كَمُلَ نِصْفُ الدِّينِ، فَلْيَتَّقِ اللهَ فِي النِّصْفِ الْبَاقِي "

5100- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kul evlendiği zaman dininin yarısı tamamlanmış olur. Diğer yarısı hakkında ise Allah'tan korksun"* buyurmuştur.[1]

٥١٠١ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ، ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ عِيسَى بْنِ زَيْدٍ اللَّخْمِيُّ، ثنا عَمْرُو بْنُ أَبِي سَلَمَةَ التِّنِّيسِيُّ، ثنا زُهَيْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ، أَخْبَرَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " مَنْ رَزَقَهُ اللهُ امْرَأَةً صَالِحَةً فَقَدْ أَعَانَهُ عَلَى شَطْرِ دِينِهِ، فَلْيَتَّقِ اللهَ فِي الشَّطْرِ الْبَاقِي "

5101- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah kime sâliha bir kadın ile evlenmeyi nasip ederse, ona bu şekilde dininin yarısında yardım etmiş olur. Diğer yarısı hakkında ise Allah'tan korksun"* buyurmuştur.[2]

---

[1] İsnâdı zayıftır. Hatîb, *el-Muvaddih* (2/84).

[2] İsnâdı güçlü değildir. Hâkim, *Müstedrek* (2/161).

الثَّامِنُ وَالثَّلَاثُونَ مِنْ شُعَبِ الْإِيمَانِ

وَهُوَ بَابٌ فِي قَبْضِ الْيَدِ عَنِ الْأَمْوَالِ الْمُحَرَّمَةِ، وَيَدْخُلُ فِيهِ تَحْرِيمُ السَّرِقَةِ، وَقَطْعُ الطَّرِيقِ

38. Şube

Haram Maldan El Çekmek; Hırsızlığın ve Yol Kesmenin Haram Kılınması

Yüce Allah: *"Aranızda mallarınızı haksızlıkla yemeyin; bildiğiniz halde günaha girerek insanların mallarından bir kısmını yemek için onu hâkimlere aktarmayın"*[1] buyurmaktadır. Bu şekilde hakkı olmayan bir şeyi hâkimin hükmü ile elde etmek için malın (davanın) hakime aktarılmasını haram kılmıştır. Kişi bu şekilde (bir şeyi) haksız olarak aldığını bilmektedir. Yalan yeminle mal alma konusunda ise: *"Şüphesiz, Allah'a verdikleri sözü ve yeminlerini az bir karşılığa değişenler var ya, işte onların âhirette bir payı yoktur. Allah, kıyamet günü onlarla konuşmayacak, onlara bakmayacak ve onları temizlemeyecektir. Onlar için elem dolu bir azap vardır"*[2] buyurmaktadır. Yahudileri kınamak hakkında ise: *"Yahudilerin haksızlıklarından, çoklarını Allah yolundan menetmelerinden, yasak edilmişken faiz almaları ve insanların mallarını haksızlıkla yemelerinden ötürü kendilerine helal kılınan temiz şeyleri onlara haram kıldık. Onlardan inkar edenlere, elem verici azab hazırladık"*[3] buyurmaktadır. Ölçü ve tartı işinde hile yapmanın büyük bir günah olduğunu bildirerek: *"İnsanlardan, kendileri bir şeyi ölçerek aldıkları zaman tam alan; ama onlara bir şeyi ölçüp tartarak verdiklerinde eksik tutan kimselerin, vay haline"*[4] buyurmaktadır. Yine bu konuda: *"Bir şeyi ölçtüğünüz zaman, ölçüyü tam*

---

[1] Bakara Sur. 188

[2] Âl-i İmrân Sur. 77

[3] Nisâ Sur. 161

[4] Mutaffifin Sur. 1- 3

tutun, doğru teraziyle tartın. Böyle yapmak, sonuç itibariyle daha güzel ve daha iyidir"[1] buyurmaktadır.

Ayrıca bu konuda başka âyetler de bulunmaktadır.

Kumar hakkında: *"Dikili taşlar üzerine boğazlananlar ile fal oklarıyla kısmet aramanız size haram kılındı; bunlar fasıklıktır."*[2] *"İçki, kumar, putlar ve fal okları şüphesiz şeytan işi pisliklerdir, bunlardan kaçının"*[3] buyurmaktadır. Hırsızlık hakkında ise: *"Erkek hırsız ve kadın hırsızın, yaptıklarından ötürü Allah tarafından ibret verici bir ceza olarak, ellerini kesin"*[4] buyurmaktadır. Allah ve Resûlü'ne karşı savaşanlar hakkında ise: *"Allah ve Resûlüne karşı savaşanların ve yeryüzünde (hak) düzeni bozmaya çalışanların cezası ancak ya (acımadan) öldürülmeleri, ya asılmaları yahut el ve ayaklarının çaprazlama kesilmesi yahut da bulundukları yerden sürülmeleridir"*[5] buyurmaktadır.

٥١٠٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا أَحْمَدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ يَحْيَى الْآدَمِيُّ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الْعَوَّامِ، ثنا أَبُو عَامِرٍ الْعَقَدِيُّ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، ثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ، ثنا قُرَّةُ بْنُ خَالِدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ، حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي بَكْرَةَ، عَنْ أَبِي بَكْرَةَ قَالَ: خَطَبَنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ يَوْمَ النَّحْرِ فَقَالَ: " أَيُّ يَوْمٍ هَذَا؟ " أَوْ قَالَ: " أَتَدْرُونَ أَيُّ يَوْمٍ هَذَا؟ " قَالَ: قُلْنَا: اللهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، قَالَ: فَسَكَتَ حَتَّى ظَنَنَّا أَنَّهُ سَيُسَمِّيهِ بِغَيْرِ اسْمِهِ، ثُمَّ قَالَ: " أَلَيْسَ يَوْمَ النَّحْرِ؟ " قُلْنَا: بَلَى، قَالَ: " فَأَيُّ شَهْرٍ هَذَا؟ " أَوْ قَالَ: " أَتَدْرُونَ أَيُّ شَهْرٍ هَذَا؟ " فَقُلْنَا: اللهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، فَسَكَتَ حَتَّى ظَنَنَّا أَنَّهُ سَيُسَمِّيهِ بِغَيْرِ اسْمِهِ، قَالَ: أَلَيْسَ ذا الحجة؟ قُلْنَا: بَلَى، ثُمَّ قَالَ " أَيُّ بَلَد هَذَا؟ أَوْ قَالَ: أَتَدْرُونَ أَيُّ بَلَد هَذَا؟ أَلَيْسَ الْبَلْدَةَ؟ " قُلْنَا بَلَى، قَالَ: " فَإِنَّ دِمَاءَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ حَرَامٌ كَحُرْمَةِ يَوْمِكُمْ هَذَا، فِي شَهْرِكُمْ هَذَا، فِي بَلَدِكُمْ هَذَا، إِلَى يَوْمِ تَلْقَوْنَ رَبَّكُمْ، أَلَا هَلْ بَلَّغْتُ؟ " قَالُوا: نَعَمْ، قَالَ: " اللهُمَّ اشْهَدْ،

---

[1] İsrâ Sur. 35

[2] Mâide Sur. 3

[3] Mâide Sur. 90

[4] Mâide sur. 38

[5] Mâide. Sur. 33

لِيُبَلِّغِ الشَّاهِدُ الْغَائِبَ، فَرُبَّ مُبَلَّغٍ أَوْعَى مِنْ سَامِعٍ، أَلَا لَا تَرْجِعُنَّ بَعْدِي كُفَّارًا يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ "

5102- Ebû Bekre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Kurban bayramı günü bize hutbe verdi ve: *"Bu gün hangi gündür?"* veya: *"Bu günün hangi gün olduğunu biliyor musunuz?"* diye sordu. Biz: "Allah ve Resûlü daha iyi bilir" dediğimizde, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) sustu; biz bu günü başka bir isimle isimlendireceğini zannettik. Sonra: *"Kurban günü değil midir?"* buyurdu. Biz: "Evet" deyince: *"Bu ay hangi aydır?"* veya: *"Bu ayın hangi ay olduğunu biliyor musunuz?"* diye sordu. Biz: "Allah ve Resûlü daha iyi bilir" dediğimizde, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) yine sustu; biz bu ayı başka bir isimle isimlendireceğini zannettik. Sonra: *"Zilhicce değil midir?"* buyurdu. Biz: "Evet" deyince: *"Bu hangi beldedir?"* veya: *"Bu beldenin hangi belde olduğunu biliyor musunuz? Bu belde bizim beldemiz değil midir?"* diye sordu. Biz: "Evet" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu gününüzün, bu ayınızın, bu beldenizin haramlığı gibi kıyamet gününe dek kanlarınız ve mallarınız birbirinize haramdır. Tebliğimi ifa ettim mi?"* buyurdu. Biz: Evet" deyince: *"Allahım! Buna şahid ol. Burada hazır bulunanlar bunu burada hazır bulunmayanlara bildirsin. Zira kendisine aktarılan nice kişi vardır ki, bunu bizzat duyandan daha iyi kavrayabilir. Dikkat edin. Sakın benden sonra birbirinizin boyunlarını vurarak kafirlere dönmeyin"* buyurdu.[1]

٥١٠٣ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِانَ، أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ، ثنا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنِ عَمْرٍو أَبُو عَامِرٍ، ثنا قُرَّةُ بْنُ خَالِدٍ، عَنْ مُحَمَّدٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: خَطَبَنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ بِمِنًى فَقَالَ: " إِنَّ دِمَاءَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ وَأَعْرَاضَكُمْ عَلَيْكُمْ حَرَامٌ، كَحُرْمَةِ يَوْمِكُمْ هَذَا، فِي شَهْرِكُمْ هَذَا، فِي بَلَدِكُمْ هَذَا، إِلَى يَوْمِ تَلْقَوْنَ رَبَّكُمْ، اللهُمَّ اشْهَدْ " أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ أَبِي عَامِرٍ الْعَقَدِيِّ

5103- Abdurrahman b. Ebî Bekre babasından bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Minâ'da bize hutbe verip şöyle buyurdu: "*Bu gününüzün, bu*

[1] Ravileri güvenilirdir. Ahmed, *Müsned* (5/49) ve Beyhakî, *Sünen* (5/140).

ayınızın, bu beldenizin haramlığı gibi kıyamet gününe dek kanlarınız, mallarınız ve namuslarınız birbirinize haramdır. Allahım! Buna şahid ol."[1]

Buhârî ve Müslim bunu *Sahîh*'lerinde Ebû Âmir el-Akadî kanalıyla rivayet etmişlerdir.[2]

٥١٠٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثنا أَبُو الْحُسَيْنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَخْتَوَيْهِ، ثنا الْحَارِثُ بْنُ أَبِي أُسَامَةَ، ثنا أَبُو النَّضْرِ ح، قَالَ: وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْفَضْلِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، وَاللَّفْظُ لَهُ، أنا أَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ، ثنا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، قَالَا: ثنا اللَّيْثُ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَامَ فَقَالَ: " لَا يَحْلِبَنَّ أَحَدٌ مَاشِيَةَ امْرِئٍ بِغَيْرِ إِذْنِهِ، أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ تُؤْتَى مَشْرَبَتُهُ بِغَيْرِ إِذْنِهِ، فَيُكْسَرَ بَابُ خِزَانَتِهِ، فَيُنْتَثَلَ طَعَامُهُ، فَإِنَّمَا يَخْزِنُ لَهُمْ ضُرُوعُ مَوَاشِيهِمْ طَعَامَ أَحَدِكُمْ، أَلَا فَلَا يَحْتَلِبَنَّ مَاشِيَةَ امْرِئٍ بِغَيْرِ إِذْنِهِ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ قُتَيْبَةَ، وَأَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ نَافِعٍ، عَنْ مَالِكٍ

5104- İbn Ömer bildiriyor: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) hutbesinde şöyle buyurdu: *"Hiç kimse sahibinin izni olmaksızın başka birinin hayvanını sağmasın. Sizden biri izni olmadan maşrabasına varılıp içilmesini ve kilerine gidilip kapısı kırılarak zahiresinin alınmasını hoş görür mü? Hayvanların memeleri sahipleri için yiyecek biriktirir. Bu sebeble herhangi biriniz, sahibinin izni olmaksızın başka birinin hayvanını sağmasın."*

Müslim bunu *Sahîh*'te Kuteybe kanalıyla[3] ve Buhârî ve Müslim bunu *Sahîh*'lerinde Nâfi' — Mâlik kanalıyla rivayet etmişlerdir.[4]

٥١٠٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ الْحَارِثِ الْأَصْبَهَانِيُّ، أنا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ أَبُو الشَّيْخِ، ثنا حَسَنُ بْنُ هَارُونَ بْنِ سُلَيْمَانَ، ثنا عَبْدُ الْأَعْلَى بْنِ حَمَّادٍ، ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ أَبِي حَرَّةَ الرَّقَاشِيِّ، عَنْ عَمِّهِ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " لَا يَحِلُّ مَالُ امْرِئٍ مُسْلِمٍ إِلَّا بِطِيبِ نَفْسٍ مِنْهُ "

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Buhârî, *hac* (1/24, 25, 2/191, 192) ve Müslim 2/1305, 1306, 1307 (29, 30, 31).

[3] Müslim (2/1352).

[4] Buhârî, *lukata* (3/95) ve Müslim 2/1352 (13).

5105- Ebû Harre er-Rakkâşî'nin amcasından bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Müslümanın malı, gönül rızası ile olmadıkça (bir başkasına) helal değildir"* buyurmuştur.[1]

٥١٠٦ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ بْنِ عَلِيٍّ الْفَقِيهُ الْفَامِيُّ، بِبَغْدَادَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ، حَدَّثَنِي أَخِي، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بِلَالٍ، عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ السَّاعِدِيِّ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " لَا يَحِلُّ لِامْرِئٍ أَنْ يَأْخُذَ عَصَا أَخِيهِ بِغَيْرِ طِيبِ نَفْسِهِ، وَذَلِكَ لِشِدَّةِ مَا حَرَّمَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ مَالَ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ "

5106- Ebû Humeyd es-Sâîdî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu alayhi vesallem) şöyle buyurmuştur: *"Kişinin (müslüman) kardeşinin gönül rızası olmadan bastonunu bile alması helal değildir. Bu, Yüce Allah'ın, Müslümanın malını başka müslümana şiddetle haram kıldığı içindir."*[2]

٥١٠٧ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ الْخَالِقِ بْنُ عَلِيٍّ الْمُؤَذِّنُ، أنا أَبُو بَكْرِ بْنُ خَنْبٍ، ثنا أَبُو إِسْمَاعِيلَ التِّرْمِذِيُّ، ثنا أَيُّوبُ بْنُ سُلَيْمَانَ بْنِ بِلَالٍ، حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ، حَدَّثَنِي سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي ذِئْبٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ السَّائِبِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " لَا يَأْخُذْ أَحَدُكُمْ مَتَاعَ صَاحِبِهِ لَاعِبًا وَلَا جَادًّا، فَإِذَا أَخَذَ أَحَدُكُمْ عَصَا صَاحِبِهِ فَلْيَرُدَّهَا إِلَيْهِ "

5107- Abdullah b. es-Sâib b. Abdillah'ın, babası kanalıyla dedesinden bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Sizden biri ne şaka ne ciddi olarak arkadaşının eşyasını almasın. Eğer sizden biri arkadaşının bastonunu almış olsa bile onu geri versin."*[3]

٥١٠٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثنا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، أنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ قُتَيْبَةَ، ثنا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، أنا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ زَيْنَبَ بِنْتِ

---

[1] İsnâdı zayıftır. Ahmed, *Müsned* (5/72, 73), Bezzâr, *Müsned* (2/204), Ebû Ya'lâ, *Müsned* 3/140 (1570) ve Beyhakî, *Sünen* (6/100).

[2] Ravileri güvenilirdir. Ahmed, *Müsned* (5/425), İbn Hibbân, *Sahîh* 7/587 (5946), Bezzâr, *Müsned* (2/134) ve Tahâvî, *Müşkilü'l-Âsâr* (4/41) ve *Meâni'l-Âsâr* (4/241).

[3] Ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud 5/273 (5003) ve Tirmizî 4/462 (2160).

أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّكُمْ تَخْتَصِمُونَ إِلَيَّ، وَلَعَلَّ بَعْضَكُمْ أَنْ يَكُونَ أَلْحَنَ بِحُجَّتِهِ مِنْ بَعْضٍ فَأَقْضِيَ لَهُ عَلَى نَحْوٍ مِمَّا أَسْمَعُ مِنْهُ، فَمَنْ قَطَعْتُ لَهُ مِنْ حَقِّ أَخِيهِ شَيْئًا فَلَا يَأْخُذْهُ، فَإِنَّمَا أَقْطَعُ لَهُ بِهِ قِطْعَةً مِنَ النَّارِ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ يَحْيَى بْنِ يَحْيَى

5108- Ümmü Seleme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Davalaşmak üzere yamma gelmektesiniz. Sizden biri delilini diğerinden daha güzel ifade edebilir. Ben de hükmü ondan işittiğime göre vermekteyim. Bu sebeple bir kimseye kardeşinin hakkını vermiş olursam onu almasın. Böylesi bir durumda ona ancak ateşten bir parça kesip vermişim demektir."*[1]

Müslim bunu *Sahîh*'te Yahya b. Yahya kanalıyla rivayet etmiştir.[2]

٥١٠٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أنا أَبُو بَكْرٍ الْقَطَّانُ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ، ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أنا مَعْمَرٌ، عَنْ هَمَّامِ بْنِ مُنَبِّهٍ، قَالَ: هَذَا مَا حَدَّثَنَا أَبُو هُرَيْرَةَ قَالَ: وَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا يَسْرِقُ سَارِقٌ وَهُوَ حِينَ يَسْرِقُ مُؤْمِنٌ، وَلَا يَزْنِي زَانٍ وَهُوَ حِينَ يَزْنِي مُؤْمِنٌ، وَلَا يَشْرَبُ الْحُدُودَ - يَعْنِي الْخَمْرَ - وَهُوَ حِينَ يَشْرَبُهَا مُؤْمِنٌ، وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ، لَا يَنْتَهِبُ أَحَدُكُمْ نُهْبَةً ذَاتَ شَرَفٍ، يَرْفَعُ الْمُؤْمِنُونَ أَعْيُنَهُمْ فِيهَا، وَهُوَ حِينَ يَنْتَهِبُهَا مُؤْمِنٌ، وَلَا يَغُلُّ أَحَدُكُمْ حِينَ يَغُلُّ وَهُوَ مُؤْمِنٌ، فَإِيَّاكُمْ وَإِيَّاكُمْ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ رَافِعٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ، وَأَخْرَجَاهُ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ

5109- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Hırsızlık eden kişi bunu yaparken mümin biri değildir. Zina eden kişi bu işi yaparken mümin biri değildir. İçki içen kişi bunu içerken mümin biri değildir. Muhammed'in canı elinde olana yemin olsun ki sizden biri müminlerin gözü önünde değerli bir şeyi mümin olarak yağma yapmaz. Sizden biri (ganimette) hainlik ettiği sırada mümin olarak hainlik etmez. (Bunlardan) sakının, sakının."*

Müslim bunu *Sahîh*'te Muhammed b. Râfi' — Abdurrezzâk kanalıyla[1] ve Buhârî ile Müslim bunu başka bir yolla rivayet etmişlerdir

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Buhârî, *şahadet* (8/62) ve Müslim 2/1337 (4).

٥١١٠ - وَحَدَّثَنَا الْأُسْتَاذُ أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ فُورَكٍ، أنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ الْأَصْبَهَانِيُّ، ثنا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، ثنا أَبُو دَاوُدَ، ثنا شُعْبَةُ، عَنْ فِرَاشٍ، عَنْ مُدْرِكِ بْنِ عُمَارَةَ، عَنِ ابْنِ أَبِي أَوْفَى قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا يَزْنِي الْعَبْدُ حِينَ يَزْنِي وَهُوَ مُؤْمِنٌ، وَلَا يَسْرِقُ حِينَ يَسْرِقُ وَهُوَ مُؤْمِنٌ، وَلَا يَشْرَبُ الْخَمْرَ حِينَ يَشْرَبُهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ، وَلَا يَنْتَهِبُ نُهْبَةً ذَاتَ شَرَفٍ وَهُوَ مُؤْمِنٌ " قَالَ: وَحَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنِ الْحَكَمِ، عَنْ رَجُلٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي أَوْفَى، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ نَحْوَهُ

5110- İbn Ebî Evfâ'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Zina eden kul bu işi yaparken mümin biri değildir. Hırsızlık eden kişi bunu yaparken mümin biri değildir. İçki içen kişi bunu içerken mümin biri değildir. Kişi müminlerin gözü önünde değerli bir şeyi yağma yaparken mümin biri değildir."*[2]

Başka bir kanalla Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) aynısı rivayet edilmiştir.[3]

٥١١١ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أنا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي الْوَلِيدُ بْنُ حَمَّادِ بْنِ جَابِرٍ بِالرَّمْلَةِ، ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، ثنا خَالِدُ بْنُ يَزِيدَ بْنِ أَبِي مَالِكٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ، سَمِعَ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ قَالَ: أَيُّهَا النَّاسُ، لَا تَحْمِلَنَّكُمُ الْعُسْرَةُ عَلَى طَلَبِ الرِّزْقِ مِنْ غَيْرِ حِلِّهِ، فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " اللهُمَّ تَوَفَّنِي فَقِيرًا، وَلَا تَوَفَّنِي غَنِيًّا، وَاحْشُرْنِي فِي زُمْرَةِ الْمَسَاكِينِ، فَإِنَّ أَشْقَى الْأَشْقِيَاءِ مَنِ اجْتَمَعَ عَلَيْهِ فَقْرُ الدُّنْيَا وَعَذَابُ الْآخِرَةِ "

5111- Ebû Saîd el-Hudrî der ki: "Ey insanlar! Darlık, sizi helal olmayan yoldan rızık aramaya sevk etmesin. Zira Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *«Allahım! Beni fakir olarak öldür, zengin olarak öldürme. Beni yoksulların*

[1] Müslim 1/77 (103).

[2] İsnâdı hasendir. Ahmed, *Müsned* (4/352, 353) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (11/32, 33).

[3] İbnu'l-Ca'd, *Müsned* 1/338 (269), Tayâlisî, *Müsned* (sh. 110) ve Abd b. Humeyd, *Muntehab* sh. 186 (525).

zümresinde haşret. Çünkü en bedbaht kimse; üzerinde dünyanın fakirliği ile âhiretin azabı birleşen kimsedir» buyurduğunu işittim.[1]

٥١١٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، وَأَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْفَارِسِيُّ، أنا أَبُو عَمْرِو بْنُ مَطَرٍ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَلِيٍّ، ثنا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، ثنا مُسْلِمُ بْنُ خَالِدٍ الزَّنْجِيُّ، عَنْ مُصْعَبِ بْنِ مُحَمَّدٍ، مَوْلًى لِلْأَنْصَارِ يُقَالُ لَهُ شُرَحْبِيلُ حَدَّثَهُ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " مَنِ اشْتَرَى سَرَقَةً وَهُوَ يَعْلَمُ أَنَّهَا سَرَقَةٌ فَقَدِ اشْتَرَكَ فِي عَارِهَا وَإِثْمِهَا "

5112- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Her kim çalınmış olduğunu bildiği halde bir şeyi satın alırsa o rezalete ve hırsızlığa ortak olur"* buyurmuştur.[2]

٥١١٣ - حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ دَاوُدَ الْعَلَوِيُّ، أنا أَبُو حَامِدِ بْنُ الشَّرْقِيِّ، أنا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ، وَمُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ طَرْخَانَ، ثنا أَبُو حُذَيْفَةَ، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ زَيْدٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ سَرَقَ شِبْرًا مِنْ أَرْضٍ طُوِّقَهُ مِنْ سَبْعِ أَرَضِينَ مِنْ نَارِ جَهَنَّمَ " أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ، عَنْ هِشَامٍ

5113- Saîd b. Zeyd der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim bir araziden bir karış yeri çalarsa (sınırla oynayarak elde ederse), o yedi kat yer (kıyamet gününde) cehennem ateşinden boynuna takılır"* buyurdu.[3]

Buhârî ve Müslim bunu *Sahîh*'lerinde başka bir yolla Hişâm kanalıyla rivayet etmişlerdir.[4]

٥١١٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أنا أَبُو الْفَضْلِ بْنُ خَمِيرَوَيْهِ الْهَرَوِيُّ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ، ثنا ابْنُ أَبِي ذِئْبٍ، عَنِ الْحَارِثِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ قَالَ: " لَعَنَ رَسُولُ اللهِ ﷺ الرَّاشِيَ وَالْمُرْتَشِيَ "

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (3/884) ve Hâkim, *Müstedrek* (4/422).

[2] İsnâdında bir sakınca yoktur.

[3] Diğer tarikiyle isnadı sahihtir.

[4] Buhârî, *bed'ul-halk* (4/174) ve Müslim 2/1231 (139).

5114- Abdullah b. Amr b. el-Âs der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) rüşvet veren ve rüşvet alan kimseyi lanetlemiştir."[1]

٥١١٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرٍ، ثنا أَبُو الْفَضْلِ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ، ثنا أَبُو بَكْرٍ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ أَبِي الْخَطَّابِ، عَنْ أَبِي زُرْعَةَ، عَنْ ثَوْبَانَ قَالَ: لَعَنَ رَسُولُ اللهِ ﷺ الرَّاشِيَ وَالْمُرْتَشِيَ وَالرَّائِشَ، قَالَ: " الَّذِي يَعْمَلُ بَيْنَهُمَا، وَإِنَّ هَذَا الْفَيْءَ لَا يَحِلُّ مِنْهُ خَيْطٌ وَلَا مَخِيطٌ، لَا آخُذَ وَلَا مُعْطِيَ، وَإِنَّ الْمُخْتَلِعَاتِ هُنَّ الْمُنَافِقَاتُ، وَمَا مِنِ امْرَأَةٍ تَسْأَلُ زَوْجَهَا الطَّلَاقَ مِنْ غَيْرِ بَأْسٍ فَتَجِدُ رِيحَ - أَوْ قَالَ: رَائِحَةَ - الْجَنَّةِ " وَرَوَاهُ يَحْيَى بْنُ أَبِي زَائِدَةَ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ أَبِي الْخَطَّابِ، عَنْ أَبِي قَرْعَةَ، عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ، عَنْ ثَوْبَانَ، وَرَوَاهُ الْمُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ، عَنْ ثَوْبَانَ فِي الرَّاشِي وَالْمُرْتَشِي وَالرَّائِشِ

5115- Sevbân der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), rüşvet veren, rüşvet alan ve ikisi arasında aracılık yapan kimseyi lanetledi ve şöyle buyurdu: *"Bu ganimetten ne bir iplik, ne de bir iğne almak helal değildir. Ondan ne alınır, ne de verilir. (Sebepsiz olarak) boşanmak isteyen kadınlar ve açılıp saçılan kadınlar münafıkların kendisidir. Hiçbir sorun olmadan kocasından boşanmak isteyen kadın cennetin kokusunu bile alamayacaktır."*[2]

Başka bir kanalla rüşvet veren, rüşvet alan ve ikisi arasında aracılık yapan kimse hakkında aynısı rivayet edilmiştir.[3]

٥١١٦ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِانَ، أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، ثنا عُبَيْدُ بْنُ شَرِيكٍ، ثنا عَبْدُ الْوَهَّابِ، ثنا ابْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ عَمَّارٍ الدُّهْنِيِّ، عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ، عَنْ مَسْرُوقِ بْنِ الْأَجْدَعِ قَالَ: سَأَلْتُ عَبْدَ اللهِ، عَنِ السُّحْتِ أَهُوَ فِي الْحُكْمِ؟ قَالَ: " ﴿وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ﴾ [المائدة: ٤٤] فَقَرَأَ الْآيَاتِ كُلَّهَا، وَلَكِنَّ السُّحْتَ أَنْ يَسْتَعِينَ الرَّجُلُ بِرَجُلٍ عَلَى مَظْلَمَةِ إِمَامٍ فَيُهْدِي لَهُ، قَالَ: فَاسْتَعَانَ رَجُلٌ مَسْرُوقًا

---

[1] İsnâdı hasendir. Ebû Dâvud 4/9 (3580), Tirmizî 3/623 (1337) ve İbn Mâce 2/775 (2313).

[2] İsnâdı zayıftır. Ahmed, *Müsned* (5/279) ve Hâkim, *Müstedrek* (4/103).

[3] İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (6/549, 587) ve Bezzâr, *Müsned* (2/124).

عَلَى مَظْلَمَةٍ ظَلَمَهَا بَعْضَ عُمَّالِ لِابْنِ زِيَادٍ أَوْ زِيَادٍ، فَأَعَانَهُ حَتَّى اسْتَخْرَجَهَا لَهُ، فَأَهْدَى لَهُ جَارِيَةً فَرَدَّهَا وَقَالَ: لَا طُلِبَتْ لَكَ حَاجَةٌ أَبَدًا " أَخْبَرَنِي ابْنُ مَسْعُودٍ أَنَّ ذَلِكَ السُّحْتُ

5116- Mesrûk b. el-Ecda' der ki: Abdullah (b. Mes'ûd)'a, suht hakkında sorup: "Bu, hükümde var mıdır?" dediğimde: ***"Allah'ın indirdiği (hükümler) ile hükmetmezse işte onlar kâfirlerin ta kendileridir"***[1] âyetinin tamamını okudu ve şöyle devam etti: "Suht, kişinin bir idarecinin zulmüne yardımcı olması ve sonunda ona hediye vermesidir. Bir adam İbn Ziyâd'ın memurunun kendisini mağdur etmesi sonunda Mesrûk'tan yardım istedi. Mesrûk ta ona (maddi) yardımda bulundu. Bunun üzerine bu kişi Mesrûk'a bir cariye hediye etti. Mesrûk bunu kabul etmeyip şöyle dedi: "Hiçbir ihtiyacın karşılanmasın. Ben Abdullah'ın: «Bu, suhttur (haramdır)» dediğini işittim."[2]

٥١١٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الْمَحْبُوبِيُّ، ثنا سَعِيدُ بْنُ مَسْعُودٍ، ثنا النَّضْرُ بْنُ شُمَيْلٍ، أنا شُعْبَةُ، ثنا عَوْنُ بْنُ أَبِي جُحَيْفَةَ قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي، " أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ " لَعَنَ آكِلَ الرِّبَا وَمُؤْكِلَهُ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَبِي الْوَلِيدِ، عَنْ شُعْبَةَ

5117- Avn b. Ebî Cuhayfe'nin, babasından bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), faizi yiyen ve yediren kimseyi lanetlemiştir.

Buhârî bunu *Sahîh*'te Ebû'l-Velîd — Şu'be kanalıyla rivayet etmiştir.[3]

٥١١٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ، أنا أَبُو الْمُثَنَّى، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ، ثنا هُشَيْمٌ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا الزُّبَيْرِ الْمَكِّيَّ يُحَدِّثُ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ قَالَ: " لَعَنَ رَسُولُ اللهِ ﷺ آكِلَ الرِّبَا، وَمُؤْكِلَهُ وَشَاهِدَيْهِ وَكَاتِبَهُ، وَقَالَ: هُمْ سَوَاءٌ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الصَّبَّاحِ، وَغَيْرُهُ عَنْ هُشَيْمٍ

---

[1] Mâide Sur. 44

[2] Ravileri güvenilirdir. Beyhakî, *Sünen* (10/139), Abdurrezzâk, *Musannef* (8/147, 148), İbn Cerîr, *Tefsîr* (6/257) ve Taberânî, *M. el-Kebîr* 9/258 (9101).

[3] Buhârî, *buyû'* (3/12).

5118- Câbir b. Abdillah der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), faizi yiyen ve yediren kimseyi, ona şahitlik edenleri, faiz akdini yazan kimseyi lanetlemiş ve: *"Bunların hepsi (günahta) eşittir"* buyurmuştur.[1]

Müslim bunu *Sahîh*'te Muhammed b. es-Sabbâh[2] ve bir başkası da Huşeym kanalıyla rivayet etmiştir.

٥١١٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أنا أَبُو جَعْفَرِ بْنُ مَطَرٍ، أنا أَبُو خَلِيفَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ، أنا سُفْيَانُ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُرَّةَ، عَنِ الْحَارِثِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ مَسْعُودٍ قَالَ: " لُعِنَ آكِلُ الرِّبَا وَمُؤْكِلُهُ، وَكَاتِبُهُ، وَشَاهِدَاهُ، إِذَا عَلِمُوا بِهِ، وَالْوَاشِمَةُ وَالْمُسْتَوْشِمَةُ لِلْحُسْنِ، وَلَاوِي الصَّدَقَةِ، وَالْمُرْتَدُّ أَعْرَابِيًّا بَعْدَ هِجْرَتِهِ، مَلْعُونٌ عَلَى لِسَانِ مُحَمَّدٍ ﷺ يَوْمَ الْقِيَامَةِ "

5119- Abdullah b. Mes'ûd der ki: "Faizi yiyen, yediren, faiz olduğunu bildikleri halde böylesi bir akdi yazan ve şahitlik eden, dövme yapan ve yaptıran, zamanı geçene kadar vereceği zekatı bekleten ve hicret ettikten sonra özürsüz olarak tekrar yurduna dönen kıyamet gününde Muhammed'in (sallallahu aleyhi vesellem) diliyle lanetlenmiştir."[3]

٥١٢٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ، أنا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ الزَّعْفَرَانِيُّ، ثنا عَفَّانُ، ثنا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زِيَادٍ، ثنا مُجَالِدٌ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنِ الْحَارِثِ، عَنْ عَلِيٍّ قَالَ: " لَعَنَ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَشَرَةً: آكِلَ الرِّبَا، وَمُؤْكِلَهُ، وَشَاهِدَيْهِ، وَكَاتِبَهُ، وَالْوَاشِمَةَ وَالْمُسْتَوْشِمَةَ، وَمَانِعَ الصَّدَقَةِ، وَالْحَالَّ، وَالْمُحَلَّلَ لَهُ "

5120- Hz. Ali der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şu on kişiyi lanetledi: Faiz yiyeni, yedireni, şahitlerini, faiz akdini yazanı, dövme yapanı ve yaptıranı, sadakaya engel olanı, hulle yapanı ve yaptıranı."[4]

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] Müslim 2/1219 (106).

[3] Ahmed, *Müsned* (1/409, 430, 464, 465), Nesâî (8/147), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (6/558, 559), Abdurrezzâk, *Musannef* 3/144, 145, 6/269, 8/315) ve İbn Hibbân, *Sahîh* 5/103, 104 (3241).

[4] İsnâdı zayıftır. Ahmed, *Müsned* (1/83, 87, 158, 159), Ebû Ya'lâ, *Müsned* (1/323),

٥١٢١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، ثنا يَحْيَى بْنُ جَعْفَرٍ، ثنا عَبْدُ الْوَهَّابِ هُوَ ابْنُ عَطَاءٍ، أنا عَوْفٌ، عَنْ أَبِي رَجَاءٍ، عَنْ سَمُرَةَ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " رَأَيْتُ لَيْلَةَ أُسْرِيَ بِي رَجُلًا يَسْبَحُ فِي نَهَرٍ يُلْقَمُ الْحِجَارَةَ، فَسَأَلْتُ: مَنْ هَذَا؟ فَقِيلَ: هَذَا آكِلُ الرِّبَا "

5121- Semure'nin bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"İsrâ (Mirac) gecesi götürüldüğüm zaman bir adamın bir nehirde yüzdüğünü ve nehrin içindeki taşları yuttuğunu gördüm. «Bu kimdir?» diye sorduğumda: «Bu, faiz yiyen kişidir» denildi."*[1]

٥١٢٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرٍو الْأَدِيبُ، أنا أَبُو بَكْرٍ الْإِسْمَاعِيلِيُّ، أَخْبَرَنِي الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ الْمُقَدَّمِيُّ، ثنا يَحْيَى يَعْنِي ابْنَ سَعِيدٍ، عَنْ عَوْفٍ، ثنا أَبُو رَجَاءٍ، ثنا سَمُرَةُ بْنُ جُنْدُبٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فِي رُؤْيَاهُ قَالَ: " فَأَتَيْنَا عَلَى نَهَرٍ - أَحْسِبُ أَنَّهُ قَالَ: أَحْمَرَ مِثْلِ الدَّمِ -، فَإِذَا فِي النَّهَرِ رَجُلٌ يَسْبَحُ، وَإِذَا عَلَى الشَّطِّ رَجُلٌ قَدْ جَمَعَ حِجَارَةً كَثِيرَةً، وَإِذَا ذَلِكَ السَّابِحُ يَسْبَحُ، ثُمَّ يَأْتِي ذَلِكَ الَّذِي جَمَعَ الْحِجَارَةَ فَيَفْغَرُ لَهُ فَاهُ فَيُلْقِمُهُ حَجَرًا، قَالَ: فَيَنْطَلِقُ بِهِ، فَيَسْبَحُ مَا يَسْبَحُ ثُمَّ يَرْجِعُ إِلَيْهِ، كُلَّمَا رَجَعَ إِلَيْهِ فَغَرَ فَاهُ فَأَلْقَمَهُ حَجَرًا، قُلْتُ: مَا هَذَا؟ قَالَا: انْطَلِقْ " فَذَكَرَ الْحَدِيثَ، ثُمَّ قَالَ فِي التَّفْسِيرِ: " وَأَمَّا الرَّجُلُ الَّذِي يَسْبَحُ فِي النَّهَرِ وَيُلْقَمُ الْحَجَرَ فَإِنَّهُ آكِلُ الرِّبَا " أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، مِنْ حَدِيثِ عَوْفٍ

5122- Semure b. Cundub bildiriyor: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) rüyasını şöyle anlattı: *"Bir nehire geldik"* —Ravi: "Sanırım: *"Nehrin rengi kan kırmızısı idi"* buyurdu" dedi— *Bir de baktım ki nehirde bir adam yüzmektedir. Nehrin kıyısında da yanında bir yığın taş toplamış bir adam vardı. Yüzen adam kıyıda taş yığmış olan adamın yanına gelip ağzını açıyor, o da ağzına bir taş koyuyordu. Sonra geri dönüp yüzüyor ve bir daha kıyıdaki adamın yanına dönüyordu. Her gelişinde ağzını açıyor ve kıyıdaki adam onun ağzına bir taş koyuyordu. «Bu nedir?» dediğimde, bana: «Yürü!» dedi."* Sonrasında ravi söz konusu hadisin devamını aktardı.

Abdurrezzâk, *Musannef* (6/269) ve Nesâî (8/147).

[1] Ravileri güvenilirdir. Ahmed, *Müsned* (5/19).

Sonra Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) rüyanın açıklamasını yapıp: *"Nehirde yüzüp taşları yutan adam faiz yiyen kimsedir"* buyurdu.[1]

Buhârî bunu *Sahîh*'te Avf kanalıyla rivayet etmiştir.[2]

٥١٢٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ جَنَاحُ بْنُ نَذِيرٍ الْكُوفِيُّ بِهَا، أنا أَبُو جَعْفَرِ بْنُ دُحَيْمٍ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ حَازِمٍ، أنا أَبُو نُعَيْمٍ، وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِانَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، ثنا تَمْتَامٌ، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ، ثنا شَرِيكٌ، عَنِ الرُّكَيْنِ بْنِ الرَّبِيعِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ رَفَعَهُ قَالَ: " الرِّبَا وَإِنْ كَثُرَ، فَإِنَّ عَاقِبَتَهُ يَصِيرُ إِلَى قُلٍّ "

5123- Abdullah (b. Mes'ûd)'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Faiz malı çoğaltıyor gibi görünse de akıbeti azalmaya doğru olacaktır"* buyurmuştur.[3]

٥١٢٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا عَلِيُّ بْنُ حَمْشَاذَ، ثنا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أنا أَبُو عَلِيٍّ الرَّفَّاءُ الْهَرَوِيُّ، أنا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، ثنا عُمَرُ بْنُ عَوْنٍ، ثنا يَحْيَى بْنُ زَكَرِيَّا، عَنْ إِسْرَائِيلَ، عَنِ الدُّكَيْنِ بْنِ الرَّبِيعِ بْنِ عُمَيْلَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " مَا أَكْثَرَ أَحَدٌ مِنَ الرِّبَا إِلَّا كَانَ عَاقِبَةُ أَمْرِهِ إِلَى قُلٍّ "

5124- Abdullah b. Mes'ûd'un bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Faizden mal çoğaltan hiç kimse yoktur ki akıbeti malın azalmasına dönüşmüş olmasın"* buyurmuştur.[4]

٥١٢٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الْهَاشِمِيُّ، ثنا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ بْنِ مُوسَى، ثنا سَهْلُ بْنُ حَمَّادٍ أَبُو عَتَّابٍ، ثنا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ، عَنْ ثَوْرِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ، عَنْ أُمِّ الدَّرْدَاءِ قَالَتْ: " قَالَ مُوسَى بْنُ عِمْرَانَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: يَا رَبِّ، مَنْ يَسْكُنُ غَدًا فِي حَظِيرَةِ الْقُدُسِ، وَيَسْتَظِلُّ بِظِلِّ عَرْشِكَ

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Buhârî, *ta'bîr* (8/84- 88).

[3] İsnâdı hasendir. Ahmed, *Müsned* (1/395), Ebû Ya'lâ, *Müsned* 8/456 (5042) ve Taberânî, *M. el-Kebîr* 9/275 (10538).

[4] İsnâdı sahihtir. İbn Mâce 2/765 (2279).

يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّكَ؟ قَالَ: يَا مُوسَى، أُولَئِكَ الَّذِينَ لَا تَنْظُرُ أَعْيُنُهُمْ فِي الزِّنَا، وَلَا يَبْتَغُونَ فِي أَمْوَالِهِمُ الرِّبَا، وَلَا يَأْخُذُونَ عَلَى أَحْكَامِهِمُ الرِّشَى، طُوبَى لَهُمْ وَحُسْنُ مَآبٍ " " هَذَا مَوْقُوفٌ "

5125- Ümmü'd-Derdâ der ki: Musâ b. İmrân: "Ey Rabbim! Yarın Cennette kim kalacak ve hiçbir gölgenin olmadığı gün senin Arş'ın gölgesi altında kim gölgelenecek?" diye sorunca Yüce Allah: "Ey Mûsa! Gözleriyle zinaya bakmayanlar, mallarına faiz karıştırmayanlar, hüküm verirken rüşvet almayanlardır. Ne mutlu onlara ki onları ne güzel bir gelecek beklemektedir" buyurdu.[1]

Bu, mevkûf bir hadistir.

٥١٢٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، ثنا مَعْمَرٌ، عَنْ عَطَاءٍ الْخُرَاسَانِيِّ، أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ سَلَامٍ قَالَ: " الرِّبَا اثْنَانِ وَسَبْعُونَ حُوبًا، أَصْغَرُهَا حُوبًا كَمَنْ أَتَى أُمَّهُ فِي الْإِسْلَامِ، وَدِرْهَمٌ فِي الرِّبَا أَشَدُّ مِنْ بِضْعٍ وَثَلَاثِينَ زِينَةً "، قَالَ: " وَيَأْذَنُ لَهُمْ فِي الْقِيَامِ الْبَرِّ وَالْفَاجِرِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، إِلَّا لِآكِلِ الرِّبَا، فَإِنَّهُ لَا يَقُومُ إِلَّا كَمَا يَقُومُ الَّذِي يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطَانُ مِنَ الْمَسِّ "

5126- Abdullah b. Selâm der ki: "Faizin günahı yetmiş iki çeşittir. Bunun en küçüğü, kişinin Müslüman olduktan sonra annesiyle zina yapması gibidir. Faizden alınan bir dirhem, otuz küsur zinadan daha kötüdür. Kıyamet günü Yüce Allah, iyilere ve kötülere kalkma izni verecek. Faiz yiyen: *"Mahşerde ancak şeytanın kalktığı gibi kalkar"*[2] ve diğerleri gibi kalkmasına izin verilmez.[3]

٥١٢٧ - وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِانَ، أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، ثنا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الْفِرْيَابِيُّ، ثنا سُلَيْمَانُ، أَظُنُّهُ ابْنَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، ثنا الْجَرَّاحُ بْنُ مَلِيحٍ، ثنا الزُّبَيْدِيُّ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ سَلَامٍ، أَنَّهُ قَالَ: " الرِّبَا

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] Bakara Sur. 275

[3] İsnâdı hasendir. Abdurrezzâk, *Musannef* 10/461 (19706).

اثْنَانِ وَسَبْعُونَ حُوبًا، وَأَدْنَى فُجْرٍ مِثْلُ أَنْ يَقَعَ الرَّجُلُ عَلَى أُمِّهِ، أَوْ مِثْلُ أَنْ يَضْطَجِعَ الرَّجُلُ عَلَى أُمِّهِ، وَأَكْثَرُ مِنْ ذَلِكَ أَظُنُّ عِرْضُ الرَّجُلِ الْمُسْلِمِ بِغَيْرِ حَقٍّ " " هَكَذَا جَاءَ مَوْقُوفًا "

5127- Abdullah b. Selâm der ki: "Faizin günahı yetmiş iki çeşittir. Bunun en küçüğü, kişinin annesiyle zina yapması veya annesinin üzerine yatması gibidir. Bunun daha ağırı ise sanırım kişinin haksız yere Müslüman kardeşinin namusuna dil uzatmasıdır."[1]

Bu şekilde mevkûf olarak rivayet edilmiştir.

٥١٢٨ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَفَّانَ، ثنا أَبُو أُسَامَةَ حَمَّادُ بْنُ أُسَامَةَ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ رُفَيْعٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ الزَّاهِبِ قَالَ: قَالَ كَعْبٌ: " لَأَنْ أَزْنِيَ ثَلَاثَةً وَثَلَاثِينَ زَنْيَةً أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ آكُلَ دِرْهَمًا رِبًّا، يَعْلَمُ اللهُ أَنِّي أَكَلْتُهُ رِبًّا " وَرَوَاهُ أَبُو أَنَسٍ عِمْرَانُ بْنُ أَنَسٍ الْمَكِّيُّ، عَنِ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ، عَنْ عَائِشَةَ مَرْفُوعًا، أَتَمَّ مِنْ ذَلِكَ فِي أَرْبَى الرِّبَا، قَالَ الْبُخَارِيُّ: لَا يُتَابَعُ عَلَيْهِ

5128- Ka'b(u'l-ahbâr) der ki: "Otuz üç defa zina etmem benim için faiz olarak bir dirhem yememden ve Yüce Allah'ın bunu faiz olarak yediğimi bilmesinden daha iyidir."[2]

Başka bir kanalla bu hadisin aynısı rivayet edilmiştir.[3]

Buhârî: "Bunun mutâbaatı yoktur" demiştir.

٥١٢٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ الْخَوْلَانِيُّ الْمِصْرِيُّ، ثنا ابْنُ وَهْبٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ سَلَامٍ قَالَ: " الرِّبَا سَبْعُونَ حُوبًا، أَدْنَاهَا فَجْرَةً مِنْهُ مِثْلُ أَنْ يَضْطَجِعَ الرَّجُلُ مَعَ أُمِّهِ، وَأَرْبَى الرِّبَا اسْتِطَالَةُ الْمَرْءِ فِي عِرْضِ أَخِيهِ الْمُسْلِمِ"

---

[1] İsnâdı hasendir.

[2] Ravileri güvenilirdir. Ahmed, *Müsned* (5/225), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (6/558) ve Abdurrezzâk, *Musannef* 8/315 (15349).

[3] Buhârî, *Târihu'l-Kebîr* (3/2/423) ve Ukaylî, *ed-Duafâ* (3/296).

قَالَ: أَظُنُّهُ ابْنَ وَهْبٍ زَادَ ابْنَ جُرَيْجٍ فِي الْحَدِيثِ "عَنِ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ حَنْظَلَةَ بْنِ الرَّاهِبِ، أَنَّهُ سَمِعَ كَعْبًا يُحَدِّثُ فِي الْحجرِ قَالَ: " دِرْهَمُ رَبًّا يَأْكُلُهُ أَحَدُ النَّاسِ فِي بَطْنِهِ وَهُوَ يُعْلِمُهُ أَعَزُّ عَلَيْهِ فِي الْإِثْمِ عِنْدَ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ سِتٍّ وَثَلَاثِينَ زَنْيَةً "

5129- Abdullah b. Selâm der ki: "Faizin günahı yetmiş çeşittir. Bunların en hafifi ise kişinin annesiyle zina etmesi gibidir. Faizin en ağırı ise kişinin haksız yere Müslüman kardeşinin namusuna dil uzatmasıdır."

(Sanırım) İbn Vehb şöyle demiştir: İbn Cüreyc bunu İbn Ebî Müleyke'den rivayet ederken şu eklemeyi yapar: "Abdullah b. Hanzala b. er-Râhib, Ka'b'ın, Hicr'de şöyle dediğini işitmiştir: "Kişinin bilerek bir dirhem faiz yemesi, (günah olarak) kıyamet gününde Allah katında otuz altı defa zina etmesinden daha ağırdır."[1]

٥١٣٠ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِانَ، أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ بْنِ جَابِرٍ، ثنا يَحْيَى عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عَيَّاشٍ، عَنْ حُسَيْنِ بْنِ قَيْسٍ الرَّحَبِيِّ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " دِرْهَمُ رَبًا أَشَدُّ عَلَى اللهِ مِنْ سِتٍّ وَثَلَاثِينَ زَنْيَةً " وَقَالَ: " مَنْ نَبَتَ لَحْمُهُ مِنَ السُّحْتِ فَالنَّارُ أَوْلَى بِهِ " " وَرُوِي فِي الرِّبَا مِنْ وَجْهٍ آخَرَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ "

5130- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bir dirhem faiz Allah katında (günah olarak) otuz altı zinadan daha ağırdır"* buyurmuştur. Yine: *"Kimin eti haramla beslenirse o ateşe daha layıktır"* buyurmuştur.[2]

٥١٣١ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ، أنا مُحَمَّدُ بْنُ غَالِبٍ، ثنا عَمْرَةُ بْنُ عَلِيٍّ، ثنا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ، ثنا شُعْبَةُ، عَنْ زُبَيْدٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ مَسْرُوقٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " الرِّبَا ثَلَاثَةٌ وَسَبْعُونَ بَابًا أَيْسَرُهَا مِثْلُ أَنْ يَنْكِحَ الرَّجُلُ أُمَّهُ،

---

[1] Ukaylî, *ed-Duafâ* (2/258) ve Taberânî, *M. el-Evsat* 3/330 (2703).

[2] İsnâdı zayıftır. Ebû Nuaym, *Ahbâru, Asbahân* (1/284).

وَإِنَّ أَرْبَى الرِّبَا عِرْضُ الرَّجُلِ الْمُسْلِمِ " قَالَ الشَّيْخُ أَحْمَدُ: " هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ، وَالْمَتْنُ مُنْكَرٌ بِهَذَا الْإِسْنَادِ، وَلَا أَعْلَمُهُ إِلَّا وَهْمًا وَكَأَنَّهُ دَخَلَ لِبَعْضِ رُوَاةِ الْإِسْنَادِ فِي إِسْنَادِهِ "

5131- Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Faiz yetmiş üç bölümdür. En hafifi kişinin annesiyle zina etmesi gibidir. Faizin en ağırı ise kişinin haksız yere Müslüman kardeşinin namusuna dil uzatmasıdır"* buyurmuştur.[1]

Beyhakî der ki: "İsnadı sahih, metni ise bu isnâdla münkerdir. Bildiğim kadarıyla isnâdındaki ravileri bazı ravileri aktarırken karıştırmışlardır."

٥١٣٢ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، ثنا تَمْتَامٌ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمَّارٍ الْمَوْصِلِيُّ، ثنا عَفِيفُ بْنُ سَالِمٍ، ثنا عِكْرِمَةُ بْنُ عَمَّارٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " الرِّبَا سَبْعُونَ بَابًا أَدْنَاهَا كَالَّذِي يَقَعُ عَلَى أُمِّهِ " قَالَ الشَّيْخُ: " غَرِيبٌ بِهَذَا الْإِسْنَادِ، وَإِنَّمَا يُعْرَفُ بِعَبْدِ اللهِ بْنِ زِيَادٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ وَعَبْدِ اللهِ بْنِ زِيَادٍ هَذَا مُنْكَرُ الْحَدِيثِ "

5132- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Faiz yetmiş bölümdür. En hafifi kişinin annesiyle zina etmesi gibidir"* buyurmuştur.[2]

Beyhakî der ki: "Bu isnâdla tek kanallı bir hadistir. Zira bunun Abdullah b. Ziyâd kanalıyla İkrime'den rivayet edildiği bilinmektedir. Abdullah b. Ziyâd hadisleri münker birisidir."

٥١٣٣ - أَخْبَرَنَاهُ أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أنا عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُعَاوِيَةَ النَّيْسَابُورِيُّ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مُسْلِمِ بْنِ وَارَةَ، ثنا سَعْدُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ جَعْفَرٍ، ثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ زِيَادٍ الْيَمَامِيُّ، حَدَّثَنِي عِكْرِمَةُ بْنُ عَمَّارٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ الرِّبَا سَبْعُونَ بَابًا أَصْغَرُهَا كَالَّذِي يَنْكِحُ أُمَّهُ "

5133- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Faiz yetmiş bölümdür. En hafifi kişinin annesiyle zina etmesi gibidir"* buyurmuştur.[3]

---

[1] İsnâdı sahihtir. İbn Mâce 2/764 (2275).

[2] İsnâdında bir sakınca yoktur. Ukaylî, *ed-Duafâ* (2/258) ve İbn Adiy, *el-Kâmil* (5/1913).

[3] İsnâdı zayıftır.Ukaylî, *ed-Duafâ* (2/257) ve İbn Adiy, *el-Kâmil* (5/1913).

٥١٣٤ - وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِانَ، أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، ثنا ابْنُ نَاجِيَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي مَعْشَرٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ سَعِيدٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ الرِّبَا سَبْعُونَ حُوبًا أَدْنَاهَا مِثْلُ مَا يَقَعُ الرَّجُلُ عَلَى أُمِّهِ، وَأَرْبَى الرِّبَا اسْتِطَالَةُ الْمَرْءِ فِي عِرْضِ أَخِيهِ " قَالَ الشَّيْخُ: " أَبُو مَعْشَرٍ وَابْنُهُ غَيْرُ قَوِيَّيْنِ " رَوَاهُ أَيْضًا عَبْدُ اللهِ بْنُ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيُّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، وَقَالَ: عَنْ جَدِّهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَعَبْدُ اللهِ ضَعِيفٌ

5134- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Faiz yetmiş bölümdür. En hafifi kişinin annesiyle zina etmesi gibidir. Faizin en ağırı ise kişinin haksız yere (Müslüman) kardeşinin namusuna dil uzatmasıdır"* buyurmuştur.[1]

Beyhakî der ki: Ebû Ma'şer ve oğlu kavi kişiler değildir.

Başka bir kanalla bu hadisin aynısı rivayet edilmiştir.

٥١٣٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا أَبُو الْعَبَّاسِ الْقَاسِمُ بْنُ الْقَاسِمِ السَّيَّارِيُّ، بِمَرْوَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى الْبَاسَانِيُّ، ثنا عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ شَقِيقٍ، ثنا أَبُو مُجَاهِدٍ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: خَطَبَنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ فَذَكَرَ الرِّبَا وَعَظَّمَ شَأْنَهُ فَقَالَ: " إِنَّ الرَّجُلَ يُصِيبُ مِنَ الرِّبَا أَعْظَمَ عِنْدَ اللهِ فِي الْخَطِيئَةِ مِنْ سِتٍّ وَثَلَاثِينَ زَنْيَةً يَزْنِيهَا الرَّجُلُ، وَإِنَّ أَرْبَى الرِّبَا عِرْضُ الرَّجُلِ الْمُسْلِمِ " " تَفَرَّدَ بِهِ أَبُو مُجَاهِدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ كَيْسَانَ الْمَرْوَزِيُّ "، عَنْ ثَابِتٍ وَهُوَ مُنْكَرُ الْحَدِيثِ

5135- Enes b. Mâlik der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize hutbesinde faizden bahsedip onun ne büyük bir vebal olduğunu vurguladı ve: *"Kişinin faiz ile kazanması, Allah katında günah olarak, o kişinin otuz altı defa zina etmesinden daha ağırdır. Faizin en ağırı ise kişinin haksız yere (Müslüman) kardeşinin namusuna dil uzatmasıdır"* buyurdu.[2]

Abdullah b. Keysân el-Mervezî bunu Sâbit kanalıyla rivayette tek kalmıştır. Aynı zamanda hadisleri münker birisidir.

---

[1] İsnâdı güçlü değildir. İbn Mâce 2/764 (227).

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (4/1548), İbn Ebi'd-Dünya, *es-Samt* (175) ve İbnu'l-Cevzî, *el-Mevdû'ât* (2/245).

٥١٣٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ جَنَاحُ بْنُ نَذِيرٍ الْقَاضِي، بِالْكُوفَةِ، أنا أَبُو جَعْفَرِ بْنُ دُحَيْمٍ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ حَازِمٍ، أنا يَعْلَى بْنُ عُبَيْدٍ، ثنا أَبَانُ بْنُ إِسْحَاقَ، عَنِ الصَّبَّاحِ بْنِ مُحَمَّدٍ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَفَّانَ، ثنا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ أَبَانَ بْنِ إِسْحَاقَ الْأَسَدِيِّ، ثنا الصَّبَّاحُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْأَحْمَسِيُّ، عَنْ مُرَّةَ الْهَمْدَانِيُّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ، عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ قَالَ: " إِنَّ اللهَ قَسَمَ بَيْنَكُمْ أَخْلَاقَكُمْ كَمَا قَسَمَ بَيْنَكُمْ أَرْزَاقَكُمْ، فَإِنَّ اللهَ يُعْطِي الدُّنْيَا لِمَنْ يُحِبُّ وَمَنْ لَا يُحِبُّ، وَلَا يُعْطِي الدِّينَ إِلَّا مَنْ يُحِبُّ، فَمَنْ أَعْطَاهُ اللهُ الدِّينَ فَقَدْ أَحَبَّهُ، وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، لَا يُسْلِمُ عَبْدٌ حَتَّى يُسْلِمَ قَلْبُهُ وَلِسَانُهُ، وَلَا يُؤْمِنُ حَتَّى يَأْمَنَ جَارُهُ بَوَائِقَهُ " قِيلَ: وَمَا بَوَائِقُهُ؟ قَالَ: " غَشْمُهُ وَظُلْمُهُ " قَالَ: وَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا يَكْتَسِبُ عَبْدٌ مَالَ حَرَامٍ فَيَتَصَدَّقُ فَيُنْفِقُ فَيُبَارَكُ لَهُ فِيهِ، وَلَا يَتَصَدَّقُ فَيُقْبَلُ مِنْهُ، وَلَا يَتْرُكُ خَلْفَ ظَهْرِهِ إِلَّا كَانَ زَادَهُ إِلَى النَّارِ، إِنَّ اللهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى لَا يَمْحُو السَّيِّئَ بِالسَّيِّئِ، وَلَا يَمْحُوا السَّيِّئَ إِلَّا بِالْحَسَنِ، إِنَّ الْخَبِيثَ لَا يَمْحُو الْخَبِيثَ " لَفْظُ حَدِيثِ أَبِي عَبْدِ اللهِ

5136- Abdullah b. Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Yüce Allah, aranızda rızıklarınızı taksim ettiği gibi ahlâkınızı da taksim etmiştir. Muhakkak ki Allah dünyalığı hem sevdiğine, hem de sevmediğine verir. İmanı ise sadece sevdiğine verir. Allah imanı kime vermişse muhakkak onu sevmiştir. Canım elinde olana yemin olsun ki kulun kalbi ve dili müslüman olmadıkça kendisi (gerçek bir) müslüman olamaz. Komşusu, kötülüklerinden emin olmadıkça da iman etmiş olamaz."* Oradakiler: "Kişinin kötülüğü nelerdir?" diye sorunca, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Zulmetmesidir"* buyurdu ve şöyle devam etti: *"Bir kul, haramdan mal kazanıp ondan infakta bulunsa, o mal kendisine bereket getirmez. Ondan sadaka verse sadakası kabul olunmaz. Miras olarak bıraktıkları, kendisi için cehenneme azık olur. Yüce Allah kötülüğü kötülükle yok etmez; kötülüğü ancak iyilikle yok eder. Pis bir şey de pis olan diğer bir şeyi temizlemez."*[1]

Lafız Ebû Abdillah'ın lafzıdır.

---

[1] İsnâdı zayıftır. Ahmed, *Müsned* (1/387), Ebû Nuaym, *Hilye* (4/166), Beğavî, *Şerh es-Sünne* (8/9, 10), Hâkim, *Müstedrek* (2/447)ve İbn Ebî Âsım, *Zühd* (209).

٥١٣٧ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ، ثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، ثنا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، ثنا أَبُو دَاوُدَ، ثنا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنِ النَّضْرِ بْنِ شُمَيْلٍ، عَنِ الْجَارُودِ، عَنِ الْأَحْوَصِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ هُوَ ابْنُ مَسْعُودٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا يُعْجِبَنَّكَ رَحِبُ الذِّرَاعَيْنِ يَسْفِكُ الدِّمَاءَ، فَإِنَّ لَهُ عِنْدَ اللهِ قَاتِلًا أَوْ قَتِيلًا لَا يَمُوتُ، وَلَا يُعْجِبَنَّكَ امْرُؤٌ كَسَبَ مَالًا مِنْ حَرَامٍ، فَإِنَّهُ إِنْ أَنْفَقَهُ أَوْ تَصَدَّقَ بِهِ لَمْ يُقْبَلْ مِنْهُ، وَإِنْ تَرَكَهُ لَمْ يُبَارَكْ فِيهِ، وَإِنْ بَقِيَ مِنْهُ شَيْءٌ كَانَ زَادَهُ إِلَى النَّارِ "

5137- Abdullah b. Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kan akıtan cömert kimse sizi aldatmasın. Çünkü Allah katında bu kişinin ölmeyen bir katili vardır. Yine haram ile mal kazanan kişi sizi aldatmasın. Zira o maldan infak etse veya tasaddukta bulunsa kendisinden kabul olunmaz. Bıraktığı ise bereketli kılınmaz. Kendisinden geriye kalan ise kendisi için sadece cehenneme azık olur."*[1]

٥١٣٨ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثنا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، أنا عَلِيُّ بْنُ عَاصِمٍ، أنا أَبُو عَلِيٍّ الرَّحَبِيُّ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا يُعْجِبَنَّكَ رَحِبُ الذِّرَاعَيْنِ بِالدَّمِ، وَلَا جَامِعُ الْمَالِ مِنْ غَيْرِ حِلِّهِ، فَإِنَّهُ إِنْ تَصَدَّقَ بِهِ لَمْ يُقْبَلْ مِنْهُ، وَمَا بَقِيَ مِنْهُ كَانَ زَادَهُ إِلَى النَّارِ "

5138- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kan akıtan cömert kimse sizi aldatmasın. Yine haram ile mal kazanan kişi sizi aldatmasın. Zira o maldan sadaka verse kabul olunmaz. Kendisinden geriye kalan ise kendisi için sadece cehenneme azık olur.*[2]

٥١٣٩ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، ثنا تَمْتَامٌ، حَدَّثَنِي بِشْرُ بْنُ آدَمَ، ثنا أَبُو عُقَيْلٍ يَحْيَى بْنُ الْمُتَوَكِّلِ، عَنْ عُمَرَ بْنِ نَافِعٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " الدُّنْيَا خَضِرَةٌ حُلْوَةٌ، مَنِ اكْتَسَبَ فِيهَا مَالًا مِنْ حِلِّهِ وَأَنْفَقَهُ فِي حَقِّهِ أَثَابَهُ اللهُ عَلَيْهِ وَأَوْرَدَهُ جَنَّتَهُ، وَمَنِ اكْتَسَبَ فِيهَا مَالًا مِنْ غَيْرِ حِلِّهِ وَأَنْفَقَهُ فِي غَيْرِ حَقِّهِ

---

[1] İsnâdı çok zayıftır. Taberânî, *M. el-Kebîr* 10/131 (10111) ve Ukaylî, *ed-Duafâ* (4/289).

[2] İsnâdı güçlü değildir.

أَحَلَّهُ اللهُ دَارَ الْهَوَانِ، وَرُبَّ مُتَخَوِّضٍ فِي مَالِ اللهِ وَرَسُولِهِ لَهُ النَّارُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، يَقُولُ اللهُ: كُلَّمَا خَبَتْ زِدْنَاهُمْ سَعِيرًا "

5139- İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sellallahu eleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Dünya yeşil ve tatlıdır. Kim onda helalden kazanır ve hakkıyla infak ederse Allah ona sevabını verir ve onu cennetine sokar. Kim onda haramdan kazanıp haksız bir yerde kullanırsa Allah âhirette ona zelil mekânı hak kılar. Allah ve Resûlü'nün malında nice mal savuranlar vardır ki, onlar kıyamet gününde cehennemdedir. Zira Yüce Allah: «**Cehennemin ateşi dindikçe, onlara çılgın ateşi artırırız**»*[1] *buyurmaktadır."*[2]

٥١٤٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، أنا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ، ثنا عُقْبَةُ، ثنا سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ قَالَ: " مَنْ أَحْسَنَ فَلْيَرْجُ الثَّوَابَ، وَمَنْ أَسَاءَ فَلَا يَسْتَنْكِرِ الْجَزَاءَ، مَنْ أَخَذَ عِزًّا بِغَيْرِ حَقٍّ أَوْرَثَهُ اللهُ ذُلًّا بِحَقٍّ، وَمَنْ جَمَعَ مَالًا بِظُلْمٍ أَوْرَثَهُ اللهُ فَقْرًا بِغَيْرِ ظُلْمٍ "

5140- Saîd b. Abdilazîz der ki: "İyilik yapan kimse bunun sevabını ümid etsin. Kötülük yapan kimse de cezasına şaşırmasın. Hak etmediği bir şekilde izzet sahibi olan kişiyi Yüce Allah hak edeceği bir şekilde zelil eder. Haksız yere mal biriktireni de, Allah ona zulmetmeksizin fakir düşürür."[3]

٥١٤١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثنا هَارُونُ بْنُ سُلَيْمَانَ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ مُوسَى بْنِ عَبْدِ اللهِ، " أَنَّ أَبَاهُ بَعَثَ غُلَامًا لَهُ إِلَى الْأَصْبَهَانِيِّ بِأَرْبَعَةِ آلَافٍ، فَبَلَغَ الْمَالُ سِتَّةَ عَشَرَ أَلْفًا أَوْ نَحْوَ ذَلِكَ، فَبَلَغَهُ أَنَّهُ مَاتَ، فَذَهَبَ يَأْخُذُ الْمَالَ، فَبَلَغَهُ أَنَّهُ كَانَ يُقَارِفُ الرِّبَا، قَالَ: فَأَخَذَ أَرْبَعَةَ آلَافٍ وَتَرَكَ الْبَقِيَّةَ "

5141- Mansûr, Mûsa b. Abdillah'tan bildiriyor: Babası bir kölesini dört bin dirhemle Isbahan'a gönderdi. Dört bin dirhemi yaklaşık olarak on altı bin dirhem olmuştu. Sonra bu kölesinin öldüğü haberini aldı. Bunun

---

[1] İsrâ Sur. 97

[2] İsnâdı hasendir.

[3] İsnâdı hasendir.

üzerine malını almak için gitti. Kölesinin faizle uğraştığı haberini alınca sadece (anamalı olan) dört bin dirhemi aldı ve geriye kalanı almadı.[1]

٥١٤٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الزَّاهِدُ، ثنا أَبُو إِسْمَاعِيلَ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْأُوَيْسِيُّ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ خُثَيْمِ بْنِ عِرَاكِ بْنِ مَالِكٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَرْبَعٌ حَقٌّ عَلَى اللهِ أَنْ لَا يُدْخِلَهُمُ الْجَنَّةَ، وَلَا يُذِيقُهُمْ نَعِيمًا: مُدْمِنُ خَمْرٍ، وَآكِلُ رِبًا، وَآكِلُ مَالِ الْيَتِيمِ بِغَيْرِ حَقٍّ، وَالْعَاقُّ لِوَالِدَيْهِ "

5142- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sellallahu aleyhi vesellem): *"Şu dört kişiyi Cennete sokmamak ve nimetlerinden tattırmamak Allah'ın kendi üzerine vacib kıldığı bir haktır. Bunlar sürekli içki içen, faiz yiyen, haksız yere yetim malı yiyen ve ana babasına asi olanlardır"* buyurmuştur.[2]

٥١٤٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ عَلِيٍّ الْبَزَّازُ بِبَغْدَادَ، ثنا يَعْقُوبُ بْنُ يُوسُفَ يَعْنِي ابْنَ إِبْرَاهِيمَ الْقَزْوِينِيُّ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ سَابِقٍ، ثنا عَمْرُو بْنُ أَبِي قَيْسٍ، عَنْ سِمَاكٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللهِ ﷺ أَنْ يَشْتَرِيَ الثَّمَرَةَ حَتَّى تُطْعِمَ، وَقَالَ: " إِذَا ظَهَرَ الزِّنَا وَالرِّبَا فِي قَرْيَةٍ فَقَدْ أَحَلُّوا بِأَنْفُسِهِمْ عَذَابَ اللهِ "

5143- İbn Abbâs der ki: Resûlullah (sellallahu aleyhi vesellem), olgunlaşmadan meyvelerin satışını yasakladı ve: *"Bir yerde zina ve faiz yaygınlaştığı zaman kendilerine Allah'ın azabını hak etmiş olurlar"* buyurdu.[3]

٥١٤٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أنا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ مَاتِي الْكُوفِيُّ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ حَازِمِ بْنِ أَبِي غَرَزَةَ، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ، ثنا عَبْدُ السَّلَامِ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ أَنَسٍ قَالَ: " إِذَا أَقْرَضْتَ قَرْضًا لِأَخِيكَ فَلَا تَرْكَبْ دَابَّتَهُ، وَلَا تَقْبَلْ هَدِيَّتَهُ إِلَّا أَنْ يَكُونَ قَدْ جَرَتْ بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ مُخَالَطَةٌ قَبْلَ ذَلِكَ " " كَذَا قَالَ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، وَقَالَ غَيْرُهُ: عَنْ يَحْيَى بْنِ يَزِيدَ الْهُنَائِيِّ، وَرَفَعَهُ بَعْضُ النَّاسِ "

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Abdurrezzâk, *Musannef* 8/316 (15354) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (6/564).

[2] İsnâdı çok zayıftır. Hâkim, *Müstedrek* (2/37).

[3] Ravileri güvenilirdir. Hâkim, *Müstedrek* (2/37).

5144- Enes der ki: "(Müslüman) bir kardeşine borç verdiğin zaman artık onun bineğine binme ve hediyesini kabul etme. Ancak daha önce aranızda öyle şeyler vaki olmuşsa bunda bir sakınca yoktur."[1]

Yahya b. Saîd'den bu şekilde rivayet edilmiştir. Başka biri bunu Yahya b. Yezîd el-Hunâî kanalıyla; başka bir kişi de bunu merfu olarak rivayet etti.

٥١٤٥ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ، أنا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، ثنا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثنا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ الْحَوْضِيُّ، ثنا شُعْبَةُ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: أَتَيْتُ الْمَدِينَةَ فَلَقِيتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ سَلَامٍ فَقَالَ لِي: " أَلَا تَجِيءُ إِلَى الْبَيْتِ حَتَّى أُطْعِمَكَ سَوِيقًا وَتَمْرًا؟ " فَذَهَبْنَا فَأَطْعَمَنَا سَوِيقًا وَتَمْرًا، ثُمَّ قَالَ: " إِنَّكَ بِأَرْضٍ الرِّبَا بِهَا فَاشٍ، فَإِذَا كَانَ لَكَ عَلَى رَجُلٍ دَيْنٌ فَأَهْدَى إِلَيْكَ حَبَلَةً مِنْ عَلَفٍ أَوْ شَعِيرٍ، أَوْ حَبَلَةٍ مِنْ تِبْنٍ فَلَا تَقْبَلْهُ، فَإِنَّ ذَلِكَ مِنَ الرِّبَا "

5145- Ebû Burde der ki: Medine'ye geldim ve Abdullah b. Selâm ile karşılaştım. Bana: "Sana kavut ve hurma ikram etmem için evime gelmeyecek misin?" deyince, evine gidip kavut ve hurma yedik. Sonra bana: "Sen faizin yaygın olduğu bir beldede bulunuyorsun. Birisinde alacağın varsa, o adam sana bir yük yonca veya arpa veya saman hediye edecek olursa onu kabul etme. Çünkü bu (hediye) faizdendir" dedi.[2]

فَصْلٌ فِي التَّشْدِيدِ فِي الدَّيْنِ

Borçtan Sakındırma

٥١٤٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، وَأَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثنا يَحْيَى بْنُ نَصْرٍ، ثنا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي اللَّيْثُ، أَنَّ سَعِيدًا الْمَقْبُرِيَّ، أَخْبَرَهُ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ، يُحَدِّثُ عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ، أَنَّهُ قَامَ فِيهِمْ فَذَكَرَ لَهُمُ الْجِهَادَ فِي سَبِيلِ اللهِ، وَالْإِيمَانَ بِاللهِ أَفْضَلُ الْأَعْمَالِ،

---

[1] Ravileri güvenilirdir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (6/175) ve Beyhakî, *Sünen* (5/350).

[2] Ravileri güvenilirdir. Beyhakî, *Sünen* (5/350).

فَقَامَ رَجُلٌ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ، إِنْ قُتِلْتُ فِي سَبِيلِ اللهِ أَتُكَفَّرُ عَنِّي خَطَايَايَ؟ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " نَعَمْ، إِنْ قُتِلْتَ فِي سَبِيلِ اللهِ وَأَنْتَ صَابِرٌ مُحْتَسِبٌ، مُقْبِلٌ غَيْرُ مُدْبِرٍ "، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " كَيْفَ قُلْتَ؟ " فَقَالَ: أَرَأَيْتَ إِنْ قُتِلْتَ فِي سَبِيلِ اللهِ أَتُكَفَّرُ عَنِّي خَطَايَايَ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " نَعَمْ، وَأَنْتَ صَابِرٌ مُحْتَسِبٌ، مُقْبِلٌ غَيْرُ مُدْبِرٍ، إِلَّا الدَّيْنَ فَإِنَّ جِبْرِيلَ قَالَ لِي ذَلِكَ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ قُتَيْبَةَ، عَنِ اللَّيْثِ بْنِ سَعْدٍ.

5146- Abdullah b. Ebî Katâde'nin babasından bir rivayete göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), bir gün sahabesi arasında kalkıp Allah yolunda cihadın ve Allah'a iman etmenin Allah katında en üstün amellerden olduğundan bahsedince, bir adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Eğer Allah yolunda öldürülürsem bu, günahlarıma kefâret olur mu?" diye sordu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Evet, eğer Allah yolunda sabrederek ve sevabını sadece Allah'tan ümid ederek kaçmaksızın ilerlersen (kefâret olur)"* buyurdu. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Nasıl demiştin?"* diye sorunca, adam: "Sence, eğer Allah yolunda öldürülürsem bu, günahlarıma kefâret olur mu?" dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallehu aleyhi vesellem): *"Evet, eğer Allah yolunda sabrederek ve sevabını sadece Allah'tan ümid ederek kaçmaksızın ilerlersen. Ancak borç bunun dışındadır. Bunu bana Cibrîl söyledi"* buyurdu.[1]

Müslim bunu *Sahîh*'te Kuteybe — Leys b. Sa'd kanalıyla rivayet etmiştir.[2]

٥١٤٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أنا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ زَكَرِيَّا الْأَدِيبُ، ثنا أَبُو عَلِيٍّ الْقَبَّانِيُّ، ثنا مَنْصُورُ بْنُ أَبِي مُزَاحِمٍ ح وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَبَّاسِ الْمُؤَدِّبُ، ثنا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، قَالَا: ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ، أَخْبَرَنِي الْعَلَاءُ هُوَ ابْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي كَثِيرٍ، مَوْلَى مُحَمَّدِ بْنِ

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim 2/1501, 1502 (117, 118).

جَحْشٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جَحْشٍ، أَنَّهُ قَالَ: كُنَّا يَوْمًا جُلُوسًا فِي مَوْضِعِ الْجَنَائِزِ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَرَفَعَ رَأْسَهُ إِلَى السَّمَاءِ، ثُمَّ وَضَعَ رَاحَتَهُ عَلَى جَبْهَتِهِ، فَقَالَ: " سُبْحَانَ اللهِ، مَا نَزَلَ مِنَ التَّشْدِيدِ؟ " قَالَ: فَسَكَتْنَا وَفَرِقْنَا، فَلَمَّا كَانَ مِنَ الْغَدِ سَأَلْتُهُ: يَا رَسُولَ اللهِ، مَا هَذَا التَّشْدِيدُ الَّذِي نَزَلَ؟ قَالَ: " فِي الدَّيْنِ، وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، لَوْ أَنَّ رَجُلًا قُتِلَ فِي سَبِيلِ اللهِ ثُمَّ أُحْيِيَ، ثُمَّ قُتِلَ ثُمَّ أُحْيِيَ، ثُمَّ قُتِلَ ثُمَّ أُحْيِيَ، ثُمَّ قُتِلَ وعَلَيْهِ دَيْنٌ مَا دَخَلَ الْجَنَّةَ حَتَّى يُقْضَى إِلَيْهِ دِينُهُ "

5147- Muhammed b. Cahş der ki: Bir gün Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte cenazelerin konulduğu yerde oturmaktaydık. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) semaya doğru baktı. Sonra başını eğip elini alnına koyarak: *"Sübhanallah. Ne kadar ağır bir hüküm indi"* buyurdu. Biz sustuk ve (bu konuda Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) bir şey sormadan) oradan ayrıldık. İkinci gün: "Ey Allah'ın Resûlü! İnen ağır hüküm neydi?" diye sorduğumda: *"Borç hakkında indi. Canım elinde olana yemin olsun ki eğer bir adam Allah yolunda öldürülür ve tekrar diriltilirse, sonra bir daha öldürülür ve tekrar diriltilirse, sonra bir daha öldürülür ve tekrar diriltilirse ve borcu varsa borcu ödenene kadar Cennete giremez"* buyurdu.[1]

٥١٤٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، وَأَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، ثنا يَحْيَى بْنُ نَصْرٍ، ثنا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ، أَنَّ بُكَيْرَ بْنَ عَبْدِ اللهِ، حَدَّثَهُ، أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ أَبِي قَتَادَةَ حَدَّثَهُ، أَنَّ رَجُلًا مِنْ نَجْرَانَ سَأَلَهُ وَهُوَ عِنْدَ نَافِعِ بْنِ جُبَيْرٍ فَقَالَ: أَرَأَيْتَ الْحَدِيثَ الَّذِي ذُكِرَ لَنَا، فِي الرَّجُلِ الَّذِي كَانَ عَلَيْهِ دِينَارَانِ، فَدُعِيَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَأَبَى أَنْ يُصَلِّيَ عَلَيْهِ حَتَّى تَحَمَّلَ بِهِمَا أَبُو قَتَادَةَ، هَلْ سَمِعْتَ أَبَاكَ يَذْكُرُ ذَلِكَ؟ قُلْتُ: لَا، وَلَكِنْ قَدْ حَدَّثَنِيهِ مِنْ أَهْلِي مَنْ لَا أَتَّهِمُ، قَالَ النَّجْرَانِيُّ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ يَقُولُ: أَقْبَلَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ، مَاذَا لِي إِنْ قُتِلْتُ فِي سَبِيلِ اللهِ؟ قَالَ: " الْجَنَّةُ " فَلَمَّا أَدْبَرَ الرَّجُلُ قَالَ: " تعال إِنَّ جِبْرِيلَ سَارَّنِي السَّاعَةَ " فَقَالَ: " إِلَّا الدَّيْنُ فَإِنَّهُ يُؤْخَذُ مِنْكَ "

[1] İsnâdı hasendir. Nesâî (7/314, 315), Beğavî, *Şerh es-Sünne* 8/201 (2145), Beyhakî, *Sünen* (5/355), Taberânî, *M. el-Kebîr* 19/247, 248 (556, 557, 558, 559) ve Hâkim, *Müstedrek* (2/25).

5148- Bukeyr b. Abdillah bildiriyor: Abdullah b. Ebî Katâde, Nâfi' b. Cübeyr'in yanında iken Necrân'lı bir adam: "Bir zamanlar iki dinar borcu olan bir adam ölmüş ve namazını kıldırması için Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) çağrılmıştı. Ebû Katâde adamın borcunu yükleninceye kadar da Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem), adamın namazını kılmamıştı. Bu hadis hakkında ne dersin? Bu konuda babanın bir şey anlattığını işittin mi?" diye sorunca, Abdullah b. Ebî Katâde: "Hayır, ancak ailemden kendisine (yalancılıkla) ithamda bulunamayacağım biri bana bu hadisi anlatmıştı" karşılığını verdi. Bunun üzerine Necrânlı adam şöyle devam etti: Abdullah[1] b. Amr b. el-Âs'ın şöyle dediğini işittim:

Bir adam Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelip: "Ey Allah'ın Resûlü! Allah yolunda öldürülürsem benim için (mükâfat olarak) ne vardır?" diye sordu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Cennet vardır"* buyurdu. Adam dönüp giderken, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Geri gel, Cibrîl bana şimdi: «Borç bunun dışındadır. Çünkü o senden alınır» dedi"* buyurdu.[2]

٥١٤٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ، أنا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، ثنا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، ثنا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي عُبَيْدٍ، ثنا سَلَمَةُ بْنُ الْأَكْوَعِ، قَالَ: كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ، فَأُتِيَ بِجَنَازَةٍ فَقَالُوا: يَا نَبِيَّ اللهِ، صَلِّ عَلَيْهَا، قَالَ: " هَلْ تَرَكَ عَلَيْهِ مِنْ دَيْنٍ؟ " قَالُوا: لَا، قَالَ: " هَلْ تَرَكَ مِنْ شَيْءٍ؟ " قَالُوا: لَا، فَصَلَّى عَلَيْهَا، ثُمَّ أُتِيَ بِجَنَازَةٍ، فَقَالُوا: صَلِّ عَلَيْهَا، فَقَالَ: " هَلْ تَرَكَ عَلَيْهِ مِنْ دَيْنٍ؟ " قَالُوا: لَا، قَالَ: " هَلْ تَرَكَ مِنْ شَيْءٍ؟ " قَالُوا: ثَلَاثَةَ دَنَانِيرَ، قَالَ: " ثَلَاثُ كَيَّاتٍ " ثُمَّ أُتِيَ بِالثَّالِثَةِ فَقَالُوا: صَلِّ عَلَيْهَا، فَقَالَ: " هَلْ تَرَكَ دَيْنًا؟ " قَالُوا: نَعَمْ، قَالَ: " هَلْ تَرَكَ مِنْ شَيْءٍ؟ " قَالُوا: لَا، قَالَ: " صَلُّوا عَلَى صَاحِبِكُمْ " فَقَالَ أَبُو قَتَادَةَ: صَلِّ عَلَيْهِ وَعَلَيَّ دَيْنُهُ، فَصَلَّى عَلَيْهِ أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ عَلِيٍّ وَأَبِي عَاصِمٍ، عَنْ يَزِيدَ

5149- Seleme b. el-Ekva' der ki: Biz, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte iken bir cenaze getirildi ve kendisine: "Ey Allah'ın Resûlü!

---

[1] Ahmed, *Müsned* (2/220) ve Hâkim, *Müstedrek* (2/119).

[2] Ravileri güvenilirdir.

Namazını kıldırsan" denildi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Geriye bir borç bıraktı mı?"* diye sorunca: "Hayır (bırakmadı)" dediler. Allah Resûlü (sallallahu alayhi vesellam): *"Geriye bir şey bıraktı mı?"* diye sorunca, yine: "Hayır (bırakmadı)" dediler. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) namazını kıldırdı. Sonra başka bir cenaze getirildi ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Namazını kıldırsan" denildi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Geriye bir borç bıraktı mı?"* diye sorunca: "Hayır (bırakmadı)" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Geriye bir şey bıraktı mı?"* diye sorunca, yine: "Üç dinar bıraktı" dediler. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vasellam): *"(Bundan dolayı onun için) üç dağlama (vardır)"* buyurdu. Sonra üçüncü cenaze getirildi ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Namazını kıldırsan" denildi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Geriye bir borç bıraktı mı?"* diye sorunca: "Evet" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Geriye bir şey bıraktı mı?"* diye sorunca, yine: "Hayır (bırakmadı)" dediler. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellam): *"Arkadaşınızın namazını kılın"* buyurdu. Ebû Katâde: "(Ey Allah'ın Resûlü!) Sen namazını kıldır, onun borcunu ben üstleniyorum" deyince, Allah Resûlü (sallallahu alayhi vesellem) namazını kıldırdı.

Buhârî bunu *Sahîh*'te Ali b. Âsım — Yezîd kanalıyla rivayet etmiştir.[1]

٥١٥٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، أنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، ثنا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، ثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مُهَاجِرٍ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: حَدَّثَتْنَا أَسْمَاءُ بِنْتُ يَزِيدَ قَالَتْ: دُعِيَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِلَى جَنَازَةِ رَجُلٍ مِنَ الْأَنْصَارِ، فَلَمَّا وُضِعَ السَّرِيرُ، تَقَدَّمَ النَّبِيُّ ﷺ لِيُصَلِّيَ عَلَيْهِ، فَقَالَ: " أَعَلَى صَاحِبِكُمْ دَيْنٌ؟ " قَالُوا: نَعَمْ يَا نَبِيَّ اللهِ دِينَارَانِ، قَالَ: " صَلُّوا عَلَى صَاحِبِكُمْ " قَالَ أَبُو قَتَادَةَ الْأَنْصَارِيُّ: هُمَا إِلَيَّ يَا نَبِيَّ اللهِ، قَالَ: فَصَلَّى عَلَيْهِ قَالَ يَعْقُوبُ: " وَهَذَا أَخُوهُ عَمْرُو بْنُ مُهَاجِرٍ صَاحِبُ حَرَسِ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ، وَهُمَا مِنْ رِجَالِ الشَّامِ ثِقَتَانِ، وَلَهُمَا أَحَادِيثُ كِبَارٌ حِسَانٌ "

5150- Esmâ binti Yezîd der ki: Allah Resûlü (sallallahu alayhi vesellem), Ensâr'dan bir kişinin cenazesi için çağrıldı. Cenaze musallaya konulduğu zaman, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namazını kıldırmak için yaklaştı ve:

---

[1] Buhârî, *havâle* (3/55, 56).

"Arkadaşınızın borcu var mıdır?" diye sordu. Oradakiler. "Ey Allah'ın Resûlü! İki dinar borcu vardır" deyince: *"O zaman arkadaşınızın namazını kılın"* buyurdu. Ebû Katâde el-Ensârî: "Ey Allah'ın Resûlü! Onun iki dinar borcunu ben üstleniyorum" deyince, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) namazını kıldırdı.[1]

Yakub der ki: "Bu kişi Ömer b. Abdilazîz'in korumalarından olan Amr b. Muhâcir'in kardeşidir. İkisi de Şam'ın güvenilir kişilerindendir. İkisinin de büyük güzel hadisleri vardır."

٥١٥١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ الْفَقِيهُ، ثنا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ شَاكِرٍ، ثنا أَبُو الْوَلِيدِ الطَّيَالِسِيُّ، وَعَفَّانُ بْنُ مُسْلِمٍ، ح وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِانَ، أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، ثنا الْعَبَّاسُ بْنُ الْفَضْلِ، ثنا أَبُو الْوَلِيدِ، أنا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ، عَنْ مَعْدَانَ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، عَنْ ثَوْبَانَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ مَاتَ وَهُوَ بَرِيءٌ مِنْ ثَلَاثٍ: مِنَ الْكِبْرِ وَالْغُلُولِ وَالدَّيْنِ، دَخَلَ الْجَنَّةَ " قَالَ الشَّيْخُ: " فِي كِتَابِي عَنْ أَبِي عَبْدِ اللهِ الْكَنْزِ مُقَيَّدٌ بِالزَّايِ، وَالصَّحِيحُ فِي حَدِيثِ أَبِي عَوَانَةَ بِالرَّاءِ، قَالَ أَبُو عِيسَى: قَالَ أَبُو عَوَانَةَ فِي حَدِيثِهِ: الْكِبْرُ، وَقَالَ سَعِيدُ بْنُ أَبِي عَرُوبَةَ، عَنْ قَتَادَةَ: الْكَنْزُ بِالزَّايِ "

5151- Sevbân'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Her kim kibirden, (ganimette) hainlik etmekten ve borçlanmaktan berî bir şekilde ölürse; (şirke düşmemesi halinde mutlaka) cennete girecektir"* buyurmuştur.[2]

Beyhakî der ki: "Ebû Abdillah'tan aldığım rivayette "Kibir" yerine "kenz (mal biriktirme)" ifadesi geçmektedir. Doğrusu Ebû Avâne'nin rivayetinde de geçtiği gibi "kibir" olmalıdır."

Tirmizî der ki: Ebû Avâne rivayetinde "kibir" ifadesini kullanırken, Saîd b. Ebî Arûbe bunu Katâde'den rîvayet ederken "kenz" lafzını kullanmıştır.

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Taberânî, *M. el-Kebîr* 24/184, 185 (465, 466).

[2] İsnâdı sahihtir. Tirmizî 4/138, 139 (1572, 1573).

٥١٥٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَاضِي، وَأَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ الْمُزَكِّي، ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثنا بَحْرُ بْنُ نَصْرٍ، ثنا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي سَعِيدُ بْنُ أَبِي أَيُّوبَ، أَنَّهُ سَمِعَ رَجُلًا مِنْ قُرَيْشٍ يُقَالُ لَهُ أَبُو عَبْدِ اللهِ يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا بُرْدَةَ بْنَ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيَّ، يُحَدِّثُ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: " إِنَّ أَعْظَمَ الذُّنُوبِ عِنْدَ اللهِ أَنْ يُلْقَى بِهَا بَعْدَ الْكَبَائِرِ الَّتِي نَهَى الله عَنْهَا أَنْ يَمُوتَ الرَّجُلُ وَعَلَيْهِ دَيْنٌ لَا يَدَعُ لَهُ قَضَاءَهُ

5152- Ebû Burde b. Ebî Mûsa el-Eş'arî'nin, babasından bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem): *"Allah katında, yasaklamış olduğu büyük günahlardan sonraki en büyük günah, kişinin borçlu olarak ölmesi ve o borcu ödeyecek bir tereke bırakmamasıdır"* buyurmuştur.[1]

٥١٥٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ، أنا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، ثنا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمُقْرِئُ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي أَيُّوبَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللهِ الْقُرَشِيَّ، وَكَانَ يُجَالِسُ جَعْفَرَ بْنَ رَبِيعَةَ يَقُولُ: فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ، وَذَكَرَهُ الْبُخَارِيُّ فِي التَّارِيخِ، عَنِ الْمُقْرِئُ، عَنْ سَعِيدٍ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللهِ قَالَ: قَالَ ابْنُ وَهْبٍ أَبُو عَبْدِ اللهِ

5153- Ebû Abdirrahman el-Mukri bildiriyor: Saîd b. Ebî Eyyûb: "Câfer b. Rabîa ile oturup sohbet eden Ebû Abdillah el-Kureşî'nin şöyle dediğini işittim" dedi ve isnâdıyla bir önceki hadisin aynısını aktardı.[2]

Buhârî bunu *Târih*'te el-Mukri — Saîd kanalıyla zikretmiş ve şöyle demiştir: "Ebû Abdillah'ın: "İbn Vehb Ebû Abdillah şöyle dedi" dediğini işittim."

٥١٥٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، ثنا أَبُو يَعْقُوبَ إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ رَاهَوَيْهِ النُّعْمَانِيُّ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ رُمْحٍ، فِي السِّمَاكَيْنِ، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ سَعْدِ بْنِ

---

[1] İsnâdı salihtir. Ebû Dâvud 3/637 (3342).

[2] İsnâdı ceyyiddir. Ahmed, *Müsned* (4/392).

إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عُمَرَ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " نَفْسُ الْمُؤْمِنِ مُعَلَّقَةٌ مَا كَانَ عَلَيْهِ دَيْنٌ "

5154- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Müminin ruhu, borcu olduğu sürece borcuna bağlı kalır"* buyurmuştur.[1]

٥١٥٥ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحِ بْنِ هَانِئٍ، ثنا الْفَضْلُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا أَبُو ثَابِتٍ، وَثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عُمَرَ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " نَفْسُ الْمُؤْمِنِ مُعَلَّقَةٌ بِدَيْنِهِ حَتَّى يُقْضَى عَنْهُ "

5155- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Müminin ruhu, ödeninceye kadar borcuna bağlı kalır"* buyurmuştur.[2]

٥١٥٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثنا أَبُو الْفَضْلِ الْحَسَنُ بْنُ يَعْقُوبَ الْعَدْلُ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ الْعَبْدِيُّ، ثنا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ ح، وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا أَبُو عَبْدِ اللهِ بْنُ يَعْقُوبَ الْحَافِظُ، ثنا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى، ثنا مُسَدَّدٌ، ثنا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ قَالَ: حَدَّثَنِي عَامِرٌ الشَّعْبِيُّ، أَنَّ سَمُرَةَ بْنَ جُنْدُبٍ قَالَ: صَلَّى رَسُولُ اللهِ ﷺ ذَاتَ يَوْمٍ، فَلَمَّا أَقْبَلَ قَالَ: " هَهُنَا أَحَدٌ مِنْ بَنِي فُلَانٍ؟ " فَسَكَتَ الْقَوْمُ، وَكَانُوا إِذَا ابْتَدَأَهُمْ بِشَيْءٍ سَكَتُوا، ثُمَّ قَالَ: " هَهُنَا مِنْ بَنِي فُلَانٍ أَحَدٌ؟ " فَقَالَ رَجُلٌ: هَذَا فُلَانٌ، فَقَالَ: " أَمَا إِنَّ صَاحِبَكُمْ قَدْ حُبِسَ عَلَى بَابِ الْجَنَّةِ بِدَيْنٍ كَانَ عَلَيْهِ "، فَقَالَ رَجُلٌ عَلَيَّ دِينُهُ فَقَضَاهُ فَرَوَاهُ فِرَاسُ بْنُ يَحْيَى، عَنِ الشَّعْبِيِّ، وَزَادَ فِيهِ " فَإِنْ شِئْتُمْ فَافْدُوهُ، وَإِنْ شِئْتُمْ فَأَسْلِمُوهُ إِلَى عَذَابِ اللهِ " وَلَمْ يَذْكُرِ الْقَضَاءَ، وَرَوَاهُ سَعِيدُ بْنُ مَسْرُوقٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ سَمْعَانَ بْنِ مَسِيحٍ، عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ

5156- Semure b. Cundub bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir gün bir cenaze namazını kıldıktan sonra: *"Burada filan oğullarından kimse var mı?"* diye sordu. Ona kimse cevap vermedi. Çünkü Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir söze başladığı zaman ashâb susup dinlerdi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bir daha: *"Burada filan oğullarından kimse var mı?"* diye sorunca adamın biri

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Ahmed, *Müsned* (2/440, 475) ve Taberânî, *M. es-Sağîr* (2/133).

[2] Ravileri güvenilirdir. Tirmizî 3/389, 390 (1079) ve Beyhakî, *Sünen* (6/76).

kalktı ve: "Filan kişi vardır (ben varım)" dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Arkadaşınız borcu yüzünden hapsedilmiş durumda (cennete sokulmuyor)"* buyurdu. Bunun üzerine bir adam o kişinin bütün borçlarını ödedi.[1]

Firâs b. Yahya bunu Şa'bî kanalıyla zikretmiş ve rivayetinde: *"Eğer dilerseniz borcunu ödeyin. Dilerseniz de Allah'ın azabına teslim edin"* ziyadesinde bulunmuştur. Ancak borcu ödeme kısmını zikretmemiştir.[2]

Başka bir kanalla bu hadisin aynısı rivayet edilmiştir.[3]

٥١٥٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرُّوذَبَارِيُّ، أنا أَبُو عَلِيٍّ إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ الصَّفَّارُ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ الْوَلِيدِ الْفَحَّامُ، ثنا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ عَطَاءٍ، ثنا ابْنُ عَوْنٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ سِيرِينَ، قَالَ: قُلْتُ لِعَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ: الرَّجُلُ الَّذِي يَشْتَرِي بِالدَّيْنِ وَهُوَ يُرِيدُ الْأَدَاءَ فَيَمُوتُ وَلَيْسَ عِنْدَهُ وَفَاءٌ؟ فَقَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " لِكُلِّ غَادِرٍ لِوَاءٌ يُعْرَفُ بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ "

5157- Enes b. Sîrîn der ki: Abdullah b. Ömer'e: "Kişinin ileride ödemek niyetiyle borca bir şey alması ve borcu ödeyecek bir şey bırakmadan ölmesi halinde durumu ne olur?" diye sorduğumda: "Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *«Her hainin kıyamet gününde kendisiyle tanınacağı bir sancağı olacaktır»* buyurdu" karşılığını verdi.[4]

٥١٥٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثنا أَبُو عَلِيٍّ الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ الْحَافِظُ، أنا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ نُمَيْرٍ، ثنا يَحْيَى بْنُ الْيَمَانِ، عَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ، عَنْ أَبِي عُمَارَةَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَأَنْ يَلْبَسَ الرَّجُلُ مِنْ أَلْوَانٍ شَتَّى خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَسْتَدِينَ مَا لَيْسَ عِنْدَهُ قَضَاؤُهُ " قَالَ أَبُو عَبْدِ اللهِ:

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Ahmed, *Müsned* (5/11, 13, 20), Taberânî, *M. el-Kebîr* 7/213, 214 (6754), Hâkim, *Müstedrek* (2/25) ve Beyhakî, *Sünen* (6/76).

[2] Tayâlisî, *Müsned* (sh. 121), Taberânî, *M. el-Kebîr* 7/212, 213 (6750, 6752, 6753) ve Hâkim, *Müstedrek* (2/25).

[3] Ebû Dâvud 3/637 (3341).

[4] İsnâdı hasendir. Ahmed, *Müsned* (2/49).

قُلْتُ لِأَبِي عَلِيٍّ: " مَنْ أَبُو عُمَارَةَ هَذَا؟ قَالَ: طِلَابُ بْنُ حَوْشَبٍ الشَّيْبَانِيُّ أَخُو الْعَوَّامِ، وَلَمْ يُحَدِّثْ بِهِ غَيْرُ يَحْيَى بْنُ الْيَمَانِ

5158- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Adamın değişik renklerde (değişik kumaşlardan) bir giysi giymesi yanında karşılığı olmayan bir borca girmesinden daha hayırlıdır"* buyurmuştur.[1]

Ebû Abdillah der ki: Ebû Ali'ye: "Ebû Umâre'nin babası kimdir?" dediğimde: "Avvâm'ın kardeşi Tilâb b. Havşeb'dir" dedi. Bunu Yahya b. el-Yemân'dan başka kimse rivayet etmemiştir.

٥١٥٩ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِانَ، أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، ثنا ابْنُ أَبِي قُمَاشٍ، ثنا عَمْرُو بْنُ عَوْنٍ، عَنْ هُشَيْمٍ، عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ يَعْنِي ابْنَ جَعْفَرٍ، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ يَعْنِي الْأَنْصَارِيَّ، عَنْ رَجُلٍ، عَنِ النَّمِرِ بْنِ قَاسِطٍ، عَنْ صُهَيْبِ بْنِ سِنَانٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَيُّمَا رَجُلٍ أَصدَقَ امْرَأَةً صَدَاقًا وَاللهُ يَعْلَمُ لَا يُرِيدُ أَدَاءَهُ فَغَرَّهَا بِاللهِ، وَاسْتَحَلَّ فَرْجَهَا بِالْبَاطِلِ، لَقِيَ اللهَ يَوْمَ يَلْقَاهُ وَهُوَ زَانٍ، وَأَيُّمَا رَجُلٍ ادَّانَ مِنْ رَجُلٍ دَيْنًا وَاللهُ يَعْلَمُ أَنَّهُ لَا يُرِيدُ أَدَاءَهُ إِلَى صَاحِبِهِ فَغَرَّهُ بِاللهِ وَاسْتَحَلَّ مَالَهُ بِالْبَاطِلِ لَقِيَ اللهَ يَوْمَ يَلْقَاهُ وَهُوَ سَارِقٌ "

5159- Suheyb b. Sinân'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kim (evleneceği zaman) bir kadına belli bir mehir tayin eder, Allah da onun mehri ödememe niyetinde olduğunu bilirse ve kişi böylelikle Allah adına onu aldatıp cinsel organından batıl bir yolla istifade ederse, kıyamet gününde Allah'ın huzuruna zinakâr olarak çıkar. Kim de birinden bir borç alır, Allah da o borcu ödememe niyetinde olduğunu bilirse ve kişi böylelikle Allah adına onu aldatıp malından batıl bir yolla istifade ederse, kıyamet gününde Allah'ın huzuruna hırsız olarak çıkar."*[2]

٥١٦٠ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أنا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ سَعْدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْبُوشَنْجِيُّ، ثنا يُوسُفُ بْنُ عَدِيٍّ، ثنا يُوسُفُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَزِيدَ بْنِ صَيْفِيِّ بْنِ

---

[1] İsnâdında meçhul bir ravi vardır. Ahmed, *Müsned* (3/243, 244), Ahmed, *Zühd* (sh. 26) ve Ebû Nuaym, *Ahbâru Isbehân* (1/327).

[2] İsnâdında adı belirlenmeyen bir ravi vardır. Diğer ravileri güvenilirdir. Ahmed, *Müsned* (4/332), Ebû Nuaym, *Hilye* (1/154) ve Beyhakî, *Sünen* (7/242).

صُهَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، عَنْ أَبِي جَدِّهِ، عَنْ صُهَيْبٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ تَزَوَّجَ امْرَأَةً، ثُمَّ مَاتَ وَهُوَ لَا يَنْوِي أَنْ يُعْطِيَهَا مَهْرَهَا مَاتَ وَهُوَ زَانٍ، وَمَنِ اسْتَقْرَضَ مِنْ رَجُلٍ قَرْضًا، ثُمَّ مَاتَ وَهُوَ لَا يَنْوِي أَنْ يُعْطِيَهُ مَاتَ وَهُوَ سَارِقٌ "

5160- Suheyb'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kim evlenir ve mehri ödememe niyetinde olduğu halde ölürse zinakâr olarak ölür. Kim bir borç alır ve borcu ödememe niyetinde olduğu halde ölürse hırsız olarak ölür."*[1]

٥١٦١ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ، أنا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ يَحْيَى الزُّهْرِيُّ الْقَاضِي، بِمَكَّةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الصَّائِغُ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحِزَامِيُّ، ثنا ابْنُ أَبِي فُدَيْكٍ، ثنا ثَوْرُ بْنُ يَزِيدَ الدِّيلِيُّ، عَنْ أَبِي الْغَيْثِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " لَا يَأْخُذُ أَحَدٌ أَمْوَالَ النَّاسِ، ثُمَّ يُرِيدُ أَدَاءَهَا إِلَّا أَدَّى الله عَنْهُ، وَلَا يَأْخُذُهَا أَحَدٌ يُرِيدُ إِتْلَافَهَا إِلَّا أَتْلَفَهُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ " وَبِمَعْنَاهُ رَوَاهُ سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ، عَنْ ثَوْرٍ، وَمِنْ ذَلِكَ الْوَجْهِ أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ

5161- Ebû Hureyre bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Her kim ödemek niyetiyle insanların mallarını, ödünç alırsa, Allah ona ödemeyi nasip eder. Her kim de telef etmek niyetiyle alırsa, Yüce Allah onu(n malını) telef eder"* buyurdu.[2]

Buhârî, Süleymân b. Bilal —Sevr kanalıyla rivayet etmiştir.[3]

٥١٦٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، ثنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ بْنِ حَفْصٍ التَّاجِرُ، ثنا السَّرِيُّ بْنُ خُزَيْمَةَ، ثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ يَزِيدَ هُوَ الْمُقْرِئُ، ثنا سَعِيدُ يَعْنِي ابْنَ أَبِي أَيُّوبَ، ثنا عُقَيْلُ بْنُ خَالِدٍ الْأَيْلِيُّ، وَيُونُسُ بْنُ يَزِيدَ الْأَيْلِيُّ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ حَمَلَ مِنْ أُمَّتِي دَيْنًا، ثُمَّ جَهِدَ فِي قَضَائِهِ فَمَاتَ قَبْلَ أَنْ يَقْضِيَهُ فَأَنَا أَوْلَى بِهِ "

---

[1] İsnâdında bir sakınca yoktur. İbn Mâce 2/805, 806 (2410).

[2] İsnâdı hasendir.

[3] Buhârî, *istikrâd* (3/82).

5162- Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ümmetimden her kim borçlanır, borcu ödemek için zorluk çeker (çalışır) ve ödemeden ölürse ben onun borcunun öderim"* buyurmuştur.[1]

٥١٦٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ الْحَسَنِ، وَأَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، ثنا بَحْرُ بْنُ نَصْرٍ، ثنا ابْنُ وَهْبٍ، قَالَ: سَمِعْتُ حَيْوَةَ بْنَ شُرَيْحٍ يُحَدِّثُ، عَنْ بَكْرِ بْنِ عَمْرٍو عَنْ شُعَيْبِ بْنِ زُرْعَةَ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ، سَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ لِأَصْحَابِهِ: " لَا تَخْنُقُوا الْأَنْفُسَ أَوْ قَالَ: أَنْفُسَكُمْ " فَقِيلَ: وَمَا نَخْنُقُ؟ قَالَ: " الدَّيْنُ "

5163- Ukbe b. Âmir bildiriyor: Allah Resûlü (sallallahu alayhi vesellem), ashâbına: *"Nefisleri"* veya: *"Nefislerinizi boğmayın"* buyurunca, ashâb: "Nasıl boğabiliriz ki?" diye sorunca Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Borç ile"* buyurdu.[2]

٥١٦٤ - قَالَ بَكْرٌ، وَحَدَّثَنِي صَفْوَانُ بْنُ سُلَيْمٍ، أَنَّهُ بَلَغَهُ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: " لَا تُفْزِعُوا قُلُوبَكُمْ بَعْدَ النَّهْيِ " فَقِيلَ لَهُ: وَمَا يُفْزِعُ قُلُوبَنَا يَا رَسُولَ اللهِ؟ قَالَ: " الدَّيْنُ "

5164- Safvân b. Süleym bildiriyor: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yasaklamalardan sonra kalplerinizi korkuya düşürmeyin"* buyurdu. Kendisine: "Ey Allah'ın Resûlü! Kalplerimizi korkuya düşürecek şey nedir?" denilince: *"Borçtur"* karşılığını verdi.[3]

٥١٦٥ - قَالَ بَكْرٌ أَنَّهُ سَمِعَ جَعْفَرَ بْنَ شُرَحْبِيلٍ يَقُولُ: إِنَّ مُعَاوِيَةَ بْنَ أَبِي سُفْيَانَ قَالَ: " رِقُّ الْحُرِّ الدَّيْنُ "

5165- Muâviye b. Ebî Süfyân: "Özgür kimsenin esareti borçtur" dedi.[4]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Ahmed, *Müsned* (6/74, 154), Ebû Ya'lâ, *Müsned* 8/252 (482) ve Beyhakî, *Sünen* (7/22).

[2] İsnâdı hasendir. İbn Hibbân, *Sikât* (4/356), Buhârî, *et-Târihu'l-Kebîr* (2/2/219), Ahmed, *Müsned* (4/154), Ebû Ya'lâ, *Müsned* 3/180 (1739), Taberânî, *M. el-Kebîr* 17/328 (906) ve Beyhakî, *Sünen* (5/355).

[3] İsnâdı hasendir.

[4] İsnâdı hasendir. Beyhakî, *Sünen* (5/355).

٥١٦٦ - قَالَ: وَثنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي الْحَارِثُ بْنُ نَبْهَانَ، عَنْ يَزِيدَ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " إِيَّاكُمْ وَالدَّيْنَ، فَإِنَّهُ هَمٌّ بِاللَّيْلِ، وَمَذَلَّةٌ بِالنَّهَارِ "

5166- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Borçtan sakının. Zira borçlanma gece vakti dert, gündüz ise şahsiyetten ödün vermektir"* buyurmuştur.[1]

٥١٦٧ - قَالَ: وَحَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ زِيَادٍ، قَالَ: وَحَدَّثَنِي سَعِيدُ بْنُ مَسْعُودٍ قَالَ: " مَا مِنْ أَحَدٍ يَدْخُلُ خَوْفُ الدَّيْنِ فِي قَلْبِهِ إِلَّا ذَهَبَ مِنْ عَقْلِهِ مَا لَا يَرْجِعُ إِلَيْهِ حَتَّى يَمُوتَ

5167- Saîd b. Mes'ûd der ki: "Kalbine borç korkusu giren hiç kimse yoktur ki, mutlaka aklından bir şeyler gider ve ölene kadar bir daha geri dönmez."[2]

٥١٦٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو، أنا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ بَكْرِ بْنِ خَالِدٍ، ثنا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ الْعَبَّاسِ بْنِ الرَّبِيعِ الْحَارِثِيُّ، " مِنْ أَهْلِ نَجْرَانَ الْيَمَنِ بِعَرَفَاتَ "

حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْبَيْلَمَانِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَمْرٍو قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ وَهُوَ يُوصِي رَجُلًا وَهُوَ يَقُولُ: " أَقِلَّ مِنَ الذُّنُوبِ يَهُنْ عَلَيْكَ الْمَوْتُ، وَأَقِلَّ مِنَ الدَّيْنِ تَعِشْ حُرًّا " قَالَ الشَّيْخُ: " فِي إِسْنَادِهِ ضَعْفٌ "

5168- Amr der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bir adama nasihatte bulunarak: *"Günahlarını azalt ki ölüm sana kolay gelsin. Borcu da az yap ki özgürce yaşayasın"* buyurduğunu işittim.[3]

Beyhakî: "İsnadı zayıftır" dedi.

---

[1] İsnâdı çok zayıftır.

[2] İsnâdı zayıftır.

[3] İsnâdı zayıftır.

٥١٦٩ - حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، أنا أَبُو حَفْصِ بْنُ شَاهِينَ، ثنا ابْنُ أَبِي دَاوُدَ، ثنا عَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ، ثنا أَبِي، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مُهَاجِرٍ، عَنْ أَبِي حَلْبَسٍ قَالَ: " قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: مَنْ أَحْسَنَ فَلْيَرْجُ الثَّوَابَ، وَمَنْ أَسَاءَ فَلَا يَسْتَنْكِرِ الْجَزَاءَ، وَمَنْ أَخَذَ عِزًّا بِغَيْرِ حَقٍّ أَوْرَثَهُ اللهُ ذُلًّا بِحَقٍّ، وَمَنْ أَخَذَ مَالًا بِظُلْمٍ أَوْرَثَهُ اللهُ فَقْرًا بِغَيْرِ ظُلْمٍ "

5169- Ebû Halbes'in bildirdiğine göre Hz. İsa b. Meryem: "İyilik yapan kimse bunun sevabını ümid etsin. Kötülük yapan kimse de cezasına şaşırmasın. Hak etmediği bir şekilde izzet sahibi olan kişiyi Yüce Allah hak edeceği bir şekilde zelil eder. Haksız yere bir malı ele geçireni de, Allah ona zulmetmeksizin fakir düşürür" demiştir.[1]

٥١٧٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ، وَأَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، ثنا بَحْرُ بْنُ نَصْرٍ، ثنا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ زِيَادٍ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ عَبْدٍ الْمَعَافِرِيِّ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ، يَقُولُ: إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يَقُولُ: " إِنَّ الدَّيْنَ يُقْتَضَى مِنْ صَاحِبِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِذَا مَاتَ وَلَمْ يَقْضِهِ إِلَّا مَنْ تَدَيَّنَ فِي ثَلَاثِ خِصَالٍ: الرَّجُلُ يُضَعِّفُ قُوَّتَهُ فِي سَبِيلِ اللهِ فَيَتَدَيَّنَ بِمَا يَتَقَوَّى بِهِ لِعَدُوِّ اللهِ وَلِعَدُوِّهِ، وَرَجُلٌ يَمُوتُ عِنْدَهُ رَجُلٌ مُسْلِمٌ فَلَا يَجِدُ مَا يُكَفِّنُهُ وَيُوَارِيهِ إِلَّا بِدَيْنٍ فَيَمُوتُ وَلَمْ يَقْضِهِ، وَرَجُلٌ خَافَ عَلَى نَفْسِهِ الْعُزُوبَةَ فَنَكَحَ لِيَعِفَّ نَفْسَهُ بِذَلِكَ خَشْيَةً عَلَى دِينِهِ فَإِنَّ اللهَ يَقْضِي عَنْ هَؤُلَاءِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ " تَابَعَهُ جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ، وَأَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمُقْرِئُ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ زِيَادٍ، عَنْ بَكْرِ بْنِ سَوَادَةَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ رَافِعٍ التَّنُوخِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ بِمَعْنَاهُ.

5170- Abdullah b. Amr b. el-Âs der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururdu: *"Borç sahibi borcunu ödemeden ölürse kıyamet günü borcu kendisinden tahsil edilir. Ancak şu üç şey için borçlanan bir kimse bunun dışındadır. Bunlardan biri kişinin gücü Allah yolunda (savaşta) zayıflaması halinde borçlanıp bununla Allah'ın ve kendi düşmanının karşısında güçlü olması*

[1] Ravileri güvenilirdir.

için borçlanmasıdır. Biri, kişinin yanında müslüman birinin ölmesi ve onun tekfin ve defni için borçtan başka bir şey bulamaması halinde borçlanması ve borcunu ödemeden ölmesidir. Bir diğeri de kişinin bekarlık yüzünden nefsinin günaha girmesinden korkması halinde dinini korumak için (borca) evlenmesidir. Yüce Allah kıyamet günü bunların yerine borçlarını öder."[1]

Başka bir kanalla Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellam) mânâ olarak bu hadisin aynısı rivayet edilmiştir.

٥١٧١ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنُ عَبْدَانَ، أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، ثنا تَمْتَامٌ، ثنا أَبُو حُذَيْفَةَ، فَذَكَرَهُ

5171- Başka bir kanalla yukarıdaki hadisin aynısı rivayet edilmiştir.[2]

٥١٧٢ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ الْحَسَنِ، وَأَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، ثنا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنِ الْقَاسِمِ، مَوْلَى مُعَاوِيَةَ، أَنَّهُ بَلَغَهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَثِيرًا كَثِيرًا كَثِيرًا قَالَ: " مَنْ تَدَيَّنَ وَهُوَ يُرِيدُ أَنْ يَقْضِيَهُ، حَرِيصٌ عَلَى أَنْ يُؤَدِّيَهُ، مَاتَ وَلَمْ يَقْضِ دَيْنَهُ، فَإِنَّ اللهَ قَادِرٌ عَلَى أَنْ يُرْضِيَ غَرِيمَهُ بِمَا شَاءَ مِنْ عِنْدِهِ، وَيَغْفِرُ لِلْمُتَوَفَّى، وَمَنْ تَدَيَّنَ بِدَيْنٍ وَهُوَ لَا يُرِيدُ أَنْ يَقْضِيَهُ فَمَاتَ عَلَى ذَلِكَ لَمْ يُقْضَ دِينُهُ، فَإِنَّهُ يُقَالُ لَهُ: ظَنَنْتَ أَنَّا لَا نُوَفِّي فُلَانًا حَقَّهُ مِنْكَ، فَيُؤْخَذُ مِنْ حَسَنَاتِهِ فَتُجْعَلُ زِيَادَةً فِي حَسَنَاتِ رَبِّ الدَّيْنِ، فَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ حَسَنَاتٌ أَخَذَ مِنْ سَيِّئَاتِ رَبِّ الدَّيْنِ فَجُعِلَتْ فِي سَيِّئَاتِ الْمَطْلُوبِ " هَكَذَا جَاءَ مُرْسَلًا

5172- Muâviye'nin azatlısı Süleymân b. Abdirrahmân'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellam) kaç defa şöyle buyurmuştur: *"Her kim ödemek niyetiyle borçlanır, borcu ödemek arzusunda olur ve borcunu ödemeden ölürse, muhakkak ki Allah (kıyamet gününde) alacaklısını yanından bir şey ile razı edip borçlu olarak ölen kişiyi bağışlamaya kadirdir. Her kim de borçlanır, borcunu ödememe niyetinde olur ve borcunu ödemeden ölürse, (kıyamet gününde) kendisine: «Senden alıp da filan kişiye olan borcunu ödemeyeceğimizi mi sandın?» denilir.*

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Mâce 2/814 (2435).

[2] İsnâdı güçlü değildir.

Sonra borçlunun sevaplarından alınır ve alacaklıya verilir. Eğer borçlunun sevabı yoksa alacaklının günahlarından alınır ve borçlunun günahları üzerine yüklenir."[1]

Bu hadis bu şekilde mürsel olarak rivayet edilmiştir.

٥١٧٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذَبَارِيُّ، ثنا أَبُو يَعْقُوبَ إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ رَاهَوَيْهِ النُّعْمَانِيُّ بِنُعْمَانِيَّةَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ النَّرْسِيُّ، ثنا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَا أُحِبُّ أَنَّ أُحُدًا ذَهَبًا يَأْتِي عَلَيَّ ثَلَاثَةٌ وَعِنْدِي مِنْهُ شَيْءٌ إِلَّا أَنْ يَكُونَ أُرْصِدُهُ فِي دَيْنٍ يَكُونُ عَلَيَّ "

5173- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Uhud dağı kadar altınım olsa dahi üçüncü gece gelirken yanımda ondan bir miktar kalsın istemem. Ancak üzerimdeki bir borç sebebiyle (bir şey) kaldırmam (saklamam) bunun dışındadır"* buyurmuştur.[2]

٥١٧٤ - سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، يَقُولُ: سَمِعْتُ جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَارِثِ، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا خَلِيفَةَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ بَكْرٍ، عَنِ الرَّبِيعِ بْنِ مُسْلِمٍ، يَقُولُ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ زِيَادٍ، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا الْقَاسِمِ ﷺ يَقُولُ: " مَا يَسُرُّنِي أَنَّ لِي أُحُدًا ذَهَبًا، يَأْتِي عَلَيَّ ثَلَاثَةٌ وَعِنْدِي مِنْهُ دِينَارٌ إِلَّا دِينَارًا أُرْصِدُهُ لِدَيْنٍ عَلَيَّ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَلَامٍ، عَنِ الرَّبِيعِ بْنِ مُسْلِمٍ

5174- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Ebu'l-Kâsım şöyle buyurmuştur: *"Uhud dağı kadar altınım olsa dahi üçüncü gece gelirken yanımda ondan bir dinar bile kalmasını istemem. Ancak üzerimdeki bir borç sebebiyle bir dinar kaldırmam bunun dışındadır."*[3]

Müslim bunu *Sahîh*'te Abdurrahman b. Selâm — Rabî' b. Müslim kanalıyla rivayet etmiştir.[4]

---

[1] Ravileri güvenilirdir, ancak mürsel bir hadistir.

[2] Ravileri güvenilirdir.

[3] İsnâdı sahihtir.

[4] Müslim 1/687 (31).

٥١٧٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أنا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمِصْرِيُّ، أنا مَلِكُ بْنُ يَحْيَى، ثنا شَبَابَةُ، ثنا شُعْبَةُ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يُحَدِّثُ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: " مَا يَسُرُّنِي أَنَّ لِي مِثْلَ أُحُدٍ ذَهَبًا أَمُوتُ وَعِنْدِي مِنْهُ دِينَارٌ إِلَّا شَيْئًا أُرْصِدُهُ لِغَرِيمٍ " أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ غُنْدَرٍ، عَنْ شُعْبَةَ

5175- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "*Uhud dağı kadar altınım olsa dahi yanımda bir dinar olduğu halde ölmeyi istemem. Ancak alacaklı kimse için bir şey kaldırmam (saklamam) bunun dışındadır.*"[1]

Müslim bunu *Sahîh*'te Ğunder — Şu'be kanalıyla rivayet etmiştir.[2]

٥١٧٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أنا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَتَعَوَّذُ مِنَ الْمَأْثَمِ وَالْمَغْرَمِ، قَالَتْ عَائِشَةُ: يَا رَسُولَ اللهِ، مَا أَكْثَرَ مَا تَتَعَوَّذُ مِنَ الْمَغْرَمِ؟ قَالَ: " إِنَّهُ مَنْ غَرِمَ وَعَدَ فَأَخْلَفَ، وَحَدَّثَ فَكَذَبَ " " أَخْرَجَاهُ مِنْ حَدِيثِ شُعَيْبِ بْنِ أَبِي جَمْرَةَ وَقُرَّةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ "

5176- Hz. Âişe bildiriyor: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) kötülükten ve borçtan Allah'a sığınırdı. Kendisine: "Ey Allah'ın Resûlü! Borçtan ne kadar çok Allah'a sığınıyorsun" dediğimde: *"Borçlanan söz verir ve sözünde durmaz, söz söyleyince de yalan söyler"* buyurdu.

Buhârî ve Müslim bunu Şuayb b. Ebî Cemre ve Kurre — Zührî kanalıyla rivayet etmişlerdir.[3]

٥١٧٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أنا أَبُو جَعْفَرٍ الرَّزَّازُ، ثنا سَعْدَانُ بْنُ نَصْرٍ، ثنا غَسَّانُ بْنُ عُبَيْدٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي ذِئْبٍ، عَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim (1/687).

[3] Buhârî, *ezân* (1/202, 3/84, 85) ve Müslim 1/412 (129).

ﷺ قَالَ: " لَيَأْتِيَنَّ عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ لَا يُبَالِي أَحَدُهُمْ بِمَا أَخَذَ مِنَ الْمَالِ بِحَلَالٍ أَمْ بِحَرَامٍ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ آدَمَ، عَنِ ابْنِ أَبِي ذِئْبٍ

5177- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İnsanlar üzerine öyle bir zaman gelecek ki kişi malı helalden mi, haramdan mı kazandı önemsemeyecektir"* buyurmuştur.[1]

Buhârî bunu *Sahîh*'te Âdem — İbn Eb'i Zi'b kanalıyla rivayet etmiştir.[2]

---

[1] İsnâdı zayıftır. Ancak diğer tarikiyle sahih bir hadistir.

[2] Buhârî, *buyu'* (3/6, 11).

التَّاسِعُ وَالثَّلَاثُونَ مِنْ شُعَبِ الْإِيمَانِ
وَهُوَ بَابٌ فِي الْمَطَاعِمِ والْمشارِبِ وَمَا يَجِبُ التَّوَرُّعُ عَنْهُ مِنْهَا

39. Şube

Yiyecekler, İçecekler ve Bu Yönde Sakınılması Gereken Şeyler

Yüce Allah: "*Leş, kan, domuz eti, Allah'tan başkasının adı anılarak kesilen; boğulmuş, vurulmuş, yukardan düşmüş, boynuzlanmış, canavar yırtmış olup da canlı iken kesmedikleriniz; dikili taşlar (putlar) üzerine boğazlanan hayvanlar ve fal oklarıyla kısmet (şans) aramanız size haram kılındı. Bunların hepsi doğru yoldan çıkmaktır*"[1] buyurdu. Yine: *"De ki: Bana vahyolunanda, leş veya akıtılmış kan yahut domuz eti -ki pisliğin kendisidir- ya da günah işlenerek Allah'tan başkası adına kesilmiş bir hayvandan başka, yiyecek kimseye haram kılınmış bir şey bulamıyorum"*[2] buyurmaktadır. Yine: *"İçki, kumar, putlar ve fal okları şüphesiz şeytan işi pisliklerdir"*[3] buyurmaktadır. Yine: *"Sana içki ve kumarı sorarlar, de ki: İkisinde hem büyük günah ve hem insanlara bazı faydalar vardır. Günahları faydasından daha büyüktür"*[4] buyurmaktadır. Burada Allah, onlarda günahların olduğunu bildirmektedir. Başka bir âyette: "*De ki: Rabbim, ancak hayasızlıkları, onların açık olanını, gizli olanını, günahı ve haksız yere sınırı aşmayı... haram kılmıştır*"[5] buyurdu. Yüce Allah içkiyi kesin olarak haram kıldı. Günah içkinin isimlerinden bir isimdir. Bu konuda:

"Aklım başımdan gidene dek hep içtim ben içkiyi
İşte böyle içki aklı alıp gider ve akılsız bırakır kişiyi" denilmektedir.

---

[1] Mâide Sur. 3

[2] En'âm Sur. 145

[3] Mâide Sur. 90

[4] Bakara Sur. 219

[5] A'râf Sur. 33

Yine: "Âyet, *ism*'in içki olduğunun belirtilmesi konusundadır. Değilse de âyet her türlü günah için geçerlidir" denilmiştir.

Aşağıda geçtiği üzere bu konuda Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle bir hadis nakledilmiştir:

٥١٧٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو الْقَاسِمِ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَسَنِ الْأَسَدِيُّ، بَهْمَدَانَ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَبِي إِيَاسٍ، ثَنَا شُعْبَةُ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ ذَكْوَانَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا يَزْنِي الزَّانِي حِينَ يَزْنِي وَهُوَ مُؤْمِنٌ، وَلَا يَسْرِقُ حِينَ يَسْرِقُ وَهُوَ مُؤْمِنٌ، وَلَا يَشْرَبُ الْخَمْرَ حِينَ يَشْرَبُهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ، وَالتَّوْبَةُ مَعْرُوضَةٌ بَعْدُ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ آدَمَ بْنِ أَبِي إِيَاسٍ، وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ، مِنْ حَدِيثِ الثَّوْرِيِّ وَشُعْبَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ

5178- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Zina eden kişi bu işi yaparken mümin biri değildir. Hırsızlık eden kişi bunu yaparken mümin biri değildir. İçki içen kişi bunu içerken mümin biri değildir. Ancak sonrasında tövbe kapısı da kendisine açıktır"* buyurdu.[1]

Buhârî bunu *Sahîh*'te Âdem b. Ebî İyâs kanalıyla[2] ve Müslim bunu Sevrî ve Şu'be — A'meş kanalıyla rivayet etmiştir.[3]

٥١٧٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو مُحَمَّدٍ أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْمُزَنِيُّ، أَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى، ثَنَا أَبُو الْيَمَانِ، أَخْبَرَنِي شُعَيْبٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ: أَخْبَرَنِي سَعِيدُ بْنُ الْمُسَيِّبِ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ: أُتِيَ رَسُولُ اللهِ ﷺ لَيْلَةَ أُسْرِيَ بِهِ بِإِيلِيَاءَ بِقَدَحَيْنِ خَمْرٍ وَلَبَنٍ فَنَظَرَ إِلَيْهِمَا، ثُمَّ أَخَذَ اللَّبَنَ، فَقَالَ لَهُ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ: " الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَاكَ لِلْفِطْرَةِ لَوْ أَخَذْتَ الْخَمْرَ لَغَوَتْ أُمَّتُكَ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَبِي الْيَمَانِ، وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ حَدِيثِ يُونُسَ وَغَيْرِهِ، عَنِ الزُّهْرِيِّ

---

[1] İsnâdı zayıftır. Ancak diğer tarikiyle sahih bir hadistir

[2] Buhârî, *hudûd* (8/20, 21).

[3] Müslim 1/77 (104)

5179- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), İsrâ (Mirac) gecesi İlyâ'ya (Kudüs'e) götürüldüğü zaman kendisine içinde süt ve içki olan iki bardak getirildi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onlara bakıp içinde süt olan bardağı alınca, Cibrîl O'na: "Seni fıtrata yönelten Allah'a hamd olsun. Eğer içkiyi alsaydın ümmetin azgın olurdu" dedi.[1]

Buhârî bunu *Sahîh*'te Ebu'l-Yemân kanalıyla[2] ve Müslim ise Yûnus kanalıyla[3]; bir başkası da Zührî kanalıyla rivayet etmiştir.

٥١٨٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، ثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الرَّزَّازُ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ يَزِيدَ، ثَنَا إِسْحَاقُ الْأَزْرَقُ، حَدَّثَنِي الْجُرَيْرِيُّ، عَنْ ثُمَامَةَ بْنِ حَزْنٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَامَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَقَالَ: " يَا أَهْلَ الْمَدِينَةِ إِنَّ اللهَ يُعَرِّضُ عَنِ الْخَمْرَ تَعْرِيضًا، لَا أَدْرِي لَعَلَّهُ سَيَنْزِلُ فِيهَا أَمْرٌ ثُمَّ قَامَ فَقَالَ: " يَا أَهْلَ الْمَدِينَةِ إِنَّ اللهَ قَدْ أَنْزَلَ إِلَيَّ تَحْرِيمَ الْخَمْرِ، فَمَنْ كَتَبَ مِنْكُمْ هَذِهِ الْآيَةَ وَعِنْدَهُ مِنْهَا شَيْءٌ فَلَا يَشْرَبْهَا "

5180- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kalkıp: "*Ey Medine ahalisi! Yüce Allah içkiyi güzel bir şekilde açıklamıştır. Bilmiyorum ama onun hakkında bir emir ineceğini zannediyorum*" buyurdu. Sonra: "*Ey Medine ahalisi! Yüce Allah bana içkiyi haram kılan âyeti indirdi. Sizden bu âyeti yazan ve yanında içki cinsinden bir şey bulunan kişi artık içmesin*" diye ekledi.[4]

٥١٨١ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، ثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، ثَنَا أَبُو دَاوُدَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي حُمَيْدٍ، عَنْ أَبِي تَوْبَةَ الْمِصْرِيِّ قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ عُمَرَ يَقُولُ: نَزَلَتْ فِي الْخَمْرِ ثَلَاثُ آيَاتٍ فَأَوَّلُ شَيْءٍ نَزَلَتْ: ﴿يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ﴾ [البقرة: ٢١٩]. الْآيَةَ فَقِيلَ: حُرِّمَتِ الْخَمْرُ فَقِيلَ: يَا رَسُولَ اللهِ دَعْنَا نَنْتَفِعُ بِهَا كَمَا قَالَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ، فَسَكَتَ عَنْهُمْ ثُمَّ نَزَلَتْ هَذِهِ: الْآيَةُ ﴿لَا تَقْرَبُوا الصَّلَاةَ وَأَنْتُمْ سُكَارَى﴾ [النساء:

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Buhârî, *eşribe* (6/240, 241).

[3] Buhârî, *tefsîr* (5/224) ve Müslim 2/1592 (92).

[4] Ravileri güvenilirdir.

٤٣] فَقِيلَ: حُرِّمَتِ الْخَمْرُ بِعَيْنِهَا فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ إِنَّا لَا نَشْرَبُهَا قُرْبَ الصَّلَاةِ فَسَكَتَ عَنْهُمْ ثُمَّ نَزَلَتْ. ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ﴾ [المائدة: ٩٠] الْآيَةَ قَالَ: فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " حُرِّمَتِ الْخَمْرُ " قَالَ: وَقَدِمْتُ لِرَجُلٍ رِوَايَةً مِنَ الشَّامِ أَوْ رَاوِيًا فَقَامَ النَّبِيُّ ﷺ وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ وَلَا أَعْلَمُ عُثْمَانَ إِلَّا مَعَهُمْ فَانْتَهَوْا إِلَى الرَّجُلِ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " خَلِّ عَنَّا نَشُقُّهَا " فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ أَفَلَا نَبِيعُهَا؟ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ اللهَ لَعَنَ الْخَمْرَ وَلَعَنَ غَارِسَهَا وَلَعَنَ شَارِبَهَا وَلَعَنْ عَاصِرَهَا وَلَعَنَ مُوكِلَهَا وَلَعَنَ مُدِيرَهَا وَلَعَنَ سَاقِيَهَا وَلَعَنَ حَامِلَهَا وَلَعَنَ آكِلَ ثَمَنِهَا وَلَعَنَ بَائِعَهَا "

5181- İbn Ömer der ki: İçki hakkında üç âyet inmiştir. İlk inen âyet: *"Sana içkiyi ve kumarı sorarlar. De ki: «Onlarda hem büyük günah, hem de insanlar için (bazı zahirî) yararlar vardır. Ama günahları yararlarından büyüktür.» Yine sana Allah yolunda ne harcayacaklarını soruyorlar. De ki: «İhtiyaçtan arta kalanı.» Allah, size âyetleri böyle açıklıyor ki düşünesiniz"*[1] âyetidir. Ashâb: "İçki yasak kılındı" diyerek: "Ey Allah'ın Resûlü! Bırak da Allah'ın buyurduğu gibi ondan faydalanmaya devam edelim" dediler. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bu konuda onlara bir cevap vermedi. Sonra: *"Sarhoş iken ne söylediğinizi bilinceye kadar... namaza yaklaşmayın"*[2] âyeti nazil oldu. Yine ashâb: "İçki yasak kılındı" diyerek: "Ey Allah'ın Resûlü! Namaz vakti yaklaştığı zaman içmeyiz" dedi. Bunun üzerine: *"Ey inananlar! İçki, kumar, putlar ve fal okları şüphesiz şeytan işi pisliklerdir, bunlardan kaçının ki kurtuluşa eresiniz"*[3] âyeti nazil olunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yüce Allah, içkiyi, (içki elde etmek amacıyla) ağacını dikeni,*

[1] Bakara Sur. 219

[2] Nisâ Sur. 43

[3] Mâide Sur. 90

içeni, (içki için gereken şeyi) sıkanı, yanında bulunduranı, içki dağıtanı, içireni, taşıyanı, parasını yiyeni ve satanı lanetlemiştir" buyurdu.[1]

٥١٨٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، وَأَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، ثَنَا حَجَّاجُ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ: قَالَ ابْنُ جُرَيْجٍ: أَخْبَرَنِي مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ: أَنَّ نَافِعًا، أَخْبَرَهُ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ شَرِبَ الْخَمْرَ فِي الدُّنْيَا لَمْ يَشْرَبْهَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا أَنْ يَتُوبَ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ وَأَخْرَجَاهُ مِنْ حَدِيثِ مَالِكِ بْنِ نَافِعٍ

5182- İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Dünyada şarabı içen kişi tövbe etmedikçe âhirette onu içmeyecektir"* buyurmuştur.[2]

Müslim bunu *Sahîh*'te başka bir yolla İbn Cüreyc kanalıyla[3] ve Buhârî ile Müslim bunu Mâlik b. Nâfi' kanalıyla rivayet etmişlerdir.[4]

٥١٨٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، ثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ الْقَاضِي، ثَنَا أَبُو الرَّبِيعِ، ثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، ثَنَا أَيُّوبُ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " كُلُّ مُسْكِرٍ خَمْرٌ، وَكُلُّ خَمْرٍ حَرَامٌ، وَمَنْ شَرِبَ الْخَمْرَ فِي الدُّنْيَا فَمَاتَ وَهُوَ مُدْمِنُهَا وَلَمْ يَتُبْ، لَمْ يَشْرَبْهَا فِي الْآخِرَةِ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي الرَّبِيعِ

5183- İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Her sarhoşluk verici şey içkidir, her içki de haramdır. Dünyada içkiyi (şarabı) içen kişi, içmeye devam ederek tövbe etmeden ölürse âhirette onu içmeyecektir"* buyurmuştur.

Müslim bunu *Sahîh*'te Ebu'r-Rabî' kanalıyla rivayet etmiştir.[1]

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Cerîr, *Tefsîr* (2/361).

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] Müslim (2/1588).

[4] Buhârî, *eşribe* (6/241) ve Müslim 2/1588 (76, 77).

٥١٨٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ دَاوُدَ الْعَلَوِيُّ، ثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ الشَّرْقِيِّ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُقَيْلٍ، وَأَحْمَدُ بْنُ حَفْصٍ، ثَنَا حَفْصُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ طَهْمَانَ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ: أَنَّهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ شَرِبَ الْخَمْرَ فِي الدُّنْيَا وَلَمْ يَتُبْ لَمْ يَشْرَبْهَا فِي الْآخِرَةِ، وَإِنْ أُدْخِلَ الْجَنَّةَ "

5184- İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Dünyada içkiyi (şarabı) içen kişi, tövbe etmedikçe âhirette cennete sokulsa bile onu içmeyecektir"* buyurmuştur.[2]

٥١٨٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، وَأَبُو بَكْرٍ الْقَاضِي، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ الْحَكَمِ، أَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي مَالِكٌ، وَيُونُسُ بْنُ يَزِيدَ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ، أَنَّهُ سَمِعَ عَائِشَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ ﷺ تَقُولُ: سُئِلَ النَّبِيُّ ﷺ عَنِ الْبِتْعِ فَقَالَ: " كُلُّ شَرَابٍ أَسْكَرَ فَهُوَ حَرَامٌ " أَخْرَجَاهُ مِنْ حَدِيثِ مَالِكٍ، وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ، عَنْ حَرْمَلَةَ، عَنِ ابْنِ وَهْبٍ، عَنْ يُونُسَ

5185- Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) eşi Hz. Âişe der ki: Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) bal şarabı hakkında sorulunca: *"Sarhoşluk veren her şey haramdır"* buyurdu.[3]

Buhârî ve Müslim bunu *Sahîh*'lerinde Mâlik kanalıyla[4] ve Müslim bunu Harmele —İbn Vehb —Yûnus kanalıyla rivayet etmiştir.[5]

---

[1] Müslim 2/1587 (73).

[2] Ravileri güvenilirdir. Ahmed, *Müsned* (2/123), Hâkim, *Müstedrek* (4/145), İbnu'l-Ca'd, *Müsned* 1/560 (1218) ve Abdurrezzâk, *Musannef* (9/235).

[3] İsnâdı sahihtir.

[4] Buhârî, *eşribe* (6/242) ve Müslim 2/1585 (67).

[5] Müslim 2/1586 (68).

٥١٨٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، بِبَغْدَادَ، أَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ الْجَوْزِيُّ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُبَيْدٍ، ثَنَا خَالِدُ بْنُ خِدَاشٍ، ثَنَا مَهْدِيُّ بْنُ مَيْمُونٍ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ الْأَنْصَارِيِّ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " كُلُّ مُسْكِرٍ حَرَامٌ فَمَا أَسْكَرَ مِنْهُ الْفَرْقُ فَمِلْءُ الْكَفِّ مِنْهُ حَرَامٌ "

5186- Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sarhoşluk veren her şey haramdır. Bir ferakı sarhoşluk veren bir şeyin bir avucu da haramdır"* buyurmuştur.[1]

٥١٨٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، ثَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ، أَخْبَرَنِي دَاوُدُ بْنُ بَكْرِ بْنِ أَبِي الْفُرَاتِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " مَا أَسْكَرَ كَثِيرُهُ فَقَلِيلُهُ حَرَامٌ "

5187- Câbir b. Abdillah'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Çoğu sarhoşluk verenin azı da haramdır"* buyurmuştur.[2]

٥١٨٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الْمُقْرِئُ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، ثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ أَبِي حَيَّانَ التَّيْمِيِّ، عَنْ عَامِرٍ الشَّعْبِيِّ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ: أَنَّ عُمَرَ قَامَ عَلَى مِنْبَرِ الْمَدِينَةِ فَحَمِدَ اللهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ، وَوَعَظَ النَّاسَ وَذَكَّرَهُمْ ثُمَّ قَالَ: " أَمَّا بَعْدُ فَإِنَّ الْخَمْرَ نَزَلَ تَحْرِيمُهَا يَوْمَ نَزَلَ وَهِيَ مِنْ خَمْسَةٍ مِنَ الْعِنَبِ وَالتَّمْرِ وَالْبُرِّ وَالشَّعِيرِ وَالْعَسَلِ وَالْخَمْرُ مَا خَامَرَ الْعَقْلَ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ مُسَدَّدٍ، عَنْ يَحْيَى

5188- İbn Ömer bildiriyor: Hz. Ömer, Medine minberinde hutbede Allah'a hamdü senalar ederek insanlara nasihatte bulunduktan sonra:

---

[1] İsnâdı hasendir. Ebû Dâvud 4/91 (3687) ve Tirmizî 4/293 (1866).

[2] İsnâdı sahihtir. Ebû Dâvud 4/87 (3681), Tirmizî 4/292 (1865), İbn Mâce 2/1125 (3393) ve Beyhakî, *Sünen* (8/96).

"Derim ki, içkiyi haram kılan âyet nazil olmuştur. Bu âyet nazil olduğu zaman içki; üzüm, kuru hurma, buğday, arpa ve baldan olmak üzere beş şeyden yapılmaktaydı. Aklı örten her şey içkiden sayılır" dedi.

Buhârî bunu *Sahîh*'te Müsedded — Yahya kanalıyla rivayet etmiştir.[1]

٥١٨٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْعَلَوِيُّ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الشَّرْقِيُّ، ثَنَا عَلِيُّ بْنُ سَعِيدٍ الْفَسَوِيُّ، ثَنَا عَمْرُو بْنُ عَاصِمٍ، ثَنَا مُبَارَكُ بْنُ فَضَالَةَ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " كُلُّ مُسْكِرٍ خَمْرٌ، وَكُلُّ خَمْرٍ حَرَامٌ " وَرَوَاهُ يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطَّانُ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ بِإِسْنَادِهِ غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: وَلَا أَعْلَمُهُ إِلَّا، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ وَمَنْ ذَلِكَ الْوَجْهِ أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ

5189- İbn Ömer'in bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Her sarhoşluk verici şey içkidir (şaraptır), her içki de haramdır"* buyurmuştur.[2]

Yahya b. Saîd bunu Ubeydullah b. Ömer kanalıyla aynı isnâd ile merfû olarak aktarmıştır. Müslim ise bunu *Sahîh*'te başka bir yolla rivayet etti.[3]

٥١٩٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الشَّافِعِيُّ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الْحَرَّانِيُّ، ح قَالَ: وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْفَضْلِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ قَالَا: حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، ثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا عُمَارَةُ بْنُ غَزِيَّةَ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ: أَنَّ رَجُلًا قَدِمَ مِنْ جَيْشَانَ وَجَيْشَانُ مِنَ الْيَمَنِ فَسَأَلَ النَّبِيَّ ﷺ، عَنْ شَرَابٍ يَشْرَبُونَهُ بِأَرْضِهِمْ مِنَ الذُّرَةِ يُقَالُ لَهُ: الْمِزْرُ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " أَوَ مُسْكِرٌ هُوَ؟ " قَالُوا: نَعَمْ، قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " كُلُّ مُسْكِرٍ حَرَامٌ إِنَّ اللهَ عَهِدَ لِمَنْ يَشْرَبُ الْمُسْكِرَ أَنْ يَسْقِيَهُ مِنَ طِينَةِ الْخَبَالِ قَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ وَمَا طِينَةُ الْخَبَالِ؟ قَالَ: " عَرَقُ أَهْلِ النَّارِ أَوْ عُصَارَةُ أَهْلِ النَّارِ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ قُتَيْبَةَ

---

[1] Buhârî, *eşribe* (6/241) ve Müslim (3/2322).

[2] İsnâdı hasendir.

[3] Müslim 2/1588 (75).

5190- Câbir b. Abdillah bildiriyor: Bir kişi Yemen'den Ceyşân denilen yerden gelip Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) memleketlerinde mısırdan imal ettikleri ve kendisine *mizr* (bira) dedikleri içkinin hükmünü sordu. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"O sarhoşluk veriyor mu?"* diye sorunca: "Evet" dediler. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Her sarhoşluk verici şey haramdır. Yüce Allah'ın sarhoşluk verici şeyleri içenlere (kıyamet gününde) Tînetu'l-Habâl içireceğine dair bir ahdi vardır"* buyurdu. Oradakiler: "Ey Allah'ın Resûlü! Tînetu'l-Habâl nedir?" dediklerinde: *"Cehennem halkının teridir"* veya: *"Cehennem ahalisinin irinleridir"* buyurdu.

Müslim bunu *Sahîh*'te Kuteybe kanalıyla rivayet etmiştir.[1]

٥١٩١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، ثَنَا يُوسُفُ، ثَنَا أَبُو الرَّبِيعِ، ثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، ثَنَا عَطَاءُ بْنُ السَّائِبِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ: أَنَّ ابْنَ عُمَرَ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " مَنْ شَرِبَ الْخَمْرَ لَمْ تُقْبَلْ لَهُ صَلَاةٌ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً، فَإِنْ تَابَ تَابَ اللهُ عَلَيْهِ وَإِنْ شَرِبَهَا الثَّانِيَةَ لَمْ تُقْبَلْ لَهُ صَلَاةٌ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً، فَإِنْ تَابَ تَابَ اللهُ عَلَيْهِ، فَإِنْ شَرِبَهَا الثَّالِثَةَ لَمْ تُقْبَلْ لَهُ صَلَاةٌ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً، فَإِنْ تَابَ تَابَ اللهُ عَلَيْهِ فَإِنْ شَرِبَهَا الرَّابِعَةَ لَمْ تُقْبَلْ لَهُ صَلَاةٌ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً، فَإِنْ تَابَ لَمْ يَتُبِ اللهُ عَلَيْهِ وَكَانَ حَقًّا عَلَى اللهِ أَنْ يَسْقِيَهُ مِنْ طِينَةِ الْخَبَالِ قِيلَ: وَمَا طِينَةُ الْخَبَالِ؟ قَالَ: " صَدِيدُ أَهْلِ النَّارِ "

وَرُوِيَ ذَلِكَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: " مَنْ شَرِبَ مُسْكِرًا بخست صَلَاتُهُ أَرْبَعِينَ صَبَاحًا - وَزَادَ - وَمَنْ سَقَاهُ صَغِيرًا لَا يُعْرَفُ حَلَالُهُ مِنْ حَرَامِهِ كَانَ حَقًّا عَلَى اللهِ أَنْ يَسْقِيَهُ مِنْ طِينَةِ الْخَبَالِ "

5191- İbn Ömer der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"İçki içen kişinin kırk gece namazı kabul olunmaz. Eğer tövbe ederse Allah tövbesini kabul buyurur. İkinci defa içtiği zaman bir kırk gece daha namazı kabul*

---

[1] Müslim 2/1587 (72).

olunmaz. Yine tövbe ederse Allah tövbesini kabul buyurur. Üçüncü defa içtiği zaman bir kırk gece daha namazı kabul olunmaz. Eğer bir daha tövbe ederse Allah yine tövbesini kabul buyurur. Dördüncü kez içerse yine kırk gece daha namazı kabul olunmaz. Eğer tövbe ederse tövbesi de kabul edilmez ve Allah'ın ona (kıyamet gününde) Tînetu'l-Habâl içirmesi hak olur." "Tînetu'l-Habâl nedir?" denilince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Cehennem ahalisinin irinleridir"* buyurdu.[1]

Aynısını İbn Abbâs, Allah Resûlü'nden (sallallahu alayhi vesellem) nakletmiş ve rivayetinde: *"Her kim sarhoşluk veren bir şey içerse kırk sabah namazı(nın sevabı) azalır"* diyerek: *"Her kim onun helal ve haramlığını bilmeyen küçük birine içirirse Allah'ın ona (kıyamet gününde) Tînetu'l-Habâl içirmesi hak olur"* ziyadesinde bulunmuştur.[2]

٥١٩٢ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو عَبْدِ اللهِ إِسْحَاقُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يُوسُفَ السُّوسِيُّ، قَالَا: أَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، أَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ بْنِ مَزْيَدٍ، أَخْبَرَنِي أَبِي قَالَ: سَمِعْتُ الْأَوْزَاعِيَّ يَقُولُ: حَدَّثَنِي رَبِيعَةُ بْنُ يَزِيدَ، وَيَحْيَى بْنُ أَبِي عَمْرٍو الشَّيْبَانِيُّ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ فَيْرُوزَ الدَّيْلَمِيُّ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ فَذَكَرَ الْحَدِيثَ قَالَ عَبْدُ اللهِ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " مَنْ شَرِبَ الْخَمْرَ شَرْبَةً لَمْ تُقْبَلْ صَلَاتُهُ أَرْبَعِينَ صَبَاحًا فَإِنْ تَابَ تَابَ اللهُ عَلَيْهِ فَإِنْ عَادَ لَمْ تُقْبَلْ تَوْبَتُهُ أَرْبَعِينَ صَبَاحًا فَلَا أَدْرِي فِي الثَّالِثَةِ أَوْ فِي الرَّابِعَةِ قَالَ: فَإِنْ عَادَ كَانَ حَقًّا عَلَى اللهِ أَنْ يَسْقِيَهُ مِنْ رَدْغَةِ الْخَبَالِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ "

5192- Rabîa b. Yezîd ile Yahya b. Ebî Amr eş-Şeybânî bildiriyor: Abdullah b. Feyrûz ed-Deylemî: "Abdullah b. Amr b. el-Âs'ın yanına girdim" dedi ve söz konusu hadisi aktardı. Bunun üzerine Abdullah şu karşılığı verdi: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Her kim bir defa içki içerse kırk sabah namazı kabul olunmaz. Eğer tövbe ederse Allah tövbesini kabul buyurur. İkinci defa içtiği zaman kırk sabah tövbesi kabul olunmaz."* —Üçüncü defada mı, dördüncü defada mı hatırlamıyorum:—

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Tirmizî 4/290, 291 (1862).

[2] Ebû Dâvud 4/86 (3680).

"Eğer bir daha içerse Allah'ın ona kıyamet gününde Radğatu'l-Habâl'dan (irinden) içirmesi hak olur" buyurdu.[1]

٥١٩٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَبِي عَلِيٍّ السَّقَّا، ثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، ثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ، يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ الْقَاضِي، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عِيسَى، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ وَهْبٍ، حَدَّثَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: " مَنْ تَرَكَ الصَّلَاةَ سُكْرًا مُرَّةً وَاحِدَةً، فَكَأَنَّمَا كَانَتْ لَهُ الدُّنْيَا وَمَا عَلَيْهَا فَسُلِبَهَا، وَمَنْ تَرَكَ الصَّلَاةَ سُكْرًا أَرْبَعَ مَرَّاتٍ كَانَ حَقًّا عَلَى اللهِ أَنْ يَسْقِيَهُ مِنْ طِينَةِ الْخَبَالِ قَالَ: وَمَا طِينَةُ الْخَبَالِ يَا رَسُولَ اللهِ؟ قَالَ: " عُصَارَةُ أَهْلِ النَّارِ "

5193- Abdullah b. Amr bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bir namazı sarhoşluktan dolayı terk eden kişi, sanki dünya ve içindekilere sahip olduktan sonra tekrar kendisinden geri alınmış gibidir. Kim de dört namazı sarhoşluktan dolayı terk ederse Allah'ın ona (kıyamet gününde) Tînetu'l-Habâl içirmesi hak olur."* Kendisine: "Ey Allah'ın Resûlü! Tînetu'l-Habâl nedir?" dediğimde: *"Cehennem ahalisinin irinleridir"* buyurdu.[2]

٥١٩٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عُثْمَانَ سَعِيدُ بْنُ الْعَبَّاسِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الْقُرَشِيُّ الْهَرَوِيُّ فِي الرَّوْضَةِ بِالْمَدِينَةِ، ثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْفَضْلِ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، ثَنَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، ثَنَا فُلَيْحُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ وَائِلٍ الْأَنْصَارِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ أَبِيهِ: أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ: " لَعَنَ الْخَمْرَ وَعَاصِرَهَا وَمُعْتَصِرَهَا وَبَائِعَهَا وَمُبْتَاعَهَا وَحَامِلَهَا وَالْمَحْمُولَةَ إِلَيْهِ وَسَاقِيَهَا وَشَارِبَهَا وَآكِلَ ثَمَنِهَا "

5194- Abdullah b. Abdillah b. Ömer'in babasından bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), içkiyi, (içki için gereken şeyi) sıkanı, sıktıranı,

---

[1] Ravileri güvenilirdir. İbn Mâce 2/1120, 1121 (3377).

[2] İsnâdı hasendir. Ahmed, *Müsned* (2/178) ve Hâkim, *Müstedrek* (4/146).

satanı, satın alanı, taşıyanı, kendisi için taşınanı, içireni, içeni ve parasını yiyeni lanetlemiştir.[1]

٥١٩٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا يَحْيَى بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْحَكَمِ، أَنَا ابْنُ وَهْبٍ قَالَ: أَخْبَرَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ شُرَيْحٍ، وَاللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ خَالِدِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ ثَابِتِ بْنِ يَزِيدَ الْخَوْلَانِيِّ أَخْبَرَهُ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ: أَنَّهُ لَقِيَهُ فَسَأَلَهُ: عَنْ ثَمَنِ الْخَمْرِ، فَذَكَرَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: " إِنَّ اللهَ لَعَنَ الْخَمْرَ وَعَاصِرَهَا وَمُعْتَصِرَهَا وَشَارِبَهَا وَسَاقِيَهَا وَحَامِلَهَا وَالْمَحْمُولَةَ إِلَيْهِ وَبَائِعَهَا وَمُشْتَرِيَهَا وَآكِلَ ثَمَنِهَا "

5195- Hâlid b. Yezîd bildiriyor: Sâbit b. Yezîd el-Havlânî, İbn Ömer ile karşılaşıp ona içki parasını sorunca, İbn Ömer, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yüce Allah, içkiyi, (içki için gereken şeyi) sıkanı, sıktıranı, içeni, içireni, taşıyanı, kendisi için taşınanı, satanı, satın alanı ve parasını yiyeni lanetlemiştir"* buyurduğunu söyledi.[2]

٥١٩٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنِي أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحِ بْنِ هَانِئٍ، ثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَنَسٍ الْقُرَشِيُّ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ يَزِيدَ الْمُقْرِئُ، أَنَا حَيْوَةُ بْنُ شُرَيْحٍ، أَنَا مَالِكُ بْنُ خَيْرٍ الزَّبَادِيُّ (١)، أَنَّ مَالِكَ بْنَ سَعْدٍ التُّجِيبِيَّ، حَدَّثَهُ أَنَّهُ سَمِعَ ابْنَ عَبَّاسٍ، يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " أَتَانِي جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَقَالَ: " يَا مُحَمَّدُ إِنَّ اللهَ لَعَنَ الْخَمْرَ وَعَاصِرَهَا وَمُعْتَصِرَهَا وَشَارِبَهَا وَحَامِلَهَا وَالْمَحْمُولَةَ إِلَيْهِ وَبَائِعَهَا وَسَاقِيَهَا وَمُسْقِيَهَا "

5196- İbn Abbâs der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Cibrîl bana geldi ve: «Ey Muhammed! Yüce Allah, içkiyi, (içki için gereken*

---

[1] İsnâdı hasendir. Ebû Dâvud 4/81, 82 (3674), İbn Mâce (2/1121, 1122) ve Beyhakî, *Sünen* (5/327).

[2] İsnâdında bir sakınca yoktur. Beyhakî, *Sünen* (8/287).

şeyi) sıkanı, sıktıranı, içeni, taşıyanı, kendisi için taşınanı, satanı, içireni ve içirileni lanetlemiştir» dedi."[1]

٥١٩٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ الْجَوْزِيُّ، ثَنَا أَبُو بَكْرٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي الدُّنْيَا، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ سَرِيعٍ الْبَصْرِيُّ، ثَنَا الْفُضَيْلُ بْنُ سُلَيْمَانَ النُّمَيْرِيُّ، ثَنَا عُمَرُ بْنُ سَعِيدٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبُو بَكْرِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَارِثِ، عَنْ أَبِيهِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ قَالَ: سَمِعْتُ عُثْمَانَ خَطِيبًا فَقَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: " اجْتَنِبُوا أُمَّ الْخَبَائِثِ فَإِنَّهُ كَانَ رَجُلٌ فِيمَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ يَتَعَبَّدُ وَيَعْتَزِلُ النِّسَاءَ، فَلَقِيَتْهُ امْرَأَةٌ غَاوِيَةٌ، فَأَرْسَلَتْ إِلَيْهِ خَادِمَهَا فَقَالَتْ: إِنَّا نَدْعُوكَ لِشَهَادَةٍ فَدَخَلَ فَطَفِقَتْ كُلَّمَا دَخَلَ عَلَيْهَا بَابًا أَغْلَقَتْهُ دُونَهُ حَتَّى أَفْضَى إِلَى امْرَأَةٍ وَضِيئَةٍ جَالِسَةٍ وَعِنْدَهَا غُلَامٌ وَبَاطِيَةٌ فِيهَا خَمْرٌ فَقَالَتْ: أَنَا لَمْ أَدْعُكَ لِشَهَادَةٍ وَلَكِنْ دَعَوْتُكَ لِتَقْتُلَ هَذَا الْغُلَامَ أَوْ تَقَعَ عَلَيَّ أَوْ تَشْرَبَ كَأْسًا مِنْ هَذَا الْخَمْرِ فَإِنْ أَبَيْتَ صِحْتُ وَفَضَحْتُكَ، فَلَمَّا رَأَى أَنَّهُ لَا بُدَّ مِنْ ذَلِكَ قَالَ: اسْقِينِي كَأْسًا مِنْ هَذَا الْخَمْرِ فَسَقَتْهُ كَأْسًا مِنَ الْخَمْرِ ثُمَّ قَالَ: زِيدِينِي فَلَمْ يَرِمْ حَتَّى وَقَعَ عَلَيْهَا وَقَتَلَ النَّفْسَ فَاجْتَنِبُوا الْخَمْرَ فَإِنَّهُ وَاللهِ لَا يَجْتَمِعُ الْإِيمَانُ وَإِدْمَانُ الْخَمْرِ فِي صَدْرِ رَجُلٍ أَبَدًا لَيُوشِكَنَّ أَحَدُهُمَا أَنْ يُخْرِجَ صَاحِبَهُ " رَفَعَهُ عُمَرُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ سُرَيْجٍ هَذَا.

5197- Ebû Bekr b. Abdirrahmân b. el-Hâris, babasından bildiriyor: Osmân b. Affân'ın insanlara hutbe verirken şöyle dediğini işittim: Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Bütün pisliklerin anası olan içkiden uzak durun! Sizden önceki toplumların birinde kendini ibadete veren ve kadınlardan uzak duran bir adam vardı. Fahişelik yapan kadının biri onu kafasına koyunca hizmetçisiyle ona haber gönderdi ve: «Seni şahitlik için istiyoruz» diyerek yanına çağırdı. Adam da kadının cariyesinin peşine takılıp yanına gitti. Girdikleri her kapıyı cariye kilitliyordu. Bu şekilde güzel olan ve yanında bir köle ile kap içinde içki bulunan kadının yanına vardı. Kadın onu görünce: «Vallahi seni şahitlik için çağırmış değilim. Ya benimle birlikte olursun ya bu içkiden içersin ya da*

[1] İsnâdı sahihtir. Ahmed, *Müsned* (1/316), Hâkim, *Müstedrek* (2/31), Taberânî, *M. el-Kebîr* 12/233 (12976) ve İbn Hibbân, *Sahîh* 7/370 (5332).

şu köleyi öldürürsün! Yoksa bağırır seni rezil ederim» dedi. Adam kadının dedikleri içinden birini yapmaktan başka çaresinin olmadığını anlayınca: «O zaman bana içkiden bir bardak ver!» dedi. Kadın ona bir bardak içki içirince adam: «Bir tane daha ver!» dedi. Onu da içince sarhoş olup kadınla ilişkiye girdi, ardından da köleyi öldürdü. Bunun içindir ki içkiden uzak durun! Vallahi içki alışkanlığı ile iman bir kişinin kalbinde bir arada bulunamaz. Mutlaka biri diğerini yerinden eder."[1]

Ömer b. Saîd b. Sureyc bunu merfû olarak rivayet etmiştir.

٥١٩٨ - وَقَدْ أَخْبَرَنَاهُ أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، أَنَا ابْنُ عَبْدِ الْحَكَمِ، أَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي يُونُسُ بْنُ يَزِيدَ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ هِشَامٍ: أَنَّ أَبَاهُ قَالَ: سَمِعْتُ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ يَقُولُ: " اجْتَنِبُوا الْخَمْرَ فَإِنَّهَا أُمُّ الْخَبَائِثِ إِنْ كَانَ رَجُلٌ مِمَّنْ خَلَا قَبْلَكُمْ يَتَعَبَّدُ " فَذَكَرَهُ مَوْقُوفًا عَلَى عُثْمَانَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ وَهُوَ الْمَحْفُوظُ

5198- Osmân b. Affân der ki: "Bütün pisliklerin anası olan içkiden uzak durun! Sizden önceki toplumların birinde kendini ibadete veren bir adam vardı..." Sonrasında ravi bir önceki hadisi Osmân'a dayandırarak zikretti. Bilinen rivayet te budur.[2]

٥١٩٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثَنَا نُعَيْمُ بْنُ حَمَّادٍ، ثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ أَبِي عَمْرٍو، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " اجْتَنِبُوا الْخَمْرَ فَإِنَّهَا مِفْتَاحُ كُلِّ شَرٍّ"

5199- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bütün kötülüklerin anahtarı olan içkiden uzak durun"* buyurmuştur.[3]

---

[1] İsnâdında bir sakınca yoktur. İbn Hibbân, *Sahîh* 7/367, 368 (5324) ve İbnu'l-Cevzî, *el-İlel el-Mütanâhiye* (2/185, 186).

[2] Ravileri güvenilirdir. Nesâî (8/315, 316) ve Beyhakî, *Sünen* (8/287, 288).

[3] İsnâdı hasendir. Hâkim, *Müstedrek* (4/145).

٥٢٠٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، أَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ عَطَاءٍ، أَنَا رَاشِدٌ أَبُو مُحَمَّدٍ الْحِمَّانِيُّ، عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ، عَنْ أُمِّ الدَّرْدَاءِ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ قَالَ: أَوْصَانِي خَلِيلِي أَبُو الْقَاسِمِ ﷺ: " أَنْ لَا تُشْرِكَ بِاللهِ شَيْئًا وَإِنْ قُطِّعْتَ وَحُرِّقْتَ وَلَا تَتْرُكَ صَلَاةً مَكْتُوبَةً مُتَعَمِّدًا فَمَنْ تَرَكَهَا مُتَعَمِّدًا بَرِئَتْ مِنْهُ الذِّمَّةُ، وَأَنْ لَا تَشْرَبَ الْخَمْرَ فَإِنَّهَا مِفْتَاحُ كُلِّ شَرٍّ "

5200- Ebu'd-Derdâ der ki: Dostum Ebu'l-Kâsım (sallallahu aleyhi vesellem) bana: *"Kesilsen de, yakılsan da Allah'a hiçbir şeyi ortak koşma. Bilerek farz namazı terk etme. Bilerek farz namazı terk eden kişi, zimmetten beri olur. İçki de içme, çünkü o, bütün kötülüklerin anahtarıdır"* diye vasiyet etti.[1]

٥٢٠١ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ مَطَرٍ، ثَنَا زَكَرِيَّا بْنُ يَحْيَى السَّاجِيُّ الْفَقِيهُ، إِمْلَاءً مِنْ حِفْظِهِ، ثَنَا أَبُو طَاهِرٍ أَحْمَدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ السَّرْحِ، ثَنَا خَالِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ، أَخْبَرَنِي يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ أَبِي هِنْدٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ اللهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى بَنَى الْفِرْدَوْسَ بِيَدِهِ وَحَظَرَهُ عَلَى كُلِّ مُشْرِكٍ وَكُلِّ مُدْمِنِ الْخَمْرِ سِكِّيرٍ "

5201- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yüce Allah, Firdevs Cennetini (kudret) eliyle bina etmiş ve onu her müşrik ve içkiye devam eden her sarhoş kimseye yasak etmiştir"* buyurmuştur.[2]

٥٢٠٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ مَطَرٍ، ثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ دُحَيْمٍ الدِّمَشْقِيُّ بِمَكَّةَ إِمْلَاءً، ثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ، ثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، ثَنَا زُهَيْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " ثَلَاثٌ لَا تُقْبَلُ لَهُمْ صَلَاةٌ وَلَا يُرْفَعُ لَهُمْ إِلَى السَّمَاءِ عَمَلٌ: الْعَبْدُ الْآبِقُ مِنْ مَوَالِيهِ حَتَّى يَرْجِعَ فَيَضَعَ يَدَهُ فِي أَيْدِيهِمْ، وَالْمَرْأَةُ السَّاخِطُ عَلَيْهَا زَوْجُهَا حَتَّى يَرْضَى، وَالسَّكْرَانُ حَتَّى يَصْحُوَ"

---

[1] İsnâdı salihtir. İbn Mâce 2/1119 (3371).

[2] İsnâdında kopukluk vardır.

5202- Câbir b. Abdillah'ın bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "*Üç kişinin namazı kabul edilmez ve hiçbir ameli semaya yükseltilmez. Bunlar, geri dönüp teslim oluncaya kadar efendisinden kaçan köle, razı edene kadar kocasını darıltan kadın ve ayılıncaya kadar sarhoş kimsedir.*"[1]

٥٢٠٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرٍ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ سَعْدٍ الْحَافِظُ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْبُوشَنْجِيُّ، ثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ، وَمُوسَى بْنُ أَيُّوبَ النَّصِيبِيُّ، ثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنْ زُهَيْرِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْعَنْبَرِيِّ، فَذَكَرَهُ غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ:" وَلَا يَصْعَدُ لَهُمْ عَمَلٌ إِلَى السَّمَاءِ حَسَنَةً" فَذَكَرَهُ وَبَدَأَ بِالسَّكْرَانِ وَقَالَ: فِي الْعَبْدِ فِي يَدِ مَوَالِيهِ

5203- Zuheyr b. Muhammed bir önceki hadisin aynısını zikretmiş ve rivayetinde: "*Onların hiçbir iyi ameli semaya yükseltilmez*" ibaresi geçmiştir. Ayrıca bu üç kişiyi saymaya başlarken sarhoş kimseden başlamış ve köle hakkında: "*Efendisine teslim oluncaya kadar*" demiştir.[2]

٥٢٠٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ مَرْزُوقٍ الْبَصْرِيُّ بِمَرْوٍ، ثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، ثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي زِيَادٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: وَقَالَ مَرَّةً أُخْرَى عَنْ أَبِي سَعِيدٍ أَحْسِبُهُ أَنَّهُ قَالَ: " لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنَّانٌ وَلَا عَاقٌّ وَلَا مُدْمِنُ خَمْرٍ"

5204- Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): "*Verdiğiyle başa kakan, anne babasına asi olan ve içki müptelası olan kişi cennete girmeyecektir*" buyurmuştur.[3]

---

[1] İsnâdı güçlü değildir. İbn Huzeyme, *Sahîh* 2/69 (940), İbn Hibbân, *Sahîh* (7/370), Beyhakî, *Sünen* (1/389) ve İbn Adiy, *el-Kâmil* (3/1074).

[2] İsnâdı güçlü değildir.

[3] İsnâdı zayıftır. Ahmed, *Müsned* (2/201, 203, 3/44), Ebû Ya'lâ, *Müsned* 2/394 (194), Beyhakî, *Sünen* (8/288), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (8/8, 9, 354, 355), Nesâî (8/318), Dârimî (sh. 508), Tayâlisî, *Müsned* (sh. 303), İbn Hibbân, *Sahîh* (5/163), İbn Huzeyme, *Tevhîd* 2/865, 866 (583, 584), Tahâvî, *Müşkilü'l-Âsâr* (1/395) ve Buhârî, *et-Tarîh es-Sağîr* (2/262, 263).

٥٢٠٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، مِنْ أَصْلِهِ، ثَنَا أَبُو مَنْصُورٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْقَاسِمِ الْعَتَكِيُّ الضُّبَعِيُّ إِمْلَاءً، ثَنَا السَّرِيُّ بْنُ خُزَيْمَةَ، ثَنَا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ الْوَاسِطِيُّ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ دُكَيْنٍ، ثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، عَنْ عَلِيٍّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ عَاقٌّ وَلَا مُدْمِنُ خَمْرٍ "

5205- Hz. Ali der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "*Anne babasına asi olan ve içki müptelası olan kişi cennete girmeyecektir*" buyurdu.[1]

٥٢٠٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا أَبُو سَهْلِ بْنُ زِيَادٍ الْقَطَّانُ، ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَرْزُوقٍ، ثَنَا كَثِيرُ بْنُ هِشَامٍ، ثَنَا جَعْفَرُ بْنُ بُرْقَانَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَالِمٍ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: " نَهَى رَسُولُ اللهِ ﷺ أَنْ يُقْعَدَ عَلَى مَائِدَةٍ يُشْرَبُ عَلَيْهَا الْخَمْرُ "

5206- Sâlim, babasından (İbn Ömer'den) bildiriyor: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) üzerinde içki içilen bir sofraya oturmayı yasaklamıştır."[2]

٥٢٠٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، بِبَغْدَادَ، أَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عِيسَى الْمُسْتَمْلِيُّ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ الْمَاسَرْجِسِيُّ، ثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ رَاهَوَيْهِ، أَنَا مُعَاذُ بْنُ هِشَامٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ عَطَاءٍ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ: " مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ، فَلَا يُدْخِلْ حَلِيلَتَهُ الْحَمَّامَ، مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ، فَلَا يَدْخُلِ الْحَمَّامَ إِلَّا بِمِئْزَرٍ، مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ، فَلَا يَجْلِسْ عَلَى مَائِدَةٍ " إِمَّا قَالَ: يُدَارُ عَلَيْهَا الْخَمْرُ أَوْ قَالَ: يُشْرَبُ الْخَمْرُ وَرَوَاهُ دَاوُدُ بْنُ الزِّبْرِقَانِ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ رَفَعَهُ

5207- Câbir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem): "*Allah'a ve âhiret gününe iman eden kişi, eşini hamamlara göndermesin. Allah'a ve âhiret gününe iman eden kişi, hamama peştamalsız girmesin. Allah'a ve âhiret gününe*

---

[1] İsnâdı hasendir.

[2] İsnâdında bir sakınca yoktur.

iman eden kişi, üzerinde içki bulunan" veya: *"içki içilen bir sofraya oturmasın"* buyurmuştur.[1]

Başka bir kanalla bu hadisin aynısı merfû olarak rivayet edilmiştir.

٥٢٠٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ الْفَقِيهُ، أَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عَبْدِ الْوَاحِدِ بْنِ شَرِيكٍ الْبَزَّازُ، ثَنَا ابْنُ أَبِي مَرْيَمَ، ثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ قَالَ: حَدَّثَنِي سُهَيْلٌ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُبَيْدِ اللهِ، عَنْ أَبِيهِ: أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " مَنْ لَقِيَ اللهَ وَهُوَ مُدْمِنُ خَمْرٍ لَقِيَهُ كَعَابِدِ وَثَنٍ " قَالَ الشَّيْخُ: " كَذَا فِي كِتَابِ مُحَمَّدِ بْنِ عُبَيْدِ اللهِ "، وَذَكَرَهُ الْبُخَارِيُّ فِي التَّارِيخِ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي أُوَيْسٍ، عَنْ أَخِيهِ، عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " مُدْمِنُ خَمْرٍ كَعَابِدِ وَثَنٍ " وَعَنْ فَرْوَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سُلَيْمَانَ، عَنْ سُهَيْلٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ مِثْلَهُ. "

5208- Muhammed b. Ubeydillah'ın, babasından bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İçki müptelası olarak ölen kimse Allah'ın huzuruna putperest gibi çıkar"* buyurmuştur.[2]

Beyhakî der ki: Muhammed b. Ubeydillah'ın kitabında bu şekilde geçmektedir. Buhârî bunu *Târih*'te başka bir kanalla: "Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *«İçki müptelası olan kişi putperest kimse gibidir»* buyurdu" şeklindedir.[3]

Başka bir kanalla Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) aynısı zikredilmiştir.

٥٢٠٩ - قَالَ الْبُخَارِيُّ: وَلَا يَصِحُّ حَدِيثُ أَبِي هُرَيْرَةَ " أَخْبَرَنَاهُ أَبُو بَكْرٍ الْفَارِسِيُّ، أَنَا أَبُو إِسْحَاقَ صَبْهَانِيُّ، أَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ فَارِسَ، عَنِ الْبُخَارِيِّ، فَذَكَرَهُ وَرَوَى مَعْنَاهُ مِنْ أَوْجُهٍ

---

[1] İsnâdı hasendir. Tirmizî 5/113 (2801).

[2] İsnâdında meçhul bir ravi vardır. Diğer ravileri güvenilirdir. İbn Ebî Hâtim, *el-Cerh ve't-Ta'dîl* (7/309).

[3] Buhârî, *et-Târihu'l-Kebîr* (1/1/115).

ضَعِيفَةٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، تَارَةً عَنْ جَابِرٍ، وَتَارَةً عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، وَتَارَةً عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو

5209- Buhârî: "Ebû Hureyre'nin rivayeti sahih olamaz" demiştir.[1]

Ebû Ahmed b. Fâris zayıf yollarla bunu mânâ olarak Muhammed b. el-Münkedir kanalıyla, bazen Câbir'den, bazen İbn Abbâs'tan[2], bazen de Abdullah b. Amr'dan[3] rivayet etmiştir.

٥٢١٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ الْجَوْزِيُّ، ثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، ثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ الْجُشَمِيُّ، وَسُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ، ثَنَا الْمُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ حَنَشٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " مَنْ شَرِبَ شَرَابًا يَذْهَبُ بِعَقْلِهِ فَقَدْ أَتَى بَابًا مِنْ أَبْوَابِ الْكَبَائِرِ "

5210- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim aklı örten (sarhoş eden) bir şarabı içerse büyük günahlar kapısından bir kapıya gelmiş olur"* buyurmuştur.[4]

٥٢١١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ الْجَوْزِيُّ، ثَنَا ابْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنِي الْقَاسِمُ بْنُ هَاشِمٍ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ صَالِحٍ الْوُحَاظِيُّ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ الْأَنْصَارِيُّ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ: " لَأَنْ أَزْنِيَ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَسْكَرَ، وَلَأَنْ أَسْرِقَ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَسْكَرَ، لِأَنَّ السَّكْرَانَ يَأْتِي عَلَيْهِ سَاعَةٌ لَا يَعْرِفُ فِيهَا رَبَّهُ "

---

[1] İsnâdı hasendir. İbn Mâce 2/1120 (3375).

[2] Ahmed, *Müsned* (1/272), Abd b. Humeyd, *el-Muntehab* (707), el-Hilaî, *el-Fevâid* (1/105), Abdurrezzâk, *Musannef* 9/239 (17070), İbn Hibbân, *Sahîh* (7/367), Diyâ el-Makdisî, *Ehâdisu'l-Muhtâre* (1/154), İbn Adiy, *el-Kâmil* (4/1525), Taberânî, *M. el-Kebîr* 12/45 (12428), İbn Bişrân, *el-Emâlî* (25/87/2), Ebû Nuaym, *Hilye* (9/253), İbn Ebî Hâtim, *İlelü'l-Hadîs* (2/26) ve es-Silefî *et-Tuyûriyât* (1/198).

[3] Ebû Nuaym, *Ahbâru Isbahân* (1/254).

[4] İsnâdı zayıftır. Ebû Ya'lâ, *Müsned* 4/135 (2348) ve Taberânî, *M. el-Kebîr* 11/215 (11538).

5211- Abdullah b. Amr der ki: "Zina etmem benim için sarhoş olmamdan daha iyidir. Hırsızlık etmem de yine sarhoş olmamdan daha iyidir. Çünkü sarhoş kişi öyle bir ana gelir ki o saatte Rabbini bile bilmez."[1]

٥٢١٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ الْجَوْزِيُّ، ثَنَا ابْنُ أَبِي الدُّنْيَا، ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ صَالِحٍ الْأَزْدِيُّ، ثَنَا هَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ، عَنْ فُضَيْلِ بْنِ عِيَاضٍ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ قَالَ: " قَالَ إِبْلِيسُ مَا أَعْجَزَنِي فِيهِ بَنُو آدَمَ فَلَنْ يُعْجِزُونِي فِي ثَلَاثٍ إِذَا سَكِرَ أَحَدُهُمْ أَخَذْنَا بِخِزَامَتِهِ فَقَدْنَاهُ حَيْثُ شِئْنَا وَعَمِلَ لَنَا بِمَا أَحْبَبْنَا وَإِذَا غَضِبَ قَالَ بِمَا لَا يَعْلَمُ وَعَمِلَ بِمَا يَنْدَمُ وَيُبَخِّلُهُ فِي يَدَيْهِ وَتَنْبِيهُ مَا لَا يَقْدِرُ عَلَيْهِ "

5212- Mücâhid der ki: İblis şöyle der: "Âdemoğulları beni üç haslette yormamış ve hiçbir zaman da yormayacaklardır. Onlardan biri sarhoş olduğu zaman onun yularını tutup istediğimiz tarafa çeker ve istediğimiz şeyi ona yaptırırız. Öfkelendiği zaman, bilmediği şeyler söyler ve pişmanlık duyacağı şeyler yapar. Elinde bulunan mal hakkında onu cimri yapar ve yapamayacağı şeyler hakkında da uzun emellere sahip kılarız."[2]

٥٢١٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ الْجَوْزِيُّ، ثَنَا ابْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ إِسْمَاعِيلَ، حَدَّثَنِي إِسْحَاقُ بْنُ الْعَبَّاسِ قَالَ: قَالَ الْحَسَنُ: " جَاءَ النَّبِيذُ إِلَى أَحَبِّ خَلْقِ اللهِ حَتَّى أَفْسَدَهُ يَعْنِي الْعَقْلَ "

5213- Hasan(-ı Basrî) der ki: "Şıra (şarap) Allah'ın en sevdiği yaratıklara geldi ve onları (yani akıllarını) ifsad etti."[3]

٥٢١٤ - قَالَ: وَثَنَا أَبُو بَكْرٍ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو مُحَمَّدٍ الرَّبَعِيُّ عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ: قِيلَ لِرَجُلٍ مِنَ الْعَرَبِ: لِمَ لَا تَشْرَبُ النَّبِيذَ؟ قَالَ: " وَاللهِ مَا أَرْضَى عَقْلِي صَحِيحًا فَكَيْفَ أُدْخِلُ عَلَيْهِ مَا يُفْسِدُهُ "

---

[1] İsnâdı çok zayıftır. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (8/3/4).

[2] İsnâdı zayıftır.

[3] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır.

5214- Ebû Muhammed er-Raba'î Abdullah b. Muhammed der ki: Bedevilerden bir adama: "Niçin şıra içmiyorsun?" denilince: "Vallahi akhm yerinden iken ondan razı değilim. Hal böyle iken nasıl olur da ona onu karıştıracak bir şey katarım" karşılığını verdi.

٥٢١٥ - قَالَ: وَثَنَا أَبُو بَكْرٍ قَالَ: حَدَّثَنِي سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ: حَدَّثَنِي بَعْضُ أَصْحَابِنَا قَالَ: " السُّكْرُ عَلَى ثَلَاثَةٍ مِنْهُمْ: مَنْ إِذَا سَكِرَ تَقَاءَ وَسَلَحَ فَهَذَا مِثْلُ الْخِنْزِيرِ وَمِنْهُمْ مَنْ إِذَا سَكِرَ كدم وَجرح فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ الْكَلْبِ وَالثَّالِثُ إِذَا سَكِرَ يَعْنِي يَرْقُصُ فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ الْقِرَدَةِ "

5215- Suveyd b. Saîd der ki: Dostlarımızdan biri bana şöyle anlattı: "Sarhoşluk üç kısma ayrılır. Biri sarhoş olup kusan ve altına edendir ki bu domuz gibidir. Biri sarhoş olunca ısırıp yaralar ki bu da köpek gibidir. Üçüncüsü ise sarhoş olduğu zaman oynar ki bu da maymun gibidir."[1]

٥٢١٦ - قَالَ: وَحَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ، حَدَّثَنِي الْقَاسِمُ بْنُ هَاشِمٍ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ، ثَنَا هِشَامُ بْنُ الْكَلْبِيِّ أَوْ قَالَ: مُحَمَّدُ بْنُ هِشَامٍ قَالَ: قَالَ الْحَكَمُ بْنُ هِشَامٍ: لِابْنِ ابْنٍ لَهُ وَكَانَ يَتَعَاطَى الشَّرَابَ: " أَيْ بُنَيَّ إِيَّاكَ وَالنَّبِيذَ إِنَّهُ قَيْءٌ فِي شِدْقِكَ وَسَلَحَ عَلَى عَقِبِكَ، وَحَدٌّ فِي ظَهْرِكَ، وَتَكُونُ ضَحْكَةً لِلصِّبْيَانِ، وَأَسِيرًا لِلدَّيَّانِ "

5216- Muhammed b. Hişâm der ki: Hakem b. Hişâm kendisine şıra verilen bir oğluna: "Evladım! Şıradan (şaraptan) sakın. Zira o, ağzında kusmuk, altında pisliktir ve sırtında haddir (kamçıdır). O, çocuklara eğlence ve borç verene esarettir" dedi.[2]

٥٢١٧ - قَالَ: وَثَنَا أَبُو بَكْرٍ، حَدَّثَنِي أَبِي قَالَ: قَالَ بَعْضُ الْحُكَمَاءِ لِابْنِهِ: يَا بُنَيَّ، مَا يَدْعُوكَ إِلَى النَّبِيذِ؟ قَالَ: يَهْضِمُ طَعَامِي، قَالَ: وَاللهِ يَا بُنَيَّ لِدِينِكَ أَهْضَمُ،

5217- Ebû Bekr, babasından bildiriyor: Hikmetli kimselerden bir kişi oğluna: "Evladım! Şıra içmene sebep nedir?" diye sordu. Oğlu: "Yemeği

---

[1] İsnâdında adı belirlenmeyen bir ravi vardır.

[2] Muhammed b. Abdilhamîd et-Tâî'nin biyografisini bulamadım.

sindirmektedir" cevabını verince, babası: "Evladım! Vallahi o, senin dinini (yemeğinden) daha fazla sindirmektedir" dedi.

٥٢١٨ - قَالَ أَبُو بَكْرٍ: وَأَنْشَدَنِي أَبِي:

وَإِذَا نَبِيذٌ عَلَى النَّبِيذِ شَرِبْتَهُ أَزْرَى بِدِينِكَ مَعَ ذَهَابِ الدِّرْهَمِ"

5218- Ebû Bekr der ki: Babam bana şu beyti okudu:

"Şırayı şıranın üzerine içtiğin zaman

Dirhemle birlikte dinini de savurur."

٥٢١٩ - قَالَ: وَبَلَغَنِي أَنَّ قَيْسَ بْنَ عَاصِمٍ قِيلَ لَهُ فِي الْجَاهِلِيَّةِ: لَمْ تَرَكْتَ الشَّرَابَ؟ قَالَ: " لِأَنِّي رَأَيْتُهُ مَتْلَفَةً لِلْمَالِ، دَاعِيَةً إِلَى شَرِّ الْمَقَالِ، مَذْهَبَةً لِمُرُوءَاتِ الرِّجَالِ، يُرِيدُ الْخَمْرَ "

5219- Ebû Bekr der ki: Bana ulaşan habere göre Cahiliye döneminde Kays b. Âsım'a: "Şarap (yani içki) içmeyi niçin bıraktın?" diye sorulunca: "Çünkü onu, malı telef eden, kötü şeyler söylemeye davet eden ve erkekliğin haysiyetini götüren olarak gördüm" karşılığını vermiştir.

٥٢٢٠ - قَالَ: وَثَنَا أَبُو بَكْرٍ قَالَ: حَدَّثَنِي رَجُلٌ عَلَى بَابِ ابْنِ عَائِشَةَ يُكْنَى أَبَا مُحَمَّدٍ قَالَ: قَالَ عَبَّادٌ الْمِنْقَرِيُّ: " لَوْ كَانَ الْعَقْلُ عِلْقًا يُشْتَرَى لَتَغَالَى النَّاسُ فِي شِرَائِهِ، فَالْعَجَبُ مِنْ أَقْوَامٍ يَشْتَرُونَ بِأَمْوَالِهِمْ مَا يَذْهَبُ بِعُقُولِهِمْ "

5220- Abbâd el-Minkarî der ki: "Eğer akıl satılabilen bir şey olsaydı insanlar onu pahalıya satın alırdı. Bazı toplulukların, akıllarını götüren şeyi paralarıyla satın almalarına şaşıyorum."

٥٢٢١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ الْجَوْزِيُّ، ثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، وَحَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْقَرَاطِيسِيُّ قَالَ:" شَرِبَ رَجُلٌ نَبِيذًا، فَسَكِرَ، فَنَامَ عَنِ الْعِشَاءِ الْآخِرَةِ، فَجَعَلَتِ ابْنَةُ عَمٍّ لَهُ تُنَبِّهُهُ لِلصَّلَاةِ، وَكَانَ لَهَا دِينٌ وَعَقْلٌ، فَلَمَّا أَلَحَّتْ عَلَيْهِ، حَلَفَ بِطَلَاقِهَا، الْبَتَّةَ أَنْ لَا يُصَلِّيَ ثَلَاثًا، ثُمَّ عَقَلَ يَمِينَهُ، فَلَمَّا أَصْبَحَ، كَبُرَ عَلَيْهِ فِرَاقُ

ابْنَةِ عَمِّهِ، فَظَلَّ يَوْمَهُ، لَمْ يُصَلِّ وَلَيْلَتَهُ، ثُمَّ أَصْبَحَ، عَلَى ذَلِكَ، وَعَرَضَتْ لَهُ عِلَّةٌ فَمَاتَ"

وَفِي نَحْوِ هَذَا يَقُولُ قَائِلٌ:

أَتَأْمَنُ أَيُّهَا السَّكْرَانُ جَهْلًا ... بِأَنْ تَفْجَأَكَ فِي السُّكْرِ الْمَنِيَّةْ

فَتَضْحَى عِبْرَةً لِلنَّاسِ طُرًّا ... وَتَلْقَى اللهَ مِنْ شَرِّ الْبَرِيَّةْ

5221- Muhammed b. Abdillah el-Karâtisî anlatıyor: Adamın biri şıra içip sarhoş oldu ve yatsıdan sonra uyudu. Akıllı ve dindar olan amcası kızı (karısı) onu namaz için uyandırmak istedi. Bunda biraz ısrarcı olunca da adam üç gün boyunca namaz kılmayacağına dair talak-ı bette ile yemin etti. Uyanınca da amcası kızından ayrılmak zoruna gitti, o gün ve o gece namaz kılmadı. Aynı şekilde sabahladı, ona bir hastalık musallat oldu ve öldü. Bir kişi bu konuda şöyle demektedir:

"Cahilliğinden güvende misin ey sarhoş!

Ölüm sana sarhoş olduğun zaman da gelebilir.

Sen insanlara ibret olarak kalacaksın

Allah'ın huzuruna en kötü biri olarak çıkacaksın."

٥٢٢٢ - قَالَ: وَثَنَا أَبُو بَكْرٍ، حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، حَدَّثَنِي عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُقْبَةَ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ هِشَامٍ النَّصِيبِيُّ، وَنَفَرٌ مِنْ أَهْلِ نَصِيبِينَ قَالُوا: كَانَ عِنْدَنَا رَجُلٌ مُسْرِفٌ عَلَى نَفْسِهِ يُكْنَى أَبَا عَمْرٍو وَكَانَ يَشْرَبُ الْخَمْرَ، قَالَ: فَبَيْنَمَا هُوَ كَذَلِكَ إِذِ انْتَبَهَ ذَاتَ لَيْلَةٍ وَهُوَ فَزِعٌ قِيلَ لَهُ: مَا لَكَ؟ فَقَالَ:" أَتَانِي آتٍ فِي مَنَامِي هَذَا وَرَدَّدَ عَلَيَّ هَذَا الْكَلَامَ، حَتَّى حَفِظْتُهُ:

جَدَّ بِكَ الْأَمْرُ أَبَا عَمْرٍو ... وَأَنْتَ مَعْكُوفٌ عَلَى الْخَمْرِ

تَشْرَبُ صَهْبَاءَ صَرَاحِيَةً ... سَالَ بِكَ السَّيْلُ وَمَا تَدْرِي"

قَالَ: فَلَمَّا أَذَّنَ الْمُؤَذِّنُ مَاتَ فَجْأَةً

5222- Nasîbînli Muhammed b. Hişâm ve Nasîbîn ahalisinden bir grup bildiriyor: Yanımızda kendi nefsine israfta bulunan ve kendisine Ebû Amr

denilen bir adam vardı. Bu adam içki içerdi. Bir gün yine içmişken gece korkuyla yerinden fırladı. Kendisine: "Neyin var?" denilince şu karşılığı verdi: "Rüyamda bana biri geldi ve bana şu sözleri tekrar ettirdi, ben de onları ezberledim:

"Ey Ebû Amr! Artık durumun vahim olmuştur,
Sen ise içkiye müptela olmuşsun
Kırmızısından bir sürahi şarap içmektesin
Sel seni alıp götürdü, ama sen bunu bilmemektesin."

Sonra müezzin ezan okuduğu zaman adam ani olarak öldü.[1]

٥٢٢٣ - أَنْشَدَنَا أَبُو الْقَاسِمِ الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ حَبِيبٍ فِي التَّفْسِيرِ، أَنْشَدَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْجِيَانِيُّ، أَنْشَدَنَا رِضْوَانُ بْنُ أَحْمَدَ الصَّيْدَلَانِيُّ:"

تَرَكْتُ النَّبِيذَ لِأَهْلِ النَّبِيذِ وَصِرْتُ خَلِيفًا لِمَنْ عَابَهُ
شَرَابًا يُدَنِّسُ عِرْضَ الْفَتَى وَيَفْتَحُ لِلشَّرِّ أَبْوَابَهُ"

5223- Rıdvân b. Ahmed es-Saydalânî der ki:

"Şırayı ben şıra içenlere bıraktım,
Onu ayıplayanların taraftarı oldum.
Şarabın gençlerin namusunu kirlettiği gibi
Kötülüklere de kapılar açıyor buldum."

٥٢٢٤ - وَأَنْشَدَنَا أَبُو الْقَاسِمِ، أَنْشَدَنَا أَبُو سَعِيدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ رُمَيْحٍ:"

لَوْ كُنْتَ فِي الْعِلْمِ كَهارُونَا أَوْ كُنْتَ فِي الْمَالِ كَقَارُونَا
كُنْتَ تَحْكِي فِي النَّدَى حَاتِمًا وَكُنْتَ فِي سَمْتِ ابْنِ سِيرِينَا
وَقِيلَ إِنَّ السُّكْرَ مِنْ سُوسَةٍ كَانَ لَكَ النَّاسُ مُهِينِينَا"

5224- Ahmed b. Muhammed b. Rumeyh der ki:

---

[1] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır.

"İlimde Hârun gibi
Malda Karun gibi olsan da
Cömertlikte Hâtim gibi
Bilgide İbn Sîrîn gibi olsan da
Sarhoşluk öyle bir şeydir ki
Yine de insanlar seni alaya alır."

٥٢٢٥ - وَأَنْشَدَنَا أَبُو الْقَاسِمِ، أَنْشَدَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَحْمَدَ الصَّفَارُ، أَنْشَدَنَا ابْنُ أَبِي الدُّنْيَا، أَنْشَدَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ:"

أَرَى كُلَّ قَوْمٍ يَحْفَظُونَ حَرِيمَهُمْ ... وَلَيْسَ لِأَصْحَابِ النَّبِيذِ حَرِيمُ
إِذَا جِئْتَهُمْ حَيَّوْكَ أَلْفًا وَرَحَّبُوا ... وَإِنْ غِبْتَ عَنْهُمْ سَاعَةً فَذَمِيمُ
أَخَاهُمُ إِذَا مَا دَارَتِ الْكَأْسُ بَيْنَهُمْ ... وَكُلُّ رَثِّ الْوِصَالِ يَقُومُ
فَهَذَا ثَنَائِي لَمْ أَقُلْ بِجَهَالَةٍ ... وَلَكِنَّنِي بِالْفَاسِقِينَ عَلِيمُ"

5225- Hüseyn b. Abdirrahman der ki:

"Her kavim kendi namusunu korumaktadır,
Oysa şarap içenin namusu yok olmaktadır.
Yanlarına gelince seni güzelce karşılarlar
Bir an bile kaybolsan hemen seni kınarlar,
Onlarla içtiğin sürece kardeşleri olursun,
Bıraktığında ise eski dostluktan da olursun.
Bu benim onlara övgümdür bilerek söylüyorum
Ancak ben fasıkları çok iyi biliyorum."

٥٢٢٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ فُورَكٍ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، ثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، ثنا أَبُو دَاوُدَ، ثَنَا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ فَرْقَدٍ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ عَمْرٍو الْبَجَلِيِّ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " يَبِيتُ قَوْمٌ مِنْ هَذِهِ الْأُمَّةِ عَلَى طُعْمٍ وَشُرْبٍ وَلَهْوٍ

وَلَعِبٍ فَيُصْبِحُونَ وَقَدْ مُسِخُوا قِرَدَةً وَخَنَازِيرَ، وَلَيُصِيبَنَّهُمْ خَسْفٌ، وَقَذْفٌ، حَتَّى يُصْبِحَ النَّاسُ، فَيَقُولُونَ: قَدْ خُسِفَ اللَّيْلَةَ بِبَنِي فُلَانٍ، وَخُسِفَ اللَّيْلَةَ بِدَارِ فُلَانٍ خَوَاصَّ، وَلَيُرْسِلَنَّ عَلَيْهِمْ حَاصِبًا مِنَ السَّمَاءِ كَمَا أُرْسِلَتْ عَلَى قَوْمِ لُوطٍ عَلَى قَبَائِلَ فِيهَا وَعَلَى دُورٍ وَلَيُرْسِلَنَّ عَلَيْهِمُ الرِّيحَ الْعَقِيمَ الَّتِي أَهْلَكَتْ عَادًا عَلَى قَبَائِلَ فِيهَا، وَعَلَى دُورٍ بِشُرْبِهِمُ الْخَمْرَ، وَلُبْسِهِمُ الْحَرِيرَ، وَاتِّخَاذِهِمُ الْقَيْنَاتِ، وَأَكْلِهِمُ الرِّبَا، وَقَطِيعَتِهِمُ الرَّحِمَ " وَخَصْلَةٍ نَسِيَهَا جَعْفَرٌ

5226- Ebû Umâme bildiriyor: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "*Bu ümmetten bir kavim yiyip içerek, boşa vakit geçirerek ve oyunlar onayarak akşamlayacak, maymunlara ve domuzlara dönüştürülmüş olarak sabahlayacaktır. Onlar yere batma ve gökten gelecek belalara maruz kalacaklar ve insanlar sabahladığı zaman: «Bu gece filan oğullarının ve filan kişinin evi yere battı» diyecektir. Lût kavmine gönderdiği gibi onlardan bazı kavimlere ve bazı evlere gökyüzünden taş yağdıracaktır. Yine onlardan bazı kavimlere ve bazı evlere içki içmelerinden, ipek elbiseler giymelerinden, kadın şarkıcıların ardından gitmelerinden, faiz yemelerinden ve akrabayla alakayı kesmelerinden dolayı Âd kavmini helâk eden rüzgar gibi güçlü bir rüzgar gönderecektir.*"[1]

Ravi der ki: "Bir haslet daha vardı ki Câfer (b. Süleymân) onu unuttu."

٥٢٢٧ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا أَبُو إِسْمَاعِيلُ التِّرْمِذِيُّ، ثَنَا أَبُو صَالِحٍ، ثَنَا مُعَاوِيَةُ هُوَ ابْنُ صَالِحٍ، عَنْ حَاتِمِ بْنِ حُرَيْثٍ، عَنْ مَالِكِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ الْحَكَمِيِّ: أَنَّ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ غَنَمٍ الْأَشْعَرِيَّ، وَفَدَ دِمَشْقَ، فَاجْتَمَعَ إِلَيْهِ عِصَابَةٌ مِنَّا فَذَكَرْنَا الطِّلَا، فَمِنَّا الْمُرَخِّصُ فِيهِ وَمِنَّا الْكَارِهُ لَهُ، فَأَتَيْتُهُ بَعْدَ مَا خُضْنَا فِيهِ فَقَالَ: إِنِّي سَمِعْتُ أَبَا مَالِكٍ الْأَشْعَرِيَّ صَاحِبَ رَسُولِ اللهِ ﷺ، يُحَدِّثُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، أَنَّهُ قَالَ: " لَيَشْرَبَنَّ نَاسٌ مِنْ أُمَّتِي الْخَمْرَ يُسَمُّونَهَا بِغَيْرِ اسْمِهَا، وَيُضْرَبُ عَلَى رُءُوسِهِمُ الْمَعَازِفُ، وَالْمُغَنِّيَاتُ، يَخْسِفُ اللهُ بِهِمُ الْأَرْضَ، وَيَجْعَلُ مِنْهُمُ الْقِرَدَةَ، وَالْخَنَازِيرَ "

---

[1] İsnâdı zayıftır. Tayâlisî, *Müsned* (sh. 155), Ebû Nuaym, *Hilye* (6/295), Ahmed, *Müsned* (5/259), Hâkim, *Müstedrek* (4/515), Taberânî, *M. el-Kebîr* 8/306, 307 (7997) ve Abdullah, *Zevâid el-Müsned* (5/329).

5227- Mâlik b. Ebî Meryem el-Hakemî bildiriyor: Bir gün Abdurrahman b. Ğanem el-Eş'arî bir heyetle Şam'a gitti. Bir grup yanına gitmek için toplandık. Biz *tılâ* denilen içki hakkında konuşuyorduk. Kimimiz ona ruhsat veriyor, kimimiz de onu mekruh görüyordu. Bu konuda konuşulduktan sonra yanına gittim. O şöyle dedi: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sahabisi Ebû Mâlik el-Eş'arî'nin bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellam) şöyle buyurmuştur: *"Ümmetimden bir takım insanlar şarabı mutlaka içecekler, ona isminden başka bir isim verecekler. Başlarında çalgılar çalınacak, şarkıcı kadınlar edinecekler. Allah onları yere batıracak ve onlardan bir kısmı maymunlara ve domuzlara dönüştürecektir."*[1]

٥٢٢٨ - وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، ثَنَا عَبَّاسُ بْنُ الْفَضْلِ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ، ثَنَا فُضَيْلُ بْنُ عِيَاضٍ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَابِطٍ، عَنْ أَبِي ثَعْلَبَةَ الْخُشَنِيِّ، عَنْ مُعَاذٍ، وَأَبِي عُبَيْدَةَ قَالَا: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ هَذَا الْأَمْرَ بَدَأَ رَحْمَةً، وَنُبُوَّةً، ثُمَّ يَكُونُ رَحْمَةً، وَخِلَافَةً، ثُمَّ كَائِنٌ مُلْكًا عَضُوضًا، ثُمَّ كَائِنٌ عُتُوًّا، وَحَرْبَةً، وَفَسَادًا فِي الْأَرْضِ، يَسْتَحِلُّونَ الْحَرِيرَ، وَالْخُمُورَ، وَالْفُرُوجَ، يُرْزَقُونَ عَلَى ذَلِكَ، وَيُنْصَرُونَ حَتَّى يُلْقَى اللهَ عَزَّ وَجَلَّ "

5228- Muâz ile Ebû Ubeyde'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Bu iş, rahmet ve nübüvvet olarak başlamıştır. Sonra rahmet ve hilafet olarak devam edecek, sonra zalim idareler zuhur edecek, sonunda da azgınlıklar, savaşlar ve yeryüzünde fesatlar çıkacaktır. O zamanda insanlar ipeği, şarapları ve ferçleri (zinayı) helal göreceklerdir. Yine de Allah'a kavuşuncaya kadar yardım göreceklerdir."*[2]

Beyhakî: "Eğer bu iki rivayet de doğru ise büyük bir ihtimalle bu hadisteki olay ayrı bir kavimde, bir önceki hadiste ki olay başka bir kavimde

---

[1] İsnâdı hasendir. Ebû Dâvud 4/91, 92 (3688), İbn Mâce 2/1333 (4020) ve Beyhakî, *Sünen* (10/222).

[2] İsnâdı zayıftır. Ebû Dâvud et-Tayâlisî, *Müsned* (sh. 31), Ebû Ya'lâ, *Müsned* 2/177, 178 (873, 874), Taberânî, *M. el-Kebîr* 10/156, 157 (367) ve Bezzâr, *Müsned* (2/232).

gerçekleşecektir. Veya bu hadisteki olay Allah'ın dilediği bir yerde olacaktır. Sonra da önceki hadisteki olay gerçekleşecektir. En doğrusunu Allah bilir."

٥٢٢٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مَرْزُوقٍ، ثَنَا أَبُو عَامِرٍ، عَنْ إِسْرَائِيلَ، عَنْ سِمَاكٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: لَمَّا نَزَلَ تَحْرِيمُ الْخَمْرِ قَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ، كَيْفَ بِأَصْحَابِنَا، وَبِمَنْ مَاتَ، وَهُوَ يَشْرَبُ الْخَمْرَ؟ فَأَنْزَلَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: " ﴿لَيْسَ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جُنَاحٌ فِيمَا طَعِمُوا إِذَا مَا اتَّقَوْا﴾ [المائدة: ٩٣] " إِلَى آخِرِ الْآيَةِ

5229- İbn Abbâs der ki: İçkiyi haram kılan âyet nazil olduğu zaman, ashâb: "Ey Allah'ın Resûlü! (Haram kılınmadan önce) içki içip de ölen arkadaşlarımızın durumu ne olacak?" diye sorunca, Yüce Allah: *"İman edip salih ameller işleyenlere; Allah'a karşı gelmekten sakındıkları, iman ettikleri ve salih amel işledikleri, sonra Allah'a karşı gelmekten sakındıkları ve iman ettikleri, sonra yine Allah'a karşı gelmekten sakındıkları ve iyilik ettikleri takdirde, daha önce tatmış olduklarından dolayı bir günah yoktur. Allah, iyilik edenleri sever"*[1] âyetini indirdi.[2]

٥٢٣٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ خُزَيْمَةَ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ الْمَرْوَزِيُّ، بِنَيْسَابُورَ، ثَنَا عَبْدُ الْكَرِيمِ بْنُ أَبِي عَبْدِ الْكَرِيمِ السُّكَّرِيُّ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ وَاقِدٍ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ حَبَسَ الْعِنَبَ أَيَّامَ قِطَافِهِ حَتَّى يَبِيعَهُ مِنْ يَهُودِيٍّ أَوْ نَصْرَانِيٍّ، لِيَتَّخِذَ خَمْرًا، فَقَدْ تَقَحَّمَ النَّارَ عِيَانًا "

5230- Ebû Burde'nin, babasından bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim bir Yahudiye veya bir Hıristiyana içki yapması için satmak üzere,*

---

[1] Mâide Sur. 93

[2] İsnâdı sahihtir. Tirmizî 5/255 (3052).

üzümü toplama günlerinde toplamaz da bekletirse bilerek cehenneme yaklaşmış olur" buyurmuştur.[1]

٥٢٣١ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الْحُسَيْنِ الْغَازِيُّ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَزِيدَ السُّكَّرِيُّ، ثَنَا عَبْدُ الْكَرِيمِ بْنُ أَبِي عَبْدِ الْكَرِيمِ الْمَرْوَزِيُّ، ثَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحَسَنُ بْنُ مُسْلِمٍ وَأَثْنَى عَلَيْهِ مُسْلِمٌ فَذَكَرَهُ، غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: زَمَنَ الْقِطَافِ وَزَادَ أَوْ مِمَّنْ يَعْلَمُ أَنَّهُ يَتَّخِذُ خَمْرًا، فَقَدْ تَقَدَّمَ فِي النَّارِ عَلَى بَصِيرَةٍ

5231- Başka bir kanalla yukarıdaki hadisin aynısı rivayet edilmiştir; ancak burada: *"Toplama zamanında"* ifadesi kullanılarak: *"veya içki yapacak biri için bekletmesi halinde bilerek cehenneme yaklaşmış olur"* ziyadesi geçmiştir.[2]

٥٢٣٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا أَبُو عَلِيٍّ الصَّفَّارُ، ثَنَا سَعْدَانُ بْنُ نَصْرٍ، ثَنَا مُعَاوِيَةُ، ثَنَا الْحَجَّاجُ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: " مَرِضَ بَعِيرٌ لَهُ، فنعت لَهُ الْخَمْرَ، فَقَالَ ابْنُ عُمَرَ: مَا كُنْتُ لِأُؤَجِّرُهُ خَمْرًا

5232- Nâfi' bildiriyor: İbn Ömer'in bir devesi hasta olmuştu. Tedavi amaçlı içki kullanması tavsiye edilince, İbn Ömer: "Onu içkiyle tedavi edecek değilim" dedi.[3]

٥٢٣٣ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ الصَّفَّارُ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَفَّانَ، ثَنَا ابْنُ نُمَيْرٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ أَنَّهُ: " كَانَ يَكْرَهُ أَنْ يَسْقِيَ الْبَهَائِمَ الْخَمْرَ " قَالَ الشَّيْخُ: " وَقَدْ رَفَعَهُ بَعْضُ الضُّعَفَاءِ بِإِسْنَادِهِ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ، وَلَيْسَ بِشَيْءٍ "

5233- Nâfi'nin bildirdiğine göre İbn Ömer hayvanlara içki içirmeyi hoş karşılamazdı.[1]

---

[1] İsnâdı çok zayıftır. İbn Hibbân, *el-Mecrûhîn* (1/230, 231). Bak: İbn Hacer, *el-Lisân* (2/256) ve Zehebî, *el-Mîzân* (1/523).

[2] İsnâdı çok zayıftır.

[3] Ravileri güvenilirdir. Abdurrezzâk, *Musannef* (9/251).

Beyhakî der ki: "Zayıf olan ravilerden bazıları bunu bu isnâdla Ubeydullah kanalıyla merfû olarak rivayet etmişlerdir, ancak bu rivayetin herhangi bir değeri yoktur."[2]

٥٢٣٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عِيسَى بْنِ مَانِي الْكُوفِيُّ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَازِمِ بْنِ أَبِي غَرَزَةَ، ثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ الْفَضْلُ بْنُ دُكَيْنٍ، ثَنَا يُونُسُ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: " نَهَى رَسُولُ اللهِ ﷺ، عَنِ الدَّوَاءِ الْخَبِيثِ "

5234- Ebû Hureyre: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) pis ilaçları kullanmayı yasaklamıştır" dedi.[3]

٥٢٣٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، ثَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحَسَنُ بْنُ مُكْرَمِ بْنِ حَسَّانٍ الْبَزَّارُ، بِبَغْدَادَ، ثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ، أَنَا شُعْبَةُ، عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ، عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ وَائِلٍ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: أَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ، فَقَامَ إِلَيْهِ رَجُلٌ مِنْ جُعْفِيٍّ فَقَالَ: إِنَّا نَصْنَعُ الْخَمْرَ لِأَنَّهَا دَوَاءٌ فَقَالَ: " إِنَّهَا لَيْسَتِ الدَّوَاءَ، وَلَكِنَّهَا الدَّاءُ " أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ غُنْدَرٍ، عَنْ شُعْبَةَ

5235- Alkame b. Vâil, babasından bildiriyor: Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gittiğimde Cu'fî bir adam kalkıp: "Biz içkiyi tedavi amaçlı yapıyoruz" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"O, ilaç değildir, ancak hastalıktır"* karşılığını verdi.

Müslim bunu *Sahîh*'te Ğunder — Şu'be kanalıyla rivayet etti.[4]

---

[1] İsnâdı sahihtir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (7/382) ve Abdurrezzâk, *Musannef* (9/251).

[2] Ebû Nuaym, *Ahbâru Isbahân* (2/133).

[3] Ravileri güvenilirdir.

[4] Müslim 2/1573 (12)

٥٢٣٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، أَنَا ابْنُ عَبْدِ الْحَكَمِ، أَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي يُونُسُ بْنُ يَزِيدَ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ، عَنْ عَائِشَةَ، زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ: " أَنَّهَا كَانَتْ تَنْهَى النِّسَاءَ أَنْ يَمْتَشِطْنَ بِالْخَمْرِ هَكَذَا " جَاءَ مَوْقُوفًا

5236- Urve b. ez-Zübeyr'in bildirdiğine göre Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) eşi Hz. Âişe kadınların saçlarını içki ile taramalarını yasaklardı.[1]

Bu şekilde mevkûf olarak aktarılmıştır.

٥٢٣٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ الْحَافِظُ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا يَعْلَى الْمُوصِلِيَّ يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا خَيْثَمَةَ يَقُولُ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ إِدْرِيسَ يَقُولُ: " كُلُّ شَرَابٍ مُسْكِرٍ، كَثِيرُهُ مِنْ تَمْرَةٍ، أَوْ عِنَبٍ عَصِيرُهُ، فَإِنَّهُ مُحَرَّمٌ يَسِيرُهُ، إِنِّي لَكُمْ مِنْ شَرِّهِ نَذِيرٌ"

5237- Hayseme der ki: Abdullah b. İdrîs'in: "Her içki sarhoşluk vericidir. Onun çoğu hurmadan veya üzümdendir. Onun azı da haramdır. Ben sizi onun kötülüğüne karşı uyarıyorum" dediğini işittim.[2]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Abdurrezzâk, *Musannef* (9/249).

[2] İsnâdı sahihtir.

الْفَصْلُ الْأَوَّلُ فِيمَا يَحِلُّ وَيَحْرُمُ مِنَ الْحَيَوَانَاتِ

1. Fasıl: Eti Helal ve Haram Olan Hayvanlar

٥٢٣٨ - أَخْبَرَنَا الْأُسْتَاذُ أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنُ فُورَكٍ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ الْأَصْبَهَانِيُّ، ثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، ثَنَا أَبُو دَاوُدَ، ح. وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ الْقَطِيعِيُّ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا أَبُو دَاوُدَ، ثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنِ الْحَكَمِ، وَأَبِي بِشْرٍ، عَنْ مَيْمُونِ بْنِ مِهْرَانَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: " نَهَى رَسُولُ اللهِ ﷺ، عَنْ كُلِّ ذِي نَابٍ مِنَ السِّبَاعِ، وَكُلِّ ذِي مِخْلَبٍ مِنَ الطَّيْرِ " لَفْظُ حَدِيثِ يُونُسَ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ. قَالَ الشَّيْخُ: " وَقَدْ ذَكَرْنَا فِي كِتَابِ السُّنَنِ نَهْيَ النَّبِيِّ ﷺ، عَنْ لُحُومِ الْحُمُرِ الْأَهْلِيَّةِ، وَمَا رُوِيَ عَنْهُ مِنَ النَّهْيِ عَنِ الْجَلَّالَةِ، وَمَا قَالَ فِيهَا أَهْلُ الْعِلْمِ مِنْ أَنَّ الْمُرَادَ بِهَا: إِذَا ظَهَرَ رِيحُ الْقَذَرِ فِي لَحْمِهَا، وَذَكَرْنَا الْأَخْبَارَ فِي نَهْيِهِ، عَنْ قَتْلِ النَّمْلَةِ، وَالنَّحْلَةِ، وَالصُّرَدِ، وَالْهُدْهُدِ، وَالضِّفْدَعِ. وَمَا رُوِيَ عَنْهُ فِي الْخُطَّافِ، وَرويناَ إِذْنُهُ فِي قَتْلِ الْغُرَابِ، وَالْحِدَأَةِ، وَالْفَأْرَةِ، وَالْعَقْرَبِ، وَالْكَلْبِ، وَفِي رِوَايَةٍ أُخْرَى، السَّبُعِ الْعَادِي، وَكُلُّ ذَلِكَ لَا يَحِلُّ أَكْلُهُ، وَرويناَ الْخَبَرَ فِي إِبَاحَتِهِ الضَّبُعَ، وَالثَّعْلَبَ، فِي مَعْنَى الضَّبُعِ، وَرُوِّينَا الْخَبَرَ فِي إِبَاحَةِ الْأَرْنَبِ، وَحِمَارَ الْوَحْشِ، وَالدَّجَاجَ، وَالْحُبَارَى، وَالضَّبِّ، وَمَا أَكَلَتْهُ الْعَرَبُ فِي غَيْرِ حَالِ الضَّرُورَةِ، فَهُوَ حَلَالٌ، مَا لَمْ يَرِدْ فِي تَحْرِيمِهِ نَصُّ خَبَرٍ، فَرُوِّينَا الْأَخْبَارَ فِي إِبَاحَةِ لَحْمِ الْخَيْلِ مِنْ غَيْرِ كَرَاهِيَةٍ، وَفِي إِعَادَةِ ذِكْرِهَا فِي هَذَا الْكِتَابِ، تَطْوِيلٌ فَمَنْ أَرَادَهَا، رَجَعَ إِلَى كِتَابِ السُّنَنِ إِنْ شَاءَ اللهُ، فَأَمَّا قَوْلُهُ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالدَّمُ﴾ [المائدة: ٣] فَقَدْ ذَكَرْنَا تَفْسِيرَ الْآيَةِ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ فِي كِتَابِ الصَّيْدِ مِنْ كِتَابِ السُّنَنِ "

5238- İbn Abbâs der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), azı dişi olan yırtıcı hayvanlar ile tırnaklarıyla kapıp avlanan hayvanlarının etinin yenmesini yasakladı."

Lafız (ravi) Yûnus'un lafzıdır. Müslim bunu *Sahîh*'te Ahmed b. Hanbel kanalıyla rivayet etmiştir.[1]

Beyhakî der ki: *es-Sünenü'l-Kübrâ*'da Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) evcil eşek etlerinin yenilmesini yasakladığını zikrettik. Yine pislik yiyen hayvanın etini yasakladığına dair ondan rivayet edilen hadisleri, âlimlerin de pisliğin hayvanın etine işlemesi durumunda yasak olduğuna dair görüşlerini aktardık. Aynı şekilde karınca, bal arısı, göçeğen kuşu, hüdhüd ve kurbağanın öldürülmesini yasaklamasına dair rivayetleri de verdik. Kırlangıçlar hakkında ondan aktarılan hadisleri de zikrettik. Etlerinin yenmesi haram olan karga, çaylak kuşu, akreb, köpek ve yırtıcı hayvanların öldürülmesine yönelik izin verdiğine dair rivayetleri de verdik. Yine sırtlan (*dabu'*) ve tilki etinin helal olması yanında *dabu'* ifadesinin ne anlama geldiği konusundaki rivayetleri zikrettik. Ayrıca tavşan, yabani eşek, tavuk, tarla kuşu, keler, Arapların zaruret dışında yedikleri ve haramlığı konusunda herhangi bir âyet ve hadisin bulunmadığı her türlü hayvan etinin mubah ve helal olduğuna dair rivayetleri zikrettik. Aynı şekilde atların etinin yenmesinde herhangi bir kerahiyet olmadığına dair rivayetleri de verdik. Bu rivayetleri burada zikretmek konuyu uzatmaktan öte gitmeyecektir. Bundan dolayı konu hakkında daha fazla malumat sahibi olmak isteyenler *es-Sünenü'l-Kübrâ* eserinde söz konusu bölüme müracaat edebilir.

"Ölmüş hayvan, kan, domuz eti, Allah'tan başkası adına boğazlanan, (henüz canı çıkmamış iken) kestikleriniz hariç; boğulmuş, darbe sonucu ölmüş, yüksekten düşerek ölmüş, boynuzlanarak ölmüş ve yırtıcı hayvan tarafından parçalanmış hayvanlar ile dikili taşlar (putlar) üzerinde boğazlanan hayvanlar, bir de fal oklarıyla kısmet aramanız size haram kılındı"[2] âyetinin, Ali b. Ebî Talha'nın İbn Abbâs'tan naklen olan tefsirini de *es-Sünenü'l-Kübrâ* eserinin Avlanma bölümü içinde zikrettik.

٥٢٣٩ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو الْحَسَنِ الطَّرَائِقِيُّ، وَأَبُو مُحَمَّدٍ الْكَعْبِيُّ، ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ قُتَيْبَةَ، ثَنَا يَزِيدُ بْنُ صَالِحٍ، ثَنَا بُكَيْرُ بْنُ مَعْرُوفٍ، عَنْ مُقَاتِلِ بْنِ حَيَّانَ قَالَ: بَلَغَنَا وَاللهُ أَعْلَمُ فِي قَوْلِهِ: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَوْفُوا بِالْعُقُودِ﴾ [المائدة: ١] يَقُولُ: أَوْفُوا

---

[1] Müslim 2/1534 (16).

[2] Mâide Sur. 3

بِالْعُهُودِ يَعْنِي: الْعَهْدَ الَّذِي كَانَ عُهِدَ إِلَيْهِمْ فِي الْقُرْآنِ فِيمَا أَمَرَهُمْ، مِنْ طَاعَتِهِ، أَنْ يَعْلَمُوا بِهَا، وَنَهْيِهِ، الَّذِي نَهَاهُمْ عَنْهُ وَبِالْعَهْدِ، الَّذِي بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ الْمُشْرِكِينَ، وَفِيمَا يَكُونُ مِنَ الْعُهُودِ بَيْنَ النَّاسِ وَقَوْلِهِ: ﴿أُحِلَّتْ لَكُمْ بَهِيمَةُ الْأَنْعَامِ﴾ [المائدة: ١] يَعْنِي: الْإِبِلَ وَالْبَقَرَةَ وَالشَّاةَ. ﴿إِلَّا مَا يَتْلَى عَلَيْكُمْ﴾ يَعْنِي مَا حَرَّمَ عَلَيْكُمْ فِي هَذِهِ الْآيَةِ: ﴿الْمَيْتَةَ، وَالدَّمَ، وَلَحْمَ الْخِنْزِيرِ، وَمَا أُهِلَّ لِغَيْرِ اللهِ بِهِ﴾كَانَ هَذَا حَرَامًا مُنْذُ خَلَقَ اللهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ، ﴿وَالْمُنْخَنِقَةَ﴾ إِذَا أُوثِقَتْ، الشَّاةُ، أَوْ غَيْرُهَا، فَاخْتَنَقَتْ قَتَلَهَا خِنَاقُهَا، ﴿وَالْمَوْقُوذَةَ﴾، كَانَتِ الشَّاةُ أَوْ غَيْرُهَا مِنَ الْأَنْعَامِ تُضْرَبُ بِالْخَشَبِ، حَتَّى تُوقَذَ فَتُقْتَلَ لِآلِهَتِهِمْ، ﴿وَالْمُتَرَدِّيَةَ﴾ الشَّاةُ، أَوْ غَيْرُهَا، تُرَدَّى فِي بِئْرٍ، أَوْ مِنْ جَبَلٍ، فَتَمُوتُ ﴿وَالنَّطِيحَةُ﴾ الشَّاةُ، أَوْ غَيْرُهَا مِنْ ذَاتِ الْقُرُونِ، فَتَنْطِحُ إِحْدَاهُمَا الْأُخْرَى، فَتَمُوتُ، فَكَانَ أَهْلُ الْجَاهِلِيَّةِ، يَأْكُلُونَ هَذَا كُلَّهُ، فَحَرَّمَ اللهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى عَلَيْهِمْ فِي الْإِسْلَامِ، فَمَا كَانَ مِنْ شَيْءٍ هَذَا يُدْرَكُ، ذَكَاتُهُ فَذُكِّيَ، فَهُوَ حَلَالٌ بَعْدَ أَنْ تَطْرِفَ، أَوْ تَتَحَرَّكَ قَوْلُهُ: ﴿وَمَا ذُبِحَ عَلَى النُّصُبِ﴾ [المائدة: ٣] فَهِيَ الْحِجَارَةُ كَانُوا يَذْبَحُونَ عَلَيْهَا لِآلِهَتِهِمْ. ﴿وَمَا أُهِلَّ لِغَيْرِ اللهِ بِهِ﴾ [المائدة: ٣] مَا ذُبِحَ لِآلِهَتِهِمْ ﴿وَأَنْ تَسْتَقْسِمُوا بِالْأَزْلَامِ﴾ [المائدة: ٣] وَهِيَ الْقِدَاحُ كَانَ أَهْلُ الْجَاهِلِيَّةِ يَسْتَقْسِمُونَ بِهَا فِي أُمُورِهِمْ، فَجَمَعَ اللهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى، هَذَا كُلَّهُ فَحَرَّمَهُ، فَقَالَ: ﴿ذَلِكُمْ فِسْقٌ﴾ [المائدة: ٣] يَقُولُ: رُكُوبُ شَيْءٍ مِنْ هَذَا مَعْصِيَةٌ لِلرَّبِّ تَبَارَكَ وَتَعَالَى.

وَهَكَذَا فِيمَا رُوِّينَا عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ فِي تَفْسِيرِ قَوْلِهِ: ﴿إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ﴾ [المائدة: ٣] غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: فِي مَوْضِعٍ آخَرَ مِنَ الْكِتَابِ، ﴿إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ﴾ يَقُولُ: مَا ذَكَّيْتُمْ مِنْ هَؤُلَاءِ وَبِهِ رُوحٌ فَكُلُوهُ فَهُوَ ذَبِيحٌ

5239- Mukâtil b. Hayyân der ki: "*Ey iman edenler! Akitlerinizi yerine getirin*"[1] buyruğu hakkında bize bildirilene göre burada iman edenlere, Kur'ân'da emredilenleri yapmaları, yasaklanan şeyleri yapmamaları

[1] Mâide Sur. 1

hususunda verdikleri akit, müşriklerle aralarında olan anlaşmalar ve diğer insanlar ile aralarında olan sözleşmeler kastedilmektedir.

"Hayvanlar size helâl kılındı"[1] buyruğunda ise develer, sığırlar ve koyunlar kastedilmektedir.

"Okunacak (bildirilecek) olanlardan başka"[2] buyruğu ise: *"Ölmüş hayvan, kan, domuz eti, Allah'tan başkası adına boğazlanan"*[3] buyruğunda olduğu gibi Allah'ın size haram kıldıkları kastedilmektedir. Bunlar gökyüzü ve yeryüzü yaratıldığı zamandan beri haramdır. *"Boğulmuş"*[4] bağlanması sonucu ipiyle boğularak ölen koyun veya başka bir hayvan kastedilmektedir. *"Darbe sonucu ölmüş"*[5] buyruğu, ilahları için koyun veya başka bir hayvanın odun parçasıyla vurularak öldürülmesi kastedilmektedir.

"Yüksekten düşerek ölmüş"[6] buyruğu, koyun veya başka bir hayvanın kuyuya düşerek veya yüksek bir yerden düşerek ölmesi mânâsındadır.

"Boynuzlanarak ölmüş"[7] buyruğu ise, koyunlarda veya başka boynuzlu hayvanlarda birinin diğerini boynuzlayarak öldürmesi mânâsındadır. Cahiliye zamanında bu şekillerde ölen hayvanları yerlerdi. Ancak Yüce Allah bunu onlara İslam zamanında haram kıldı. Ancak böylesi durumda olan bir hayvana daha sağ iken yani gözünü açıp kapaması veya kıpırdaması halinde yetişilir ve kesilirse eti yenilir.

"Dikili taşlar üzerinde boğazlanan hayvanlar"[8] buyruğunda, (Cahiliye zamanında) ilahları için üzerlerinde kurbanlar kestikleri taşlar kastedilmektedir. *"Allah'tan başkası adına boğazlanan"*[9] buyruğunda,

---

[1] Mâide Sur. 1

[2] Mâide Sur. 1

[3] Mâide Sur. 3

[4] Mâide Sur. 3

[5] Mâide Sur. 3

[6] Mâide Sur. 3

[7] Mâide Sur. 3

[8] Mâide Sur. 3

[9] Mâide Sur. 3

(Allah'tan başka) diğer ilahları için kestikleri kastedilmektedir. *"Bir de fal oklarıyla kısmet aramanız size haram kılındı"*[1] buyruğunda fal okları kastedilmektedir. Cahiliye döneminde işlerini bu fal oklarına göre yaparlardı. Yüce Allah bunların tümünü haram kıldı ve: *"İşte bütün bunlar fısk (Allah'a itaatten kopmak)tır"*[2] buyurdu. Yani bunlardan birini işlemek Yüce Rabbe karşı masiyet işlemek demektir.

Ali b. Ebî Talha'dan bize bildirilene göre İbn Abbâs, *"Ölmeden yetişip kestikleriniz müstesna"*[3] buyruğunu bu şekilde açıklamıştır. Ancak başka bir yerde İbn Abbâs'ın bu ifadeyi açıklarken: "Ölmeden önce daha canlı iken yetişip kestiklerinizi yiyebilirsiniz. Bu normal bir şekilde boğazlama sayılır" dediğini zikreder.

Beyhakî der ki: Sonra Yüce Allah zor durumda kalanı ölü etini kendilerine haram kıldığı kişilerden istisna etti ve: *"Kim şiddetli açlık durumunda zorda kalır, günaha meyletmeksizin (haram etlerden) yerse, şüphesiz ki Allah çok bağışlayıcıdır, çok merhamet edicidir"*[4] buyurdu. Diğer bir âyette ise: *"Her kim bunlardan yemeye mecbur kalırsa, başkasının hakkına saldırmadan ve haddi aşmadan bir miktar yemesinde günah yoktur"*[5] buyurdu. Bu da kişinin yol kesmeden, cemaatten ayrılmadan ve Allah'a isyana girmeden yemesinde günah olmaması mânâsındadır.

Bize bildirilene göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ölü ve kanda istisnâda bulunarak: *"Bize iki ölü ve iki kan helal kılındı. İki ölü, balık ve çekirgedir. İki kan ise ciğer ve dalaktır"* buyurmuştur.

---

[1] Mâide Sur. 3

[2] Mâide Sur. 3

[3] Mâide Sur. 3

[4] Mâide Sur. 3

[5] Bakara Sur. 173

الْفَصْلُ الثَّانِي فِي ذَمِّ كَثْرَةِ الْأَكْلِ

2. Fasıl: Çok Yemek Yemenin Kınanması

Halîmî: "Kişi yemesi helal olan bir yiyeceği vücudunu ağırlaştırıp uykuya muhtaç bırakacak ve ibadetten geri koyacak kadar çok yememelidir. Kişi, açlığını giderecek kadar yemelidir. Kişinin yemekteki hedefi de ibadet için bedenini güçlü kılma olmalıdır" der[1] ve bu yönde şu rivayetleri zikreder:

٥٢٤٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ بِشْرَانَ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ الرَّمَادِيُّ، ثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، ثَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ الْمُؤْمِنَ يَأْكُلُ فِي مِعًى وَاحِدٍ وَإِنَّ الْكَافِرَ يَأْكُلُ فِي سَبْعَةِ أَمْعَاءٍ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ رَافِعٍ وَعَبْدِ بْنِ حُمَيْدٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ

5240- İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Mümin kimse bir bağırsağı doluncaya kadar yer. Kâfir ise yedi bağırsağı doluncaya kadar yer"* buyurmuştur.[2]

Müslim bunu *Sahîh*'te Muhammed b. Râfi' ve Abd b. Humeyd — Abdurrezzâk kanalıyla rivayet etmiştir.[3]

٥٢٤١ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْعَلَوِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَطَّانُ، ثَنَا أَبُو الْأَزْهَرِ، ثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ، ثَنَا شُعْبَةُ، ثَنَا وَاقِدُ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ نَافِعٍ قَالَ: كَانَ ابْنُ عُمَرَ لَا يَأْكُلُ حَتَّى يُؤْتَى بِمِسْكِينٍ فَيَأْكُلَ مَعَهُ فَأَدْخَلْتُ عَلَيْهِ يَوْمًا رَجُلًا فَأَكَلَ أَكْلًا كَثِيرًا، فَقَالَ لِي ابْنُ عُمَرَ: يَا نَافِعُ لَا تُدْخِلْ عَلَيَّ هَذَا، فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ

---

[1] Halîmî, *el-Minhâc* (3/57).

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] Müslim (2/1631).

ﷺ يَقُولُ: " الْكَافِرُ يَأْكُلُ فِي سَبْعَةِ أَمْعَاءٍ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ بُنْدَارٍ، عَنْ عَبْدِ الصَّمَدِ بْنِ عَبْدِ الْوَارِثِ. وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ حَدِيثِ غُنْدَرٍ، عَنْ شُعْبَةَ

5241- Nâfi' der ki: İbn Ömer kendisine yoksul biri getirildiği zaman onunla birlikte yemek yerdi. Bir gün yanına birini yanına soktum ve bu kişi çok yemek yedi. Bunun üzerine İbn Ömer: "Ey Nâfi'! Bunu bir daha yanıma getirme. Zira Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): «*Kâfir kimse yedi bağırsağı doluncaya kadar yer*» buyurduğunu işittim" dedi.

Buhârî bunu *Sahîh*'te Bundâr — Abdussamed b. Abdilvâris kanalıyla[1] ve Müslim bunu Ğunder — Şu'be kanalıyla rivayet etmiştir.[2]

٥٢٤٢ - حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْعَلَوِيُّ، أَنَا أَبُو طَاهِرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ الْمُحَمَّدْآبَاذِيُّ، ثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ الْمُنَادِي، ثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ، أَنَا أَبُو مُسْلِمٍ، ثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، ثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عَدِيِّ بْنِ ثَابِتٍ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَجُلًا كَانَ يَأْكُلُ أَكْلًا كَثِيرًا فَأَسْلَمَ فَكَانَ يَأْكُلُ بَعْدَ ذَلِكَ أَكْلًا قَلِيلًا، فَذُكِرَ ذَلِكَ لِلنَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ: " الْكَافِرُ يَأْكُلُ فِي سَبْعَةِ أَمْعَاءٍ، وَالْمُسْلِمُ فِي مِعًى وَاحِدٍ " لَفْظُ حَدِيثِ سُلَيْمَانَ،

5242- Ebû Hureyre bildiriyor: Adamın biri çok yemek yerdi. Ancak Müslüman olduktan sonra az yemeye başladı. Bu durum Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) zikredilince: "*Kâfir kimse yedi bağırsağı doluncaya kadar yer. Mümin kimse ise bir bağırsağı doluncaya kadar yer*" buyurdu.[3]

Lafız Süleymân'ın lafzıdır.

٥٢٤٣ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو الرَّزَّازُ، ثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ شَاكِرٍ، ثَنَا عَفَّانُ، ثَنَا شُعْبَةُ، أَنَا عَدِيُّ بْنُ ثَابِتٍ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا

---

[1] Buhârî, *at'ime* (6/200).

[2] Müslim 2/1631 (183).

[3] İsnâdı sahihtir. Ahmed, *Müsned* (2/455).

حَازِمٍ، يُحَدِّثُ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: أَتَى رَجُلٌ النَّبِيَّ ﷺ، وَكَانَ يَأْكُلُ أَكْلًا كَثِيرًا فَأَسْلَمَ، ثُمَّ أَكَلَ أَكْلًا قَلِيلًا، فَذَكَرَ بَاقِي الْحَدِيثِ، مِثْلَهُ غَيْرَ أَنَّهُ زَادَ: إِنَّ، وَأَنَّ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ حَرْبٍ

5243- Ebû Hureyre der ki: "Çok yemek yiyen bir adam Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) geldi ve Müslüman oldu. Bu adam Müslüman olduktan sonra az yemek yemeye başladı." Sonrasında ravi söz konusu hadisi zikretti.

Buhârî bunu *Sahîh*'te Süleymân b. Harb kanalıyla rivayet etmiştir.[1]

٥٢٤٤ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا يَحْيَى بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى، أَنَا أَبُو الْحَسَنِ الطَّرَائِفِيُّ، ثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ، ثَنَا الْقَعْنَبِيُّ، فِيمَا يَقْرَأُ عَلَى مَالِكٍ، وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو النَّضْرِ الْفَقِيهُ، حَدَّثَنَا الْحَارِثُ بْنُ أَبِي أُسَامَةَ، ثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ عِيسَى الطَّبَّاعُ، عَنْ مَالِكٍ، عَنْ سُهَيْلٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ، ضَافَهُ ضَيْفٌ وَهُوَ كَافِرٌ، فَأَمَرَ لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ، بِشَاةٍ حُلِبَتْ فَشَرِبَ، ثُمَّ أُخْرَى، فَشَرِبَ حَتَّى شَرِبَ حِلَابَ سَبْعِ شِيَاهٍ، ثُمَّ أَصْبَحَ فَأَسْلَمَ، فَأَمَرَ لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ بِشَاةٍ، فَشَرِبَ حِلَابَهَا، ثُمَّ أَمَرَ بِأُخْرَى، فَلَمْ يَسْتَتِمَّهَا، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " الْمُؤْمِنُ يَشْرَبُ فِي مِعًى وَاحِدٍ، وَالْكَافِرُ يَأْكُلُ فِي سَبْعَةِ أَمْعَاءٍ "

وَفِي رِوَايَةِ الْقَعْنَبِيِّ بِشَاةٍ فَحُلِبَتْ فَشَرِبَ حِلَابَهَا، ثُمَّ أَمَرَ لَهُ بِأُخْرَى، فَلَمْ يَسْتَتِمَّهَا، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ الْمُسْلِمَ يَشْرَبُ فِي مِعًى وَاحِدٍ، وَالْكَافِرُ يَشْرَبُ فِي سَبْعَةِ أَمْعَاءٍ "

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ رَافِعٍ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عِيسَى.

5244- Ebû Hureyre bildiriyor: Kâfir bir adam Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) misafir olmuştu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu adam için bir keçi sağılmasını emretti. Adam sağılan sütü içti. Sonra Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bir keçi daha sağılmasını emretti. Adam onu da içti. Bu şekilde adam

[1] Buhârî, *at'ime* (6/200).

tam yedi keçinin sütünü içti. Sabahladığında da Müslüman oldu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onun için bir keçi sağılmasını emretti ve adam sağılan sütü içti. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bir keçi daha sağılmasını emrettiğinde adam onu içip bitiremediğinde: *"Mümin kimse bir bağırsağı dolana kadar içer. Kâfir ise yedi bağırsağı dolana kadar yer"* buyurdu.

Ka'nebî'nin rivayeti şöyledir: Keçi sağılınca adam sütünü içti. Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem) bir keçi daha sağılmasını emretti. Adam ikinci keçinin sütünü bitiremeyince, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Mümin kimse bir bağırsağı dolana kadar içer. Kâfir kimse de yedi bağırsağı dolana kadar içer"* buyurdu."

Müslim bunu *Sahîh*'te Muhammed b. Râfi' — İshâk b. İsa kanalıyla rivayet etmiştir.[1]

Beyhakî der ki: Ebû Ubeyd bu yöndeki hadisin açıklamasında bu rivayete işaret eder.[2] Halîmî ise gördüğüm kadarıyla bunu kabul etmemiştir ve sanki bu açıklamalı rivayete itibar etmiş değildir. Halîmî bu yöndeki sözlerinin sonunda şöyle der: "Şâyet Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem) bu sözünü sadece kendisine zikredilen o adam hakkında söylemiş ise bunun mânâsı kafire yakışanın çok yemek, mümine yakışanın ise az yemek olduğudur. Zira kafir sadece açlığını gidermek ve şehvetini tatmin etmek için yemek yer. Mümin ise yiyeceklerden bazılarını haram olduğu için, bazılarını kendine uygun görmediği için, bir kısmını bedeni ağırlaşıp ibadetten geri durmamak için, bir kısmını böylesi bir nimetin şükrünü hakkıyla ifa edememe endişesini taşıdığı için, bir kısmını nefsini terbiye edip şehvetini bastırmak için bırakır. Bir kısmını da öylesi bir yiyeceğe alışmamak için bırakır. Zira bu yiyeceğe alışması durumunda bulamadığı zamanlarda sıkıntıya düşecektir. Kafirin ise yemekte midesini doldurmaktan başka bir amacı yoktur. Zira mümini bazı yiyeceklerden alıkoyan kişi onun imanı ve takvasından kaynaklanmaktadır ve kafir de bunlar yoktur. Kafir bunlar için hiçbir şeyden geri durmaz ve şehveti dışında bir şeyi düşünmez. Hadiste zikredilen bağırsaktan kasıt midedir. Yani

---

[1] Müslim 2/1632 (186).

[2] Ebû Ubeyd, *Ğarîbu'l-Hadîs* (3/23).

kafir biri, yedi midesi olan kişi kadar yer. Mümin ise az yediğinde dolayı tek bir midesi olan kişi kadar yer. Doğrusunu da Allah bilir."[1]

el-Ğarîbeyn eserinde Ebû Ubeyd'in şöyle dediğini okudum: "Mümin yemek yiyeceği zaman Besmele çekince yediği bereketli olur. Kafir ise böylesi bir şeyi yapmaz."[2]

Bu hadisin sadece bir adam hakkında vârid olduğu da söylenmiştir. Bu hadisin daha önce zikredilen tüm yönlerden daha güzel bir tarafı da mevcuttur. Bu da Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) mümin ve dünyaya karşı olan zühdü ile kafir ve dünyaya olan rağbetine yönelik verdiği bir örnek olmasıdır. Bundan dolayı dünyaya rağbetin çirkin olduğu söylenmiştir. Zira kişiyi cehenneme düşürür. Bu hadisten kasıt da sadece fazla yemek değildir. Bunun yanında dünya malına rağbet de vardır.

Ebû Süleymân bu hadisi tüm kanallarıyla birlikte zikretmiştir. Lafızlar farklı olsa da anlam birdir. Sonrasında ise şöyle demiştir: "Yemek konusunda insanların sınıflara ayrıldığı söylenmiştir. İnsanlardan bir kısmı ihtiyaçları olsun veya olmasın ne zaman yiyecek bulurlarsa yerler. Bu, tabiatları hayvan tabiatına benzeyen cahil ve gafil olanların yaptığı bir şeydir. İnsanlardan bir kısmı da sadece acıktıklarında yerler. Açlıkları gittiği zaman da yemeyi bırakırlar. İnsanlar içinde dengeli olanların, huy ve ahlak bakımından örnek alınanların âdeti böyledir. İnsanlardan bir kısmı da açlığı şehvetlerini bastırıp nefislerini terbiye etmek için kullanırlar. Bunlar sadece zaruret halinde, zorunlu olan miktar kadarıyla ve açlıklarını gidermeden sadece bastıracak kadar yerler. Bu da insanlar içinde en iyi, en hayırlı ve en salih olan kişilerin yaptığı bir şeydir."

٥٢٤٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا الرَّبِيعُ بْنُ سُلَيْمَانَ، ثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، ثَنَا مَالِكٌ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " طَعَامُ الِاثْنَيْنِ كَافِي الثَّلَاثَةِ، وَطَعَامُ الثَّلَاثَةِ كَافِي الْأَرْبَعَةِ " أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ مَالِكٍ

---

[1] Halîmî, *el-Minhâc* (57-58).

[2] Ebû Ubeyd, *Ğarîbu'l-Hadîs* (3/22-23).

5245- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İki kişinin yemeği üç kişiye yeter. Üç kişinin yemeği de dört kişiye yeter"* buyurmuştur.

Buhârî ve Müslim bunu *Sahîh*'lerinde Mâlik kanalıyla rivayet etmişlerdir.[1]

٥٢٤٦ - وَرَوَاهُ أَبُو الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " طَعَامُ الْوَاحِدِ يَكْفِي الِاثْنَيْنِ، وَطَعَامُ الِاثْنَيْنِ يَكْفِي الْأَرْبَعَةَ، وَطَعَامُ الْأَرْبَعَةِ يَكْفِي الثَّمَانِيَةَ " أَخْبَرَنَاهُ أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ الْمَيْمُونِيُّ، ثَنَا رَوْحُ بْنُ عُبَادَةَ، ثَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ، أَخْبَرَنِي أَبُو الزُّبَيْرِ، أَنَّهُ سَمِعَ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللهِ، يَقُولُ: فَذَكَرَهُ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ وَغَيْرُهُ، عَنْ رَوْحٍ

5246- Câbir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem): *"Bir kişinin yemeği iki kişiye, iki kişinin yemeği dört kişiye, dört kişinin yemeği de sekiz kişiye yeter"* buyurmuştur.

Başka bir kanalla bu hadisin aynısı rivayet edilmiştir.

Müslim bunu *Sahîh*'te İshâk b. İbrâhîm kanalıyla[2] ve bir başkası da Ravh kanalıyla rivayet etmiştir.

٥٢٤٧ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ دَاوُدَ الْعَلَوِيُّ، أَنَا أَبُو حَامِدٍ الْبَزَّازُ، ثَنَا أَبُو الْأَزْهَرِ، ثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " طَعَامُ الْوَاحِدِ يَكْفِي الِاثْنَيْنِ، وَطَعَامُ الِاثْنَيْنِ يَكْفِي الْأَرْبَعَةَ، وَطَعَامُ الْأَرْبَعَةِ يَكْفِي الثَّمَانِيَةَ " كَذَا قَالَ أَبُو الْأَزْهَرِ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ.

5247- İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bir kişinin yemeği iki kişiye, iki kişinin yemeği dört kişiye, dört kişinin yemeği de sekiz kişiye yeter"* buyurmuştur.[1]

---

[1] Buhârî, *at'ime* (6/200) ve Müslim 2/1630 (178).

[2] Müslim 2/1630 (179).

Ebu'l-Ezher bunu Abdurrezzâk kanalıyla bu şekilde rivayet etmiştir.

٥٢٤٨ - وَقَدْ أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ الرَّمَادِيُّ، ثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ نَافِعٍ، مُرْسَلٍ. أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: فَذَكَرَ مِثْلَهُ

5248- Eyyûb, Nâfi' kanalıyla bir önceki hadisi mürsel olarak nakletmiş ve rivayetinde: "Allah Resûlü (sellallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu" diyerek söz konusu hadisi aktarmıştır.[2]

٥٢٤٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، أَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ غَالِبٍ، ثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنِ الْأَسْوَدِ، عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: " مَا شَبِعَ رَسُولُ اللهِ ﷺ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ تِبَاعًا، حَتَّى مَضَى لِسَبِيلِهِ

5249- Hz. Âişe der ki: "Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem) vefat edene kadar üç gün ard arda karnını doyurmamıştır."[3]

٥٢٥٠ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو الْوَلِيدِ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، ثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثَنَا مُعَاوِيَةُ، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ، غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: مُنْذُ قَدِمَ الْمَدِينَةَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ تِبَاعًا، مِنْ خُبْزِ بُرٍّ حَتَّى مَضَى لِسَبِيلِهِ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، وَغَيْرِهِ، وَأَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ

وَرُوِّينَا مِنْ وَجْهٍ آخَرَ، عَنْ عَائِشَةَ أَنَّهَا قَالَتْ: " مَا شَبِعَ آلُ مُحَمَّدٍ ﷺ، مِنْ خُبْزِ الْبُرِّ ثَلَاثًا، حَتَّى مَضَى لِسَبِيلِهِ "

5250- Başka bir kanalla yukarıdaki hadisin aynısı rivayet edilmiştir, ancak "Medine'ye geldiği zamandan vefat ettiği zaman kadar üç gün ard arda buğday ekmeğiyle karnını doyurmamıştır" ibaresi geçmiştir.[1]

---

[1] İsnâdı sahihtir. Abdurrezzâk, *Musannef* 10/418 (19557), Abd b. Humeyd, *el-Muntehab* (789) ve Taberânî, *M. el-Kebîr* 12/320 (13236).

[2] Ravileri güvenilirdir, ancak mürsel bir hadistir.

[3] İsnâdı sahihtir. Beyhakî, *Sünen* (7/48).

Müslim bunu *Sahîh*'te Ebû Bekr b. Ebî Şeybe ve başkası kanalıyla[2] ve Buhârî bunu başka bir yolla rivayet etti.[3]

Başka bir kanalla bize bildirilene göre Hz. Âişe: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat edene kadar ailesi üç gün ard arda buğday ekmeğiyle karınlarını doyurmamıştır" demiştir.[4]

٥٢٥١ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ حَبِيبٍ الْمُفَسِّرُ، مِنْ أَصْلِ سَمَاعِهِ، أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ الْأَصْبَهَانِيُّ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مِهْرَانَ بْنِ رُسْتُمَ أَبُو جَعْفَرٍ الْأَصْبَهَانِيُّ، ثَنَا سَعِيدُ بْنُ الْحَكَمِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ الْمِصْرِيُّ، ثَنَا مُوسَى بْنُ يَعْقُوبَ الزَّمْعِيُّ، ثَنَا أَبُو حَازِمٍ، حَدَّثَنِي الْقَاسِمُ بْنُ مُحَمَّدٍ: أَنَّ عَائِشَةَ أَخْبَرَتْهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ: " لَمْ يَشْبَعْ شَبْعَتَيْنِ فِي يَوْمٍ حَتَّى مَاتَ "

5251- Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat edene dek bir günde iki defa karnını doyurmamıştır.[5]

٥٢٥٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، ثَنَا أَبُو عَمْرٍو عُثْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ السَّمَّاكِ، قَالَ: قَالَ الْقَاسِمُ بْنُ مُنَبِّهٍ: سَمِعْتُ بِشْرًا يَقُولُ: قَالَتْ عَائِشَةُ: " لَوْ شِئْنَا أَنْ نَشْبَعَ شَبِعْنَا وَلَكِنَّ مُحَمَّدًا ﷺ، كَانَ يُؤْثِرُ عَلَى نَفْسِهِ "

وَفِي حَدِيثِ ابْنِ لَهِيعَةَ، عَنْ أَبِي الْأَسْوَدِ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: رَآنِي النَّبِيُّ ﷺ، وَقَدْ أَكَلْتُ فِي الْيَوْمِ مَرَّتَيْنِ فَقَالَ: " يَا عَائِشَةُ " أَمَا تُحِبِّينَ أَنْ يَكُونَ لَكِ شُغُلٌ إِلَّا فِي جَوْفِكِ الْأَكْلُ؟ فِي الْيَوْمِ مَرَّتَيْنِ، مِنَ الْإِسْرَافِ، وَاللهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ "

5252- Hz. Âişe der ki: "Şâyet doymak isteseydik doyardık. Ancak Muhammed (sallallahu aleyhi vesellem) başkalarını kendine tercih ederdi."

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim 3/2281 (21).

[3] Buhârî, *at'ime* (6/205), /7/180) ve Müslim 3/2281 (20).

[4] Müslim 3/2282 (24).

[5] İsnâdı hasendir. Beyhakî, *Edeb* (623) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (3/256).

٥٢٥٣ - أَخْبَرَنَاهُ أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَمْدَانَ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُبَيْدَةَ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ عُثْمَانَ الْمِصْرِيُّ، حَدَّثَنِي أَبِي، عَنِ ابْنِ لَهِيعَةَ، فَذَكَرَهُ

5253- İbn Lehîa'nın, Ebu'l-Esved kanalıyla Urve'den rivayetine göre Hz. Âişe şöyle demiştir: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bir günde iki defa yediğimi görünce: *"Ey Âişe! Midenden başka işinin olmamasını mı istiyorsun. Günde iki defa yemek israftandır. Allah da müsrifleri sevmez"* buyurdu.[1]

٥٢٥٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، بِبَغْدَادَ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الشَّافِعِيُّ، ثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ الْحَسَنِ الْحَرْبِيُّ، ثَنَا أَبُو غَسَّانَ، ثَنَا عَبْدُ السَّلَامِ، عَنْ مُحْرِزٍ أَبِي رَجَاءٍ، عَمَّنْ حَدَّثَهُ، عَنْ أَبِي جُحَيْفَةَ قَالَ: أَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ، فَتَجَشَّأْتُ فَقَالَ: " مَا هَذَا يَا أَبَا جُحَيْفَةَ؟ إِنَّ أَطْوَلَ النَّاسِ جُوعًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ، أَطْوَلُهُمْ شِبَعًا فِي الدُّنْيَا " قَالَ: فَمَا أَكَلْتُ فِي بَطْنِي كُلِّهِ مُنْذُ سَمِعْتُ هَذَا مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ، وَقَالَ هَذَا ثَلَاثِينَ سَنَةً

5254- Ebû Cuhayfe der ki: Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gittiğimde geğirmiştim ki Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Ebû Cuhayfe! Bu nedir? Kıyamet gününde açlığı en uzun olan, dünyada iken insanların en çok doyanıdır"* buyurdu. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) böyle dediğini işittikten sonra karnımı dolduracak şekilde yemedim. Bu da otuz yıl önce vaki olmuştu.[2]

٥٢٥٥ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أَنَا دَعْلَجُ بْنُ أَحْمَدَ، ثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مَنْصُورٍ الْكَسَائِيُّ الْهَمْدَانِيُّ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خَالِدٍ الْحَنَفِيُّ، ثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زِيَادٍ، عَنْ مِسْعَرٍ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْأَقْمَرِ، عَنْ عَوْنِ بْنِ أَبِي جُحَيْفَةَ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: أَكَلْتُ خُبْزًا وَلَحْمًا، ثُمَّ أَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ، فَتَجَشَّأْتُ فَقَالَ لِيَ النَّبِيُّ ﷺ: " يَا أَبَا جُحَيْفَةَ أَقْصِرْ عَنَّا مِنْ جُشَائِكَ فَإِنَّ أَطْوَلَ النَّاسِ شِبَعًا فِي الدُّنْيَا، أَطْوَلُهُمْ جُوعًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ "

---

[1] İsnâdı mu'daldır. Aynı isnâd ile 1396. hadiste geçmiştir. Deylemî, *Zehru'l-Firdevs* (4/367).

[2] İsnâdında bir sakınca yoktur ve içinde adı belirlenmeyen bir ravi vardır. Taberânî, *M. el-Kebîr* 22/126, 127 (327) ve Bezzâr, *Müsned* (4/258).

5255- Avn b. Eb'i Cuhayfe, babasından bildiriyor: Ekmek ve et yiyip Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gitmiştim. Ben geğirince, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Ebû Cuhayfe! Yanımızda geğirme. Dünyada iken insanların en çok doyanı, kıyamet gününde açlığı en uzun olanı olacaktır"* buyurdu.[1]

٥٢٥٦ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، ثَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ الْمِصْرِيُّ، ثَنَا مِقْدَامُ بْنُ دَاوُدَ، ثَنَا أَسَدُ بْنُ مُوسَى، ثَنَا عَلِيُّ بْنُ ثَابِتٍ الْجَزَرِيُّ، عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ سَاجٍ، عَنْ عَوْنِ بْنِ أَبِي جُحَيْفَةَ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: أَكَلْتُ ثَرِيدَ بُرٍّ وَلَحْمًا، فَأَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ، وَأَنَا أَتَجَشَّأُ فَقَالَ: " اكْفُفْ أَوِ احْبِسْ عَنَّا مِنْ جُشَائِكَ يَا أَبَا جُحَيْفَةَ فَإِنَّ أَكْثَرَكُمْ شِبَعًا فِي الدُّنْيَا، أَطْوَلُكُمْ جُوعًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ " قَالَ: فَمَا أَكَلَ أَبُو جُحَيْفَةَ مِلْءَ بَطْنِهِ، حَتَّى فَارَقَ الدُّنْيَا، كَانَ إِذَا تَعَشَّى، لَمْ يَتَغَدَّ، وَإِذَا تَغَدَّ لَمْ يَتَعَشَّ. وَكَذَلِكَ رَوَاهُ أَبُو مُوسَى الْهَرَوِيُّ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ ثَابِتٍ الْجَزَرِيِّ

5256- Avn b. Eb'i Cuhayfe, babasından bildiriyor: Buğday ile yapılan tirit yemeği ve et yemiştim. Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gittiğimde geğiriyordum. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Ebu Cuhayfe! Yanımızda geğirme. Dünyada iken en çok doyanınız, kıyamet gününde açlığı en uzun olan kişi olacaktır"* buyurdu. Ebu Cuhayfe bu olaydan sonra vefat edinceye dek karnı doyuncaya kadar yemek yemedi. Sabah yemek yerse akşam yemez, akşam yerse sabah yemezdi.[2]

Ebû Mûsa el-Herevî de Ali b. Sâbit el-Cezzâr kanalıyla bu şekilde rivayet etmiştir.[3]

٥٢٥٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو سَعِيدٍ مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى بْنِ الْفَضْلِ مِنْ أَصْلِ سَمَاعِهِ، ثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ، ثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ أَحْمَدُ بْنُ مِهْرَانَ

---

[1] İsnâdı zayıftır. Taberânî, *M. el-Kebîr* 22/132 (351), Hâkim, *Müstedrek* (4/121) ve Bezzâr, *Müsned* 4/258 (3669).

[2] İsnâdı güçlü değildir. Beyhakî, *Edeb* (625).

[3] İbn Adiy, *el-Kâmil* (7/2537).

الْأَصْبَهَانِيُّ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ، ثَنَا سَعِيدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْوَرَّاقُ، عَنْ مُوسَى الْجُهَنِيِّ، عَنْ زَيْدِ بْنِ وَهْبٍ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ الْجُهَنِيِّ قَالَ: سَمِعْتُ سَلْمَانَ وَأُكْرِهَ عَلَى طَعَامٍ يَأْكُلُهُ فَقَالَ: حَسْبِي أَنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " إِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ شِبَعًا أَطْوَلُهُمْ جُوعًا فِي الْآخِرَةِ " وَقَالَ: " يَا سَلْمَانُ، الدُّنْيَا سِجْنُ الْمُؤْمِنِ، وَجَنَّةُ الْكَافِرِ "

5257- Ukbe b. Âmir el-Cuhenî der ki: Selmân'a, yediği yemekten biraz daha fazlasını yemesi için ısrar edilirken şöyle dediğini işittim: "(Yediğim) bana yeter. Çünkü ben Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): «*Dünyada insanların en çok doyanı, kıyamet günü açlığı en uzun olanı olacaktır*» buyurduğunu işittim. Sonra da: »*Ey Selmân! Dünya müminin hapishanesi kâfirin cennetidir*» buyurdu."[1]

٥٢٥٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ إِسْحَاقُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يُوسُفَ السُّوسِيُّ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّوَّافُ، ثَنَا أَبُو مُوسَى الْهَرَوِيُّ، ثَنَا سَعِيدٌ الْوَرَّاقُ أَبُو الْحَسَنِ، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ، غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: " أَكْثَرُهُمْ جُوعًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ، قَالَ سَلْمَانُ: الدُّنْيَا سِجْنُ الْمُؤْمِنِ، وَجَنَّةُ الْكَافِرِ

5258- Başka bir kanalla yukarıdaki hadisin aynısı rivayet edilmiştir, ancak ibare şöyledir: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kıyamet gününde en çok aç kalacak olanlardır"* buyurduğunu işittim. Sonra Selmân: "Dünya müminin hapishanesi kâfirin cennetidir" dedi.[2]

٥٢٥٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدَةَ السَّلِيطِيُّ، ثَنَا جَعْفَرُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ نَصْرٍ الْحَافِظُ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حُمَيْدٍ، ثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْقُرَشِيُّ، عَنْ يَحْيَى الْبَكَّاءِ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: تَجَشَّأَ رَجُلٌ، عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ، فَقَالَ: " كُفَّ جُشَاءَكَ عَنَّا، فَإِنَّ أَكْثَرَكُمْ شِبَعًا فِي الدُّنْيَا، أَكْثَرُكُمْ جُوعًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ "

5259- İbn Ömer der ki: Bir adam Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanında geğirince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yanımızda geğirme.*

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Mâce 2/112 (3351).

[2] İsnâdı güçlü değildir.

Dünyada en çok doyanınız, kıyamet gününde en çok aç kalanınız olacaktır" buyurdu.[1]

٥٢٦٠ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ، أَنَا عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الشَّعَرَانِيُّ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مَحْمُودٍ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الْقِصْرِيُّ، ثَنَا بِشْرُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْأَنْصَارِيُّ، ثَنَا زِيَادُ بْنُ أَبِي حَسَّانٍ قَالَ: سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ مِثْلَهُ

5260- Enes b. Mâlik, Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) bir önceki hadîsin aynısını nakletmiştir.[2]

٥٢٦١ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، وَأَبُو بَكْرٍ الْفَارِسِيُّ، أَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ مَطَرٍ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَلِيٍّ، أنا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ سُلَيْمٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ جَابِرٍ، عَنِ الْمِقْدَامِ بْنِ مَعْدِي كَرِبَ الْكِنْدِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " مَا مَلَأَ آدَمِيٌّ وِعَاءً شَرًّا مِنْ بَطْنِهِ، حَسْبُ ابْنِ آدَمَ أَكَلَاتٌ يُقِمْنَ صُلْبَهُ، فَإِنْ كَانَ لَا مَحَالَةَ فَثُلُثٌ طَعَامُهُ، وَثُلُثٌ شَرَابُهُ، وَثُلُثٌ لِنَفَسِهِ " كَذَلِكَ رَوَاهُ ابْنُ وَهْبٍ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ صَالِحٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ جَابِرٍ

5261- Mikdâm b. Ma'di Kerib el-Kindî'nin bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Âdemoğlu karnından daha kötü bir kap doldurmuş değildir. Hâlbuki Âdemoğlu için belini doğrultacak birkaç lokma yeterlidir. Eğer mutlaka yemesi gerekiyorsa, o zaman (midesinin) üçte birini yemek, üçte birini su, diğer üçte birini de hava için ayırsın."*[3]

İbn Vehb bunu Muâviye b. Sâlih — Yahya b. Câbir kanalıyla bu şekilde rivayet etti.

٥٢٦٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ الرِّيَاحِيُّ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُتَوَكِّلِ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَرْبٍ، ثَنَا أَبُو سَلَمَةَ سُلَيْمَانُ بْنُ سُلَيْمٍ، عَنْ صَالِحٍ

---

[1] İsnâdı çok zayıftır. Tirmizî 4/649 (2478) ve İbn Mâce 2/111 (3350).

[2] İsnâdı çok zayıftır.

[3] İsnâdı hasendir. Tirmizî 4/590 (3280).

بْنِ يَحْيَى بْنِ الْمِقْدَامِ بْنِ مَعْدِي كَرِبَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ الْمِقْدَامِ قَالَ: سَمِعْتُ وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ بِشْرٍ الْمَرْثِدِيُّ، ثَنَا حَاجِبُ بْنُ الْوَلِيدِ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَرْبٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ سُلَيْمَانَ بْنِ سُلَيْمٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ جَابِرٍ الطَّائِيِّ، وَصَالِحِ بْنِ يَحْيَى بْنِ الْمِقْدَامِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَا مَلَأَ آدَمِيٌّ وِعَاءً شَرًّا مِنْ بَطْنِهِ، حَسْبُكَ يَا قُدَيْمُ لُقَمَاتٌ، يُقِمْنَ صُلْبَكَ، فَإِنْ أَبِيتَ " وَفِي رِوَايَةِ السُّلَمِيِّ: إِنْ كَانَ لَا بُدَّ، فَثُلُثٌ طَعَامٌ، وَثُلُثٌ شَرَابٌ، وَثُلُثٌ لِلنَّفَسِ، وَفِي رِوَايَةِ السُّلَمِيِّ وَثُلُثٌ نَفَسٌ

5262- Yahya b. Câbir et-Tâî ile Sâlih b. Yahya b. el-Mikdâm'ın babasından bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Âdemoğlu karnından daha kötü bir kap doldurmuş değildir. Ey Kudeym! Belini doğrultacak birkaç lokma sana yeter. Eğer daha fazla yiyeceksen* —Sülemî'nin rivayetinde: *"Eğer mutlaka yiyeceksen"* şeklindedir— *o zaman (midenin) üçte birini yemek, üçte birini su, üçte birini de hava için ayırırsın."* Sülemî'nin rivayetinde: *"Üçte biri de havadır"* ibaresi geçmiştir.[1]

٥٢٦٣ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى بْنِ الْفَضْلِ، ثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ، ثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ أَحْمَدُ بْنُ مِهْرَانَ الْأَصْبَهَانِيُّ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ، ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ سُلَيْمٍ الْكِنَانِيِّ، عَنْ يَحْيَى بْنِ جَابِرٍ الطَّائِيِّ، عَنِ الْمِقْدَامِ بْنِ مَعْدِي كَرِبَ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " مَا مَلَأَ آدَمِيٌّ وِعَاءً شَرًّا مِنْ بَطْنِهِ، حَسْبُ ابْنِ آدَمَ أُكُلَاتٌ، يُقِمْنَ صُلْبَهُ، فَإِنْ كَانَ لَا مَحَالَةَ، فَثُلُثٌ لِطَعَامِهِ، وَثُلُثٌ لِشَرَابِهِ، وَثُلُثٌ لِنَفَسِهِ "

5263- Mikdâm b. Ma'di Kerib der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Âdemoğlu karnından daha kötü bir kap doldurmuş değildir. Hâlbuki Âdemoğlu için belini doğrultacak birkaç lokma yeterlidir. Eğer*

[1] İsnâdında bir sakınca yoktur.

mutlaka yemesi gerekiyorsa, o zaman (midesinin) üçte birini yemek, üçte birini su diğer üçte birini de hava için ayırsın."[1]

٥٢٦٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ، ثَنَا أَبُو غَسَّانَ مَالِكُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، عَنْ عَبْدِ السَّلَامِ بْنِ حَرْبٍ الْمُلَائِيِّ، عَنْ يُونُسَ بْنِ عُبَيْدٍ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ عُتَيٍّ، عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ، رَفَعَهُ قَالَ: " إِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ ضَرَبَ الدُّنْيَا لِمَطْعَمِ ابْنِ آدَمَ مَثَلًا، وَضَرَبَ مَطْعَمَ ابْنِ آدَمَ لِلدُّنْيَا مَثَلًا وَإِنْ هُوَ مَلَّحَهُ وَقَرَّحَهُ " قَالَ: ثُمَّ يَقُولُ الْحَسَنُ، أَوَمَا رَأَيْتُهُمْ يَطْبُخُونَهُ بِالْأَفْوَاهِ، وَالطِّيبِ، ثُمَّ يُرْمَوْنَ، كَمَا رَأَيْتُمْ

5264- Ubey b. Ka'b'ın bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Yüce Allah dünyayı Âdemoğlunun yemeği için misal vermiştir. Âdemoğlunun yemeğini de dünya için misal vermiştir. Kişi onu tuzlu da yapsa, tuzsuz da yapsa (neticesinin ne olacağı bellidir)."* Sonra Hasan şöyle dedi: "Onu (yemeği) güzel bir şekilde nasıl yaptıklarını ve sonunda onu nasıl çıkardıklarını görmez misiniz (dünya da işte böyledir)."[2]

٥٢٦٥ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ الْبَخْتَرِيِّ، إِمْلَاءً، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ أَبُو الْعَبَّاسِ الْمِزِّيُّ، ثَنَا أَبُو حُذَيْفَةَ، ثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ يُونُسَ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ عُتَيٍّ، عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " إِنَّ مَطْعَمَ ابْنِ آدَمَ ضُرِبَ مَثَلًا لِلدُّنْيَا مِمَّا يَخْرُجُ مِنَ ابْنِ آدَمَ، وَإِنْ مَلَّحَهُ وَقَرَّحَهُ فَيَعْلَمُ إِلَى مَا يَصِيرُ "

5265- Ubey b. Ka'b bildiriyor: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Âdemoğlunun yemeği dünya için misal verilmiştir. Kişi onu tuzlu da yapsa, tuzsuz da yapsa neticesinin ne olacağı bellidir"* buyurdu.[3]

---

[1] İsnâdı hasendir.

[2] Ravileri güvenilirdir. İbn Sâid, *Zevâid ez-Zühd* sh 170 (493, 495) ve Tayâlisî, *Müsned* (sh. 74).

[3] Ravileri güvenilirdir. Abdullah b. Ahmed, *Zevâid el-Müsned* (5/136), İbn Hibbân, *Sahîh* 2/43 (700), Taberânî, *M. el-Kebîr* 1/198 (531), Beyhakî, *Zühd* sh. 209 (414), Ebû Nuaym, *Hilye* (1/254), İbn Ebî Âsım, *Zühd* sh. 103, 104 (205) ve Ebu'ş-Şeyh, *el-Emsâl* sh. 316, 317

٥٢٦٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الْمُسْتَمْلِيُّ، أَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرَّقَّاءُ، ثَنَا أَبُو يَحْيَى زَكَرِيَّا بْنُ دَاوُدَ الْخَفَّافُ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْجَرَّاحِ، ثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدِ بْنِ جُدْعَانَ، عَنِ الْحَسَنِ قَالَ: قَالَ الضَّحَّاكُ بْنُ سُفْيَانَ الْكِلَابِيُّ: قَالَ لِي رَسُولُ اللهِ ﷺ: " يَا ضَحَّاكُ مَا طَعَامُكَ؟ " قَالَ: قُلْتُ: اللَّحْمُ وَاللَّبَنُ قَالَ: " ثُمَّ يَصِيرُ إِلَى مَاذَا؟ " قَالَ: قُلْتُ: إِلَى مَا عَلِمْتَ قَالَ: " فَإِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ جَعَلَ مَا يَخْرُجُ مِنَ ابْنِ آدَمَ مَثَلًا لِلدُّنْيَا "

5266- Dahhâk b. Süfyân el-Kilâbî der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), bana: *"Ey Dahhâk! Yemeğin nedir?"* diye sorunca: "Et ve süttür" dedim. *"Sonra o (yemek) ne olacaktır?"* diye sorunca: "Bildiğin şeye (dışkıya) dönüşecektir" dedim. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yüce Allah, Âdemoğlundan çıkan şeyi dünyaya misal olarak vermiştir"* buyurdu.[1]

٥٢٦٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، أَنَا ابْنُ أَبِي مَرْيَمَ، ثَنَا أَبُو غَسَّانَ، حَدَّثَنِي أَبُو حَازِمٍ أَنَّهُ سَأَلَ سَهْلًا: " هَلْ رَأَيْتُمْ فِي زَمَانِ النَّبِيِّ ﷺ نَقِيًّا؟ قَالُوا: لَا، قَالَ أَبُو حَازِمٍ: فَقُلْتُ: كُنْتُمْ تَنْخُلُونَ الشَّعِيرَ؟ قَالَ: لَا، وَلَكِنَّا كُنَّا نَنْفُخُهُ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ

5267- Ebû Ğassân bildiriyor: Ebû Hâzım, Sehl'e: "Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) zamanında hiç has un gördünüz mü?" deyince, Sehl: "Hayır (görmedik)" cevabını verdi. Ebû Hâzım: "O zamanlar arpayı eler miydiniz?" dediğinde, Sehl: "Hayır, ancak (biz) onu (öğütür ve) üflerdik" karşılığını verdi.[2]

Buhârî bunu *Sahîh*'te Saîd b. Ebî Meryem kanalıyla rivayet etmiştir.[3]

---

(269).

[1] İsnâdı zayıftır. Ahmed, *Müsned* (3/452), Taberânî, *M. el-Kebîr* 8/358, 359 (8138) ve İbn Sâid, *Zevâid ez-Zühd* sh 169 (492).

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] Buhârî, *at'ime* (6/204).

٥٢٦٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنِي جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَرَاغِيُّ، أَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْفِرْيَابِيُّ، ثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، ثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْإِسْكَنْدَرَانِيُّ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ قَالَ: سَأَلْتُ سَهْلَ بْنَ سَعْدٍ فَقُلْتُ: هَلْ أَكَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ، النَّقِيَّ؟ فَقَالَ: " مَا أَكَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ النَّقِيَّ مِنْ حِينِ ابْتَعَثَهُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ حَتَّى قَبَضَهُ " قَالَ: قُلْتُ: هَلْ كَانَتْ لَكُمْ فِي عَهْدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ مَنَاخِلُ؟ قَالَ: " مَا رَأَى رَسُولُ اللهِ ﷺ مُنْخُلًا مِنْ حِينِ ابْتَعَثَهُ اللهُ إِلَى حِينِ قَبَضَهُ " قَالَ: قُلْتُ: كَيْفَ كُنْتُمْ تَأْكُلُونَ الشَّعِيرَ غَيْرَ مَنْخُولٍ؟ قَالَ: " كُنَّا نَطْحَنُهُ، وَنَنْفُخُهُ فَيَطِيرُ مَا طَارَ، وَيَبْقَى مَا بَقِيَ، ثَرَّيْنَاهُ، فَأَكَلْنَاهُ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ قُتَيْبَةَ

5268- Ebû Hâzım der ki: Sehl b. Sa'd'a: "Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) hiç has un (ekmeği) yedi mi?" diye sorduğumda: "Resûlullah (sallallehu aleyhi vesellem), Allah'ın onu peygamber olarak gönderdiği günden ölünceye kadar hiç has un (ekmeği) yemedi" karşılığını verdi. Kendisine: "Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) zamanında elekleriniz var mıydı?" dediğimde: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Allah'ın onu peygamber olarak gönderdiği günden ölünceye kadar elek görmedi" cevabını verdi. Ona: "O zaman elenmemiş arpa ekmeğini nasıl yerdiniz?" dediğimde: "Biz onu üflerdik, içindeki kepekten uçan kepek uçardı. Kalanı da su katıp (hamur yapardık ve) yerdik" cevabını verdi.

Buhârî bunu *Sahîh*'te Kuteybe kanalıyla rivayet etmiştir.[1]

٥٢٦٩ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، ثَنَا عَفَّانُ، ثَنَا هَمَّامٌ، عَنْ قَتَادَةَ قَالَ: كُنَّا نَأْتِي أَنَسًا وَخَبَّازُهُ قَائِمٌ، فَيَقُولُ: " كُلُوا، فَمَا أَكَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ رَغِيفًا مُرَقَّقًا، وَلَا شَاةً سَمِيطًا، حَتَّى لَحِقَ بِاللهِ عَزَّ وَجَلَّ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ، وَغَيْرُهُ عَنْ هَمَّامٍ

[1] Buhârî, *at'ime* (6/204).

وَرُوِّينَا مِنْ وَجْهٍ آخَرَ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ: " أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ، مَا أَكَلَ عَلَى مَائِدَةٍ قَطُّ، وَلَا أَكَلَ خُبْزَ رِقَاقٍ قَطُّ، وَلَا اصْطَنَعَ فِي سُكْرُجَةٍ " قَالَ: قِيلَ: يَا أَبَا حَمْزَةَ، فَعَلَى أَيِّ شَيْءٍ كَانُوا يَأْكُلُونَ؟ قَالَ: عَلَى السَّفَرِ، وَأَنَسُ بْنُ مَالِكٍ أَخْبَرَ بِمَا بَلَغَهُ عِلْمُهُ، أَوْ عَلَى الْأَغْلَبِ

وَقَدْ رُوِّينَا عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، فِي قِصَّةِ الضَّبِّ قَالَ: " فَأَكَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مِنَ الْأَقِطِ وَالسَّمْنِ، وَتَرَكَ الضَّبَّ تَقَذُّرًا "، قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: فَأُكِلَ عَلَى مَائِدَةِ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَلَوْ كَانَ حَرَامًا مَا أُكِلَ عَلَى مَائِدَتِهِ

5269- Katâde der ki: Biz, Enes'in yanına giderdik ve Enes'in ekmek pişiricisi ayakta ekmek pişiriyor olurdu. Enes bize: "Buyurun, yiyin. Ben, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Allah'a kavuşana kadar ne yufka ekmeği, ne de kebap edilmiş bir kuzuyu yediğini görmedim" derdi.[1]

Buhârî[2] bunu *Sahîh*'te Muhammed b. Sinân kanalıyla, bir başkası da Hemmâm kanalıyla rivayet etmiştir.

Başka bir yolla bize Katâde kanalıyla Enes'ten bildirildiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) asla, ne masada yemek yemiştir, ne yufka ekmeği yemiştir, ne de küçük tabak içinde yemek yemiştir. Kendisine: "Peki ne üzerinde yiyorlardı?" diye sorulunca: "Yere yayılmış sofra üzerinde yiyorlardı" cevabını verdi.

Enes b. Mâlik de bildiği konularda herkesten daha sağlam haberleri verecek olan biridir.

Bize, Saîd b. Cübeyr kanalıyla bildirilene göre İbn Abbâs keler konusunu anlatırken şöyle demiştir: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) peynir ile yağı yedi, ancak tiksindiğinden dolayı keleri yemedi. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sofrasında keler eti yenilmiştir. Eğer keler haram olsaydı Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sofrasında yenilmezdi."[3]

---

[1] Sahih hadistir.

[2] Buhârî, *at'ime* (6/199).

[3] Müslim 2/1544, 1545 (46).

Bu da, masada yemek yemenin caiz olduğuna işaret etmektedir. En doğrusunu Allah bilir.

٥٢٧٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو عَمْرِو بْنُ أَبِي جَعْفَرٍ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ شَيْرَوَيْهِ، ثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَنَا رَوْحُ بْنُ عُبَادَةَ، ثَنَا ابْنُ أَبِي ذِئْبٍ، عَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: أَنَّهُ مَرَّ بِقَوْمٍ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ شَاةٌ مَصْلِيَّةٌ، فَدَعَوْهُ فَأَبَى أَنْ يَأْكُلَ، وَقَالَ: " خَرَجَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مِنَ الدُّنْيَا، وَلَمْ يَشْبَعْ مِنْ خُبْزِ الشَّعِيرِ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ

5270- Saîd el-Makbûrî bildiriyor: Ebû Hureyre bir gün önlerinde kızartılmış koyun bulunan bir topluma rastladı. Onlar kendisini davet edince, o bu yemeği kabul etmeyip: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) arpa ekmeğine bile doymadan dünyadan göçüp gitti" dedi.[1]

Buhârî bunu *Sahîh*'te İshâk b. İbrâhîm kanalıyla rivayet etmiştir.[2]

٥٢٧١ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ السَّرَّاجُ، ثَنَا مَطَيَّنٌ، ثَنَا عُبَيْدُ اللهِ الْقَوَارِيرِيُّ، ثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جُحَادَةَ، حَدَّثَنِي حُمَيْدٌ الشَّامِيُّ، عَنْ سُلَيْمَانَ الْمُنَبِّهِيِّ، عَنْ ثَوْبَانَ، فِي حَدِيثٍ طَوِيلٍ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " يَا ثَوْبَانُ إِنِّي لَا أُرِيدُ أَنْ يَأْكُلَ أَهْلِي طَيِّبَاتِهِمْ فِي حَيَاتِهِمُ الدُّنْيَا " " وَقَدْ ذَكَرْنَا هَذَا الْحَدِيثَ بِطُولِهِ، فِي آخِرِ الْجُزْءِ الْأَوَّلِ، مِنْ كِتَابِ السُّنَنِ "

5271- Süleymân el-Münebbihî'nin, Sevbân'dan bildirdiğine göre uzunca bir hadiste Resûlullah (sallallehu aleyhi vesellem): *"Ey Sevbân! Ailemin, güzel şeyleri dünya hayatlarında yemelerini istemem"* buyurmuştur.[3]

Bu hadisi *Kitâbu's-Sünen*'de birinci bölümün son kısmında tam metin olarak zikrettik.

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Buhârî, *at'ime* (6/205).

[3] İsnâdı zayıftır. Ebû Dâvud 4/419, 420 (4213) ve Beyhakî, *Sünen* (1/26)

٥٢٧٢ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ بِشْرَانَ، أَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمِصْرِيُّ، ثَنَا ابْنُ أَبِي مَرْيَمَ الْفِرْيَابِيُّ، ح. وَأَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الْمُسْتَمْلِيُّ، أَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرَّفَّاءُ، ثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ قَالَ: ثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ أَبِي بَشِيرٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْمُسَاوِرِ قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ، يُخْبِرُ ابْنَ الزُّبَيْرِ، وَفِي رِوَايَةِ الْفِرْيَابِيِّ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ: أَنَّهُ قَالَ لِابْنِ الزُّبَيْرِ، وَهُوَ يخله: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " لَيْسَ الْمُؤْمِنُ مَنْ يَشْبَعُ وَجَارُهُ جَائِعٌ إِلَى جَنْبِهِ "

5272- İbn Abbâs, cimrilikle itham ettiği İbnu'z-Zübeyr'e şöyle demiştir: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): «*Komşusu aç iken kendisi tok yatan (gerçek) mümin değildir*» buyurduğunu işittim."[1]

٥٢٧٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ الْحَافِظُ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ الصُّوفِيُّ، ثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْجَعْدِ، أَنَا أَبُو إِسْحَاقَ، أَظُنُّهُ قَالَ: الشَّيْبَانِيُّ، عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ طَحْلَاءَ، عَنْ أَبِي الرِّجَالِ، عَنْ عَمْرَةَ، عَنْ عَائِشَةَ: أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ، أَرَادَ أَنْ يَشْتَرِيَ غُلَامًا، فَأَلْقَى بَيْنَ يَدَيْهِ تَمْرًا، فَأَكَلَ الْغُلَامُ فَأَكْثَرَ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ كَثْرَةَ الْأَكْلِ شُؤْمٌ " وَأَمَرَ بَرَدِّهِ قَالَ أَبُو أَحْمَدَ: " أَبُو إِسْحَاقَ الشَّيْبَانِيُّ هَذَا هُوَ إِبْرَاهِيمُ ابْنُ هَرَاسَةَ، كَنَّاهُ عَلِيُّ بْنُ الْجَعْدِ لِضَعْفِهِ، وَلِئَلَّا يُعْرَفَ، وَهَذَا الْحَدِيثُ بِهَذَا الْإِسْنَادِ، لَا أَعْلَمُ يَرْوِيهِ غَيْرُ إِبْرَاهِيمَ ابْنِ هَرَاسَةَ "

5273- Hz. Âişe bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir köle satın almak istemişti. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) alacağı kölenin önüne hurma koydu. Köle çok hurma yiyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Çok yemek iyi değildir"* buyurdu ve iade edilmesini emretti.[2]

---

[1] Şahitlerinden dolayı isnadı hasendir. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred* (112), Hâkim, *Müstedrek* (4/167), Hatîb, *Târih* (10/391, 392), Beyhakî, *Sünen* (10/3), Taberânî, *M. el-Kebîr* 12/154 (12741), Ebû Ya'lâ, *Müsned* 5/92 (2699), Abd b. Humeyd, *el-Muhtehab* sh. 231 (694), İbn Ebî Şeybe, *İmân* (100) ve Hennâd, *Zühd* 2/507 (1044).

[2] İsnâdı güçlü değildir. İbn Adiy, *el-Kâmil* (1/244) ve Ebu'ş-Şeyh, *el-Emsâl* (162).

Ebû Ahmed der ki: "Ebû İshâk eş-Şeybânî, İbrâhîm b. Herâse'nin kendisidir. Ali b. el-Ca'd zayıf olmasmdan dolayı ona bu ismi takmıştır. Bu, bilinmeyen bir hadistir. Bu hadisi bu isnâdıyla İbrâhîm b. Herâse'den başka rivayet eden kimseyi bilmiyorum."

٥٢٧٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، وَأَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو، وَأَبُو صَادِقٍ الْعَطَّارُ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا أَبُو يَعْقُوبَ يُوسُفُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْخُوَارِزْمِيُّ بِبَيْتِ الْمَقْدِسِ، ثَنَا ابْنُ مِقْلَاصٍ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْمُغِيرَةِ، ثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لِلْقَلْبِ فَرْحَةٌ عِنْدَ أَكْلِ اللَّحْمِ، وَمَا دَامَ الْفَرَحُ بِأَمْرٍ إِلَّا أَشَرَّ وَبَطَرٍ، فَمَرَّةً وَمَرَّةً "

5274- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "*Et yiyeceği zaman kalbin bir sevinci vardır. Bir şeyden dolayı sevincin devam etmesinde kalp kötülüğe ve sapkınlığa gider. Bu sebeple sık sık et yemeyin*" buyurmuştur.[1]

٥٢٧٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي دَارِمٍ الْحَافِظُ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عِيسَى بْنِ مَخْلَدٍ الْكِلَابِيُّ، ثَنَا أَبُو شُرَيْحٍ مُحَمَّدُ بْنُ زَكَرِيَّا بْنِ يَحْيَى الْمِصْرِيُّ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُغِيرَةِ، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ نَحْوَهُ، تَفَرَّدَ بِهِ عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُغِيرَةِ، عَنِ الثَّوْرِيِّ

5275- Başka bir kanalla yukarıdaki hadisin aynısı rivayet edilmiştir.[2]

Abdullah b. Muhammed b. el-Muğîra bunu Sevrî kanalıyla rivayette tek kalmıştır.

٥٢٧٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى النَّهْرَتِيرِيُّ، ثَنَا صَفْوَانُ بْنُ عَمْرٍو السَّكُونِيُّ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ

---

[1] İsnâdı çok zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (4/1534) ve İbn Hibbân, *el-Mecrûhîn* (1/134).

[2] İsnâdı çok zayıftır.

صَالِحٍ، عَنْ بِشْرِ بْنِ مَنْصُورٍ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدِ بْنِ جُدْعَانَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ، عَنْ سَلْمَانَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ لِلْقَلْبِ فَرْحَةً عِنْدَ أَكْلِ اللَّحْمِ "

5276- Selmân'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Et yiyeceği zaman kalbin bir sevinci vardır"* buyurmuştur.[1]

٥٢٧٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْمُقْرِئُ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، ثَنَا الْعَلَاءُ بْنُ سَلَمَةَ الرُّوَاسِيُّ، حَدَّثَنِي خَالِدُ بْنُ نَجِيحٍ الْمِصْرِيُّ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ لَهِيعَةَ، عَنْ أَبِي الْأَسْوَدِ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: رَآنِي رَسُولُ اللهِ ﷺ، وَأَنَا آكُلُ فِي يَوْمٍ مَرَّتَيْنِ فَقَالَ: " يَا عَائِشَةُ اتَّخَذْتِ الدُّنْيَا بَطْنَكِ أَكْثَرَ مِنْ أَكْلَةٍ كُلَّ يَوْمٍ سَرَفٌ، وَاللهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ " فِي إِسْنَادِهِ ضِعْفٌ

5277- Hz. Âişe der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir günde iki defa yediğimi görünce: *"Ey Âişe! Dünya midende yer edindi. Günde iki defa yemek israftandır. Allah da müsrifleri sevmez"* buyurdu."[2]

İsnâdında zayıflık vardır.

٥٢٧٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا شَبَابَةُ بْنُ سَوَّارٍ، ثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي إِسْرَائِيلَ، عَنْ جَعْدَةَ الْجُشَمِيِّ قَالَ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ، يُشِيرُ بِيَدِهِ، إِلَى بَطْنِ رَجُلٍ سَمِينٍ وَيَقُولُ: " لَوْ كَانَ هَذَا فِي غَيْرِ هَذَا لَكَانَ خَيْرًا لَكَ "

5278- Ca'de el-Cuşemî der ki: Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem), göbekli bir adamın karnına işaret ederek: *"Bu, başka bir yerde (şişmanlığa sebep olan bu yemek, başka bir yere sarf edilmiş) olsaydı, senin için daha hayırlı olurdu"* buyurduğunu gördüm.[3]

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] İsnâdı çok zayıftır.

[3] İsnâdı hasendir. Ahmed, *Müsned* (3/471, 4/339), Taberânî, *M. el-Kebîr* 2/284 (2184, 2185) ve Hâkim, *Müstedrek* (4/317).

٥٢٧٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، ثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، ثَنَا أَبُو دَاوُدَ، ثَنَا شُعْبَةُ، أَخْبَرَنِي أَبُو إِسْرَائِيلَ الْجُشَمِيُّ قَالَ: سَمِعْتُ جَعْدَةَ يَقُولُ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ وَرَجُلٌ يَقُصُّ عَلَيْهِ رُؤْيَا فَرَأَى رَجُلًا سَمِينًا جَعَلَ يَطْعُنُ بَطْنَهُ بِشَيْءٍ، فِي يَدِهِ، وَيَقُولُ: " لَوْ كَانَ بَعْضُ هَذَا فِي غَيْرِ هَذَا، لكان خَيْرًا لَكَ "

5279- Ca'de der ki: Resûlullah'ın (sallallahu alayhi vesellem) bir adama rüyasını anlattığını gördüm. Bu sırada Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) göbekli bir adam gördü ve elindeki bir şeyle karnına dürtüp: *"Bunun bir kısmı başka bir yerde (sarf edilmiş) olsaydı, senin için daha hayırlı olurdu"* buyurdu.[1]

٥٢٨٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ: سَمِعْتُ يَحْيَى بْنَ مَعِينٍ يَقُولُ: قَالَ عَبْدُ الصَّمَدِ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي النَّوَّارِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ ذَكْوَانَ، عَنْ رَجُلٍ، عَنْ كَعْبٍ قَالَ: " إِنَّ اللهَ يُبْغِضُ أَهْلَ الْبَيْتِ اللَّحْمِيِّينَ وَالْحَبْرَ السَّمِينَ " قَالَ: وَسَمِعْتُ الْعَبَّاسَ يَقُولُ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ عُبَيْدٍ الطَّنَافِسِيَّ قَالَ: كُنَّا عِنْدَ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ، فَأَتَاهُ رَجُلٌ، فَقَالَ لَهُ: يَا عَبْدَ اللهِ، أَرَأَيْتَ هَذَا الْحَدِيثَ؟ الَّذِي يُرْوَى، إِنَّ اللهَ يُبْغِضُ أَهْلَ الْبَيْتِ اللَّحْمِيِّينَ، أَهُمُ الَّذِينَ يُكْثِرُونَ اللَّحْمَ؟ فَقَالَ سُفْيَانُ: " لَا، هُمُ الَّذِينَ يُكْثِرُونَ أَكْلَ لُحُومِ النَّاسِ

5280- Muhammed b. Zekvân'ın bir adamdan bildirdiğine göre Ka'b: "Allah, eti çok yiyen aile halkını ve göbekli din adamlarını sevmez" demiştir.

Muhammed b. Ubeyd et-Tenâfisî der ki: Süfyân es-Sevrî'nin yanında idik. Bu sırada bir adam geldi ve: "Ey Ebû Abdillah! Rivâyet edilen «Yüce Allah, eti çok yiyen aileyi sevmez» hadisi hakkında ne dersin? Burada gerçekten çok et yiyenler mi kastedilmektedir?" diye sordu. Bunun üzerine Süfyân: "Burada çokça insanların etlerini yiyenler (gıybet edenler) kastedilmektedir" karşılığını verdi.[2]

---

[1] İsnâdı hasendir.

[2] İsnâdında adı belirlenmeyen bir ravi vardır.

Bu güzel bir yorumdur. Ancak hadisin açık olan mânâsında, çok et yemekle göbekli din adamının bir arada zikredilmesi ilk manaya işaret etmektedir.

٥٢٨١ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ، ثَنَا ابْنُ دُرَيْجٍ الْعُكْبَرِيُّ، ثَنَا أَبُو إِبْرَاهِيمَ التَّرْجُمَانِيُّ، ثَنَا عَلِيُّ بْنُ ثَابِتٍ، عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ جَعْفَرٍ الْأَنْصَارِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ حَسَنٍ، عَنْ أُمِّهِ، عَنْ فَاطِمَةَ بِنْتِ رَسُولِ اللهِ، ﷺ قَالَتْ: قَالَ: رَسُولُ اللهِ ﷺ: " شِرَارُ أُمَّتِي الَّذِينَ غُذُّوا فِي النَّعِيمِ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ الطَّعَامَ، وَيَلْبَسُونَ أَلْوَانَ الثِّيَابِ، وَيَتَشَدَّقُونَ فِي الْكَلَامِ " " تَفَرَّدَ بِهِ عَلِيُّ بْنُ ثَابِتٍ، عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ "

5281- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kızı Hz. Fâtıma'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ümmetimin şerlileri bol nimetlerle gıdalanıp çeşit çeşit yemekler yiyen, renkli giysiler giyen ve ağzını eğip bükerek konuşanlardır"* buyurmuştur.[1]

Ali b. Sâbit bunu Abdulhamîd kanalıyla rivayette tek kalmıştır.

٥٢٨٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ، أَنَا بُهْلُولُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثَنَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمَّارٍ الْمُؤَذِّنُ، مُؤَذِّنُ مَسْجِدِ الْمَدِينَةِ، أَخْبَرَنِي صَالِحٌ، مَوْلَى التَّوْأَمَةِ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَيُؤْتَيَنَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِالْعَظِيمِ الطَّوِيلِ الْأَكُولِ الشَّرُوبِ، فَلَا يَزِنُ عِنْدَ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ جُنَاحَ بَعُوضَةٍ اقْرَأُوا إِنْ شِئْتُمْ ﴿فَلَا نُقِيمُ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَزْنًا﴾ [الكهف: ١٠٥] "

5282- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kıyamet gününde, iri, uzun boylu, çok yiyen ve çok içen biri getirilir. Fakat Allah katında sivrisineğin bir kanadı kadar ağırlığı olmaz. İsterseniz: «**Onlar kıyamet gününde amelleri için bir terazi kurmayacağımız kimselerdir**»[2] buyruğunu okuyun"* buyurmuştur.[3]

---

[1] İsnâdında bir sakınca yoktur. İbn Adiy, *el-Kâmil* (5/1956), İbn Ebi'd-Dünya, *es-Samt* (150) ve Hâkim, *Müstedrek* (3/568).

[2] Kehf Sur. 105

[3] İsnâdında bir sakınca yoktur. Müslim 3/2147 (18).

٥٢٨٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ الْجَوْزِيُّ، ثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ صَالِحٍ، ثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ قَالَ: قَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ: " إِيَّاكُمْ وَالْخَمْرَيْنِ، اللَّحْمَ، وَالنَّبِيذَ، فَإِنَّهُمَا مَفْسَدَةٌ لِلْمَالِ، حُرْقَةٌ لِلدِّيْنِ "

5283- Ömer b. el-Hattâb: "İki şaraptan; yani etten ve şıradan sakının. Bunlar malı bozar ve borç altına sokarak yakar" demiştir.[1]

٥٢٨٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، ثَنَا أَبُو الْحَسَنِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدُوسٍ الطَّرَائِقِيُّ، ثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ، ثَنَا الْقَعْنَبِيُّ، فِيمَا قَرَأَ عَلَى مَالِكٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ: أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ أَدْرَكَ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللهِ، وَمَعَهُ حَامِلُ لَحْمٍ، فَقَالَ: " مَا هَذَا؟ " فَقَالَ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، فُهْنَا إِلَى اللَّحْمِ، فَاشْتَرَيْتُ بِدِرْهَمٍ لَحْمًا فَقَالَ عُمَرُ: " أَمَا يُرِيدُ أَحَدُكُمْ أَنْ يَطْوِيَ بَطْنَهُ لِجَارِهِ وَابْنِ عَمِّهِ، فَأَيْنَ يَذْهَبُ عَنْكُمْ هَذِهِ الْآيَةُ: ﴿أَذْهَبْتُمْ طَيِّبَاتِكُمْ فِي حَيَاتِكُمُ الدُّنْيَا وَاسْتَمْتَعْتُمْ بِهَا﴾ [الأحقاف: ٢٠] " " وَرُوِيَ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ دِينَارٍ، مُرْسَلًا، مَوْصُولًا "

5284- Yahya b. Saîd bildiriyor: Ömer b. el-Hattâb, yanında et taşıyan Câbir b. Abdillah'a yetişerek: "Bu nedir?" diye sordu. Câbir: "Ey müminlerin emîri! Canımız et çekti ve bir dirheme et aldım" dedi. Bunun üzerine Ömer b. el-Hattâb: "Sizden biri midesinden feragat edip komşuna veya amcası oğullarından birine yardımda bulunmak istemez mi! *«Dünyadaki hayatınızda bütün güzel şeylerinizi harcadınız, onların zevkini sürdünüz»*[2] âyeti sizin için ne ifade ediyor?" dedi.[3]

Bu hadis Abdullah b. Dînar kanalıyla merfû ve mevsûl olarak rivayet edilmiştir.

---

[1] İsnâdında kopukluk vardır.

[2] Ahkâf Sur. 20

[3] Ravileri güvenilirdir. Ancak isnâdında kopukluk vardır. Mâlik, *Muvatta* (sh. 936) ve Ahmed, *Zühd* (sh. 124).

٥٢٨٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَنَا أَبُو مَنْصُورٍ النَّضْرَوِيُّ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، ثَنَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، ثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَازِمٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ قَالَ: لَقِيَنِي عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ وَقَدِ ابْتَعْتُ لَحْمًا بِدِرْهَمٍ فَقَالَ: " مَا هَذَا يَا جَابِرُ؟ " قُلْتُ: قِرْمُ أَهْلِي، فَابْتَعْتُ لَهُمْ لَحْمًا بِدِرْهَمٍ، فَجَعَلَ عُمَرُ يُرَدِّدُ قِرْمُ الْأَهْلِ حَتَّى تَمَنَّيْتُ أَنَّ الدِّرْهَمَ سَقَطَ مِنِّي وَلَمْ أَلْقَ عُمَرَ "

ورُوِّينَا هَذَا عَنْ عُمَرَ، مِنْ أَوْجُهٍ فِي آخِرِ كِتَابِ فَضَائِلِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ

5285- Câbir b. Abdillah der ki: Bir dirheme et satın almıştım ki Ömer b. el-Hattâb benimle karşılaştı ve: "Ey Câbir! Bu nedir?" diye sordu. "Ailemin canı et çekmiş, ben de onlara bir dirheme et satın aldım" dediğimde, Ömer benim dediğimi tekrar etmeye başladı. Bunu o kadar tekrar etti ki bir dirhemin elimden düşmüş olmasını ve Ömer ile bu şekilde karşılaşmamış olmayı temenni ettim.[1]

Bu hadis Ömer kanalıyla başka bir yolla Ömer'in Fazileti konusu içinde zikredilmiştir.

Halîmî der ki: Yüce Allah'ın: *"İnkâr edenler ateşe sunuldukları gün, (onlara şöyle denir:) Dünyadaki hayatınızda güzelliklerinizi bitirdiniz, onların zevkini sürdünüz. Bugün ise yeryüzünde haksız yere büyüklük taslamanızdan ve yoldan çıkmanızdan dolayı, alçaltıcı bir azapla cezalandırılacaksınız"*[2] uyarısı, her ne kadar haram olan şeyleri helal olan şeylere önceleyen kafirler hakkında olsa da aynı uyarının helal olan şeyler konusunda aşırıya kaçan kişiler için de geçerli olabileceği endişesi olabilir. Zira böylesi şeyleri âdet edinenlerin nefsi dünyaya yönelecek, arzularının peşinden gitmeme güvencesi olmayacaktır. Nefsinin bu yöndeki arzularından her birini yerine getirdiği zaman nefis onu başka bir arzunun yerine getirilmesine zorlayacaktır. Sonunda nefsinin hiçbir arzusuna karşı koyamayacak bir hale gelecek ve ibadet kapısı yüzüne kapanacaktır. Kişi öylesi bir duruma geldiği zaman da onun hakkında: *"Dünyadaki hayatınızda*

[1] İsnâdında kopukluk vardır.

[2] Ahkâf Sur. 20

güzelliklerinizi bitirdiniz, onların zevkini sürdünüz"[1] demek çok da yanlış olmayacaktır. Bundan dolayı kişi nefsinin arzu ettiği kötü şeylerden hiçbirine yüz vermemelidir, zira sonradan ona karşı koyması zorlaşacaktır. Bunun yerine kişi en baştan ihtiyacı kadarı olanla yetinmelidir. Bu kendisi için, bozulmaya maruz kalıp kendini düzeltmeye çalışmasından daha kolaydır."[2]

٥٢٨٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، ثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ ابْنِ طَاوُسَ، عَنْ عِكْرِمَةَ بْنِ خَالِدٍ: أَنَّ حَفْصَةَ، وَابْنَ مُطِيعٍ، وَعَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ، كَلَّمُوا عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ فَقَالُوا: لَوْ أَكَلْتَ طَعَامًا طَيِّبًا كَانَ أَقْوَى لَكَ عَلَى الْحَقِّ، قَالَ: أَكُلُّكُمْ عَلَى هَذَا الرَّأْيِ؟ قَالُوا: نَعَمْ، قَالَ: قَدْ عَلِمْتُ أَنَّهُ لَيْسَ مِنْكُمْ إِلَّا نَاصِحٌ وَلَكِنِّي تَرَكْتُ صَاحِبِي، يَعْنِي رَسُولَ اللهِ ﷺ، وَأَبَا بَكْرٍ عَلَى جَادَّةٍ، فَإِنْ تَرَكْتُ جَادَّتَهُمَا لَمْ أُدْرِكْهُمَا فِي الْمَنْزِلِ، قَالَ: وَأَصَابَ النَّاسَ سَنَةٌ، فَمَا آكِلٌ عَامَئِذٍ سَمْنًا وَلَا سَمِينًا حَتَّى أَحْيَى النَّاسُ " وَقَدْ رُوِّينَا فِي هَذَا الْمَعْنَى أَخْبَارًا، عَنْ عُمَرَ فِي كِتَابِ الْفَضَائِلِ، وَرُوِّينَا عَنِ ابْنِ عُمَرَ أَنَّهُ: اشْتَرَى مِنَ اللَّحْمِ الْمَهْزُولَ، وَحَمَلَ عَلَيْهِ سَمِينًا، فَرَفَعَ عُمَرُ يَدَهُ، وَقَالَ: " وَاللهِ مَا اجْتَمَعْنَا عِنْدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ قَطُّ، إِلَّا أَكَلَ أَحَدُهُمَا وَتَصَدَّقَ بِالْآخَرِ فَقَالَ ابْنُ عُمَرَ: أَطْعِمْ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، فَوَاللهِ لَا يَجْتَمِعَانِ عِنْدِي أَبَدًا، إِلَّا فَعَلْتُ ذَلِكَ

5286- İkrime b. Hâlid bildiriyor: İbn Mutî' ve Abdullah b. Ömer, Ömer b. el-Hattâb'a: "Güzel yemek yeseydin, hakkı ikâme etmek için daha güçlü olurdun" dediler. Ömer: "Hepiniz bu görüşte misiniz?" diye sorunca: "Evet" cevabını verdiler. Ömer onlara: "Hepinizin benim iyiliğimi istediğinizi biliyorum, ama ben iki arkadaşımı da bu yolda bıraktım. Eğer ben onların yolunu bırakırsam, menzilde onlara yetişemem" dedi. Ravi der ki: Halk kıtlıkla karşı karşıya kalınca, insanlar durumlarını düzeltinceye kadar Ömer o yıl yağ ve yağlı bir şey yemedi.[3]

---

[1] Ahkâf Sur. 20

[2] Halîmî, *el-Minhâc* (3/61-62).

[3] İsnâdı sahihtir. Abdurrezzâk, *Musannef* 11/223 (20381).

Bize bu mânâda Ömer kanalıyla *Kitâbu'l-Fadâil*'de bazı rivayetler bildirilmiştir.

Bize bildirilene göre İbn Ömer, yağsız et ve yağ satın alınca, Ömer ona elini uzatmayarak: "Vallahi bu ikisi Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında asla bir araya gelmemiştir. Öyle olduğu zaman mutlaka birini yemiş, birini de tasadduk etmiştir" dedi. Bunun üzerine İbn Ömer: "Ey müminlerin emîri! Ye! Vallahi bunlar benim yanımda da asla bir araya gelmeyecektir. Eğer bir araya gelirlerse de ben de birini tasadduk edeceğim" dedi.

٥٢٨٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُقْبَةَ الشَّيْبَانِيُّ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي الْعَنْبَسِ، ثَنَا مُعَلَّى بْنُ مَنْصُورٍ، عَنْ مَالِكِ بْنِ أَنَسٍ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، عَنْ أَنَسٍ قَالَ: " رَأَيْتُ عُمَرَ يُلْقَى لَهُ الصَّاعُ مِنَ التَّمْرِ، فَأَكَلَهُ حَتَّى الْحَشَفَ "

5287- Enes der ki: "Ömer'e bir ölçek hurma bırakıldığını gördüm. Ömer kötüleri de dahil olmak üzere hepsini yemişti."[1]

٥٢٨٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَحْمَدُ بْنُ سَهْلٍ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مَعْقِلٍ، ثَنَا حَرْمَلَةُ، ثَنَا ابْنُ وَهْبٍ قَالَ: قَالَ مَالِكٌ: فَلَوْ كَانَ عُمَرُ يَشْبَعُ، مِنَ الْخُبْزِ وَالزَّيْتِ، مَا أَكَلَ الصَّاعَ كُلَّهُ، حَتَّى يَأْكُلَ حَشَفَهُ، قَالَ مَالِكٌ: وَلَمْ يَكُنْ لِلنَّاسِ غداءٌ وَلَا عَشَاءٌ، مِثْلَ هَذَا الزَّمَانِ.

قَالَ الشَّيْخُ: رُوِّينَا عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ جَعْفَرٍ: " أَنَّهُ رَأَى النَّبِيَّ ﷺ، يَأْكُلُ الْقِثَّاءَ بِالرُّطَبِ"

ورُوِّينَا عَنْ عَائِشَةَ: " أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ، كَانَ يَأْكُلُ الْبِطِّيخَ بِالرُّطَبِ فَيَقُولُ: " يُكْسَرُ حَرُّ هَذَا، بِبَرْدِ هَذَا، وَبَرْدُ هَذَا، بِحَرِّ هَذَا "

فَرُوِّينَا فِي كِتَابِ الْفَضَائِلِ عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، أَنَّهُ أَكَلَ رَغِيفًا يُرَى قُشَارُ الشَّعِيرِ فِي وَجْهِهِ وَأَنَّ جَارِيَتَهُ زَعَمَتْ أَنَّهُ قَدْ تَقَدَّمَ إِلَيْهَا أَنْ لَا يَتَّخِذَ لَهُ طَعَامًا، فَرُوِّينَا عَنْهُ أَنَّهُ أُتِيَ

[1] Ravileri güvenilirdir. Mâlik, *Muvatta* (sh. 933), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (13/279) ve İbn Sa'd, *Tabakât* (3/318).

بِفَالَوْذَجٍ فَأَبَى أَنْ يَأْكُلَ مِنْهُ، وَقَالَ: " شَيْءٌ لَمْ يَأْكُلْ مِنْهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ، لَا أُحِبُّ أَنْ آكُلَ مِنْهُ "

فَرُوِّينَا عَنِ الْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ: أَنَّهُمَا كَانَا يَأْكُلَانِ خَلًّا وَبَقْلًا فَقِيلَ لَهُمَا: أَنْتُمَا ابْنَا أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ تَأْكُلَانِ مَا تَأْكُلَانِ وَفِي الرَّحْبَةِ مَا فِيهَا فَقَالَا: " مَا أَغْفَلَكَ عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، إِنَّمَا ذَلِكَ لِلْمُسْلِمِينَ "

5288- İbn Vehb der ki: Mâlik: "Eğer Hz. Ömer ekmek ve yağa doymuş olsaydı kötüleriyle birlikte bir ölçek hurmayı yemezdi" dedi.[1]

Yine Mâlik: "Önceleri insanların bu zamanki gibi sabah ve akşam yemekleri yoktu" demiştir.

Halîmî der ki: "Hz. Ömer, kibre ve büyüklenmeye bulaşmamak için yemeğin çeşidine uygun düşecek şekilde birkaç çeşitten yapılan veya bir çeşidini diğeriyle dengelemek için karışık yapılan yemekler hariç bir yemekte birkaç çeşidi aynı anda bulundurmazdı. Bu şekilde tek başına yemesi durumunda sorumluluğundan endişe edeceği bir duruma düşmekten kurtulmuş olurdu."[2]

Beyhakî der ki: Bize bildirilene göre Abdullah b. Câfer, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem), salatalık ile birlikte taze hurma yediğini görmüştür.[3]

Hz. Âişe'den bize bildirilene göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) karpuz ile birlikte taze hurma yer ve: *"Bunun harareti bunun serinliği ile bunun soğukluğu da bunun sıcaklığı ile kırılır"* buyururdu.[4]

Faziletler konusunda bize bildirildiğine göre Hz. Ali üzerinde arpa kabuklarının hâlâ durduğu ekmekten yerdi. Cariyesinin de söylediğine göre kendine özel hiçbir yiyecek edinmeyeceğini söylemiştir. Yine bize bildirilene

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] Halîmî, *el-Minhâc* (3/61).

[3] Buhârî, *at'ime* (6/210, 212) ve Müslim 2/1616 (147).

[4] Ebû Dâvud 4/176 (3836) ve Tirmizî 4/280 (1843).

göre kendisine palûze[1] getirilince, ondan yemeyi kabul etmeyip: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yemediği bir şeyden ben de yemek istemem" demiştir.[2]

Yine bize bildirildiğine göre sirke ile sebze yiyen Hasan ile Hüseyin'e: "Siz ki müminlerin emirinin çocuklarısınız! Rahbe'de o kadar şey varken bunları mı yiyorsunuz?" denilince bunu diyen kişiye: "Müminlerin emirini hiç tanımıyorsun! Bu, müslümanların yiyeceklerindendir!" demişlerdir.

٥٢٨٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُثْمَانَ الْآدَمِيُّ، بِبَغْدَادَ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ الْعُطَارِدِيُّ، ثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنْ عَبَسَةَ بْنِ الْأَزْهَرِ، عَنْ يَحْيَى بْنِ عُقَيْلٍ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ: أَنَّهُ قَالَ لِعُمَرَ: " يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، إِنْ سَرَّكَ أَنْ تَلْحَقَ بِصَاحِبَيْكَ، فَأَقْصِرِ الْأَمَلَ، وَكُلْ دُونَ الشِّبَعِ، وَأَقْصِرِ الْإِزَارَ، وَارْقَعِ الْقَمِيصَ، وَاخْصِفِ النَّعْلَ، تَلْحَقْ بِهِمَا "

1815- Yahya b. Ukayl bildiriyor: Ali b. Ebî Tâlib, Ömer'e: "Ey müminlerin emîri! Eğer iki arkadaşına ulaşmak seni sevindirirse, emelini kısalt, tam doymayacak şekilde ye, elbiseni kısalt, gömleğini yama, ayakkabını tamir et. Bu şekilde o ikisine ulaşırsın" dedi.[3]

٥٢٩٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، ثَنَا أَبُو الْحَسَنِ الطَّرَائِفِيُّ، ثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ، ثَنَا الْقَعْنَبِيُّ، فِيمَا قَرَأَ عَلَى مَالِكٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ أَنَّهُ قَالَ: بَلَغَنِي أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ كَانَ يَأْكُلُ خُبْزًا بِسَمْنٍ، فَدَعَا رَجُلًا مِنْ أَهْلِ الْبَادِيَةِ، فَجَعَلَ يَأْكُلُ مَعَهُ، وَيَتْبَعُ بِاللُّقْمَةِ، وَضَرَّ الصَّفْحَةَ، فَقَالَ لَهُ عُمَرُ: " كَأَنَّكَ مُقْفِرٌ " فَقَالَ: وَاللهِ مَا ذُقْتُ سَمْنًا، وَلَا رَأَيْتُ أَكْلًا بِهِ مُنْذُ كَذَا وَكَذَا، فَقَالَ عُمَرُ: " لَا آكُلُ سَمْنًا حَتَّى يَحْيَى النَّاسُ مِنْ أَوَّلِ مَا يَحْيَوْنَ "

---

[1] Un, su ve bal karışımından yapılan bir çeşit tatlıdır.

[2] Ahmed, *Zühd* (s. 131), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (13/284), Hennâd, *Zühd* (698) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (1/81).

[3] İçinde Ahmed b. Abdilcebbâr el-Utâridî'nin bulunması sebebiyle isnadı zayıftır. Abdullah b. Ahmed, *Zevâid ez-Zühd* (sh. 320).

5290- Yahya b. Saîd der ki: Bana ulaşan habere göre Ömer b. el-Hattâb yağla ekmek yiyordu. Çöl halkından birini yemeğe davet etti. Adam da Ömer'le birlikte yemeye başladı. Adam çabuk çabuk yiyordu ki tabağın kenarındaki yağları bile sıyırdı. (Onun bu halini gören) Ömer: "Sanki hiç görmemiş gibi yiyorsun" deyince adam: "Vallahi falan zamandan beri ben ne bir yağ yedim, ne de yağlı bir yemek gördüm" dedi. Bunun üzerine Ömer: "Bundan sonra halkımın hepsi bu imkana sahip oluncaya kadar ben de yağ yemeyeceğim" dedi.[1]

٥٢٩١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ بْنِ نَظِيفٍ الْفَرَّاءُ، بِمَكَّةَ، ثَنَا أَبُو طَاهِرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللهِ إِمْلَاءً، ثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ عُمَرَ الْكُوفِيُّ، ثَنَا الْعَلَاءُ بْنُ عَمْرٍو الْحَنَفِيُّ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مِسْعَرِ بْنِ كِدَامٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ حَسَّانٍ، عَنِ الْحَسَنِ قَالَ: " قِيلَ لِيُوسُفَ عَلَيْهِ السَّلَامُ، تَجُوعُ وَخَزَائِنُ الْأَرْضِ بِيَدِكَ قَالَ: إِنِّي أَخَافُ أَنْ أَشْبَعَ، فَأَنْسَى الْجِيَاعَ "

5291- Hasan der ki: Hz. Yûsuf'a: "Yeryüzü hazineleri elinin altında olmasına rağmen aç mı kalıyorsun?" denildiğinde: "Tok kalıp açların durumunu unutmaktan korkuyorum" karşılığını verdi.[2]

٥٢٩٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو مُحَمَّدِ بْنُ أَبِي حَامِدٍ الْمُقْرِئُ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا الْخَضِرُ بْنُ أَبَانَ، ثَنَا سَيَّارُ بْنُ حَاتِمٍ، ثَنَا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، ثَنَا مَالِكُ بْنُ دِينَارٍ قَالَ: حَدَّثَنِي رَجُلٌ قَدْ أَدْرَكَ الصَّدْرَ الْأَوَّلَ قَالَ: اسْتَعْمَلَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رَجُلًا عَلَى خَوْخَى فَقَالَ: " انْطَلِقْ إِلَى خَوْخَى فَاسْتَخْرِجْ خَرَاجَهَا، وَقُمْ عَلَيْهَا، حَتَّى يَأْتِيكَ أَمْرِي " فَانْطَلَقَ هُوَ وَغُلَامٌ لَهُ أَسْوَدُ عَلَى بَعِيرٍ يَعْتَقِبَانِ الْبَعِيرَ عَقَبَةً لَهُ، وَعَقَبَةً لِلْغُلَامِ، حَتَّى أَتَى خَوْخَى قَالَ: يَا سَيِّدِي، أَسْتَحِي أَنْ تَدْخُلَ وَأَنْتَ تَمْشِي وَأَنَا رَاكِبٌ، وَأَنْتَ تَسُوقُ بِي قَالَ: " فَكَيْفَ أَصْنَعُ وَهِيَ عَقَبَتُكَ " قَالَ: أَدَعُهَا لَكَ قَالَ: " طَيِّبَةً بِهَا نَفْسُكَ " قَالَ: طَيِّبَةً بِهَا نَفْسِي، فَرَكِبَ، وَسَاقَ بِهِ الْغُلَامَ، حَتَّى دَخَلَ خَوْخَى، فَلَمَّا دَخَلَهَا، نُودِيَ فِي أَهْلِ

---

[1] İsnâdı sahihtir. Mâlik, *Muvatta* (sh. 932, 933), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (13/271) ve İbn Sa'd, *Tabakât* (3/312, 313).

[2] İsnâdı zayıftır. Ebû Nuaym, *Hilye* (6/273).

الْأَرْضِ، وَالدَّهَّاقِينَ فَقَالُوا: جَاءَ أَمِيرٌ، جَاءَ أَمِيرٌ، فَسَجَدُوا لَهُ فَقَالَ: إِخْ إِخْ لِبَعِيرِهِ، فَنَزَلَ فَسَجَدَ مَعَهُمْ، فَرَفَعُوا رُءُوسَهُمْ، وَهُوَ سَاجِدٌ، فَلَمَّا رَفَعَ رَأْسَهُ قَالُوا لَهُ: لِأَيِّ شَيْءٍ سَجَدْتَ قَالَ: رَأَيْتُ قَوْمًا سَجَدُوا، فَسَجَدْتُ مَعَهُمْ، فَقِيلَ لَهُ: إِنَّمَا سَجَدُوا لَكَ فَقَالَ: أَسَجَدُوا لِي قَالُوا: نَعَمْ، فَقَالَ لِغُلَامِهِ: إِنَّمَا بَعَثَنِي عُمَرُ، لِأُتَّخَذَ إِلَهًا مِنْ دُونِ اللهِ، النَّجَاءَ النَّجَاءَ قَالَ: فَرَكِبَ بَعِيرَهُ، ثُمَّ رَجَعَ، حَتَّى قَدِمَ الْمَدِينَةَ، فَلَمَّا رَأَى عُمَرَ قَالَ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، إِنَّمَا بَعَثْتَنِي، لِأُتَّخَذَ إِلَهًا مِنْ دُونِ اللهِ قَالَ: فَضَحِكَ عُمَرُ، وَتَرَكَهُ، ثُمَّ أَرْسَلَ إِلَى رَجُلَيْنِ، مِنَ الْأَنْصَارِ فَقَالَ لَهُمَا: " انْطَلِقَا إِلَى خَوْخَى " فَلَمَّا قَدِمُوا قَالُوا: لَا تَسْجُدُوا لَهُمَا، فَيَرْجِعَانِ كَمَا رَجَعَ الْأَوَّلُ، وَحَضَرَ طَعَامٌ، إِمَّا غَدَاءً، وَإِمَّا عِشَاءً، فَجِيءَ بِالْمَائِدَةِ، فَوُضِعَتْ بَيْنَ أَيْدِيهِمَا، ثُمَّ وُضِعَتْ قَصْعَةٌ، فَسَمَّيَا وَأَكَلَا، ثُمَّ جَاءَ يَأْخُذُهَا قَالَا لَهُ: لَا تَأْخُذْهَا، فَإِنَّ هَذَا طَعَامٌ طَيِّبٌ، قَالُوا: عِنْدَنَا أَطْيَبُ مِنْهُ، فَأَخَذَهَا، وَوَضَعَ قَصْعَةً أُخْرَى، فَقَالَ أَحَدُهُمَا لِصَاحِبِهِ: إِنَّمَا بُعِثْنَا لِنَأْكُلَ طَيِّبَاتِنَا فِي حَيَاتِنَا الدُّنْيَا، النَّجَاءَ النَّجَاءَ، فَرَكِبَا فَأَتَيَا الْمَدِينَةَ، فَأَتَيَا عُمَرَ وَقَالَ: " مَا جَاءَ بِكُمَا؟ " فَقَالَا: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، إِنَّمَا بَعَثْتَنَا، لِنَأْكُلَ طَيِّبَاتِنَا فِي حَيَاتِنَا الدُّنْيَا، فَغَضِبَ عُمَرُ، وَقَالَ: " كَيْفَ أَصْنَعُ؟ مَنْ أَسْتَعْمِلُ؟ بِمَنْ أَسْتَعِينُ؟ " ثُمَّ تَرَكَهُمَا، ثُمَّ أَرْسَلَ إِلَى رَجُلٍ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ مِنْ مُزَيْنَةَ يُقَالُ لَهُ: أَبُو يَسَارٍ، فَبَعَثَهُ إِلَى خَوْخَى، وَذَكَرَ الْقِصَّةَ، فِي قُدُومِهِ وَأَنَّهُمْ جَاءُوا بِالْخَرَاجِ، وَقَالُوا: هَذَا خَرَاجُنَا، وَهَذَا هَدِيَّةٌ لَكَ قَالَ: لَا حَاجَةَ لِي فِيهِ، قَالُوا: نَحْنُ تَطَوَّعْنَا بِهِ طَيِّبَةً أَنْفُسُنَا قَالَ: لَا حَاجَةَ لِي فِيهِ، لَمْ يَأْمُرْنِي أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ بِهَذَا، فَرَدَّهُ وَأَخَذَ الْخَرَاجَ

5292- Mâlik b. Dînar ilk zamanlara yetişen bir adamdan bildiriyor: Ömer b. el-Hattâb, bir adamı Hevhâ'ya gönderdi ve ona: "Hevhâ'ya git. Oranın vergisini topla ve ben sana yeni bir emir verene kadar da orada kal" dedi. Bunun üzerine adam siyah bir kölesi ile birlikte bir deve üzerinde yola çıktı. Deveye sıra ile biniyorlardı. Hevhâ'ya geldiklerinde köle: "Ey efendim! Ben binmişken sen yürüyor ve deveyi sürüyorsun. Bu şekilde Hevhâ'ya girmekten utanıyorum" deyince, adam: "Binme sırası sendeyken ne yapabilirim ki!" dedi. Köle: "Ben sıramı sana veriyorum" deyince, adam: "Gönül hoşluğuyla mı?" dedi. Köle de: "Evet gönül hoşluğuyla" karşılığını

verdi. Bunun üzerine adam deveye bindi ve köle deveyi sürdü. Hevhâ'ya girdiklerinde çiftçilerin ileri gelenleri: "Vali geldi, vali geldi" demeye başladı. Böyle denilince de secdeye kapandılar. Bunun üzerine adam: "Ih, ıh" diyerek deveyi çöktürdü ve inip kendisi de secde etti. Oradakiler başlarını kaldırdıklarında kendisinin secde ettiğini gördüler. Başını kaldırdığında ona: "Neye secde ettin?" denildi. O da: "Ben secde eden bir toplum gördüm ve ben de onlarla birlikte secde ettim" karşılığını verdi. Kendisine: "Bunlar sana secde etmektedir" denilince: "Bana mı secde ettiler?" dedi. Onlar da: "Evet" deyince, adam kölesine: "Ömer beni buraya Allah'tan başka bir ilah edinmem için mi gönderdi! Haydi buradan kurtulalım" diyerek deveye bindi ve geri döndü. Medine'ye geldiğinde Ömer'i gördü ve: "Ey müminlerin emîri! Sen, beni oraya Allah'tan başka bir ilah edinmem için mi gönderdin!" dedi. Ömer gülmüş ve onu bırakmıştı. Sonra Ömer, Ensâr'dan iki kişiyi çağırttı ve: "Hevhâ'ya gidin" dedi. Bu iki kişi oraya vardıklarında oranın halkı (birbirlerine): "Onlara secde etmeyin, yoksa bunlar da ilk iki kişi gibi geri döner" dediler. Sabah yemeğimi, akşam yemeği mi belli olmayan güzel bir yemek hazırlanmıştı.

Sofra getirilip önlerine açıldı. Sonra bir çanak konuldu ve Besmele çekip yediler. Çanağı almaya geldiklerinde ikisi de: "Onu alma. Zira bu çok güzel bir yemektir" dediler. Bunun üzerine onlar: "Yanımızda bundan daha güzeli vardır" dediler ve onu alıp başka bir çanak getirdiler. Biri diğerine: "Biz buraya güzel şeyleri dünya hayatımızda yemeye mi geldik. Haydi buradan kurtulalım" dedi ve deveye binerek Medine'ye, Ömer'in yanına döndüler. Ömer: "Neden geri döndünüz?" deyince: "Ey müminlerin emîri! Bizi oraya güzel şeyleri dünya hayatımızda yememiz için mi gönderdin?" dediler. Ömer öfkelenerek: "Nasıl yapayım? Oraya kimi göndereyim? Kimden yardım alayım?" dedi ve ikisini de bıraktı.

Sonra Muhâcirlerden Ebû Seyyâr adında Müzeyneli birini çağırttı ve onu Hevhâ'ya gönderdi ve olanları kendisine anlattı. Hevhâlılar vergiyi getirip "Bu, bizim vergimizdir, bu da sana hediyemizdir" dediler. Müzeyneli: "Buna ihtiyacım yoktur" deyince: "Biz onu sana gönül hoşluğuyla veriyoruz" dediler, ama kendisi yine de: "Buna ihtiyacım yoktur.

Müminlerin emîri böyle bir şey almamı emretmedi" dedi ve sadece vergiyi aldı.[1]

٥٢٩٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، ثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي أُسَامَةَ الْحَلَبِيُّ، ثَنَا مُبَشِّرٌ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْعَلَاءِ بْنِ اللَّجْلَاجِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ قَالَ: " مَا مَلَأْتُ بَطْنِي طَعَامًا مُنْذُ أَسْلَمْتُ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ آكُلُ حَسْبِي وَأَشْرَبُ حَسْبِي " قَالَ: فَكَانَ عَاشَ مِائَةً وَعِشْرِينَ سَنَةً خَمْسِينَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ وَسَبْعِينَ فِي الْإِسْلَامِ، وَقَالَ أَبُو هَمَّامٍ الْوَلِيدُ عَنْ مُبَشِّرٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْعَلَاءِ بْنِ خَالِدِ بْنِ اللَّجْلَاجِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ اللَّجْلَاجِ

5293- Abdurrahman b. el-Alâ b. el-Leclâc'ın babasından bildirdiğine göre dedesi şöyle demiştir: "Müslüman olup Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte olduğum zamandan beri karnımı tam olarak doyurmadım. Sadece bana yetecek kadar yedim ve bana yetecek kadar içtim." Bu kişi ellisi Cahiliye döneminde, yetmişi İslam'da olmak üzere yüz yirmi yıl yaşamıştı.[2]

Ebû Hemmâm el-Velîd ise bunu Mübeşşir'den, o da Abdurrahman b. el-Alâ b. Hâlid b. el-Leclâc'dan, o da babasından, o da babası Leclâc'dan rivayet etmiştir.

٥٢٩٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا بَحْرُ بْنُ نَصْرٍ، ثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، حَدَّثَنِي عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ، عَنْ نَافِعٍ: أَنَّ رَجُلًا مِنْ أَهْلِ الْعِرَاقِ، أَهْدَى لِابْنِ عُمَرَ جَوَارِشَ، فَقَالَ ابْنُ عُمَرَ: " مَا هَذَا؟ فَقَالَ: هَذَا يَهْضِمُ عَنْكَ طَعَامَكَ فَقَالَ: وَاللهِ مَا شَبِعْتُ مُنْذُ سِتَّةِ أَشْهُرٍ " وَرَدَّهُ

5294- Nâfi' bildiriyor: Iraklı bir adam İbn Ömer'e (hazım kolaylaştırıcı) bir ilaç hediye etti. İbn Ömer: "Bu da nedir?" deyince, adam: "Bu hazım kolaylaştırıcıdır" cevabını verdi. Bunun üzerine İbn Ömer: "Vallahi altı aydan beri hiç doymadım" dedi ve onu geri verdi.[3]

---

[1] İçinde Hadram b. Ebân'ın bulunmasından dolayı isnâdı zayıftır.

[2] İsnâdı hasendir. Fesevî, *el-Ma'rifetu ve't-Târih* (1/236, 237).

[3] İsnâdı zayıftır. Ahmed, *Zühd* (sh. 189) ve İbn Sa'd, *Tabakât* (4/150).

٥٢٩٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ، ثَنَا سَعِيدُ بْنُ مُحَمَّدٍ قَاضِي، بَيْرُوتَ، ثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ الضَّحَّاكِ، ثَنَا ابْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ مُطْعَمِ بْنِ الْمِقْدَامِ، عَنْ بُرْدِ بْنِ سِنَانٍ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ: " أَنَّهُ رُبَّمَا تَصَدَّقَ فِي الشَّهْرِ ثَلَاثِينَ أَلْفِ دِرْهَمٍ، وَمَا يَأْكُلُ فِيهِ أَكْلَةَ لَحْمٍ "

5295- Nâfi' bildiriyor: "İbn Ömer kaç defa ayda otuz bin dirhem sadaka vermiş ve o ayda et yememiştir."[1]

٥٢٩٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَفَّانَ، ثَنَا أَبُو يَحْيَى الْحِمَّانِيُّ، عَنْ أَبِي سَعْدٍ قَالَ: " كَانَ سَالِمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ رَجُلًا غَلِيظًا، كَأَنَّهُ حَمَّالٌ فَسَأَلَهُ بَعْضُ الْأُمَرَاءِ، مَا أُدُمُكَ، أَوْ طَعَامُكَ؟ قَالَ: الْخَلُّ وَالزَّيْتُ، فَقَالَ: فَإِذَا لَمْ تَشْتَهِهِ قَالَ: أَدَعُهُ حَتَّى أَشْتَهِيَهُ "

5296- Ebû Sa'd der ki: Sâlim b. Abdillah iri yarı biri idi. Görünümü sanki hamal gibiydi. Bir vali ona: "Senin katığın" veya: "yemeğin nedir?" diye sorunca: "Sirke ve yağdır" cevabını verdi. Vali: "Canın onu istemediği zaman ne yaparsın?" deyince, Sâlim b. Abdillah: "Canımın çekeceği zamana bırakırım" dedi.[2]

٥٢٩٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، ثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، ثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، ثَنَا حَمَّادٌ، عَنْ هِشَامٍ، عَنِ الْحَسَنِ قَالَ: قَالَ عَامِرُ بْنُ عَبْدِ اللهِ: " وَجَدْتُ الدُّنْيَا أَرْبَعَ خِصَالٍ: النِّسَاءَ، وَاللِّبَاسَ، وَالطَّعَامَ، وَالنَّوْمَ، فَأَمَّا النِّسَاءُ، فَوَاللهِ مَا أُبَالِي امْرَأَةً، رَأَيْتُ أَوْ جِدَارًا، وَأَمَّا اللِّبَاسُ، فَوَاللهِ مَا أُبَالِي، مَا وَارَيْتُ بِهِ عَوْرَتِي، وَأَمَّا الطَّعَامُ وَالنَّوْمُ فَقَدْ غَلَبَانِي، إِلَّا أَنْ أُصِيبَ مِنْهُمَا، وَاللهِ لَأُضِرُّ بِهِمَا مَا اسْتَطَعْتُ " قَالَ الْحَسَنُ: فَفَعَلَ وَاللهِ

5297- Âmir b. Abdillah der ki: "Dünyanın dört haslet üzerinde olduğunu tespit ettim. Bunlar; kadınlar, giysiler, yiyecek ve uykudur. Kadınlara

---

[1] İsnâdı güçlü değildir. Ahmed, *Zühd* (sh. 192).

[2] İsnâdı hasendir. İbn Sa'd, *et-Tabakât* (5/200, 201).

gelince, vallahi bir kadın mı gördüm yoksa bir duvar mı gördüm önemsemem. Giysiye gelince, avret yerimi kapatanından başkasını umursamam. Yiyecek ve uykuya gelince onlar beni yendi. Onlardan mutlaka bir şeyler almaktayım. Vallahi gücüm nisbetinde onlarla kendime zarar vermiyorum."[1]

Hasan: "Vallahi öyle de yaptı" dedi.

٥٢٩٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْخَلَدِيُّ قَالَ: سَمِعْتُ الْجُنَيْدَ بْنَ مُحَمَّدٍ يَقُولُ: سَمِعْتُ السَّرِيَّ بْنَ الْمُغَلِّسِ، وَقَدْ ذُكِرَ لَهُ أَهْلُ الْحَقَائِقِ مِنَ الْعِبَادِ فَقَالَ: " أَكْلُهُمْ أَكْلُ الْمَرْضَى، وَنَوْمُهُمْ، نَوْمُ الْغَرْقَى "

5298- Cüneyd b. Muhammed (el-Bağdâdî) der ki: Serî b. Muğallis'e has kullar zikredilince: "Onların yemekleri hasta yemeği, uykuları da boğulmak üzere olan kimselerin uykusu gibidir" dedi.[2]

٥٢٩٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي الدُّنْيَا، ثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا أَبُو صَالِحٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ صَالِحٍ، حَدَّثَنِي يَعْقُوبُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْقَارِئُ قَالَ: قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ الْمُنْكَدِرِ: إِنِّي خَلَّفْتُ زِيَادَ بْنَ زِيَادٍ مَوْلَى ابْنِ عَيَّاشٍ، وَهُوَ يُخَاصِمُ نَفْسَهُ فِي الْمَسْجِدِ يَقُولُ: " اجْلِسِي تُرِيدِينَ أَيْنَ تَذْهَبِينَ؟ أَتَخْرُجِينَ إِلَى أَحْسَنَ مِنْ هَذَا الْمَسْجِدِ، انْظُرِي إِلَى مَا فِيهِ، تُرِيدِينَ أَنْ تُبْصِرِي، دَارَ فُلَانٍ، وَدَارَ فُلَانٍ، وَدَارَ فُلَانٍ قَالَ: وَكَانَ يَقُولُ: لِنَفْسِهِ: مَا لَكِ مِنَ الطَّعَامِ يَا نَفْسُ؟ إِلَّا هَذَا الْخُبْزُ، وَالزَّيْتُ، وَمَا لَكِ مِنَ الثِّيَابِ؟ إِلَّا هَذَيْنِ الثَّوْبَيْنِ، وَمَا لَكِ مِنَ النِّسَاءِ؟ إِلَّا هَذِهِ الْعَجُوزُ، أَفَتُحِبِّينَ أَنْ تَمُوتِي؟ فَقَالَتْ: أَنَا أَصْبِرُ، عَلَى هَذَا الْعَيْشِ

5299- Muhammed b. el-Münkedir der ki: İbn Ayyâş'ın azatlısı benim halefimdir. O, mescidde kendi kendisiyle konuşur ve şöyle derdi: "Otur, nereye gitmek istiyorsun? Bu mescidden daha güzeline mi gideceksin?

---

[1] Ravileri güvenilirdir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (13/427), Beyhakî, *Zühd* sh 88 (8), Ahmed, *Zühd* (sh. 223, 224), Hennâd, *Zühd* 1(316 (567), Fesevî, *el-Ma'rifetu ve't-Târih* (2/75) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (2/90, 91).

[2] İsnâdı sahihtir. Beyhakî, *ez-Zühd el-Kebîr* sh. 211 (423) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (10/125).

Burada olanlara bir bak. Filan kişinin, filan kişinin ve filan kişinin evine mi bakmak istiyorsun?" derdi. Yine o kendi kendine: "Ey nefis! Yemekten sana sadece ekmekle zeytinyağı vardır. Giyecekten sana sadece şu iki giysi vardır. Kadınlardan sana sadece şu ihtiyar vardır. Ölmek istiyor musun?" deyince, nefsi: "Ben bunlara sabrederim" karşılığını verdi.[1]

٥٣٠٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عِمْرَانَ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ، ثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ عُقْبَةَ قَالَ: " كَانَ يُخْبَزُ لِدَاوُدَ الطَّائِيِّ سِتُّونَ رَغِيفًا يُعَلِّقُهَا بِشَرِيطٍ، يُفْطِرُ كُلَّ لَيْلَةٍ، عَلَى رَغِيفَيْنِ بِمِلْحٍ وَمَاءٍ، فَأَخَذَ لَيْلَةً، فِطْرَهُ، فَجَعَلَ يَنْظُرُ إِلَيْهِ قَالَ: وَمَوْلَاةٌ لَهُ سَوْدَاءُ تَنْظُرُ إِلَيْهِ، فَقَامَتْ فَجَاءَتْ، بِشَيْءٍ مِنْ تَمْرٍ عَلَى طَبَقٍ، فَأَفْطَرَ، وَأَصْبَحَ صَائِمًا، فَلَمَّا أَنْ جَاءَ وَقْتُ الْإِفْطَارِ، أَخَذَ رَغِيفَهُ وَمِلْحًا وَمَاءً، قَالَ الْوَلِيدُ بْنُ عُقْبَةَ: حَدَّثَنِي جَارٌ لَهُ قَالَ: جَعَلْتُ أَسْمَعُهُ يُعَاتِبُ نَفْسَهُ، وَيَقُولُ: اشْتَهَيْتِ الْبَارِحَةَ تَمْرًا، فَأَطْعَمْتُكِ، وَاشْتَهَيْتِ اللَّيْلَةَ تَمْرًا، لَا ذَاقَ دَاوُدُ تَمْرًا، مَا دَامَ فِي دَارِ الدُّنْيَا "

5300- Velîd b. Ukbe der ki: Dâvud et-Tâî için altmış ekmek pişirilirdi. Dâvud bunları bir yerde asar ve her gün iftarını tuz ve su ile birlikte iki ekmekle yapardı. Bir akşam bir ekmeği alıp ona baktı. Onu izleyen azatlı siyah bir cariyesi tabakta az bir hurma getirince Dâvud bunlarla iftarını yaptı. Sonra gecesini ibadetle ihya edip güne oruçlu başladı. İftar vakti gelince tuz, su ve ekmeğini aldı (onlarla iftar etti).

Bir komşusu da bana şunu anlattı: Bir gün kendi nefsine: "Dün akşam canın hurma istedi, sana hurma yedirdim. Ama bu akşam da canın hurma istiyor. Dâvud hayatta olduğu sürece artık hurma yemeyecek!" şeklinde sitem ettiğini işittim. Ölene kadar da hurma yemedi.[2]

٥٣٠١ - أَخْبَرَنَا أَبُو مَنْصُورٍ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ نُوحٍ النَّخَعِيُّ، ثَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ الْعَامِرِيُّ، ثَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ عُبَيْدُ اللهِ بْنُ ثَابِتٍ الْجُرَيْرِيُّ، ثَنَا أَبُو سَعِيدٍ الْأَشَجُّ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ عَبْدِ الْكَرِيمِ بْنُ حَسَّانٍ، عَنْ حَمَّادِ بْنِ أَبِي

---

[1] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır.

[2] İsnâdında bir sakınca yoktur. Ebû Nuaym, *Hilye* (7/349).

جُحَيْفَةَ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى دَاوُدَ الطَّائِيِّ وَإِذَا الْبَابُ عَلَيْهِ مُشَقَّقٌ، فَسَمِعْتُهُ يَقُولُ: " اشْتَهَيْتِ جَزَرًا، فَأَطْعَمْتُكِ، ثُمَّ اشْتَهَيْتِ جَزَرًا، وَتَمْرًا، آلَيْتُ أَنْ لَا تَأْكُلِيهِ أَبَدًا، فَسَلَّمْتُ وَدَخَلْتُ، فَإِذَا هُوَ جَالِسٌ وَحْدَهُ، يُعَاتِبُ نَفْسَهُ "

5301- Hammâd b. Ebî Cuhayfe der ki: Dâvud et-Tâî'nin yanına gireceğim sırada kapının aralanmış olduğunu gördüm. Onun: "Havuç istedin sana yedirdim. Sonra havuç ve hurma istedin. Yemin ederim ki artık sana ebediyen hurma yedirmeyeceğim" dediğini işittim. Selam verip yanına girdiğimde yalnız olduğunu ve nefsine sitem ettiğini gördüm.[1]

٥٣٠٢ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو مَنْصُورٍ النَّخَعِيُّ، ثَنَا أَبُو الْقَاسِمِ، حَدَّثَنِي أَبُو عَلِيٍّ مُحَمَّدُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، بِالرَّقَّةِ، ثَنَا هَارُونُ بْنُ هَارُونَ الْبَغْدَادِيُّ، فِي مَجْلِسِ أَبِي دَاوُدَ سُلَيْمَانَ بْنِ سَيْفٍ، ثَنَا عَلِيُّ بْنُ حَرْبٍ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ: قَالَتْ دَايَةُ دَاوُدَ الطَّائِيِّ لِدَاوُدَ: يَا أَبَا سُلَيْمَانَ أَمَا تَشْتَهِي الْخُبْزَ؟ قَالَ: " بَلَى يَا دَايَة، وَلَكِنْ بَيْنَ مَضْغِ الْخُبْزِ، وَبَيْنَ شُرْبِ الْفَتِيتِ قِرَاءَةُ خَمْسِينَ آيَةً "

5302- İsmâîl der ki: Dâvud et-Tâî'nin dadısı kendisine: "Ey Ebû Süleymân! Canın ekmek çekmiyor mu?" deyince: "Evet ey dadıcığım! (Canım ekmek çekiyor) ancak ekmeği çiğnemek ile ufalanmış ekmeği suyla içmek arasında elli âyet okuma zaman farkı vardır" karşılığını verdi.[2]

٥٣٠٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ إِسْحَاقُ بْنُ أَحْمَدَ الْكَاذِيُّ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، ثَنَا أَبِي، ثَنَا الْغَلَابِيُّ، حَدَّثَنِي عَلِيُّ بْنُ الْمَدِينِيِّ قَالَ: قَالَتِ امْرَأَةُ شُمَيْطٍ لَهُ: يَا أَبَا هَمَّامٍ إِنَّا نَعْمَلُ الشَّيْءَ، وَنَصْنَعُهُ، فَنَشْتَهِي أَنْ تَأْكُلَ مِنْهُ مَعَنَا، فَلَا تَجِيءُ حَتَّى يَفْسُدَ وَيَرْدَ، فَقَالَ: " وَاللهِ إِنَّ أَبْغَضَ سَاعَاتِي إِلَيَّ السَّاعَةُ الَّتِي آكُلُ فِيهَا "

5303- Ali b. el-Medînî der ki: Şumayt'ın eşi ona: "Ey Ebû Hemmâm! Biz bir şeyler yapıp hazırlıyoruz ve senin de bizimle birlikte ondan yemeni

---

[1] Ebû Nuaym, *Hilye* (7/350).

[2] İsnâdında tanımadığım Ebu'l-Kâsım bulunmaktadır. Ebû Nuaym, *Hilye* (7/350) ve İbn Hibbân, *es-Sikât* (8/93).

istiyoruz. Ancak sen yemek soğuyup tadı bozulana kadar gelmiyorsun" deyince: "Vallahi en sevmediğim vakit, yemek yediğim vakittir" karşılığını verdi.[1]

٥٣٠٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ سَعِيدٍ الْمُؤَدِّبُ، ثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ سَهْلٍ، ثَنَا بِشْرُ بْنُ النَّضْرِ، ثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَثَّامٍ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ سُلَيْمَانَ قَالَ: قَالَ مَالِكُ بْنُ دِينَارٍ: " لَوَدِدْتُ أَنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ جَعَلَ رِزْقِي فِي حَصَاةٍ أَمُجُّهَا لَقَدِ اسْتَحْيَيْتُ مِنْ كَثْرَةِ اخْتِلَافِي إِلَى الْكَنِيفِ "

5304- Mâlik b. Dînar: "Yüce Allah'ın rızkımı tükürüp attığım bir çakıl taşı kılmasını isterdim. Zira tuvalete gidip gelmekten utanmaya başladım" demiştir.[2]

٥٣٠٥ - سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيَّ يَقُولُ: سَمِعْتُ الْحُسَيْنَ بْنَ أَحْمَدَ بْنِ مُوسَى الْبَيْهَقِيَّ يَقُولُ: أَنَا ابْنُ الْأَنْبَارِيِّ، ثَنَا أَبُو عِيسَى، ثَنَا أَبُو يَعْلَى، عَنِ الْأَصْمَعِيِّ قَالَ: " رَأَيْتُ أَعْرَابِيَّةً تَأْكُلُ قُشُورَ الرُّمَّانِ، فَقُلْتُ لَهَا: مَا تَصْنَعِينَ بِأَكْلِ هَذَا؟ فَقَالَتْ: أَدْفَعُ بِهِ الْجُوعَ عَنِّي، فَإِنَّ الْجُوعَ، إِذَا دَفَعْتُهُ بِالشَّيْءِ انْدَفَعَ "

5305- Asmaî der ki: Bedevi bir kadının nar kabuğu yediğini gördüm. Ona: "Bunu niçin yiyorsun?" dediğimde: "Bununla açlığımı gideriyorum. Çünkü açlığı bir şeyle gidermeye çalışırsan açlık gider" karşılığını verdi.[3]

٥٣٠٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ الرَّمَادِيُّ، ثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنَا مَعْمَرٌ، عَمَّنْ سَمِعَ الْحَسَنَ: أَنَّ لُقْمَانَ قَالَ لِابْنِهِ: " يَا بُنَيَّ لَا تَأْكُلْ شِبَعًا فَوْقَ شِبَعٍ، فَإِنَّكَ إِنْ تَنْبُذْهُ إِلَى الْكَلْبِ خَيْرٌ لَكَ، وَيَا بُنَيَّ، لَا تَكُونَنَّ أَعْجَزَ مِنْ هَذَا الدِّيكِ الَّذِي يُصَوِّتُ بِالْأَسْحَارِ، وَأَنْتَ نَائِمٌ عَلَى فِرَاشِكَ "

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Ebû Nuaym, *Hilye* (3/128).

[2] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır. Abdullah b. Ahmed, *Zevâid ez-Zühd* (sh. 322) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (2/370).

[3] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır.

5306- Hasan'ın bildirdiğine göre Hz. Lokman oğluna şöyle demiştir: "Evladım! Doyduktan sonra tekrar yeme. Böyle yapacağına o yemeği köpeğe atman daha hayırlıdır. Evladım! Yatağında yatarak, seher vakitleri öten şu horozdan daha aciz olma."[1]

٥٣٠٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، ثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، ثَنَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، ثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، ثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ النَّخَعِيِّ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: كَانَ يَلْبَسُ الرِّدَاءَ يَبْلُغُ مِنْ خَلْفِهِ إِلْيَتَهُ وَمَنْ بَيْنِ يَدَيْهِ ثَدْيَيْهِ، فَقُلْتُ: يَا أَبَةُ لَوِ اتَّخَذْتَ أَوْسَعَ مِنْ هَذَا، فَقَالَ: " كَمْ تَقُولُ لِي يَا بُنَيَّ هَذَا؟ فَوَاللهِ مَا عَلَى الْأَرْضِ مِنْ لُقْمَةٍ، لُقِّمْتُهَا طَيِّبَةً، إِلَّا وَدِدْتُ لَوْ كَانَتْ فِي فِيَّ أَبْغَضَ الْخَلْقِ إِلَيَّ "

5307- İbrâhîm en-Neha'î, babasından bildiriyor: Babam ridasını giydiği zaman arka tarafından gerisine ön tarafından da göğüs hizasına yetişirdi. Kendisine: "Ey babacığım! Bundan daha geniş bir giysi edinsen" dediğimde: "Evladım! Bunu bana kaç defa söyledin? Vallahi yeryüzünde yediğim lezzetli hiçbir lokma yoktur ki mutlaka onun en sevmediğim bir kişide olmasını istedim" karşılığını verdi.[2]

٥٣٠٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي حَامِدٍ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ بْنُ يَعْقُوبَ، ثَنَا الْخَضِرُ بْنُ أَبَانَ، ثَنَا سَيَّارٌ، ثَنَا جَعْفَرٌ، ثَنَا ثَابِتٌ قَالَ: بَلَغَنَا أَنَّ إِبْلِيسَ ظَهَرَ لِيَحْيَى بْنِ زَكَرِيَّا حَتَّى رَآهُ، فَإِذَا عَلَيْهِ مَعَالِيقُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ، فَقَالَ لَهُ يَحْيَى: " يَا إِبْلِيسُ، مَا هَذِهِ الْمَعَالِيقُ الَّتِي أَرَاهَا عَلَيْكَ؟ " قَالَ: هَذِهِ الشَّهَوَاتُ الَّتِي أُصِيبَ بِهَا ابْنُ آدَمَ قَالَ لَهُ يَحْيَى: " مَا لِي فِيهَا مِنْ شَيْءٍ؟ " قَالَ: لَا قَالَ: " فَهَلْ طَمِعْتَ أَنْ تُصِيبَ مِنِّي شَيْئًا؟ " قَالَ: رُبَّمَا شَبِعْتَ، فَشَغَلَتْكَ عَنِ الصَّلَاةِ، وَالذِّكْرِ قَالَ: " هَلْ غَيْرُهُ؟ " قَالَ: لَا قَالَ: " لَا جَرَمَ، لَا أَشْبَعُ أَبَدًا "

5308- Sâbit der ki: Bize ulaşan habere göre İblis, Yahya b. Zekeriya'ya görünmüştü. Bir de baktı ki İblis'in üzerinden her şeyden kaşıklar

---

[1] İsnâdında adı belirtilmeyen bir ravi vardır. Diğer ravileri güvenilirdir. Abdurrezzâk, *Musannef* 10/414 (19539).

[2] Ravileri güvenilirdir.

bulunmaktadır. Ona: "Ey İblis! Üzerinde gördüğüm bu kaşıklar da neyin nesidir?" dediğinde İblis: "Bunlar Âdemoğlunu kendileriyle ele aldığım şehvetlerdir" cevabını verdi. Yahya: "Onlarda benim bir şeyim var mıdır?" diye sorunca, İblis: "Hayır" karşılığını verdi. Yahya: "Benden bir şey elde etme hevesine kapıldın mı?" dediğinde, İblis: "Birkaç defa doydun ve böylece seni namaz ve zikirden alıkoydum" dedi. Yahya: "Başka bir şey yapabildin mi?" deyince, İblis: "Hayır" cevabını verdi. Bunun üzerine Yahya: "Şüphe yok ki bundan sonra asla doyana kadar yemeyeceğim" dedi.[1]

٥٣٠٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ نُصَيْرٍ الْخَوَّاصُ، حَدَّثَنِي الْجُنَيْدُ قَالَ: سَمِعْتُ سَرِيَّ السَّقَطِيَّ يَقُولُ: حَدَّثَنِي أَحْمَدُ بْنُ أَبِي الْحَوَارِيِّ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا سُلَيْمَانَ الدَّارَانِيَّ يَقُولُ: قَدِمَ إِلَى أَهْلِي مَرَّةً خُبْزٌ وَلَحْمٌ وَكَانَ مِلْحًا وَفِي الْمِلْحِ سِمْسِمَةٌ فَأَكَلْتُهَا، فَوَجَدْتُ رَانَهَا عَلَى قَلْبِي بَعْدَ سَنَةٍ

5309- Ebû Süleymân ed-Dârânî der ki: Bir defa aileme ekmek ve et getirilmişti. Tuz da vardı. Tuzun içinde de bir susam tanesi vardı ve o susam tanesini yedim. Onun sebep olduğu perdelemeyi bir yıl sonra kalbimde hissettim.[2]

٥٣١٠ - قَالَ: وَسَمِعْتُ السَّرِيَّ يَقُولُ: " إِنَّ نَفْسِي تُنَازِعُنِي، أَنْ أَغْمِسَ جَزْرَةً، فِي دِبْسٍ مُنْذُ ثَلَاثِينَ سَنَةً، فَمَا يُمَكِّنُنِي "

5310- Serî (es-Sekatî) der ki: "Nefsim benden otuz yıldan beri bir havucu pekmeze batırarak yememi istemektedir. Ama öyle bir imkanım olmadı."[3]

٥٣١١ - حَدَّثَنَا أَبُو سَعْدٍ عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ أَبِي عُثْمَانَ الزَّاهِدُ، أَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ الْحَسَنِ الْكِلَابِيُّ، بِدِمَشْقَ، ثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ الْحَلَبِيُّ أَبُو عُثْمَانَ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي الْحَوَارِيِّ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا سُلَيْمَانَ يَقُولُ: فِي قَوْلِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ: " ﴿أُولَئِكَ

---

[1] İçinde Hıdır b. Ebân'ın bulunmasından dolayı isnadı zayıftır. Ebû Nuaym, *Hilye* (2/328, 329) ve Ahmed, *Zühd* (sh. 76).

[2] İsnâdı sahihtir. Beyhakî, *Zühd* sh. 210 (418).

[3] İsnâdı sahihtir.

الَّذِينَ امْتَحَنَ اللهُ قُلُوبَهُمْ لِلتَّقْوَى﴾ [الحجرات: ٣] قَالَ: أَزَالَ عَنْهُمُ الشَّهَوَاتِ " قَالَ: وَقَالَ لِي أَبُو سُلَيْمَانَ: لَأَنْ أَتْرُكَ لُقْمَةً مِنْ عَشَاءٍ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أُكَمِّلَهَا، فَأَقُومَ مِنْ أَوَّلِ اللَّيْلِ، إِلَى آخِرِهِ

5311- Ahmed b. Ebi'l-Havârî der ki: Ebû Süleymân, Yüce Allah'ın: "*Şüphesiz Allah'ın kalplerini takva ile imtihan ettiği kimselerdir*"[1] buyruğunu açıklarken: "(Allah) o kalplerden şehvetleri kaldırmıştır" dedi. Ayrıca Ebû Süleymân bana: "Akşam yemeğinden bir lokma eksik yemem benim için, o lokmayı yiyip de geceyi başından sonuna kadar ibadetle geçirmemden daha sevimlidir" dedi.[2]

٥٣١٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ دَرَسْتُوَيْهِ الْفَارِسِيُّ، ثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي الْحَوَارِيِّ: أَنَّ أَبَا سُلَيْمَانَ الدَّارَانِيَّ، رَأَى حَمْدَانَ أَبَا صَالِحٍ، وَعَلَيْهِ عَبَاءٌ فَقَالَ لِي: أَيُّ شَيْءٍ أَرَادَ بِلُبْسِ الْعَبَاءِ؟ قُلْتُ: يُذِلُّ نَفْسَهُ قَالَ: " مَا أَدَلَّهُ عَلَى مَا هُوَ أَذَلَّ لَهَا مِنْ لُبْسِ الْعَبَاءِ، يَرْفَعُ عَلِيقَتَهَا لَيْلَةً وَاحِدَةً "

5312- Ahmed b. el-Havârî bildiriyor: Ebû Süleymân ed-Dârânî, Hamdân Ebû Salih'i üzerinde bir aba ile görünce bana: "Bu abayı giymekle ne yapmak istemektedir?" diye sordu. Ona: "Nefsini zelil kılmak istemektedir" karşılığını verdiğimde: "Ben ona nefsini zelil kılmak için aba giymekten daha iyi bir şeyi söyleyeyim. Bir gece nefsini aç bıraksın" dedi.[3]

٥٣١٣ - حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْحُسَيْنِ الصُّوفِيُّ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، ثَنَا سُهَيْلُ بْنُ عَلِيٍّ، ثَنَا أَبُو عِمْرَانَ الْجَصَّاصُ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا سُلَيْمَانَ يَقُولُ: " إِذَا جَاعَ الْقَلْبُ وَعَطِشَ صَفَا وَرَقَّ، وَإِذَا شَبِعَ وَرَوَى عَمِيَ "

---

[1] Hucurât Sur. 3

[2] Ravileri güvenilirdir. Beyhakî, *ez-Zühd el-Kebîr* sh. 356 (918) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (10/18).

[3] İsnâdı sahihtir.

5313- Ebû İmrân el-Cassâs der ki: Ebû Süleymân'ın: "Kalp aç kalıp susadığında temizlenir ve yumuşar. Doyduğunda ve suya kandığında ise körleşir" dediğini işittim.[1]

٥٣١٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ السَّمَّاكِ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَمْرٍو السَّبِيعِيُّ قَالَ: قَالَ بِشْرُ بْنُ الْحَارِثِ قَالَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَدْهَمَ: الْجُوعُ، يُرِقُّ الْقَلْبَ

5314- İbrâhîm b. Edhem: "Açlık kalbi yumuşatır" demiştir.

٥٣١٥ - فَبِإِسْنَادِهِ قَالَ: سَمِعْتُ بِشْرًا يَقُولُ: قَالَ الْفُضَيْلُ بْنُ عِيَاضٍ: " خَصْلَتَانِ تُقَسِّيَانِ الْقَلْبَ: كَثْرَةُ النَّوْمِ، وَكَثْرَةُ الْأَكْلِ

5315- Fudayl b. İyâd: "İki şey vardır ki kalbi katılaştırır. Bunlar çok uyumak ve çok yemektir" demiştir.

٥٣١٦ - فَبِإِسْنَادِهِ قَالَ: سَمِعْتُ بِشْرًا يَقُولُ: لَمْ أَرَ شَيْئًا أَفْضَحَ لِهَذَا الْعَبْدِ مِنْ بَطْنِهِ

5316- Bişr: "Şu kulu midesinden daha fazla rezil eden bir şey görmüyorum" demiştir.

٥٣١٧ - أَخْبَرَنَا الشَّيْخُ أَبُو الْفَتْحِ مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي الْفَوَارِسِ الْحَافِظُ، بِبَغْدَادَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ مُسْلِمٍ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْخَالِقِ، ثَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَجَّاجِ، حَدَّثَنِي عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ: قَالَ بِشْرُ بْنُ الْحَارِثِ: " مَا تَرَكْتُ الشَّهَوَاتِ مِنْ أَرْبَعِينَ سَنَةً، وَهَذَا فِيهَا وَلَكِنْ لَمْ أُعْطِ نَفْسِي كُلَّ مَا تَشْتَهِيهِ، وَإِنِّي لَأَشْتَهِي الشِّوَاءَ مُنْذُ أَرْبَعِينَ سَنَةً إِلَّا أَنَّهُ لَا يَصْفُو لِي دِرْهَمٌ حَلَالٌ "

5317- Bişr b. el-Hâris der ki: "Kırk yıldan beri şehvetlerimi bırakmış değilim. Ancak nefsime her istediğini vermemekteyim. Kırk yıldır canım kebap istiyor, fakat onu alacak helal bir dirhem bulamadım."[2]

٥٣١٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو الْفَضْلِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَهْلٍ الصَّيْرَفِيُّ، بِبَغْدَادَ، ثَنَا سَعِيدُ بْنُ عُثْمَانَ الْخَيَّاطُ قَالَ: سَمِعْتُ سَرِّيَّ بْنَ الْمُغَلِّسِ يَقُولُ: مُرَّ

---

[1] İsnâdı zayıftır. Beyhakî, *ez-Zühd el-Kebîr* (411).

[2] İsnâdı hasendir. Beyhakî, *ez-Zühd el-Kebîr* (379).

بِعُتْبَةَ الْغُلامِ وَهُوَ يَأْكُلُ خُبْزَ الشَّعِيرِ بِمِلْحٍ جَرِيشٍ، فَقِيلَ لَهُ فِي ذَلِكَ: فَقَالَ: " نَعَمْ، حَتَّى نُدْرِكَ الشِّوَى وَالْغُمُوسَ فِي الدَّارِ الْأُخْرَى "

5318- Serî b. el-Muğallis der ki: Utbetu'l-Ğulâm arpa ekmeğini iri tuzla yediği görülüp kendisine bunun sebebi sorulunca: "Evet, âhirette kebaba ve (ekmeği katığa) bandırmaya erişelim diye böyle yemeliyiz" dedi.

٥٣١٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ اللهِ الْأَصْبَهَانِيَّ يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا الطَّاهِرِ سَهْلَ بْنَ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْفَرْخَانِ الزَّاهِدَ يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا يُوسُفَ الصُّولِيَّ يَقُولُ: دَخَلْتُ عَلَى سُفْيَانَ بْنِ عُيَيْنَةَ فِي مَرَضِهِ الَّذِي مَاتَ فِيهِ فَدَعَا ابْنُ عُيَيْنَةَ بِشَعِيرٍ، فَقَالَ: " يَا أَبَا يُوسُفَ دَعْ مَا يَقُولُ النَّاسُ: هَذَا طَعَامِي مُنْذُ ثَلَاثِينَ سَنَةً "

5319- Ebû Yûsuf es-Sûlî der ki: Süfyân b. Uyeyne'nin ölümüne sebep olan hastalığında yanına girdiğimde bir arpa tanesi istedi ve bana: "Ey Ebû Yûsuf! İnsanların dediğini bir tarafa bırak. Otuz yıldan beri benim yiyeceğim budur" dedi.[1]

٥٣٢٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْفَقِيهُ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْأَصْبَهَانِيُّ، ثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْبَغْدَادِيُّ قَالَ: سَمِعْتُ الرَّبِيعَ يَقُولُ: سَمِعْتُ الشَّافِعِيَّ يَقُولُ: " مَا شَبِعْتُ مُنْذُ عِشْرِينَ سَنَةً "

5320- İmam Şafiî: "Yirmi yıldan beri hiç karnımı doyurmadım" demiştir.[2]

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] İsnâdında tanımadığım Hâkim'in hocası vardır.